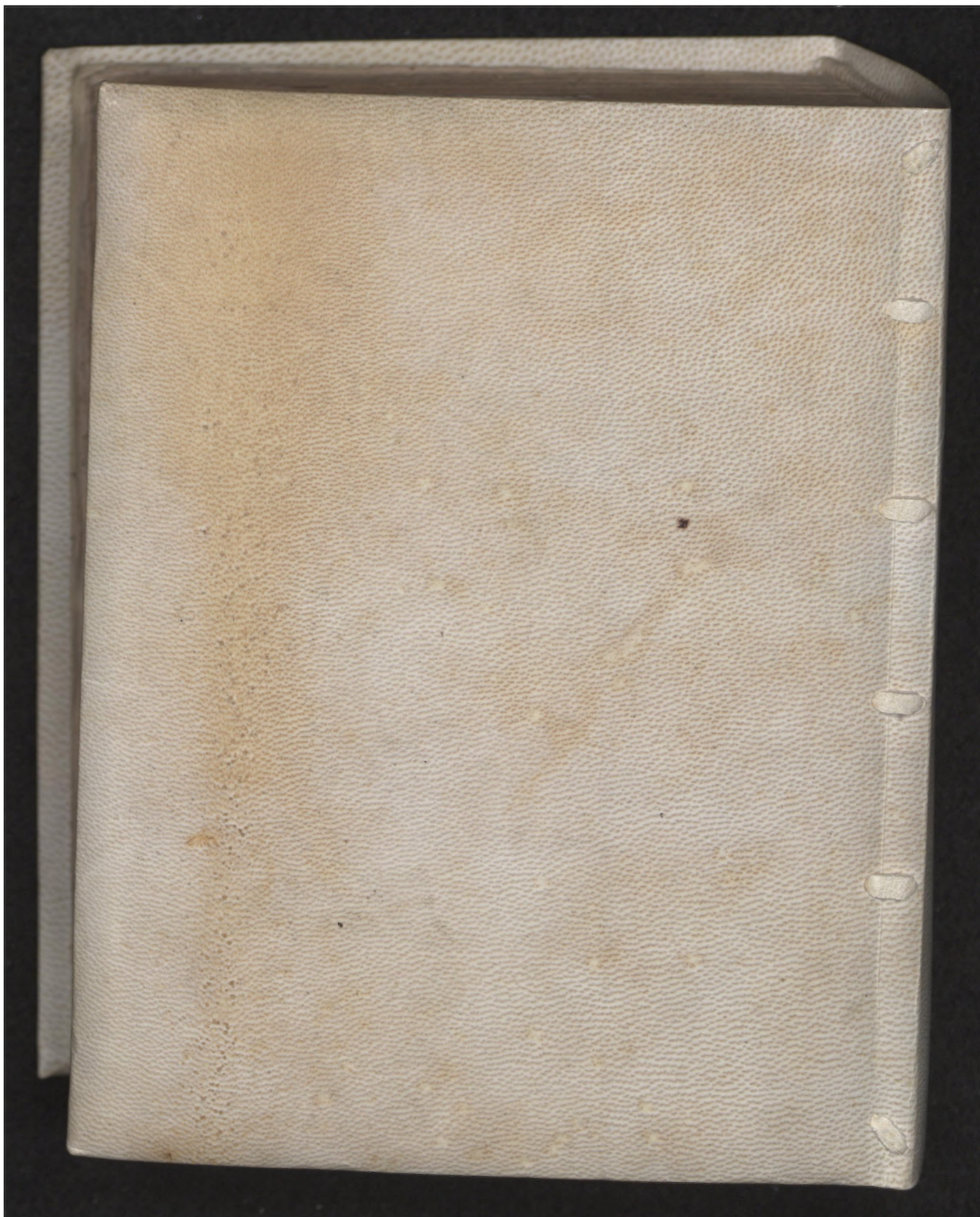

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
CFMAGL. 1.6.146/a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
CFMAGL. 1.6.146/a

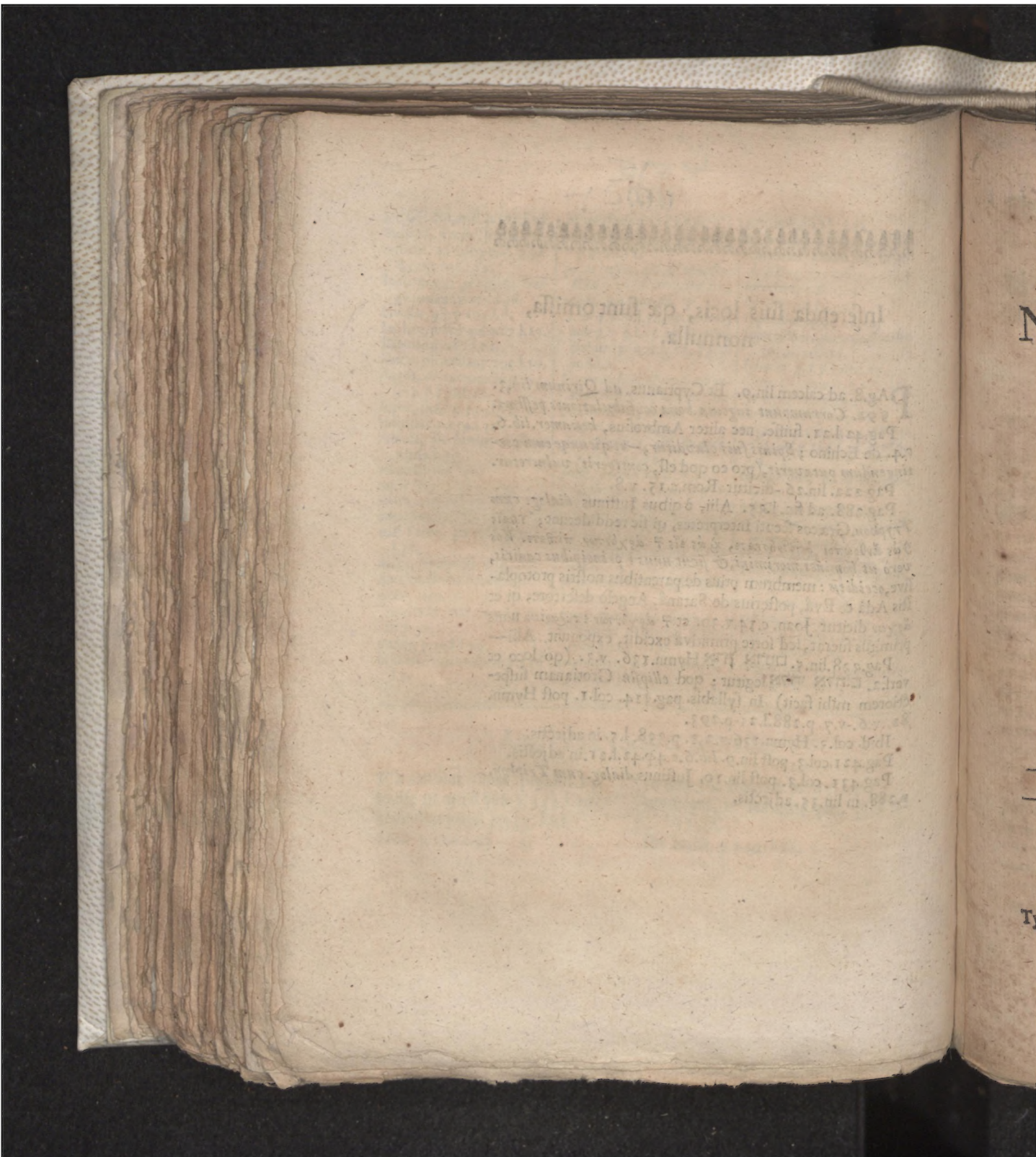
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
CFMAGL. 1.6.146/a

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
CFMAGL. 1.6.146/a

THOMÆ GATAKERI
LONDINATIS,
DE
NOVI INSTRUMENTI

STYLO DISSERTATIO.

QVA VIRI DOCTISSIMI
SEBASTIANI PFOCHENII,

DE LINGVÆ GRÆCÆ NOVI
TESTAMENTI PURITATE;

IN QUA HEBRAISMIS, QUÆ
vulgo finguntur, qam plurimis larva de-
trahi dicitur;

DIATRIBE
AD EXAMEN REVOCATUR:

Scriptorumq; qā sacrorum, qā profanorum, loca aliquam-multa,
obiter
explicantur atq; illustrantur.

CUM INDICIBUS NECESSARIIS.

LONDINI,

Typis T. HARPERII, Impensis L. SADLERI Bibliopolæ, com-
morantis in vico vulgo vocato LITTLE BRITAIN, apud
quem prostant venales. AN. DOM. 1648.

THOMAS GATAKERI
DE
NOVI INSTRUMENTI
STYLUS DESCRIBITIO
OVA VIRA DOCTISSIMI
DE LINGVA GRÆCÆ NOVI
TESTAMENTI PONTIFICIS
IN QUA HEBRÆICIS QUA
VIRGO INGENIUM, PARS INVENIENS
CUM DEUS;
DIATRIBUS
AD EXAMEN REVOCATOR;
EXPLICITUR ACCEPTE ILLUMINANTUR;
OPUS

LIBRARIUS

ge ve
vend
plam
com
in an
tisan
nem
part
fis S
re E
ut in
god
rian
dula
perf
jaca
C
opu
ma
ma

Lectori Candido.

Abes hic tertium, & quidem prioribus duobus
longè ampliorem, otii per valetudinem infir-
mam dudum interdicti, quem in illorum altero
pollicisus sum, fctum. Cinni, siue *κινναμωμ* (id
enim nominis inscribere libuit) libros sex pe-
nes me confectos habueram, in quibus eorum,
q̃a vel in codicibus sacris legendis, vel in aliorum scriptis evol-
vendis, aut adnotarum, aut animadverteram, segetem satis am-
plam, tanquam in *Λανκην* Saturam seu *επεροιδιον* aliquam
confectam, conjectamq̃, immiseram, & in publicum emittere
in animo habueram. Huic autem tanquam avctarium siue man-
tissam (* & mercem forsan ipsa superasset mantissa) dissertatio-
nem hanc subungere statueram. Verum opus istud, postquam
partem bene magnam quadantenus absolveram, e manibus excus-
sit Senatus apud nos supremi edictum, qd Theologorum qd de
re Ecclesiastica constituenda consultum accersebat, conventui
ut interesset, evocabar. Huic deinceps per biennium integrum, &
qd excurrat, operam, an opellam, dicam? qam possim, presen-
tiam saltem, q̃a per aetatem, valetudinemq̃ licuit, assiduam se-
dulus exhibere dum aditor; opus hoc interim affectum, atq̃ im-
perfectum, inter chartas promiscuas, neglectum prorsus habitum
jacuit. At per morbum nuperum, cum & Conventui adeundo,
& muneri pastoris publicitus obeundo, abstentius agerem; ad
opus, tam diu intermissum, reversus, postquam tum eis q̃a affecta,
magis hactenus qam effecta, nedum perfecta prorsus fuerant,
manum novissimam admovebam, tum & ea q̃a supererant (nec
exigua.

A 2

"De lance sa-
tura videantur
Cafaybon. de
satyr. Rom. c.
4. et Hejns. de
Satyr. Horat.
"De Eiresione
ex Sophocl.
Polyid. Por-
phyr. de absti-
nent. l. 2. &
Clem. Storm.
l. 4.
* mantissa obso-
lia vincit Lu-
cil. Vide Sca-
lig. ad Fest.

* 1. Reg. 9. 46. *exigua autem contemnenda pars ea) pertexueram; mutato consilio,*
 Eccles. 7. 20. *quod Cinno, avctarii sive mantisæ loco, adijciendum destinave-*
 A' *ram, id promulsidis, sive anticæni vice, quia generalia magis*
 2' *continere visum, in antecessum dare, satius existimabam, id*
 718. *autem si eraditis ad gustum facere intellexero, etiam Cinni in-*
 A' *tegrè propinandi aliquando, ubi facultas fuerit, animum dabit.*
 Greg. N. x. de *Tu, lector, istis interim, quæ hic habes, fructu; & à veritatis*
 bapt. E' *tramite scilicet devium deprehenderis; memineras, & me, & te*
 2' *etiam ipsum, hominem esse; quod errore immunis nullus existat:*
 A' *Sed & nominis quidem Christiani professorem utramque, cuius*
 Greg. N. x. de *munus sit, & fratrem errantem amicè monere; & monentem,*
 bapt. E' *avre pronâ, animo prompto, auscultare. Tu autem hac in parte*
 2' *si officio tuo non defueris, nec me meo desore spondeo, & cum*
 A' *Deo bono, etiam spero. Hoc certè utrumque votum est, eritque*
 Greg. N. x. de *perpetuum,*
 bapt. E' *in Patr.*

Tui, in Servatore

communi,

T. G.

CAPUT.

CAPUT I.

Scripti occasio. Diatribes Pfocheniana encomium liberale. Lingue matrices, qe primitus fuerint, incertum. Latina, earum nulla: aliarum linguarum cinnus: Græca, & Eolica maximè, maximam partem, traduxit. In Maroniana ecloga prima versuum primorum vocula natalibus suis reddita. p. 8. in meditatio. Avena à fecitate dicta. Adn. 1. Heraclito. Ab H. Stephano dissensus. Composita spiritum mutantia. 2. x. 1. & funis & finis. Hymnus 16.6. & Amos 7. 17. illustrati. Funiculis antiquitus terra dimensa & distributa. 2. x. 1. 1. mensura nomen. Ea omnibus non eadem. Meursius & Etymologus de ista notati.

Um amici rogatu, cuius cura fideiqe reculas suas bonus ille senex morti jam proximus commiserat, viri gravissimi, & cum eruditione non vulgari, tum canitie qoqve venerandâ insignis, D. Gualteri Traversii bibliothecam, bonis avtoribus liberaliter instructam, excutio; incidi in D. Sebastiani Pfochenii Vedderavi libellum, qd diatriben habebat de lingua Græca Novi Testamenti puritate; mole quidem havd grandem, sed literis bonis gravidam, qeque paucis schedis utilia ac observatione digna visa est complecti non pavea. Itaqe qam primum ei operæ me subduxeram, avidus admodum percurri strictum; legentemqve magnâ me voluptate affecit, cum tot sacræ Scripturæ periôchas adverterem ex avtorum exteriorum scriptis tam luculenter illustratos. Eundem verò, e bilio polio havd ita multo post comparatum, dum per otium jam accuratius evolvo, offendi nonnulla, in qibus seqius sensisse virum doctissimum existimem. De qibus & ipse qid sententiam, si liberè indicavero, havd gravatim, spero, ille laturus est.

— Et hanc veniam petimusqve damusqve vicissim.

Ex his primum est qd Soli. 12. Cardinales linguas, qe nullâ primâ mediante divinitus hominibus sunt data, Græcam, Latinam, Germanicam, Illyricam, &c. statuit. At hoc, nec de reliquis tribus constat, aut constare

B

stare

stare etiam potest. Quin ut verissime V. cl. Jo. Buxtorfius de ling. Hebr. conservat. & propagat. q. 5. sect. 39. *Plurima lingua in confusione Babylonica orta ignorantur, & vel planè interciderint, vel ita insigniter mutata sint, ut nec vestigia, nec memoria illarum remanserint.* De lingua verò latinà constat contrà planè. Ea enim, cum ex Sabinà Oscàque multa habet, tum Gracæ maximà ex parte originem suam debet. Aslipulantur huic sententiæ viri undeq; doctissimi lingvarumque harum peritissimi. Ex antiquioribus, Dionysius Halicarnass. *antiquit. Roman. l. 1.* Ποικίλοι δὲ φωνῆν, οὗτοι ἔτι ἀπὸς βαρβαρῶν, ἐστὶ ἀμιγνύμενοις ἐλλείδου φθόγῳ. Σοφία, μυσθὺν δὲ πρὸς ἐξ ἀμειβομένων, ἢ πλεον. Αἰολίς. τὰ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ αἰολίου ἐστὶν τὸν ποικίλον ἐπιμύθεον, τὸ μὲν πᾶσι τοῖς φθόγγοις ἐξ ὁμοειδῶν. *Romani sermone nec profusus barbaro, nec exquirit Græco utuntur, sed quodam ex utroque mixto, cujus major pars est Æolica. Atque ex commercio multiplici hoc solum reportarunt, quod non omnia vocabula recte efferant.* Qod Eustathius in *Odyss. 1.* λέγεις Ἐλλήνων ποικίλοι τοῖς ἐκείνῳ πλεονάζουσιν, ἢ μάλα συγγενῶς ἐπὶ τῇ μίμνῃ καὶ τῇ ὁμοειδίᾳ. ὡς οὖν ὁμοειδῶς ἀμιγνύμενοις τὰ ἐλλείδου ἐνέματα, καὶ τοῖς οὖν ποικίλοις ἢ βαρβαρῶν. *Dictiones multa Græcæ ad Italos emerferunt; & Doricæ maximè apud illos perstiterunt: etiamsi temporis progressu Græcæ illa nomina à nativâ desciverint specie, dum decurantur & ritu barbaro enunciantur.* Fabius institut. l. 1. c. 5. *Verba aut Latina, aut peregrina sunt: peregrina porro ex omnibus prope dixerim, gentibus, ut homines, ut instituta etiam multa, venerunt.* Ita lingvarum cinnum, quod nostræ quidam vitio vertunt, suam quoq; Latinam nempe, Fabius ipse agnoscit. Tum, *Plurima, inquit, Gallica valuerunt.* Mox, post *Punica & hispanica, quædam adjecta, sed hæc, inquit, divisio mea ad Græcum sermonem præcipuè pertinet: nam & maximà ex parte Romanus inde conversus est: & confessis quoque Græcæ utimur verbis, ubi nostra desunt.* Et ibid. c. 6. *Vocabula Latina plurima sunt ex Græcis orta; præcipuèque Æolicâ ratione, cui est sermo noster simillimus, declinata.* Ter. Varro de ling. Lat. l. 9. *Adventitia pleræque habemus Græca. Evander enim qui venit à Græciâ in Palatium, Arcas fuit.* Idem l. 4. *Verrius, an Feslus: Olim lingua Græca fuit eadem cum Latinâ; parum pro prolatione mutata.* Svidas denique in *Nzbo. φάσμα* τὸ ἐν ποικίλοις καὶ διεσπασμένοις ἐλλείδου φωνῶν Ποικίλιν. E recentioribus, Jul. Scaliger in *de plant. l. 1.* *Universa pene lingua nostra originem Græci ipsi debemus.* Jos. Scaliger in *Fest.* Verum est, eandem penè cum veteri Græcâ veterem Latinam linguam fuisse. Dan. Heinsius de *Satyr Horât.* ex eâ linguâ (Græcam dicit) unde plurima Romani usu sua fecerunt. Hugo Grotius

de satisfact. Christi, c. 8. Est veterum Latinorum lingua tota, Græca depravatio. Jo. Mevsius in mantis à ad Luxum Romanum, c. 12. Veterem linguam Latinam esse Græca traducem, jam non ignotum est vel mediocriter eruditus. Jo. Vossius in præf. ad lib. de Vitiis Serm. Lingua Latina, tota pene fluxit ex Græca: si exceperis ea, quæ vel ex primigenia lingua retinuit, vel à vicinis Celtis accepit. Lavr. Ramirez. Pentecontarch. c. 6. A Græca defluxit lingua Latina. Conradus Gesnerus in Altitudine; Latini innumera rerum vocabula à Græcis mutuati sunt. Hieron. Megiserus præfat. Polyglot. Latini à Græcis complures voces mutuantur.

Ceterum ut missa testiū testimoniorumque auctoritate, in rem ipsā præsentem deveniamus; periculum facere volenti, istud hâc ratione mox patefecet. Sumas quemcunque volueris auctorem Latinum; vix lineam aliquam deprehendes, in quâ voces plussculæ non occurrant, quæ Græcam originem non redoleant tantum, sed palam præferant. Unus nobis pro omnibus impræsentiarum Maro sufficiet. Is Bucolica sic orditur.

*Tityre, tu patula recubans sub tegmine fagi,
Sylvestrem tenui musam meditaris avenâ.
Nos patriæ fines, nos dulcia linquimus arva;
Nos patriam fugimus: tu, Tityre, lentus in umbrâ
Formosam resonare doces Amaryllida sylvas.*

De Tityro & Amaryllide, quia propria sunt nomina, nihil dico. *tu* est Doricum τὸ: parulus, à pateo: pateo, παύω. recubo, cubo, κύβω. τὸ sub: ut ἐπὶ super. ἔγω, ego: & inde tegmen. ὄψω, Dorice ὄψω, fagus. ὕλη, sylva, sylvestris. τείνω, tendo, extendo, tenuis. μένω, musa. μένω, meditor. ut sedeo, sella. Servius. nam μένω, meditatio.

Μένω τὸ πῶν, Periandri est Corinthii,

Ad meditationem esse quæ totum putat. Avson. lud. 7. sap.

Et rursum:

Μένω τὸ πῶν, quæ dixi; & dictum probo,
Ad meditationem id esse totum quod geras.

αἶσος, siccus, aridus. Itaque Homero Odyss. σ. tria illa ἑύλωον lignorum epitheta, ἑύλωον, αἶσα, σελήνη, τῶν ἐν τῷ Ὠκεανῷ δαίμων, idem planè pollere, monet Eustathius. Inde Heraclito αἶσα ψυχή, anima sicca & sobria; de quâ alibi diximus. Ab αἶσος αἶσα verbum, & αἶσα, exicco, arefacio. Solon. Eleg. 2.

Αἶσα δ' αἶσος αἶσα quævis.

At noxia exiccat germina enascentia.

Neque possum assentiri Lexicographorum principi, quæ contra codicum

lentus, lenis, lenitas, lentus. Vox lenior sit, gradus lentior. Septem de ira, l. 3. c. 13. Gellius l. 1. c. 26. Plutarchus lente & leniter. ἐν, ὁ, ἡ, ἴσως, umbra, si Jos. Scaligero credimus: μοῖρα, forma, ut ἡδὴ decus; & inde formosus: non à formo calido, ut ineptè nonnulli. Quanquam & formus est Græcum ὀρεῖος. ἔρα, ὅ, ὅ, sonus, ut ὀρεῖα, septio, ὀρεῖον, septum. ὀρεῖον, docto. Vides e vocabulis 24. ex quibus quinque versus isti confutunt, vix unum aliquod superesse, quod non natales Græcos apertè præferat. Frustra ergo inter primigenias lingvas Latina Pfochenio collocatur.

CAPUT II.

Lingua Græce suavitatis. Dictionis sonum quod attinet: nec Latinam huic prorsus imparem videri. Fabii de hac censura discussa. Bivocales, quæ dicuntur, pinguioribus crassioresque à Romanis rejectæ. De V consona critici à Fabio diversi. Ejus sonus genuinus; nec F Latini, nec P Græci, sed digammi Æolici, V nostri. F Latinum non est à Græcum. Illo Græci carent, hoc Latini. De hoc etiam à Fabio dissensus. De Z sono censura variantes. Y sonus galis, nec Latinis ignotus. Consonarum commisiones & collisiones Græcis duriores & difficiliiores quam Latinis in vocum initis: frequentiores etiam in mediis & extremis. A Turnebo, & Mevrio in nonnullis discessum Epiphanius emendatus. Aspirata Græcis crebriora. Ciceronis locus expensus in Cartaginis, triumpi, pulcri, orci, larconis natales & scripturam rellam inquirunt. Aspirationis in his ratio nulla. L litera galis, quam solens Latinis Græca lingua au sermonis suavitatis & gratiæ alias superet. Varia doctorum hac in parte censura. Peculiares sua quædam lingua cuique præ aliis elegantie. Utilitatis & commoditatis, non suavitatis ratio habet in Græcâ ad mentem divinam scripto promulgandam eligendâ.

Deinde quod Sect. 16. asseritur; sine dubio hanc unam ex pluribus causam fuisse, cur Deus linguâ istâ voluerit doctrinam Evangelii longè suavissimam & jucundissimam inter gentes propagari; quia scilicet omnium aliarum linguarum ea suavissima & jucundissima sit. Nec de antecedente si quis litem velit intendere, quod hic tam fidenter affirmatur, auctor facile probatum dederit. De consequente vero mihi nec vero simile videtur. Sed de utroque sejunctim videbitur:

bitur. Ac primo quidem de linguae huius suavitate, quae reliquis universis palmarum praeripuisse auctori nostro censetur.

Habet revera hic, fateor, Linguam Latinam quod attinet, οὐ μὴν ἁπλῶς ὁ αὐτοῦ, M. Fabium Quintilianum, Oratorem nobilissimum, eumque Latinum; ut nec iudicii ratione censendo parum idoneus, nec affectus, qui iudicium transversum agat, respectu, suspectus iure habeatur. Is de sono si quaestis instituat, *Sermonem Graecum Latino iucundiores, Graeco Latini duriorem* pronunciat, *Institut. Orat. l. 12. c. 10.* Nolum equidem cum viro tanto, in causa praesertim istiusmodi, cui rite dijudicanda plura tanto, atque ampliora illa, suppetebant adminicula, in certamen lubens descendere. Illud tamen monere, haud abs re fuerit, quod usus vitae nos edocet quotidianus. Quomodo altera ex parte venire saepe compertum est, ut propensiores in sua suosque affectus a recto censendi tramite abducant; sic ex altera parte etiam id, nec raro, contingit, exteriorum admiratione effasciatis, ita affici mortales, ut suis quoque iniquiores evadant. Scilicet.

Ξαυρὸν οὐκ ἐν τῇ αἰσθητικῇ ἀπολαύσει ἔστι.

nec est insolens rerum domesticarum fastidium, ut Cicero, de finib. l. 1. dum vile habetur, quod domi est, ut Seneca, de benef. l. 3. c. 3. vel quicquid intra pomerium nascitur, ut Varro. Denique vitiosum affectum hunc Fabius ipse, l. 1. c. 10. agnovit, alienis, inquit, favemus. Ideoque cum ὑποκρίνασθαι mirati sumus, incurvi cervicem vix a risu defendimus. Ea inquit a gente sua in suis deridiculo habita, quae in Graecis non probarent tantummodo, sed applauderent ac suspicerent. Et rursus l. 8. c. 3. *Multa ex Graeco formata nova, & plurima a Sergio Flavio, quorum dura quadam admodum videntur: quae cur tantopere aspernemur, nihil video, nisi quod iniqui iudices adversus nos sumus.* Sed & in eis, quae liti huic definienda attulit vir praestantissimus, nonnullis; ex seculi nostri scriptoribus, non diversa tantum, sed adversa sentientes habere, suis locis demonstrabitur. Liceat ergo, veniam saltem praefatis, de linguae utriusque suavitate pauca disserere; ne praerogativam hanc in parte alteri ademptam, ad alteram transferri, prohihiis patiamur.

Atque hic illud primo loco pro Latina praescribi poterit, quod sonis illis pingvioribus (diphthongos alii, alii bivocales, in quibus & Vossius l. 2. c. 2. neutri commode satis, quod alibi ostendimus, nuncupant) ut & οἱ, quibus Graeci παλαιὰ ῥαυτὴ ἀμεινὴ, & etiam, quod enormius vastiusque quiddam sonat, Latini prorsus fere careant. Qam belle scilicet, avribus concinunt Hesiodia illa,

Nam quod *Aolicarum* litterarum vis, quæ in *Villâ*; quæ cerorum & *ser-
vum* dicunt, sermonem duriores facere Fabio videtur. Hanc saltem in
parte dissentientes prorsus habet, Criticorum seculi nostri par nobile,
Justum Lipsium ac Joannem Vossium, qui uterque huic literæ, ille in *dialo-
go* de recta pronuntiatione ling. Lat. c. 12. hic, de arte *Grammaticâ*, l. 1.
c. 18. sonum udum, natantem, mollicellum attribuunt. Prior ille etiam
suam de ea dissertationem his verbis claudit: *Illud marum aurium ju-
diciu non celo; suaviorem literam hac duplici natam non videri possit li-
teris natas.* Certè quæ rebus quibusque nomina primitus imponebant, ut
cum Fabio sensissent, nevtquam illi in vocabulo *suauitatis* indice, cujus
tam infauis auibusque ingratus sonus existeret, litteram eam iterato pos-
sissent.

Cæterum, quem literæ huic plerique nunc dierum dant sonum, quidam etiam (& è nostris, Oxonienses plurimum) B Græco, contra omnem antiquitatem, prout Chæcus noster jam olim palam fecit in disceptatione eâ de re cum Gardinero habitâ; neutrius est genuinus, sed est F Latini peculiaris. Perperam enim & hanc pronunciant nostri, quasi esset Græcorum: cui Latini, quod respondeat, non habent; sicut nec Græci, quod F Latino. Alii enim digamma Æolicum, (sive F erecti, sive inversi) ei figura sonabat; idque ipsum planè, quod W nostrum, prout alibi demonstravimus. Patet hoc ex eo, quod de Cicerone Tabulis l. 1. c. 4. refert ex

Orations

Oratione pro Fundano : ubi testem Græcum ridet, quod priamam ejus nominis literam dicere non posset. *Phundanium* sc. proferebat, cum *Fundanium* (quod *Vundanium* nostri plerique scriberent) debuisset. Is enim est planè F Romani sonus, quod V consonum efferunt plerique nostrum, in *Vitis, Vitis, Vallis, Viale, Vitulina, Vileale*, &c. Huic autem quod *horridum* planè Fabius, nec *humanum* dat sonum; et hic Criticos non ignobiles habet diversum sentientes. Imò *convitium*, non *judicium*, vere appellandum, censet Lipsius. Sonum certè hujus molliorem dilutioremque, quam qui est Græcorum φ, cum Lipsio juxta (Prisciano etiam in partes advocato) censet, inculcatque subinde Vossius *art. l. i. c. 15. & 24. & 26.* Accedit quod Terentianus præ F Latinâ *birtam*, quasi ab aspiratione insitâ asperiores illâ, pronunciat Græcorum φ. Quam tamen inter *jucundissimas* illas, quibus *carere* ait *linguam Latinam*, recensere Fabium, nonnulli sunt opinati.

Verum falli eos constat, inde in fraudem inductos, quod *Zephyrum* & *Zopyrum* in exemplis Fabianis legebant. At duarum ille tantummodo, non & tertiâ meminerat. *Jucundissimas*, inquit, *ex literis non habemus, vocalem alteram, alteram consonantem, quibus nulla apud illos dulcius spirant.* Addit, *horum in locum tristes & horridas à Latinis substitui, quibus Græcia careat.* Literas, quas desiderat, consonantem Z esse, vocalem Y, ex voce *Zephyrus* satis claret. Atqui nec Z, cui jucunditatis & dulcedinis laudem tam amplam tribuit, ab asperitate omni immunis deprehenditur, si eam (pro duplici namque habetur) in elementa sua dissolverimus; vel Dorum ritu, in σ & ς, ex quibus constare affirmat Dionysius Halicarnassensis; vel Æolum more in ς & σ, è quibus componi vult, Velio citante Verrius; qui Z à D incipere ait, ut X à C. Sive enim cum illis, *veiosu* & *veiosu*, sive cum istis *Δειος* & *ειος* protulerimus, aut suaviter admodum sonabunt illa; et hæc (opinor) multo minus, ad Fabium etiam ipsum delatâ censurâ, qui l. 12. c. 11. *syllabas in d innixas asperum sonare*, jam pronunciavit. Martianus certè Capella auctor est, *de nupt. Philolog. l. 2. c. 8.* literam hanc idcirco Appium Clavdium detestatum, quod *dentes morini*, dum exprimitur, *imitatur.* Verum è *duplicibus suavissimam* esse Dionysius Halicarn. affirmat. Et ut quod verum est fatear, pro ut nostri enunciant, nec aut adeò infavus est, aut etiam duplex esse videtur; cum sonum ab S leviter declinantem, & leniorem patulo etiam attribuunt. Quod patere poterit *ex verbis* illis cum nominibus cognatis una commissis, *to appitæ*, quasi *appretiare*, & *to let a patæ*, *pretium constituere*, (aliter enim *ptæ* pro *pretio*, aliter *ptæ* pro *bravio* & exaramus, &

& efferimus) *fo debile, consilere, & fo gibe ad vice. consiliū dare, fo debile, excogitare, & a debile, excogitamentum.* siquidem in illis *z* in illis *z* sonus auditur; etiam si illa per *f*, ista per *e*, perperam utraq; pingamus. Ceterum Latini literam hanc literā, uti mihi videtur, non minus svari, molliore sane, non raro permutant, dum pro *mu*lor, *majus*, pro *ju*ngo pro *ju*gum, dicunt. Mollius certē sonare *y* nostrum quod est plane *j* Latinum quam *z*, vix fore puto quēquam, qui inficias ire sustineat, ut *tristem horridam*, quē in hujus locū substitutam, quamnam Fabius voluerit, ego nequeam ariolari. Y autem quod attinet, primō dissidet hic à Fabio artis rhetoricae magister insignis, artisq; planē subactissima, Dionysius Halicarnassensis, qui *εὐφωίας* ratione sedem inter vocales ultimam ferē huic tribuit, dum tribus illis *α υ ω* subjungit *ὅτι πινυται, ὅτι αἰὲς ἐκ τῆς ἰσῆς ὁ ἡρῶς, eo quod, inquit, facta contractione non contemnenda suffocatur, & angustior excidit sonus.* At ejusdem sive vocalis, sive consonae potestatem (nam scapo tantum abscisso figuram retinebant) Latinis, prorsus defuisse, vix est ut Fabio, licet id jurato etiam, credamus. *r* scilicet vocalem, & V consonantem, nunc crassius & pinguius, nunc exilius tenuisque, nunc medio etiam inter utrumque sono vocalem efferri solitam, non est quod diffiteamur; idque multis disceant viri magni, Jul. Scaliger, *de caus. ling.*, *Lat. l. 1. cap. 8.* & Jo. Vossius, *artis Gram. l. 1. c. 12.* At nullo horum modo enunciatum, exhibuisse, quod *r* Græco plane responderet, id vero à ratione omni alienum prorsus videtur; nec ab eis admitti poterit, quos in *Cvi* & pititavi idem sonare, quod *y* in *ὄδῃ* affirmantes alibi adduximus. Quin nec quid *triste horridumve* sonet U Latinum, ego quidem intelligo. Nam de consonae svari Lipius quid senserit ac censuerit, est superius indicatum. Interim Y Græco asperitatis notam aliquam aspergit, quod in dictione inchoandā constanter aspiratur. Quod Latinis rarius fit, qui *udus, unus, urcus*, dicunt, licet ab *ὕδης, ἑως ὕψους*, descendant: nisi forte, quo soni asperitatem ex parte saltem leniant, quam non integram tollunt, ut in *χαῖμαι humi, χαλὰς, humilis, χυμῖς, humor*, & similibus.

Ceterum de *M mugiente*, quem cum N *tiniente* componit Fabius; quorum illud Latina, Græca istud frequentius claudit: de quē *syllabis in B literam & D innixis*; quorum asperitatem veteres mollire tentaverint, *aversa* pro *abversis* (malè vulgò, *aversis* legunt) dicendo, (quo modo scilicet *avfero*, & *avfugio*, pro *abfero*, & *abfugio* dixerunt) sed & in propositione illā *πὸς B absonam & ipsam, S subjiendo*; quod videre est in *abscedo, abstineo, abstemius*. Ut nihil aliud adjiciam, regeri potest; consonarum confectus, idque in ipsis vocabulorum initiis, duriores multo, crebrioresque

briorēsq; eos, apud Græcos, q̄am apud Latinos, si rem rite quis putare voluerit, facile iri deprehensum. Huiusmodi sunt θ & δ, in βέβαια, βέλυσθαι; δ & μ, in δμας, δμῶς, δμασις, δμῆος; δ & ν, in δυόες, δυορέας, δυοφέρεις; θ & λ, in θαλάσ, θλίβω, θ & ρ, in θραύω, θρέμω, θζήνος, θρξίς, θείνος, θεύλιον; κ & μ, in χελέθεε, si Herodiano fides, καυτή, si Hesychio; κ & σ, in ξίω, ξύω, ξηρός, ξίφος, ξύν, quod Attici quoq; toties τὸ σύν loco usurpant; κ & τ, in κλῖναι, κλίσιν, κλήϊνος; φ & π, in μνά, μνήμη, π & σ, in ψάω, ψάλω, ψεύδεις, ψιλός, ψιλλός; π & τ, in πλώω, πλώωτο, πτῖνοι, πτάωτο, πτωχός, πτῶτος; σ & β, in σβαίνωμι, σβέντι, σβεστής; σ & θ, in δένω, δένος, δένελος; σ & μ, in σμαράγδις, σμαρδαλάς, σμικρός, σμήνος, σμικρῶ, σμύχω, σμένω, σμάνω, σμαδίω, σ & ϕ, in σφαλλώ, σφασιάω, σφαιδένω, σφλξ, σφύζω σφοδρές; σ & χ, in χαίω, χαδόν, χάζω, χόλω, χρίω, χρίως; σ & λ, in σκλήμει, σκλήμμα, σκληρής; σ & κ & ν, in σκεπτός; σ & τ & λ, in ελεγγίς, ελεγγίζω; σ & ϕ & γ, in σφεργίζω, σφεργάω; χ & θ, in χθές, χθών, χθυμαλός; χ & λ, in χλαΐνω, χλαμύς, χλιδή, χλώντης, χλαφείς; χ & ν, in χράνω, χρεός; χ & σ, in χρεάω, χρεία, χρίω, χρίνος, χρυσος, χρῶς; aliisque ejusmodi, ὅσα φύλακα τοῦ ὕλην.

In

In medijs itidem dictionibus consonarum commiffiones duriores obferves nonnullas, quas aures Latinae refpuunt. Quod genus in ἄλθος, ἀχθεῖς, περὶ χθις, ἀνέχων, βλάττων, καταλάνων, (aliiſque ejufmodi, de quibus deniq; videndi locus mox dabitur) ſed & in compositis illis περιπατεῖν, περιπατοῦμαι, περιφρονεῖν, & περιφροῦμαι, cum ſimilibus. Et mihi certè durius multo ſonare videntur ſyllabæ illæ Græcis in γ & τ innixæ; cujus prioris modi habentur in ἵγδν, λίγδν, λίγδν, μίγδν, βρύγδν, ῥάγδν, poſterioris in ἀτλας, ὀτλος, ἀτμιν, ἀτμίς, πέτμος, πτόμος, ἐρετμός, ἔπτος, πίτνω, φατήν, in Latio verò, aut illius aut hujus etiam, vix ullæ reperiuntur; quam q̃c (ut abdo, abdomen, advenio, adverfus) in B & D Latinis ex eo genere nec apud Græcos deſſe docent illa, λαμβάνω, λάβω, φάσμι, λαβόμενος, γράβειν, κίβδα, κρύβδα, κρύβειν, ὀφείν, unde ἡλθεν ἐξ ὀφείν, in epigrammate, & his ſimilia.

Denique terminationes itidem apud Græcos asperiores offendas, quas Latini vel ignorant profus, vel rarentius usurpent. Ejusmodi sunt quæ passim in eâ lingua occurrunt, αἰεξ, φάσιν, λδσιν, πλάσιν, σμάσιν, ἰον, λυγ, πῶν, λίμν, σφιλιμν, ἀφ, λαίλαφ, φάφ, ἴφ, θρῖφ, κνῖφ, λνῖφ, κνῖν, αἰνῖν, ἴφ, ὠφ, αἰῖφ, ἔλλοφ, μέεφ, κερροφ, πῆροφ, κνῆλοφ, κνῆνοφ, &c. tum in ξ excrementa, non nomina tantum, sed & adverbia complura quibusnullus in Latio locus, λαξ, πῶξ, πλῆξ, πνῆξ, πειξ, ἀπειξ. Duplices autem istas ξ & φ (quarum tam ampla in clausulis apud Græcos seges) minus frivæ esse Dionysius ipse agnoscit.

Qam multis avtem, quæ Græciã mediâ in solum Latiale transferre Romanis est visum, culturam aliquam deprehendas adhibitam, quâ soni agrestioris nativa in eis quoque mitigaretur asperitas? hinc ἀράχνη, *aranea*, αἰσχληπίος *Æsculapius*, κόκκος, ἀράχμος, *taxillus*, τάλυς, μασχάλην *axilla*, ἀλά, ut *maxilla*, μάλας & πύπυλος. *paxillus*, παλός, ἀπάλαξ, *talpa*, ἀλώπηξ, Æolicè Φαλόπηξ, *vulpes*, αὐξω, *avgeo*, ἄγω, ἄξω, *occo*, κύσις, τυσδὲν, *putum*, unde *purum putum*, πόδι, *puta*, unde περὶ πότον *præputium*, non à præputando, ut vulgus Grammaticum putat, ὑρέε εἴ, *uternus*, βώζω, Doricè βέψωδε, *rodo*, ἐρετμός, *remus*, ῥέειδεμνος, ῥόδεμνος, *ramus*, φλογμός, *flamma*, ῥωχωί, *rima*, ὕακινθος, *vaccinium*.

Nec abnuerim tamen antiquitatis ultimæ Latinos, antequam à Græci fermonis (unde Latinæ dictionis partem maximam defluxisse supra docuimus) more moduloque longius abscesserant, è durioribus commissuris illis retinuisse non paucas, cum *funem, fundam, fungum, sed & flem-bum, flites, flocum, fritavum*, & similia dicerent : quod cum ex vetustis monumentis, tum & ex scriptoribus fidei haud dubiè satis constat.

verum ætas infœcunda, q̄o ab incunabulis suis illis primis remotior, co-
lingvæ suæ expoliendæ studiosior, sonis tonisq̄ eis minus gratis offensa,
pavlatim abjecit, Græcisq̄, à q̄itis majoris sui primitus acceperant, usur-
pandas reliquit. Quando Græci recentiores ex adverso stribliginis (sive
Aristophaneo vocabulo *στριβίλινος*) nuncupare libuerit, istius retinendæ
ambitiosi, in Latinis, q̄as usurpant, vocitus Græce exprimendis, com-
missionibus istiusmodi, contra Romanum, q̄i puriori sæculo invaluerat,
ritum moremq̄ abutuntur. Inde *οἶνον* pro vini facie, apud Trallianum
& Nicolaum, quod frustra Turnebus advers. l. 18. c. 18. erroris arguit, &
Mevsius emendatum ivit; est enim *οἶνον* *facula*: sicut apud etymolo-
gum, *τάβαν* *tabula*, *σῦβαν* *subula*, *φίβαν* *fibula*, *σῆδον* *sedon*, & *σῆδες*,
σοῦδον *μαγειον* & sic Hefychio, pro *fidibus* sive *fidiculis*. Inde *συμψῆδον* pro
subsepio; Epiphanius heret. 58. *ὁμῶς συμψῆδον* *ἵππων*, quod *ὁμῶς συμψῆδον*
vitiose iunctim legitur: quibus accenseri possunt sequioris ævi illa, *τῶν ἀγῶ-
νων*, & *τῶν ἀγῶνων* pro *sagittâ*, *τῶν ἀγῶνων* pro *sagittario*, & *τῶν ἀγῶνων* pro *cestus*,
& *τῶν ἀγῶνων* pro *cinis*, & alia ejusdem furfuris infinita.

Illud est insuper observatu non indignum, aspirata apud Græcos cre-
briora esse multo, quam Latinis. siquidem universis illi, sicut ab Y, ita & à
P exorxis, spiritum asperum præfigunt; unde literam caninam illam, ex
se asperam satis, aspiratione additâ asperiores etiam efficiunt. Nec
valebit hic quicquam exceptio illa, si quis objecerit Latinos in mediâ quoque
dictione aspirationem quandoque admittere, ut in *veho*, *traho*, *vehemens*,
prehendo; & in verbis compositis, quorum simplicia sunt ab *h* in-
choata, *habeo*, *halo*, *hæreo*, *hisco*, &c. etenim potest altera ex parte re-
geri. 1. rarentur admodum in vocibus simplicibus id fieri. 2. e verbis
pavcissima esse in quibus *h* initialis sit. 3. nec in horum compositis per-
perim obtinere, ut litera illa retineatur; etiam si enim ab *habeo*, *exhibeo*,
& *perhibeo* servata dicatur; at *debeo*, non *dehibeo*, *diribeo*, non *dihibeo*, aut
disibeo, (sicut ab *emo*, *dirimo*) *præbeo*, non *prahibeo*, ab eodem verbo
literâ eadem extritâ dicimus: sicut & ab *hisco*, *dehisco* quidem, non iti-
dem *sathisco*, sed *fatisco*, licet quasi *fatim hisco* sit. 4. quædam ex his
asperius Græcis, à quibus sumpta sunt, sonare: est enim *veho*, nihil aliud
quam *ἔχω* Græcum, sive *φοῶ* *Æolum*, quod & Caninius observavit, *traho*
inde compositum, quasi *traveho*, ut *mavelim*, *malim*. 5. P Græcum ubicunque
in mediâ dictione geminū occurrit, alterū saltē spiritu asperiore signari.
6. contineri spiritus asperi illius vini & potestatem in Græcorum literis
tribus, Θ, Φ, Ψ: quæ proinde ubicunque obviam sunt, sive in initiis præfixæ,
sive in mediis vocibus interfixæ, syllabam eam, quam constituunt, statu suo
afficiunt,

afficiunt; & in mediis quidem syllabis, nunc exeuntibus, nunc ineuntibus, nunc & utrisque simul (quod in verbis primæ ac secundæ flexionis oristis passivis prioribus, participiisque inde deductis, videre est) creberrimæ occurrunt. At apud Latinos, quod istis respondeat nihil est. Etiam si Græca quedam quæ exprimant, literis *C P T* spiritus asperi notam indicem quandoque subiciant, ut in *Chalcus, Chia, Chryse, Philtrum, Phœnix, Philosophus, Thalamus, Theatrum, Therma*, & similibus; quorum numerum justum inire haud ita difficile foret. Nam quod in *Oratore* de se Cicero, *Cum scirem, inquit, ita majores locutos esse ut nusquam, nisi in vocali aspiratione uterentur, loquar sic, ut pulcros, Catēgos, triumphos, Kartaginem dicerem; aligando, idque sero, convicio avrium cum extorta mihi veritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reservavi*; verbis eis quid voluerit Orator, si aut nescium planè, ut non satis assecutum me profitear, eo minus dispudeat, quia virum clarissimum & in rebus hisce veratissimum, tanquam in crepusculo constitutum videre, nec videre se, Delicque rem istam egere natatore; ingenue agnoscentem deprehendo, *artis Gram. l. i. c. 24*. Tentemus tamen, si dabitur forte, mentem Tullianam expiscari. Ecquid est ergo, quod *avrium convicio extortum* sibi vir dicendi peritissimus profiteatur? istud enim est, opinor, de quo maximè ambigitur. Ego verò existimo, *avrium convicio extorta* sibi innuere, non veritatis confessionem; quasi serò tandem agnovisset eam, quam prius adhibuerat pronuncian- di rationem rectam minus aut legitimam esse; sed *veritatem* (quod verbis disertis ait) ipsam, h. e. veram ac genuinam illam vocabulorum istorum pronunciationem, quam juxta normam à majoribus suis observatam, constanter prius usurpaverat. Cum enim populi, qui diversum loquendi scquebatur ritum, sermone frequentiori, quasi *convicio quotidiano* avres obtunderentur, eò tandem redactum se, profiteri videtur, ut veram rectam- que, cui prius assueverat ipse, prolationem sibi eripi, & quasi per vim quandam extorgeri patereatur. Ut pari modo tum *extortam* sibi perhibeat *veritatem*, quod à Cesare negat extorgeri posse *humanitas* eò in *Orat. pro Li- gario*; quod ab hominibus per Epicuri dogmata, *verborum notiones, an cog- nitiones, quibus imbuti sint, extorgeri* conqueritur, de *Finib. l. 2*. Hanc oratoris mentem esse, ex eis colligo, quæ subjungit, *usum se loquendi* (quod praxin spe- stat) *populo concessisse, scientiam* (quod veritatis est) *sibi retinuisse* hoc est, si ego rectè capio, in sermone communi ad populi morè se accommodasse, hoc solo contentum, quod rite pronuncian- di rationem veram, ab illorum ritu diversam, compertam sibi cognitamque, etiam si eam jam non uteretur, haberet. Ita idem planè fuerit, ac si quis hodie apud nos diceret, etiam si

norit literas *C* & *T* eundem in Latinis vocabulis quibusque sonum olim obtinuisse, eodemque modo esse pronunciandas; tam *C* ante vocales *E* & *I* in *Cera*, *Cirrus*, quam ante *a* & *o* in *Carus*, *Corus*; tamque *T* in secundâ vocis, *tisio*, quam in primâ; a vrium tamen convicio assiduo, a *C* in illis, *T* istis, ut *S* proferentibus, superatum, usum, vitiosum quem norit, populo concedere, verâ pronunciationis scientiam sibi metipsum retinere.

Firmari poterit hoc ulterius ex vocabulis illis ipsis, horum saltem aliquibus, quorum prolationem nuperam atque vulgarem à priscâ pristinâque suâ diversam, secutum jam se profitetur. Quatuor tantum recenset, *pulcros*, *Cetegos*, *triumpos*, *Kartaginem*: quorum duo sunt propria nomina, familiariter alterum, alterum urbis: duo reliqua communia, sive, ut vulgus Grammaticum, appellativa sunt; de quibus ratio certa magis. Nam de *Cetegos* ambigi potest, *Chetegos* an *Cetegos* vulgo dictum voluerit, quia nominis ratio in abdito delitescit. *Carthago* verò cur potius quam *Cartago* dici debeat, ratio iusta vix ulla dabitur. Penitus, quorum lingua est Syriaca propago, fuit *Νηὶ Νηῖρ* *Nedapolis*, *Urbs nova*. Inde Græcis corruptè, literâ tertiâ extritâ, *Καρθηδών*; & Latinis corruptius adhuc, (restituta tamen, quam illi eliserant, literâ) *Cartago*. *Cartago*, inquam, potius quam *Carthago*, si Grammaticam sequimur linguæ Syriacæ normam, quia *Tav* post *Sheva* istiusmodi Hebræis Syrisque lenius sonat; sed nec si Caninii rationem sequimur, qui ita vult à Græco nomen Latinum tractum, ut per metathesin pro *Καρθηδών* *Καρθηδών* primò tum *Carthago* dicatur, & literæ aspirandi causa ulla fuerit, cum *d* tenui, non *ch* aspiratæ respondeat, dum *d* in *t* sicut in *ἐν τῇ* *intus*, *αὐτὸς αὐτὸς* *id est* *sperta*, *ch* in *g* transit, prout in *αὐτὸς* *ango*, *καλβάν* *galbanum* & similibus. Verum in istis analogia minus liquido se prodit; in reliquis duobus clarè satis elucescit. *Triumpus* enim, an *triumphus*, est Græcis *θρίαμβος*. Ubi, ut de *a* in *u*, demutatâ (quod nentiquam est insolens, unde *αἰγυλός*, *uncus*, *ἀγυρς*, *ursus*, *ταῦ*, *Æolicè*, *ταῦ*, *juvō*, *ταῦ*, *tulo*, *tuli*, *ὕα*, *mulum*, *ὕαχμα*, *mucro*, *κρατὴρ* *crapula*, *στραγγιλεῖν*, *strangulo*, & similia), nihil dicam, quia ad rem suffulit Latinitas: inde *λάθω*, *λαθῶ*, *lateo*, *πασιχαί*, *παθῶ*, *patior*, *πεθῶ*, *peto*, & per metathesin etiam *opto*, *διχο* *διχων*, *tango*, *tango*; *ἄρτον*, *artus*, *articulus*; *τοῦ μῦθου* *turneo*, *τοῦ μῦθου*, *tomex*, aliq̃e innumera: in novissimâ verò aspirationem, quam in Græco nulla haberetur, insertum ire quæ cogeret, aut svaderet etiam, ratio nulla suppetebat: quin nec ullum permutationis istiusmodi succurrit exemplum, quâ β̄ litera unquam in *e* vel in *ph* transeat, at in *a* purum; circa aspirationem, β̄ versum creberrime occurrit; ut in

sisse & censuisse Grammaticos monet ipse ad *Georg. l. i.* Probuin enim *Orchum* legere; Cornutum aspirationem addendam vetare. Mitto Verrium, qd, Festo teste, veteres ait *Vrgum*. (male codices excusi *Vragum*) quasi ab *urgendo*, dixisse. presertim quum sine exemplo gratis affirmatum hoc, Festus ipse adnotarit. At Cæsar Scaliger à Servio diversus, de *causs. ling. Lat. l. i. c. 22.* *Aspirationem multis detraximus. ajunt remansisse in tribus, Orchus Pulcher, Lurcho.* de numero cum Servio convenit; de vocum unâ dissentit. Tum, Orchus, inquit, tota *Græca fuerat, & translata aspiratione à vocali ad consonantem ὄρκος.* De origine Græcâ havd contenderim: de aspiratione translata, est cur merito ampliandum existimem: quum ab ὄρκῳ, Ionicè ὄρκῳ *orcum* & *urcunni*, ab ἄρκῳ, *alcus*, ab ἑρκίῳ *ercisco* & *ercisor*, sine translatione ullâ ejusmodi legam. Cæterum an ab ὄρκῳ *Orcus* descenderit, quod pro concessio sumitur, havd constat. Favet huic sententiæ, quod ex Celso Servius ad *Georg. l. i.* *jurisjurandi Deum Orcum existere.* Et de Stygiæ quidem paludis aquis Homerus *Od. ε.* ὄρε μίρκος

ὄρκος δεινότητος τε πίλει μανθίζεσσι θεοῖσι.

Et Maro *En l. 6.* — *Stygiæque paludem,*

Dii cujus jurare timent & fallere numen,

at de Orco gemina nusquam, opinor, legas. querendum ergo unde hoc habuerit Celsus, *Orcum esse jurisjurandi Deum.* Id verò mihi ab Hesiodo havisse videtur, qd in Deorum prosapia describendâ Erin refert, inter reliquam sobolem numerosam satis genuisse, ὄρκον, ὃς δὲ πλεῖστον ἐπὶ χθονὶς ἐνδρώμενος Πημελνει, ὃς τε κείνῃς ἐκείνῳ ὄρκον δαμάσῃ. Cæterum ambigi potest, an ὄρκος iste Latinorum *Orcus* sit, cui provinciam eam nusquam describi legimus. Itaque aliò hic à patre abit Josephus filius, & ipse forsàn à veritate, patre, quem deserit, havd minus. *Orcum*, inquit, in conspectu ad Varronem, *Romani sine dubio à Græcis acceperunt.* Nam ὄρκον vocabant conditorium mortuorum. Menandrum advocat, qd scripserit, ἑστῶσι τῷ ἐχθρῷ πολυτελῆς νεκροῖς.

Eis ἃ ἴσον ὄρκον τῷ σφόδρ' ἐρχέτ' εὐτελεῖ.

Hunc ergo si sequimur, in neutrà syllabâ aspirationi locus ullus futurus est. Verum Scaligero refragatur, etiamsi refragari neget se, vir Cl. Calvbonus ad *Svetonii Augustum*: & versum Comici alterum his corruptum esse avumat. rescribi postulat. Eis ἃ ἴσον ὄρκον τῷ σφόδρ' ἐρχέτ' εὐτελεῖς. ὄρκον autem vult esse foveam in qâ conduntur mortui, quasi ὄρκον ab ὄρκῳ dictum; & inde potius *Orcum*. Verum sibi videri, *Orcum*, sive *Horcum*, qd modo veteres scripsisse auctor est *Marinus Victorinus*, esse *Græcorum*

ἐξ ὧ. etenim & ο̃ esse literam permutabiles. et sunt reverā; sic enī
 ab ἐμῷ, & Aelice Fεμῷ fit vomo, ab ἐλαιῶ, ἐλαιον, olea, oleum, à δέσῳ,
 torreo, à δέμῳ, formus, ab ὀέσῳ, serum, ab ὀλίῳ, volvo. accedit qd
 ἐρεχθίῳ Hefychius ἐρεχθίῳ, ἀσπιωθήειον, φερεθῶν exponat; & μαιδρῶν, Jo.
 Callierges in schol. ad Theocr. φερεθῶν ἐρεχθίῳ, ovium septum: qd etiam
 Orci nominis rationem à Varrone datam refert Turnebus advers. l. 20.
 c. 37. sed & ὀρεον esse βόρεον, eis δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ φερεθῶν, foveam in qā depā-
 gatur planta ut pullulet, tradit idem Theocr. Schol. atq; eā ratione, ὅτι
 ὀρεῶν distingu, qd sit φερεθῶν, ὅτι ὀρεῶν, five ὀρεῶν, ὅτι ὀρεῶν, arboreū sive plan-
 ta ἢ ὀρεῶν certo depactar ἢ series. Verū idē hoc utroq; vocabulo desig-
 nari docet Eustathius. Hefychio verō etiam ὀρεῶν, ὀρεῶν, unde & Lati-
 nam horti vocem descendisse Scaligero visum est. ὀρεῶν, hortus, ut ὀρε-
 ῶν, mustus. de qā voce Charisius instituit. Gram. l. 1. Gracculus & ortus
 sine aspiratione dici debere Varro ait: sed consuetudo & Gracchos &
 horti cum aspiratione usurpavit. Dato igitur pro mortuorum condito-
 rio, ὀρεῶν, à Menandro positum; & Latinorum Orcum inde deductum,
 aspiratam literam c poscere analogia videretur, etiamsi eam rarius ad-
 mitterant Latini. Verum de emendatione alterā Grotius ut Scaligero as-
 sentiatur; at de priore cum Stobæo dissentit. apud hunc enim, & ex eo-
 dem Grotium, non ὀρεῶν, sed ὀρεῶν legitur. Menander Perinthia,

Eis ἃ ἴσεν ὀρεῶν, τῷ σφῶν ὀρεῶν ἐρεθῶν.

In molem eandem cum summo vilis venit.

Et est elegans ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων in voce ista, qā et corporis molem & fastum
 quoq; designat. Cum certē codices Stobæani, qd soli credo Menandri
 reliquias istas nobis conservarunt, constanter præferunt. ut cum de voca-
 buli usu isto nihil certi habeamus, ab origine incerta petita Scripturæ
 ratio, incertis nos necessariō sit dimissura. Mibi in istis ampliandi li-
 centiam datam velim, donec certius aliquid exhibitum fuerit. nec spre-
 verim tamen aut Casauboni ἐρεῶν, aut Hefychii ἐρεχθίῳ, qām & ἀπὸ τῶν
 dici monet, qm ἐρεχθίῳ pro orco usurpatam offendam, Petri ep. i. c. 3.
 v. 19. Verum Orci favibus erepti tandem ad Lurconem, Orcum alter-
 rum, transeamus. Lurcho, inquit ὀρεῶν, contra analogiam aspiratum
 fuit. nam ut mucco à muccis, & bucco à buccis, ita lurco; à lura, ob in-
 gluvionem. sed ratio significationis potior fuit, ob sonitum voratoris. de e-
 aymo consentiunt Festus, Fr. Junius, alii pleriq;. Nōnnulli à verbo nō-
 men mavult. de aspiratione paria qui sentiat, neminem hætenus de-
 prehendi. Restat vox tertia, qām & Cicero Serviusq; inter eas, recen-
 sent, qā vulgò aspirabantur. De hac sic vir summus, at qare pulcher

D

aspire-

aspiretur ratio declarat: fuit enim Gracum πολύς i.e. fortis: igitur Romani, qui omnia ponerent in fortitudine, eum demum bonum & formosum putarunt, qui esset fortis, eadem fere habet & de subtil. exere. 300. S.3. Verum in notationibus eruendis viro, licet alias incomparabili, minus feliciter cessit: in hac autem à veritate quam longissime recessit. Mito quare πολύς ubi pro forti unquam sit usurpatum: Luce meridiana clarius est Pulcri nomen in solo ac sermone Latiali, non advenam, sed indigenam esse, uti est superius comprobatum. Pulcher, utique vox est eadem analogia efformata, quā volucer, alacer, adpans, acer, acris, ἀγρός, ἀκρίς, prout ἀγρός, ager, acer, acernus, ἀγρός, acer, & acus, aceris, acerratus, ἀγρός, in quibus aspirata litera nulla; licet novissima etiam à Græco aspirato descendat. Nulla itaque ratio hactenus comparer, quare in pulcer, aut pulcrum, e litera aspirationem habeat adjectam; cum nec analogia id requirat ulla, nec infavio aut minus avibus gratus sonus in istis, quam in tot eisdem analogis, quæ sunt superius recensita, citra aspirationem ullam prolatis deprehendatur.

Illud interim ex Cicerone constat, quod & Servius adfirmat, præter usum Romanum fuisse in suis consonæ ulli aspirationem subijcere. Proinde incohare, non inchoare, licet à χῆ foret tractū, dicendum pertinebant Verrius Flaccus, qui Augusti ævo vixerat & Tranquillus, quod ex Diomede discimus, operis Grammat. l. 1. Etiam si autem studio atque exemplo lingvæ Atticæ, Gellius l. 2. c. 2. Veteres Latinos refert, plerisque vocibus verborum firmandis roborandisque, ut sonus earum esset viridior vegetiorque, h. literam, sive spiritum magis, inferere: Sic lachrymas, sepulchrum, &c. dixisse. At certe qui aspirationes ejusmodi Græci ritus amuli, apud Latinos usurpabant, deridiculo fuisse habitos, ex Catulli, quo in Arinum quendam lusit, (extat adhuc) Epigrammatio, monet & Fabius ipse l. 1. c. 5. Et Latini ipsi in deductitiis X Græci (quod π Hebræorum fere sonabat, unde Νῶ ΧΘ, καμ, πῆμ, pro נוה פח פסά asperitatem nimiam haud sustinentes, vel tollebant prorsus, ut in ἀράχνη, aranea, ἐχθρῶς, odium, ῥαχμή, rima, χλαίμη, lena, vel leniebant saltem, nunc aspiratione simplici contenti, ut in χῆμα, χῆμα, hio, hio, χῆμα, hirmundo, χῆμα, hirm, (unde Lucilio, citante de finib. l. 2. Tullio, hirm, siphon cui nil dempsit) χῆμα, hirms, ἔχθρῶς, veho, aliisque quæ supra exhibuimus; nunc tenuem aliquam substituentes, vel eam, cujus vium inclutana jam habebat, unde ἡ χῆμα, Doricè ἀχῆμα, ἀχῆμα, acus, acernus, ἀχῆμα, saligo, ἀχῆμα, muceo, λόγος, lancea, λόγος, locus, μαχάλη, axilla, σπῆμα, sicoms, χῆμα, Doricè, scido, scindo, ὄρχα, orca, urceus, χῆμα, Eolicè χῆμα

Quin nec illud prateriri debuit, litteram *l*, quæ in dictione
 τὸν ἀνδρῶν, effeque *semivocalium omnium suavissima*, Halicarnassensi
 censetur, Latinos in mutuatiis, frequenter admodum subfuitur; nunc
 loco τὸν γ, in σπῆλαι, *fleo*; nunc τὸ δ, in δαίς, *Aelice de Fils, levir, dūc-
 turus, lacruma*, ὀδυρεὺς, *Ulysses, Palamedes, Pollux*; quasi *Poldux*; nunc
 τὸ ζ, in ἀδῶ, *halo, βιάω, viole*, ὄω, ὀδῶ, *oleo, odor*: nunc τὸ κ, in
 ἰδῶς, *lens, lendis*; nunc τὸ μ, in δῆμι, *docilis*, ἐνδύμι, *raslie, ad-
 σιμι*, *mortalis*, nam ὠφῶ, *mors*, ut ὠφῶ, *mens*; τὸ ν, verò creberri-
 me, in ἀμῖναι, *melior*, νυμφῖ, *lympha*, unde νυμφῶν, *lymphaeas,*
 κῶν, *calyx*, σῶν, *silium*, unde σῶν, *supercilium, pedum, pedu-
 lum, pulmo*, τὸν, *viola, trichila*: sed nec τὸ ς, minus crebro, ut
 in κῆρρ, *gilvus*, ἀῖον, *lilium*, κῆρ, *clibanus*, φῆρ, *pallium*, κῆρ,
 ῖς, γαργαδῶν, *gurgulio, cūga, sullo*, βῆρ, βῆρ, *bullio*, ἀῖν, ἀῖν, *stol-
 la, aridip, aridūc, scintilla*. In diminutis verò nulla ista apud illos
 frequentior occurrat. Sic enim eis *culter, cultrum, cultellus, cultellum,*
*flagrum, flagellum, scalprum, scalpellum, scanum, scabellum, ossa, osse-
 la, mamma, mamilla, equus, equulus, & equulus, hinnus, hinnulus, & hinni-
 leus, parvus, parvulus, puer, puera, puerulus, puerula, puellus, puella,*
*pulcer, pulcellus, miser, misellus, niger, nigellus, palex, pulicellus, cune-
 us, cuniculus, culens, culsellus, cutis, cuticula, fides, fidicula, vinum, vil-
 lum, unus, nullus, & alia adaequum*. quum Graci ad formam eam expri-
 mendam littera caninā illa omnium asperimā plurimum abutantur.
 Inde enim illis παῖδες, ὠδεις, ὀφῆεις, λογάεις, κοπῆεις, χῆται

υδαίων, ἰουδαίων, aliæque ῥήματα ejusdem, quæ nec recenseri queant. at horum quorundam, (neque enim universa diminuunt) præter superius recensita, *asellum, verbulum, dictiunculam, tuniculam, animalam* dicunt Latini. Isthis proinde universis æqua lance perpensis, non tam facile patietur *δευότες* ne lingvæ Latinæ *ὑπερασπισίς*, suavitatis prærogativam ei lingvæ præreptam, ad dictionem Græcam delatum iri. sed nec Gallus forsitan quispiam, quorum lingvâ nulla, opinor, confragosa illas consonantium commissiones collisionesque religiosius devirgat; suavitatis palmam, si cum suâ simul in arenam descenderit, Græcæ concedere *ἀνοήτῃ* sustinuerit.

Atque ista quidem vocum ipsarum sonum ac tinnitum (ut ita dixerim) merum spectant: in quo non sine certamine sanè iusto, difficilique eo, in quo fudet satis, illud concessum iri sibi, Pfochenius sperare poruit, aut debuit; quod pro concessio tamen sumpsit. Caterum dictionis sensum mentemque (quod animæ spiritusque ei vicem habet) si examini subjecerimus, longè à Pfochenio hinc abibunt viri summi, linguarumque peritissimi. Siquidem primò de Hebraica pronunciat V. Cl. Fr. Junius, esse *omnium linguarum principem, omniumque jucundissimam*. Tum Tho. Erpenius, esse *eandem doctorum unanimi consensu, omnibus suavitatis & majestatis numeris absolutissimam*. Quin & Arabicam idem cum Græcâ pariter, ac Latinâ hoc ipso nomine committit; nec dubitat, quod præjudicio seposito si instituat examinem, pro Arabicâ statuendum fore; & tum Græcorum *χαρίσας*, cum Arabum *collatas*, & *χαρίσας*, tum & *ingratis* Latinorum *gratias*, haud rarò deprehensum iri. quod & de Hebraicâ Junius Erpenio prior censuerat: quoniam cum eisdem illis componens ipse; loquendi formulas, inquit, & phrasas huius lingvæ peculiare, quæ æquâ iudicii lance examinabit, frigide illi, insulse, atque inelegantes Græcorum & Latinorum, etiam nobilissimæ videbuntur elegantia. Verum istud illi videntur; nec is ego sum, qui præstandi onus avsim in me suscipere, quicquid hac in parte heroes illi pronunciaverint. Nec tam barbara aut impolita mihi videtur ulla lingvæ, quin elegantias sibi peculiare habere possit, quæ aliâ etiam politiore ac comitior ac comitior haud satis commode explicentur. De istis autem quomodocumque se res habuerit, diuturnam certè difficilemque nimis provinciam sibi imposuit Pfochenius, cum *linguarum omnium*, (quarum haud paucarum mecum pariter ignarum credo) Græcam *suavissimam* esse, probandi, necessitatem ratione hac interdixit ipse sibi.

Tum

Tum *svavitatis* nomine Deum linguam Græcam delegisse, quæ læ-
 tum illud salutis æterna nuncium mundo voluerit propalatum, nulla
 profus ratione tam fidenter statuitur. Et aliò planè contendit ex
 Cicerone *pro Archia* subiectum testimonium; quod non *svavissi-*
mam, sed tunc temporis *receptissimam* fuisse probat; ut si alia, quæ
 minùs illà *svavis* extiterat, Evangelii primitus promulgandi tempo-
 re paritèr obtinisset; hanc potius ei muneri Deus fuerit assignatu-
 rus, & emolumenti publici magis quam oblectamenti, habiturus ra-
 tionem. Quod eo magis credere par est; quia Apostolus ipse palam
 profitetur, *καὶ ἐν πειθοῖς λόγους*, i. *πειθαις*, (si sincera ea vox) five
ἐν πειθοῖ λόγων, (ut ex Eusebio in *preparationis Evangelice* initio
 Beza) Evangelium se predicasse; nec *suade* medullam illam; aut
 florem Atticum sectatum; quia Evangelicæ prædicationis vel vim maf-
 culam enervare posset, vel ejusdem existimationem imminutum ire
 videretur; cum dictionis *svavitate* potius affecti mortales, quam spi-
 ritus sancti virtute præpotente ad fidem Christianam suscipiendam
 attracti fuisse censerentur.

CAPUT. III.

Græci sermonis ubertas. Ciceronis iudicium ab affectu profectum
 videri. Hebraica paupertatem perperam concludi, quæ radis
 numero; à variis vocis ejusdem significatis, aut adversis e-
 tiam. Esajas c. 59. v. 15. explicatus. *וַיִּרְאוּ* seorsim. *וַיִּזְכְּרוּ* in-
 terdicere. *מִלֵּי*, acetum. *גִּלְוֵינָה*, fel. *בַּרְדִּילִים*, simia. *פֶּזֶזִּים*,
 & *עִינֹתִים*, quam disparata designent. Esaj. c. 59. v. 9. ex-
 plicatur. Ubertatem à Synonymorum quorundam varietate
 minus certò colligi. Visus, Leonis, auri appellationes complures
 Hebræis. Nulla non lingua in nonnullis alià quavis locupletior.
 Nostra in quibusdam Latinà & Gracâ. Panem pinsere, vix
 Latinum. Calius Curio notatus. Diomedes emaculatus. Pom-
 ponius restitutus. Erasmi dictio castigata, Scaligeri elogium,
 inieperies, locutio minus propria. Panis pro frumēto, Frumētum
 pro pane. *ἀστος* i. Cor. 10. 17. quomodo reddendus. *λεῖς* na-

mina Græca frustra in hoc argumento à Pfochenio adducta.
 Dei itidem Hebraica ab aliis. Sabaoth non est nomen Dei.
 יהוה appellativum etiam. Deut. 6. 4. אלה non est nomen
 Dei. Wemesisus & Reuchlinus notati Unus per Solo. Job 31.
 15. & Zech. 14. 9. Nec פחד Gen. 31. 42. 53. expenditur.
 Nec אלה 4 Reg. 2. 14. Nec אלה Esai. 42. 8. &c. Pro-
 vocabulum per verbo substantivo usurpatum. Nec אלה Lev.
 24. 11. nec שכנה Exod. 29. 45. nec אלה Iudg. 13. 15.
 Nec Hu Peloni Almoni. nec Palmoni. Dan. 8. 13. De Dei
 nominibus absconditis exercitatoris figmentum. Capnionis i-
 tem de uno gandoque futuro.

Ertio, de sermonis Græci ubertate nolo disputare;
 & ἐπίκειντο multo minus: mihi omnium, quæ apud
 nos in usum sunt, (de ignotis enim quis sanus quicquam
 statuerit?) linguarum uberrima ac copiosissima vi-
 detur. Egrége inducor, ut Ciceroni subscribam
 sic pronunciantem de suâ, lib. de Fin. 1. Ita sentio, &
 sæpe disserui, Latinam linguam, non modo non inopem, sed locupletio-
 rem etiam esse, quam Græcam. Et de eodem argumento l. 3. Sæpe dix-
 imus, & quidem cum aliquâ querelâ, non Græcorum modò, sed etiam eo-
 rum, qui se Græcos magis quam nostros haberi volunt, nos non modò non
 vinci à Græcis verborum copiâ, sed esse in eâ etiam superiores. Nam
 quod Tuscul. l. 2. in contrariam mentem protulisse videtur; Hæc duo
 (laborem utique & dolorem) Græci illi, quorum copiosior est lingua quam
 nostra, uno nomine appellant; ironice potuit dictum esse: Affectus
 forsitan homini Latino imposuerit. M. Fronto, homo Latinus & ipse,
 Gellio Noct. Attic. l. 2. c. 26. referente, Non inficias, inquit, inus,
 quia lingua Græca prolusior fusiorque sit, quam nostra. Nec vero acce-
 do facilis Cl. V. Thomæ Erpenio fidenter affirmanti, Inopem fore
 linguam Græcam, si cum Arabicâ conferatur.

De Hebræâ, cuius tam pauca extant, quis certi quicquam definierit?
 Hinc illa tam adversâ fronte in se invicem ardentantes de hâc lingvâ
 sententia; de quibus videri poterunt Petrus Lizetus in Dialog. de
 Sac. lib. in vulg. eloq. non versend. & Dan. Chamierus de Canon.
 Version. l. 11. c. 2. S. 9. Alii enim hanc linguam, verborum quidem
 inopem

inopem valdè, sed sensibus copiam admodum uberemque existere, contendunt. Id eo argumento evinci volunt; quod radices in hac lingua numero satis exili. prout rem ipsi supputant, comprehendantur. tum quod vocabulum unum, sive radix una, significationes saepe numero plures obtineat. Verum ista planè nec navci sunt. Radicum enim numerum quod attinet; dato lingvæ cujuscumque, Græcæ puta vel Latinæ, tantundem duntaxat extare, partim historicè, partim didacticè scriptum, quantum è lingua Hebraicâ purâ jam superest; satis probabile est. thematum, sive radicum, censum hæud valdè disparem utrobique iri deprehensum. Imò, ne longius abeamus, instituatür collatio inter veteris instrumenti versionem Græcam, aut Latinam certam aliquam, ejusdemque contextum Hebraicum, thematumque primitivorum utrobique numerus ineatur; hæud multo radicum Hebraicarum, si hanc superet saltem, superaturam vel Græcorum vel Latinorum summam existimem. certè hæud multum intra numerum bis millenarium subsistunt themata Hebraica, vel prima, vel quorum natales primi in occulto delitescent prorsus, ut pro primis haberi debeant.

De significato verò, quod subjicitur, multiplici; cuius lingvæ non est istud cum Hebraicâ commune? Græca vis? quam varia significant ista, è multis paucæ? ἀγω, ago, eo, habeo, duco, traho, vado, adduco, abduco, educo, impello, rapio, aestimo, rego, instituo, pendo, frango. λέω loquor; incedo, abeo, in eo, conscendo, impono, confisso. ἀνίω & ἀνίσταμαι necto, accendo, incendo, tango, tento, aggredior, gusto, esito. ἀρχω, incipio; impero. ὑπάρχω, existimo, ducatum præbeo. quod utrumque & duco Latinis. ἵστω, statuo, erigo, constituo, instituo, sisto, appendo. καρπός fructus, semen, emolumentum, corporis pars, manus utique cum cubito commissura. ποῖνξ Pennus, rubidus, palma, instrumenti musici, medicamenti genus. è Latinis hæud pauciora adducere liceret; & ex aliis itidem lingvis; si vel opus id, vel operæ pretium esset.

At contraria etiam idem vocabulum quandoque designat. ברכ & benedicere & execrari. ככל & prudentem & stultem esse. יחד simul; quod passim occurrit; & יחד seorsim; quod paucis animadversum; Ebd. c. 4. v. 3. & Job c. 34. v. 29. Concedo paucæ quædam istiusmodi deprehendi. quoniam horum quod primo positum est loco, καὶ θυμὸς in significato altero usurpari videtur; quo modo θυμὸς Furia Græcis dicuntur, & ἡδαιά lava θυμῶος eisdem nuncupatur. Et Attici, teste, apud Photium cod. 279. Helladio, *Chrestimath.* 1. 4. acetum

μῆλα

μέλι mel vocant; cum sit à mellis sapore maximè alienum; et *fel* sive
bilem, γλυκύαν dulcem, cum sit amarissimum: et *simiam* χαλκίαν, quasi
pulcrā, cum sit turpissima; ut ex Dinarcho Svidas docet. Sed & i-
 dem istud in lingvis nihilo minus aliis offenditur, ἀνέχομαι & *suspicio*
 significat; & *succenseo*; & cum *eneratione colo*; & *invide*; & *admi-*
ror, & *indignor*. ἀγός & *sacrum* & *scelus*. sicut & Latinis, *Auri sa-*
cra fames. Ostendit. iridem Plutarchus de poetis legendis, reg. 7. ex
 Homero; Verbum αἰνέειν significare nunc δαίνεσθαι καὶ ἀποσείδειν, an-
 gi & *perplexum* esse; nunc γαυριῶν καὶ χαίρειν, *exultare* & *gaudere*:
 Ex Evripide & Sophocle, verbum θοάζειν, modo κινεῖσθαι *moveri*,
 observat. Eustathius ad IL ω nunc καὶ αὐτὸν significare, unde φαῦλοι σύμ-
 μαχοι Demostheni; nunc ἀγαθόν (sive ut Hesychius, καλόν) unde
 φαῦλος Hercules Evripidi: nunc ἐπὶ μεγέθους, de *magnitudine*, unde
 φαῦλον τέμα, os *pusillum*; nunc ἐπὶ σμικρότητος, de *parvitate* usurpari,
 unde φαῦλη ἐλαία, *oliva exigua*; nunc ἀπὸ τῆ ἀπλῆς καὶ μετρίου pro *sim-*
plici ac *mediocri* sumi; qo modo & Platonem usurpassé avtor est La-
 certius. Sed & τὸ εὐνέες monet Thucydides Scholiastes, ἀπὸ τῆ ἀπλῆς καὶ
 ἀπονήης, ἐπὶ καλῶ, pro *simplici*, *candido*, ac *malitia atq; improbitatis*
omnis exerte, in *bonam partem* sumi; in Thucydides illis L. 3.
 καὶ τὸ εὐνέες, ἢ τὸ γενναῖον πλεῖστον μετεχει, καὶ ἀγαλλοῦται ἐν παρίδοι τὸ δὲ
 ἀντιπαύχθαι ἀλλήλοις τῇ γυνάμει ἀπίσως, ἐπιπολὺ δὴνευχαν. hoc est qd
 Esajas c. 59. v. 15. *veritas sublata est*, & qd à malo abstinet,
 דליתוש facit ut *promente capto habeatur*, *deridendum se propinet*,
 (ut post Abrahamum & Solomonem Junius; qd Thucydides
 καὶ ἀγαλλοῦται). vel *spoliandum se prab. t.* in *pradam semet exponit*, ut
 post Chaldaum interpretem Piscator, qd Thucydides ἡραρίαν. &
 Salvian, de provident. Divin. L. 5. In hoc *scelus res devoluta est*, ut
nisi quis malus fuerit, salvus esse non possit; qum tamen τὸ εὐνέες ὑψι-
 tatissimè pro *stulto* ac *fatuo* sumi consueverit. Galenus, in comment.
 3. ad Hippocr. prognost. S. 7. Εὐνέες ἄνθρωποι, λέγονται καὶ οὐ κακο-
 ῦντες ἐν ὁμοκρίσει πρὶ, καὶ θαπτεῖν ὁ πρὶ ὁμοκρίσει καὶ καλῶς. λέγονται δὲ καὶ οὐ κακοῦν-
 τες ἐν τῇ ὁμοκρίσει. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς τὴν παμπόνην χεῖρὸς ἐστὶ τῶς ἐνδο-
 τῆ δὲ δυνάμει σπανιῶς πειδύσσει, nunc *induere*, nunc contra & *ex-*
ponere, significat: qd ex Hyperide Pollux L. 7. c. 12. ex Avtore in-
 nominato Svidas, observant. εἶγω præterquam, qd *tegere*, unde
 εἶγος *teclum*; & *sustinere* unde πάντα εἶγει *charitas* dicitur. Corinth.
 ep. I. c. 13. v. 7. nunc *continere* significat, τοῖς ἑσπεῖν; unde εἰργάζομαι
 stagnum,

Ceterum ex adversa parte, alii linguam hanc uberrimam & locupletissimam esse contendunt: quoniam tot in ea vocabula deprehendantur, quae rem unam eandemque ferè significant. Instant nonnulli in verbis illis, quae *videndi*, sive *aspiciendi* significatum obtinent. מראה. Græcis *ὁραω*, חוה, מנה, נבט, שקה, שור, שנה, שר, שעה, שבר, שר.

Habes 10. vocabula idem ferè designantia. Septem apud Hebræos
auri vocabula sunt, inquit Hieronymus *ad Principiam de Hymno* 45.
 ea sic enumerat Drufius, *observ.* l. 4. c. 15. 1. אורבון sive אורבון 3.
 אורבון 4. אורבון 5. אורבון 6. אורבון 7. אורבון 8. אורבון 9. אורבון 10.
 Jobi c. 28. v. 17. quartū ibidē v. 16. septimū ibidē v. 15. quintū & sextū ibi-
 dē c. 22. v. 24. tertium Paræm. c. 8. v. 10. Qanquam אורבון sive אורבון regionis
 nomen esse; (qo modo & אורבון Annal. l. 2. c. 8. v. 18. & c. 9. v. 10.)
 אורבון lapillum sive gemmam designare, Salmasio ad Solinum probe-
 tur magis. Qm & Leonis nomina septem observant; quibus & æta-
 tes distingvi volunt. 1. אורבון *catulus*. Genes. c. 49. v. 9. 2.
 אורבון *leucoculus*; ut *leuo leuoculus*. Druf. Ezek. c. 19. v. 23.
 3. אורבון & אורבון *leo adultus*, à אורבון ab oculorum fulgore Lēfild.
 ut אורבון à אורבון *video*; qia leo est אורבון. Jun. analogia eadem, qd
 אורבון *locusta* a אורבון Livel. alii ab אורבון *discerpere*; qd prædari jam
 cepit. Brughton: vel a אורבון qd *quicunque cum viderit, timore*
corripitur. Schindler. Esai c. 11. v. 7. & c. 38. v. 13. 4. אורבון à
 אורבון *leo cordatus*, & *animosus*. qia feratim animosissima hæc. Hist. Reg. l.
 2. c. 17. v. 10. Druf. Numb. c. 23. v. 24. 5. אורבון *leo annosus, ve-*
teranus. Paræm. c. 30. v. 30. 6. אורבון *leo immanis*. Job. c. 28. v. 8.
 7. אורבון *leo superbus, fastuosus incessu*. Ibid. horum pars magna si-
 mul congesta reperitur. Jobi. c. 4. v. 10, 11. & c. 28. v. 8. item Nahum
 c. 2. v. 11, 12. vide Druf. *observ.* l. 10. c. 4. 5. Camius sic distingvit.
 אורבון est commune, ut *homo*; אורבון ut *infans*; אורבון ut *juvenis*; אורבון
 ut *vir mas*; אורבון *vir adultus*, ætatis perfectæ. Opulenta satis pro-
 cul dubio lingua hæc, verum nulla est lingua adeo inops & egena,
 qm in particularibus quibusdam, etiam alioqi se locupletiozem, non
 provocare tantum, sed & superare possit. Lingva nostra, quantum-
 vis pauperula compluribus habeatur; at in nonnullis etiam luxuria-
 ri videtur, nec cum Latinâ solummodo, sed & cum Græcâ liberè
 fidenterq; satis in certamen posse descendere. Ex. gr. In eduliorum
 quorundam apparandi ratione variâ ac multiplici designandâ, quanta
 nobis sermonis ubertas, ubi penuriâ insigni dictio Latia laborat? quia
 enim ampla nostris vocabulorum seges, cum dicimus, *seeth broth,*
stete pones, poch ego, coddet pples, bake bread; qia omnia
 per varietatis parilis inopiam, communi ac generali unâ *cogendi vo-*
culâ Latini exprimere coguntur; qum & *juscula*, & *præna*, & *ova*, &
poma, & *panes* quoque *cogere* dicunt. Errant enim, qd *panem pinferre* Lati-
 num esse putant. In his est Coelius Curio, grandis illius, qd Rob. Ste-
 phani

phani labores invasit, *Thesauri Latini*, sive *Fori Romani*, compilator, q̄i *Pisere*, etiam pro *panem facere* sumi tradit. adducto Pomponii Comici vetusti testimonio, q̄i dixerit,

Neq̄ molis molui, neq̄ palmis pinsui.

Verum in codices ille depravatos incidit, q̄ibus in fraudem est inductus. Et quidem apud Diomedem l. 2. editionis Badianæ sic legitur. ac apud Priscianum l. 10. ex Probo vera compareret lectio,

Neq̄ molis molui, n. q̄ (neve, Vossius, q̄o senarius constet) pilis pinsui.

Palmis sive manibus, sed et pedibus quandoq̄, plantisq̄, massa ea (q̄am nos pastam dicimus, Latini peculiariter q̄o exprimant, vix recipiunt) subigitur; panesq̄ efformantur; *pilis*, sive pistillis farra frumentave pinsuntur. à pinsendo *pistillum*; & inde *pilum*, ut *q̄assillus*, *q̄alus*, *paxillus palus*, *vexillum velum*. Proinde nec dictionis puritati consuluit satis magnus ille Desiderius, qum Diogenis ex Athenæi l. 3. de *placentia* illud, ὅσῳ ἐστὶ καλῶς πεποιημένον, *panem bene pistam* vertit. melius Dalechampius, *scire*; Casaubonus, *probe*; *confectum*, uterq̄, reddit. sed nec *pisere*, aut *conficere*, aut *coq̄ere* denotat; *neither to make, nor to bake*. *Pisere* siquidem, sive *pinsere*, est Græcorum πίνειν. In pistirino autem pinsuntur farta, uti prodeat farina, unde panes confiant, in furno; q̄o sint esui, demum coq̄endi, Qm nec ad sermonis proprietatem astrinxit se Desiderio magno vir major ille, & patre etiam summo in nonnullis longe superior, cum in *prolegomenis ad Canones Isagoricos*, (in q̄ibus adversus Theologos quosdam tam eruditione q̄am & pietate verendos, sub *Catharorum ac Prophetarum*, nominibus, per animi inpotentiam, calamum strinxit acerbius) dum de *mundi Natalibus* disserit, eos q̄i ad *Aeginetium Vernum* reterunt; refellendo, ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ, aliquem alium eis fingendum ait, q̄i *Adamo panem pinseret, depleret, coq̄eret*. coq̄untur siquidem panes; at nec pinsuntur, nec depluntur etiam molitur pinsunturve granum ipsum; quocunque fuerit; subigitur deplunturve farina aq̄a liq̄oreve q̄ovis macerata. panibus, q̄i nondum sunt, neutrum hec competit. nisi si metonymicè, *panis* nomine frumentum, pani conficiendo natum aptum destinatumq̄, intelligi placuerit. sic enim in sacris; *panis* quandoq̄ pro frumento usurpatur, Gen. c. 47. v. 15. 16. Hymn. 104. v. 15. Eccl. c. 11. v. 1. & Esajæ c. 28. v. 28. sicut & vice versâ, *tritium*, sive *frumentum* pro pane, Thren. c. 2. v. 12. & Zach. c. 9. v. 17. Sed hæc obiter, & quasi in transcurso sint animadversa. Græci ipsi pariter

& ἀγία ὁ πᾶν, & ἰχθὺς ὁ πᾶν, & ἀπὸς ἄρτων, unde ἀγορεύοντες
 promissæ dicunt, at nos distincti, nec sine varietate quadam idoneâ
 venustaq; *roste sith, brovi sith, bake bread*. Itaque quod Diocles
 hellus ille apud Athenæum l. 8. percentanti, gonger uter an lupus, pis-
 cis esset prastantior, respondit, Ὁ μὲν ἐκ βδς, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς. nostri cominc-
 dissimè, nec eleganter minus quam Græcus ille, sic effèrent, *the one*
baped, the other broaled. rosted, enim omnino non diceremus. De-
 niq; (plura ne adjiciam) tam panis substantiam in genere, quam &
 massas singulas inde confectas & efformatas, Græci præter ac Latini
 comuni ἀρτα panisque appellatione comprehendunt. inde Luc. c. 11.
 αἱ 5. ἄρτες ἀγναι, *tres panes*. quod nobis ἀρταλέη est, *three breads*.
 & Cor. ep. 1. c. 10. v. 17. ἓς ἄρτος. *unus panis*. quod vulgò vertunt pa-
 niter, *one bread*. verum nos distinctius elegantiusq; bread illam, has
loaves, dicimus. itaq; rectè reddunt apud Evangelistam, *hæc loaves*:
 rectiusq; apud Apostolum redderent, *one loaf*. de quo alibi disserui-
 mus. Proinde ineptum planè fuerit, ex vocularum pavcarum quarun-
 dam copiâ aut inopiâ de lingvæ cujusq; totius ratione velle statuere,
 perinde enim sit totet, ac si quis ex fundi vînis & alterius vel fera-
 gitate vel sterilitate, de regionis integræ alicujus conditione pronun-
 ciaret. atq; apud nos in provinciis eis etiam quæ sterilitatis nomine
 notantur, soli pingvioris lacinix quandoq; occurrunt, quæ nec fera-
 cissimarum quæ habentur, parti ulli assurgant. unde de agro, in quo
 dego Surrejensi dictionem vulgare, *Tunicam esse eam e panno hirs-
 to confectam, sed quæ limba serico prætexta sit*. Et in lingvâ gavis, egen-
 tissimâ etiam, offendi poterunt quæ affluentix insignioris specimina
 exhibeant non contemnenda:

De Dei interim nominibus, quod utrinque obijciunt, nec ad rem ipsam satis facit, quod à Pfochenio de *צב, צב, צב, צב, צב, צב, צב, צב*: adducitur; cum hæc pleraque sint aut dialecti varii, aut efformationis meræ variationes. nec magis pro diversis, quæ lingvæ facundiam indicent, vocabulis habenda, quam *אש, אש, אש, אש, אש, אש, אש, אש* Græcis; *volucer & volucris* Latinis; *אש, אש, אש, אש, אש, אש, אש, אש* nostris, quod pro variis regionibus variè profertur. nec verò sunt reverà Dei nomina Hebræis ea omnia, quæ ex parte alterâ à multis, quod Hebræis dictionis copiosæ existimationem conciliant, recenseri consueverunt.

Hieronymus, ad Marcellam de Dei nominibus, decem, ait; esse nomina, quibus Deus apud Hebræos nominetur. quem numerum ut conficiat:

ficiat אלה & אלהים qd nullā re aliā distant, nisi qd alterum formam singularem habet, alterum pluralem, pro duobus Dei nominibus diversis posuit. poterat eādē ratione *undecim* facere, si ודעס & אדוני (nam & hoc de Deo usurpatur. Malac. c. 1. v. 6.) pro duobus posuisset. Sed plura multo recenset Revchlīnus, an Caprio audire magis prae optet, *de verbo mirifico*. lib. 2. quibus & alia insuper nonnulla, qd adiciant, non desunt.

Primo loco אלהים posuit, qd Hieronymi nomine in *Psalmum* 146. scripsit. eidemq; in Dei nominibus locum dare Hieronymus etiam ipse sustinuit. qm & hoc inde confirmatum volunt, qd in Novo Testamento vocabulum hoc ipsum retentum sit ab Apostolis; Paulo, Rom. c. 9. v. 29. & Jacobo: c. 5. v. 4. verum & siculacrum planē est argumentum istud. cum alia ab eis retenta fuerint, qd tamen Dei nomina nequaquam sint, ut *Amen*, *Abba*, *Talitha*, *Tabitha*, *Hallelujah*, et *Sabaoth* Dei nomen, non esse patet. 1. qia creaturas ipsas designat, *exercituum* nomine ideo appellatas, qia militiae divinae destinatae sunt, ad imperatoris supremi nutum, ubi is voluerit, operam exhibiturae, vel ad hostium offensam, vel ad suorum tutelam. docet Moses, qd creaturam universam, sive mundi totius *structuram* & *instrumentum* hoc nomine insignivit. Genes. c. 2. v. 1. 2. qia Deus frequentissime אלהים צבאות *Deus Sabaoth* dicitur; ut Sabaoth à priori vocabulo, qd Dei nomen est, regatur. Histor. Reg. 1. 3. c. 19. v. 10. 14. nec obstat, qd aliquoties אלהים צבאות legitur; ut Hymn. 80. v. 4: 19. integrum enim pro contracto nonnunquam usurpatur. sic אלהים אלהים Jer. c. 10. v. 10. *Jova Deus veritatis est*. i. *Deus verus*. nec aliter capiendum יהוה צבאות qd modo & interpretes omnes ferē tam Graeci, quam Latini, cepere, qd vertunt *κύριος δυνάμειν*, & *Dominus exercituum*. Nec est opus, ut cum Piscatore אלהים istie supplendum censeamus. unde etiam comprobari potest, tam vocem Jova, quam & *Elohim*, non tanquam proprium tantum, sed tanquam appellativum quoque usurpari. qd modo *Adam* & proprium est protoplasti nomen, & hominis etiam, sive generis humani, commune. atque ita Deuteronom. c. 6. v. 4. (de qd loco amplius infra videbitur) secundo loco sumi videtur, ubi dicitur; *Jova Deus noster, est unus Jova*, i. *solus verus Deus*. Optimè Epiphanius *heres.* 26. de Gnosticis agens; Τὸ ὄνομα τὸ Σαββαὶ δ' ἐχοντὶ πᾶσι ἐναι νομιζουσιν. οὐκ εἰδότες, ὅτι οὐκ ἔστι, Τὰ δὲ λέγει Κύριος Σαββαὶ, ὡς ὀνομα πᾶσι ἐπὶ πᾶσι, ἀλλ' ὄνομα δι' ἐξουσίας τὸ θεοῦ. [Κύριος] Σαββαὶ δ' ἐρμηνεύεται ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ θεοῦ.

λεντι; Κύριος ὁ δὲ συνάμα. ὅπου γὰρ ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ τὸ Σαβαὶθ ὀνομα-
 ζεῖται γὰρ ἀμύμον δυνάμει. ὅθεν ὁ Ἀνδρέας παρταχὲς τὸ Ἀδωαὶ Σαβα-
 ῶθ ἐπὶ ἑαυτοῦ, λέγων, Κύριος ἡμῶν. *Sabaoth* quendam principium esse existi-
 mant eo nomine insignitum. nesci utique ubi dicitur, Hec dicit Domi-
 nus Sabaoth, non nomen cuiusquam dicit, sed quod ad nominis divini cele-
 brationem pertineat. Dominus enim Sabaoth est ex lingua Hebraice
 usque, Dominus potestatum. ubicunque enim in Veteri Instrumento Saba-
 oth scriptum reperitur, potestatem denotat. proinde Aquila ubique Ado-
 naj Sabaoth, reddit Dominus exercituum.

Sed & יְהוָה quod unum sive eundem significat, unde Ethnicorum
 Adad sumptum fuerit, Dei nomen esse volunt. Elicit hoc Jo. We-
 mesius noster in tab. 1. leg. 2. exerc. 5. ex Jobi c. 31. v. 15. Ubi Job
 de famulo suo verba faciens; *An non in alvo qui me fecit, fecit & illum?*
an non continnavit nos in utero יְהוָה unus? id est Deus, verissime.
 sic enim Jeremiæ ipse c. 1. v. 5. *Præquam in utero formaveram te.* scilicet
 quod Augustinus de verb. Apost. serm. 11. *qui prius creavit hominem*
sine homine, idem modo procreat hominem ex homine. Idemque ad Juli-
 an. l. 3. c. 17. *Qui primum hominem fecit ex pulvere, omnes etiam unum*
fabricatur ex semine. Verum unus in Jobi dicto nihil est aliud quam
 idem. idem est planè cum eo quod Malachias c. 2. v. 10. *An non unus,*
i. idem, pater nobis omnibus est? *An non Deus unus.* i. idem, creavit
 nos? idem cum eo quod Lucretius l. 2. *Denique caelestium omnes se-*
mine oriundi. Omnibus ille idem pater est. Et enervant sane atque elidunt
 vim argumentationis, cum Jobi, tum & Malachias, à communi utri-
 usque conditoris atque auctoris, sive (ut cum Scholâ loquamur) ab effi-
 cientis ac effabricantis causæ principalis identitate petita. cum non
 Deum eundem, sed Deum Echadum, quod est ipsorum futile com-
 mentum, verti possunt. Religiosius certe hic scripturam tractant
 Doctores Hebraei, qui יְהוָה exponunt, אֱלֹהֵי אֶחָד *opifex unus*, ut R.
 Jajrus. vel אֱלֹהֵי אֶחָד *opifex unus*, ut R. Levi. nam quod Græci vertunt,
 ἐκ τῆς αὐτῆς οὐλίας in matrice una, ut יְהוָה ad יְחָד referatur, etsi Merce-
 rius admittat, & de una ratione omnes in eodem uteri, sive matricis,
 loco formandi exponat; mihi certè nullo modo probari potest.

Sed alius locus adducitur, unde certius istud evincatur. Is est è
 Zachariæ c. 14. v. 9. *Die illo eris Jova unus, & nomen ejus יְהוָה unum.*
 ubi disertè dicitur Dei nomen futurum יְהוָה Echad. at vero istic ni-
 hil minus dicitur. hoc tantum prædicitur, fore ut Jova solus, solus
 verus Deus, pro Deo solus habendus sit, nomenque ipsius solum in ve-
 neratione

natione futurum, non & idolorum, prout ante obtinuerat: firmiter
 antegressa: erit *Jova rex super terram universam*. i. solus regnum
 & dominium obtinebit. Atque ita strictim Salomon Jajrus. Sed de-
 fertissime David Camius: erit *Deus unus*, quia agnoscent, quod *Jova*
unus est Deus, nec est alius Deus prater ipsum: atque ita etiam nomen
 ejus futurum est unum, quia non facient mentionem alterius alicujus
 Dei in seculo, sed nominis illius tantummodo mentionem facient; jux-
 ta id quod supra scriptum est, Cap. 13. v. 2. *Excindam nomina idolo-
 rum e terra, & non commemorabuntur amplius*. Nec secus Abra-
 ham Ezræ filius, *Deum unum futurum*, quia unus is per totum or-
 bem rex futurus est: quoniam de nomine uno, prout & Moses Mai-
 monides ad inceptum de tetragrammato commentum declinat; quo so-
 lo, cum omnibus tunc innotuit, in diebus illis Deus sit nuncupan-
 dus. *Unus* pro solo; sicut & Deut. c. 6. v. 4. *Jova Deus noster Jova
 unus*. i. solus est. ac proinde, quod mox sequitur, *toto corde, animo,
 valore diligendus*, non tam quia simplex & unicuique, nec plures; sed
 quia solus; nec alius prater ipsum, qui partem aliquam dilectionis huic,
 qui solus verus Deus est, subtractam sibi vindicet. Inceptiunt enim
 prorsus, qui Triadem hoc loci insinuari somniant; in quibus est qui A-
 lexandri Pont. Ro. nomine epistolam prodidit commentitiam. *Si Tri-
 nitas*, inquit, non est, quare in Deuteronomio dicitur, *Dominus Deus
 vester, hic est Deus*? nec melioris notæ, quod subiungitur statim; *Si
 Trinitas non est, quare in eodem dicitur libro, Dominus Deus tuus, Deus
 magnus & potens est*? quo eodem fine & Augustinus usurpavit de verb.
 Ap. serm. 1. quasi hypostoton trinitas in Deitatis unitate eis verbis
 designaretur. quæ revera mæra sunt argutiola. Nihil siquidem est aliud
 quam quod supra dixerat Cap. 4. v. 39. *Jovam Deum esse, & in calis
 supernè, & in terris infra; nec ullum esse (Deum scilicet) prater ipsum*.
 quodque toties inculcatur Esaiæ c. 45. v. 5. 6. 14. 18. 21. *Ego sum Jova;
 & prater me nullus est*. Quin & ita Abraham Ezræ filius, יהוה Deus
 tuus est יהוה אחד *unus, & sensus est לבדו solus*. prout Nehem. c. 9. v.
 6. *יהוה לבדך Tu es solus Jova*. pro eo quod est Hymno 86.
 v. 10. *יהוה אלהים לבדך tu es Deus solus*. Et remittit nos ad
 illud Zachariæ superius allatum, tunc complementum habiturum, ubi
 Deus verus qui rex solus futurus sit, gentibus omnibus labium purum
 dederit, ex Zephan. c. 3. v. 9. *ut lingua una eademque loquantur univer-
 se, & ipsius solius nomen invocent*. Et quia, inquit idem, non est alius
 Deus nisi ipse solus, ideo debitor es ut diligas eum toto corde, &c. Quin
 & eo-

& eodem plane Solomon Iarus concedit. Ipse, inquit *nunc est nobis Deus, & non gentibus: sed etiam omni mundo futurus est, ubi Zacharia & Zephania illud complebitur.* Clarum itaque fatis est ex eis quae allata sunt, non *unius* vocabulo nomen aliquod speciale denotari, quo Deus scilicet nuncupetur, sed loco qui adducitur, altero *eiusdem*, altero *solius* significationem obtinere. Illud tantum adicio, ne phrasis insolens videatur. *Unum* pro *solo* etiam apud auctores profanos frequenter admodum usurpatum deprehendi. Placcus lib. 2. od. 2. *virtus*, inquit, *populum falsis Deo docet uri. Vocibus regnum & diadema tutum Deferens uni*, (h. e. huic soli) *propriamque palmam. Quisquis ingentes oculis irretito spectat acervos.* Et ibid. *Latius regnes avidum demando Spiritum, quam si Libyam remotis Gadibus jungas & uterque Paeus Serviat uni*. i. e. soli. Idem epist. 19. l. 1. *Seprimus Claudii, nimirum intelligit unus* (i. solus). *Quanti me facias.* Et ibid. *mihi commodus uni*. i. soli. Plautus Mostell. 1. 3. *erras, quae illum expectes unum*. i. solum. Ibid. *Quid oleas nescio, nisi id unum, ut male olere intelligas.* Et act. 3. sc. 3. *Sat sapio, si abs te modo uno caveo.* Cicero denique Verrin. 2. *Ille erat unus timendus ex his omnibus*. i. e. solus.

Quod autem exercitator doctissimus ex Talmudistarum lacunis putidus *ימן* in varicinio illo per magnum γ scribi, quae litera nota sit numeri quaternarii, quo significatur, Deum in orbis terrarum plagis quatuor solum colendum; geminum est illi plane nugamentum; quo hominem creaturam totius epitomen quandam, mundumque minorem existere, indicari volunt ex protoplasti nomine, quod itidem literis quatuor constat, quibus mundi plaga totidem designentur, *A daniel, A daniel, A daniel, M m m m*. Videatur Augustinus in Psalm. 95. Et in Joan. tract. 9. & Pseudo-Cyprianus. (quem vel hinc Cyprianum non esse cum Erasmo pro comperto habeas) *de montibus Sion, & Sinai, adu. Iudeos.* Ut mirum sit virum gravem ineptiis huiusmodi Rabbiniis quicquam delatum voluisse.

Postquam autem in hoc plagus nos innumeris imprudentes, altius paulo provehamur; nec succensibunt nobis, credo, qui veritatis divinae simplicitatem affectu pio prosequuntur, Et religiose venerantur. Proinde *ימן* subiungemus *ימן* & hoc nomen Dei esse Cappio dictus contendit in opere praenotato. Id confirmat partim ex Jacobi dicto gemino. Genes. c. 31. v. 42. *Nisi Deus pater meus, Deus Abrahæ, & ימן Isaac mecum fuisset.* Et rursus v. 53. *& iuravit*

ravit Jacob per *אביו* patris sui Isaaki. partim ex Petronii illo, *Primus in orbe Deos fecit timor.* unde & *אביו* *הוה* Deus dictos Grammatici voluerint. Verum infirma nimis hæc. ut enim illa omittam, quæ minus huc faciunt, non sequi *Timorem*, esse *nomen Dei*, etiamsi detur, timorem primum mentibus humanis divinitatis opinionem vel religionem incussisse; quod tamen secus esse novimus; et opinionem formidini, prout intellectum affectui, præfisse, rationi magis est consentaneum. Sed & de notatione posse non immerito ambigi; cum *Dei* vocabulum potius, vel a *Δεός*, quod pro *Zeús* Æolicum est, quod Fr. Junio; vel a *θεός*, sicut a *αἰθέρα* perdo, ab *εἶθε* inde; quod Ang. Caninio placet, deductum videatur. Non evincunt Moysi testimonia illa *אביו* esse *Dei nomen*, etiamsi nomine *pavoris*, vel *timoris* potius (neque enim illis assentior, qui ad pavorem alludi volunt, quod Isaac expavit, vel cum maectandus erat, vel cum Jacobo Esavi loco benedixerat. Cap. 27. v. 35. licet hoc Ráb. Solomon & Junius velint) non inficias iverim, *Deum* illum designari, gem *Isaak* pater Jacobi *timere*, i. *coleret*, & veneraretur. non magis quam *אביו* aut *אביו* ejusdem esse nomina, propterea quod Esajæ c. 8. v. 13. de eodem dicitur, *esto ille timor*, & *tremor vester*. aut etiam *spem* & *salutem* esse *Dei* nomina, quia idem suorum. *spes salusque* dicitur. Jerem. c. 14. v. 8. & Esajæ c. 12. v. 2. i. is in gem *spem* suam collocant, & a quo salutem & expectant & adipiscuntur. quod idem & de *וֹרֵחַ* *Lux*, & *אֱלֹהִים* *Dilectio*, etiam potiori ratione dictum fuerit; quia ista absolute de Deo prædicantur. *Deus est Lux*; et, *Deus est Dilectio*. Joann. Ep. 1. c. 1. v. 5. & c. 4. v. 8. 16.

Sed pergamus porro. Aliud *Dei* nomen exculpunt nobis nugivenduli quidam Judæi ex historia Regum 1. 4. c. 2. v. 14. & *assumpsit Elia chlamydem, quæ ab eo deciderat, & percussit aquas dicens, ubi est, (vel ubi es) Jova Deus Elia? אביו-הוה Etiam ipse, & percussit aquas & divise sunt huc & illuc.* Queritur hic, cuinam parti commutatis hujus, *אביו-הוה* illud annectendum sit; vel potius, sit ne Elifai, an historici Elifai factum referentis. Verba cum sequentibus committunt, & historici verba faciunt, & doctoribus Judæis, qui locum hunc commentariis illustrarunt, R. Solomon Jajrus, R. David Camiús, & R. Levi Gersomi filius; et interpretantur, *etiam illi sic factum, quomodo Elia prius fuerat*; sive ipsum quoque eodem cum successu aquas Jordanis percussisse. Quos sequuntur e nostris Varablus, Castellio, Junius, & Piscator: nisi quod Varablus seorsum legit: q. d. *etiam ipsi factum*

est miraculum; quod & Camius אֲמָלָהֵי: cum isti provocabulum cum verbo percutiendi conjungant; vertantque, etiam iste cum percussisset aqas, &c. Alii, qos mox recensebimus, præcedentibus annectunt. atque ita faciendum contendit D. Weemesius in tabul. 1. leg. 3. Exercit. 7. Ratio, quam subjungit ibidem, hæc est: *Distingvuntur*, inquit, *à præcedentibus ista per pausam. quam Pesik vocant.* Resp. 1. Ut de nomine ne contendam; cum tradant tamen Grammaticorum filii lineolam illam, ubi inter duo *Munachin* intercedit, quod hoc loco fit, non *Pesik* sed *Legarme*. dici. *Pesik* sive etiam *Legarme* illud levissimam plerumque vocis suspensionem indicat. tantum abest ab eo, ut sententiæ, in qua reperitur, partes à se invicem divellat. Exempli vis? occurrunt passim. Genes. c. 3. v. 15. וְאִיכָה וְאִשָּׁיָה Et ponam inimicitiam, inter te & mulierem. habes *Pesik* propriè dictam post *Munach* ante *Rebia*, inter nomen casus quarti & verbum à quo regitur. Ibid. c. 1. v. 30. וְלֹכֵל לְרֹשׁ Et omni repenti super terram. habes *Legarme*, inter duo *Munachim*, pro ut istic, inter adjectivum & substantivum, cui coheret, interjectum. quam futilis ergo ratio ista? quam infirmo nixa fundamento?

2. Accentus istic, qui תוֹ *Aph-hu* suffigitur; *Munach* scilicet non est è regis, qui vocem sistunt; sed e ministrantibus, qui protelare solent. Prior autem versiculi, sive commatii, pars habet *Achna* affixum vocabulo proximè præcedenti, quam perfectioris distinctionis notam esse; integrum versiculi membrum claudere, & colo nostro respondere, sciretur ipse, ad Leg. 10. exercit. 2. ut ex ipsius concessis *Aph-hu* illud, payfarum rationem si habuerimus, sit à præcedentibus se jungendum. Quod si quis dictionis seriem objecerit, verborumque trajectionem duriusculam admitti obtenderit, si cum sequentibus ista commiserimus: norit, is in sacrâ paginâ trajectiones istiusmodi havi infrequentes occurrere. Sic Genes. c. 22. v. 4. בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׁה Die tertio & sustulit: Abr. oculos. Job c. 23. v. 12. מִצֹּת שִׁפְתָּיו וְלֹא אָמַשׁ Mandata labiorum illius & non declinavi. Prov. c. 23. v. 24. וְיִלֵּךְ חֶכֶם וְיִשְׂמַח בּוֹ Sapiensem gignens & letabitur de illo. Ibid. c. 24. v. 27. אַחֲרַי וְנִבְנִיתָ בֵּיתִי Postea & domum tibi extruam. Esaie c. 37. v. 16. מִיָּמִי קָדְמָה A diebus præcis & formavi eam. Jer. c. 52. v. 6. בְּחֹדֶשׁ הָרִבְעִי בַחֲשֵׁעָה לַחֹדֶשׁ כִּיחֹק הָרֵעַב בַּעִיר Mense quarto, die mensis nono, & invaluit fames in urbe. quæ cum aliis multis sunt huic gemina planè. ut nihil istinc præscribi queat, quo minus historici verba censeantur ista, quibus post Vatis dictum intertextum, ad

ad rei gestæ narrationem denuo redeatur.

Verum prioribus reverâ annectunt non pauci, & Elisæi verba volunt esse: sed quibus de sensu hæc inter se perinde convenit. Plerique simpliciter, prout & priores illi, verba capiunt. Vetus Lat. *Ubi est Deus Elias etiam nunc?* Pagnin. & Tigurin. *etiam ipse?* Hejusius; *ille ipse?* Petrus Martyr, ac *etiam ipse?* *Elias* scil. q̄i discedens spiritus duplam portionem promiserat. q̄omodo & Camius q̄osdem accepisse refert.

Alii verò mysticum nescio q̄id subesse somniant. voluntq̄e istud *אֱלֹהִים* nomen esse Dei, q̄em Elisæus adoraverit. ita R. Abrabaniel intellexisse fertur; q̄i *יהוה* pro *Aph-hu* in commentariis substituerit. atq̄e hanc sententiam multis propugnat vir doctissimus. cujus rationes breviter discutimus. 1. *Unicum*, inquit, *esse vocabulum patet, q̄ia accentu Ephronico, q̄i Maccaph dicitur, Aph & hu conjunguntur.*

Imò contra potius; & ideo contra potius. iste enim perpetuus ferè *re maccaph* usus est, ut vocabula, q̄æ à se invicem distincta sunt, uno q̄asi tono, sive accentu, enuncianda simul indicet. q̄is enim sani cerebri, *כִּי-טוֹב* q̄od bonum esset: Genes. c. i. v. 4. *וַיְהִי-עֶרְבַּי וַיְהִי-קֶרֶב* *est vespera & fuit mane.* ibidem v. 5. *וַיְהִי-אֹרֶר* *fuitque lux.* v. 3. (ut innumera passim occurrentia taceam) unum conficere vocabulum dixerit? ut mirari non possim satis, virum in literis Hebraicis tam sedulo versatum, tam à lingvæ usu aliena prorsus, uti sciolus q̄ivis faciliè animadverterit; chartis suis illinere voluisse.

2. *Septuaginta interpretes nunquam vertunt.*

Q̄id hoc nunquam istic velit, non possum ariolari. q̄asi verò sapiens occurrat *Aph-hu* istud. id enim Lector imprudens forsan hinc existimaverit. Atq̄i etiamsi hoc loco illi *אֱלֹהִים* reddiderint; nec alibi tamen uspiam occurrit *Aph-hu* istud, q̄od Deo scil. tribuatur; nec apud interpretes illos *אֱלֹהִים* illud, præterq̄am istic deprehenditur.

3. *Aquila & Symmachus אֱלֹהִים vertunt, q̄od nomen Dei occultum significat.*

Esto, sed horum auctoritas parum valet; apud eos saltem, q̄i tales ii fuerint, novere; ad nomen numinis Divini novum constandum ex vocabulis, q̄æ sensum usumq̄e communem aliū passim obvium obtinent.

4. *יהוה proprio Dei nomini sæpè conjungitur.* Thren. c. i. v. 18.

יהוה יהוה *Yova ipse sanctus est* פלמי *Dan c.8. etiam Messia.*
Zech. c.9. v.9.

De יהוה amplius deinceps videbitur. interim *μνημονεύειν σπουδαία*
est illud ex Dan. c.8. est enim Judic. c.13. v.15. Ceterum ratio est
ineptissima. יהוה. i. ipse, nunc de Deo, nunc de Messia enunciat;
ergo יהוה & יהוה: *יהוה* est nomen Dei. pari modo ratiocinari licuerit.
יהוה de Achaz. rege enunciat, idque non sine emphasi quadam. An-
nal. 1.2.c.28. v.22. יהוה יהוה *ipse rex Achaz.* vet. Lat. idem.
Jun. talis, Pisc. Vis, de rege Achaz dico, Castell. ergo. Hu est nomen
regis Achazi. vel sicetiam, יהוה & יהוה. i. ego, de Deo enunciat;
Deique nomini passim conjungitur. Exo. c.19. v.12. & Levit. c.19. eodem
in capite duodecies ergo Anoci, vel Ani, sive Ego, est nomen propriū Dei.
5. Chaldeus non transferri, sed hoc modo *Ἐγώ εἰμι, Suscipe petiti-*
onem meam, Domine Deus Elijakū Aph-hu.

Illud ubi *Ἐγώ εἰμι, Aph-hu* quod transferret, nihil erat; non ma-
gis quam nomen Elisai: quia in utraque lingua idem utrumque valebat.
nec aliud. Camius, qui paraphrasten hic laudat, inde collegit.

6. Judaei peccationes suas ita ordiuntur, *Aph-hu, qui ante orbem*
conditum fuisti; Aph-hu qui orbem condidisti.

Præclarum scilicet argumentum, à superstitiosis homunculis mu-
tuatum; quibus quidlibet pro libitu confingere & procudere parum est
pauli; quorumque preculæ tot ineptiis & inaniis, farfari quidem folio
levioribus, araneorum autem telâ vanioribus vilioribusque sunt reter-
tissima. quoties enim, ut reliqua impræsentiarum mittamus, occurrit in
preculis illis יהוה יהוה quasi יהוה & יהוה. i. Nunc vel, *Qaso, vai,*
na, sint peculiaria Dei nomina; uti inter reliqua nugamenta Talmudi-
ca Revchlinus; (quibus ille nimium quantum est effascinat) quia Hym-
no 118. v.26. dicitur, *Ana, domine, salvifica Na. Ana domine, for-*
tunifica Na. uti ille vertit, barbarè satis.

Verum de Aph-hu isto, unde *Ἀπὸ* & *Ἀπὸ* procuderunt; uti
apud Svidam & Procopium videre est, qui plura volet, adeat licet V.
C. Danielelem Hejusium in *Prolegomenis ad Nonni Censuram*; ex
quo Exercitator ipse nonnulla sumpsisse videtur; sed in alienam ab av-
toris mente, sensuque, qui delirio illi nullus faver, sententiam contem-
dit. Non itaque *nomen Dei in vanum assumunt*, (ut exercitatorum
avtor fidenter, ac censorie nimis pronunciat,) *qui istud*; utpote quod
pro Dei nomine jure non habeant, *neviqam advertunt*; sed ii potius
Dei verbum sacratissimum, in vanum accipiunt, qui commenta istius-
modi ex eodem eliciunt.

De

De loco illo in Elifai historiam, questio altera moveri poterat; semel an bis annis à Prophetâ percussus sit. Neque enim defunt, qui existiment, vatem, cum irritò successu primò percussisset, ad preces cum expostulatione conceptas confugisse; à quibus, cum denud idem tentasset, pro voto exitum habuisse. atque in hac sententia est R. David. qui & sequuntur Græci interpretes, vetus Lat. & Variabilis. alii semel tantum percussum volunt annem; ut sit actus singularis iterata narratio. atque ab hac parte est R. Levi; quem sequuntur Junius, Piscator, nostrumque plerique. suo quisque per me eâ de re fruatur iudicio: quoniam ipse huc de vergam magis.

Verum hoc misso. quem admodum istud compositum יהוה יאן ita יהוה (quod est ille, vel ipse) simplex, volunt esse nomen Dei. De hoc mira multa multis sermocinatur Jo. Revchlinus, sive Capnionem MAVIS, de verbo mirifico l. 2. Sanctissimum ac imprimis venerandum hoc nomen יהוה ante יהוה à nonnullis collocatum fuisse: prophetarum nobilissimo à Deo ipso manifestatum, Esajæ c. 42. v. 8. Ego Jehovah יהוה est nomen meum. Cap. 43. v. 25. Ego sum, Ego sum יהוה delens iniquitates tuas. ibid. v. 10. Ego sum יהוה & ante me non est formatus Deus. &c. Hymn. 102. v. 27. Tu es יהוה & anni tui non deficiunt. hoc esse quod Platoni τωτ, quod Latinis idem ipsum, Jovi à Virgilio tributum, Æn. l. 10.

— Rex Jupiter omnibus idem.

tum de hujus nominis virtute ac potestate disserere pergit, quæ legentibus merito possint vel navseam parere, vel stomachum movere. Nam loca adducta quod attinet; quis nisi blennus bardusque planè fuerit, non primo statim intuitu animadverterit, provocabulum istud pro ipso sive eodem, prout passim in argumento quovis, & hæc ubique usurpari? Evincit plane hoc ipsum locus primo laudatus. Ego Jova: hoc (Jova, nēpe) est nomen meum. Sed & proximus: Ego, ego (inquam) sum, ipse qui deleo iniquitates tuas. Hymni verbis pro eodem sumi, antithesis docet. illa mutantur, (quæ autem mutantur, desinunt esse quod fuerant. & incipiunt esse quod non erant.) ut si à divinis est, uti post Græcos interpretes Apostolus, Heb. c. 1. v. 12. tu autem idem es: & æternus scilicet & immutabilis. Quin nec Maroni Idem nomen est Jovis; quod ridiculè hic asseritur; sed idem, id est æqualis omnibus, pariter erga utramque partem affectus, & ἀνεσώτῳ, ea vocali prædicatur. Hæc ergo cum Aph-hu eodem abeat, non Dei nomen alterutrum magis, quam, Ille, Iste, Ego, idem; Virgilii; quia de se iste, Ille ego qui quondam, &c. aut Ænea, quia de eodem idem,

Multum ille & terra jactatus & alto. Quamquam & locis illis ple-
risque *provocabulum* הוא etiam pro verbo *substantivo* usurpatum di-
ci possit. (quemadmodum & Hymno 44. v. 4. הוא מלכי אלהי ubi non male vertunt, *Tues rex meus, o Deus*) quod in literis
sacris locis innumeris factum deprehendere licet. Eccles. c. 1. v. 5.
הוא וירח *ibi est oriens*. i. e. *ibi oritur*. Et v. 10. הוא וירח
hoc novum est. Et c. 5. v. 9. הוא וירח *emolumentum ter-
ra in omnibus est*. Ester. c. 7. v. 5. הוא וירח *Quis est iste?*
aut ubi est iste? & alibi passim.

Sed nec הוא nomen proprium Dei, etiamsi de Dei nomine,
cum nomen in genere significet, הוא usurpetur. Levit. c. 24. v.
11. nec est necesse ut הוא ibi pro nomine Dei tetragrammato,
prout Jajrus vult, potius quam pro aliquo alio sumatur. etiamsi illud
postea vers. 16. exprimatur. Sed de loco isto alibi disserimus. Et
multo minus, cujus in sacris literis, tanquam nominis divi-
ni, nec vola comparet, nec vestigium. nam quod ex Exod. c. 29. v. 45.
producit הוא וירח *Et habitabo inter eos*. non magis שכונה quod
habitationem vel *habitasulum* significare ex deductionis formâ debu-
it, quam הליכה *ambulatio* sive *ambulatorum*; quia Deus idem dixit
Levit. c. 26. v. 12. הוא וירח *Et deambulabo inter vos*; nomen
esse Dei evincit. imò hoc quam illud potius; siquid roboris rationibus
istiusmodi inesset, quia Dei הליכות *ambulationes*, sive *incessus*, de-
ginus, Hymn. 68. v. 25. Quod si ex loco illo, quod Deus, apud populum
suum habitare dicitur, Dei nomen proeundere ex usu foret שכן potius
quam שכונה nominis id esset; quum is qui habitat, *habitor* potius
quam *habitasulum* diceretur. Ceterum pari licentiâ, imò ratione e-
tiam potiore, ex Hymno 90. v. 1. הוא וירח quod idem sonat; ex Hymn.
32. v. 7. הוא וירח *latibulum*; ex Hymn. 9. v. 9. הוא וירח *arx*, ex Hymn.
46. v. 2. הוא וירח *receptus*; ex Hymn. 18. v. 2. הוא וירח *propugnacu-
lum*; ex Hymn. eod. v. 31. הוא וירח *rupes*; ex Hymn. 31. v. 3. הוא וירח *petra*;
ex Hymn. 30. v. 20. הוא וירח *clypeus*; ut reliqua omitam, pro Dei nomi-
nibus haberi possent: atque ita in infinitum multiplicarentur Dei no-
mina.

Quia nec illud פלאי Judic. c. 13. v. 15. (unde הוא & הוא Dei nomina asseriebantur, propterea quod הוא פלאי quod sit Dei
nomen, praefixum reperitur) Dei nomen est; cum occultum tantum si-
ve abditum eo loci significet. Et si foret etiam, nihil minus inde evin-
ceretur, quam הוא itidem esse Dei nomen. quale enim hoc esset, de
nomine

nomine percontanti respondere, *nomen meum Hu est, nomen meum Peli?* verum angeli nomen sciscitanti Manox, regerit ipse, Manox curiositatem compescendo; *qor sum inqiria in nomen meum, qum occultum ipsum sit?* Accedit R. Solomon qd מכוסה i. *abconditum* interpretatur. item R. David, qd & qd Chaldaeus habet מפרש interpretatur *separatum, a notitia tua* scil. *qod tuum non est nosse.* Sed & Figur. *reconditum.* & Vatab. *occultum.* Castell. *arcatum.* at Graecus, *σαυκός*. Lat. vet. *mirabile.* sed illud potius, opinor. neque enim Junio possim assentiri vertenti, *et mirificus fuit.* Licet versu proximo angelus מפליח *mirificè fecisse, sive mirum in modum egisse.* dicatur. et Capnioni multo minus: qd *nomen mirificum* vertit; et, delirans ipse portentosissimè, *portentificum* exponit. Potiore certè ratione קנה *Kane*, qd *Zelotypum* denotat, in Dei nominibus sedem fortemq; assereret. sibi ac tuetur, qia Deus ipse Mosi, Exod. c. 3. v. 14. יהוה קנה שמו אל קנה הוה *Yehova* *cujus nomen est Zelotypus: Deus est Zelotypus* ut ab affectu sive attributo illo, nominis, qd sibi ipse indiderit, rationem verbis eis reddiderit, qam *Peli*, sive *Admirabilis*, vel *Abconditus*, qia Angelus, sive *admirabile*, sive *abconditum* esse nomen suū dixerit. Nolo interim hīc disquisitionem exquisitiorem instituere angelusne iste qd dicitur, fuerit *angelus federis*. Mal. c. 3. v. 1. de qo Deus Mosi. Exod. c. 23. v. 21. *nomē meū est in eo:* qd non constat. Jan *Spiritus* quippiam; uti R. Solomon censet, qd *angelos nomina vel ipsis etiā nota nulla negat habere, sed cognomina* pro negotii ratione, cui obeundo destinātur; qo modo angelus משריף dictus est a שרף qd est *urere*, qia ad vatis labia prunā admotā expurgandum missus est; unde & istum vult Perr. Martyr, מלאי qd etiam *mirabilem* significat, dictum; qia ideo venerat, ut *miraculum* ederet: an denique *vates* aliquis; qd R. Levi opinatur; qd & Pinchasum (i. *Phanicem* si Scaligerum sequimur) esse suspicatur. certè nisi Deus ipse fuerit, (qd non liqet, nec verò verisimile est, cum sacrificium sibi immolari prohibeat,) qo modo *nomen Dei* diceretur *Peli*, cuius istic nulla mentio?

Cæterum monitu gravi serioq; concludit dissertationem suam de nomine *Aph-hu*. Exercitator eruditissimus; qd *Dei nomina, qe nobis revelata sunt, inquirenda* studiosè monet; verum *qe abscondita sunt penitus, qale sit Hu-Peloni-Almoni, & contractum Palmoni.* Dan. c. 8. *neutiqam esse investiganda.*

1. Qæro; ubi legatur istud, *Hu-Peloni-Almoni*. nusquam sanè. *Hu-Peli* supra habuimus; tanqam ex Daniele; sed qd alibi reperitur.

etur. at istud sacra pagina nullibi exhibet. Caterum & hoc inter
 σφάματα μνηστικῆς censeatur, q̄ apud auctorem illum crebra sunt.
 ganquam ea tanquam Spiritus sancti verba, q̄ omnino nulla sunt, lav-
 dare, incogitantia supinæ nimis fuerit. 2. *Peloni-Almoni* pro Dei
 nomine ubi q̄s̄o reperitur? ter tantum legitur, de homine semel u-
 surpatum, Ruth c. 4. v. 1. de loco bis; Hist. Reg. l. 1. c. 21. v. 3. & l. 4.
 c. 6. v. 8. & nihil est aliud quam quod Græci dicunt ὁ δῆνα, *hic vel ille*
homo, hic vel ille locus; et usurpant, ubi vel nomen hominis locive
 non succurrit, vel etiam nominatim designare nihil sit opus. quam av-
 tem absurdum, nec à ratione tantum, sed & à religione alienum, è
 formulâ dictionis istiusmodi, quam usurpare consueverint homines,
 ubi nihil quicquam pensi habent, illud quod volunt, nominent nec ne,
 nomen fictitium comminisci, quod maiestatis divinæ attributum eas?
 3. *Palmoni*, (quod Dan. c. 8. v. 13. reperitur) si ex *Peloni Almoni*
 contractum fuerit (quod est vero simillimum, & Exercitatori etiam
 ipsi probatur) quâ ratione *Dei nomen* censebitur, nisi illud item, ex
 quo contractum est, fuerit? at hoc nihil esse minus, liquidò satis est de-
 monstratum. Esse autem inde *contractum* monent R. Abraham Esra
 filius; & Saadias Illustris, qui & ideo angelum allocutum se, à Danie-
 le *Palmoni* vocatum volunt, quia *nomen illius nesciebat*. Symmachus
 reddidit, *μήτε*. quem, & Hieronymus secutum sese profiteretur. Pag-
 nin. & Castell. *cuidam*. Tigur. *cuidam eximio*. Lat. vetus & Vatabl.
alteri nescio cui. Piscator *anonymo*, sive *innominato, cuidam*. Conce-
 dunt eodem R. David in radicibus, & Jo. Mercurius. Et verisimilius
 videtur ac simplicius istud, quam quæ Jo. Calvinus, Fr. Junius, & Con-
 stantinus Imperatorius, viri licet summi, contra magis receptam,
 cum Judæorum, tum & nostrorum, sententiam, de voce istâ argu-
 rantur, quo ad *Christum* trahant; qui אלהי i. *admirabilis* dictus sit,
 Esaj. c. 9. v. 6. quo loco (id ut obiter advertam) miror, quâ ratione
 adducti interpretes, duo illa vocabula אלהי & עזריא à se invicem
 dispeſuerint, secus quam in reliquis factum est, Christo ibidem attribus
 tis appellationibus; ut *mirabilis* pro uno attributo, *consiliarius* pro
 altero habita-ur. Meliore consilio mihi videntur Septuaginta, qui se-
 runtur, interpretes conjunxisse *Σεπταγισ δὲ θεὸς δυνάστης*. (neque enim verum
 est quod Petrus Cluniacensis. l. 2. Epist. 2. *nomina ista tam sublimia, ne*
Regi scandalum obijcerent, reticuisse.) & Castelleo pariter, *admirabilis*
consiliarius. nem quod Hieronymus vult אלהי & עזריא quod se jungi,
 ut jam non quatuor, aut quinque etiam duntaxat, sed sex constituentur
 appellationes,

appellationes, vix quendam opinor stipulatorem habiturum. Cæterum nihil horum Exercitorem iuvat, quod *Palmoni* concedit esse ex *Peloni* & *Almoni* coactum; quod viri summi illi negant, quod Christo attribuant; secus facturi, si de vocabulo isto eum Exercitatore nostro gemina sentirent.

4. Si nomen istud *prorsus absconditum* sit, quo modo tandem in hominum notitiam devenit? aut quâ ratione *absconditum prorsus* esse perhibetur, quod in sacris codicibus scriptum palam reperitur? aut ubi tandem in hoc nomen inquirere altius prohibemur? aut cur in nomen *Aph-bu* potius, quam in istud, inquirere teneamur? tum velim scire, quænam illa sint *abscondita prorsus Dei nomina*: & unde esse ejusmodi aliqua nostro isti innotuerit. Quale enim est nomen, cuius nullus est usus? aut quis usus nominis absconditi prorsus? De Musicâ notum est adagium, quod Lucianus habet in *Harmonide*; ὁ δὲν φίλος ἀπὸρρίψῃ τὴν ἀφαιρῆς τὴν Μουσικῆς. hoc est, ut Gellius l. 13. c. 29. *Musican, quæ sit abscondita, eam esse nulli rei.* de nomine idem multo iustius dixeris. quorsum enim nomen, quod mortalium nulli innotescat? aut si cui innotuerit, prorsus absconditum certe amplius non erit. nisi forsitan Dei nomina nescio quæ somniare velimus, quæ mortalibus ignota prorsus, angelis ac spiritibus beatis in usu sint. quo modo Poetarum princeps, versibus illis, *Iliad, v.*

Ὅν ἑάνθον καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ τῶν ἀμυνδόν. & *Iliad, l.*

Ἄλκιυ καὶ κλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ κλέωνδον. alia apud superos rerum nomina, alia apud mortales in terris posita obtinere. Nec sane minus frivolum, quod Capnio de verb. mirif. l. 2. hoc tempore plura esse Dei nomina, in futuro seculo non nisi unum fore; atque hoc voluisse Zacariam, ubi dixit, Et nomen ejus. unum erit. Utinam discerent tandem mortales Apostoli monitum illud religiosius observare, ἡδὲ ἑαυτοὺς οὐκ εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. Rom. c. 12. v. 3. Interim, de lingua vel exilitate vel ubertate, ex istis habet facile certi quippiam statuere.

CAPUT. IV.

Nullam linguam res quasque Gracæ aptius exprimere, non posse probari. sed nec idem dici posse de Hebræâ. Io. Burtorfii jun. elogium. A nominibus quæ Adam creaturis dedit, id minus solide censeari. Ada nec perspicacia, nec comprehensio immensa. Nominum Hebraicorum notationes multa ignota. è notis nonnulla exteris nihilo feliciores. חַיִּים נֶאֱמָר לַחַיִּים notus. חַיִּים cuniculus. חַיִּים. Iul. Scaligeri elogium. Nulla non lingua in notationibus, & locutionibus nonnullis felicitior aliis. Latina multa Graci, quibus exprimant, non habent. Ineptus. Delicia. Inde translationum difficultas. Εὐνοία. I. Pet. 5. 5. חַיִּים Hymn. 73. 6. יְשׁוּעָה רַחֵם Ithren. I. 14. ὑποταγή. Hesychius, & Arrianus, emendari. τὸ πρῶτον Stuckii, & Dunai conjectura rejecta. Rob. Spaldingi elogium. חַיִּים חַיִּים. I. 139. 15. חַיִּים Iob. 33. 25. חַיִּים idola. Stercutius. Picumnus. Pithumnus. Bel. Zebul. Bel-Zebub. Verborum apud Hebræos formæ transiunt & reciproca, Gracæ ac Latine difficiliter expressæ חַיִּים Deut. 8. 3. חַיִּים חַיִּים. Hymn 29 6. חַיִּים חַיִּים. LXX et Vulg. notati. חַיִּים חַיִּים. transitivè usurpatum. חַיִּים חַיִּים. itidem & חַיִּים חַיִּים. 2. Cor. 2. 14. חַיִּים חַיִּים, & חַיִּים חַיִּים. 1. Cor. 8. 3. & 13. 12. Gal 4. 8. à Beza discessum. Reciprocorum apud Hebræos usus non unus. Formæ mixta. Agentia Latine in sensu reciproco. A Passio recessum. H. Stephanus à Pfoche mio frustra accersitus, quæ contra ipsum faciat.

Lingvæ Gracæ suavitate ac ubertate, ad ejusdem significantiam, sive notiones acres quolibet aptissime exprimendi vim atque virtutem, transitur scilicet. 19. Nulla, inquit, lingua est, quæ res quasque aptius exprimat. Atque hæc

hâc in parte Pfochenio ex diametro adversum plane iter intendunt, q̄i de lingvâ Hebraicâ scripserunt pleriq̄, cum Theologi, tum literaturæ humanioris professores. Siquidem linguam Hebraicam isti idcirco contendunt in notionibus rebusq̄ quibusvis exprimendis felicissimam habendam, quod ea primitus à Deo protoplastis sit data; quodq̄ eâ generis nostri auctor, q̄i creaturarum omnium naturam, cum dotibus innatis perspectissimam habuerat, tum animantibus singulis, tum & rebus aliis quibusq̄, pro rerum ipsarum naturâ, nomina commodissima assignaverit. itaq̄ nusquam alibi notationes deprehendi, quæ rerum vocabulis subjectarum ingenium ac proprietates tam vivaciter depingant. Istis Pfochenius (nec turba tantum numerosa, sed & egregie erudita sunt) q̄i satisfacere possit, ipse viderit. Mihi interim, (ut ne controversiâ illi de lingvæ primigeniâ origine me immisceam, quam à viro prestantissimo & professore celeberrimo Jo. Buxtorfio in dissertatione ea de re eruditissimâ, quæ nuperrimè prodiit accuratissimè pertractatam video) nec tam vastâ, ac pene immensâ, videtur extitisse primi parentis nostri, ab origine ipsâ, comprehensio, ut universas rei totius creaturæ facultates ac dotes à primordio statim perviderit. multa enim experientia edoceri, multa ratiocinationis vi elicere atq̄ adjicere, opus habuit. nec notationes plerq̄ vocum Hebraicarum ejusmodi sunt, quia ex aliis lingvis proferri possint, quæ aptitudinis ratione cum illis merito committantur. nam & quod inde colligunt interminatam illam Adæ peritiâ, quia nomina singulis quibusq̄ tam apta, tam naturæ cujusq̄ significantia imposuerit; hæc quæq̄ necessaria mihi videtur consequentia. neque enim aut peritiâ, sive perspicaciâ, tantâ est opus, ut nomen idoneum satis rei cuipiam quis indat; quum à facultate aliquâ, quæ statim se prodat, satis feliciter id fiat; aut in eis, quæ extant in codice sacro animantium, rerumve aliarum nominibus, tam clarum hujusce rei specimen elucet. quum quorundam notationes in abdito planè delitescant; (quis enim vocabulorum horum לֵוִי, כֹּסֶם, כֹּסֶם, חֹר, שׁוֹר, דֹּב, דָּב, quæ *leonem*, *hirundinem*, *equum*, *turturam*, *bovem*, *ovem*, *ursum*, *lupum* designant, rationem vel probabilem, nedum certam dederit?) aliorum verò ejusmodi sint, quæ vel cum aliis lingvis communes existant, vel earum saltem nihilo superiores. v. gr. אַרְיָה & אֶרֶץ *leonem* volunt à visu nomen mutuatum. idem Græci de suo jactant; λέων, λέων, τὸ λεόνιον, λέωνιον dictum. לַיְלָה non *lamia*, aut *spectrum*, aut *Furia* nescio quæ Adamo in conjugio primitus juncta, (uti delirant Talmu-

distia) sed *strix*, avis nocturna, ut Ezra filius, אֶזְרָא בֶּן־בִּרְיָהּ, quod *noctem* colat. Latinis pariter *noctua*, & *vespertilio*, à nocte altera, à sero *vespere* alter nomen sortiti. שָׁוַן a שָׂוַן affini, quod sub terram se abscondat, non *mus montanus* (quod Junius vult) Alpium incola, regionibus Canaaniti cis ignotus; sed *cuniculus*, quem & Latini pariter inde sic nuncuparunt, quod *cuniculos* clam sub terram agat, unde latibula sibi compareret. Agur. param. c. 30. v. 25. לֹכֶסֶת locusta, à multitudine, quod turmatim incedat, catervatim volet. Idem ibid. v. 26. nec minus commodè *δυσίς* eadem Græcis, ὅσα τὸ ἀνθρώπου ἔσθ' αὐτῶν ἐν τῇ γῇ quod vivat. Etymolog. quod *summas segetes stirpesque depascat*. Frustra ergo, quantum ego assequi possum, de notationibus tanto cum fastu prædicatur, tam claras, tam illustres, tam sensuum fætas, tam rebus ipsis accommodas, tam denique peritiae ac perspicacitæ eximie indices, in lingvâ sanctâ reperiri.

Sed nec de lingvâ Græcâ tam fidentèr prononciatum oportuisse videtur, *nullam esse lingvâ, quæ res quascunque aptius exprimat*, habent lingvæ singulæ appellationes, dictiones, phrasas, formulas, sibi peculiares; quæ vix ullâ aliâ feliciter satis, parique vel elegantia vel emphasi, exprimi possint. De Latinis quibusdam monuerunt hoc veri magni. Vocabuli *Ineptus vim maximam* esse Cicero affirmat, de Orat. l. 2. *nec posse Græcâ voce ullâ vim hujus exprimi*, contendit multis Juh. Scaliger, summus ille scientiæ omnimodæ literaturæ thesaurus. De Tito Imperatore dictum illud, *Moriuntur deliciae generis humani*; Græcos, qui exprimerent, frustra quævisse, observat Cl. Casaubonus ad Svetonii Titum. Ita nec *ineptiarum*, quod in partem sequirem; nec *deliciarum* vocabulum, quod in meliorem sumitur, his auctoribus Græci feliciter expresserint. Caterum hujus ejusdem farinae tarraginem satis amplam, quæ Græcè reddere volenti cruet in figat, apud vitum illum summum deprehendere est in dissertatione illâ ad Petronium Atticum inscriptâ. Hinc illud Hieronymi ad Pamminachium de optimo genere interpretandi, ex præfat. ad Eusebii Chronicon à se versum; *Difficile est, alienas lineas insipientem; non alibi excidere; & arduum, ut quæ in aliâ lingvâ bene dicta sunt, eundem decorem in translatione conservent. Significatum est aliquid unius verbi proprietate: non habeo, quod id offeram, & dum quæ implere sententiam, longo ambitu vix brevis via spatia consummo.* Idem comment. in ad Ephes. c. 1. *Atulca verba sunt, quæ nec de Græco in Latinum transferi valent, nec de Hebraico in Græcum, & reciprocè nec de*

de Latino in Græcum, nec de Græco in Hebraum. Et ibid. in c. 4. Omnis metaphora, si de aliâ in aliam linguam transferatur ad verbum, quibusdam quasi sentibus orationis sensus & germina suffocantur. Qm & A. Gellius noct. Attic. l. 9. c. 9. tamen Virgilium ait Theocriti quiddam reliquisse, quod Græcum quidem mire quod in soave sit, verti aversum neque debuerit neque potuerit; subjungit tamen, non abesse, quin, quod pro eo, quod omiserat, substituerit, jucundius lepidiusque sit.

Proinde inquam nimis censuram exercuerit, qui ex uno & altero vel dicto, vel vocabulo, (imo plura si istiusmodi congerierit) aut Græcæ, aut alicui cuius lingvæ, peculiari, quod lingvæ aliæ, citra vel elegantiam, vel emphasin deminutam vix exprimant; statuere velit, nullâ aliâ aptius aut significantius designari res ullas; cum in quibusdam Latina Græcis, in quibusdam Hebræa utrisque his, aliæ aliis invicem, in multis hoc nomine palmam præcipiant. De voce ἐγκρασία Pet. ep. 1. c. 5. v. 5. usurpatâ alibi diximus. nec video cur interne *verberare* vertat istic auctor iste, cum nec vocula ipsa interni significatum habeat, non magis quam induendi verbum; nec, quæ adducit, Grammaticus aliquid ejusmodi insinuet. At pro illâ possum ei Asaphi illud opponere Hymn. 73. v. 6. עֲנִיָּהוּ יִסְתַּחֲרֵם Eos torqis instar (quod ornamenti insignis loco habetur) cingit superbia. de quo reddendo Græcus desperasse videtur, possum & רִמָּה *Rema* Hebræum רִמָּה obijcere, quod escam vel ejusmodi quicquam projiciendo fallere ac decipere significat. Sed Jeremiæ illud Threnor. c. 1. v. 14. יִסְתַּחֲרֵם si perscrutatus confideres, vix reperiās, aut apud Latinos, aut Græcos etiam, quod vim & ἐγκρασία vocabuli exprimat satis. habet enim in se inclusam imaginem non unam, translationem nempe, vel à ramis arborum densarum sibi invicem implexis, hi enim שִׁירֵי־נֶחֱלָם Genes. c. 40. v. 10. quod post Esdræ filium Vatablo placuit: vel à filiis, quæ ad funem, sive rudentem conficiendum contorquentur. unde סִרְיֵי־חֲסִמָּה lectorum funiculi. quod post Israhel Piscatori visum, vel à viminibus etiam è quibus sporta contexuntur: quod Junius mavult. vel à retibus sive laqueis, quibus pisces, fera, volucres, ita impliciti involuti, intricati, constricti tenentur, ut expedire sese nullâ ratione queant, siquidem סִרְיֵי־חֲסִמָּה Chaldaïs tam retia, quam & sportas è vimine contextas, designat. inde autem σπῆλαι Græcis, quod utrumque horum quoque, & sportam & sagem, significat. frustra enim sunt, qui Græcam largiuntur originem, Etymologus & Favorinus. Usurpavit Apostolus ad Corinth. Ep. 2. c. 11. v. 33. ubi סִרְיֵי־חֲסִמָּה Syrus, pro eo

quod *συνελθὼν* dixit Lucas Act. c. 9. v. 25. quam vocem ibi Syrus retinuit.
 Etymolog. *Σαργάνη*, ἀπὸ σαργίνης πλέγματιον, εἰς ἡσυχάζειν ἰχθύων. Suid.
Σαργάνη, οἱ δὲ σαργίνης η, οἱ δὲ πλέγμα πέν σαργίνης. Hefych. *Ὀρεάνη*, ἐνίοι
ὁρεμίσσαν, ἀλλοὶ *σαργάνη*. Idem alibi *δεκάνη*, inter alia ex quorundam
 sententiâ, *σαργάνη*. In Æschylum Scholiastes ad illud Tragici, Ποτὶ πό-
 λιν δὲρεάνη πυρῶν. *Ὀρεάνη*, τὸ θηρευτικὸν δίχτυον, ὃ καὶ *σαργάνη* καλεῖται.
 Rursus Hefychius; *Σαργάναι*, δειμοὶ καὶ πλέγματι *σαργάνῳ* σχοινίῳ
ἀνυεῖσται. pro quo Vir Cl. Salmasius *inexercit*; Plin. legendum ex-
 istimat, φορμίτι *ἀνυεῖσται*. h. e. *corbula paleis colligendis ac ferendis*.
 sunt autem *σάργανες*, ἐκ λύγων πλέγματι. *ὁ ὕμινε contexta* quilibet
 addit quod Hefychium transcripsit, Favorinus; ἐστὶ δὲ καὶ εἶδος *συνελθὼς*.
 Qin & Hefychius idem. *Δάσπη*, *σαργάνη*, κόφινος. quod alius *τάσπη*. Sic
 enim idem, Salmasio itidem restituente, *Τάσπη*. *Συγκυβήσας* κόφινον.
 πρὸς δὲ *στέγῃ*. et, *Τα εἶρη, κόφινος μύγας*. οἱ δὲ νεκροφορεῖσθαι ἀγγέλιον. est autem
 & hoc ex viminibus contextum, cratis instar. Maro Æn. l. ii.

Hand segnes alii crates, & molle feretrum

Arbutus texunt virgis, & vimine gerno.

Quid si autem apud Periplus maris Erythræi autorem, in verbis illis,
βασίζοντες φορτία μεγάλα, πέριπας, ἀμυμπίλιαν ᾠραπλήσια, pro *πέρι-
 πονας*, non ἐστὶ *ἀμυμπίλιαν*, quod V. Cl. vult, sed ἐστὶ *ταργάναις* legamus? hoc
 enim apud Hefychium legitur; (*ταργάναι*, πλοῖον, συνελθὼς, πένδω)
 illud, quod haecenus succurrit, nusquam. nam *πέριπας*, quod Stuckius
 substitutum ibat, locum istuc non habet. *Ταργάνη* autem Attici dix-
 ere, quod alii *ταργάνη*. Tzetzes ad *Lycophronem*; ἡ γὰρ ἡμῖν *σαργάνη*,
 ἥτις *συνελθὼν*, ᾧ καὶ τῷς Ἀπικαῖς *ταργάνη* λέγεται. unde *ταργάνη* *impli-
 care, intricare, involvere*. *ταργανωμένη*, *συνπεπληγμένη*, *συνειλημένη*.
 Etymologus. quod & *ταργανωθῆναι* ἀπὸ τῆς *συνελθῆναι* Lycophroni u-
 surpatum monet. Atque ita is de Agamemnone,
 Ἐν ἀμυμπίλῳ συνταργανωμένην.

Cinctu Sagena convolutus undique.

ἀμυμπίλιαν, h. e. *sagenam* dixit amiculum illud *δοσέζον*, sive
ἀνυεῖσται *βέδρον*, quo implicatum maritum interfecit Clitæmnestra.
 frustra quæ est Dunaus noster, cum *συνταργανωμένην* legendum existi-
 mat. siquidem & vocabulum idem alibi usurpavit Lycophron idem,
 sed sensu paulo diverso, pro *committere* sive *compingere*, cum Ulyssis
 ratem vocat *ἀμυμπίλιαν* *βέδρον*.

Εἰκαῖα γόμοις περὶ τοσσηνωμένην.

h. e. *gomphus* (quæ voce & Septimius testis) sive *clavis*, *seme-
 miter commissam*, seu *compactum*. Ad Prophetæ threnodi illud (quod
 Graci

Græci συνέπαινον reddidere) proxime accedere autumabat, Rob. Spaldingus ὁ μὲν εἰς, vir literarum Hebraicarum peritissimus, cui ego prima lingvæ sanctæ rudimenta debeo, quæ D. Livellæo in professione publicâ successit, Plautinum illud, quod is in Persâ act. 4. sc. 6. usus est, *Contortuplicata sunt*. Eodem Fr. Junius Exod. c. 26. v. 1. expressum voluit, quod de hyssō Moses רִשְׁמֹן dixit; *contortuplicatum*: i. duobus vel pluribus filis in modum chorda contortis. Vides quæ *contortuplicato* nomine, ut cum Comico loquar, ad Hebraicum illud vix etiam feliciter satis explicandum sit opus. Græcè feliciter opinor, non extuleris, quæ si ἐπὶ τῶν γυναικῶν vel τῶν τριγώνων dixeris. verum nec istud licet a lingvâ sanctâ mutuatum: (inde enim natales trahere supra indicavimus) Hebraici vocabuli vim integram assequitur: quoniam tot notiones non exprimat Græcorum τὸ τριγώνον, quod רִשְׁמֹן Hebraicum; quia ampliorem hoc רִשְׁמֹן (ut cum Ezraida loquar) sive *cognationem*, quam Græcorum illud habeat. Aliud est (ut id obiter moneam) Platoni Comico ὁ τῶν τριγώνων, quod V. C. Casavbonus ad Athenæi l. 11. c. 13. ostendit esse οἶνον συμπύκνον, *loram*. sic enim Hesych. τριγώνον, πόμα ἐν συμπύκνῳ. unde apud Phanicem Colophonium in Iambis, ἐν πινυδίῳ τριγώνον σπινδέν, de fenestra, quæ vinum non poterat, *loram*, quod poterat, libabat. atque inde τριγώνον, τὰ ἐξ ἑνὸς, *turbare*, Hesychio. ad prius illud רִשְׁמֹן accedit proprius, quod Grammaticus idem monet, ῥέον. i. *ramum*, Lydis τριγώνον dici.

Quæ verò est illud Hymno 139. v. 15. רִקְמָתִי pro quo Septuaginta Interpretes, qui vocantur, quos & Latinus secutus est, רִקְמָתִי legisse videntur, quia reddunt ἡ ἐκείνου μου, *substantia mea*. at Aquila, referente Drusio, quæ exiliter, quæ jejune? ἐξ ἀδελφῶν, *efficitur sum*. Certè nec Græcus, nec Latinus quispiam, nisi ambitu verborum adhibito, vocabuli vim nativam ac genuinam unquam absolverit. insignem enim in se continet imaginem ab opere ac artificio Phrygionico traductum, quod Hebræis רִקְמָתִי dicitur. Efformationis opificium, quod nervis, ossibus, carne, cute, consistit, *artificio* confert Phrygionico; quod magnâ constat varietate, filisque ac tincturis sibi invicem intertextis. R. D. Camius. quæ & vocabulo מִכְרֹכְכִי usus est, cuius radix כֹכֵךְ est significantiâ שָׂרָא illi, de quo dictum superius, affine. Piscator: *Verbum* רִקְמָתִי significat proprie *acu pingere*, seu *intessere variorum solorum fila*: quod Itali verbo ex voce Hebræa deducto vocant *recamare*. est igitur hic elegans metaphora. nam ut phry-

gio

gio diversorum colorum fila scitè in telà contextit; ita Deus ex diversis membris corpus hominis scitè atq; artificiosè compegit. Imò non corpus tantum ex membris, sed membra etiam singula ex particulis variis & variantibus, quasi opus quoddam variegatum, contextit. Itaque Marcus Imperator l. 2. S. 2. corpus humanum vocat, κρομήσαντον, ἐκ νέυρων, φλεβίων, ἀσπιδίων πλεγματόν. *peplum*, sive *reticulum* potius, ex nervis, venis, arteriis, implexis invicem, contextum. Hebraicam vocem proximè accessit Symmachus, qui ἐποικίλῃν reddidit. h. e. *variegatus sum*. nam ποιμαίνω Sept. קָרַן & ποιμαίνω, πολυμετακλήτερον, Hefychio Svidæque testibus. Caterum generalius laxiusque quiddam τὸ ποικίλειν Græcorum, quam Hebræorum τὸ קָרַן quod artificium istud peculiaritèr designat.

Job. c. 33. v. 25. שֶׁשֶׁטֶר viridior ac vegetior, aulliorque sit caro ejus, dum plantarum germinumque in morem vigescit ac accrescit, quam in pueritia fuerit. dilutè siquidem nimis Græcus ἀπαυεῖς, molliet. Est enim, ut David Camius, dictio composita ex שֶׁשֶׁטֶר virefcere ibid. c. 8. v. 16. & שֶׁשֶׁטֶר crescere, augeri. Malac. c. 4. v. 2.

Qin & שֶׁשֶׁטֶר à גִּלְגַּל quod *stercus* significat, *idola*, quasi *stercoræa*, & stercoris instar abominanda; Græcè, aut Latinè etiam qui verteris, ut vocabuli vim non corrumpas? aliud est enim Latinorum *Stercutius*; sive *Saturnus*, ut Macrobius l. 1. c. 7. sive *Pilumni filius is*, ut Plinius l. 17. c. 9. cui ab inventum sumum, sive *stercoris*, ad agros laetificandos usum, immortalitatem Italia tribuit. hoc enim honoris, non dedecoris, nomen fuerat. quoniam Augustino nequaquam assentiri possum, qui à *Stercutio stercus* nomen accepisse vult, de moribus Manich. c. 8. quoniam ab hoc potius manaverit illud; et a munere nomen ille, quisquis fuerit Deunculorum, fortitus sit; ut ex Varrone. monet Servius ad Georg. l. 2. *Sterculius* idem. Lactantio instituit. l. 1. c. 29. ni codices vitati sint. nam Tertulliano *Stercutus* dicitur, apolog. c. 25. Et ad nation. l. 2. c. 9. & c. 17. *Sterquilinus* etiam Servio ad Æn. l. 9. qui & *Pithumno Pilumni fratri* appellationem eam inditam vult. ita enim Danielis Servius habet; licet alii, è quibus Giraldus de Diis, & Vives ad Aug. Civit. l. 6. c. 9. *Pithumnum*, non *Pithumnum* legant. astipulari lectioni illi videtur, quod nonnulli fratres istos *Lavium* Deos habitos idem refert; quasi *σποτὸν πῶδός* *Pithummus* dicatur; quoniam Varro tamen *conjugales* faciat: quod & ex Marcello discimus. *Beelzebub* verò, quod literulâ unicâ permutatâ, à *Beelzebub* fluxisse videtur, & *δυνάστης* *Belum*, sive *fovem stercorum*, aut *stercoris* *Dæmonium*.

minus significat, utrum *ad ignominiam à Judæis confectum sit* necne, ut Jo. Drusius censuit, alterius loci disquisitio fuerit.

Jam illud est Hebrææ lingvæ peculiare, quod unum idemque verbum flexione solâ leviter immutatum, non activam tantum & passivam, quod & aliis conceditur, sed in alium aliudve transeuntem, in sese etiam redeuntem, obtineat usitatissimè significationem; ut efformatione unâ, id aliud ut faciat facere, aliâ ut ipse tibi te facere, significet, quod simpliciter facere te formâ primavâ, fieri à te efformatione primâ denotabat. Id verò Græcis cum sit insolens prorsus, aut ambitu facto, aut efficto noviter vocabulo, aut Hebraismo adhibito, sensum istum exprimere necessario coguntur. Hinc apud Græcos interpretes verba plane insolentia, *λημαρχήσαι*, quasi *famis angina afficere*, quod *לרעה* LXX. Deuter. c. 8. v. 3. Symmachus & Theodotion Prov. c. 10. v. 3. exprimere conati sunt. quod enim de Midâ dictum refert Budæus, *ὁ δὲ πυχρὸς τὸ εὐχῆς λημαρχήσαις ἀμύδαν*, recentioris alicujus esse videtur; et est præter fabulæ argumentum. ævi recentioris & illud Galeni, hominis Asiatici, *de dogmat. Hippocr. & Plat. l. 5. c. 12.* *ὁ σοὶ αὐτῷ (ἢ δὲ αὐτῷ) ἢ χαλεπόν, ἢ τὴν πύλιν ἐρεεσθῶντες ἀλῶσι, ἢ μασιγέμενοι, ἢ λημαρχήμενοι, ἢ ἀπμαλῶνται αὐτῷ δαυοῖς, ἢ ἀρριζέμενοι.* nam quod *λημαρχή* verbum, quod idem significet, eidem auctori ascribit Budæus, & ex Budæo Stephanus; nec locum ullum laudant, & est merito suspectum. Eiusdem modus sunt et *αἰσπῶσαι*, quod *Aquila*; *αἰσπῶσαι*, quod Symmachus, *הקיר* eorundem, Hymn. 29. v. 6. item *ἀδριέν*, quod *Aquila*; *αἰσπῶσαι*, quod Symmachus, Hebr. *לרעה* ibid. v. 3. reddiderunt. nam quod quinta editio ad hoc exprimendum verbum *αἰσπῶσαι* adhibuit, est omnino ab hymnographi mente prorsus alienum. *μαίνας* enim, sive *obstetricari*, dicitur, quod vel quæ parturienti fert opem, datque operam ut commodius faciliusque enitatur; cum vocabulum à vate sacro usurpatum significet *ad partum cogere, eoque adigere ut abortum per partum faciat & con- sternationem*: ut rectè Ezraides. quod & vocabulis illis novâ facie deformatis interpretes illi designatum volebant. mitto enim LXX. interpretum (quæ dicitur) versionem, quia aliorum abscedit, dum vertit *κατασπῶσθαι*, in *efformationis* sensu sumptâ voce Hebræâ (prout & Jajrus accepisse videtur) quod tamen *præparandi* verbo pejus Latinus vetus extulit.

Hinc & apud eosdem vocabulorum, hæc insolentium quidem illorum, significatus & syntaxes insolentiores. ita, quod *המליך* Hebraeorum

H

bræorum

horum explicent LXX illi, βασιλεὺς βασιλεία, pro regem consti-
 tuere, sive facere, q̄i regat, regem. Histor. Reg. l. i. c. 9. v. 22. & l.
 4. c. 3. v. 27. (etiam si loco altero à veritate Hebraicâ, & Historici
 mente recessisse videantur.) Esaj. c. 7. v. 6. Ezech. c. 17. v. 16.
 Hos. c. 8. v. 4. et alibi. ita Clemens Alex. Stromat. l. i. editionem
 nescio quam secutus, Deuter. c. 8. v. 3. legit ἐδιδάκτεν σε ἐν γῇ ἐρυθρῇ. fi-
 tiuit te, pro scire te fecit, διδάσκει. Hinc & in novo Testamento
 Hebraismus ille Pavli ad Corinth. Ep. 2. c. 2. v. 14. ἡμεῖς δὲ θεοῦ χάρις τῷ
 πάντῃς ὑμῶν βασιλεὺς ἡμῶν. ubi βασιλεὺς ἡμῶν, non est qd Hieron.
 ad Hedybiam, q̄st. 11. vel triumphum suum per nos agere. qd E-
 rasimo tamen placuit. Et multo minus, triumphare nos, uti vetus in-
 terpres. i. e. de nobis triumphare, sive nos in triumpho circumducere.
 qd & Hieron. attulit ex ep. 1. ad Cor. c. 4. v. 9. quomodo βασιλεὺς
 ὑμῶν. Plutarchus dixit in Romulo. et βασιλεὺς αὐτῶν, de
 demonibus, Apost. idem ad Colos. c. 2. v. 14. sed & è Latinis, Acheos
 triumphandos, Plinius de viris illustribus. et, gentes triumphatas,
 dixit Maro Georg. l. 4. sed βασιλεὺς ἡμῶν, est facere ut triumphem-
 us, uti recte Primasius. Ita Tertullian. apologet. c. 27. Illos nun-
 quam detriumphamus magis, quam cum pro fidei obstinatione damna-
 mur. Eiusdem ὑμῶν esse existimat Beza, illa Pavli, in ad Corinth.
 ep. 1. c. 13. v. 12. ἄρα ἐπιγινώσκουσιν, καὶ ὡς ἐπὶ γινώσκουσιν. ubi Vetus in-
 terpres; Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum. at Beza, Tunc
 amplius cognoscam, prout amplius edoctus fuero. ut τὸ ἐπὶ pro loco
 super veniens incrementum cognitionis declares. et ἐπιγινώσκουσιν τὸ ἐπι-
 γινώσκω sumatur. In eadem Epist. c. 8. v. 3. εἰ τις ἀγαπᾷ τὸ θεόν, ὁ θεὸς
 ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτοῦ. Si quis Deum diligit, & cognitus est ab eo. hoc est, in-
 git interpres doctiss. scire enim fecit, qd agipollee τὸ ἐπιδιδάσκει. qd
 magis & Augustinus in Joan. orat. 98. Quia hoc fit in hominis men-
 te, ut qd credit, sciat; (i. e. amplius intelligat) ipse dicitur cognoscere
 à Deo, qia Deus illum cognoscentem facit. In Epist. ad Gal. c. 4. v. 8.
 γινώσκοντες θεόν, μὴ δοξάζοντες αὐτὸν δεῦν. cum cognoscatis Deum, imò
 potius cogniti sitis à Deo. ubi Beza rursus, cogniti. i. scire facti, edocti.
 ex eodem Augustino; cuius & hæc ibidem verba; Non tunc cogno-
 verat (i. cognoscere ceperat) eos Deus, præcognitos & electos ante
 mundi constitutionem; sed tunc eos cognoscere seipsum fecerat. Ve-
 rum de primo istorum loco, malim ego simpliciter, cum veteri interpre-
 te; Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum. i. ut Piscator; tunc per-
 fectè cognoscam, qd & imperfecti antithesi confirmatur. In posteri-
 oribus

oribus duobus cum Grotio & Piscatore; à Deo cogniti. i. pro suis ag-
niti & approbati. qo modo *viam iustorum nosse* i. probare, Deus di-
citur. Psal. i. v. 6. & Apostolus, Rom. c. 7. v. 15. *Ὁς ἰσχυρὸς ἐστίν, ὁ
νῆκεα. qod perpetro, non probe. non agnosco pro meo* Vide Vers. 17. Et
Christus in die novissimio, improbis nomen suum professis, dicturus
prædicatur; Math. c. 7. v. 23. *ὅτι ἐστὶν ἔργων ὑμῶν. Nunquam novi
vos. nunquam pro me habui.* et Virginibus fatuis; qeis lucernæ oleo in-
anes, Math. c. 25. v. 12. *ὅτι ἐστὶν ὑμῶν. nescio, non agnosco, vos.*

Sed nec reciproca illius significationis, nisi *ἀποδοῦναι* adhibitā
Græcus utquam explicuerit. Cujus tamen insignis, nec unus usus est.
Neque enim significat tantum, *hoc vel illud sibi facere*, sed & *hoc vel
illud facientis personam sibi induere*. Sic Histor. Reg. l. 2. c. 13. v. 5.
התחל agrotum sive te. Ibid. c. 14. v. 2. *התחל* lugentem age, lu-
gere te sive te. Ibid. l. 1. c. 21. v. 13. *התחל* insanum egit, insaniose
se. Et c. 18. v. 10. *התחל* prophetico more se agebat. Et l. 3. c. 14.
v. 2. *התחל* aliam, extraneam simulans se. qorum omnium (&
adici multa plura possint) ne unum quidem Græci interpretes ada-
mum extulerant, dum reddunt, *μαλακὸν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους*,
ὡς ἐστὶν ὁ ἀλλοτρίος. *Qin* & illud Hymni 76. v. 5. *התחל*
(qod Sept. *ἐπεχρησθῆναι* & vocabulo ipso & sensu procul) unde no-
bis Græculus qispiam citra ambaginem expediet? hoc enim vocolā
unā insinuat, ut optime Junius, *spoliandos dediderunt se*.

Mitto formas flexionesq; mixtas, qia rariis occurrunt: qale illud
Jerem. c. 22. v. 23. *וְהָיָה לְךָ בֵּיתְךָ* qd *habitasti, & etiamnum habitas*. uti
Sixt. Amama reddidit. illud Zachar. c. 10. v. 6. *וְהָיָה לְךָ רֵעַ*
collocabo, sive reduces considerare faciam. i. in tranquillitate constitu-
am. Est enim ex *וְהָיָה* & *וְהָיָה* sive *וְהָיָה* & *וְהָיָה* conflatum: ut
D. Camius admonuit. Cæterum de istoc ista sufficiant.

Formæ autem reciproca qod respondeat Latinis cum desit, in
sensu reciproco verba multa agentia coactè satis ac violentè usurpa-
re coacti sunt; qibus ideo sensum passivum, sed perperam, puto,
assignat V. C. Jo. Vossius de analog. l. 3. c. 3.

Deniq; qod ad Henr. Stephani in N. T. *Prelationem* in sectione
hac extremā, nos Pfochenius amandat; nihil ibi qicquam, qod aut
sententia nostræ advesetur, aut Pfocheniana patrocinetur, compa-
ret. Adversus illos disserit Vir cl. q; in scriptis Evangelicis ac A-
postolicis inculta & horrida putant esse æni versa. qum non pauci sint in
eis loci, in qibus interpretandis non aliā de causā valde laboratur, qam
qod

quod selectis & valde significantibus vocabulis usi sint horum auctores: & quod *μεσσηνισμὸς* sive *μεσσηνισμός*; quæ in eis occurrunt, elegantia in versionibus exprimi nevtquam. que nos viro doctissimo omnino concedimus. Cæterum nec hoc esse lingvæ Græcæ peculiare pronunciat ille, ut res quævis, reliquis lingvis quibusque aptius ac significantius exprimat: Et in scriptis sacris, cum Latinismus etiam, non Hebraismus tantum deprehendi agnoscit; tum & ex Hebraïsmis illis quosdam tales esse affirmat, ut eorum vim, energiam, & emphasin nulla in ullâ lingvâ loquendi genera assequi possint. Quod Pfocheniano placito ex diametro, adversatur.

CAPUT. V.

Pfochenii tria Enumera. Tertium, quia nominum duntaxat, quum de re constet, rejicitur. Io. Cochii de eo dissertatio. Primum examini subiicitur. Non sequitur stylus. N. T. eundem, qui Græcorum priscorum fuerat, quia voces, phrasæ, formæ multæ eadem utrobique. In N. T. vocabula multa Latina, Hebræa. In V. T. versi ne Græcâ; & in N. T. plures significationes vocabulis Græcis data quàm lingvæ illius usus ferat ex analogia illi Hebræicæ. quibus significata varia cum & alijs, iniquantur eisdem. Ioan. 3. 8. Ioc. 2. 26. αἰῶνες etiam, & αἰῶνες. 2. Cor. 4. 4. discessum ab Irenæo, & Græcis. Ad quæsitum secundum transitur. Possunt etiam stylo puriori affixi, minus purè scripta intelligere. Græci quæ Græci Latini aut Hebræi non intelligerent. Græcus sermo temporibus Apostolicis à puritate pristina desciverat. Sermonem minus elegantem rudiores nonnunquam melius intelligunt. Græci prisci ad multa in N. T. hærent. Beza a Pfochenio adversus semet advocatus.

Tria

Ria querit *sect.* 27. Pfochenius, 1. an *textus novi Testamenti* verè *Græcus* sit, nec alienior à *stylo Græco* profano. 2. An *Homerus, Pindarus, Plato, Demosthenes, Isocrates, &c.* si reviviscerent, possent *novum Test.* intelligere. 3. an ea *lingua* dici debeat *Græcica, Hellenistica, seu Græcensis.* h.e. *idmo- casis.*

De tertio, quia est *propud non Græcia* *id est*, & de qo *Hieronymus* par nobile jamdudum certamen acre satis inierunt, ego intactum præteribo; illud tantum præfatus, istic nomine illo quodcunque tandem assignare libuerit, characterem quandam peculiarem designari, qd *Hebræorum ac Syrorum* idioma verbis licet *Græcicis* facie tota ferè representet, de qo ad viri doctissimi *Jo. Cochii* in *Titulos duos Talmudicos* præfationem, *Lectorem* qd hac de re plura voluerit, (transcribere enim nimis prolixum foret) et *Pfochenium* cum primis ipsum, qd ista perpendat alterius, parciat plenius, amandarum lubens velim.

De prioribus duobus, quantum potero, dispiciam. Primum qd attinet, fidenter asseritur, *Textum novi Testamenti verè Græcum, nec alienum planè à stylo Græco profano esse.* probatur id, qia *Græci auctores profani, eisdem phrasibus & verbis locuti sunt, quibus N. T. Scriptores.* At consecutio ista infirma nimis est, nisi eisdem per omnia, vocibus formulisque usos confiteretur. Etiam si enim in multis conspiraverint, non tamen inde sequitur, stylum utrobique esse eundem. quis nisi pituita nares penitus obstructus *Scholasticorum* stylum purè *Latinum* pronunciaverit? eisdem tamen illi cum vocabulis tum & formulis, utuntur quam plurimis, qe in *Ciceronis, Salustii, Livii, Terentii &c.* Scriptis passim deprehenduntur. Scriptores verò sacros, cum vocabulis, tum formulis etiam hauri pavois, qe a *Græcæ lingvæ* puritate eâ, qe in scriptoribus profanis, quorum supra mentio facta est, sese exerit, aliena sunt, usos esse, qd negare voluerit, is sanè non *ἀμετάθετον* dicendus videtur. mihi, sed *ἐκείας τῆς ὁρθότητος κατη- μέν.*

Latina plane non *Græca*, nemo puto negaverit esse illa, *ἀσπίον* pro *asse*, formâ diminutive, *Math. c. 10. v. 29.* Et *Luc. c. 12. v. 6.* *κοδραντίον, quadrantem.* *Math. c. 5. v. 26.* & *Marc. c. 12. v. 42.* *κεσσηά, custodiam.* *Math. 27. v. 65, 66.* & *c. 28. v. 11.* *κῆπον, censum.* *Mat. c.*

17.v.25. & c.22.v.17.19. Marc.c.12.v.14. λίντον, *linteum*. Joan.
c.13.v.4. μίλιον, *milliare*. Math.c.5.v.41. πραιτωρίον, *pretorium*,
Matth.c.27.v.27. Marc.c.15.v.16. Joan.c.18.v.28,33. & c.19.v.9.
Act.c.23.v.35. Philip.c.1.v.13. σικαρίος, *Sicarios*. Act.c.21.v.38.
σικκίνδιον, *semicinctum*; & σιδείον, *sudarium*. Act.c.19.v.12.
σπίκαλις περ, *spiculatorum*. Marc.c.6.v.27. φαιλδιν, *panulam*,
Tim.ep.2.c.4.v.13. φεγγέλιον, *flagellum*, Joan.c.2.v.15. φεγγέλιον,
flagellere, Matth.c.27.v.26. & Marc.c.15.v.15.

Hebraea verò, vel Syriaca, non Græca illa, αββα, Marc.c.14.v.36.
Rom.c.8.v.15. Gal.c.4.v.6. ἀλλήλῃς, Apoc.c.19.v.1.3,4,6.
αὐτῶν, quod passim occurrit. βελλίαλ, Cor.ep.2.c.6.v.15. ἄννα,
quod toties inculcatur, Matth.c.5.v.22,29,30. & alibi sæpè, cum apud
eundem, tum & apud Evangelistas, Marcum c.9.v.43,45,47. &
Lucam c.12.v.5. & Apost. Jacobum c.3.v.6. μαμωνά, Matth.c.6.
v.24. & μαμωνά, Luc.c.16.v.9.11,13. υἱοῦ, Joan.c.1.v.41. &
c.4.v.25. πύλα, Matth.c.26.v.2,18. & alibi sæpè. παββί, Matth.
c.23.v.7,8. & c.26.v.25,49. Marc.c.9.v.5. & c.11.v.21. & apud
Joannem numerosè. & παββί. Marc.c.10.v.51. pro quo παββί, Joan.
c.30.v.16. παββί. Matth.c.5.v.22. αυββω, Rom.c.9.v.29. &
Jac.c.5.v.4. αυββω. Joan.c.5.v.9. & alibi passim. Et αυββω, Hebr.
c.4.v.9. αυββω, Cor Ep.2.c.12.v.7. Et αυββω, Matth.c.4.
v.10. et alibi sæpenumerò. αυββω, Matth.c.13.v.33. αυββω, Luc.
c.1.v.13. αυββω. Matth.c.21.v.9.15. Marc.c.11.v.9.10.

Formulas autem phrasisque, quod attinet, etiam si multas conge-
serit auctor iste, quæ apud Græcos scriptores, etiam probatissimos,
reperiuntur; quinquam in quibusdam asserendis (quod post, cum Deo
bono, ostendendi locus dabitur) lapsus videtur; non tamen hoc e-
vincit, nihil quicquam interesse inter stylum, quo usi Novi Testamenti
scriptores, eumque quo profani illi, si aliæ frequentes reperiantur, quæ
linguæ Græcæ scriptoribus prioribus illis insolentes placere fu-
erint.

Tum de usu sensuque vocabulorum, illud observant viri magni,
quod nemo hactenus est inficiatus, nec etiam inficiari quisquam poterit,
nisi mero meridie solem ortum negare, animum obstinaverit, Testa-
menti veteris interpretes Græcos, hosque secutos Novi scriptores,
vocalibus Græcis plures sensus significatusque tribuisse, quam Græci
sermonis usus recepit ferat; quia quæ illis in sensu primo proprioque
apud Hebræos respondent, nationes in eâ linguâ plures designant.

Moris

Moris istius exempla suppeditant hanc pauca V. C. Daniel Heinsius in *Aristarcho sacro*, & Sixtinus Amama in *appendice ad paraneisin de excoriandis linguarum studiis*. Ego unum aut alterum tantum proponam.

Vox *σάρξ* apud Græcos scriptores profanos pro corporis parte aliquâ, unâ propriè, aliâ unâ & alterâ minus propriè, usurpari, monuit Galenus method. med. l. 10. *συνδυαζόμενος*, pro corpore toto sumi, docet H. Stephanus *Lexic. Ciceron. Græco Lat. fructuum* etiam quorundam *pulpa* eâ voce designari, ex Theophrasti scriptis discimus. Atque *σάρξ* nomine (quod pro *αἷματι* apud Heinsium reponendum p. 211.) horum nihil intelligitur, ubi dicitur, Joanni, Evang. cap. 1. v. 13. *ὅτι ἐκ αἱμάτων, ἢ ἐκ θελήματος σαρκὸς*. ubi ibid. v. 14. *καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο*. ubi Pavlo ad Rom. c. 1. v. 3. *ἐν σπέρματι Δαβὶδ καὶ σάρκα*. ubi cap. 3. v. 20. *ὃ ἀκαθάρτος πάντα σὰρξ*. ubi cap. 6. v. 19. *ὅτι τὸ ἀδύνατον τὸ σὰρξ ἰμῶν*. ubi cap. 7. v. 18. *ἐκ δικαίου ἐν τῇ σαρκὶ μετὰ γὰρ*. ubi cap. 8. v. 1. & 4. *ὡς καὶ σὰρκα πεπεισμένοι*. v. 5. *ὅτι καὶ σὰρκα ὄντες*. v. 6. *τὸ φρόνημα τὸ σαρκὸς*. v. 8. *οἱ ἐν σαρκὶ ὄντες*. v. 9. *ὅτι ἐστὶ ἐν σαρκὶ*. v. 13. *ἐν καὶ σὰρκα ζῆτε*. ubi ad Hebr. c. 5. v. 7. *ὅς ἐν ταῖς ἡμέραις τὸ σαρκὸς αὐτοῦ*. ubi ad Galat. c. 5. v. 19. *τὰ ἔργα τὸ σαρκὸς*. ubi ad Ephes. c. 2. v. 3. *τὰς ἐπιθυμίας τὸ σαρκὸς*. quibus locis τὸ σὰρξ nec eorum quos diximus, ullo, nec uno tamen modo sumitur; sed nunc pro ipso homine; nunc pro humanâ naturâ; nunc pro ejusdem infirmitate; nunc pro vitiositate; quia scilicet בשר Hebraico ista designari consueverunt. Eque autem mihi autorem profanum dabis, qui formulas illas, in codicibus sacris, adeo frequentes, adeo familiaris, ἐν σαρκὶ ἔσθι, καὶ σὰρκα ἔσθι, ζῆτε, πεπεισμένοι, παρὰ δέσπον, eo præsertim, quo Apollolus sensu, vel unicâ saltem vice usurpaverit? Adjici poterat his formula illa σὰρξ καὶ αἷμα, & αἷμα καὶ σὰρξ, caro & sanguis, sive sanguis & caro; (quam Judæorum Magistris familiarem esse docet V. Cl. Drusius Annot. in N. T. part. alt.) Domino Christo, Matth. c. 16. v. 17. sed & Pavlo, ad Galat. c. 1. v. 16. & ad Eph. c. 6. v. 12. pro homine, sive natura humana (quo modo Sirachidæ c. 14. v. 15. *γένος σαρκὸς καὶ αἱμάτων* est genus humanum) Apostolo autem eidem ad Corinth. Ep. c. 15. v. 50. pro natura corruptâ, sive corruptioni obnoxia usurpata. Sed pergamus.

Τὸ σὰρξ τὸ πνεῦμα in sacrâ pagnâ opponitur: ecquid autem scriptoribus profanis πνεῦμα? *ventum* significat. idemque, esto, denotet, ubi D. Christus Joannis c. 3. v. 8. *τὸ πνεῦμα, ὃ πνεῖ θίλει, πνί* etiam *auspiciam*

nuspiam alibi in N. T. pariter usurpetur. *Flatum* sive *halitum* designat. idemque, me Cajetano calculum sponte concedente, designet, in illis Jacobi c. 2. v. 26. τὸ σῶμα χάρις πνεύματος νεκρῶν. pro *afflatu* sumitur. Et per me licet, fumatur Act. c. 20. v. 22. δεδεμένους τῷ πνεύματι. ceterum, quia latius longè patet Hebræorum פִּיָּי quam Græcorum πνεῦμα, prout apud auctores profanos usurpatur; ut huic respondeat, cum idoneum magis nihil occurreret, aliis planè sensibus ac notionibus exprimendis scriptores sacri adhibuerunt. Hinc illa, Joannis c. 4. v. 24. πνεῦμα ὁ θεός. & c. 1. v. 31. τεθείκαμεν τὸ πνεῦμα, & v. 33. ὁ καθίσκων ἐν πνεύματι. & c. 3. v. 6. τὸ μαρτυροῦν ἐν τῷ πνεύματι. & c. 7. v. 39. ἔγω γὰρ ἵδ' πνεῦμα ἀγίου. & Hebr. c. 1. v. 14. λειτουργοῦν πνεύματι, & c. 12. v. 23. πνεύματα δικαίων τελεωσάμενα, & Marc. c. 3. v. 11. τὰ πνεύματα τὰ ἀκαθάρτα. & Theoph. Ep. 1. c. 5. v. 23. τὸ πνεῦμα, ἢ ἡ ψυχή, ἢ τὸ σῶμα. & Rom. c. 8. v. 1. οἱ κατὰ πνεῦμα περπατοῦντες. & v. 5. οἱ κατὰ πνεῦμα ὄντες. & Gal. c. 6. v. 1. ἐν πνεύματι ἀγαπᾶσθαι. & Cor. Ep. 1. c. 12. v. 10. διακρίσεις πνεύματων. et alia innumeris, quibus locis τὸ πνεῦμα nunc *numen* ipsum; nunc in numine, *terram*, quā dicimus, *hypostasin*; nunc *angelos*; nunc *demonas*; nunc *animam humanam*; nunc in animā τὸ ὑποκείμενον, *mentem*; nunc *partem animi regentem*; nunc *sanctificationis donum*; nunc *dotes* quasdam *peculiares*; nunc *anima dispositionem* quamlibet, designat. quæ scriptoribus exoticis peregrina reverā & extranea sunt.

Αἰὼν Græcis *seculum*, *etatem*, *eternitatem* significat. Verum nostris, non hæc tantum, licet & hæc, sed *mundum* etiam ipsum, prout מֵוֶלַד Hebræis utrumque denotat. hinc illa, Hebr. c. 1. v. 2. בְּרֵשׁ הָיָה אֱלֹהִים עֲשֵׂה אֵת הָאָרֶץ. & c. 11. v. 3. נִסְמְכָהּ עַל מַיִם אֵלֶּיךָ. Sed & quod Apostolus Cor. Ep. 2. c. 4. v. 4. τὸ θεῖον τῶ ἀιῶνι τότε nuncupat; quæ Christus apud Joannem c. 12. v. 31. & c. 14. v. 30. & c. 16. v. 11. τὸ ἀρχόντων κόσμος τούτου. frustra enim sunt, in quibus est Irenæus adv. Valent. 1. 3. c. 7. quæ & Jo. Chrysostomus & Theophylactus sequuntur, qui quæ hæreticorum cavillationes eludant, de Deo verè dicto intelligi volunt utrumque conjunxit Apostolus idem Ephes. c. 6. v. 12. ubi dixit, ἡς κοίτης ἐστὶν ἐν τοῖς αἰῶσι. Quid & κόσμος pro totâ *mundi fabricâ* Græcis est familiare, & peculiaritèr quandoque pro *caelo*. At sacris scriptoribus, præter mentem istam, variè admodum adhibetur; nunc pro *hominibus mundi ipsius incolis* generatim sumptis, sive pro *genere humano*, Joan. c. 3. v. 16. ὅπως ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον. ita ut rectè Calvinus, *genus humanum*, inde quæsitā ἐκ

ἡ ἀμφοτέρων elegantia eidem c. 1. v. 10. ἐὰν τὸ κόσμος ἦν-ἔ, ὁ κόσμος δὲ
 αὐτὸν ἐξέλετο. ὁ κόσμος αὐτὸν ἐκ ἐξῆς. in mundo fuerat is, per gem con-
 ditus est mundus; nec tamen enunorat mundus. nunc pro mundi a-
 masia, hominibus impiis improbisque, de quibus, Joan. c. 15. v. 19.
 μισοῦν ὑμᾶς ὁ κόσμος. et c. 17. v. 9. ἵνα ὁ κόσμος ἐξῇ. et Joan. Ep.
 1. c. 5. v. 19. ὁ κόσμος ἔλθῃ ἐν τῇ ποιήσῃ καὶ τῇ. inde formæ illæ
 ἀνδραγαθία, εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ et εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ. Joan. c. 16. v.
 19. 33. & c. 17. v. 11, 14, 16. nunc pro gloria, potentia, opulentia;
 quibus homines imprimis operam dare solent. unde illud Apostoli,
 Gal. c. 6. v. 14. ἡμεῖς κόσμον ἐκείνου, καὶ τὸν αἰσῶμεν. & Joan. Ep.
 1. c. 2. v. 15. εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τὸ πνεῦμα ἐν αὐτῷ.
 Alia ad nayscam etiam adjungi & coacervari poterant. Verum ista
 impræsentiarum sufficient; quæ et ideo selegi magis, quia ex istis quæ-
 dam singulis ferè paginis occurrunt.

Verum de istis scorsum infra videbitur. Interim quæsitum secundum
 aggredior, quod queritur, scripturas illi veteres, si reviviscant, utrum
 Apostolorum & Evangelistarum scripta intelligere possint. Hoc tu
 asseris: Et præsumpto priore (quod nondum tamen satis firmatum
 est) niti adfirmas. Sect. 134. Ego verò ex adversum tibi hac in parte
 confisto denuo.

Ac primò, nego tibi illos, quæ Græcos Græciq; sermonis purioris
 duntaxat gnaros, potuisse multa in sacris codicibus posita intellige-
 re, quum partim Latina, partim Hebraica sint Græcis frequenter im-
 mista, quælia non pauca supra dedimus.

Tam nec in rem tuam fore contendo, etiamsi hoc tibi concessum
 esset. Etiam si enim dictio minus pura foret; fieri tamen posset, ut
 intelligerent etiam illi, quæ lingua puriori duntaxat essent assueti.
 Cicero aut Salvstius, si reviviscerent, an non in scriptis Scholasticis,
 Boethio stolidè tributâ scholarium disciplinâ, epistolis obscurorum vi-
 rorum, aliisque ejusmodi, quæsq; illis, an sterquiliniis dicam? Enniani
 certè appellatione istâ dignioribus, (nisi siubi voces exotica occur-
 rent) pleraque intelligere possent? ecquis tamen scripta hæc, aut purè
 Latina, aut non etiam impurissima atq; inquinatissima, dixerit? Quod
 tamen non ita accipi velim, ac si scripta sacra cum putidis illis la-
 cinis, vel cloacis etiam, committam; sed ut ostendam, non si prisci
 illi intelligere possint scriptum Græcanicè quippiam, inde confici ne-
 cessario, ut purè Græcè illud conceptum sit. Imò missis (si id minùs
 placet) sterquiliniis illis, Apulejum unum, è seq̃ioris avi scriptoribus
 I
 feligamus.

scilicet. Hinc Tullius, si ad vivos redire concederetur, quin maxima ex parte intelligeret, nullus ambigo. nec tamen styllum Apulejanum ideo purè Latinum aut Romanum esse assentiri quisquam me adgerit. Adjicere poteram Irenæi Lugdunensis Episcopi libros adversus sui temporis *μυθωμαίους & μυθολόγους* conscriptos. hos nemo non intelligat satis, qui Latine quicquam norit, nec quisquam tamen lingvæ utriusque peritus, dictionis phrasin purè Romanam, ac non planè Græcicam potius dixerit. Unde etiam facile constare poterat, etiam si apud Epiphanium scripti hujusce *ὑποπαρασκευάσματα*, vel *παρασκευάσματα* magis, satis ampla & prolixa non superessent, auctorem lingvæ Græcæ scripsisse; nec opus ipsius primigenium, sed versionem esse duntaxat, quam in manibus habemus. Quin & Demosthenes aut Plato redivivi, si in scripta sacra inciderent, multa dubio procul intelligerent, quæ usus Græci non esse intelligerent tamen.

Verum urges *sect. 135. &c. Paulum cum Græcis locutum frustra, nō ab eis posset intelligi. quod si ab illis, quibus scam agebat, quidni & a priscis pariter illis, si ad superos reverterentur?* At ego tibi illud facile concesserim. et nego tamen firmam satis esse consequentiam. Apostoli siquidem temporibus declinare ceperat lingua Græca, & à puritate priscâ hauri parum desciverat, dum exoticas tum dictiones, tum & phrasas Italas, Siculas, Syras, Poenas, alias, partim imperii, partim commercii diuturni ratione usuque admiserat. Ut ne adjiciam, minus purâ concepta, ab imperitis & plebejis, quibus non minus quam sapientioribus & peritis rerum ac sermonis, debitores se agnoscent scriptores sacri, sæpenumero melius intelligi, quam si purissimâ & elegantissimâ conciperentur. qd. *Sect. 140. objectioni obviam* catur.

Cæterum etiam literatissimis illis remoram non raro objiceret, acceptionum formularumque, quarum superius mentio facta est, occurrentium subinde insolentia; quod minus multa adeo expedite comprehenderent, aut sensum etiam literalem, quam vocant, facile expiscarentur. Et ex eis etiam quæ probè satis intelligerent, auribus forsitan insolentia acciderent non pauca. Demosthenes certe ipse in scriptis Paulinis hæreret quandoque; pluresque fortasse salebras offenderet, quam facile conjecerit, nisi qui rationem apud se perculatius putaverit, uti paulo post ostendemus.

Sed ad Beza de sermone Apostolico dissertationem, quam *annotationibus* in Act. c. 10. subjecit, provocatur. *sect. 136. Næ tu, Pfo-* cheni,

chēni, valdē imprudentē, & inconsultē facis, dum ad eum provocas, q̄i jam olim litem contra te eo ipso in loco deciderit. cujus ego sententiam, cum prius adducere potuissē, q̄a causā tuā jugulum, non impeteret tantum, sed confoderet planē; in hunc tamen locū reservatam malui, q̄o tuis tēmet telis cōtēctū haberes, et cōtra te jam (q̄od legulēi ajunt) in *Curtā rectus* confisteret, nec respui posset, q̄em pro te ipse vel testē adduxeras, vel Patronum advocaveras, vel auctorem laudaveras, vel arbitrum judicēpe causā tuā statueras. Audi ergō Bezam jam tuum; sed nihil minū quam tuam, q̄od tu rere, causam agentem, aut pro te in lite istā pronunciantem. Q̄od attinet, inquit, ad sermonis Apostolici simplicitatem, eam ego quidem non modō non reprobando, sed etiam non possum satis admirari. — dicam certē q̄od sentio; q̄i hac simplicitate pios animos magis afficiant, scriptores prorsus nullos extare. neq̄e de rebus ipsis loq̄or duntaxat, sed de verbis ac dicendi genere. — Sed cur ista potius simplicitas placeret, q̄am ornata elocutio, gravissimas causas habuerunt Apostoli: atq̄e adeō, cur interdum etiam balbutiendum, atq̄e adeō solacissimum cum vulgo putarent. Sic placuit Deo confundere hujus seculi sapientes, ut ex professo Paulus adversus Corinthios illos disertulos disserit. Deinde res erat illis maxima ex parte cum rudibus ac plebeis hominibus: q̄orum sermonem si quis ad Grammaticorum aut Rhetorum praecepta exegerit, ineptē profectō fecerit. Ut autem Hebraismos permiscerent, non modo hac causa fuit, q̄ia Hebraiserant, (potuisset enim Spiritus sanctus hoc quicquid erat in ipsis emendare, si displicuisset) sed q̄ia cum de eis rebus differerent, q̄e Hebraeis literis erant tradite, necesse fuit multa retinere, ne doctrinam quampiam novam asferre viderentur. et certē tam multos Hebraismos ab illis servatos fuisse minime miror; q̄um pleriq̄e sint ejusmodi, ut nullo alio idiomate tam feliciter exprimi possint: ne nisi illas formulas retinuissent, nova illis interdum vocabula, & nova dicendi genera comminiscenda fuerint, q̄a nemo plane intellexisset. Hae illae, q̄ibus nos & ista consignabimus: hoc tantum adjecto (q̄od & superius attigeram, *Hellenismos* cum nonnullis, an *Hebraismos*, ac *Syriasmos* cum aliis, magis idoneē forsan, dixerimus; phrasēs formulasq̄e & vocabulorum significationes intelligi, q̄a *Orientalium linguarum*, *Hebraeae Syrae* idiotismum redolentes, apud Graecos scriptores, Asiaticos praesertim atq̄e Alexandrinos, seculi ut plurimum inclinatiois duntaxat, in usu communi deprehenduntur.

CAPUT. VI.

*Asinus idonea paradigmata plurima Pfoebeniana; cum & va-
riis usurpata, nec iam clara Hebraismi vestigia præferant.
Temporum enallage nulli non lingua communis. Enallage ex
usu peculiari in nonnullis. In Hesiodo aliisque quibusdam ex-
plicandis lapsus videri Pfoebenium. Aoristus saepe notus, quia
fieri consueverit. De Ioan. 11. 37. ab Hejnsio discessum. Mar.
15. 6. ex Matthæo explicatus.*

Iam ad selectiora (uti ipse Sect. 30. appellat) exem-
pla accedo; quibus de questione primâ ratiocinationis
assumptum (eisdem nimirum phrasibus verbisque lo-
cutos Græcos scriptores profanos; quibus & N. T.
scriptores) ad oculum demonstrare conatur. Adver-
sus quæ prima nobis esto præscriptio ista. *selectiora*
parum merito dici horum non pauca, præ eis, quæ nos ante attigimus.
qualia & plurima alia poterant exhiberi, & nos deinceps exhibebimus
obiter nonnulla. partim quia Hebraisimum quædam minus clarum ex-
hibent, quæ illa palam præ se ferunt; partim quia rarius interveniunt
nonnulla, quæ illa singulis materiis sunt intercalaria; & nusquam ferè
non occurrant.

Siquidem quæ primâ in facie collocantur, *sect. 31, 32, 33. de tempo-
rum enallage*, quæ præsens pro futuro, præteritum pro præsentis, vel e-
tiam pro futuro ponitur, id duntaxat nobis ferè repræsentant quod
nullius non lingua est communis affectio. quæquam exteriorum aucto-
ritates adductæ hanc ita appositæ forsan censeri possint nonnullæ.
Nam quod ex Demosthene, *καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀποδείξει*, ex Lucia-
no, *μνησθεὶς αὐτὸν τὸ ἀντιμνησθῆναι*, adducitur, non tam à lingvæ usu
generali, quam à verborum istorum ratione peculiari profuere vide-
tur, atque in altero, eo magis, quia præsens in istâ significatione (po-
etas si semoveris) nusquam ferè reperitur. quâ ratione & *memini*, &
adi, apud Latinos, cum præteriti formam habeant, præsentis signi-
ficationem obtinent, quia forma præsentis, quæ in usu sit, nulla est.
sed & peculiari locutione *novi* & *noveram* iidem familiariter dicunt,
& illud;

& illud, quod præteriti perfecti, hoc, quod plusquam perfecti, ut vulgo appellant, formam gerit, præsentis ac imperfecti loco plurimum usurpant; cum tamen & *nosco* & *noscebam* utrumque legatur. Tum in Hesiodi illo,

ἔργων ἀντ' ἀδύων χαλεπὴν ἐπέθηκεν αἰσολόγῳ,

non existimo necessarium esse, ut ἐπέθηκεν, ἀντ' τῷ ἐπιθέσει sumatur. ergo malim reddere, *panam*, sive *retributionem gravem solet exhibere*, ut sit. ἐπέθηκεν, ἀντ' τῷ ἐπιθέσθαι εἶθε, ἐξ αὐτοῦ, φιλεῖ. hoc enim sensu αἰσολόγῳ illa creberrimè usurpantur. Sic enim Homerus Odys. ε. v. 464. de vino;

ὅς τ' ἐρέμῃς πολυφρονὶ ἀπὸ υἱᾶς ἀείσσει,

ad canendum impulit. i. e. *impellere asselet*. et Hesiodus ipse v. 238.

Τῶισιν δ' ἐπετίθει μέγ' ἐπιγὰρ πῖμα Κρονίων.

Jupiter ipse malum induxit grave calidis illis.

i. *inducere solet*; *sepenumero inducit*. quod proximè dixerat.

Πολλὰ καὶ ἐύματα πόλις πικρὴ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ.

Sæpe mali unius panas urbs integra pendit.

Demosthen. Olynthiac. 2. Ὅταν ἐν πλεονεξίᾳ καὶ πονηρίᾳ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφ' ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων. *ubi vires quæ per avaritiâ malisq; artes acquisivit, prima quæ occasio, & offensio levissima, excussit omnia & dissolvit.* i. e. *excutere & dissolvere solet.*

Isocrates ad Demonium: ταῖς τῶν ἀνθρώπων συνθηκαῖς ὁρίζῃς χρόνον διέλυσαι.

Improborum consuetudines exiguum dirimere solet temporis spatium.

Et rursus: Καλὸν δ' ἢ χρόνον ἀνέλασθαι, ἢ νόσον ἐμπεσεῖν. *formam vel tempus absumere, vel morbus corrumpere consuevit.* Hæc ubi chartis illeveram, virum literarum Græcarum peritissimum deprehendi, plane de hoc ipso, quem Pfochenius adduxit Hesiodi loco paria mecum statuentem, in append. de *Dialect.* c. 6. qo loco & geminam planè ex Homero *Il.* d. sententiam profert de numinis vindictâ, in qâ explicandâ ab Eustathio, qui eodem cum Pfochenio istie inclinât, discedens, in partes nostras pedibus it.

Εἴπερ γὰρ τε καὶ αὐτὸς Ὀλύμπῳ ἐκ ἐτέλεισεν,

Ἐκ τῆς καὶ ὁφείλει τελεῖν. οὐ γὰρ μέγα ἀπέπαται,

ὅν σφ' ὅσον κεφαλῇ σι, γυναιξί τε, καὶ τέκνοις.

ubi ἀπέπαται, pro ἀποτίειν εἰώθειν, ut Hesiodo ἐπέθηκεν, pro ἐπιθέσθαι εἰώθειν, dictum, rectè vult Stephanus. qui & inter multa alia quæ congeffit ibidem exempla, subiungit & Homeri illud ex *Il.* a.

Ὁς καὶ Θεοῖς ἐπιτίθειται, μάκαρ ἐκλυον αὐτοῦ.

h. c. ἡλύον εἰσάδουσι.

De Div. pauerit, hunc precipue exaudibant.

i. c. *exaudire conseruunt.* Eodum modo Christi illud Joan. c. 11. v. 33. εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἡκούσ μου, exponit V. C. Hejnsius in *Aristarcho* suo. cap. 24. ἡκούσ, ἀκούεις, vel εἰδέναι εἰσάδει, quod hoc tamen loco nevtquam necessarium videtur: nam quod ex Tertulliano affertur, qui verterit, *Gratias ago tibi, quia semper me exaudias*; videtur is locum strictim citando, incisa duo in unum contraxisse, ne iteratō idem pōneret. Habetur libri aduersus Praxeam cap. 23. Verum pariorius citra controersiam modo locutus est Marcus Evangelista, c. 15. v. 6. Κατὰ δὲ ἐορτὴν ἀπέλυσαν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον. pro eo quod Mattheus c. 27. v. 15. Κατὰ δὲ ἐορτὴν εἰσάδει ἀπολύει ἕνα δέσμιον τῶ ὄχλῳ. *solvebat*, inquit ille, quod iste, *solvere solebat*. Eundem & temporis futuri verborum usum apud Hebræos observat vir doctiss. Simeon de Muis in sacris variis, c. 11. *E consuetudine scil. idiomatis Hebraici, verbo futuri temporis, rem, quæ fieri soleat, frequenter atque eleganter exprimi.* ita תִּשְׁתֵּי & שְׂתִּיבִי bibet & augurabitur. Gen. c. 44. v. 5. interpretatur, *bibere solet, et, augurari solet.* itaque locum sic εἰσεσθῆναι, *Quem surripuisti scyphum, is est, in quo potare heras meus, & ad se venientium fidem experiri solet.*

CAPUT VII.

De Phil. 1. 23. disceptatur. Hebraismus ei à Psochenio affertus, ἀναλύσαι, ἀντὶ τοῦ ἀναλυθῆναι. Infinita in Kal passivè sumi exempla Psocheniana non probant. Indefinitè usurpata multa passivè possunt efferrè. Historia 2. Reg. 21. 8. expenditur & explicatur. Nutrix mater dicta. Scaligeri σφάλμα γεννητικόν. at non genitrix. A Camio discessum. Locus 1. Annal. 3. 16. expenditur. A Iunio discessum. Genuisse Nasoni dictus, qui adoptaverat. Piscatoris vacillatio, & lapsus memorialis. Zedekie duo. Gen. 50. 23. explicatur, ex c. 30. 3. Locutiones sylleptica. Hym. 91. 12. Num. 26. 59. 3. Reg. 1. 6. explicantur. Expenditur & explicatur locus subdificilis

subdifficilis. 2. Reg. 24. 1. Evlogit interpretatio rejecta. nec
Theodoretī admissa. nec Pseud-Augustini. Piscatorio au-
dientior; etiam vix pia. Iunii supplementum minus necessa-
rium. minus tamen audax ipse Piscatore; a quo audacia no-
mine notatur. Piē magis Doctores Iudei. Veram videri in-
terpretationem, ut verbum indefinitē sumatur; copula (quod
sape fit) pro causali. Deut. 32. 37. expenditur & explica-
tur. Altare, Deimenta; victim.e. cibus. Gen. 41. 13. &
2. 20. & 15. 6. & 9. 6. & 48. 12. 3. Reg. 22. 28. Luc.
6. 38. & 12. 20. locutiones indefinitae. נקל non passivē
sumitur Gen. 4. 26. nec חרר Hymn. 66. 12. nec נדב Hymn.
42. 4. nec נדב Prov. 25. 7. Locus Tob. 3. 13. à
Iunio parum rectē redditus. Versus 6 & 7. ibidem explica-
ti. ἀναλυσται, defungi. Ad Philip. 1. 23. 2. Tim. 4. 6. re-
ditur. ἀναλυσ, resolutio. de morte usurpatur. Epicharmi ver-
ba apud Plutarchum restituntur; Antoninum suppleuntur.
ἀναλυσ, dimissio. à gladiatoribus certamine exacto dimissio;
vel vectoribus itinere confecto, lora solventibus. Beza. Ter-
tulliani varia lectio. aliud ἀναλυσ, ἀναλυσ, aliud. ἀπολυσ
de morte. Matth. 26. 24. explicatur. ἀναλυσ, reditus. Sto-
bae emendatur. ἀναλυσ, migratio; discessus. ἐξοδ, exitus
transitus; de morte. à tenorli fues vel navis rudentes
solventibus. traditum. cur ἀναλυσ, ἀπὸ τοῦ ἀναλυσ, nulla
ratio.

SEt. 35. quod plerique dicuntur tradere Philip. c. 1. v.
23. ex Hebraismo possumus esse τὸ ἀναλυσ, ἀπὸ τοῦ ἀνα-
λυσ, quoniam illi plerique sint, ego plane sum nec-
cius. neque hactenus in aliquem, qui id tradiderit, in-
cidi. Quod autem ipse subdit, quod Hebraismi saltem
speciem induat, infinitiva & gerundia in Kalsapa
passivē usurpari; sed & gerundia Latini passivē sumi quandoque; etiam
qui negent non desint, evinci posse videtur. Ceterum infinitiva He-
braeis, ubi ceteroquē verba ipsa non promiscuē usurpantur, in flexura
primā

primā passivē sumi, non evincunt, qā istic allata sunt. Id qo liqui-
dius elucescat, sic habeas. Hebraeis solenne est verba saepenumero in-
definitē usurpare; qā passivā formā vertendo optimē expresseris. ex-
empla pauca, sed illustriora dabimus.

De duabus Herodici Thessali natis Livius l. 40. *Theoxena multis
petentibus aspernata nuptias est. Archo Poridi cuidam nupsit, & a-
puā eum. plures enixa parvulis, parvis admodum relictis omnibus, de-
cessit. Theoxena, ut in suis manibus liberi sororis educarentur, Po-
ridi nupsit; & tanquam omnes ipsa enixa foret, suum sororisq; filios
in eadem habebat curā.* De Micalē & Merabē, Savlis filiabus, havd
absimile quiddam refert historia sacra Reg. l. 2. c. 21. v. 8. *Accepit rex
quinque filios Micalis filia Savlis; qos peperit Hadrielī Barzillai filio.*
nodus istic non unus. primō unde Micali proles; qā *20015* defuncta
dicitur. Cap. 6. v. 23. tum quomodo Adrieli ea prolem sustulerit, cui
non ipsa, sed Merab soror ipsius est uxor data, Lib. l. c. 18. cum Pal-
tueli ipsa nupsit. Lib. l. c. 25. v. 44. & l. 2. c. 3. v. 14. Priori solven-
do Junius (quod & Piscator probat) sororis nomen interferit. ut sit
sororis Micalis. quod firmatum it ex versu 19. ubi *Golias* idem dicitur,
qī Paralip. l. 1. c. 20. v. 5. *Golia frater* perhibetur. cui adjici po-
tēst & illud Jerem. c. 32. ubi Hanameel vers. 12. Jeremiae *patruus*
dicitur, qī vers. 8. ejusdem *patruelis*, sive *patrui filius* dictus fuerat.
sed et quod Mattanias Jeconia *patruus*, sive *patris frater* perhibetur,
Reg. l. 4. c. 24. v. 17. qī Annal. l. 2. c. 36. v. 10. ejusdem *frater* nunc-
patur. At Chaldaei; filios Merabis, qos educaverat Mical. Hunc
sequuntur Judaei doctores plerique, Camius, Jajrus, Elajas, & Ezra
filius; qī ideo Micalis filios dictos volunt, qā Merabis erant, qia illa
educavit, & pro suis habuit. quod Archus liberis praestitisse Theoxe-
nam retulimus. cui adjici poterit, quod *matris* nomine (id monente
Nonio) *nutrix* quandoque veniat. hinc Maro. *En. l. 8. de lupa qā*
Romulum Remumq; expositos nutricabat.

Geminos huic ubera circum

Ludere. pendentes pueros, & lambere matrem.

Ad quā locum Servius, *Matrem*, i. *qā matrem*, *ejus affectum*
pueris exhibebat. sanē etiam veteres *nutrices* *matres* vocabant. Plav-
tus Menæch. prolog.

Ita formā similes pueri, ut mater sua

Non internoſse poſſet, qā mammam dabat.

Neq; ad id mater ipsa, qā illos pepererat.

gem

quem locum, puto, Jo. Scaliger in animo habuit, quoniam in *notis ad Maronis Cirin* scripsit, *Natrix etiam mater Plavio in Mercatore; et obsterix etiam mater eidem in Truculento*. sed *Mercatorem*, opinor, pro *Menachmis*, per memoriae lapsum posuit.

Sed restat alter scrupulus; quomodo illos Mical genuisse sive peperisse dici possit. Si quidem hac ratione *genictricem à matre* latiusculè sumptâ, ut *nutricem etiam comprehendat*, distingvi volunt Grammatici. Hunc ut eximant nonnulli, è quibus Camias volunt *gignere*, vel *parere*, pro *educare* sumi trahit horsum is illud ex historiola Ruthæ c. 4. v. 17. *Naomie natus est filius*. quoniam eum illa tamen non pepererit, sed enutriverit duntaxat. v. 16. verum aliud *gignere aliquem*, sive *aliquam filium*; aliud *natum esse alicui*. nam & nobis *natus* dicitur Christus. Ef. c. 9. v. 6. & Luc. c. 2. v. 11. & apud Juvenalem sat. 9. cui ope suâ patris nomen acquisiverat, patrono parastus,

Quod ubi filiulus vel filia nascitur ex me.

Tum ad jungit illud, Num. c. 3. v. 1. *Hæ sunt generationes Aaronis & Moysi*; cum Aaronis filii soli recenseantur. sed, *Moysi*, inquit ille, *perhibentur esse*. quia *sub Moise educati atque instituti*. Sed & istud longius petium videtur; & consanguinitatis ratione potius dictum, merito censetur.

Ad adoptionis itaque ritum alii confugiunt. et *genuit* pro *adoptavit* dici volunt. Sic enim inquit, Annal. l. 1. c. 3. v. 16. *Jeconia filius Zedekias* dicitur; cum iste tamen illius *patruus* existeret; successionis ratione. quomodo de Augusto, qui adoptionis jure Julio Cæsari successit, Naso *Metamorph.* l. 13.

Quam sua progenies; nec enim de Cæsaris ætis

Ullum majus opus, quam quod pater existit hujus,

Quam tantum genuisse virum, qui nominis hæres, &c.

Hoc enim volunt nonnulli, inter quos Junius ad Annal. l. 1. c. 3. & in *Parall.* l. 1. c. 2. & Brughtonus noster in *concentu Scrip.* nam Piscator istic *αλιευτης* deprehenditur. siquidem in *Scholiis* ad *Annales*, *Tsidkia*, inquit, *filius ejus; scil. Jechonia; non naturalis; sed legalis*, successor nempe in regno. at in curis posterioribus idem, in *scholiis* scil. ad *Matthæum*, *Ego puto*, inquit, in *Chronicis* recenseri duos *Sedechias*; quorum prior numeratur inter filios *Josia*, posterior verò inter filios *Jehoiakimi*; hunc posteriorem in locum *Jechonia* à Rege *Babylonia* susceptum esse; ac proinde propriè in loco citato (nempe 2. Reg. 24. v. 17.) fratrem nominari. Hæc ille. in quibus, de *Jechonia* suc-

K

cessore

cessore quod statuit. ego ampliandum censeo. Levicu'um est enim, quod bonus senex memoriâ lapsus, fratrem dicit in Regum historiâ nominari, quum illic disertè *pater* dicatur. quod superius p. v. l. o. aliâ occasione indicavimus. *Chronicorum*, quum appellant, historiam voluit, cum *Regum* laudaret. Verum de duobus Sedechiis quod opiratur. scripturæ sacræ contextus mihi liquidò satis prodere videtur. Sic enim verba habent in stirpis Davidicæ genealogiâ producendâ; *Filiis Josia, Primogenitus Johanan, secundus Joakim, tertius Tiedekias, quartus Shallum. Filii autem Joakim, Jeconias filius ejus, Tiedekias filius ejus.* Quod loco quare *Sedekias* duos in unum conflamus, rationem nullam video; præsertim cum *Ezechias* pariter duos in eodem Capite Vers. 13. & v. 23. legamus. Nec videtur destina satis valida locutio poetica, quæ sermonis historici interpretationem, coactionem saltem, nullo alio ribicine suffultam sustineat. Nec hic itaque locus locum istie obtinebit. Ut nec illud insuper adjiciam aliam esse adoptionis, quia Julio Augustus, quod Niso respexit, aliam successionis meræ, quæ Jeconia Sedekias suffectus est, existeret rationem.

Illud forsan videri poterit, Chaldaei versioni firmandæ, non incertum, quod Genes. c. 50. v. 23. etiam *filiis Ataciris filii Manassis nati* perhibeantur *super genna Josephi*, ubi nati sunt. pro educari sunt, positum videri possit, sed dictio potius est *מנחם* quod Junio visum. quia reddidit, *nati sunt & educari super genna Josephi.* vel *מנחם* potius, *nati ponantur*, sive educabantur, *super genna Josephi.* quomodo & Rachel de Bilhâ ancillâ suâ. Cap. 30. v. 3. *ut pariat super genna mea.* i. e. ut rectè Piscator; *ut pariat ponendos* (sive educandos) *super genna mea.* Junius: *ut partus ejus excipiam gremio, & tanquam meos habeam.* Chaldaus quæ et Jajrus sequitur. *pariat ea, & ego מנחם educa.* ut Esaiæ c. 1. v. 2. *מנחם educa.* nam *בב* et *גדל* frequenter pro eodem usurpantur, itaque Ezra filius cap. 50. *גדל* exponit *מנחם* educati sunt. ubi Chaldaus; *Maciri nati sunt & educavit eos Joseph et Jajrus; educati sunt, sive creverunt, inter genna ejus, super genna,* dixit Moses, quod in *manibus* Livius. altera phrasîs à *nutricibus*, quia infantulos manibus gestant; quod allusum Hymn. 91. v. 12. altera à *parentibus*, sive *avis*, aut *avus*, sumpta, quia filios aut nepotes parvulos, oblectamenti causâ, *super genna collocare* solent: quod Piscator adnotavit.

Verum expeditior mihi videtur de Micale extricandi via, quæ et Brugtonus nosse suggerit. ut verbum *genna* indefinitè sumatur.

gos genuit, sive peperit *qdam*, Merab nimirum. nos dicimus *whbleh*
 an: barr. i. e. explicatius loquendo, *qi geniti sunt*. sive, ut optime
 in eam mentem Castellio, ex *Adriele* genitos. sic Num. c. 26. v. 59.
Uxor Amrami Jocabed filia Levi, quam peperit Levi in Aegypto. i.
 quam peperit *qdam*. uxor nempe ejus. i. e. *q ei edita est*, sive, ut Ca-
 stellio, *ei in Aegypto natam*. nec est opus cum Junio *uxorem* interse-
 rere. Sic & Hystor. Regum l. 3. c. 1. v. 6. de Adonia dicitur, *Et pepe-
 rit eum post Absalomum*, cum tamen mater eadem utriusque non fu-
 erit; sed Adonia Chaggitha, Absalomi Maaca. Reg. l. 2. c. 3. v. 3. 4.
 itaq; Jun. *peperat eum [Chagagitha] post Absalomum [natum.]*
 nostri, *peperit illum [mater ejus] post Absalomum.* Castell. [*a
 matre*] *post Absalomum genitus.* q; si & illud, *a matre*, reticisset,
 (è q; enim, nisi è matre gigni poterat?) historici mentem abunde
 satis expressisset. Absalomo utiq; atate, sicut minorem, ita proxi-
 mum, ac Salomone consequentur majorem, Adoniam extitisse. Sed ab
 hoc paradigmate, nobili satis, ad aliud havd nobile minus transeamus.
 Hystor. Reg. l. 2. c. 24. v. 1. *Ira autem Jovæ ulterius accensa est adver-
 sus Israelitæ, & incitavit Davidem in eos.* &c. plurimum hic se tor-
 gent interpretes, qo modo Deus Davidem excitasse dicatur ad id fa-
 ciendum, qod ipsi displicuit, & de qo supplicium in suis à Davide ex-
 egit. nec novus hîc scrupulus. Christophorum qendam olim cum ma-
 le haberet, Evlogium Alexandrinum per literas de eodem consuluit,
 uti Photius avtor est *Biblioth. Cod.* 230. Huic avtem responder Ev-
 logius, Græcum interpretem secutus. scripturam sacram *xvci.* i. *Do-
 mini*, sed & *Dei*, nomen tribuere quandoq; non Deo vero, sed *Dia-
 bolo*, nequitie ac pravitatis principi. huc accessit illud Christi de *do-
 minis duobus* Matth. c. 6. v. 24. & Apostoli illud de *Deo hujus seculi*,
 ad Cor. Ep. 2. c. 4. v. 4. addit tamen, non tam *xvci*, *dominum*, quam
εἰς τὸν xvci, *iram Domini* hîc dici, q; in Paralip. l. 1. c. 21. v. 1. *Diabo-
 lus* dictus sit. Verum solutionem istam Photius nullus probat; q;
 Theodoretum aliosq; sanctos patres nodum istum feliciter avturnat
 solvisse. Theodoretus ergo ipse qid? ἐπέσειε. τῆς ἐν, ἐπὶ δὲ καὶ, οὐρε-
 γά: ποτὶ κολύβιν ἀναμένει, καὶ ἐκώλυσε. ὃ συγχάρισεν ἐκείλῳ ἐν τῇ.
incitavit, inquit, id est, *permisit*, *commovit*. i. e. *concessit*: in *penam*
populi, *prohibere*, cum posset, non *prohibuit*. *mandatum pro concessione*
sumitur. Hæc ille in Reg. l. 2. q. 37. Utrumq; & Evlogii & Theo-
 doreti commentum in commentariolos suos in *olstavichus* retulit
 Procopius Gazaus. At Avtor mirabilium S. scr. q; Avgustini no-
 mine

mine prostat. 1. 2. c. 13. Deum ipsum movisse disertè pronunciat, ob peccata populi. et disertius, imò fidentiùs. *καὶ ὁ κύριος πείσθη* Piscator; Incitavit, ipse Jéhoa; nam apertè de Jéhoa à utrumque dicitur; quòd iracundus accensa fuerit in Israelitas, & quòd incitavit Davidem, dicendo. i. e. inspirando. inspiravit autem per Satanam, ut apparet ex collatione 1. Chron. 21. 1. h. e. praecepit Satana ut inspiraret. confer. 1. Reg. 22. v. 22. verum ista vix. pronis auribus mens pia exceperit. nec adducta loca firmant satis. Interim avdaciæ reum Junium peragit, ipse justo plus avdencior. quòd vertit, *Quumque incitasset adversarius Davidem. avdax*, inquit, *supplementum*; & quòd ipsa verborum consecutio respuit. Ex Hebræis denique doctoribus R. David, & Levi; ad cor, sive cogitationem, Davidis rejiciunt. ita tamen ut nec Deum prioris excludant; cujus providentiâ reguntur ac disponuntur universa: unde illud Josephi ad fratres suos, *Non vos, sed Deus misit huc*. Genes. c. 45. v. 10.

Ceterum sunt reverà coactiores interpretationes ista universa; nec ad *ἐπινοήσαντα* ista refugere est opus. expedita difficultatum harum exolvendi ratio futura est, si illud incitavit indefinitè sumatur & reddatur; incitavit (aliquis scil.) Davidem i. David incitatus est, ad numerandum populum. à quò, nisi a Satanâ, cujus mentio expressa in Annalibus sacris; ubi historia eadem denuò narratur? quòd tamen textui hoc in loco inferctum non oportuit; ne amplius diceretur, quam Spiritus sanctus. quòd historia concinnator actus est, hoc loco dici voluerat. quòd si avdax supplementum. censeatur, quòd nihil supplet, nisi quòd alibi hâc ipsâ de re dictum sit, quanto magis avdaciæ deputabitur, id Deo tribuere, quòd nec istis nec illis etiam necessario ascribitur? Cavtius et religiosius Castellio; *Eo impulsus est David*, &c. In hac autem interpretatione etiam si lubens acquiescam; subjiciam tamen quòd pensculatius ista perpendenti. ulterius mens suggerit. Hebræis copula causae notionem frequenter satis induit. Genes. c. 12. v. 1. *וַיֹּאמֶר* Dixerat enim Jova a Abramo. Jun. Hymn. 80. v. 13. & 108. v. 13. Exhibe nobis auxilium, quòd ab hoste tui sumus: *וַיִּשְׁמַע* vana est enim quam homo pollicetur, salus. Esaiæ c. 64. v. 5. Ecce, in brasceris; *וַיִּשְׁמַע* quia nos peccavimus. Quidni & istis vertamus? Ira autem Jova rursus excanduit. adversus Israelem: nam instigatus fuit, aut eo quòd instigatus fuerat, David adversus illos, ut Israelem Judamque recenseri mandaret. Ut Davidis in populo recensendo lapsus, itæ divinæ flabellum, non flagellum prædicetur. ego certe, quòd obster,

abster, nihil video: peritis tamen piisque aliis pensandum propo-
sito, ad alia notæ congeneris jam pergo.

Deut. c. 32. v. 37. וְדַע וְדִיעַ & dicit. q̄ritur, q̄isnam iste, q̄i dicturus
dicitur. R. Abraham Ezraides, *adversarius*. Vatablusq̄e itidem:
Quum dicit Hostis, ridendo vos. nec aliter Latinus interpres vetus
(q̄em sequuntur & Genevenses nostri) q̄i vertit, & dicit: *adversa-
rii, scil. Nic. Lyranus*. vel, *alii videntes*; Hugo Cardinal, ut sint
hostium & alienigenarum verba, populo Dei in captivitate illuden-
tium. At Græci interpretes, & ἡμεῖς & q̄os q̄i sequuntur, *Dei ver-
ba* volunt esse, vel *suos increpantis*, q̄omodo: Jul. c. 10. v. 14. &
Jer. c. 2. v. 28. & c. 11. v. 11, 12. q̄o Jajrus inclinare videtur; Proco-
pius, & ab Oleastro palam concedunt: vel *gentibus insultantis*, q̄od
Junio & Piscatori magis probatur. Joannes verò Calvinus vult esse
*populi Dei, hostibus suis illudentis & insultantis, eosq̄ post liberatio-
nem suam quasi triumphantis*. Ego primis illis assentior. nec obstat
interpretationi isti, q̄od ait: *Dii* in plurali nominantur; q̄um pro
more sic suo loquantur Ethnici, ait q̄od *victimis ac libaminibus vesci*
dicatur: de Deo enim vero gemina censent cum eis, q̄æ de Deis suis
opinabantur. Ut autem recte Calvinus observat; *verbum*, dicit, *in-
definitè sumitur*: eodemq̄e redit, ac si dictum esset, *diceretur*. in eo ta-
men cum Oleastro idem hallucinatus, q̄od de *sacrificantibus* dictum
existimet, *adipem victimarum comedissee eos, libaminisq̄ vinum hav-
sisse*, cum de *Deis* ipsis id dictum sit. hos enim victimarum suarum
nidore, libaminisq̄ ac suffiruum vapore, vesci illi existimabant. i-
demq̄e forsan eo magis de Deo vero sentiebant, q̄od & altare *mensa
Dei, & victimæ cibus Dei*, in sacris dicta deprehendantur. Ezech. c. 41.
v. 12 & c. 44. v. 16. & Malach. c. 1. v. 12.

Gen. c. 41. v. 13. *Sicut interpretatus est nobis, ita fuit. me resti-
tuit in locum meum, illum virò suspendit*. at q̄is hoc utrumq̄e fecisse
perhibetur? coactius nonnulli, q̄os commemorat Ezraides, *Josephum*
fecisse, q̄ia *futurum prænunciaverit*. q̄omodo, *mundat* i. e. *mundum*
prænunciat, sacerdos. Levit. c. 14. v. 11. Et Propheta, cum *extruere*,
& *depangere*; tum & *diruere & extirpare* dicitur; q̄æ & q̄os vel ex-
structum & depactum iri prædicat, vel demolitum & extirpatum iri
denunciet. Jer. c. 1. v. 10. cum c. 18. v. 7, 9. atq̄e ita Jo. Burgesius
noster *adv. Ames.* c. 4. S. 9. Meliori (opinor) consilio, alii ad *Pha-
raonem* referunt, cujus & nomen textui ipsi Junius inseruit. q̄od mi-
nus tamen necesse fuit. Vertere poterat, *ego restitutus, ille vero su-*

Spensus est. ut in margine Hebraicum adnotaret, *restituit, & suspendit*, indefinite usurpationem utrumque; atque ita Græci, ἔπειθε καὶ ἀνέστη, ἐμπεθε καὶ ἀνέστη, ἔπειθε καὶ ἀνέστη, ἔπειθε καὶ ἀνέστη, ita etiam contingit. *& me restituit.* *& illum suspendit.* licentius paulo Castellio: *eius interpretationem, & me in integrum restituit.* *& illo in crucem acto, euentus comprobavit.* Optime Jajrus. *Restituit, Pharaon scil.* cuius mentio superius facta. Cap 40 v. 2. *Est defecta locutio.* neque enim exprimitur qui restituerit; nec id vero opus erat. satis fuit dicere, *restituit*, is scil. cuius in manu situm erat; iste autem fuit Pharaon. parique modo scripturas ejusmodi defectivas accipere oportet; ut iifecisse intelligantur id quod dicitur, quorum numeris vel potestatis erat id exequi.

Genes. c. 2. v. 20. *& nuncupavit Adam pecudem quilibet, & volucrum, & bestiam: sed non invenit Adam auxilium idoneum.* non invenit indefinite. i. non est inventum. Græci, οὐκ εὑρίσκει. quomodo quod Cap. 15. v. 6. de Abraham dictum est, *Credidit Deo, & reputavit illi in iustitiam,* reddunt cum iidem, tum & Apostolus, Rom c. 4. v. 3. & Gal. c. 3. v. 6. *& reputatum est.* sed nec inceptum Junius; non aderat. non inveniri, pro non adesse, non esse, Hebrais familiare.

Sic cap 9. v. 6. *qui effundit sanguinem hominis, per hominem effundetur sanguis illius: quoniam ad imaginem Dei fecit hominem.* ad sensum recte Junius *ad imaginem suam hominem fecit [Deus]* malim tamen, ut dictionis syntaxis retineatur, *ad imaginem Dei factus est homo.*

Histor. Reg. 1. 3. c. 22. v. 38. *et immergit currum ejus (Ahab in praelio occisi) in piscinam Samariticam, & linxerunt canes sanguinem ejus, & laverunt arma ejus. immergit, aliquis scil.* (neque necesse est, ut cum Junio *aurigam* dicamus) i. e. *currus immersus est.* ita Camius, *immergit, immergit* scil. sive is qui immergerat. sicut, Genes. c. 48. v. 1. *dixit Josephus, & ibid. v. 2. & nuntiavit Jacobo. aliquis, scil.* pro eo quod est, *dictum est Josepho; nuntiatum est Jacobo.* *& laverunt arma,* quibus id ut facerent obvenerat, scil. i. *lota sunt.* quoniam dictio ista est ambigua. itaque pro eo quod *arma* Chaldaus, & cum eodem consentientes Camius & Jajrus; *meretrices* exponit Levi Gersomides, & Græci πόρνοι.

In Novo Instrumento. Lucæ c. 6. v. 38. *mensuram bonam dabo in sinum vobis.* i. *dabitur vobis mensura bona.* vel ab hominibus, vel a Deo

Deo saltem. Et cap. 12. v. 20. *hanc nocte repetent a te animam tuam. i. ea a te repetetur.* neque enim designatur, per q̄os id futurum sit. Sed & illud cap. 16. v. 9. *ita dixerunt illis ut recipiant vos in aeterna tabernacula.* quidni commodissime reddi possit? *ut recipiamini.* Videatur Piscator in *scholiis* ad locum. Apocal. c. 12. v. 6. *habuit mulier in eremo paratum sibi a Deo locum, ut alerent eam.* hoc est, (quod disertè dicitur. v. 14.) *ut ibi aleretur.* ab eis scilicet per q̄os id. ut fieret à Domino est provisum.

His delixis, ad Pfochenij exempla accedo, Primus quem adduxit, locus est Genes. c. 4. v. 26. ubi לקח vult passivè sumi. atq̄ ego illud Pfochenio nullus concesserim. de variis loci interpretationibus nihil dicam. ad verbum sic habet. *Tunc captum est* (ab hominibus nempe piis, in corpus quoddam à facie seculi secretis) *invocare nomen Iovae.* neque enim nomen ad captum refertur; quod & Abraham Ezræ monuit. Optimè Hieron. in q̄ast. Hebr. *Tunc initium fuit invocandi nomen Domini,* nam quod Junius reddidit, *tunc captum est invocari nomen Iovae.* sensum, non syntaxin secutus est: quod & in margine monitum voluit. neque Pfochenius ipse, quia Sect. 65. *הוּא דְּקִיבֻשׁ* vertit, *quæ erepta & in vincula megadisi ei, cum propria transmitti,* idè ab Halicarnasseo, aut participium illud, aut verbum istud, passivè sumi aviumabat.

Alter locus est ex Psalm. 66. v. 10. *Conflasti nos, Domine, כִּצְרוּ* secundum *conflare,* i. e. *ut conflatur, eis תִּצְרוּ LXX.) a geminum.* poterat quis eo confugere, ut diceret, *secundum conflare,* esse *secundum conflationem argenti.* sicut velle pro voluntate sumitur, vivere pro vita. verum nec id opus. infinitum indefinitè usurpatur. *secundum conflare,* i. perindè ac *confluit aliquis,* avrifex, an quis alius. *argentum.* quod tamen rectè cum Junio vertas, *ut conflatum argentum.* Optimè Piscator: Hebr. *secundum conflare argentum.* i. e. *sicut conflans argentum.* impersonalis locutio. quæquam indefinitam nuncupare præcipit.

Tertius locus est Psalm. 42. v. 4. *Sunt Lachryma mea cibo mihi inordinum & nothum, תִּנְחַם אֲנִי דִּכְתִּיבִיבִי* cum dicitur mihi, ubi est Deus tuus? sensus non displicet; sed nec utique eo ad verbum tamen, in dicere, idem est ac si diceretur, *cum dicunt.* Nec aliud de loco novissimo censendum, ex Prov. c. 25. v. 6. *תִּנְחַם אֲנִי* satius est, ut dicitur, (ad verbum tamen, *ut dicat*) tibi. rectè Piscat. Hebr. *Dicere tibi.* i. e. *ut dicat tibi.* scilicet magister aulae; Sive etiam. *הַמְדַּבֵּר,* is qui invitat

tavit te, ut Dominus Lucæ c. 14. v. 10.

Eadem est ratio, qd ad sequentia viam munimus, voti illius, qd Raguelis filia Sara concepisce perhibetur, in hist. Tobie c. 3. v. 13. εἰπον ἀπολύσαι με ἀπὸ τῆ γῆς. qd Junius minus commodè reddidisse videtur; Dicens, ut *liberes me ab hac terrâ*. qsi vel εἰπὼν scriptum sit; vel εἰπὼν, qd ea dicat; indicet. cum insinuet potius, qd Deum edicere velit. ab εἰπὼν εἰπὼν in imperandi notione; ut ab εἰπὼν πύλον. sed fecisse virum doctissimum simul ac diligentissimum videtur, distinctiuncula post εἰπον in editis posita; qæ omnino sarcillanda est. ad verbum sic sonat, *edicto dimittere me à terrâ istâ*, ubi *dimittere* indefinitè sumitur: & sensus est, *ut dimittar*. qd modo Tobias pater supra versu 6. ἐπιταξὼν ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου, ὅπως ἀπολυθῶ, ἢ γῆ γενῶμαι. *Præcipe recipere spiritum meum*. i. e. *ut recipiatur spiritus meus*; qd *dimittar*, vel *absolvam*, & in terram redigar. corpus scil. qd attinet. prout Marcus Imperator, *commentar. l. 6. S. 9.* ἵνα δὲ μοι καὶ αἰεὶ ἀναπνέω, ἢ τῶ, ὅπως ποτε αἶα γενέσθαι; *qid mihi aliud cura fuerit, quam ut aliquandò terra fiam?* et versu proximo: ἐπιταξὼν ἀπολυθῆναι με τῷ ἀνέγκυς ἡδὺν εἰς τὸ αἰώνιον τόπον. *Præcipe dimitti*, sive *absolvi me*, i. e. *ut dimissus* sive *absolutus*, à necessitate istâ concedâ iam in locū aternū. ἐπιταξὼν dicit hîc, qd εἰπὼν ibi. ἀπολυθῆναι hîc (sicut de Aaronē, Nû c. 20. v. 29. ἀπλῶς Ἀαρὼν, dicitur, pro eo, qd est, *defunctus*, sive *mortuus est*.) qd ibi ἀπολύσαι sed indefinitè, sicut & τὸ ἀναλαβεῖν, sumptam; nec secus in simili ferè sententiâ, ἀπαιτῶσι Lucæ c. 12. v. 20. de qd loco supra diximus.

Atq; ita demum ad locum illum supra adductum ex ad Philipp. c. 1. v. 23. revertimur. ubi τὸ ἀναλῦσαι affirmat Pfochenius optimè exponi posse per *reverti*. et istud paulisper dispiciamus. Est enim locus insignis: sed in qd Hebraismus mihi, cæcipienti forsitan, hâc salutem in parte, nullus omnino relucet. Verba sic habent. ἐπιθυμῶ ἔχειν εἰς τὸ ἀναλῦσαι: cui & geminum ejusdem adjicere liceat, ex ad Timoth. Ep. 2. c. 4. v. 6. ὁ κρυπτός τῆ ἐμῆς ἀναλύσεως ἡρμυσ. qibus in locis qd τὸ ἀναλῦσαι, qd ἡ ἀνάλυσις, significet, inter eruditos havi perinde convenit. interpretamenta illustriora discutere, havi infinitum (spero) censbitur.

Ἀνάλυσις itaq; quatuor plurimùm significata habet. primo *resolutionem dissolutionem, solutionem* compositi alicujus designat. atq; ita reddidit vetus interpretes in illo ad Timoth. ἡ γὰρ ἀνάλυσις τῆ συνύψεως opponitur. ut rectè Budæus. De Penelope telâ, qæ proverbio læcum fecit, Homer. *Odyf. β.*

ἢ δὲ καὶ ἡμεῖς μὴ ὑφαινεύμεθα μᾶλλον ἰσθῆναι

Νομῆς δ' ἀλλύμεν

Hic magnam illa die texebat sedula telam:

Nocte resolvebat.

Eō alluisse videtur Plutarchus lib. de *Oracul. defe.* verbis illis: *Ἐπεὶ γὰρ φθόγγον ἐπιτοῖς καὶ σέβην ἢ αὐτοῖς, μᾶλλον δ' ἢ ἱλὴν σέβουσιν ὑμεῖς, ἀναφύει (ἀναφαίνει, Xylander leg.) ποικίλως καὶ ἀναλύνει τὸ γενόμενον ὑποφάνηται αἰτίας.* Quibusdam interitum & privationem natura infert; vel materia potius privationi obnoxia, retexit & resolvit id quod à causa prestantiori extiterat. atque hac ratione *mortis* aptè satis tribuitur ἀναλύσεως appellatio. sicut enim creatio, sive procreatio, τὸ θεῶν; ita obitus ἀναλύσεως rationem habet. notum est Epicharmi illud. *Συγχεῖσθαι, καὶ διαρκεῖσθαι καὶ ἀπὸνδαν, ἔστιν ἡνδε, πόλιν γὰρ μὴ εἰς γαῖαν, πάλιν δ' αὖτις. τὴν τῶνδε χαλεπὴν; ἔστιν ἔτι.* ita enim sunt restituenda, quæ in Plutarcho, ad *Apollon. consolat.* vitata exhibentur. *Concretum est, & discretum est. eodemque revenit, unde venit. sursum spiritus; ad terram terra. Ecquid horum grave? nihil quicquam.* cui consonat M. Antonini Imper. illud commentar. l. 4. S. 5. *vocula modò, quæ intercidit, restituitur.* Οἱ δὲ αὖτις τὸ αὐτὸ, ὅτι γένεσις. συγχεῖσθαι δὲ ἀπὸ τῶν στοιχείων. [καὶ] εἰς τὴν αὐτὴν [ἀνάλυσιν]. *Mors ejusmodi quidam est, quæ genitura, hæc enim ex eisdem ipsis elementis concinnatio, in qua eadem illa dissolutio est.* Emendationi Marcus ipse præt, q. l. 2. S. 17. *mortem pronunciat, ἔστιν αἶνός, ἢ λύσις τῆς στοιχείων, ἐξ ὧν ἐκείνη ζῶον συγχεῖται.* q. in & Platoni in *Gorgia*, (referentē & Clemente, *Stromat.* l. 4.) Οἱ δὲ αὖτις ἔστι τὸ ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς ἀνάλυσιν. sive, ut idem *Phædone*, λύσις καὶ γενεὴς ψυχῆς ἀπὸ σώματος. *Mors est solutio compagis humana, quæ animo corporeque constat. Et separatio atque exolutio animi à corpore.* de quo etiam *Sofibus* apud *Stob.* tom. 2. c. 119.

Τὸ σῶμα πάλιν αὖτις ἐκείνῳ.

post animæ fugam,

Dissolvitur corpus relictum.

Et omnium

disertissimè auctor vitæ Homericæ, (q. Plutarchi nomine censetur) poetam ait verbis illis, *Iliad.* v. 99.

Ἀλλ' εἰ μὴς ἂν πάντες ἴδωμεν καὶ γαῖαν γένεσθαι.

Vos in aqam & terram cunctos convertier opto.

ἡμεῖς αὖτις εἰς τὴν γαῖαν στοιχεύομεν τὸ πάντες, *resolutionem* (quæ morte

morte fit interveniente) in *genitalia totius elementa designare*: de quo etiam videri possunt Hesychius, Eustathius, Plutarchus adv. Epicur. et Alexander. problem. l. 1. q. 75. Hac ratione forsan de Pamphilo Martyre Photius dixit, cod. 118. subiisse illum τὴν δὲ πνεῦμα ἀλλύσει. Atque ita τὸ ἀλλύσει cepit hinc vetus Interpres, quoniam vertit, *dissolvi*. quem Jo. Calvinus etiam & Tigurinus sequuntur.

Secundo ἀνάλυσιν *dimissionem* significare quibusdam censetur. atque ita vertit Theod. Beza. Ep. 2. ad Timoth. c. 4. v. 6. ut *allusio* sit ad *gladiatorum certamen*, qui *victoria demum positi in ipsa ex certamine dimissione coronabantur*.

Quin. & istic εἰς τὸ ἀλλύσει, idem reddidit, ad *dimissionem*; sed allusione alia potius probata. *Metaphora est*, inquit, *ab eis sumpta*, qui *curru veluti*, quoniam ad locum destinatum pervenerunt, καταλύειν dicuntur, quod eorum loca & vincula solvere consueverunt atque ita quoque verbum ἀπολύειν activè accipitur hoc ipso sensu Luc. c. 2. v. 29. Et pro *dimistere*, sive *abeundi copiam facere* Luc. c. 9. v. 10. Hac ille, quibus & Syri מַפְסֵךְ astipulari videtur; quod *dimistere* significat; unde & מַפְסֵךְ *dimissio*, quia populo abeundi facultas datur in synagogis post lectionem prophetarum. favet &, quod Tertulliani à Rigaltio editi codices in Scorpiac. c. 13. pro ἀνάλυσιν in Ep. 2. ad Tim. c. 4. v. 6. *dijunctionis* exhibent. *disjungi* enim dicuntur iumenta, cum dempto iugo interquirituri ab opere dimittuntur. Verum alii codices, quod & Junius præfert, *deversoris*, habent; quod est vocabulum Tertulliano familiare. Cæteri vero primò ista sine exemplo dicuntur. Tum & ἀνάλυσαι & καταλύσαι diversa significant. quod & Joan. Leunclavius observavit in not. ad Gregor. Nyss. καταλύειν, inquit, *eleganter significat aliqd. divertere*. Unde καταλύειν *militare vocabulum*; & καταλύειν *diversorium* Luc. c. 2. v. 7. ἀνάλυσιν *contra significat migrare de loco in quo fueris*. Et Erasmus: καταλύειν dicuntur, qui se componunt in *diversorio*; ἀνάλυσιν qui *movent sarcinas*, mutantque *diversorium*. sed & aliud apud Lucam, ἀπολύειν, aliud apud Pavlum ἀλλύσει, cum dimittentis sit, quod illic Simeon, Νδὲ ἀπολύει (quod Tobias dixerat, ἐπιταξὸν ἀπολύειν, & Sara εἶπεν ἀλλύσει) dimissi, quod Paulus hinc εἰς τὸ ἀλλύσει. quæ & accuratè distinguit, de hoc eodem negotio agens, Epicetus; uti mox videbitur. quoniam non abnuentim ἀπολύειν etiam *discessionis* significatum habere, & hanc eandem ratione de *morte* dici: sic enim in Testamento suo Lyco apud Laertium, μετὰ τὴν ἐκείνῃ ἀπόλυσιν (quod Petrus ep. 2. c. 1. v. 15. ἐμὴν ἔξοδον dixit.) Et Heraclius

elitus ad Amphidem. Ep. 1. Τὰχα κ' ἡ ψυχὴ μαρτυρεῖται ἀπύλυσιν αὐτῆς
ἢ ποτε ἐν τῇ δεσμωτικῇ τῆς ψυχῆς στερηθείς τὸ σώματι ἐκλύθηται. *For-*
san & anima discessum praesagit suum, ex carcere & gasso hoc cor-
pore prominens, vel prospectans. Tam & Themistius (quod Pfoche-
nius quoque monuit, ἐπιστολὴς sect. 2.) apud Stobaeum Tom. 2. tit. 119.
ἀπολύσιν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν ἀπύλυσιν καλεῖται. Et The-
ophrastus hist. plant. 1. 8. c. 17. ῥαδίαν ποιεῖν καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος. pro-
motem facilem & expeditam facere. quod nos diceremus, *to make*
a sprout and easily dispart. contra quam de Tyndaro Hegio Play-
tinus in Captivis, act. 3. sect. 5.

Diu ego hunc cruciabo, non uno absolvam die.

Illud idem Abrahæ, Genes. c. 15. v. 2. וְיָדַעְתָּ כִּי יוֹנֵקִי עִבְדִּי ego *erbis*
incedo, vel vado. quoniam potest sumi, & sumendum existimo, quod mo-
do Maronijum illud Aen. 1. 1.

Ast ego, quæ diu incedo regina.

Græci interpretes vertere, ἐγὼ ἀπολύομαι ἀπὸ τοῦ σώματος. *sine prole decessu-*
rus sum. quæ eadem notione Christus Matth. c. 26. v. 24. & Marc. c.
14. v. 21. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει. pro quo Lucas. c. 22. v. 22. πορεύεται.
Filius hominis abit, sive vadit; è vitâ decedit, eo quo scriptum est
modo. quod Sophocles ἀναστρέφει βεβαιώτα plenius dixit in Oedipa
Rege; ὅτι πυνυρέταν ὁδόν, in Trachiniis.

Sed de hoc etiam supra; nec ἀπύλυσιν nunc, sed ἀνάλυσιν queri-
mus.

Tertio loco, ἀνάλυσιν, *reditionem, reditum, reversionem* significat.
ita τὸ ἀναλύειν sumitur Luca c. 12. v. 36. περιεσχημένοι ὅτι κύνες ἐσ-
σὶν, ποτε ἀναλύσει ἐκ τῆς γαμῶν. *servis similes, qui dominos expectant*
uos, quando à nuptiis reversuri sint. quod eò dictum, quia in nuptiis
plurimum ad noctem intempestam trahebantur convivia. Ita Athe-
naeus dipnosophist. 1. 2. ἀπὸ τῆς δεῖπνων ἀναλύοντες. *à casa reversi.* Et
Appian. belli civil. 1. 4. ἀναλύοντι δὲ ἐν αἰσῶνι κραποῦντι περιεσχημένους
τὸ ἀπὸ τοῦ κραποῦ ἀναλύοντες. *à comotatione ebriâ revertentem milites, occasione a-*
liqua offensi, interfecerant. In Salomoni falsq̃ inscriptâ sapientiâ. c.
2. v. 1. ἐν ἐργασίᾳ ὁ ἀνάλυσος ἐξ ἐδῶ. *non est inventus, qui ab inferis*
regressus sit. Et ibid. c. 16. v. 14. ἡδὲ ἀναλύει ψυχὴν ἐξ ἐργασίας.
(emendante D. Hoeshelio in notis ad Phot.) *neque revertitur anima*
semel recepta, quo eodem sensu, resurrectionis argumentum tractans,
Gregorius Nyss. de homin. opific. c. 25. πάντες καὶ τὸ ἴσον ἐν τῇ ἀνα-
στάσει πάλιν ζήσιν ἀναλύοντες. *omnes ex ego eodem interdicto, ad*
vitam

vitam revertentes, sive in vitam denno remigrantes. Atque hanc ratio-
ne etiam de morte usurpari poterit. est enim illa *ἐπιστροφή*, *reversio*
sive *regressio* quedam. Salomon ipse Eccles. c. 12. v. 7. *Redit pulvis*
(i. corpus) *ad terram, quod prius fuerat; Spiritus autem ad Deum,*
qui eundem dederat. Genes. c. 2. v. 7. facitque huc quod Epicharmus su-
pra. Sed & quod Euripides. in *Supplicib.* (quod Moschionis nomen
frustra praefert apud Stob. tom. 2. c. 124.) et ex Euripide Lysias in E-
pithaph.

Ὅθεν δ' ἔκαστον εἰς τὸ πᾶν ἀφικνέται,
Εἴτα δ' ἀπ' αὐτοῦ πνεῦμα μὴν πρὸς αἰθέρα,
Τὸ πᾶν δ' εἰς γῆν. ———

Et unde nostra quodque natura est datum,
Ea reverti; magnus aether spiritum,
Corpus recipiat terra. ———

Idemque Chrysippo (quod ex Clementis *Stromat.* l. 6. discimus) re-
ferente etiam Philone lib. de mundi immortal. et Marco Imper. l.

7. S. 49.

Χαίρει δ' ὁ πᾶν, τὰ μὲν ἐν γαίᾳ
τὰ δ' ἐν αἰθέρι, τὰ δ' ἀπ' αἰθέρος.
Βλαστῶντα γοῦν αἰετὲς ἐρῶντα
Πόλον ἡνδε πόλιν, ὅν' οὐκ ἔστι.

ita Philonem emendat H. Grotius: apud quem vitiose leg. Βλαστ-
ρῶντα γῆν.

Retrage meant, quae terra dedit.
Iterum in terram; quod ex aethereo
Venerat ortu, caeleste poli
Repetit templum, nihil emortuar.

quod Gregor. Nyssen. de homin. opific. c. 27. per verbum ἀναλύεσθαι
expressit. ἡ μὲν γὰρ γῆν εἰς τὴν γῆν ἀναλύεσθαι, ἀπὸ αὐτῆς δ' αἰθέρος, ἡ
τὸ ὕψος ἀετῶν τῶν ὁμοούλων, quod αἰετῶν ἀπὸ τῆς ἀνέμου μὲν usur-
pavit, ibid. c. 26. uti Elias Cretens. observavit, verbis illis, ὅτι ἀνα-
λύεσθαι ἀπὸ αὐτοῦ τῶν αἰετῶν τὸ ἴδιον. Idem & Lucretius sic extu-
lit de rerum natur. l. 2.

Cedit enim retrò, de terra quod fuit ante,
In terras: & quod missum est ex aetheris oris,
Id rursus Caeli rellatum templa receptant.

Itaque Seneca, Epist. 76. *Mors est, eo reverti unde veneris.* atque hoc
modo τὸ ἀναλύεσθαι Hieronymus hanc cepit; quum vertit *reverti, ad.*
Ruffin.

Ruffin. apol. 2. qo & Tertullianus fortè an respexerit, quàm recipi reddidit. de sp̄s̄tac. c. 28. exire de seculo, & recipi apud dominum: Et ad uxor. l. 1. c. 5. seculo eximi, & recipi ad dominum. Et de patient. c. 9. recipi jam, & esse cum Christo. atque huc inclinat Pfochenius; ut τὸ ἀπολύναι ἱστὶν τὸ ἀποτίθειν, sive ut Elias Cret. τὸ ἀνατίθειν significet; & ad animæ conditionem priscam respiciatur, quā à Deo illa primitus devenerat.

Non improbo propterea existimo tamen simplicius hoc loco locutum Apostolum.

Restat itaque quarta, & novissima ea, τὸ ἀναλίσκειν significatio, quā migrationem, abitum, discessum significat. Jasonis Cyrenæi Epitomator. Maccab. hist. l. 2. c. 12. v. 7. ἀνέστη, ἀνέστη δὲ πάλιν ἦσαν. discessit, vel recessit, tanquam rediturus denuo. Epictetus apud Arrianum disserat. l. 1. c. 9. ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ υἱὸν τὸν ἀνθρώπου πόντον, τότε ἀναλίσκει τὸν πότον ubi Drus è servitio isto vos dimiserit, tunc ad ipsum discedatis, profisciscamini, emigretis. ita Melanchthon, Camerarius, Piscator, Caltellio, Leunclavius istuc sumunt, & migrare vertunt. sed & Chrysostomus, qui ἀναλίσκειν. i. emigrare, sedem commutare. et nostri, qui discedere. Nec aliter ego Syri illud מפרס ceperim. nam & מפרס Hebrais, unde Syrorum מפרס etiam pro discedere atque abire usurpatur. Reg. Hist. l. 1. c. 19 v. 10. מפרס Græc. ἀπέστη. abscessit. Jun. Ita de Mose Chald. in Cant. c. 1. Cum advenisset tempus Moysi מפרס מן העולם ut ex hoc mundo discederet, emigraret, exiret. quod de Constantio Imper. Ammianus rer. gest. l. 21. mundo citius digressurum. Et de se Julianus apud eundem l. 25. clarum hunc mori è mundo digressum. Et de Proteo philosopho l. 29. cum mundo digredi stansisset. Et de Archo Livius supra laudatus. parvis admodum relietis omnibus discessit. quod nos dicimus, hunc decessit. De Christo Domino Lucas c. 9. v. 31. sermones cum illo habuisse Moysen, & Eliam πρὸς τὸ ἐξέρχου, de exitu sive excessu ejus. sicut Patres hist. l. 2. de Varrone; morisurus, vera de exitu ejus. (i. Antonii morte) magnâ cum libertate ominatus est. Et de se Petrus ep. 2. c. 1. v. 15. ὑπὲρ τὴν ἐξόδον, post excessum meum. quo modo l. 25. Aminianus, Post fratris Constantini excessum. Mors enim, animam quod attinet, est exitus, sive excessus de corpore, ut Tertull. de r. surr. c. 19. inde Gregor. Naz. orat. in sacr. bapt. de homine moribundo, Δείκνυται πρὸς τὸ ἐξέρχου ἀνίσταται. tanquam Cyprian. de mortal. Mors non est exitus, sed transitus. Sed exitum is

esse negavit, qđ *exitus* cum *exilio* affinitatem aliquam habere vide-
tur; quasi non *interitum*, sed *transitum* esse significaret. quomodo
Plautinus ille captivus *Att.* 3. sc. 5. *Si per virtutem pe-*
ritur, bona inierit. Quid & Chrysost. Et Theophyl. ad illud Joan.
c. 13. v. 1. de Christo dictum, cum instaret tempus, *ἵνα μεταβῇ ἐν τῷ*
κόσμῳ, ὅτι ἐκ τοῦ κόσμου ἐξέρχεται, καὶ ἵνα μεταβῇ ἐν τῷ
κόσμῳ. i. transitum dici. quomodo & in Lemuelis documentis v. 8.
ἡ γὰρ ὁδὸς τοῦ θανάτου ὡς ὁδὸς τοῦ ποταμοῦ, ὡς ὁδὸς τοῦ ποταμοῦ
ὡς ὁδὸς τοῦ ποταμοῦ. pro morte usurpatur. Seneca Epist. 65. *Mors aut*
finis est, aut transitus. at non illud; hoc ergo. Ita Cicero *Tusc.* l. 4.
Mors migratio est. Tertull. de patient. c. 9. *Profectio est, quam mor-*
tem putamus. De Metello Paternulus l. 1. *magis de vitā migrare,*
quam mori. Et Hieronymus, de Nepotiano in Epitaph. *non emori,*
sed emigrare. nec fecus Apostoli huius ejusdem cum Piscatore fumen-
dum illud censuerim, cuius supra non semel meminimus ex ad Tim.
Ep. 2. c. 4. v. 6. *ὁ κύριος ὁ θεὸς ἀπαγγέλλει ἡμῖν ὅτι ἔστιν ἡμεῖς ἐν ἡμέρᾳ*
ἐκείνῃ. Hinc de Meletio Gregorius Nyss. *ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐκείνης ἀναβύσσης*
ἐκείνης ἀναβύσσης. ad Christum profectio, vel migratio. De Pamphilo Photius cod. 113.
ἀναβύσσης ἐκείνης ὅτι ἐκείνη ἐστὶν ἡ ἀναβύσσις. ad Deum, quam expetebat, profectus est.
De Evlogio Palladius histor. *Lavrac.* c. 26. *ἀναβύσσης ἐκείνης ὅτι ἐκείνη*
ἐστὶν ἡ ἀναβύσσις. ad Dominum commigravit. videtur autem metaphora, vel ab eis
sumpta, qui in tentoriis degunt; quibus migraturis *tabernaculorum*
funes solvantur; vel (quod magis reor, eoque cum Erasmo, tum &
Piscatore propendunt) a *navis* traducta, qui ubi terris relictis dis-
cessuri sunt, *solvunt rudentes,* quod Græcis nunc *λύσαντες*, nunc *ὑπε-*
λύσαντες, nunc *ἀναβύσσης* dicitur. unde τὰ ὑπερῆρα λύσαντες, Lucianus
in Sectis. et, *πῆρμα ὑπερῆρα λύσαντες*, Cyrillus, de sacr. Trinit. dia-
log. 2. et τὰ ὑπερῆρα ἀναβύσσης, Homerus Odyss. 9. Et Latinis pa-
riter, nunc *solvere;* nunc *navem*, nunc *oram solvere*, nunc *resolvere*
Cicero ad Tiron. l. 16. ep. 9. *nos eo die cenati, solvimus.* Cæsar de
bell. Gallic. l. 4. *Naves per mediam noctem solvit.* Fabius instituit.
l. 1. *Oram solventibus bene precamur.* Et l. 4. c. 2. *Oram solvimus,*
profecti sumus. Et Livius l. 23. *Alij resolvunt oras; alij, ut ne quid*
texeat, anctōralia incidunt. Facit huc eximie Platonis illud in *Ti-*
mao, a Dionysio Longino laudatum, *πῶς ἔφη* c. 28. *Ἡ ψυχή δὲ ἡ*
καὶ τὸ πνεῦμα, λύσαντες ἐν τῷ ποταμῷ, οἱ οὖν πᾶσι, πείρατα, μετὰ τὰ
τὰ αὐτῶν ἐλευθερεῖ. Ubi mors, sive vita finis, affuerit, solvi anima,
tāquam navis cuiusdam, retinacula, eumque liberam dimitti. Denique,
ut locum hunc Pavlinum mittamus tandem, nihil est necesse, ut
ἀναβύσσης

αἰαλοῦν hic αἰατὶ τῷ ἀπαλοῦσθαι sive ex Hebraismo nescio q̄o, sive ci-
tra Hebraismum etiam ullum, sumatur.

CAPUT. VIII.

Κοινὸν, profanum, immundum. κοινὸν, inquinare. à Christiano-
rum usu traxit Lucianus. Τὸ δῆγμα, q̄a τὸ πῖπτον Hebra-
rum respondet; apud Thucydidem non comparere. Scholiasta
verbi pro Thucydideis à Pfochenio supposita. Camerario,
q̄a nullus dixit, adscripta. Thucydideis loco data. δῆγμα,
non absolvere, sed condemnare Thucydidi. Græcis priscis,
et addicere supplicio, & afficere. Suidas restituitur; à
Portā male habitus. Halicarnassensis frustra à Pfochenio lau-
datus: aliud δῆγμα de personā reā; aliud δῆγμα de causā,
sivere ipsā. Gvil. Bradshaw et Fra. Spanheimii elogia. u-
triusque halucinatio. Etymologus explicatus. Analogia non
sufficit ad dictionis probitatem puritatemve, non potest ex eā
constare de sensu τῷ δῆγμα Apostolico. Eudoxii ἀνέκθης. Ul-
piani ἀρετῆς. Demosthenes Paulum vix cepisset. Justificare
Latium non est; non magis q̄am iustare. Πιστὶς alio sensu
in N. T. usurpata q̄am alibi παστῆς. Πιστεύω, et πιστεύω,
eis n, vel nra, ἐν, vel ἐνί nri, formulæ Græcis priscis inusitate.
Aristotelis locus perperam acceptus. Styli detribus precipuis,
puritate exquisi à denegatā, non detrahatur. Tertulliani &
Apulei dictio q̄alis. Utriusque elogium. Hebraismi Apostolica
dictioni vim addunt. יְשׁוּעָה de fiducia. ἀντιστρεφόμενος, &
ἀντιστρέφω.

Actenus in exemplorum delectu minus acribus versa-
tum Pfochenium ostendimus: nec selectiora debu-
isse dici, q̄a vel peculiare propemodum nihil habent,
vel in sacris rariùs occurrunt; vel pro Hebraismis
hæc ita communiter habentur. Jam in eis quibusdam,
q̄a

quæ selectiora jure merito censeantur, quomodo rem egerit, deinceps perpendimus. Το κατὸν pro prophano, polluto, immundo, & τὸ κατὰ (unde tamen forsan Latinis & cani nomen, & inquinandi verbum) esse lingue Hellenistica peculiaria affirmat Drusius, negat Pfochenius *sect. 65*. Nolo quod ille olim, Æmyl. Scavrus apud Fabium instituit. l. 5. c. 12. et Val. Maxim. l. 3. c. 7. utri creditis? Stet per me libera sua cuique animi sententia, dum quod contendit, saltem probatum præstet. De Hellenistica vocabulo controversiam, quæ est περὶ ὀνομαστικῆς ἱστορίας, sepono. Apud Maccabeorum scriptorem reperiri largiunt Pfochenius. Verum, quod partes tuteur suas, Lucianum advocat ex *de Protei*. sive *Peregrini morte*, ubi hæc habeat. κατὰ πόλιν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ἃ νομὴ ἡγάρται, ἀπὸ πρὸς ἀπὸ τῶν πρὸς τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν. At quis non primo statim intuitu hominem impurissimum deprehendat solenni Christianorum vocabulo Christianis illudentem, quomodo paulo ante περὶ τῶν ἐθνῶν, ἃ νομὴ ἡγάρται, dixerat. Itaque ut de avo inclinatio nihil dicam, à Christianis ipsis petito verbo Christianis convitium dicere voluerat.

Ad vocem proximam pergamus.

Αὐτὸ γὰρ ἡμεῖς οὐκ ἔχοντες.

Ea est verbum τὸ ἀγνόν, quod τὸ אֲדָרָן Hebræorum respondeat. Et hoc apud autores profanos reperiri, negat Paræus, affirmat Pfochenius. Est autem istud ex vocabulis insignioribus, inter exempla selectiora jure collocandum, utpote quod & in dissertationibus sacris creberrimè occurrat. idque designet quod in religionis Christianæ ac salutis negotio primas ferè non immerito occupat. Hoc verò apud Thucydidem in eadem significatione reperisse, indicante Camerario, adfirmat Pfochenius. Apud alios, inquit, profanos auctores Græcos, & in eadem significatione occurrere, attestatur pro nobis a. Elissimus Camerarius; producto scilicet exemplo hoc ex Thucydide. ὅτις ἐν τῇ πόλει ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τῶν πρὸς τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν. Verum non uno modo à Pfochenio est istuc peccatum, nec lata culpæ tantum & supinæ negligentia, sed fraudis dolique mali manifestus tenetur. Supinæ negligentia ascribi jure merito potest, quod Scholiastæ verba per o Thucydideis apponit illa, ἐν τῇ πόλει ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τῶν πρὸς τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν, cum interpretantium esse diserte monuisset Camerarius; tum & quod ex verbis, quæ apposuit non animadvertit, nisi si quod animadvertit, dissimulare libuerat, non posse eo quod ipse vult, significatu verbum ἀγνόν hic sumi, itaque versione, prudens scilicet, præter morem suum, hæc abstulit. Ecquis enim

H.
O.
A.
S.
C.
H.
A.
P.
T.
O.
G.
E.
L.
I.
N.

servitutem redigendos censuerant. at postero die, ubi ælius detumes-
cere jam ceperat, subiit animos tam immanis consilii penitentia. Et
reclamat Diodorus; sed urget Cleon. ἐπιτίθειται γὰρ πολλόν (inquit)
ἢ ἀπίσταν. neque enim tam ab Atheniensibus illos defecisse, quam adver-
sus eosdem constiitisse. orationem verò verbis his concludit. (inte-
gram enim periodum non gravabor describere. Εἰ δὲ εὐμελὴν λέγω,
πρὸς ὧς μὲν ἐμοί, τὰς δὲ αἰσῶς εἰς Μιτυληναίους, καὶ τὸ εὐμελὲς αἶμα ποιῶ-
σατε ἄλλως δὲ γόνυτες, τοῖς μὲν δὲ χαλεπὸν ὄντας δὲ αὐτῶς μᾶλλον διαμά-
σσει. ut semel rem totam expediam. siquidem me audieritis, & quod ad-
versus Mityleneos iustum, & quod vobis ipsis utile, facietis:
sin aliter censueritis, nec gratiam apud illos ullam inibitis. (cum sint
scilicet ἀχάριστοι, homines planè ingrati, ut Scholiastes adnotavit. vel
potius quia imperium vestrum pro injusto & tyrannico nihilominus
habitura sunt) & vos ipsos condemnabitis. sive ut Schol. iustam pla-
ne adversus vos ipsos sententiam feretis, quod injustam atque Tyranni-
cent. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς ὁπλοῖς ἠπίστανται, οὐ μὲν αὖ ἐκ τῶν ἀρχόντων. si enim isti de-
ficiendo à vobis rectè fecerunt, vos ipsi contra ius fasque eis imperato
censebimini. Ita contrarium planè significatum apud Thucydidem
fortitur τὸ δεικνύναι, atque apud scriptores sacros; cum istis absolvendi,
illi condemnandi sensu sumatur. Quid & δεικνύναι Thucydidi, como-
dere, sed & punire, penas exigere. Sic enim idem l. 8. αἰσῶς καὶ ἀνεί-
κτοι, ἐνδύς ἐν τῷ περὶ τοῦ ἐμπροσθεν ἐπεδείκνυται. καὶ οὗτος δὲ αἰσῶς
ἐν τῇ αἰσῶς, ὅτε δεικνύμενος ἐγγίνεται. Si quis contradiceret statim sub specio-
so aliquo pretextu interficiebatur: de cadis autem auctoribus, nec
iustice ibas donec uocem eam. utramque significationem indicavit Svi-
das. Δεικνύναι καὶ τὸ δεικνύναι. (quo loco Lexicographum frustra tum
solicitat, tum & interpolat Porta, cum scriptoris testimonium sup-
plere debuisset, vocabulum hoc ipsum ad dictionis finem subji-
ciendo, ut τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ δεικνύναι legeretur) et Δεικνύναι, τὸ κολλᾶν. He-
sychius item; Δεικνύναι, μισθύνει, τοῦ δεικνύναι. et Δεικνύναι, κολλᾶν. Fru-
stra ergo Thucydidem hinc Pfochenius autorem laudat; frustra Ca-
merarium testem advocat.

Verum quod Thucydides non præstat, Dionysius forsàn Halicar-
nass. præstabit. Apud hunc *Antiquit.* l. 6. T. Largius sic fatur:
Ἡμεῖς οἱ Ῥωμαῖοι δεικνύναι, ὅτι καὶ ἡ περὶ αὐτῶν πόλεμος ἀφελόμενος,
ταῦτα τοῖς ἐχθροῖς αἰσῶς εἰναι. παρὰ δὲ τοῦ αὐτοῦ. Nos Romani ita iustum esse

M 2

fundus & fundamentum existat; et justificationem veram, cui sub-
 ̄ternitur, necessario præcedat. justus enim quis existat prius necesse
 est, quam possit verè justificari. utrumque autem istud à Christo habe-
 mus. nam & satisfactionis Christi meritum homini ex se injusto im-
 putatum, justum eundem jam constituit; cum justitiam ei conciliet,
 quâ justus sit, et justitiæ hujus virtute, quæ merito illo comparatur,
 justificatur necessario, ubi id opus fuerit: h. e. jure merito absolvi-
 tur, qui hac ratione justus extat. Sensum posteriorem quod attinet; ut
 nihil dicam, merito justificari posse & hominem, ubi culpâ, cujus ar-
 guitur, immunis insonsq; fuerit deprehensus, Deut. c. 25. v. 1. idq;
 sub Deo etiam ipso judice. Hymn. 7. v. 8. *δικαιοσύνη* illa, de quâ Svidas,
neq; ad hominem terminatur, neq; ad Deum. neque enim personam
 ullam, sive rem, cujus utiq; res agitur, sed causam sive rem ipsam,
 de quâ agitur, respicit. Proinde aliud est *δικαιοσύνη νομική*, eo quod Svidas
 voluit significatu; de re ipsâ nempe, (factum illud, sive censura fu-
 erit) prolatum. h. e. *agum id justumq; censere*: quod sensu Hebræo-
 rum *צדק* usurpatum nusquam reperies. aliud *νόμος* phrasi A-
 postolicâ, forensi tamen, de personâ, sive reâ, sive criminis suspectâ,
 pronuntiatur; et significat *pro justo absolvere*, & adversus crimina-
 tiones, vel suspectas etiam vel objectas, justitiam personæ, cuius id
 interest, innocentiamq; factam rectam tueri. In significatu priore
 passim occurrit, Svidasq; exemplum unum & alterum exhibet. in
 posteriori verò nisi apud Scriptores sacros, quique ab eis sumpserunt,
 nusquam, quod sciam, quisquam hactenus extare docuit. Itaque quod Ety-
 mologici auctor habet: *ἡ δικαιοσύνη, ἡ δικαιοσύνη ἐνείκελη, ἐννομία. ὁ
 νόμος δὲ ἐστὶν ὁ ἐκείνου, κατὰ τὴν δικαιοσύνην* illud ad usum vocabuli
 apud scriptores sacros; hoc ad ejusdem apud profanos auctores ac-
 ceptionem, referendum est, & quibus hujus, non & illius, exempla
 profert, eoq; sensu frequenter monet usurpari. Ita nullus planè istuc
 locus adducitur, qui *νόμος* sensum usumq; eum, quem quærimus,
 exhibeat.

Cæterum, quod istorum nullus, Vir Clarissimus Martinus Chem-
 nitius forsan est exhibiturus. De quo, Joannes Cunradus Dietericus,
 in *Speciminis Antiquitatum Biblicarum lib. 1. In Loco*, inquit, de ju-
 stificatione, vocis *δικαιοσύνη* quâ utitur, Apostolus, significationem genui-
 nam eruit, non tantum ex perpetuo S. Scripturæ usu, sed etiam ex
 profanâ literaturâ, constanter enim tam sacri, quam profani aucto-
 res *νόμος* in suâ quique linguâ, in forensi significatione, pro ac-
 cusatione

usatum in iudicio absolvere, & iustum pronunciare usurpare.

Nolo impraesentiarum; de perpetuo vocis istius in sacris scriptis usu, cum Viro doctissimo litigare: etiamsi aliud svadeant superius animadversa nonnulla. mitto itidem querere, quid velit, quod ait, *avtores profanos in sua quædam lingua*, vocabulum istud ita, uti ipse explicat, usurpare, neque enim, quod hoc sit, assequor satis. Sed Chemnitium ipsum, quid afferat, videamus. Pontificii, inquit, *clamitant, usu omnium linguarum verbum iustificandi significare, non absolvere, seu reputare iustum, sed iustum facere, datis seu infusis novis qualitatibus*. His ille opponit; in *Græcâ communi lingua* δίκαιον simpliciter esse verbum forense; et duas habere significationes. 1. significare, aliquid iustum censere, non privato iudicio; sed sicut illi, qui cum imperio sunt, pronuntiant. Huc adducit; è Sophoclis ad *Oedipum Colon*. Scholiaste, δίκαιον κρίειν et Svidæ illud, δίκαιον κρίειν. cui usui comprobando, cum è Svidâ, tum & Plurarchi quædam adducit. 2. significare, supplicio afficere, κολάζειν, non sicut privati homines puniunt, sed cum causâ dijudicatâ, judicialiter aliquis punitur. unde Svidas, δικάζοντες κολάζουσιν, δίκης πύχνηται, δικάσις, κατὰ κρίσιν. cuius itidem exempla ex eodem subjungit; sed et ex Cicerone, qui in *Verrinis* siculus est. Unde adversus Pontificios rite concludit, τὸ δίκαιον apud Græcos esse verbum forense; nec in usu vulgari lingua Græcâ, ita perpetuò (quod illi contendunt) usurpari, ut significet iustitiâ positivâ, sive inherente, imbuere. Quoniam in significatione, istâ, quâ iustum quid censere dicitur, hæc forense semper est. neque enim iudices soli, sed privati quoque quilibet, quid sit ius fasque, quid æquum, quid iniustum, et consulere & censere consueverunt: nec de privato cuiusvis iudicio, et opinione etiam, quam de iudicis pro tribunali sedentis sententiâ, vocabulum istud minus usurpatur. quod exemplis hæc paucis, si id opus esset, firmatum dari poterat. Sed neque Chemnitium hoc latuisse videtur; quia à specie forensi ad genus transferri, agnoscit, etiamsi vero similis multo sit, ab usu promiscuo, qui prior extiterat, ad usum fori transisse.

Addit Chemnitius, idè Apostolis hoc verbo usos in *Articulo Iustificationis*; tum quod Græcis in forensi significatione in usu lingua Græcâ vulgari notum esset; tum & quia LXX. τὸ δίκαιον usurparunt pro Hebræo מוֹדִיעַ. Monet denique, quod Dietericus non advertit; *Observandam differentiam*, inter vocabuli istius apud sacros scriptores, & apud profanos, usum etiam forensem. Non enim;

inquit, omnino congruit (istorum usus) ad phrasin Scripturæ, quæ iustificare, pro iustum pronunciare usurpat ferè semper de personis: Græci vero de ipsis causis vel negotiis usurpant. Hebræis item iustificare significat, eum, qui absolutus est, defendere; & ornare præmiis: (imo potius, vel ut infontem defendere, quod est advocati, vel absolvere, quod est iudicis: nam neque ad absolutionem præmiis neque quicquam necessario consequitur, nec absolutum præmiis nescio quibus ornandi ulla superpetit necessitas) Græcis vero usurpatur in alteram partem, pro condemnare, vel condemnatione (condemnatum, forsitan) punire; id quod in Scripturâ non fit. Pollit ergo lectores suos Dietericus cum Chemnitium affirmat, ex literaturâ exoticâ demonstrasse, quod dicitur apud profanos auctores pro accusatum absolvere & iustum pronunciare, constanter usurpari. Tantum enim ab hoc abest, ut illud dicat Chemnitius, ut adversum planè verbis disertis pronunciet. Nihil itaque hætenus à quoquam allatum comparet, unde vocis istius usus Apostolicus à veteri lingvâ Græcâ descendisse comprobetur.

At, inquit Pfochenius, sect. 145. vocabuli sensus iste elici poterit ex Græcæ lingvæ fundamentis, neque enim insuetum est, verba Græcâ in Græcâ habere activam significationem. siquidem sic dicimus, ἡγουμαι, deo auro, ἡγουμαι, ὁ δὲ 2, ἐμψύχω. doceo.

Primo, ex contextus serie, argumentoque subiecto deprehensum implemque hoc, non ego quidem negaverim. Tum etiam vox minis purè Latina, à Latine perito tamen hæud difficulter poterit percipi. 3. Analogiam quod attinet, non sufficit ea ad vocabulum aliquod vel Græcâ vel Latina civitate donandum. usus accesserit necesse est.

Quæ prænes arbitrium est & jus & norma legendi.

uti Flaccus. Proinde ex Varrone de Ling. Lat. l. 8 Gellius Noct. Attic. l. 2. c. 25. statuit, In omnibus pene verbis consuetudinem dominari; nullamque esse similitudinem observationem, nisi usu comprobata. id quod multis ibidem exemplis confirmatur. Quod si cui Luciani Lexiphantem adire libuerit, quod ibi comperiet vocabula pro insulis, nec Græcis, sed Barbaris habita, quibus tamen ad iustam analogiam nihil deficit? Verum illorum loco unum & alterum subijcere non abs re fuerit. A quibus analogiam & notationem etiam si spectemus, quidni significare possit eum, qui nihil colat, quia quod colat, non habet? quæ est numinis summi prerogativa singularis, nec tamen ego certè Græcè locutum existimo Eudoxium illum ἀπεθεὶς πατέρα, quæ Deum Patrem eâ notione ἀπεθεὶς dixit, cum orationem,

tionem, quam pro concione habuit, à verbis illis parum avspicatis est avspicatus, ὁ πατὴρ ἀσεβής ὁ ἰδὸς εὐσεβής. ad quas voces orto tumultus hauri levi, quod Deo Patri impietatis notam inurere videretur; cum quid vellet verbis illis, explicaturus, adiecisset; ὁ μὲν πατὴρ ἀσεβής, ὁ δὲ ἰδὸς εὐσεβής, ὅτι σέβει καὶ πατέρεα. resedit quidem tumultus; sed pro tumultu risus hauri restrictior est inspecutus. refert Socrates. l. 2. c. 43. Sed nec Ulpianum, cum καὶ ἡ γὰρ ἐν ἡμέτῃς πενὺλον φανόλον, penulam novam; καὶ γὰρ ὁ ἔτι οὐκ ἔστιν ἐν ἡμέτῃς dixit, Græcè peritissimus etiam quisquam, quid vellet, facile assecutus esset; quem ludibrio idcirco habitum refert Athenæus l. 3. ἀχῆσα ζήτημα φανόλον, cum ἐὰν in balneis surreptā, penulam ἀχῆσον ἀμισσάμ conquereretur; quam nisi inutilem, sive nulli jam usui, nemo non dici existimaverat. Certe Cl. Casavbonus mecum pronuntiabit. *Id verbi, inquit, hac notione barbarum esse constat.* Denique quod in hoc executia activam habere significationem adjicitur, quid hic faciat nullus video. nam δικαίω tam, quam in condemnationis & in castigationis, quam cum in absolutionis, aut defensionis significatu usurpatur, activam obtinet significationem: nec hinc itaque constare potest in hoc potius quam in illo sensu sumendum. Certe si Thucydides aut Demosthenes in illud Apostoli incideret, Rom. c. 3. v. 30. ὅς ἐστιν ὁ θεός, ὅς δικαιοῦσιν μετὰ νόμου καὶ μετὰ πίστεως καὶ ἀποκαλύπτει δικαιοσύνην καὶ πίστεως aliud quidvis (credo) potius inde exculperent, quam quod Apostolus voluit: et de fide divinā potius in maleficis ex utraque classe ad justitiæ normam supplicio vel ad judicandis vel afficiendis, quam de peccatoribus fiduciæ in Christum intuitu absolvendis liberandisque, dictum existimarent. cum τὸ δικαίον illo sensu vulgò receptum nossent, hoc nunquam à quoquam usurpatum accepissent. illud itaque demum affirmo, nihil hactenus dictum, unde constet τὸ δικαίον hanc notione magis esse Græcum, quam esse justificare Latinum: quod ut τὸ δικαίον respondeat, ex lingua Latina analogiā (quod obsevasse memini Majum nostrum) diceretur potius, sicut à probus probare, ita à justus justare. nec hoc Latinum tamen quicquam diceret.

Justificationis negotio annexa est fidei, an fiducia potius, conditio; sub cujus lege ea datur. Atque hic primo τὸ καὶ πίστεως ὅρμα aliā apud scriptores sacros notione adhibetur; quam apud profanos plerumque sumitur. Accedit proximè quod ex Hesiodo ac Theognide (idem enim ferè uterque voluit) adduxit H. Stephanus in *Thesavro*. Ille enim...

πίστεως

πιστις δ' ἄρα οὐκ ἐστὶν ἀπιστία ἀλλ' ἄρα.

Fidere sit, siq. & diffidere causa ruinae.

Item autem, quod ille dixerat, ex parte altera quasi ἐπινουθίσας.

πιστις γήμω δ' ἔστιν ἀπιστία δ' ἐπινουθία.

Fidendo perit res, diffidendo remansit.

Sive ut H.S. explicatius, *Fidem habendo pecuniam amisit; at diffidendo ea saluaremanfit.* Unde pervulgatum fluxit illud, quod Epicharmo tribuitur (de qo. videri poterunt, Polyb. Hist. l. 17. Et Dio Prus. orat. 24.).

Νῦν, ὅτι καὶ πιστὴν ἀπιστίαν νῦν τῶν πρὸς τὸν θεόν.

Vigila, nec cui temere fidas (aut credas) nervi hi sunt prudentia.

Verum amplius aliquid (quod & idem observavit) apud sacros scriptores id vocabuli designat. Certè apud nos vocula illa *Faith*, quæ Latinorum *fidei*, Græcorum *πιστις* responder, nunquam extra rem sacram eo sensu adhibetur, qo in religionis argumento necessariò sumitur; nunquam pro eâ vel *fide* vel *fiduciâ*, quam alicui habemus, cum dictis ejus credimus, ipsi de re aliqâ præstandâ *firmus*; sed pro eâ, quam aliis præstamus, *fidelitate*; quâ notione *πιστις* usurpata deprehenditur, Matth. c. 23. v. 23. Cæterum formulas illas, quibus nihil frequentius, ἢ εἰς τὸν κύριον πιστῶν. Act. c. 20. v. 21. τῶν εἰς χριστὸν πιστῶν. ibid. c. 24. v. 25. & Coloss. c. 2. v. 5. ἢ πιστῶν πρὸς τὸν θεόν. Thess. ep. 1. c. 1. v. 8. & πιστῶν ἔχοντων τὸν κύριον Philem v. 5. τῶν ἐν χριστῷ πιστῶν. Galat. c. 3. v. 26. Ephes. c. 1. v. 15. Coloss. c. 1. v. 4. Timoth. Ep. 1. c. 3. v. 13. & Ep. 2. c. 3. v. 15. denique τῶν πιστῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. Rom. c. 3. v. 25. cum πιστῶν εἰς πρῶτον. quod in Joannis evangelio solo tricies sexies reperitur. Joan. c. 2. v. 11. & c. 3. v. 15, 16, 18, 36. & c. 4. v. 39. & c. 6. v. 29, 35, 40, 47. & c. 7. v. 5, 31, 38, 39, 48. & c. 8. v. 30. & c. 9. v. 35, 36. & c. 10. v. 42. & c. 11. v. 25, 26, 45, 48. & c. 12. v. 11, 36, 37, 42, 44. ter. 46. c. 14. v. 1. bis. 12. & c. 16. v. 9. c. 17. v. 20. Act. c. 10. v. 43. & c. 14. v. 23. & c. 19. v. 6. Rom. c. 10. v. 14. Galat. c. 2. v. 16. Philip. c. 1. v. 29. Petr. Ep. 1. c. 1. v. 21. Joan. Ep. 1. c. 5. v. 10. & εἰς τὸν κύριον πρὸς τὸν θεόν. Joan. c. 1. v. 12. & c. 2. v. 23. & c. 3. v. 18. Joan. Ep. 1. c. 5. v. 17. sed & τῶν δούλων. Joan. Ep. 1. c. 3. v. 23. & εἰς τὸν θεόν. Joan. c. 12. v. 36. & εἰς τὸν κύριον. Joan. Ep. 1. c. 5. v. 10. & πρὸς τὸν θεόν. Act. c. 13. v. 39. & Ephes. c. 1. v. 13. & πρὸς τὸν θεόν. Rom. c. 9. v. 33. & c. 10. v. 11. Tim. Ep. 1. c. 1. v. 16. Petr. Ep. 1. c. 2. v. 6. quibus & adiei possunt ejusdem ferè mentis illa, εἰς τὸν θεόν πρὸς τὸν θεόν, Joan. c. 5. v. 45. Cor. Ep. 2. c. 1. v. 10. & εἰς τὸν θεόν Act. c. 10. v. 43. & c. 16. v. 31. &

31. & c. 22. v. 19. Rom. c. 4. v. 5. 24. & *ἐν νῦν*, Philip. c. 2. v. 19. & *ἐν τοῖς ὀνομασμένοις*, Matth. c. 12. v. 21. & *ὁ δὲ νῦν*, Rom. c. 15. v. 12. Timoth. Ep. 1. c. 4. v. 10. & c. 6. v. 17. & *ἐν τῇ νῦν*, Timoth. Ep. 1. c. 5. v. 5. Petr. Ep. 1. c. 3. v. 5. & *ὁ δὲ νῦν*, Petr. Ep. 1. c. 1. v. 13. item *πεποιθότες ἐν τῇ*, Philip. c. 2. v. 24. & c. 3. v. 3. 4. & Thes. Ep. 2. c. 3. v. 4. & *ἐν τῇ νῦν*, Matth. c. 27. v. 43. & *ὁ δὲ νῦν*, Marc. c. 10. v. 24. Luc. c. 11. v. 24. & c. 18. v. 9. Cor. Ep. 2. c. 1. v. 9. Hebr. c. 2. v. 13. formulas, inquam, istas. (ut de voce *πιστός*, & *πιστός*, nihil dicam, unde *ὁ πιστός* tam crebro *ὡς τῷ πιστοῦ* *ὡς τῷ πιστοῦ* usurpatur) ubi nam tandem apud prisca Græcos illos, in eis, quæ scripto consignarunt, monumentis reperis? certe quæ omnia illorum, etiam raderat gelibet, quam diligentissime rursari sunt, nihil hactenus ejusmodi nobis representarunt. Nam quod *πιστός* *πιστός* *ὁ δὲ νῦν*, non nemo deprehendisse se ratus est, apud Aristotelem *rhetor. l. 2. c. 17.* partim interpretis errore, partim interpunctione pravâ deceptus est. Sic enim philosophi habent se verba: *φιλόθεοί εἰσι, καὶ ἔχουσιν ἀπὸς τοῦ θεοῦ πίστιν, πιστοῦτες ὅτι αὐτοὶ ἀγαποῦνται ἀπὸ τοῦ θεοῦ.* Dei amantes sunt, & numini quodammodo addicti sunt, siquæ, firmam divinam aff. illi aliq. modo sunt, fidentes ob bona quæ a fortuna eis obigerunt.

Neque ista cō a nobis dicuntur, ut (quod immeritō hāc a parte
stantibus affingi solet) sacrosanctis illis summe verendis Spiritibus
Sancti amanuensibus sermonis *impolitem, illuviem, barbariem* ascri-
amus. quāquam de dictionis facie havi laborasse se profitentur ipsi:
et occurrere in scrip:is eorum *σολομοῦσι* saltem nonnulla nemo do-
ctus diffitebitur: sed nec ut *gravitatem majestatem, vehemētiā,*
perspicuitatem, venustatem etiam eisdem detractum aut derogatum
eamus.

Facessant Pfochenii nugamenta ista & uixit *τετηκνεναι*, qe frustra, *οτις το εκδιχα μινους*, (ut cum ipso loqar) oggerit *felt*. 158. qasi Graeca lingua pifca pigmenta oratoiu in fe, tanqam in pyxide una unicaqe conclusa univerfa contineret; nec extra eam gratiarum qicqam aut elegantiarum haberi poffet. Neqe vero à *puritate* lingvae alienjus pender prorsus dictionis *ut ac volemencia*. qis enim Terulliano in suo genere difertior? qis Apulejo locupletior? figuris ac pigmentis rhetoricis abundat: uterq; alter etiam luxuriat. qe narranta fufcipere, adeo vivis coloribus deferibunt, vel depingant pofitis, fed diverfimodè prorsus, ut legentium oculis ipsis exhibita, & expofita videantur. nofter verò ille, ubi cum adverfario aliquo agunt.

dum, quam artificiosè aggreditur, acriter premit, vehementer perurget, arcte undique constringit, ut elabendi aut eluctandi ratio omnis intercepta habeatur? itaque non immerito de illo Vincentius Lirinensis *commonitorii cap. 1. Ingenio tam gravi ac vehementi excelsit, ut nihil sibi pene ad expugnandum proposuerit, quod non aut acumine intruperit, aut pondere eliserit? jam porro orationis sue laudes quis exequi valeat? quæ tantâ nescio quâ rationum necessitate conferta est, ut ad consensum sui, quos suadere non potuerit, impellat: cuius quot penè verba, tot sententiæ sunt; quot sensus, tot victoriæ.* Ecquis tamen Apulejum, aut Tertullianum etiam, de dictionis Latinæ puritate prædicet? ecquis non Afrum magis quam Romanum dicendi characterem in utroque agnoscat? quodsi in Septimio tamen impedire non potuit, quia disertissimus haberetur, & quod de Pericle olim oratorum vehementissimo, ἐπεὶ αὐτὸν ἐβόηον. Aristoph. *Acharn. Fab. insit. l. 12. c. 10. fulminare censeretur: cur Hebraïsmum sapiens stylus Apostolicus obster, quod minùs Paulus, quod & de Pericle dictum, sonare dicatur; aut quod minùs ἡσυχία, lenitatis, illecebrarum nomine Paulina, libertatis & maiestatis Petrina, gravitatis Joannina dictio prædicetur?*

Imo potius (ne Bæzæ verba supra adducta denuò repetamus) è contratio asserimus, sicut ista eis quibuscum plurimum Apostolis res erat, tunc temporis cum primis familiaria extitisse, Judæis præsertim, qui versione Græcâ utebantur; ita & mentem Spiritus Sancti plenius atque ἐπεὶ αὐτὸν ἐβόηον multo explicare, quam prisca illius Græcæ, quæ apud profanos habentur, formulæ flosculive etiam poterant. Certe Hebræorum illa מִשְׁכָּן & מִשְׁכָּן cum particulâ ׀ adjectâ, vim quandam & ἐπεὶ αὐτὸν ἐβόηον insignem habent, quæ nisi formulis istiusmodi feliciter satis exprimi vix posse videtur. Quid & illud eorundem מִשְׁכָּן unde מִשְׁכָּן & מִשְׁכָּן scipio, baculus, cui iungitur quis, quoque sustentat sese in formulâ illâ ׀ לֵךְ מִשְׁכָּן Annal. l. 2. c. 13. v. 18. & c. 14. v. 11. & c. 16. v. 7. 8. & Esaj. c. 50. v. 10. quod alluditur & Hymn. 18. v. 18. eam emphasin habet, ut coacti sint Græci Interpretes vocabulis insolentibus ista reddere, καὶ ἀντιθέσειν, καὶ καὶ ἀντιθέσειν. Esaj. c. 50. v. 10. ἀντιθέσειν καὶ δὴ καὶ δὴ. & Hymn. 18. v. 18. ἐλπίστον καὶ ἀντιθέσειν. Sed ad alia transeamus.

CAPUT

CAPUT. IX.

Inter idiomus et idiomus distinguendum. idiosimium non probat locutio poetica, aut ravior vocabuli formulæve usus. In poetis Latinis Hellenismi crebri. Ex notionibus communibus formulæ peculiare oriuntur. Is, id, ^{καὶ ἰσχυρὸν} Idem, Hebraismus. Æschylus incassum accersitus. Crassa Pfochenit in Æschylo halucinatio. Videndo non videre, Deut. 29. 3. & alibi. In improvidos, illiteratos lingua alicujus ignaros, rerum divinarum imperitos, usurpatum. Plutarchus emendatus & suppletus. Lucianus Christianorum formulis nititur, Christianis illudendo. In Platonis loco lapsus Ribera. Reduplicationes Hebræis familiares, Græcis priscis insolentes; vehementer inserviunt: quandoque diminutum. Gen. 3. 4. quod Junius minus commodè reddit, explicat. In Joan. 11. 26. Augustinus pariter halucinatus. Facundus, facundia; Gratitude, ingratitude; Beatitas, beatitudo; vocabula olim minus usitata. Mortem videre, gustare, pre mori.

Prima nobis fuit præscriptio, adversus exempla à Pfochenio adducta; omissa fuisse, quæ omnium ferè consensu Hebraismum respiciunt, quæque in usu apud sacros scriptores sunt frequentissimo. Altera, quod nec in eis quæ ad rem ipsam aptiora & pertinentia magis sunt visa, id quod est pollicitus, præstiterit: quod in quibusdam jam liquidò demonstratum est; et in aliis multò pluribus deinceps demonstrabitur. Alia jam futura est præscriptio, non sufficere ad causam ipsius obtinendam, quod formula hæc aut illa apud scriptorem Græcum aliquem, poetam præsertim, semel aut iterum occurrat, quod probetur usu communi receptam fuisse apud Græcos formulam illam. De poetis siquidem primò, constat satis, multa eos hæc in parte usos esse libertate; formulas phrasisque usurpasse, quæ nec in

N 2

sermone

sermone communi, etiam eruditorum, habeantur, nec etiam lingvæ suæ idiomati satis conveniebant. Ecquis illud Horatu *carm. l. 2. ode. p. desine querelarum*, Latinum, (& non Græcum potius, ἀπαρτίζεσθαι) esse dixerit: aut illud, *l. 3. od. 27. abstinet irarum*. (ἀπαρτίζεσθαι) cui affine Siliu illud *l. 10.*

Consul non desinit ira:

(ἐπὶ τοῖς ἀντιπαρταῖς). aut illud etiam *ibid. od. 30. agrestium regnavit populorum* (ἐπὶ λαοῖς ἄγροισι, ἢ ἐπὶ κατὰ ἄγρους) de quo Servius ad Maronis illud *En. l. II.*

nec veterum memini latorve malorum,

Lator malorum, pro malis figura Græca est: sicut Horatius,

Agrestium regnavit populorum, pro agrestibus populis.

Sed de his amplius videri poterit Jo. Vossius in *arte Grammat. de construct. c. 33.* q. idem & ejusdem illud in *Epist. ad Pisones*,

idem facit occidenti. h. e. πρὸς ἄρκτον.

more Græco, non Latino, dictum affirmat, *libri ejusdem cap. 58.* advocato etiam Victorio, q. *Var. lect. l. 10. c. 22.* idem ante censuerat. quædam ad Vossium amandare nihil est opus, cum Pfochenium ipsum habeamus *sect. 153.* agnoscentem, apud Virgilium, Ovidium, Horatium, in singulis ferè paginis varios Hellenismos. Denique, cum formulæ nonnullæ ex notionibus quibusdam communibus effectæ, atque enatæ sint; quidni etiam præter usum lingvæ, quæ utebantur populares sui, notionis ejusmodi expressio scribenti alicui in mentem incidere potuerit, quæ in scripto suo infereret?

Tum inter idiotismos & idiomata distingvendum meminerit. potest enim esse lingvæ alicujus & solius idiotismus, quod non tamen sit ita lingvæ illius peculiare, quia in aliis, sed rarius & insolentius, usurpetur. Audi V. Cl. If. Casaubonum ad Apuleji in *apologia* illud, *Calumniam Magia; quæ facilius infamatur, quam probatur, eam solum sibi delegit ad accusandum.* Est, ἐν δυνάμει, inquit, familiaris huic scriptori, apud quem sæpe reperias, eam dictionem naphysos. Infra; quod animi partem rationalem, quæ longè sanctissima est, eam violet. Tolle, eam, sententiæ nihil detraxeris. Ita autem Græci, Herodotus præsertim ac Pausanias, atque è recentioribus Agathias. et si id propriè Hebræorum dialecti esse certum est. Quare propriè Hebræorum dialecti dixit, cum & Græcos ita loqui agnoscat? scilicet quia nec eam solens lingvæ Græcæ, & auctorum duntaxat quorundam peculiaris formula illa videatur: cum apud Hebræos quoque nihil crebrius, nihil usi

usu tritum magis. V. g. ut ad exempla, quæ a Pfochenio allata sunt, discutienda tandem perveniamus. Act. c. 7. v. 34. *id est idem. Vulgaris, inquit credidit esse Hebraismus. atq. ita dicitur LXX. solent exprimere, quod Hebræi מִן הַמִּצְוֹת* Et quid nō ita credatur? cum apud Hebræos scriptores, formulis istis nihil quicquam frequentius occurrat. Quia scilicet non soli dicitur LXX. sic loquuntur, sed alii etiam, quia alii? *Æschylus, & Lucianus.* At horum alter nihil minus. Æschyli, quæ adducuntur ex *Prometheo vincula* v. 437. ista sunt.

Οἱ ἀκούοντες οὐ βλέποντες, ἐβλέπον ἡμῶν,
Κλύοντες οὐκ ἤκουον.

Si primò quidem videntes videbant frustra,

Audientes non audiebant.

At tu, Pfocheni, frustra es planè, dum ea laudas, quæ ad rem ipsam nihil pertinent. neque enim dicit apud Æschylum. Prometheus, mortales olim cecos planè furdosque fuisse. sed cum visu auditque polleant satis, perinde illis fuisse ante artes, disciplinasque a sese inventas, inventasque ac si nec viderent ea quæ in oculos ipsis incurrerent, nec audirent, quæ auribus incidissent. non sunt itaque conjungenda, *ἐβλέποντες ἐβλέπον*, sed inciso potius à se invicem distinguenda. Id quod melius patefeat, altius paulo repetita Æschyli verba representabimus.

Ἦν βροτῶν τὸ ἀρματὸν

Ἀνθρώπων, ὅς σφας ἐν πῦρι ὄντας τὸ πᾶν

ἔαυτε ἐδίδαξαν, ὅς φρονεῖν ἐπέβδλυσ.

Οἱ ἀκούοντες οὐ βλέποντες, ἐβλέπον ἡμῶν.

Κλύοντες οὐκ ἤκουον, ἀλλ' ὑπεβόλυντο

Ἀλγυχοὶ κορφαῖοι, ἃ μακρὸν ἔχοντο

Ἐφ' ὧν ἐκὼν πάντα, — ἅπερ γινώσκεις τὸ πᾶν

Ἐπεβόλυντο. i. e. vertente Grotio.

— nunc sed hominum incommoda

Audite; quos ego mentis exortes prius

Expergesci cordis ad prudentiam.

Etenim videntes multa, cernebant nihil;

Surdà audiebant: aure: sic par somnis

Abibat avum, cuncta cum promiscua

Passim jacerent: cuncta temere, improvide;

Sine mente agebant.

N 3

Contende-

Contenderam jam olim Tragici ista cum Mosis illis 1. s. c. 29. v. 3. *Specimina illa maxima, & ostenta, & prodigia videntur oculis vestris: sed necdum dedit vobis forma hactenus cor ad dignoscendum, neque oculos ad perspicendum, neque aures ad auscultandum.* Item cum illis Eisaia c. 6. v. 9. (qo tamen loco in priore sententia comminatio formula, de qua agitur, disertè exprimitur) *Audiendo audietis, (Græc. ἀκούοντες ἀκούετε. & ex Græco Matth. c. 13. v. 14. & Lucas. Act. c. 28. v. 26.) nec intelligetis; & videndo videbitis (Græc. βλέποντες βλέπετε. Græc.) neque cognoscetis.* pingvescitur cor populi huius, auresque eorum aggravato, & oculos occludito, ut ne oculis suis videant, neque auribus audiant, neque corde intelligant. et c. 42. v. 19. *quis adeo cæcus ac servus meus? surdus ac nuncius meus? qui multa videns, nihil observat, aures aperiens nihil obaudit.* ita & οὐκ ὁρῶν, & οὐκ ἀκούων Græcis interpretibus hic idem sunt, qod Tragico illi βλέπων μὴ βλέπων. Geminum est item Sophoclis illud apud Stobæum tom. 2. tit. 4.

Quos dissonant adversa, surdesunt malis.

Et clara quæ sunt, non vident, nec cum vident.

Nec abscedit Heracliti illud apud Clementem Strom. l. 3. (qui cum dicto celeberrimo Matth. c. 11. v. 15. & c. 13. v. 19. & alibi, a Christo usurpato, componit, & ἐξ ὧν ὅσα ἀκούειν, ἀκούετε) & Evlebijum *prapar. Evang. l. 3. c. 13.* & Theodoretum *therapeut. l. 1.* *ἀκούοντες κακοῖσι βέλγεσι πάντα ἀκούοντες μαγνῶν, καὶ δοῦναι ἀνέχονται. In-* sapientes etiam cum audiunt, surdi sunt similes: atque etiam, teste adagio, *præsentibus absunt.* Qod autem de auditu Heraclitus, de visu item auctoris ἀνὸρ μὴ Senarius:

Ὁ γεωμάρτων ἀπειρῶ, & ἐκείναι βλέπων.

cujus dicti venustatem corruperit plane, qui eodem, qo Æschylum Pfochenius, modo exceperit. Grotius elegantè sic expressit.

Illiterata vita, cum oculis cæcus.

ἀνὸρ μὴ sic habeas,

Illiterati, nec ea quæ vident, vident.

Contra,

Διπλὴν ἰσχυρὸν οἱ μαδόντες γεωμάρτων.

Qui literas didicere, his tantum vident.

Ex sapientum scitis illustremus ista. Apud Platonem, Socrates, sensu scientiam diffare demonstraturus, a Theæteto querit, ἡγεῖται γὰρ βέλγε

809

ὅταν ὁρῶν μαθεῖν τὸν φωνῶν, πότερ' ἢ φησὶν αὐτὸν, ὅταν φησὶν αὐτὸν,
 ἢ αὐτὸν τε, καὶ ἐπιστάδω αὐτὸν λέγουσι; καὶ αὐτὸν ἡρώματα καὶ ὁπταῖοι, βλέ-
 ποντες εἰς αὐτὸν, πότερ' ἢ ὁρῶν, ἢ ὁπταδω, εἴπερ' ὁρῶν, διηγεῖται;
 Antequam barbarorum vocem intelligamus, utrumne nos negabimus,
 audire eos, ubi loquuntur, an audire & scire quae dicunt affirmabimus?
 rursumque literarum imperiti, ubi eas spectamus, num videre, & scire,
 siquidem videmus, asseverabimus? Cui ille; Αὐτὸν ὅταν αὐτὸν, ὅταν
 ὁρῶν τε καὶ αὐτὸν, ἐπιστάδω φησὶν. ὅτι μὴ γὰρ τὸ ἡρώμα τε καὶ τὸ
 ἡρώμα ὁρῶν τε καὶ ἐπιστάδω, ὅτι δὲ τὸ ἡρώμα καὶ βαρύτητα αὐτὸν τε αὐτὸν
 καὶ εἶδεναι. αὐτὸν δὲ τε ἡρώματα περὶ αὐτὸν, καὶ οἱ ἑρμῆες διδάσκουσιν,
 ὅτι αὐτὸν τε καὶ ὁρῶν ἢ αὐτὸν, ὅτι ἐπιστάδω. Hoc ipsum illorum quod
 videmus atque audimus, scire nos dicemus. alterius nempe figuram ac
 colorem videre nos & scire, alterius acutum graveve sonum audire
 simul & percipere. at vero quae litteratores atque interpretes docent; ea
 nec sentire nos, nec scire, dicimus. Vides quomodo litterarum lingua-
 rumque imperiti, nec videntes vident, nec audientes audiunt; quomo-
 do item harum periti duplo plus quam illi & audiunt, & vident. De
 signis divinitus datis pariter Porphyrius, de abstinent. ad animal.
 esu. l. 2. Πᾶσι σημαίνουσιν ἢ πᾶσι δὲ συνίστοι τὰ σημαίνοντα. ἔστι γὰρ ὁ
 πᾶσι τὰ ἡρώματα δύνανται ἀναγινώσκουσιν, ἀλλ' ὁ μαθὼν ἡρώματα. Sig-
 nificant ea quidem omnibus; sed significata non intelligit quisque, neque e-
 nim prius, quae scripta sunt, legere potest, sed is solus qui litteras didicit.
 Idemque apud Eusebium praepar. Evang. l. 3. c. 7. praefat. ad Physio-
 logi de signis ac statu ab hominibus confectis, quos cum Pontificiis
 nostris librorum instar habere contendit. Τὸν θεόν, καὶ τὸν θεὸν τῶν θε-
 νάμεν διὰ εἰκόνων ἀνθρώπων αἰσθάνονται ἐκείνων ἀνδρες, τὰ ἀφ' αὐτῶν φανερῶς
 ἀπὸ τῶν πᾶσι [ὑπο]. M.S.] μαθεῖται τὸν ἡρώματε ἐν βίβλῳ τὸ ἀγαθὸν
 τὸν ἀγαθὸν τὰ περὶ θεῶν μαθησὶν ἡρώματα. μαθησὶν δὲ ἔδεν, ἔ-
 λα καὶ αὐτὸς ἡρώματε τὰ ἔδεν τὸν ἀγαθὸν καὶ ἡρώματε. καὶ δὲ καὶ ἡρώματε
 εἰ αὐτὸν, αὐτὸν ἡρώματε τὸν ἡρώματε, ἔδεν δὲ, τὸν ἡρώματε, ἔδεν δὲ
 πᾶσι, τὸν βίβλῳ. Deum Deique virtutes per imagines sensui sub-
 jectas depinxerunt homines, in eorum gratiam, qui ex statuis tanquam
 ex libris quibusdam, didicerant divina eruere documenta: nihil autem
 mirum est, si homines imperiti statuas nihil aliud quam ligna lapidesque
 reputent: quomodo litterarum ignuri, columnas, sive pilas tan-
 quam lapides spectant, codices ut ligna, libros ut papyrum affabre con-
 temnant. Plutarchus de Socrat. genio. ὁ δὲ ἐν ἡρώματε στυγμῶς ἢ φλύκ-
 ταινα,

Spe-
 tri-
 oca-
 illis
 for-
 rae.
 B. v.
 ec.)
 gra-
 au-
 vus
 au-
 ter-
 est

um
 tri-
 um
 et
 in-
 a-
 i-

um

11-
 3-
 2-
 1-

τῶν μικρῶν, ἢ μικρὰ δὲ σημαντικὰ ἐστὶν ἢ τὰ μακρὰ καὶ ψυχρὰ παρὰ τὸν χρόνον ἢ καὶ τὸν τόπον
 καὶ τὸ αὐτὸ [μακρὰ δὲ σημαντικὰ] συμπτωμάτων. ἢ δὲ καὶ τὰς τέχνας καὶ παρονομί-
 ας τὸ μικρὸς μέγαλα, καὶ δὲ ὀλίγων πολλὰ περιλαμβάνειν. αἰλλῶντες ὅσπερ ἔπει-
 α πείσῃ ῥαυμάτων δυνάμεις, ὅς τιν' ὀλίγα πλῆθους καὶ φάλα πῶς ἐκείνῳ
 ἐπίσταν ἀνδρῶν ῥαυμαστικῶν ἐκ τέτων ἀναλίσκονται πολέμους μεγάλας, οἱ τῶν
 παλαιῶν συνέτυχον, καὶ ἡλίσεις πάσαν, ὁρᾶς τε καὶ μαθήματα (παθήματα
 forsan) βασιλείων, ἔπειτα φανερὸν ὁμοῦντι ἀνίσταν καὶ καταλείπειν ἐκείνους τῶν
 ἰσοεικῶ τέτων ἐκείνων, ἰδὲς αὖ, αὖ φίλε, γέλας σοὶ τὸ ἀνθρώπου ὃ ἀπειρίας
 ἐπείλδοι. &c. (Ita locum mancum ac perperam habitum restituere
 gradatentus conati sumus:) *Quemadmodum in re medicâ, pulsus aut
 pustula, parvum quiddam, nec parvi tamen indicium est. ita anime di-
 vinationis parva sternutatio aut omen; cum per se nihil magni sit,
 magni tamen eventus potest esse presagium. neque enim ulli arti hos
 neglectui est, e parvis magna; e paucis multa presagire. Sanè si quis
 literarum imperitus, cum eas numero paucas, specie minus elegan-
 tes videret, pro incredibili haberet; fore ut literatus quispian ex eis
 recitaret bella magna à priscis gesta, urbes conditas, regum facta for-
 tunaque; ac jurare paratus esset, memoriè illum ex notitiâ propriâ
 potius narrare unumquodq; horum; quam ex libro recitare; nonne suavi-
 us hominibus de imperiis videre tibi subiret? E nostris, quoniam in
 istis exterorum superstitionibus addictior, Synesius de insomniâ
 σημαίνει μὲν δὲ αὖ πᾶν τὸν πάντα καὶ ἐστὶ τὰ τὰ ῥαυμάτω πᾶν τὸ πᾶν, κα-
 δ' ὅσπερ ἐν βιβλίῳ τοῖς ὀλίγοις (forfan, παρὰ τὸν ὀλίγον) τὰ μὲν φωνήεντα, τὰ δὲ
 Ἀγγλῆα, καὶ ἄλλα Ἀσσυρίων ἀναγινώσκουσι δὲ ὁ σοφὸς σοφὸς δὲ ὁ εἰς τὴν
 μάχην. Omnia per omnia numen significat: suntque ista ut litera om-
 ne genus, in libris videre est, quidam Phœnicia, quidam Egyptia,
 quidam Gr. Assyria. sed legit hæc peritus duntaxat. peritus vero is
 est, qui nativè didicit. Ad quem locum videri possunt Nicephori Scho-
 lia. Melius Joan. Chrysostomus de divinis eloquiis in Ep. i. ad Co-
 rinth. orat. 7. Καθ' ὅσον τὰ πᾶν τὰ, τὰ βιβλία ὁρᾶν, ἐκ δὲ τῶν ῥαυ-
 μάτων τῶν δυνάμιν, ἐκ δὲ τῶν ὀλίγων ἀπείρ' ἔργα. μᾶλλον ἢ ἂν αὐτὸς ἀπείρ' ἢ
 ῥαυμάτων τῶν πᾶν τὰ πᾶν τὰ. ὁ δὲ ἔμπειρος πολλὰ ἐκείνησι τῶν ῥαυμάτων
 ἐκ τῶν πᾶν τὰ δυνάμιν, καὶ βίης ὁλοκλήρως, καὶ ἰστέρας. καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων
 ἀπείρ' ἔργα, καὶ πᾶν τὸ γινώσκου καὶ μέλαν εἶναι. ὁ δὲ ἔμπειρος καὶ φων-
 ῆς ἀκούσεται, καὶ διακρίσεται τῶν ἀπείρων, καὶ ὅπως αὐτὸς βόλῃ τῶν δὲ ῥαυ-
 μάτων πᾶν τὸ πᾶν. ἢ τὸ καὶ ὅτι τὸ μυστικὸν γινώσκου. ἐκ μὲν ἀπείρων, καὶ τῶν
 ἀκούσας, ἐκ δὲ τῶν ἀκούσας. ὁ δὲ πᾶν τὰ, ὁ δὲ τὰ πᾶν τὰ ῥαυμάτων
 πᾶν τὰ*

κείνων, ὅσοι τῶν ἀποκεκρυμένων ἔσονται. Quammodum pueri li-
 bros cum intuentur, quia literarum vim nesciunt, ne norunt quidem quae
 vident: quoniam & pariter afficitur vir quique, si literarum fuerit impe-
 ritus, at peritus qui fuerit, magnam in literis illis delitescentem vim
 deprehendens, visas integras, atque historias. Epistolam pariter imperi-
 tus acceptam pro charta duntaxat atramento lisa habebit: at peri-
 tus vocem audiet in ea loquentem, & cum absente ejus opera colloquetur,
 & quicquid libitum fuerit literarum ope respondebit. ad eundem modum
 in mysteriis istis usu venit: infideles etiam cum audiunt, nec audire
 videntur: at fideles peritiā spiritali imbuti, rerum subjectarum
 vim intuentur. De operibus divinis itidem Gregorius Nyssenus lib.
 de prematurē abreptis: ἐπὶ τῷ ἑρμηνεύειν τὰς ἀποκρυφίας τὰς κα-
 λώτα καὶ ἁγία, καὶ ἀποκρυφίαν, καὶ ἰδιώτικον πνεῦμα, ὃ καὶ τῶν ἁ-
 γίων ἀποβλέπων διανοοῦται δὲ τὰ περὶ αὐτῶν ἔχει ὁμοίως, ὅτι ἀπὸ φιλο-
 σοφίας ἀποβλέπων, καὶ ὁ μόνος τῶν ἀποκρυφίων ἐπιγέγραπται. ἔ-
 ρει, γὰρ ἢ τῶν ἀποκρυφίων ἡδύτης τὴν ἁλίαν, ἢ τὸ καλὸν τῶν ἀποκρυ-
 φίων ἐξουίας κινήσει, ἢ τὴν ἀποκρυφίαν τὴν σπυριταλικὴν ὁρμήν ἐπὶ τῶν καλῶν περὶ τῶν
 σπυριτων. ὁ δὲ διὰ τὴν ἀποκρυφίαν τῶν ἀποκρυφίων καὶ ἀποκρυφίαν τῶν ἀποκρυφίων
 ἐρμηνεύει καὶ ἀποκρυφίαν, καὶ τὴν ἀποκρυφίαν ἀποκρυφίαν ἐρμηνεύει. &c. In celestibus miraculis,
 quae oculis obijciuntur, puteritudoines vident pariter, siue quis eruditus, siue
 rudis fuerit, quodque calum intuentur, nec tamen pariter de illis cogitant,
 is qui philosophiā imbutus accedit, atque is qui sensibus rem totā permittit.
 iste enim, vel radiis solaribus delectatur, vel sideris fulgorem admiratur,
 vel Luna per menses singulos redeuntis numerum observat, at vero is qui
 animum perspicacem habet, & eruditionis ope ad celestium contem-
 plationem exultans est, universi totius harmoniam miram intuetur,
 atque ex motu circulari rerum sibi invicem adversantium concinentem
 pulcrē compaginationem considerat. &c. De eisdem denique Augu-
 stinus in Joan. tract. 24. Quammodum, si literas pulcras alicubi in-
 spiceremus, non nobis sufficeret laudare scriptoris artificium, quoniam
 eas pariles, aequales, decora quoque fecit, nisi etiam legerimus, quid nobis
 per illas indicaverit: ita Dei facta miranda, qui tantum inspicit, de-
 lectatur pulcritudine factorum, ut miretur artificem, qui autem in-
 telligit, quasi legit, aliter enim videtur pictura, aliter videntur literae.
 picturam cum videris, hoc est tantum vidisse, laudasse. literas cum
 videris, commoveris eas & legere. quasi forte non nosti, Quid putamus,
 inquit, esse, quod hic scriptum est? interrogas quid sit, cum jam vides, a-
 ligid.

liquid, sed aliud tibi demonstraturus est, a quo quis agnoscere quod vidisti. alios ille oculos habet, alios tu: apices similiter videtis, non similiter signa cognovistis. tu vides, & laudas; ille videt & laudat, legit & intelligit. Idemque de verb. Dom. orat. 44. Quomodo quid videt literas in codice optime scripto, & non novit legere, laudat quidem antiquarii manum, admirans apicum pulcritudinem; sed quid sibi velint, quid indicens illi apices, nescit; & est oculis laudator, mente non cognitor. alius autem & laudat artificium, & capit intellectum: ille utique, qui non solum videre (quod commune est omnibus) potest: sed etiam legere, quod, qui non didicit, non potest. ita qui viderunt Christi miracula, & non intellexerunt quid sibi vellent, & quid intelligentibus quodam modo innuerent, mirati sunt tantum, quia facta sunt. alii vero & facta mirati, & intellecta affecuti. Verum oblitus es, inquis, eorum, quae prae manibus habes. nihil minus. Cinno haec mantissa destinabatur. mercis autem naturam referre mantissam novum non est. nec studiosis ingrata fore ista spes est. Sed de via in semitam.

Aeschylum ostendimus Pfochenio frustra advocatum. Ad Lucianum transimus. Apud hunc Protei Menelaus, ἰδὼν ἑσθλόν. videns vidi, ita locutus Lucianus ὁ ἀντιμαρτυρῶν. nec verisimile Lucianum hominem Ethnicum, Iudaeis (pariter ac Christianis) infensissimum, ab eorumque moribus, vita, conversatione quam maxime abhorrentem, Graeci sermonis elegantiam relictam, illos in stylo imitatum. ita scilicet. 137. Pfochenius. Respondeo, 1. Lucianus ὁ ἀντιμαρτυρῶν ille poetica suis immiscere solenne habet. è quo genere hoc esse potuit. tum potuit per ludibrium è nostris phrasin istam usurpasse. neque enim hoc scurræ illi impuro insolens, inde enim et ἡ βραδύτης pro Mose posuit, et ἐν τῇ ἀσέβει καὶ ἁγίων λογισθῆναι, pro liberare à locis impiis, dixit, in Philopatride: quo in centumculo dogmata Mosaica ritusque Christianos subinde substat. ut Dei ipsius apud Mosem. 1.2.c.3 v.7. verba ποικιλεῖν imitari voluisse non immerito censetur. Cui adjici potest, auctores etiam profanos & Christiano nomini satis iniquos, horum tamen formulas, interdum serio, interdum et per derisum, usurpare. Sic Ammianus l. 22. c. 11. de Diodoro quodam Alexandrino, dum edificanda praeset Ecclesia. quod V. Cl. Cl. Salmasio observatum in Epist. ad Colvium de Virorum casarie & mulierum comâ. Denique geminationem vocabuli vim aliquam dictis adjicere ratio ipsa, eadem omnibus communis, suggerit, quod ergo impedit, quo minus istius:

istius ductu, formulam quandoque concipiat quis à lingvæ suæ usu alienam; quæ alii alicui, quam is nesciat tamen, familiaris existat? etiam mulierculæ ad mensam Hebraismum excidisse temerè animadverti non semel; quam tamen literas Hebraicas nunquam attigisse, etiam sacramento interposito, avsim asseverare. Quæ autem, malum, pervicacia ista, Hebraismum negare, quod singulis ferè paginis in Hebrais scriptoribus occurrit, quod apud Græcos horum interpretes huic exprimendo adhibetur, quod spiritus sancti amanuenses, ab istis sunt mutuati; Gracismum asserere, cum priscum nullum omnino, qui eo unquam usus sit, laudēs; unum duntaxat scriptorum sacrorum ætate inferiorem, scriptis sacrisque Christianis illudentem passim, qui semel tantum id usurparit, proferas? at nos è contrario Gracis receptam formulam non esse, ex priscorum omnium silentio certius, non probabilius tantum, multo probabimus. Sic habeas. *Facundum & facundiam*, vocabula ista Ciceronis ætate extra poësin laud fuisse usu recepta, rectè contendunt Grammatici, quia *facundia literarumque Latinarum parens Cicero*. (Plinius avdis ex l. 7. c. 30.) cum de re ipsa tot libros scripserit, toties tam multa dixerit, vocabulis istis nusquam sit usus. Sed & quis non pro certissimo habuerit argumento, *gratitudinis & ingratiulinis* vocabula, quæ hodiè nec ab illorum scriptis exulant, qui politici tamen haberi solent, nec Senecæ ætate (quam *Ciceroniana tanquam aurea argenteam successisse*, Erasmius censuit) nedum Ciceronis obtinuisse, quia hic (quod & Badao observatum) Græco *ἀγχαίσια* uti maluerit, ad *Attic.* l. 8. ille cum in libris de *beneficiis* istius vel virtutis vel vitii toties meminerit, *animi grati ingrati* periphrasi perpetuò id utrumque expreſſerit? Certè de *beatitudine*, forsan & *beatitudinis*, vocabulo idem statui possit; cum Cicero semel tantum, idque cunctabundus, *sive beatitas, sive beatitudo. de Natur. Deor.* l. 1. (quod & Fabius l. 8. c. 3. monuit) eo usus sit: Seneca argumentum illud ex professo prosecutus, non de *beatitate*, aut *beatitudine* etiam, sed de *vita beatâ* librum suum inscripserit. Parique nos ratione formulam istam, quæ de agimus, apud Græcos, ab antiquo nevtigam receptam jure contendimus, quod cum varias admodum quæ vehementer inservirent formulas usurparint, istâ tamen ex eis nemo quisquam unquam uspiam usus deprehendatur.

Ceterum Pfochenio de formulâ istâ suppetias forsan tulerit Fr. Ribera. Is enim in *commentariis* ad Zephania c. 1. S. 7. Etiam si Euthynium castiget, quod ad Hymn. 132. ambigere videatur; an *Hebraismis*

brisimis accenseri debeant *reduplicaciones* istiusmodi; profert tamen ex Platone, qo nemo ἀνιδύτης, compositionis istius, uti ipse censuit, exemplum. Ex *Symposio* itaqe ejusdem adducit, Βία γὰρ ἐγὰρ ἐχ' ἀνέτη, ἔτε ποῖον ποιεῖ. qod ipse verit; *violencia enim amoris non tangit, neq; faciens facit*: i. *non vehementer stimulat*. inquit ille. At vero pari modo in Platone lapsus est Ribera, qo in *Æschylo* Πρῶχηνιους. dictionis Platonice series hac est. Ἐγὼς ἔτ' ἀδύει, ἔτ' ἀδύειται ἔτε γὰρ αὐτὸς βία πάγει, εἰν πάγει, (βία γὰρ ἐγὼς ἐχ' ἀνέτη) ἔτε ποῖον, ποιεῖ. subit animum viri mihi multis nominibus honorandi D. Joannis Bosii dictum; *Da codicem probe interpunctum, commentarii justī vicem habebit*. interpunctione genuinā adhibitā, vides omnia istic proclivia; sed qe ad Ribera argumentum nihil qicquam pertinet. *Amor*, inquit, *injuriā nec infert cuiquam, nec a quoquam tandem patitur*. neq; enim *per vim patitur quicquam, siquid patitur*, (*vis enim amorem nulla tangit*) *neq; faciens, facit*. hoc est, *neq; si qid facit, per vim facit*. qod de perpeffione superius dixerat, dicti ratio ab axiōmate illo per vulgato peritur, *Nemo volens leditur*. subiungit enim, Πᾶς γὰρ ἐκείν' ἐγὼν. αὐτὸν τανύεται. *Amori enim quisq; in requāq; sponte sua obsequitur*.

Unicum ubi adjecero, qod nemini hactenus animadversum offendi formulam hanc mittam; *gminationem* nimirum *vocis* istam Hebræis solennem, non *avgere* aut *incendere* semper, sed *minuere* quandoq; atq; *elevare*. Ita sumendum in serpentis verbis. Genes. c. 3. v. 4. *non moriendo moriemini*. ubi argutē nimis, sed & dilutē, Junius; qod Piscatori tamen placuit; *infert non esse certum, qod mors secutura sit; si de fructu vitæ comedit*: non enim dicit, inquit, *moriendo non moriemini*; qod ex diametro pugnaret cum verbis Dei supra c. 2. v. 17. sed *inverso vocum ordine, tantum negat mortis certitudinem*. At ego vocum ordinem inversum nullum video. מֵתָ מֵתָ מֵתָ moriendo morieris, inquit Deus. מֵתָ מֵתָ מֵתָ non moriendo moriemini, inquit Diabolus. qenam istic inversæ voces? nec incertum esse voluit; an morituri essent fructu vitæ gustato, sed pro certo planē habendum, non esse morituros; nullam esse prorsus à fructus illius esu mortis justam formidinem, vel suspicionem etiam levissimam. qod & Patreus vidit, q; ex Lombardo adducit illa; *Deus affirmat, mulier dubitat, diabolus negat*. ita *non moriendo moriemini*, idein valet ac si dixisset, *non omnino morituri estis*. nihil min⁹ eventurum est, qam ut *mortis discrimen subeat* vel *levissimum*. Non absimile prorsus est illud

illud D. Christi, Joan. c. vi. v. 26. *ἵνα ὅτι ἐὰν ἂν μὴ φάσιν οὗτοι, ὅτι ἐγὼ εἰμι, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἔστιν ἡ πίστις αὐτῶν*, quod malè accipiunt, quasi neget Christus, eos, qui dum in vitâ sunt, in ipsum crediderint, in æternum perituros. August. de verb. Apost. serm. 33. *Licet moriatur ad tempus, non morietur in æternum*, quia Christus nunquam moriturum pronunciaverit, quomodo cum Judæi quocunque ceperant, cum idem ferè; nisi quod aliâ usas mortis periphrasi, *θάνατον δευτέρου*, aliter ὁ ἀποθανεῖν (quomodo Ethan Hymn. 89. v. 48. Et Luc. c. 2. v. 26. & Hebr. c. 11. v. 5. *ἰδὲν θάνατον*, pro eodem; & contrâ *ζῶν ἀλάσθῃ*, pro vitâ frui, vivere. c. 3. v. 36.) dixit. c. 8. v. 51. 52. nam quod ille *θάνατον* ἔμψυχον ἔσθαι, illi ἔμψυχον ζῶντα θάνατον εἶναι, (eâ usi formulâ quâ & Apostolus Hebr. c. 2. v. 9.) *mortem in æternum non gustabit*. hoc tantum falsè, quod mortem naturalem dixisse Dominum avumabant, cum spiritualement ille diceret; nec morte istâ quæ naturam consequitur, defungendos, sed in illâ etiam, quam appetituri essent morte, morituros negaret. Sed ne de loco illo obstruatur, etiam si verbi significatio minui videatur, intendi tamen rem ipsam negatè prolatam. plus enim esse extra omne mortis ullâ ex parte admittendâ periculum consistere, quam ejusdem subeundâ necessitate nullâ obstringi, quænam ad id quod proposuimus obtinendum, illud suffecerit: de verbi siquidem geminati usu sensuque duntaxat quæritur: alterum huic subiungemus, quod etiam affirmatè enunciata minuit formulâ ista. habetur is Genes. c. 43. v. 7. ubi Jacobo cum filiis suis expostulanti quod Benjaminis mentionem apud Egyptium fecissent; respondent illi, *num cognoscendo cognoscere poteramus, dicturum illum fuisse, facite descendat hinc frater vester*. rectè Jun. *Poteramus ne ullo pacto cognoscere? itaque perperam reddidere, qui vertunt; poteramus ne certò cognoscere? cum illi hoc vellent, se ne suspicari quidem hoc potuisse*. Eadem est formulæ istius ratio in jumentis verbis, quibus Balaamum dominum fessoremque suum alloquendo interrogat, Numer. c. 22. v. 21. *an solere, sive solendo solita sit. h. e. an unquam omnino solens fuerit id facere quod tum fecerat*. Et nequis obijciat, *ἑσθμιαντες* ista negatio id facere quod tum fecerat. Et nequis obijciat, *ἑσθμιαντες* ista negatio nem vi saltem ac virtute in se continere, habeat ex Mosis l. 4. c. 30. v. 12. & 15. *Si vir illius יפך פהך irrita faciundo irrita feceris; i. e. si quomodo irrita feceris. ubi nostri. ἀνοσιβήτητος*, priore loco *ἡσυχία* *ἡσυχία* *ἡσυχία*; posteriore *ἡσυχία* *ἡσυχία* *ἡσυχία*, rectius reddunt.

Istis expeditis alia nonnulla discutiamus. *Sect. 34.*
Ubi anima, pro seipso *Hebr. poni dicitur.* *Psal. 16.*
v. 10. &amp. Psal. pariter Act. 2. v. 27, 31. sed & Je-
rem. c. 51. v. 14. & Marc. c. 13. v. 34. Sed idem apud
Græcos auctores profanos legi excipitur. Theocr. I-
dyl. 16. v. 24.

Ἀλλὰ τί μέν ψυχῇ, τί δὲ καὶ πνεύματι αἰοδῶν.

sed

sed partem anima. i. sibi ipsi; partem etiam alicui poeta dare. Et Euripid. *Hercul. Fur.* v. 451.

Ἡ δὲ ψαλαίνης τὴν ἐμὴν ψυχὴν φερέεις;

Aut quis misera anima mea, i. mei. occisor?

Hoc autem aliis tantum verbis repetit noster nobis denuo *Selt.* 95. *ψυχὴν* animam pro homine usurpari; LXX. Gen. c. 46. v. 27. *Μωσὴν* secutis: & a *Lucā* Act. c. 7. v. 14. a *Petro* idem. Ep. I. c. 3 v. 20. Verum ab Euripide pariter usurpatum in *Helenā*. v. 15. Ubi ea asserit, *ψυχὰς πολλὰς*, animas multas i. e. homines ob ipsam occubuisse. Et *Ezechielum Tragicum* (quem nemo tamen pro Græci sermonis auctore idoneo jure habuerit) eadem formulā usum, ubi ex *Mose* eadem, quæ apud *Lucam* *Stephanus*. denarrat. Verum cedo nobis arbitrium quævis, non præjudicio corruptum prorsus. is sententiam ferat, æquumne sit pro Hebraismo haberi; quod est nihil apud ipsos in sermone quolibet usitatus; an Græcorum idiomati ideo ascribi, quia apud poetam nunquam aut alterum semel, bis ve, aut sæpius etiam, ad affectus maxime teneriores exprimendos, usurpatum deprehenditur.

At unde, inquis, *Hebraismi* illis innotuerunt, quibus nihil unquam fuit cum gente illā commune? norunt omnes *συνοδον* partem pro integro usurpari. estque hoc in genere lingvæ nullius non commune. Verum in rebus quibusdam non in aliis, huic vel illi peculiare. Verbi gratiā. Græci *σῶμα* i. corpus pro homine ipso, præcipue ubi de servis loquuntur, usurpant. *Demosthenes* *Phillip.* 3. *Τεῖχος γὰρ ἐσμέν τιν πλῆθος, καὶ γενεάτων αἰσίοι, καὶ τὸ αἶμα καὶ τὰ σπλάγχνα ἀφ' ὁμοῦ.* *Virgines*, corporumque multitudo, & pecuniarum reditus, reliquæ apparatus copia immensa. *Aristoteles* in *narrat.* mirand. *Iberos* refert gentem *καλὴν*, *ἀντὶ ἐν σῶματι*. *Διὸς δὲ διδοὶ τὴν ἐκπόσιν τῆς γατρὸς καὶ τὴν πρὸς σῶματι ἀφῆρα.* pro uno corpore *famine* *gaur* aut *gaur* quæ mascula mercatoribus permutare. inde *συνατρίμποι*, *venalities*. *Alango*. *Glossar.* sive *ἀνδραποδιστὰς*, & *μεταβολῆς ἀνδραποδιστῶν*. *Eustath.* ad *Odyss.* a. et *συνατρίμποι* *Straboni*, l. 14. quid prædonibus *Cilicibus*. *ἀνδραποδιστῶν καὶ συνατρίμποι*. *praedam agentes*. & corpora *invidantes*. et rursus. *συνατρίμποι* *συνατρίμποι*. *corporum mercaturam* *pretendentes*. ita enim conjunctim legendum, non divisim *συνατρίμποι* *ἐμποροῦντες*, & *συνατρίμποι* *ἐμποροῦντες*. quod *Cl. Calvus* bonus tamen non mutavit. Sic *Athenæus*. l. 5. ex *Moschione* refert, *molis stupende navigium* *traxisse* *Archimede*, *τὴν ἰσχυρὰν σκάφη*. i. e. non *pauca instrumentis* uti vertit *Dalechampius*, sed *pauca* *servorum*

rum...

ἐν τῇ οὐρῇ; quod monuerunt Hieron. Magius *Aliscoll. l. 1. c. 12.* & Cassiodorus ad *Athen. l. 5. c. 10.* Epiphanius in *ancorat. S. 59.* Ἡ συνείδησις τὰς δούλους σώματα εἶναι καλεῖται. δεσπότης, εἰς τὸν οὐκ ἔστιν οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς ἔχοντων. *Servos usus communis corpora vocare consuevit.* centum, inquit dominus est corporum; cum illa animas tamen habeant. rationem subjungit primo loco argutiorem paulo. ἐπειδὴ ἡ δεσποτεία τῶν ἀνθρώπων σωμάτων κυρεῖται, ἀλλὰ καὶ ψυχῶν, διὰ τὸ τοῦ Νέλου εὐλόγως σώματα ἐκείλῃσιν οὐκ ἔσθαι, ἵνα διὰ τὴν πλὴν καὶ τὴν τῶν σωμάτων, quandoquidem dominium in corpora, non in animas, habetur, ideo servos recte corpora vocarunt, ut corporum usus designarent. et faveret quidem opinioni istī illiud Aristophanis *Pluto*;

Τὸ σώματι γὰρ ἐκείνῳ τὸ κτεῖται

Κερατῶν ὁ δούλων, ἀλλὰ τὸ ἐννεύροον.

us corporis, non illi qui illud possidet,

Sed ei, qui pretio est mercatus, concesserit.

nec tamen ea videtur formulæ hujusce ratio, cum aliis anima contra pro eisdem dicantur; atque ita ferè Epictetus apud Stobæum *tom. 2. tit. 5.* ubi monuerat, ne ministrantium ad epulas turba nimia uterentur. αἰτοπον γὰρ, inquit ὁλίγαις σκεῖλαις πολλὰς δουλεύειν ψυχὰς; absurdum est, ut toris exiguis anima multa inserviant; nec corporis tantum sed anima usum etiam habent fructumque percipiunt domini, & ab eis præsertim, qui artificio aliquo insignes sunt, servis. Sed nec probabile videtur, quod Magius; ideo corpora servos dici, quia in nostro sunt dominio, quomodo corpus, quod solum nostrum esse ex philosophorum quorundam sententiâ Servius ad *En. l. 6:* quasi non et anima nostra sit. Quin nec de servis solis, licet de istis creberrimè, phrasibus illa usurpatur; quæ corpus pro homine ponitur. Siquidem de se Iovis in Euripidis *Heraclidæ*,

Τὸν Ἡράκλειον ἰστέ περ πρεσβύτην

Ἰόλκον; ἢ γὰρ σῶμα ἀκρυβέστερον ἴδε.

Nostis Iolaum, qui Heronli quondam astitit

Socius? neque est enim incelebre corpus hoc.

Hæc non est incelebris persona hæc. Et in eadem fabulâ, v. 529.

Ἡ γὰρ δὲ σῶμα κατὰ δυνάμιν ἴδε.

Deducite eò, ubi corpus hoc debet mori.

Hæc ubi me oportet mori; prout paulo post ibidem.

Ζεὺς δ' ὁ δυνάστης κατὰ δυνάμιν αὐτοῦ πάλιν

At te est iniquum forse non missa mori.

Nice

Nec secus Sophocles *Oedipo Rege*.

ἑλκεα τέμνον σώμα σὺν τέχνῃ κακῇ.

Malum struentem, o mulier, artibus malis

Hunc deprehendi corpus adversus meum. i. e. adversus me.

Verum potius illud est, quod adjecit Epiphanius ibid. ἑλκεα δὲ ἢ ἀνδρα-
πότης καλεῖν τὸ ἀνδρῶπιον ἀπὸ τῆς ἐνδὸς ὀνόματι. & rursus, S. 78. ἀπὸ τοῦ
ἐνδὸς ἐκδὸς ὁ ἀνδρῶπιος ὀλεῖται καλεῖται. Homo duabus cum constet par-
tibus, animā & corpore, solent homines hominem ipsum ab harum al-
terā nuncupare. sed & fortassis à parte seqiori servos sapius, quia
deterioris illi conditionis censeantur. At Hebræis familiare magis à
patte alterā animā scil. נפש *ψυχῆς animæ* eosdem nuncupare.
Augustin. *de Trinit. l. 7. c. 3. A parte meliore. i. animā totum di-*
scitur, cum anima & corpus sit totus homo. Hinc Genes. c. 13. v. 5.
inter Abrahamæ facultates reliqas recensentur & animæ quas acquisiverat.
Græc. πᾶσι ψυχὰς καὶ ἐκτετακτο. Apocalyp. avtem c. 18. v. 13. u-
trumque reperitur; ubi inter reliqas Babylonice meretricis mercimo-
nia habentur, tum σώματα mancipia, tum & ψυχὰς ἀνδρῶπιων, animæ
hominum, quod ex Ezechiele mutuatum videtur c. 27. v. 13. ubi
נפש anima hominis (i. e. animæ humanæ) pro mancipiis
venalibus usurpatur. quoniam apud Joannem non incommode distin-
guere videtur Piscator, qui corporum nomine, servos esse comparatos,
animarum, liberos plagio surreptos, avtumat designari. Pollux. inte-
rim hîc notandus venit, quod l. 3. c. 7. S. 1. σώματα ἀπλᾶς, inquit,
ἢ αὐτοῖς, ἀλλὰ σώματα δούλα. vocat scil. servos σώματα simpliciter
dicere, sine adjunctâ voce δούλα. quod avtorum omnium, proba-
tissimorum etiam, avtoritati planè contrait. corpora ergo pro ho-
minibus, servis maximè, Græcum est. animæ pro eisdem idiotismi
Hebraici: qui tamen usus cum fundamento communi nitatur, potius
Græcorum nonnulli, etiam usus Hebræorum ignari; poetæ præ-
sertim qui à suorum usu frequentius recedere solent; præter linguæ
sue morem, hominem aliquando à parte illâ alterâ designare.

Adam, in Pſechenii gratiam, nec Latinis ignotum, avt insolens
planè, animam pro homine usurpare. Tertullianus *de anima* c. 13. E-
nimvero, quæ non animæ dedit summam omnium, cujus nomine totius
hominis mentis titulata est? Quas animas pascit? ait dives; &
animas salvas optat gubernator. Cicero *famil. l. 14. Ep. 14. vos,*
meæ carissima animæ, quam sepius ad me scribitis. Cæterum quis
mihî

mihi apud veteres Græcos, vel historicum vel philosophum exhibuerit, q̄i vocem ψυχὴ familiarit̄ eo modo q̄o scriptores sacri, usurpavit? Paulus Rom. c. 2. v. 9. ὁ δὲ ψυχὴ καὶ σαρξ αὐτοῦ πάντων ψυχῶν. et c. 13. v. 1. πάντα ψυχὴ ἐξ οὐρανόθεν κατέβηκεν. Lucās Act. c. 3. v. 23. πάντα ψυχὴ, ἥ τις αὐτὴν ἀνέστη &c. et c. 2. v. 43. ἐγένετο δὲ πᾶσι ψυχὴ φέβει· et ibid. v. 41. ψυχὰς αὐτῶν περιστάσαι. et c. 7. v. 14. Stephanus, ἐν ψυχῇ ἐδιδούκωνται πνεύματι et Petr. Ep. 1. c. 3. v. 20. οἱς δὲν ὀλίγαι, τῶντιν ὁπῶν, ψυχὰς. et Joan. Apocalyp. c. 16. v. 3. πάντα ψυχὴ ζῶσα. pro animante gōvis. neq̄e hīc q̄lq̄am mihi Homerum reponat,

q̄i *Iliad.* α. dixerit,

Πολλὰς δ' ἐψήμους ψυχὰς αἰδέσσω θεοῖα φερ.

q̄anq̄am & ibi ψυχὴ pro alterā h̄c minis parte sumi videtur: avt Juvenalem, q̄i *satyr.* 4.

Claras q̄ibus abstulit urbi

Illustresq̄e animas impune & vindice nullo.

& *satyr.* 10. de Annibale,

Finem animæ, q̄e res humanas miscuit olim,

Non gladii, non saxa dabunt, nec tela, sed ille

Cannarum vindex, & tanti sanguinis ultor

Annalib.

Avt siquid etiam ex rhetorum myrotheciis, avt amatorculorum blanditiis depromptum, huc arcessere libuerit. neq̄e enim avt poetico, avt oratorio, avt amatorio etiam dicendi genere usi sunt, ubi hoc modo loquuntur Spiritus sancti amanuenses, sed simplicit̄ vel res gestas narrant, vel præcepta suis tradunt,

Animam verò pro *vita* etiam Græcis usurpari, frequent̄ satis, ego q̄idem Pfochenio id *scilicet.* 41. urgenti, non invitus concesserim. etiamsi poetarum tantum hīc q̄oḡe dicta adducat; q̄orum etiam pars dimidia meritò fuerit controversa. q̄um & Hesiodi illud, ἄνθρωπος ψυχὴν πέλεται θεῶν δῖος βροτοῖσι, nihil impediat; q̄o minùs de *animâ* ipsâ sumatur, q̄am nec pecuniis cariorē habeant havd pauci. q̄os elegant̄ Evcherius in insigni illâ *ad Valerianum. epistola* paræneticâ (de q̄â pronunciat Erasmus, *nihil vidisse profectum à nostra religionis hominibus, q̄i eloquentia q̄oḡe gloriâ floruerint, q̄od cum huius phrasi sit conferendum*) his verbis alloquitur: *Quid deus ac præceptis hominum amor raperis? scis ea q̄a tibi obveniunt diligere, & ipsam te diligere nescis? foris est q̄od amas; extra te est q̄od sentis; revertere potius in te, ut tu tibi sis carior, q̄am tua.* (ipsam

te vult animam tuam. *Animus enim cuiusque is est quique.* Cicero Scipio. (omn.) Et, *Merito*, inquit, *poscit studia maiora pars melior.* sed nec Homeri illud *Iliad.* 1.

Aiei' ἐμὴν ψυχὴν παρβαλλόμενον πολέμῳ ζῆν,

noti & de *animā* ipsā intelligi queat. nam Didymus quē advocat; (quāquam Heracleo is, non Didymus, vicis doctis censetur) nihil hic mutat. eoque magis ob ea quæ sequuntur. ubi Achilles, ἡ γὰρ ἐμὴ ψυχὴ ἀντίεισι, &c. quibus animam sibi suam cariorem esse pronunciat; quā thesauros universos, quos vel Troja ipsa, cum floreret maximē, vel Apollinis Pythii septa contineant: et rationem adiungit, ὅτι ἀνδρὶς ψυχὴ πάλιν ἐν ἑλδοῖς, ἐπεὶ αἶς καὶ ἀμείζωτον ἔχει ὁδὸν. ubi Eustathius τὴν ψυχὴν, τὸ ψυχῶν πνεῦμα, *animam*, *animalem spiritum*, dicit. verum missis his; Hebræorum illud peculiare non immerito censetur, quod *animam*, non pro *vitā* tantum, vel etiam pro *homine vivente*, sive *vitā* *prædito*; sed etiam pro *homine mortuo* & *exanimi* usurpant, inde וַעַן נָפְשׁוֹ pollutus animā, i. a contactu hominis mortui, cadaveris. Agg. c. 2. v. 14. Levit. c. 22. v. 4. Ibid. c. 19. v. 28. *Nego casuram inditote carni vestra וַעַן נָפְשׁוֹ pro animā* i. e. pro mortuo qovis. et cap. 21. v. 1. *Sacerdos pro animā ne se polluit.* & rursus v. 11. *Sacerdos maximus וַעַן נָפְשׁוֹ ad animas illas,* i. cadavera, mortuorum corpora, ulla, *ne accedito.* rationem reddit Augustin. epist. 157. *Anima corpus, quod animam continebat; ut ecclesia dicitur locus ille etiam absente populo.* atque ita sumunt plerique nostri, quod ex Psal. 16. Pfochenius attulit. At eandem tamen formulam Maroni usurpatam deprehendimus *Aeneid.* 1. 3. de Polydori cadavere ab *Aeneā* cum pompā funebri sepulto. —————

animamque sepulcro

Condimus. — i. *cadaver*; corpus inanime. ἡ γὰρ ἀνέμοισι τὰ ψυχῆς ἐν τοῖς μνημείοις. Epiphanius in ancorat. S. 87. nam quæ Servius ibi garric, nec navci sunt.

Sed aliud est poetam aliquando insolentius sic locutum; aliud in sermone communi ac familiari obtinere.

Sed porro paulo pergamus. *Usus sacri eloquii est*, inquit Gregorius Rom. in Evangel. homil. 25. *ut aliquando ex parte totum, aliquando ex toto partem significet. ex parte totum, ut Genes. c. 47. v. 26. Omnes anime, quæ descenderunt cum Iacobo in Egyptum, &c. nego enim anima sine corporibus descenderant. sed per solam animam totus homo significatur; quia ex parte totum exprimitur. contra solum dominicum.*

animam corpus in monumento iacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum gerebat, videlicet ex toto significans partem. Nec ab usu, quem loquitur Gregorius, abhorret sermo profanus. Sed in lingvæ cuiusque proprietate usque peculiari statuendo, exquirendum semper gaudens. Verbi gratia. adducit Pfochenius sect. 56. *αἶμα* i. carnem pro corpore usurpatam, ne pro *Hebraismo* merito id habeatur, ab Euripide Tragico non seniel; ab Epicteto, etiam, qui Stoicis solenni more, *corpus* *σῶμα*, appellat. cui poterat & M. Antoninum Imper. adicere, qui nunc *ὑπερδιδόν* nun *παρδιδόν* per contemptum corpus nuncupat. Epicurum etiam qui in select. sent. apud Laert. l. 12. *τὸν ὄντα σῶμα τὸ παρὸν μόνον σὺν ἡμῶν* & *τὸ πνεῦμα* & *τὸ πάθος* & *τὸ μένος* quod Cicero fin. l. 1. *Nam corpore nihil nisi præsens, & quod adest, sentire possumus. animo autem & præterita & futura.* Et e Latinis Senecam, qui Epist. 74. *Non est, inquit, summa felicitatis nostra in carne ponenda.* Mitto querere, an familiaris ista Græcis priscis locutio fuerit. nam de poetis non repetimus, quod dictum superius. Epictetus autem an Arrianus, vix est ut lingvæ Græcæ purioris auctor. idoneus habeatur. tum aliud est, ut rhetoricando ad rem elevandam, & deprimendam, *carnis* nomine corpus nuncupetur; aliud ut in usu familiari, ubi nihil istiusmodi attenditur, eadem corpori appellatio tribuatur. Sed concedatur carnem illis pro corpore usurpatam; ex parte scil. *totum, totum*, inquam, *corporis*. at nunquid ideo & *totum hominis*? Certe Hebrais sicut *שׁוּמָה* i. *שׁוּחַ* anima, pars altera frequentè; ita *בָּשָׂר* i. *בָּשָׂר* caro, non minus familiaritèr, nec ubi tropi aut schemata queruntur, sed ubi more vulgari ac usitatissimo sermo instituitur, pro *toto homine* sive *toto homine*, siquis id maluerit, usurpatur. Exempli aliquot superius dedimus, ubi de variis huius vocabuli apud sacros scriptores significatis egimus: quibus plura hinc adijcere, cum possent plurima, superfluum foret. Videantur Gen. c. 6. v. 3. 12, 13. Esaj. c. 40. v. 5, 6. cum Psal. 97. v. 6. Matth. c. 24. v. 12. Rom. c. 3. v. 20. cum Psal. 143. v. 2. &c.

Nec abnuerim tamen et *ἄνθρωπος* quo modo *ἄνθρωπος* supra diximus, pro homine ipso, sed rarerè admodum, poetis Græcis usurpatum. Exemplum unum dabitur, quod è Sophocle nobis suggerit Aristophanis enarrator. Apud Comicum ludibundus, vector Stygius, negat servum quendam admissurum.

Εἰ μὴ ὑπερδιδόν & παρδιδόν.

Nisi qui navali interfuerit prælio.

Et

Et fortiter pro carnibus rem gesserit.

Ad quem locum Scholiastes, *οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἢ οὗτος ὁ πρῶτος, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἢ οὗτος ὁ πρῶτος, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἢ οὗτος ὁ πρῶτος.* pro re nullā aliā, praterquam carnes suas. i. corpora: non pro pecunie: & patriā, sed pro corpore proprio. Additque idem, *καὶ γὰρ τὸ σῶμα.* caro enim pro corpore usurpatur. quod & Sophocleo illo confirmatum it;

Τότε δ' αὖ ἀπὸ τοῦ σώματος τὸ πρῶτον.

Tunc ergo talis imperes huic corpori? Gröt.

Ita perinde foret, ac si *οὗτος* *ψυχῆς*, pro animā. h. e. pro vita, siue salute, dixisset. qo modo *οὗτος* *ψυχῆς* decertare, dimicare, fugere, currere, festivare dicuntur, qm in extremo versantur discrimine. Sic Reg. l. 3. c. 19. v. 3. Elifaus pro animā suā fugere perhibetur. Et apud Synefium Epist. 4. Maccabæus gubernator Judæus, etiam si per diem quieti sacra destinatum; clavo manum admovere obstinatius recusasset; tandem tamen, cum navfragii periculum clarum fati instare animadverteret, *Νῦν, ἢ ποτὶς, ἢ οὐκ ἔστιν ἔτι τι τοῦ σώματος ἢ τῆς ψυχῆς διαφέρει.* Nunc, inquit, lex permittit: quandoquidem pro animā jam cursum insitimus. h. e. vitæ nunc discrimen agitur. Comicus idem ipse in Vespis,

καὶ τὸ πρῶτον τὸ σώμα. Τὸ πρῶτον τὸ σώμα.

καὶ τὸ πρῶτον τὸ σώμα. Τὸ πρῶτον τὸ σώμα.

Festo suum cor mordicus: Ut lancinet.

Pedemq; pro vitā struat. Florens.

De Valente Evnapius in Maxim. *Τὸ βασανιστικὸν αὐτοῦ τὸν ἐχθρὸν ἐπεβουλοῦντο, καὶ ὁ αὐτὸς βαρύνει, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ τὸ σωτηρίας ἀγῶνα ἔτι-
χεν.* Regē in extremo discrimine constituto; nec de regno; sed de salutem jam decertante. quod *ἀγῶνα διαδοικὸν ἀπαρῶν* dixit Evripides Oreste, et

Ποῦς ἀγῶν, ἢ οὐκ ἔστιν ἔτι τι τοῦ σώματος ἢ τῆς ψυχῆς διαφέρει.

Idemque in Julian. *ὁ δὲ αὐτὸς ψυχῆς διαφέρει, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ πρῶτον καὶ αὐτὸς ἀγωνίζονται.* (leg. ἀγωνίζονται.) Non de vitā, sed de plausu fama-
que decertantes. Quibus adjici posset & Nicetæ illud in Manuel. l. 6. c. 3. *Πάντες γὰρ τὸ αὐτὸ ψυχῆς ἔτιχοντες, ἀλλὰ οἱ πρῶτον αὐτοῦ ἀγωνίζονται, καὶ οἱ τὰ ἑαυτῶν σώματα αὐτῶν ἵπποδον.* Cum in extremo vitæ discrimine versarentur universi, inviti quodammodo immisericordes facti sunt, & propria qisq; quantā poterat celeritate, salutis consuebat.

Eadem itaque ratione *καὶ κρέων* diimicare dictum autumabat Scholias-
tae, quia *καὶ κλέων* in illis dicitur, ubi salutis discrimen agitur.
ut quemadmodum *τὸ κρέων* apud Tragicum pro corpore, sive pro ho-
mine ipso, ita *τὰ κρέα* apud Comicum pro eodem usurpetur. Atqui
aliud plane *τὸ κρέων*, aliud *τὰ κρέα*: nec *καὶ κρέων*, sed *καὶ κρέα*.
Comicus dixit, quod *καὶ κρέα* Scholias-
tae inep-
tissime interpre-
tatus est, nisi quis pro corporibus strenue rem gesserit; tanquam si
Geryones quosdam, tricorpores, aut bicorpores saltem servos, Orci
vector somniasset: Verum *κρέα*, non *κρέων* posuit Comicos, quod mo-
do in Vespis idem, *καὶ κρέα καὶ κρέα*, *carnes furatam selem*, dix-
it. Joci festivitatem corrumpere prorsus, dum non advertunt, ab in-
expectato poetam luisse. Cum enim, *qui natali praelio rem strenue*
gesserit, dixisset; expectaret quis adjecturum, *pro salute*, vel *pro pa-*
triâ. at ille servulorum, cum parasitis communem eisdem, indolem
tangendo, *pro carnibus*, subjecit. Stasimus Plautinus in Tri-
mum. 2. 4.

— polego, etiam si veter,

Edim, atque ambabus malis expletis vorem;

Et quod illi placeat, præcipiam potissimum,

Neque illi concedam quicquam de vitâ meâ.

Habes luculentissime depictum *καὶ κρέων ἀγῶνα*. *Servus Comici*
sententia, inquit Erasmus, *qui felicitatē puppim ac proram in ventris ex-*
pletionē collocat. Rectissime! audi enim quod sequitur;

Verecundari neminem apud mensam decet:

Nam ibi de divinis atque humanis cernitur.

Senatum respexisse putat Jos. Scaliger, in quo dici solet, *Nulla vere-*
cundia debet nos demovere à sententia dicendâ, ubi de rebus divinis
& humanis agitur. divina res & humana Parasiti est esca. aliter,
inquit, ceperis, peris lepos. At quidni bellum patrum spectetur potius?
In hoc enim quoque pro aris focisque pugnatur. Celeberrimum illud
Hectoris Il. μ. v. 243. pronunciatum, a tot auctoribus, Aristotele,
rhet. 1. 2. c. 21. Cicerone, Plinio, Luciano, aliis tantopere prædi-
catum,

Εἰς οἶκόν τε θεῶν τε ἀμύσσειν καὶ πατρὶός τε.

i. e. *Una avis optima, pro patriâ pugnare tuendâ.*

Parasitus à Metagene Comico inductus, ad suos mores inflectendo,
καὶ πατρὶός τε,

Εἰς οἶκόν τε θεῶν τε ἀμύσσειν καὶ πατρὶός τε.

Una

Una avis optima, pro cœnâ pugnare iucunda.

quod nos diceremus, *te fight for ones viuale*. Verum aciem pug-
namq; bellicam, non Senatus diffidia aut disceptationes forenses al-
luisse Comicum Græcum patet clarissimè. cuius mentem paramio-
graptus cum feliciter satis expressisset; aliorum tamen declinare
maluit hîc, ubi posuit, respicere potuisse adagium illud, qd ἡ λαχὼς
τῷ θεῷ ἢ κατὰ τὴν τύχην dicitur, ne in pulpamentum concedant scil.
qd σωματιῶν tamen, me auctore, nullus interpreteris. Illud potius
huc fecerit, qd Plutarchus in *animant. terrist. & aqat. collat.*
ubi canes ait venaticos, q̄ lepores insectantur, qos exanimis ne-
lint attingere, ἢ κατὰ τὴν τύχην, ἀλλὰ νικῶν ἀγωνίζεσθαι, non carniū, sed
victoriæ causâ contendere; sed & qd Neoptolemum Pindarus
Nem. 7. κατὰ τὴν τύχην μάχας (qia pro carnibus victima, qas diripere
contendebant indigenæ) decertantem occubuisse. qd mortalibus
priscis frequentius usu venire necesse fuit, qum de victu ac comœatu
potissimum bella invicem gererent. De Achille ac Hectore Ho-
merus Iliad. X.

Τῷ βῆ ἄρ' ἀγλαίμην, φεύγων, ὃ δ' ὀπίθε δαίμων,

Καρπαλίμω: ἐπεὶ ἔχ' ἱερήιον, ἃ δὲ βοῶν.

Ἀφύδην, ἅτε πτόσιν ἄθλια χέρεσι ἀνδρῶν.

Ἀλλὰ θεῖ' ἑυχῆς διόν.

Currebant, iste hac fugiens, pone ille secutus,

Quam poterant rapidi: neque enim carnes ve petebant;

Aut offam, solita velocis prœmia cursus:

Cursus erat de animâ.

At istis contra, qos perstrictos volebat Comicas, *de offa* planè carni-
busq; qanqam & ideo *de animâ*, sive *de vitâ*, uti alter ille Comi-
cus. Pari autem modo in Epicureos ludit Plutarchus; apud qem ubi
negaverat quidam, *juxta Epicuri placita* ἡδὼς ζῆν εἶναι, *vivitæ vi-*
tam agi posse; Παπῆ, inquit aliter, *sis τ' ἀστέγῃ τοῖς ἀνδράσιν εἰσὶν*
ἐσθλὰ ἔσθαι, ἢ τ' οὐ κατὰ τὴν τύχην. *Pape, videris in ventrem viris*
istis insulsum facturus, & ad cursum pro carnibus aduēturus. Ser-
vius ergo catillo *pro carnibus*, non tamen, qd modo *lepus*, pro suis,
ne in escam & pulpamentum aliis cedant; sed *pro offa*, ut habeat
ipse, qd abliguriat, strenuè rem gerere dicitur. Perperamq; omni-
nò Tragici dictum, cum Comici isto committitur. aliud enim ibi
ἡδὼς, aliud hū κατὰ. Qm nec κατὰ Sophocli, tam *corpus*, qam *bo-*
minem ipsum designat: μεταληψιμῶς tamen, hanc diffiteor; ut *carnes*
primò

primò corpus, tam *corpore homo*, ὅλον τὸ ὑποκείμενον, denotetur.
Ceterum nec hujus tantum unius significari, sed reliquorum quoque à
lingvarum aliarum usu, etiam isto remotiorum, exempla protulisse
Prochenium oportuit, si causam suam obtinere veller.

Illud insuper istic observatum velim, quod lingvarum idiomata accuratius attendantur. cum *σῶμα* i. *corpus* Græcis sit in usu frequentiore pro *homine* ipso, *σὰρξ* i. *caro* non item, contra Hebræis *בשר* i. *caro*, in usu familiari pro eodem habetur; at *נֶפֶשׁ* sive *נִשְׁמָה* *corpus* non item: ut sicut vix Hebraicè loquatur, qui *נֶפֶשׁ* pro *homine*; ita vix Græcè qui *σῶμα* pro eodem usurpat. cum tamen eadem in hoc utroque, q̃a & in illis, synecdoche existat. Nec sum nescius apud Mosè in 2. c. 21. v. 3, 4. *בְּבָשָׁר* i. e. *ἀνθρώπων* cum corpore suo, *אֲנִי תָא וְאֵת* (ut Græci rectè reddiderunt) i. e. *ipse solus*, usurpatur. sed & apud Doctores Hebræos *נֶפֶשׁ* i. e. *corpus* pro *homine* adhiberi, unde illud Simeonis Gamathiel filii in Dictis Patrum c. 1. v. 17. *לֹא מֵצָאתִי לְדַבֵּר לְנֶפֶשׁ* non inveni q̃d sit corpori, i. *homini*, melius silentio. Verum aliud est in formulâ peculiari unicâ, aliud in sermone communi quovis promiscuè adhiberi: nec q̃d lingua Rabbinica aut Talmudistica, sed q̃d sacra & purè Hebræa admittat, jam q̃aritur. certè qui *כָּל־נֶפֶשׁ* pro *omni homine* Hebraicè dixerit, nescio an Hebraicè locutus dicatur; qui autem *נֶפֶשׁ* cum p̃ncipis Græcis ego locutum dicere non avsim. Adjicere liceat, & illud *בָּשָׂר* sive *carnem* pro *cetis* quibusdam *corporis membris*, q̃a discretè nominari pudor prohibet, Hebræis sumi familiaritèr. Levit. c. 15. v. 1. Ezech. c. 23. v. 20. unde tractum videtur, q̃d *נֶפֶשׁ* pro *parte hominis irregenita* ab Apostolo usurpatur. Rom. c. 7. v. 18. q̃ia partes eæ concupiscentiæ sedes. nec *τὸ σῶμα* seciùs eidem usurpatur, si Avgustino credimus, in ad Corinth. Epist. 1. c. 7. v. 4. *Corporis*, inquit, adv. Julian. l. 5. c. 4. nomine appellat, non totum corpus q̃d membris omnibus constat, sed membra, quibus sexus discernitur, concubitusq̃ peragitur. q̃o nomine pars itidem nondum regenita censetur, Rom. c. 6. v. 6. & Col. c. 3. v. 5. Verum nec Avgustini istud nos præstabi-

CAPUT. XI.

Δόξα σοῦ. *A. rē rusticā & agriculturā. in his, vsoῦσι Pfoche-*
nio haud rite. A'egou i'ecē Athenis. ἀγρ; σπείρειν, ἐμψύειν,
נָן סַכְכָּה וְרַע עוּ הָרוּרָה פְּרִי בֵן, semen mulieris etiam. Lev.
12. 1. de qo commentum Rabbiniūm. semen & fructus
pro sobole & posteris, Hebrēis qm Gracis in sermone com-
muni usitatoria. φιλότιπ μῶν Hesiōdo & Homero frequens.
Βατερμαμνομαχία avtor. E'vnoia, Hebræorum תבוא Epiphani-
us emendatus. φιλότις, & φιλότις. χείρ, χεῖρ'εἶδαι, χείρτις
ἐμψύει. Maximus Tyrius emendatus & Pindiri Scholla-
stes. εἴδοια ἀπὸ τ' ὁμίας diversa Plutarcho, & Dionī; sed
eius qm Apostolus radix genuina, comesq; necessaria.
Εἴδοια ὁρακλῶδη Solonis lege indicta. πῶθεν; & πῶθεν γὰρ; e-
legans formula. Plutarcho mendā factā emendatus. Ha-
licamenſis interpres notatus. Cognoscere, & noticiam habe-
re, in σιμῶσι λόγῳ; nec Hebræis solis. Epiphanius notatus.
formula eadem de sexu seqiore usurpata. Ab Hebræis de-
rivatam vult Grotius. Τὸ συνελθεῖν, ἢ τὸ συνῶκεῖν, in eisdem.
Laertium Pfochenius haud recte cepit. συνῶκεῖν, ἢ συμῶκεῖν
Themistius emendatus. Vita pars minima vivitur. Sena-
rius Menandro assertus. Ennius restitutus & explicatus.
סַכְכָּה סַנְכַּחֲדִידֵינ. תבוא בוא εἰσπορεύεσθαι, εἰσελθεῖν, intrare,
ingredi: Locutiones elliptica; metonymica, vel synecdochica.
Greci βαιεῖν, & ἐμβαιεῖν de brutis solis. קר & πλῆ-
μαλῶν tam de homine qm de brutis, πλῆμαλῶν de hī
διελθῶν de hoc negotio usurpatur, at non διελθῶν: πλῆμα-
λῶν, πλῆμα, & ἐμπλῆμα; at non πλῆμαλῶν. Pollux, & Ari-
stophanis Schol. emendati. Frisblini versio parum idonea.
Esse cum aliqā. συγχεῖσθαι γὰρ ἀμῶς, διγχεῖν, tangere, at-
tingere. tagaces. Nonius emendatus. A Phil. Pavao dissen-
2
sus.

132

ibi ferentes, unde nihil enasci vellent, aut siq[ue] inde fructus prodant, cum probro futurum sit, clam haberi cupiant. Sed et è Legibus Atticis Isidori Pelusiota illud lib. 3. ep. 243. Τῶν γὰρ παθόντων ὁ αὐτὸς σὺν ἀπὸ τοῦ θ. γυναικῶν, τούτοις, γόμον ποιεῖ. διδ. ὁ παρ' Ἀθηναίων, ἢ συνάρεα ἢ ἡ γυνὴ, ἐπ' αὐτῶν παίδων ἐλέγχο γίνεσθαι, καὶ γοῶν οἱ τεκόντες ἀλλήλους. qo loco tamen cum Plutarcho ἐπ' αὐτῶν malim. Ibidem: Τῇ γυναικὶ ὁ αὐτὸς ἀνδραγάσκειται. τὰ τέττα, τὰ σπείροντα γὰρ, καὶ ἀφορῶντα ἢ γυναικῶν γόμον, (παρ' ὃ καὶ αὐτῶν, αἰς ὁμοίαν, λέγεται) ἢ σπείροντα γὰρ, καὶ δὴ τὸ γόμον γίνεσθαι. De quibus verbis (nam notationes ridiculas mitto) alibi dicitur. Et Epist. 12. ὁ αὐτὸς σπείρει, ἢ δὲ σπείρεται ὁ αὐτὸς γόμον, ἢ δὲ πύρεται. ὁ αὐτὸς γοῶν γὰρ γόμον ἐπὶ γοῶν, ἢ δὲ γοῶν. Poterant adjici et è poetis Latinis haud pauca; q[ui]a tamen q[ui]a reverà magna ex parte sunt minus σπουδαῖ, prætereo. Subjiciam duntaxat Sophoclis locum quendam ex Oedipo Rege, in q[ui]o pluribus eodem respicientibus vocabulis subiectum hoc prosecutus est.

Ὅθεν περ αὐτὸς ἐσπέρη, καὶ καὶ τὸ γοῶν
Εὐπρόσθετος ὡς, ὡς περ αὐτὸς ἐξέρη.

genitricem arans;

Ex q[ui] ipse factus est ipsam, vos sibi insuper,
Quibus ipse pullulavit, ex eis protulit.

Habes hic αὐτῶν, ἀπογόν, γούνα. Verba sunt Oedipi filias ex Jocasta matre suas alloquentis.

Sed nec infvera Hebraeis ista: quibus non in poeticis tantum, sed in sermone familiari, בן filius à בן sobolescere Hymn. 72. v. 17. unde crebrum illud בן ובן filius et nepos. Gen. c. 21. v. 23. Job. c. 18. v. 19. et Esajæ c. 14. v. 22. Tum זרע semen, et פרי fructus, pro prole ac sobole; q[ui]od utrumq[ue] passim occurrit. unde & שכבתי concubitus seminis. i.e. seminalis. Lev. c. 19. v. 20. Et ibid. c. 12. v. 1. וזרע כהן שם mulier ubi seminaverit, & marem pepererit. Græc. σπέρματις. Heb. seminificaverit; inquit Piscator. atq[ue] ita Pagninus reddidit. Piscator ipse, semen conceperit. atq[ue] ita nostri. Vetus, & Tigurinus, suscepit. At Buxtorfius, sementaverit. Vatablus, semen emisit; Junius, ediderit. Atq[ue] ita Abr. Elsdraides; adducto Genes. c. 1. v. 11, 12. ubi זרע זרע de plantis dicitur, unde et mulierem semen edere, contra Aristotelis dogma, de generat. animal. l. 1. c. 19. evincunt: è Græcorum quoq[ue] sapientibus pariter contendentibus, ex utriusq[ue] parentis semine coagulato sætum confingi, uti et Elsdraides

Esraides istuc monet: Quam nungantur planè; quàm (eodem referente) ulterius progressi Hebraeorum Magistri, inde colligunt, *Ma-*
rem cdi, qoties mulier semen mittere prior ceperis, feminam, ubi vir.
ita Menachem in locum illum; & Jajrus ad Gen. c. 46. v. 15. qđ ideo
vult prolem masculam Leæ matri attribui, Dinam filiam Jacobo
patri. Verum missis istorum nugamentis, patet hinc formulas hasce
non Hebræis minus quam Græcis esse usitatas.

Illud obiter hac occasione atq; hoc loco in antecessum dabimus.
Sect. 109. Pfochenius eos perstringit, qđ dicto Apostolico ad Co-
rinth. ep. 2. c. 11. v. 22. *σπρίμα Ἀβραάμ*, pro *Abrahami posteris*; *me-*
tonymiam Hebraicam subesse monuerunt. *eur non*, inquit, *atq; me-*
tonymia Græca diceretur? non minus enim Græcis est atq; Hebræis
usitata.

Atq; hoc ille nevtiq; probavit. neq; enim si apud Tragicum
unum aut alterum vel poetas qosvis etiam, eā notione vox ista u-
surpata sapiusculè deprehenditur; ideo *Græcis atq; Hebræis*
usitatum metonymiam esse illam inde constabit. cum proso sermo-
ne (qđ est lingvæ cujusq; maximè familiaris atq; usitatus) scriben-
tibus minus frequens tamen esse qeat: et est reverà istis apud Græ-
cos insolens satis; quàm apud Hebræos in omne genus scriptiōne, tam
historicā & didacticā, quàm poeticā & dramaticā nusquam non sese
ingerat.

Qđ idem & de eodictum sit, qđ Sect. 117. de usu vocis *καρπὸς*
in eandem mentem Act. 2. v. 30. Psal. 132. v. 11. & alibi passim, dis-
seritur. qđ loco, ut priscis Græcis in usu parili vocem eam fuisse
comprobet, nihil quicquam adducitur præter illud Evripides Ione,

Ἄλλος γυναικὸς παῖδας σκαρπύλλου.

ubi tamen vox ipsa qđ nevtiq; comparet. Sed in transitu istuc
ista: nos jam in *σκαρπύλλου* illis recensendis & dispiciendis pergamus.

Illud itaq; *σκαρπύλλου*, ex Homero ipso, apud qem passim
occurrit, qemq; Plutarchus in *erotico* monet *φιλόπαιτα* & *παιδύτιον περ-*
παγεύειν σκαρπύλλου, vel ex Hesiodo, qem Scultetus laudat in *deliciis*
Evangelicis, c. 2. ubi pleraq; ista reperiuntur, adduci potius pote-
rat; quàm ex Care illò, Tigrete, an Pigrete, cui pugnam cum ranis
murinam illam viti docti attribuunt. Siquidem, ut Philosophus Topic.
1.8. c. 2. *Σκαρπύλλου δισέον, δια Ουκ, ἢ χ δια Χοείλ.*

Cæterum non minus eleganter *καρπὸς* vocabulo (quan-
quam Græcis id insolens) idem expressit Apostolus, ad Cor. ep. 1.
c. 7.

e.7.v.3. Hoc autem Hebraeorum חַיִּים quod Exod. c. 21. v. 10. LXX. χαίρειν vertunt; cuius radix חַיִּי non quā compressionis notionem habeat, sed quā *benignitatem*, sive *benevolentiam*, h.e. εὐνοίας, Psal. 18.v.36. & Psal. 45.v.5. designet, ab Apostolo expressum censet V. Doct. Lud. Cappellus in *Spicilegio*. Quod prior etiam Jo. Drusus monuit *Prætoriorum* lib. 6. εὐνοίας vocabulum Hebraeorum חַיִּי respondere, quod ex Magistrorum sententiā coitum significet. Proinde quod de Abisag Epiphanius hæref. 69 S. 46. dixit, cognovisse eam regem iam decrepitum, εἰδότες τῇ δὲ εὐνοίας, non εἰδότες τῇ δὲ ἀγένης, poterat elegantius ἢ σεμιότως etiam sic extulisse, ut diceret, cognovisse eam, εἰδότες τῇ δὲ εὐνοίας, non τῇ δὲ εὐνοίας; quod ibi pro εὐνοίας perperam legitur. Certè non σεμῶς minus, undecumque id haberit, Apostolus τὴν εὐνοίας vocabulo officii conjugalis id extulit, quam Gracilli, qui hujus loco usurpant, vel φιλόπῳ, (quod potestis magis peculiare, Homer. Iliad. v. 636.

Πάντων ἡμῶν ἡδὲ ἐστὶ, καὶ ὅπου, καὶ φιλόπῳ.

Et in plurali, Pindar Pyth. 9.

καὶ χαίρειν ἡμῖν ἐστὶν ὅσας περὶ ἐσθλὰν εἰλοπῶν.

vel χαίρειν, quod est prorsus sermonis auctoribus etiam in usu; unde χαίρειν δίνεις, & χαίρειν, ἐπὶ ἀνδράπων πρὸς μίτρας dici, monet Polux. l. 5. c. 15. S. 1. Xenophon memorat. l. 3. ubi Theodorum meretricem, quā ratione amicos suos excipere ex usu sit, instruit Socrates. καὶ χαίρειν δίνεις ὡς ἐκβλέπων χαίρειν, & τὸ σπῆδον. σε φροντίζοντι, ὅλῳ τῷ ψυχῇ καὶ χαίρειν. Et, τὸ φαίνεσθαι χαίρειν χαίρειν, καὶ διαφύγειν. Hesychius: χαίρειν, φέρειν. λέγοντι γὰρ αἱ γυναῖκες χαίρειν, αἱ αἰεὶ συνίστανται ἑαυτὰς, ἐνδιδόναι. Et Svidas: χαίρειν. καὶ ὡς αἱ πολλοὶ ἰδὼς δὲ, ἐπὶ ἀφροδισίων. Plutarchus in amatorio: χαίρειν ἢ ὡς ἀπλῶς ὁποῖς τὸ ἀρρετὶ κέλανται αἰεὶ τὸ πλεονάζειν. adducitque Pindarum, qui dixerit, τὸ ἡφαιστον ἀνὴρ χαίρειν ἐν τῷ ἡφαιστον γένει. Et Sapphus illud αἰεὶ τὸ ἡφαιστον ἔχοντα ὡς.

Ἐμμεγίστοιμοι μὲν ἡμῖν φαίνονται καὶ χαίρειν, et in plurali χαίρειν αἰετὶς αἰετὶς eodem sensu usurpatum. unde emsculandus obiter Maximus Tyrius: apud quem differt. 3. pro ἀχαίρειν viciōse (quod est ex diametro contrarium) χαίρειν exhibetur. Nec Pindari Scholiastes minus; apud quem ad Pyth. oden. 4. voce nec navci, λιδοχαίρειν legitur. quam lectionis geminæ interpretationem veram subjunxit, ἢ καὶ πρὸς ἀνδράπων δὲ τῷ ἡφαιστον χαίρειν. Porro ex diametro contrarium quod ajebam, etiam hanc mente si dixerō, V. C. Hejnsium astipulantem

habitus sum. sic enim in *Lecton. Theocriti* c. 15. ad *Idyll.* 8. cuius initium, *Δάφνιδι πρὸ χερσίν* &c. ὁ πόντος, *Daphnis ingressus* ἡλίκην δ' *χέρσιν*, *venuste à poëtâ* χερσίν dici potest, ut hac voce denotetur, non forma corporis, sed *atatis tempus*. *Ælianus* in partes arcessit, q̄i var. *histor.* l. 11 c. 18. de *Daphnide*; *Βυζολαὶν δὲ καὶ Σικελίαν* ὁ *Δάφνις*, ἡρώδης αὐτῷ συμπαῖς μία, καὶ ὁμίλῃτε καλῶς ὄντι, καὶ νῦν καὶ ἀρχαῖον Ἰωνήτι, ἔνθα τῷ ἡρώδης ἡ χερσίν αὐτῷ ἐστὶν ἡβη τῇ καλῶν μετεχούσαν, ὡς περ φησὶ καὶ *Ὀμῆρος*. *Homeri* locus quem respexit *Ælianus*, habetur *Odyss.* κ. v. 279.

Πρώτον Ἰωνήτι, ὡς περ χερσίν ἡβη.

quod & eodem prorsus modo legitur *Iliad.* κ. v. 384. atque ita forsitan etiam scripserit *Ælianus*. Ceterum aliud est apud *Plutarchum* *ἔννοια*; quod ἀπὸ τῆς ὁμιλίας discescit verbis illis. καὶ γὰρ ἡ φῶς φύσιν ὁμιλία πρὸς ἀλλήλους ἢ ἀναίρεται πρὸς ἑρμηνεύειν ἔννοιαν, ἢ βλάπτει, πολὺ μᾶλλον αἰὶός ἐστι τῇ γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν ἔρωτι τῇ φύσει ἡρώδης εἰς φιλίας δια χερσίν ἡβη. ubi *χέρσιν* dicit, quam prius ὁμίλιαν, φιλίαν quam prius ἔννοιαν dixerat. de q̄a & postea; *Σπέρματι δὲ καὶ σέρρειν ἐνὶ μοι δοκεῖ ἡρώδης* πρὸς σέρρειν διαλάττειν; ἔνθεν ἐμφαίνειν πρὸς ἑσέως καὶ συνηθείας ἀνδρῶν μετὰ γυναικῶν ἔννοιαν. Sed et *Dio Prus. orat.* 3. καὶ τὰ ἀφελύσσοντα ταῦτα ἡρώδης καὶ ἀνυβεισθέντα, ἔρωτι γίνεται μετὰ φιλίας τῇ συνόψει, καὶ οὕτως μετέπειτα ἔννοιαν ἀνδράποισ ἐπὶ ἡβῃ. quibus locis etiam si aliam τὴν δινοίαν ὀνομαστικὴν notionem habeat, quam apud *Apostolum*; clarè tamen ostendunt, quam aptum fuerit ad eum sensum, in quem *Apostolus* usurpavit. *Edictum* autem *Apostolicum*, qd. ἔννοιαν ἀποδιδναὶ sibi invicem conjugatis interdicat, accedit proximè *Solonis* lex illa, à *Plutarcho* in vitâ ejusdem recensita; q̄a jubet τῶν ἐκείνου μὲν ἐν τῷ γάμῳ πάντως τῇ ἐπιλήσει τῇ λαβόντα. cuius & constituti rationem subiungit: καὶ γὰρ εἰ μὴ γίνοντο παῖδες, αἰδέσθαι μὴ τις ἀνδρὲς αὐτῷ πρὸς σπέρματι γυναικῶν καὶ φίλοφροσύνη, πολλὰ τῇ συνεργασίᾳ ἐκείνῳτι διγχεῖν αἰσχύνην, καὶ τῶν διαφροσύνης ἢ ἑωσὶ πάντεσσιν ἀποτραφεῖται. Quamquam autem idem in opusculo amatorio legem eandem, non ad τῶν ἐπιλήσει τῶν λαβόντων restringit, sed ad omnes promiscuè conjugatos extendit; *Καλῶς περὶ μὴ ἐλατῆρον, ἢ τῶν καὶ μὴ τῶν γυναικῶν*. subditq; ἢ καὶ ἡδονῆς ἐνεκα, πρὸς ἀλλήλους ὡς περ αἱ πόλεις δια γόνου σπινθίδος ἀναγνῆνται περὶ ἀλλήλων, ὥτως αἱ ἐκ βελόνης ἀναγνῆνται τῇ γάμον ἐν τῇ ἐκείνῳτι συνεργασίᾳ σχημάται ἐν τῇ ταύτῃ φιλοφροσύνῃ. q̄a eo libentius adduco, partim ut formulâ elegantè observē, partim ut leco turpiter de pravato medicinâ faciam.

formula

inula elegans, πόθεν; et πόθεν γὰρ; qā negari aliquid solet, tanquam quod vel non possit esse, vel non fas sit credi. Dionys. Halicarn. l. 4. *Ἄρα δὲ ἡ γαμνία πάλαι ἔστιν, ὡς ἐν ποτὶ αὐτῷ γράμμοι βασιλεῖς; πόθεν; πόθεν γὰρ καὶ δέ; num impetium accipit, eo modo, qo reges qī cum antecesserant? unde? multum abest. ubi dicti venustatem interpretes corrumpit, dū formulæ usum non advertit Arriani Epictetus l. 2. c. 21. *ὡς γὰρ ἀποδοσέμενοι, ἢ ἐπικουράσσοιτες, ἢ ἀλλ' αὐτῶν ἀνδράσιν ἐς χάδα; πόθεν; ἢ δὲ ἐγὼ; num enim acceditis, tanquam viria vestra deposituri, aut corrumpit, aut alia eorum loco meliora accepturi? unde? longe ab eo abestis. Plinius min. l. 4. ep. 14. *Quos refugimus, non qia se- veriores. unde enim? sed qia timidiore sumus. Gregorius Naz. de pace orat. 3. ἢ πόθεν αὐτῶν κατὰ τὸν χρόνον τοῖς ἑταίροις, ἢ καὶ διὰ τὴν τοῖς ἑταίροις ἐκείνων; ἢ δὲ ἔχ' ἑταίρον ἔχει. πόθεν; ἀλλ' ὑπερβαί- νοντες αὐτοὺς. ἢ δὲ ἐπικουράσσοιτες, ἢ ἀνδράσιν ἐς χάδα; Ego me collaudantibus pe- cunias copiosas dependerem, siquidem me laudibus suis meliorem facerent. nunc verò hāud ita se res habet qī id qrat? sed idipsum quod sum idem maneo, siue me illi maledictis incessant, siue admirationi ha- bent.***

Tum γυμνίων vox hic obscenum sonat: ac si conjuges Plutarchus veller, ἐν τῇ γαμνίᾳ φιλοφροσύνη γυμνίων συνίσταται, ea schemata, (mo- dos, Naso art. l. 3. *Mille modi Veneris.*) conquirere, quibus scorta im- pura amasis suis solent χαρίζεσθαι. cujusmodi sunt quorum meminit Clemens in hortatorio, τὰ φιλεῖ ἰδὲ σχήματα, τὰ συνιστάται scil. de quibus scripsisse Aftyanassam quandam Helenæ famulam, avtor est Svi- das. qo mode Alexis (referente Plutarcho de poet. legend. et de virt. moral.)

Τοῖς ἰδιώταις δὲ συνίσταται ἡ πόρνη.

Voluptates undiqae svadet conquirere. Verum nihil minus Plu- tarchus in animo habuit, qī & uxorem meretriciē haberi vetuit in præcept. conjugal. locum vitiatum interpretes vidit; sed tanquam con- clamatum omisit. forsan sic ex priore restituendum fuerit, ut pro γυμνίων, συχεσμάτων reponatur. quod itaqe priore loco συχεσμάτων av- tor dixerat, hoc loco συχεσμάτων dixisse videtur; quod exscriptor cum non intelligeret, in γυμνίων corruerit. συχεσμάτων Svidæ sunt ἀπυχεματα, apud quem avtor innominatus. ὁ δὲ ἐπὶ τῇ ἀπυχεμοσι- στικῇ ἐργασίᾳ, μίσηται ἢ ἐν πολιτείᾳ συχεσμάτων, tanquam possit & molestiarum nomine commodè reddi. Legelatā, inquit, Solon iussit, ne ter nūmminem quē membrum marium cum uxore conjungeret, neq. id volupcratis

voluptatis causa. unde enim? (sive, q̄i enim id vellet?) sed quod
gemadmodum fœdera secum invicem temporibus statim renovant civi-
tates: perinde connubium renovari vellet, ex eis q̄a undegage occur-
runt molestiis, per ejusmodi gratiam utrisq̄e familiaritatem.

Verum ista de Græcis elegantius illis suffecerint; de quibus impræ-
sentiarum minus quærebatur. propius ad rem de q̄a agitur accedit,
quod formulam illam, *Cognovit Adam uxorem suam.* Genes. c. 4.
v. 1. *Et non cognovit eam, donec peperisset primogenitum suum.* Matth.
c. 1. v. 25. (quod frustra, imò ineptè ac ridiculè, Epiphanius hæres.
78. S. 17. & 20. aliò conatur detorgere) nec Græcis scriptoribus
insolentem esse docet, adductis tribus è Plutarcho locis: quibus ad-
jici plura ex eodem geunt. uti quod in *monitis politicis*, de Alexan-
dro, ἀνδρας ἢ ἀδελφῶν ἐγνωνῆναι τινὰ πρὸς ἑαυτὸν καὶ νέον, ἐν ἐπαγγελίᾳ.
cum accepisset sororis suæ notitiam habuisse adolescentem formosum
gendam, non succensuit. Et in Pompeio, de ipso; ἢ τὸ σωφροσύνην τῷ
ἀδελφῷ μόνον γνωσκαρτέον τὴν γαμινιδίην. nuptæ solius notitiam ha-
bentis temperantia. Et in Catone majore de Lelio, μίαν ἢ ἐν γυναικὶ ἐξ
ἐχθρῶν γυναικῶν. unius quam primam duxit, mulieris notitiam ha-
bens. Sed poterat ex Menandro potius Comico vetusto; eo magis quia
familiari isti ac vulgari magis sermone utuntur. ex quo *σεμνὸν λόγον*
ἐξείλετο istud profert Hermogenes de inventione tom. 4. c. 11.
sunt autem puellæ vitii sibi allati historiolum referentis: Διονυσίαν ἢ
πομπήν. ὅ δέ μοι ἠμολύβησε μίχρη τῷ πατρὶ καὶ θυγατρὶ περὶ τοῦτο, καὶ πολυαῖαν
καὶ κατὰ τὴν ἐξουσίαν. Bacchanalia agebantur. ille autem ad fores usque secutus
est. cum venitans, matre delimita, cognovit me. ἐκείνη σπεύσας, inquit rhetor,
περίηκεν αἰχρὴν σεμνοτέρᾳ λόγῳ συνδίδασκεν. rem turpem oratione honesta insigni-
nivit. Et hac itaque nec priscis Græcis inveterata prorsus fuerit formu-
la. Sed nec Latinis, quod ex Cæsare; apud gem *Belli Gallici*. l. 6. *Ger-
manis*, dicitur, turpissimum haberi intra annum vigesimum famine
notitiam habuisse; ostendit Pfochenius. et ex Nasone, q̄i *fabul.* l. 4.
de Cadmo in angvem verso,

— ille sua lambebat conjugis ora,

Inge sinus charos, veluti cognosceret, ibat.

ex quo eodem adjicio. et de muliere usurpatum. Sic enim apud eundem
de Medæâ Hyfipyle ad Jafonem,

Turpiter illa virum cognovit adultera virgo;

Et apud Nonium Turpilius Demiurgo,

Mulier meretrix, q̄a me q̄esti causâ cognovit sui.

Cæterum

Cæterum statuere non dubitat, qđ & istud suggestit V. Cl. Grotius, locutionem istam *ex Hebraicâ in linguas ceteras derivatam*, in *Annot.* ad Matth. c. i. v. 15.

Quemadmodum autem τὸ συνῶικειν, ita & τὸ συνελθεῖν, ut nonnullis placet, et τὸ συνοικεῖν, eodem significato, tam priscis Græcis, quam & nostris scriptoribus utrunque adhibetur. Prius illud forsan juris controversi fuerit. Attamen apud Matthæum c. i. v. 19. non desunt, qđ sic sumant, auctores magni, in illis, οὗτοι ἢ συνελθεῖν αὐτὲς, *pruſquam convenissent illi*, Iosephus utique & Maria. qđ non de *coitione*, sed de *coitu*, sive congressu Erasmus exposuit; non de *conventione in edes communes*, sed de *cubilis ejusdem consensione*. Certe ita cepisse videtur Joannes ὁ θεουορρημον. ἐκ εἰπὺν, inquit ὡς αὐτὸν ἀχθῆναι αὐτῶν εἰς τὸ οἶκος τῶ νομφεῖ. καὶ γὰρ ἐνθὺν ἦν. Nec abscedit Piscator, adjecto ex Lex. Vet. Sophoclis illo, (χο & suppletur τὸ ἐλκεῖν) Συνῆλθον τὸ πῶν λέχους. *In cubile conveni tunc.* Favorinus itidem, undecunque habuit, Συνῆλθον, τὴν ἑα, ὅτι τῷ ὀχέῳ.

Verum τὸ συνοικεῖν qm sic usurpetur, ambigi non potest. Siqđem τὸ συνοικεῖν h.e. *cohabitandi* vocabulo Petrus Epist. i. c. 3. v. 7. mariti cum uxore conversationem, ac consuetudinem connubialem integram complexus est. Mitto tanquam coactum nimis, & ineptum planè, qđ καὶ συνῶσιν eodem loci, huc trahit Occumenius, ac si Petrus Pavli illud ad Cor. ep. i. c. 7. v. 3. honestius pavlo formulâ istâ extulisset. Sed verbum συνοικεῖν ita usurpant pariter Atheniensium leges apud Demosthenem, an qm alium adv. Nearam. ἐὰν ξὺν ἄλλῃ συνοικῇ τέχῃ ἢ μηχανῇ ἡπνίῳ, γραφίδω ὅπως τὰς διανομήτας. — ἐὰν δὲ ἄλλῳ, πεπεσίδω. — ὡς αὐτοὶ δὲ καὶ ἐὰν ἢ ξὺν τῷ ἄλλῳ συνοικῇ καὶ ταῦτα καὶ ὁ συνοικῶν τῷ ξένῳ τῇ ἄλλῃ, ὀφειλέτω χάριτας δαχμάς. Et Orator ipse: ἐκ ἐὰν ᾖ ξένῳ. τῷ ἄλλῳ συνοικεῖν. ἐστὶ καὶ ἄλλῃ τῷ ξένῳ. non *permitti lex, aut peregrinam cum civē, aut civem cum peregrinâ cohabitare, consueſcere*. Ex Timæi histor. l. 10. refert Laertius l. 8. dicere solitum Pythagoram, τὰς συνοικέους ἀνδράσι δῶτα ἔχειν ὀνόματα, κόρας, νομφάς, ἢ τὰς μνῆρας καλῶντας. καὶ cum viris cohabitantes, sive consueſcunt, deorum sortiri nomina, puellas, nymphas, sive sponſas prius, τὰς μῶας matres nuncupatas. qm locum in animo habuisse Pſochetium existimo, cum Sect. 39. scripsit Timæum λέγειν pro νόμφῃ, sponſâ, τὸν accipere. qđ Laertius tamen non dicit. Fefellit illum utiq̃ interpunctio vitiosa, qđ coniungenda disjunxerat. Scitè autem Plutarchus ad istâ τὸ συνοικεῖν vocabulum de conjugibus usurpatum.

R

patum

patum alludens in monitis conjugalibus. Τῶν συνωμένων οἱ φιλόσοφοι, τὰ μὲν ἐν δεσώτων λέγουσιν ὅτι, καὶ ἀπὸ τῶν πόλεων καὶ κρατοπέδων· τὰ δὲ ἐν συνωμένων, ὡς δικίαν καὶ ναδί· τὰ δὲ ἠνωμένα καὶ συμφυῆ, καὶ ἀπὸ τῶν ζώων ἑκαστον. ὁ δὲ ἐν καὶ γὰρ μὲν, ὁ μὲν ὅτι ἐραίνων, ἠνωμένον καὶ συμφυῆ ἔστιν· ὁ δὲ ὅτι διὰ πρὸς αὐτῶν ἢ τέλει γαμήτων, ἐν συναπτομένον· ὁ δὲ συγκαταδιδόντων, ἐν δεσώτων, ὅς συνεικὲν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, ἢ συμβίβον νομίσαν. corpora philosophi; alia dicunt ex dissimilis constare, ut classem & exercitum; alia ex connexis, ut domum & navem; alia unita & coalita, ut animantium. unumquodq. (de qd. distributione videri possunt & Seneca Epist. 102. Et Pomponius I. C. Digest. l. 41. tit. 3. leg. 30.) eodem fere modo conjugium eorum, qd. quidem mutuo erga se invicem amore afficiuntur, coadunatum est & coalitum; eorum, vero qd. dotis sollicitudine causa duntaxat contrahunt, quasi rerum est connexarum; eorum denique, qd. ut simul dormiant tantum, tanquam rerum a se invicem se junctarum; qd. itaque cohabitare potius, quam unam vitam degere dixeris. Hoc autem Plutarchi Themistius fortiter respexit, qd. in libr. de animâ, referente Stobæo tom. 2. c. 97. de conjugum pari qd. in amore mutuo, ac concordia singulari unum simul translegerant; Ὅθεν ἐμοὶ καὶ, inquit, πλεον αὐτῶν φαίνεται γένον αὐτῶν συμβιωτικῶν. πάντα γὰρ δόλι καὶ δικαίῃ γένον ὁμαλῶς συνεστῶσιν· αὐτῶν δὲ αὐτοῖς (ἀλλὰ leg.) συνωμένων, ἢ συμβίβον, ὅταν λυπτῶν τὸς αὐτοῦ, ἢ ἡλιποπῶσιν, ἢ διαφύωνται αὐτῶν γυναικῶν, ἢ κακῶς λέγουσι, ἢ φεύγουσι, ἀρνηθῶσιν αὐτῶν φιλοφροσύνας ἢ συνδιαπύσεις. ὡς αὐτῶν ἐξαιρῶν γένον, ἐν ὃ τῶν περὶ αὐτοῦ, ἀπολείπεται βραχὺς ἐκείνῳ ὁ πρὸς συμβίβον. Unde mihi visus est maritus ejus plurimum temporis cum ea convivisse. per totum enim decennium ægalē & inoffenso cum ipsâ tenore convixit. at alie maritis suis cohabitant, non convivunt, ubi vel viros suos tristitia afficiunt, vel zelotypiâ laborant, vel de facultatibus litigant, vel obloquuntur, vel benevolentiam mutuan. & convictum averfantur. proinde tempus illud si excemeris, qd. se hoc modo gerunt, breve admodum deprehendetur intervallum, qd. sibi invicem convivunt. Novissima illa Menandri in Plocio dictum putat, alludunt, qd. apud Stob. extat. tom. 2. tit. 108.

Μικρόν τι γὰρ βίη καὶ γένον ζώων γένον.

Illud certe expressisse Senecam (missis aliorum conjecturis. de P. Syro aut Ennio, Lipsii; de Actio, Mureti; nam Maroni versus abjudicat) cum Jano Rutgersio, l. 4. c. 17. statuo; quoniam ait de vit. breviter c. 2.

Adde

*Adeo ut, quod apud maximum posterum mors oraculi dictum est,
verum esse non dubitem.*

Exigua pars est vita, quam nos vivimus.

Ceterum quidem omne spatium, non vita, sed tempus est. Idem Epist.
99. Hoc, quod etatem vocamus humanam, compara temporis muer-
so, videbis quam exiguum sit. Ex hoc quantum lachryma, sollicitudines
occupant, mors antequam veniat optata, valetudo, timor, teneri, aut
rudes, aut inutiles anni: adice labores, ludus, pericula; & intelli-
ges etiam in longissimâ vitâ minimum esse quod vivitur. quod Man-
tialis festivè sic expressit l. 6. ep. 70.

At n'fri benè computentur anni,

Et quantum tetrica vulere febres,

Aut languor gravis, aut mali dolores,

A vitâ meliore separetur;

Infantes sumus, & senes videmur.

Vide Senecam amplius de brevit. vit. c. 2. & 7. q. & ibid. c. 8. ele-
ganti imagine hoc ipsum illustravit. Non est, inquit, quod quingam prop-
tercaus aut rugas, putes diu vixisse: non ille diu vixit, sed diu fuit.
(Nihil enim minus est hominis occupati, quàm vivere. Ibid. c. 6.) Quis se va-
tempestas à portu exceptum huc & illuc tulit, ac viribus ventorū ex di-
verso furentium per eadem spatia in orbem egit, non ille multū naviga-
vit sed multū jactatus est. Potest fieri, imo saepe fit, ut qui diu vixerit, pa-
rum vixerit. Idem. Epist. 49. Facit huc Similis Epitaphium apud
Xiphilinum ex Dione in Hadriano, Βίος μὲν ἔμμενος, Χρόνος δὲ ἐμὲν ἐμὰ
quod cum Menandro, necnon Themistio aut Plutarcho, etiam verbis tenus
(mens enim eadem omnibus his) adamussim convenit. Hinc illa
Manilii reprehensio astronom. l. 4.

Quid tam sollicitis vitam consumimus annis;

Torquemurq; metu, cecage cupidine rerum,

Aeterniq; senes curis, dum querimus; avum

Perdimus; & nullo votorum sine beati,

Victuros agimus semper, nec vivimus unquam?

Hoc est autem quod Ennius Iphigen. apud Gellium. l. 9. c. 10.

præter propter vitam vivitur.

sive, ut magno eum iudicio restituit V. Cl. Cl. Salmasius in *Eneri-
cit. Plinian.*

præter propter vitam vivitur.

h. e. absq; ullâ censâ ratione in de hæcior pœcedit quædā. diu incertū

R. 2

errat

errat animus, quod prius dixerat, tanquam in salo fluctuabundus. Sed ut ad pensum revertamur: cum τὸ συνοικεῖν, i. cohabitandi nomine tota maritalis consuetudo & conversatio comprehendi solet, de conjugibus adversus se invicem dissidia, suspiciones, rixas foveantibus, aut non mutuâ sibi invicem dilectione ac benevolentia conjunctis, usurpari posse concedunt auctores illi, ut *cohabitare* dicantur; at *convivere* unâ dici non oportere, cum hac ratione. βίον ἀΐστων, *vitam nec vitalem* sibi invicem faciant. Itaque quomodo Plato olim Xenocratem bonum probumque cateroqi, cum moribus tamen nimis esset avstis, θύει τὰς χάρις, i. *gratias litare* iussit: ita Plutarchus, ὃς τῇ σωφρονί μάλιστα δεῖν ποιεῖς τὰ ἀδρα χρεῖται, *etiam mulieri sobria ac temperanti gratias esse erga virum quam maxime necessarias*, ἢ ἡδέως συνοικεῖν, ut, quod Metrodorus olim dicebat; *suaviter ac jucunde cohabitare*; sive (quod superius dictum est) *non cohabitare tantum, sed & convivere possint*.

Ceterum Plutarchi illud συνοικεῖν, etiam alterius σεμνὸν λόγον meminisse facit, qd Græci Veteris Instrumenti interpretes; sed & Latius vetus, creberrimè, negotium istud viri (cum muliere exprimeret) convexerunt; & Hebræorum כָּבַשׁ quod *concumbere* significat, interpretari. Est autem istud κοιμᾶν, sive κοιμάσθαι; unde συνοικεῖν, sive συγκοιμάσθαι, nam dormire, & unâ dormire utrumque significat. Ita Genes. c. 39. v. 10. ὃς ἐπὶ μετὲ κοιμᾶσθαι μετ' αὐτῆς, *non sustinuit cum ei dormire*. Vet Lat. *recubabat stuprum*, cum tamen supra vers. 7. & rursus vers. 12. κοιμᾶσθαι μετ' ἐμῷ, vertisset; *dormi mecum*, sic & Levit. c. 29. v. 20. ἐὰν τις κοιμῶν μετὰ γυναῖκος, *vir si dormierit cum muliere*, & Histox. Reg. l. i. c. 2. v. 24. συγκοιμήσονται μετὰ τῆς γυναῖκος, *dormiebant cum mulieribus*. Et Deut. c. 27. v. 21. ὅποιος κοιμᾶται μετὰ ἀδελφῆς, *maledictus qui dormit cum sorore*, sed & valdè καταχρηστικῶς, ibid. v. 20. ὅποιος κοιμᾶται μετὰ παντὸς υἱοῦ, *Maledictus, qui dormit cum omni iumento*. Hesych. Συγκοιμάσθαι, συνελθεῖν, inde συγκοιμίσις Platon. Et Pollux. l. 5. c. 15. πρὶ μίξεως, συγκοιμᾶσθαι, συγκοιμᾶσθαι, συγκοιμᾶσθαι, Epictetus enchirid. c. 39. Αἱ γυναῖκες ἐκδύς ἀπὸ περικνημίδων ἐπὶ τῶν ποδῶν ἀνδρῶν κνέαι καλῶνται: ποικίλιν ὀνόματι, ὅτι ἀπὸ τοῦ ποικίλου ποιεῖται, μόνον δὲ συγκοιμᾶσθαι τοῖς ἀνδράσι, ἀρχαῖον καὶ ἀπὸ τοῦ ποικίλου, &c. *Femina statim atque annos quatuordecim attigerint, à viris Domina vocari solent, videntes itaque nihil aliud habere se eximium, nisi quod cum viris unâ dormire possint, corpori excolendo operam dare incipiunt*.

Sed

Sed & בִּימָה illa, qam ex doctoribus Hebraeis commemorat
 Pfochenius, aliam respicit formulam in sacris usitatam; qā intrare vir
 ad mulierem dicitur. Genes. c. 6. v. 4. וְכָל בָּנֵי דֵּי אֱלֹהִים post qam filii Dei ad
 filios hominum, (qas uxores duxerant) intraverant. εἰσεπορεύοντο.
 Græc. Et cap. 16. v. 2. Sara Abrahæ נָכַח intra ad ancillam meam.
 εἰσελάθῃ. Græc. Et cap. 19. v. 29. וַיָּבֹא & intravit etiam ad Rachel.
 εἰσελάθῃ. Græc. Et cap. 19. v. 31. non est quisqam לבִּימָה qī ve-
 niat, vel intret ad nos juxta morem totius terra. - ὅς εἰσελεύσεται πρὸς
 ἡμᾶς. Rarior quidem ista, nec infveta tamen prorsus, exteris quoque
 formula. Sic enim Augustum de Cæsare Cleopatra apud Dionem l.
 51. alloquens inducitur, Οὐκ ἔστι πατήρ σου τούτων, οὐδὲ πατὴρ μου οὐκ
 ἐστὶν εἰς αὐτὴν. Vides patrem tuum (inquit, imaginem hujus βασιλοφει-
 τῆος.) talem, qualis ad me se, enūmero, est ingressus. congressum a-
 matorum hanc obscure volens intelligi. Est autem forma Elliptica;
 qæ exprimitur plenius Judic. c. 15. v. 1. ubi Sampson. וַיָּבֹא אֶל
 חֲדָרָה אִשְׁתּוֹ וַיֵּבֶן וַיֵּבֶן וַיֵּבֶן ibo, sive, intrabo; ad uxorem meam; in cubiculum.
 Ubi Targum בֵּית מִשְׁכָּב בִּית לְמִדְוָן in cubiculum (qod est) locus con-
 cubitus. Græc. εἰσεδύσαμι πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ εἰς τὴν κοίτην optime τὸ בֵּית
 מִשְׁכָּב expressit. Porro figuratæ sunt etiam aliâ ratione locutiones
 istiusmodi. Vel enim metonymicæ sunt, quibus ex antecedente id qod
 est consequens designatur; ut introitus pro concubitu sumatur; vel sal-
 tem synecdochicæ, quibus actiones plures ad unum idemqæ ἀποτέλεμα
 producendū concurrentes unâ aliqâ continentur; ut introitus hujusce
 nomine concubitus quoque, & coitus etiâ simul comprehendantur. qæ di-
 stinctius paulo expressius qe quandoque proponuntur. Sic enim hist. Reg.
 l. 2. c. 11. v. 4. de Bathsheba dicitur, וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּשְׁכַּב עִמָּה Intravit
 ad illam, & cubuit cum eâ. Et in eadem historiâ, c. 12. v. 24. de
 Davide; וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּשְׁכַּב עִמָּה. Introibat ad illam, & cubuit
 cum eâ.

Cæterum qo lingvarum idiomata discrepantia adnotemus; Græci
 τὸ εἰσεῖν & εἰσελαῖν, qæ ab Hebræo, נָכַח & נָכַח mediante נָכַח
 sive נָכַח, originem trahunt, de animantibus reliquis, non de homine
 usurpant. Aristoteles hist. animal. l. 6. c. 21. de bove. εἰσεῖν δὲ εἰσε-
 λαῖν, ὡς εἰσελαῖν καὶ εἰσεῖν. Et lib. 5. c. 14. de Elephante, εἰσελαῖν
 & εἰσεῖν, ὡς εἰσελαῖν καὶ εἰσεῖν. εἰσελαῖν δὲ καὶ εἰσεῖν. Et Homer Odyss. 4.
 εἰσεῖν τὸ εἰσελαῖν καὶ εἰσεῖν.

Hinc propinquum est & קָרַב appropinquare, accedere propius
 R 3. Genes.

Genes. c. 22. v. 4. Et Abimelech. קרב—ל non accesserat ad eam
 ἢ χ. ἢ ἴστω αὐτῆς. Græc. non attigerat eam. Esaias c. 8. v. 3. קרבני
 & accessi ad prophetissam αὐτοῦ ἡδὼν πρὸς τὴν προφήτιν. Græc. Ezech.
 c. 18. v. 6. ad mulierem separatam קרב ל non accessit. Græc.
 πρὸς γυναῖκα ἐν ἀφ᾽ ἑαυτῇ ἢ πρὸς ἑαυτήν. Levitic. 18. v. 14. ad uxorem ejus
 קרב ל non accedes propius. εἰς γυναῖκα αὐτοῦ ἐν ἐγγύτητι. Græc.
 Et plenius ibidem, v. 6. nemo vestrum יקרב לקרבו accedito (προσελθὲ
 σιτω, Græc.) ad ullam proinquam carnis sue, ad resurgendam nudi-
 tatem ejus. Huic autem ἐν ᾧ ἀπαλήν. respondet planè Græcorum
 τὸ πλησιάζειν. qd tamen Græci interpretes nusquam usiprehendun-
 tur. Maccabæorum Scriptor semel tantum 1.2.c.6. v.4. ἐν αἷσι ἱερῶς
 ἀνελθόντες γυναῖξιν πλησιάζοντες. inter sceptrum sacra cum mulieribus con-
 cumbentium. apud externos nihil frequentius. pulcrum illud verèq; re-
 gium Nicolæi apud Isocratem votum. Εἰδὼς ἀπαντας ἀφ᾽ ὧν πῶς ἀπὲ
 πλοῖου ποιμήνης τὰς παῖδας τὰς αὐτῶν ἢ τὰς γυναῖκας, ὅτι μάλιστα ὁρμη-
 ζομένης τῆς παῖδας ἐξαμαρτάνουσιν, ——— ἐδὲν φανήσονται σάματι πε-
 πλησιασμέναι, πλὴν ὅτι ἑαυτὰς γυναῖκας. cum omnes homines norim liberos
 suos conjugesq; plurimum facere, nec quicquam gravius ferre, quam qd
 in istis admittuntur; id mihi cura futurum est, ut ad nullum unquam,
 præterquam uxoris mee, corpus deprehendar accessisse. Inde πλησιασ-
 μέναι Aristoteli, sed de brutis animalibus, usurpatum; hist. animal.
 l. 4. c. 9. τίσι γὰρ ἐνάσει τῶν ζώων ἴδιαι φωναὶ πρὸς τὴν ἀμύλην ἢ τὴν πλη-
 σιάζον. scil. αἰς ἀνακαλῶνται τὰς θηλείας πρὸς τὴν ὁρμήν. ut prius
 dixerat. ut ideo forsan vocabulum istud rejecerit Pollux l. 5. c. 15.
 quia de homine dici non consueverit, Pollucis verba hæc sunt;
 ὅτι ὁ πλησιαστικός, ὅς ἢ διὰ λέξιν, ἀλλὰ διὰ λέξιν, ἢ διὰ λέξιν
 αἰνῶν, ὡς Ἵππεύδης. legendum διὰ λέξιν. Sic enim Aristophanes
 Pluto. Act. 4. sc. 5.

ἐν αὐτῇ διὰ λέξιν θεῖον διασπαραγμένην.

Ubi frustra fuit interpres eruditus Nic. Frischlinus, qui vertit:
 verba non commutaverim.

Atque hic linguarum ἰδεώματα rursus notanda veniunt. διὰ λέξιν
 verbum, inquit, Pollux, ἀπὲρ μίξεως usurpat, idq; Atticis etiam;
 nam Hyperidem laudat. qd à λέγειν, ἀπὸ τῆς λέξεως, νομιμῶνται, pro
 dormire tractum est; at διὰ λέξιν nomen inde enatum non
 item. tum τὸ πλησιάζω eadem notione adhibetur; at non & πρὸς λέξιν;
 quin ad hoc tamen illud originem suam referat, & significationem
 propriamque eandem utrinque sortiatur. qm & τὸ πρὸς λέξιν
 qmvis

quamvis hunc usum non habeat; tamen inde, tanquam si ejusmodi qippian designet, orto vocabulo, sed poetis peculiari, (qo modo eisdem πόσις maritus, ita) πλάσις uxor dicitur, & τὸ πλάζειν πλάσσει, & καίτις, qod virum in concubitu accadat, five appellat prope: (nam *appellere* ad verbum est τὸ προσπλάζειν) ut Svidas & Scholiastes ad illud Aristophanis in Acharn.

Κὶ τοῖσι παιδοῖσι καὶ τῇ πλάσσει.

Et liberis meis meaque conjugii.

et *meretrix* icidem ἐμπελάττει (ita enim scribendum, non ἐμπελάττει, & analogia & auctoritas ipsa docent.) ὅπου τὸ ἐμπελάζειν πλάσι, qod neminem refugiat, sed omnibus applicet & adjuvat se. Et Etymologus indicat, ex Callimachi illo;

Τὸς ὡπὶ μοῖσις ἐμπελάττει τίκει.

Quos illi spurios ediderat meretrix.

qin & τὸ πλάσι nomine ejusmodi qippiana subinnuit Sophocles in Philoctere, cum Ixionem vocat ὃ τὸ Διὸς λυττρῶν πλάσιον. qasi *levis infessoris fovialis*, denique τὸ πλάσσειν verbum, tam de homine, qam & de aliis animantibus usurpatur; qum πλάσσειν inde deductum, quantum compertum habemus, ad *bruta* sola restringatur. ut analogiæ solius ratio in his nevtiqam sufficiat; sed usus, q in omni sermone ἀπὸ τοῦ φιλῆος, cum primis attendendus sit.

Qo modo avtem נָכָר adire, & קָרָב accedere, in notione ista creberrimè usurpant Hebræi; ita ratione non absimili, (qod rarius tamen occurrit) esse, vel fuisse cum aliqua virum dicunt. Sic enim Tamar sorori Absalom, Reg. l. 3. c. 13. v. 20. *Nam Amnon frater tuus עִבְרָה הָיָה fuit tecum* Jun. fuit apud te. Vulg. *concubuit tecum*. Vatabl. *rem tecum habuit*. Piscat. *compreffit te*. Synecdoche generis *verecunda*. Huic avtem convenit planè Græcorum τὸ συνηνέται, cujus meminit & Pollux supra adductus ex. l. 5. c. 25.

Cæterum qod קָרָב Græci supra ἡλπιον verterunt, respondet magis τὸ נָכָר qo etiam in eandem mentem usus est Salomon Paræm. c. 6. v. 29. *Ita et הָיָה עִבְרָה לָאִשָּׁה חֵלֶם qd ad uxorem alienam ingreditur; non futurus est infans בֶּן הַנְּכָר qd qia eam attigerit.* Græc. ὅταν δ' εἰσελθὼν πρὸς γυναῖκα ἑπαρῆται, ἐν ἀδωδιότητι, ὅτι πῶς δ' αἴτιον αὐτῆς. Et Genes. c. 20. v. 4. Ἀβιμελὲχ δὲ ἐχ' ἑλπιον αὐτῆς. *Abimelech non attigerat illam*, pro eo qod Hebr. dictum est. קָרָב לָאִשָּׁה eodem planè vocabulo idem Paulus Apostolus expressit ad Corinth. Epist. l. c. 7. v. 1. καλὸν αὐθιγῶτα γυναῖκα μὴ ἀφῆσαι.

bonum

bonum fuerit homini, mulierem non attingere. Eodemque modo: ex-
teri etiam usurparunt. Aristoteles *hystor. animal.* l. 5. c. 14. de ele-
phante. Οὐ δ' αὖ ἐγγύσιον ποιῶν, τότε πάλιν ἐν ὑπέρῳ: *quam imple-*
verit, eandem deinceps non attingit. Idem *polis* l. 7. c. 16. Περὶ δὲ τῆς
πρὸς ἄλλου ἢ πρὸς ἑαυτὸν, ἔστι μὴ ἀπὸ τοῦ καλὸν ἀπομένον φαίνεσθαι
μὴδ' αὖ μὴδ' αὖ, ὅταν ἢ ἐπεσσεύεσθαι ποσὶς. *Aliam praterquam con-*
jungem ullam unquam omnino attingere, ubi quis maritus factus fuerit,
inhonestum, sive ignominiosum habeatur. Xenophon Hierone; Τὸ
δὲ ἐφ' ἡμῶν μισέσθαι, ἐπὶ δὲ αἰσχρομένῳ, πῶς ἐχ' ὅσα δυσχερὲς;
Ad amare odio habentem; & agere ferentem attingere, quomodo non
molestum fuerit? Epictetus *Enchirid.* c. 32. S. 6. Περὶ τὰ ἀφροδίσια,
eis δὲ αὖ πρὸς τὰ κατὰ φύσιν ἀπομένον δὲ, αἰς νόμιμον ἐστὶ καταληπ-
τὸν. *Are venerā, quantum potest, ante nuptias abstinendum; ubi*
attigeris verò, eā legitimè utendum, quod V. C. Theodor. Beza ad
Apostoli locum exhibuit. Sic Clemens *pædag.* l. 2. c. 10. Μὴδ' μὲν ἀπ-
τὰς τοῦ πλὴν γαμεῖς τὸ ἑαυτὸν γυναικὸς, *nullam prater*
uxorem propriam mulierem attingere. Et Plutarchus in *Pomp.* de
Florā, postquam Geminium admiserat; *μὴν αὖτὴς ἀφ' ἑαυτῆς τὸ φέρειν,*
καὶ πρὸς ἑαυτὴν διεύρη. deinceps eam ne utiqam attigisse Pompejum, etiam-
si amare videratur. Cæterum quod V. Doct. Phil. Paræus in *Lexic. Plav-*
sin. ἀφ' ἑαυτῆς γυναικὸς, Græcis ait *eum, dici.* q. mulierem aliquam de-
pereat; sicut Latini dicunt amore percussum; non magis possum pro-
bare, quam quod tanquam ex Plutarcho in *Lexicis* vulgaris affertur,
ἀφ' ἑαυτῆς αὖτὴς, pro *eius amore vecors,* quod mendosum esse censet
Lexicographorum princeps.

Quodmodum verò τὸ ἀπ' τὰς γυναικὸς, ita etiam τὸ δι' ἑαυτὸν, quod
est illi *αὐτοεὐμολον*, Græcis pariter usurpatur. Apud Euripidem Hip-
polyto v. 885. Theseus,

Ἰππολύτῳ δουρὶς τ' ἐμὸς ἔστιν ἑταῖρος
Βίᾳ, τὸ σευδὸν Ζηνὸς ὅμι' ἀπαιτῶ;

Letum meum vi sustinuit attingere

Hippolytus; oculum nec reveritus est Jovis?

letum attingere dixit, quod de Revbene filio Jacobus, *Gen.* c. 49. v.
4. *stratum ascendit meum.* de Alexandro Plutarchus in vitâ ejus-
δε τὴν τοῦ ἑταίρου, ἔπε ἀλλ' ἔγωγε. *nec has attigit, nec alterius cuius-*
quam notitiam habuit. Idemque apud Plutarchum in *amatorio Anti-*
patrida, quem resciverat puellam quandam deperire; Αὐτὸς οὖν τὴν κα-
κὴν κακὴν, ἀποχρῆσθαι ἐπὶ μὴ δι' αὐτὸν τὴν γυναικὸς. *Malè igitur,* inquit
malus

malus pareas, q̄i abstineas nec attingas mulierem. quod Terentius He-
cyrâ, 1.2.

Nelle illâ primâ virginem non attingit.

Plautus Amphitr. 2. 3.

Ue mi unum extra te nemo corpus corpore

Contigit, q̄o me impudicam faceret.

Apud eundem in Avlul. 4. 10. ubi senex inducitur de thesavo sur-
repto q̄m suspectum habebat, adolescentem compellans; adolescens
de virgine q̄m vitiauerat, veniâ petiâ, seni se vicissim purgi-
tans.

S. Quid tibi ergo meum me invito tactio est?

Tu illam scibas non tuam esse: non attactam oportuit.

L. Ego q̄ia sum tangere ausus, haud cavissimor, q̄in eam

Ego habeam potissimum. ———

de avlâ, scil. sev ollâ, senex loquebatur, de filiâ adolescens. dictio-
nis interim ambiguo Comicus luser. nam & rem aliam tangere, sive
attrectare fures dicuntur; uti ex Sabino de iure civili l. 2. Gellius
monet, Noët. Attio. l. 1. c. 18. unde sagaces Lucilio l. 30. nuncupan-
tur. q̄od ex Nonio, sed emendato; discitur. et puellam tangere, q̄i vi-
tium oblatum, & virginitatem imminutum eunt. haud abimilis lusus
in eâ voce Comico alteri Eunucho, 4.9. Martialis l. 1. Ep. 74.

Nullus in urbe fuit totâ, q̄i tangere vellet

Uxorem grotis, Ceciliam, tuam.

Inde ἀδινωγες, ἀπένωγος nâg dēwos, ἀδινωγες Hefych. Et intacta virgo,
ad Flacci illud, serm. l. 1. sat. 2.

matronam nullam ego tango.

et, ——— sunt q̄i nolint tetigisse nisi illas.

Acron schol. Propriè. inde intacta virgines. Catullus in Epi-
thalamio.

Ut flos in septis secretis nascitur hortis,

Ignotus pecori, nullo contusus aratro,

Dem mulcent aura, firmat Sol, educat imber.

Multi illum pueri, multa optavere puella:

Idem cum tenui carpius defloruit unguis,

Nulli illum pueri, nulla optavere puella:

Sic virgo, dum intacta manet, dum cara suis; sed

Cum castum amisit polluto corpore florem,

Nec pueris jucunda manet, nec cara puellis.

S

dura

dum intacta. i. quoad. dum cara i. consue. Fabius l. 9. c. 3. ut frustra sint, q̄i dum alterum in *tum* pervertunt. Sed de istis satis superque: ad alia, nec ab istis longè diffita, transimus.

CAPUT. XII.

κόρη, puella, virgo. *Nomen atatis, integritatis.* Τυχή, mulier, virum experta, nupta, matrona. *Nomen sexus, atatis, status.* ἄνδρ, vir, itidem. Gal. 4. 4. & 1. Cor. 7. 34. explicantur. Tertulliani dictum minus commodum; lapsus memorialis. Isidori notationes ineptae. Virgo non semper integritatis nomen. Homeri & Evangelistae Verba malè commissa. Nec κόρη sponsa Timæo; nec Homero, aut κόρη sponsa, aut Τυχή uxor. Κόρη, puella, pupilla. Locus 2. Pet. 2. 14. explicatus. κοίτης q̄id. De Matth. 5. 28. Piscatoris sententia probata. Τυχή uxor, respondet Hebreorum תִּשְׁתִּי non תִּשְׁתִּי תַּנְיָנִים יוּדִים, & תַּנְיָנִים תַּסִּיחִים, Hebraismi.

Narrat Laertius vitarum l. 9. ex Athenodori *ἡρώδης* l. 8. Democritum Hippocratis medici, q̄i ipsum invisebat, comitem puellam, primo aditus die salutasse verbis illis, χαῖρε κόρη, *Salve Puella*; postridie verò redeuntem cum ea nocte interveniente vitata esset, χαῖρε Τυχή. *Salve mulier.* ut κόρη nomine ἢ ἀπ' ἀνδρός καὶ πατρὸς, uti ad Odyss. v. Eustathius; *à viro puram atq̄ intactam*, γυναικὸς autem, *virum expertam* intellexerit. Poterat itaq̄ philosophus de se prædicare, q̄d apud Æschylum ille in *Jaculatricibus*;

Νέεε γυναικὸς ἢ με μὴ λάθῃ φλόγῃ

Ὀφθαλμῶς; ἢ πῶς ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς.

Ἐπεὶ δὲ τέτων θυμὸν ἱππογνώμονα.

Non me puella lumina ardescens

Fallant, solent q̄d prodere expertam viram.

Mens

Mens mi perita diagnoscendi huiusmodi.

Apud Theocritum, an Moschum (huic enim Heinsius asserit) ubi puella devirginata,

Παρθένη εἶδα βέβαια· γυνὴ δ' εἰς ὄνον ἐπίστω.

Veneram ego huc virgo: at mulier jam hinc sum reditura.

regerit ille, qui vitium obtulerat,

Ἀλλὰ γυνὴ καὶ πρὶν, τέκνον τέρεός, ἔκιν κα' ἐγώ.

At mulier mater, sobolis nutritrixq; puella

Amplius haud dicenda.

Ita tam ἀπὸ τ' ὁμοίας, quam & ἀπὸ τ' παρθένης ἢ γυνὴ difertè distinguitur. Musæus de Herone, quæ, cum à suis pro virgine haberetur, noctu cum Leandro clam confescebat,

Παρθένη ἡμεῖς, γυνὴ γυνὴ.

Virgo diu, noctu mulier.

Tatius Levicippe. l. 8. Εἰ μὴ πυχάνει γυνὴ, δαλέων τῷ δεσπότῃ· εἰ δὲ φθοῖν εἶναι παρθένην, ἐν τῷ αἵματι αἵματι κλειδύναι· siquidem mulier fuerit, hero suo serviat: sin virginem esse se proficitur, in Syringis antrum concludatur. Est autem, inquit, Syringis antrum, ἀπόρρητον γυναιξίν, καὶ παρθένης δὲ εἰσέλθους ἢ ἀπορρήτων παρθένοις, mulieribus siquidem interdictum, at non virginibus intactis, Longus Pastoral. l. 3. de Daphnide & Chloe; Ἡ δὲ ποτὲ καὶ γυναιὶ συγκαταμιθῆναι, καὶ ἐξενεῖν αὐτὴν γυνὴν χάριν παθῆναι. Aliquando & nudi unà cubitum ierant; & facile mulier fieri poterat Chloe. Hinc Cicero objurgantibus, quod homo sexagenarius puellam virginem duxisset, Cras, inquit, mulier erit. refert Fabius instit. l. 6. c. 4. De Junone pariter Lactantius Instit. l. 3. c. 17. Si adolevit, si virgo fuit primo, postea mulier; hominem fuisse, qui non intelligit, pecudem se fatetur. In Aristæneti quæ nomen præferunt epistolis l. 1. ep. 6. de puellâ ante conjugium violatâ; διδάξω, πῶς αὐτὴ ἡ σὺν γάμῳ γεγονὴς γυνὴ, παρθένη ἐν δέξῃ τῷ συμφοίῳ. Docebo, quomodo mulier ante nuptias facta, sponso virgo videaris. Et ibid. ep. 10. de puellâ pridie nuptâ; Νυνὶ δὲ τ' ὡμῶς ἐν γυναιξὶ παρθένης. Sponsâ nunc in mulierum ordine constitutâ. Porro quem admodum virgo, sive puella, ex congressu virili mulier; ita mas pariter. ex usurâ muliebri, vir fieri dicitur. Apud Longum fabulæ dicta l. 3. Lycanium adolescentulo Chloes amasio, quem eâ anticipatâ ad se pellexerat; Μιμνήσθω, ὅτι σε αὐτὰρ ἐξ ὧν σὺ γυνὴν πεποίησα. Memineris Chloem priorem me, te virum fecisse. Martialis l. 11. Epigr. 79.

Felix quæ faciet prima puella virum.

Beata, q̄ te mox faciet virum.

Τὸ πρῶτον, — ἐν ἡδοναῖς ἀμνηστὸν ἔχειται βίον

Εἰς τὴν, ἕως πρὸς ἀπὸ τῆς κόρης γυνὴ Κληθῆ.
Letæ exigit, merorum expers juvenula

Ævum, donec pro virgine mulier. cluat.

Et apud Longum psal. l. 3. ubi Lamon de nuptiis inter. prius dictum
par. amatorum contrahendis pollicitus; Τὸτ' ἐσσηται ἀνὴρ καὶ γυνὴ. ὅς
ἐκ φιλεῖται αὐτῶν ἀλλήλους ὡς ἀδελφοί. *Tunc sient vir & mulier: interim*
casti

caste se diligant, ut frater & soror. Sed & apud Theocritum i-
dyll. 2. v. 10. i. e. mulier, quasi nupta, sive matrona, ab ea distinguitur,
quæ extra nuptias vitiata, mulier sit facta, in Simæthæ verbis illis,

ὅς μὲν τὰ λαιῶνα

Ἄντ' ὑναικός ἐστι καὶ ἐν ἀπὸρθεῖν ἡμῶν.

— qui pro matrona miseram me

■ Fecit ut infamis furim, nec virgo vocarer.

i. fecit, ut nec virgo jam, nec mulier, etiam, i. matrona, nuncupex.
quam observationem agnosco debere me doctissimo Jer. Hoelzlino ex
notis in Apollonium, rectèq; ibid. Schol. ἀντ' ὑναικός. τ. ἀντ' τὸ ὑν-
αικός κατὰ τὸν ἔχον. mulierem fieri, in conjugis, sive matronæ statu
ac conditione constituti. Cæterum de Mariâ Christi matre supra di-
ctus Apostolus, ad Galat. c. 4. v. 4. Misit Deus filium suum ὑναι-
κῶν ἐν ὑναικός, factum ex muliere; quæ virgo tamen, & peperit, &
post partum perstitit. nec fuit quicquam, quod eo confugeret Tertulli-
anus, ut diceret, de carne Christi c. 23. eam virginem concepisse; in
partu nupsisse; Apostolumq; cum non ex virgine, sed ex muliere, edi-
tum filium Dei pronuntiavit, agnovisse ad apertam vulva nuptialem
passionem. Sigidem, ut Tertulliano satisfaciamus de suo; ipse idem
de virgini. veland. c. 4. Naturale vocabulum est femina, natura-
lis vocabuli generale, mulier. generalis etiam speciale, virgo, vel nup-
ta, vel vidua, vel quæ etiam ætatis nomina accedunt. subiectum igitur
generali est speciale, quia generale prius est, & subiectum antecessivo,
& portionale universali: & in ipso intelligitur, cui subicitur,
& in ipso significatur, quia in ipso continetur. Qm. & cap. 5. ad-
versus eos, qui putant non competere mulieris nomen nisi ei soli, quæ
virum passa sit, contendit multis, proprietatem huius vocabuli, ad
sexum ipsum, non ad gradum, sexus pertinere, quod communiter et-
iam virgines censeantur. Quinque de primâ generis humani matrè
Evâ ex Mose Genes. c. 2. v. 23. dixisset. Femina illa statim mulier
est cognominata, adhuc virgo; vocabitur mulier, quia de viro sumpta
est, & ipso adhuc virgine. De Mariâ ipsâ (quam Evam alteram I-
renæus l. 3. c. 33. indigetare non dubitat; quomodo Christum ea edi-
tum Adamum alterum Apostolus ad Cor. Epist. 1. c. 15. v. 45.) subi-
dit cap. 6. Apostolus formam vocabuli istius secundum Genesin ob-
servat, sexui deputans illud; sic Mulierem vocans virginem Mari-
am, quemadmodum & Genes. Evam. Sed & Angelus Gabriel
suus, benedicit, illam, inter mulieres, non inter virgines deputat: Be-
nedicta

est necesse. Potuit enim ita dictum intelligi, qd modo de Medea in Nafonianis epistolis Hypsipyle,

Turpiter illa virum cognovit adultera virgo.

At alterum illud, qd ex Bucolicis citat, clarum est satis: ubi de Pasiphae, qe & nupta, & bis etiam mater, Eclog. 6. *Ah virgo infelix*; dicitur. et ibi Servius; *Virgo, à viridiore aetate. nam jam mater fuerat.* et subjungit Calvi dictum geminum de Ione in Vaccam demutatâ.

Verum ista forsitan de *Virginis* appellatione tam laxâ poesis sola suggererit. In communi quoque sermone usum promiscuum quodammodo sortiuntur vocabula ista, *νεῖς, γυνή, puella, mulier*; & nunc de *intactis*, nunc & de *atallis* usurpantur; nec promiscuum tamen prorsus, sed qd ex subjectæ materiæ ratione, dictiq; occasione distinguendus sit; qd optimè observavit & Tertullianus de Virg. vel. c. 4. & 8. ubi duo illa Apostoli dicta, qd *mulierem a virgine divisam* pronunciat, ex ad Cor. Ep. 1. c. 7. v. 34. Et qd *mulierem omnem velato capite esse* jubet, ibid c. 11. v. 5. secum invicem componit. Siquidem, (qd supra est abunde demonstratum) sicut *νεῖς* Græcis, *puella* Latinis, nunc *etatis*, nunc *integritatis*; ita *γυνή* illis, *mulier* illis, nunc *sexus*, nunc *etatis*, nunc *conditionis*, sive *honestæ*, sive *inhonestæ* etiam nomen est.

Cæterum aliud est istud. omne, ab eo, qd à Pfochenio propositum fuerat. Qd *Matth. inquit, cap. 1. vers. 20. dixit, μή φοβηθῆς Ἐγγλαβὴν Μαριάμ* & *γυναικα σου. ne metuos accipere Mariam uxorem tuam.* id *Hebr. diceretur. לקחת מרים אשה* Syrus exprimit. *למכנ מ* hic *γυνή* (uxor) ponitur pro sponsâ. videtur autem hac loquendi ratio Hebraismum importare. sic enim Jacob Labano Genes. c. 29. v. 21. *אשה את חנה* LX X. *dis uoi & γυναικα με* cedo mibi uxorem meam. cum tamen nondum esset Jacobi uxor, sed tantum destinata in uxorem. Et subjicit, *Sed sic quoq; Græci loquuntur profani, et ὁ συμπαύων λέστος δαίμων.* Verum qd modo tu, ὁ λέστος, id nobis confirmatum exhibes? *Homerus, inquit, Briseidem γυναικα vocat, eandemq; ἡλέω. ἡλέω autem Timæus pro νύμφη sponsâ accipit.* de Timæo supra vidimus: nusquam ille ἡλέω autē & νύμφης accepisse, auctori tuo, unde istud es mutuatus, perhibetur. Quamquam, age, concedamus hoc tibi; esto sponsam alicubi ἡλέω dixerit Timæus: ergone hinc sequetur Homerum, ubi Briseidem ἡλέω dixit. *λέστος* nomine sponsam intelligi voluisse? aut etiam,

quia.

quia γυνῆα, eandem dixit, ideo γυναικὸς nomen, de sponsa; quæ hæc nulla compareret, usurpari? rectè vertis ipse Homeri illud,

Ἥ δ' ἄνθρωπος αἶμα τέλει γυνὴ κίεσθαι.

Ipsa autem simul cum eis mulier ibat.

at malè verteris, *uxor ibat*; aut *mulierem*, ibi *sponsam*; nedum *uxorem* interpreteris. imò cave minùs; quod κῆλυ *uxorem* eodem loci reddideris, (ubi ais, *Hæc ipsa γυνὴ* vers. 336. & 337. *vacatur κῆλυ, adolescentula, virgo.*) cum poeta quæ illud nihil minus voluerit. Eustathius, Ἰσὶον, inquit, ἐν τῷ Ἐρμίδει, ὅστις καὶ τῷ Ἐρμίδει, κῆλυ καλεῖται, ἔχ' αἰς παρὰ δέον: καὶ αὐτὸς γὰρ αἰὲν αἰς ἀπλῶς καλεῖται. *Brisidem perinde ac Chryseidem, non ut virginem, (falsum enim hoc) sed ut puellam, sive adolescentulam, simpliciter, κῆλυ appellat: Nec malè tamen quis κῆλυ virgines verterit in illo rhetoris dicto, qui (referente in lib. de verecundiâ Plutarcho) hominem impudicum, an impudentem, an utrumque αἰσχρογυῖον, dicebat, ἔ κῆλυ, αἰὲν πῶτος ἐκ τοῖς ὑμνασμοῖν ἔχειν, non virgines, sed meretrices in oculis habere. Alterum utique is τῷ κῆλυ significatum alludit, quo oculi etiam pupillam vocæ designat. Unde & in Didymonem famæ pariter vitæque patrum integræ medicum, quem in adulterio deprehensum; dignum pronuntiavit, qui e nomine suo (ἀπὸ τῷ διδύμῳ nempe) suspenderetur, ambiguo ludit. cum enim κῆλυ οφθαλμῶν, puella oculum, sive puellam ab oculo laborantem curaret, Ὀφθαλμῶν, inquit Cynicus, καὶ τῷ οφθαλμῶν τῷ παρὰ δέον, τῷ κῆλυ οφθαλμῶν. Cave, ne dum virginis oculum curas, pupillam, vel etiam puellam (nam in alterutram partem sum poterat) corrumpas. de oculi incolumitate sollicitus videri volebat, cum de virginis integritate discrimen potius ageretur. Rhetoris verò dictum illud alluisse potuit auctor Græcus ille, quicquid fuit, cuius ἀποσπασματόν: facis prolixum Cæsarii dialogis, à Levinclavio Latinè representatis, insertum reperitur. Is inter alia, de oculi natura usque differens, Christi Domini verba illa adducit, Matth. c. 5. v. 28. *Quicunque mulierem ad concupiscendum adspexerit, jam adulterium cum illa in corde suo commisit.* De quo loco, ut obiter aliquid dicam; non possum non Piscatori calculum dare; qui illud πῶτος τὸ ἐκδυμῆσαι interpretatur ὥστε ἐκδυμῆσαι αὐτὴν, ita ut concupiscat; sive donec concupiscat: quomodo Marci c. 13. v. 22. dicitur, πῶτος τὸ ἀποπλανῆναι, adeo ut seducant, vel, seducturi sint. i. talia & tanta, ut per illa seducerentur etiam electi, si ut seducerentur illi fieri posset. præpositio utrobique non finem aut propositum, sed eventum designat.*

designat. atq; ita certè sumendum est de aspectu illud, ut aspectus exterior corruptelæ interiori præeat, & ab illo ista oriatur. alioqui q; hoc sine faminam qo concupiscentiam irriteret & accendat, intuetur; is in corde suo jam libidinatus est, nec est à præcepto illo violato immanis. Verum ut ad auctorem illud innominatum redeamus. Is ex Christi dicto illo anſa arrepta, *Quapropter, inquit, virgines esse debent oculorum pupula; q; idem cum virginibus nominis ornamentum sortita sunt. sapenumero enim, q; intra palpebras virgo erat pupilla, per ipsarum diductionem, vagumq; motum suum, nutus & cogitatio scortationis facta est.* q; verba novissima qam sint fideliter è Græco reddita, incertum est. Hæc verò eo libentius hæc inserta volebam, qia accedunt prope Petri illud ep. 2. c. 2. v. 14. ὁφθαλμοὺς ἔχοντες πᾶσις πορνείας. h. e. verbum verbo reddendo, *Oculos habentes plenos adulterii.* qo modo & Erasmus reddidit. At vetus interpretes, *plenos adulterii.* qod Beza probat. et *Hebraismus esse censet, qo epistheton pro substantivo ponitur.* qo modo Devt. c. 29. v. 19. ut addat ebriam scienti. i. ebrietatem sui. nec tamen, Hebraismus id cum esse pronuntiat, ideo in nullā aliā lingvā reperiri voluerat: qod ex ejusmodi locutionibus, sed iniquè satis, elicere noster solet. nam & Galilis suis familiare hoc esse proficitur. Et ἐπιθυμίας quidem τὸ μοιχαλίδος usurpatur Matth. c. 12. v. 39. & Marc. c. 8. v. 38. ubi παραμοιχαλίδος dicitur. Potest tamen energiæ amplius aliquid voci hinc μοιχαλίδος hæc subesse, ut substantivè potius, sicut ad Rom. c. 7. v. 3. sumatur; & *adulteram* designet, qam *in oculis* (qod proverbio dici consuevit) ferre jugiter perhibeantur.

Ceterum Hebraismus ille (ut ad institutum redeamus) qem & apud profanos scriptores reperiri contendit Pfochenius, τὸ γυναῖκος νοῦμα, non *mulieris* simpliciter, sed *uxoris* notione sumit; ut Hebraico, non נָשִׂא qod *mulierem*, sed נָשִׂא qod *uxorem* duntaxat significat, (vide Judic. c. 4. v. 4: ubi utrumq; reperitur) respondeat; nec aut sexus, aut ætatis, sed conditionis nomen sit; & desponsatam sive nuptiis destinatam uxoris appellatione dum cohonestat, uxoris leco habendam moneat. Substernitur fundamentum hoc legi illi, q; virginis desponsatæ violatorem morte multat. וְאִם נָשִׂא נָשִׂא qia uxorem proximi sui vitiauit. Devt. c. 22. v. 24. Græc. ἐπιθυμίας & γυναῖκα τὸ πλησίον αὐτοῦ. qod tu etiam havd fidè satis verteris, *humiliavit mulierem proximi sui.* monet autem locus iste phraseon illarum meminisse, q; apud Græcos illos interpretes occurrunt.

Kaxia: pro vexatione, *Hebraismus*. aliud καρία, aliud κακότις, aliud φαία, aliud φαίνος, καρύ, mala; etiam de vexationibus usurpata. טוב bonus, & αγαθός pro hilari, *Hebraismus*. טוב לב & טוב יוֹר = αγαθή ψυχή. Locus Prov. 15. 15. explicatur. Drusus in eo ἀνομιέταισιν. Animus latus à mente bene conscia. טובה bona, propulcrâ, sive formosâ. Verba Moïsis Gen. 6. 2. explicata. Amiq̃ quam plurimi in colapsu. Dei filii, eo lecti, non defensores Spiritus; sed Semi, Enochi, Enochigenes. Angeli Dei filii dicti; contra quam Chrysostomus. טוב primâ notatione bonum; alterâ pulcrum. Καλόν contra primâ notatione pulcrum, tum bonum & honestum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
CFMAGL.1.6.146/b

Annal. l. i. c. 21. v. 15. & l. 2. c. 7. v. 22. & c. 25. v. 15. Ecles. c. 5. v. 12. & c. 7. v. 4. Dan. c. 9. v. 14. Amos. c. 3. v. 6. & alibi. Sed & apud Maccabaicon scriptorem l. i. c. 7. v. 23. & c. 10. v. 46. Hoc autem ut rejiciat Pfochenius sect. 53. opponit, (quod & Fr. Ribera prior monuerat ad Joelis c. 2. S. 21.) ἡ καὶ ὁ πτωχὸς Græcorum disertissimos (sed poetas tamen solos) hoc eodem sensu usurpare. nihil autem inquit, plus distat καὶ ὁ πτωχὸς à καὶ ὁ πτωχὸς, quam φιλότιμος à φιλία.

At tu, Pfocheni, si me consulisses, exemplo istoc abstinuisses planè. pugionem enim hoc facto eis, qui ex adversa sunt parte, porrexisti, quo exceptionem tuam confoderent. Esto enim ab eadem stirpe proveniant φιλία et φιλότιμος, & significatione eà, quæ utrique est usitatissima, convenient. peculiares tamen habet suos horum alterum usus, qui non sunt alteri cum eodem communes. neque enim, quod Homerus dixit Iliad. v. v. 636.

Πάντων μὲν κέρδι' ἐστὶ, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότιμος. probè feceris, si φιλότιμος loco φιλίας substitutum ieris. Sed & ἀφ' ὧν καὶ φιλότιμος, ἀπὸ τῆς αἰτίας ἐστὶν ἐκείνης usurpari monet Hesychius. Et firmant exempla. ita enim Lucianus non semel usurpavit. at ἀφ' ὧν φιλία, sensu gemino si quis dicere voluerit, nā ille cum Græcis nullus loquitur. nec consequenter pro vexatione, qui καὶ ὧν adhibuerit, etiam si Græcorum disertissimi notione pari ἡ καὶ ὁ πτωχὸς usurparint. Tertullianus reverà adv. Marc. l. 2. c. 24. Apud Græcos interdum malitiae pro vexationibus & lesuris, non pro malignitatibus ponuntur. Dixisset aliquid, si mala posuisset. καὶ ὧν enim tam Græcis, quam Latinis mala, in hanc mentem usurpatur. at καὶ ὧν nec istā, nec ullā opinor, Græcis dictum deprehendas.

טוֹב apud Hebræos τὸ טוב ὀponitur; quod primā notione bonum significat, ab hac ortā, latum, sic Ester c. 1. v. 10. לַבִּיטוֹב cum bonum esset cor (i. hilaris animus) regis vino. Jun. cum esset hilari ac lato animo rex. Drus. quod ego malim; ut טוב ad regem, non ad cor referatur, cum istic, tum & Reg. histor. l. 2. c. 13. v. 28. sicut Ester. c. 5. v. 9. exiisse dicitur Haman לַבִּיטוֹב bonus corde. Jun. i. lato animo. sive. lato hilarique animo. Et Ruth. c. 3. v. 7. Boaz cubitum concessisse, bonus corde. i. hilaris animo. Jun. ubi tamen Græci, καὶ ὧν καὶ ὧν καὶ ὧν καὶ ὧν sicut & Reg. l. 2. c. 13. v. 28. καὶ ὧν καὶ ὧν καὶ ὧν καὶ ὧν. Sic טוב טוֹב dies bonus pro lato ac hilari, Ester. c. 8. v. 17. & c. 9. v. 19, 22. ubi καὶ ὧν καὶ ὧν καὶ ὧν καὶ ὧν, idem reddidere. Nec secus sumendum regis sapientissimi illud, Param. c. 15. v. 15. Omnes

diebus afflictis (ita enim malim, quam, *pauperis*, quod est nimis restrictum, cum Junio) מַלְּיָא *malis*, i. molestia ac tristitia referri, sunt. בְּלֵב טוֹב at boni corde. (i. lani animo, Jun.) *diebus* (ex דְּיָוִיב repetendum) sunt. iuge convivium. errant enim, qui de conscientia bona accipiunt; ut sit, quod Diogenes apud Plutarch. de tranquill. אִישׁ טוֹב מְרַחֵם וְיִתְעַרְרֵם עֲלֵיהֶם. Vir bonus diem unumquemque festum ducit. Sic tamen Drus. miscellan. l. i. c. 75. Voluptate continuam perfunduntur, quibus mens bene conscia. Ita Comius, (Plautus פְּלָאוֹס do i. 5.)

Bonus animus in mala re dimidium est mali.

Idemque Captiv. 2. i.

In re mala animo si bono utare, adjuvas.

Et contra Mostell. 1. 3.

Nihil est miserius, quam animus sibi conscius.

Melius idem ipse Proverb. 1. 2. cl. 1. adag. 10. *Constant animi laceritia, molestias, quas gignit inopia, discutit. cor latum ac sua sorte contentum, tanquam epula nuptiales.* Nec inficior, laceritiam solidam absque conscientia bona nullam haberi; et oraculi instar mihi Seneca illud, Epist. 59. *Gaudium hoc non nascitur nisi ex virtutum conscientia.* sed & Iliori illud, soliloq. 1. 2. *Vis nunquam tristis esse? fac vivas bene.* Sed aliud istic Paramiaestes voluit, idque ipsum plane, quod cap. 17. v. 22. aliis verbis dixit; *cor latum*, i. animus hilari, est instar bona medicina: sed spiritus fractus, i. e. maestas exiccat ossa. Etc. 15. v. 13. *Cor latum*, i. animus latus, bonum, i. hilarem, facit vulum, cordis laceritia vultu hilari se prodit. sed cordis dolore frangitur spiritus. Iste autem אִישׁ טוֹב usus Græcis priscis, opinor, ignotus est.

Idem, puto, & de alio vocabuli istius usui dici poterit, quod פְּסוּל nimirum Hebræis pro *pulcro*, sive *formoso* usurpatur. Ita Gen. c. 6. v. 2. sumitur. Verba sunt Moysi; *Cum filiis Dei* (non Angeli illi, sive Spiritus desertores nescio qui; etiam si Angeli quoque ita quandoque nuncupentur; contra quam Chrysostomus avumatur, Job. c. 1. v. 6. & c. 2. v. 1. & c. 38. v. 7. uti Enoch ille עֵנוֹחַ, cuius אֱלֹהִים non satis amplum Jos. Scaliger evulgavit, fragmenta aliquot Tertullianus dedit: Iosephus itidem antiq. l. 1. c. 4. Justinus, apolog. 1. & 2. Irenæus, l. 4. c. 70. Clemens, *Pædag.* 1. 3. c. 2. et Strom. 1. 3. & 5. Tertullianus, de cultu fœmin. l. 1. c. 1. & l. 2. c. 10. & de Virgin. vel. c. 6. & de idololat. c. 9. Methodius, de resurrect. apud Epiphani. hær.

hæc. 64 S. 21. & Photium cod. 234. Athenagoras, apolog. pro Christ. Laſtantiuſ, inſtit. l. 2. c. 5. Evſebiuſ, præpar. Evang. l. 5. c. 4. Sul-
pitiuſ, hiſt. l. 1. Ambroſiuſ, de Noe, c. 4. & de Virgin. l. 1. Pav-
luſ Burgenſ. in Gen. c. 6. Fr. Georgiuſ, tom. 1. problem. 330. qod
refutant Jo. Chryſoſtomuſ, in Gen. orat. 22. Baſiliuſ Selevc. orat.
6. Philaſtriuſ, hæreſ. 108. Avguſtinuſ, in Gen. quaſt. 3. et de civit.
Dei, l. 15. c. 23. Theodoretuſ in Gen. quaſt. 47. Nic. Lyranuſ, in Gen.
c. 6. ſed Sethi, ut Avguſtinuſ & Theodoretuſ, ſive Enoſhi, ut Cæ-
ſariuſ, dialog. 1. & Cyrilluſ, adverſe Julian. l. 9. & ad Caloxy. c. 17.
avt Enochi etiam, ut ex antiquo avtore aliqui Svidas, in *Μεταφραſι*,
poſteri, (apud qoſ religioniſ veræ profeſſio hætenuſ perſiſtenterat) *vi-*
derent filiuſ hominuſ (eoruſq; q; à recto Dei cultu ac pietate
alieni extiterant) qod חנה ſive *bona*, h. e. pulcra, ſev formoſa,
aſſent. Inde, *mulier*, *puella*, *virgo*, טובה-מראה *bona aſpectuſ*, ſi-
ve *aſpectuſ*. Gen. 24. 16. & 26. 7. (qod Latini *facie honeſta*, dice-
rent. qanqam nec iſta eadem proſuſ videntur) pro qo Cap. 12. v.
11. 14. יפה i. *pulcra*, ſive *formoſa*; et מראה-יפה *formoſa aſ-*
pectuſ, ſive *aſpectuſ*, dicitur. Et טובה-מראה *puellaſ*, ſive *vir-*
gineſ, *bonaſ aſpectuſ*; pulcraſ utiq; & formoſaſ. Eſter. c. 2. v. 2. At
verò apud priſcoſ Græcoſ, καλὴ, avt καλὴν, aut γυναικα, ἀγαθὴν,
pro *puella*, *virgine*, *muliere*, *pulcra*, ſive *formoſa*, vix uſpiam, credo,
reperiet. Atq; hic denuò uſum lingvarum variantem obſerves li-
cet. Τὸ καλὸν Græciſ primò notione *pulcrum*, ſive *formoſum*, al-
terà deinde *bonum*, avt *honeſtum* etiam indicat. inde Maximuſ ino-
dachuſ, centur. 5. S. 83. Ταυτὸν τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν πᾶσι γὰρ εἶναι τὸ
καλὸν καὶ ἀγαθόν, ὡς ὄντως ἀγαθόν, ἐφείπερ, καὶ ἑαυτὸν, καὶ αἰσθεῖν, καὶ ἀγα-
πᾶν. Contra apud Hebræoſ τὸ טוב primò *bonum*, poſt latiuſ di-
ſtinctuſ, *pulcrum* qoq; ſive *formoſum*, designat. Atq; hæc de vo-
cabulorum uſu ſufficiant, qib; *malum bonumq;*, cum Hebræiſ, tum
& Græciſ priſciſ denotantur.

CAPUT. XIV.

עֲשֵׂה אֲזַעֵר, audire, obedire. Photii interpres lapsus. Plutar-
chus emendatus. In Plinio lectio varia. עֲשֵׂה מִשְׁמָעֵי, pro
obedientiâ, Hebraismus. item qod אֲזַעֵר אֲמַלְדֵּי, אֲמַלְדֵּי
dicitur. Gellii locus suspectus. עֲשֵׂה, forma, rumor. קוּל
Hebrais idem. D. de Dieu hîc herenti satisfactum. עֲשֵׂה
pro re, coactus. nec seqi, qia דָּבָר sic sumitur, id est & קוּל
A synonymo ad synonymum segela non est universalis. אֲזַעֵר
pro re non necessario sumi in exemplis à Pfochenio adductis.
Nî & Καὶς diversa. Εἰς in diuverbio, versus, non res.
Rhesi auctor qis. Dictum an Maroni pro re; Εἰς an Ho-
mero. πῶς, res; Εἰς opus, ab Εἰς. ἀνέμω & ἀνέμω res
attrunge: ἀνέμω tamen & ἀνέμω, non idem ubiqe. Dis-
ceditur à de. Dieu in explicatione Exod. 4. 8. שְׁמַע לְקוֹל
animadvertere. דָּבָר מוֹחָלֵת Hymn. 105. 27. vox rebus
mutis tributa. Hymn. 19. 3. variè expositus. אֲזַעֵר, intelli-
gere. קוּל עֲשֵׂה, pro præconio. אִישׁ רִנָּה præco.

שְׁמַע Hebræorum respondet græcum ἀκούω,
Latinum audire, habetq; horum unumquodq;
varias quasdam, easq; inter se communes, apud
suos notiones ac significationes. עֲשֵׂה enim
Hebrais, & aurius aliquid percipere, & mœ-
nenti sive iubenti obtemperare, significat. qin
& Græcum ἀκούω, non illud tantum, sed hoc
etiam designat. Quamq; enim qod refert Dio-
dorus Sic. l. 40. (apud Photium Cod. 244.) legibus à se promulga-
tis subscripsisse Moſem, Μαοὺς ἀκούει τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις.
Latine parum fidelitè reddidit, q; Andr. Schotti nomen præfert.
Hæc Moſes loquitur Ἰνδαῖς, obediens Deo. cum debuisset, Hæc à
Deo accepta, sive cum à Deo audivisset, Moſes Ἰνδαῖς loquitur. At-
tamen sic Demosth. adv. Leptin. ὃ περὶ τῶν τοῖς ἀλλοῖς ἐμὰν λόγων
εἰς τὸν

ἄκουσον ἀκούων ὁδῶν τοῦ θεοῦ ὅτι οἱ ἄλλοι πρὶν ἰμπεράβαινεν, τοὺς ἀκούοντες ἰ. vobis obtemperare, sive vobis dicto audientes esse, assuefecit. alludit saltem hunc verbi usum Pythius in oraculo Soloni dato, cuius in Symposio meminit Plutarchus:

Εὐδαίμων πόλις ἔσθ' ἐνδὲς ἡρώων & ἀκούων.

(sed leg. ἀκούων)

Felix urbs, q̄ praconis vocem unius audit.

i. q̄ uni obtemperat. itaq̄ apud Plutarchum subiungit Solon, cum ad Monarchiam id traheret Aesopus; Ἀλλὰ μὲν καὶ ἴσ' Ἀθηναῖοι ἐνδὲς ἡρώων & ἀκούων καὶ ἀρχόντων, τὰ νόμοι, δημοκρατίαν ἔχοντες. Atq̄ Athenienses, cum statum habeant popularem, unum tamen praconem ac principem audiunt, legem. Sed & audio pariter Latinis. Plautus (si is saltem est) Amphitr. act. 4. sc. 4.

Si me audias, observes. et rursus,

Mitte hunc meā gratiā, & me audias.

Cicero ad Curion. Epist. 7. Tecum loquere, te adhibe in consilium, te audi, tibi obtempera. Et eleganter; Sed non sine tropo; Virgilius Georg. l. 1. extremo;

frustra retinacula tendens,

Ferunt eque avriga, neque audit currus habenas.

i. inhibenti, sive habenas tenenti avriga non obsequitur. Et Plinius hist. nat. l. 10. c. 43. cornuum maximè audit forbus. i. eidem obsequitur, ut glutini ope cum eā committatur. q̄nq̄m quidam codices, odis exhibent; ut adversum planè denotetur.

Atq̄ haecenus verborum quidem ipsorum in tribus lingvis illis usus planè convenit. at verò nomina ab his verbis deducta si spectaverimus, mox lingvarum illarum phrasin sermonemq̄ haud perinde concordem deprehendemus. Si quidem ἡνῶν Hebraeis non audientiam tantum, sed & obedientiam significat. Esai. c. 11. v. 14. cum notione istā, nec auditio Latinis, nec ἀκούω Gracis in usu sit. nec tamen vocabulo isto Graci abstinerunt interpretes, q̄ ἡνῶν Hebraeorum hoc sensu usurpatum exprimerent, in insigni Samuelis dicto, Histor. Reg. l. 1. c. 15. v. 22. ἰδὲ ἀκούσας τοῦ κυρίου ἀγανάκτισεν. ecce obedientia victimis praestat. Hujus ergo potius, q̄m alterius illius significatus, ἀπειγμάτων nobis si exhibuisset Pfochenius, insveti sermonis hac in parte notā interpretes illos liberasset.

Nam formulam illam quod attinet, q̄m Sect. 44. ex Matthaei c. 4. v. 24. attulit, καὶ ἀπαλθεν ὁ ἀκούων. quod Marcus c. 1. v. 28. ἐξῆλθε

ἔκ τῃς

ἀκούει ἀκούει. etiam si ἡ ἀκοή pro *fama* sive *rumore*, apud Græcos
quandoque, sed rarius usurpetur: tamen formula illa, qđ *exire fama*,
sive *rumor* dicitur, cum divulgatur & propalatur, Hebraismum pla-
nè respicit, respondetq; Hebræorum illi, Ester c. 9. v. 4. וְשִׁמְעוּ הָאָרֶץ
בְּכָל-הָאָרֶץ & *fama ejus exivit*, divulgata est, *per totam terram*.
Et ibid. c. 1. v. 17. דָּבַר נָשַׁבְּרָה exibat, divulgabitur, *verbum*, sive *res*.
vel etiam ut Drusus, *fama de facto*.

Hæc autem occasione & de aliâ voce huic vicinâ, significationem
quod attinet, dispiciemus. Act. c. 2. v. 6. ἡρώδης δὲ ὁ ἐπὶ τῆς οὐ-
ραυτὲς ἡρώδης, Beza, ut *φωνὴ αὐτῆς ἦ φωνή*, sicut ἀκούει supra,
pro *fama*, *rumore*. nos. *Anglicè* diceremus; *when it was hoised*
abroad. qđ etiam pertinet, qđ apud Gellium habetur, (nī corrup-
tus sit locus, & pro *vociferant*, *notificant*, legendum sit.) ubi de Phi-
lippo Macedone l. 9. c. 3. *cujus*, inquit, *vim atq; arma*; — in-
clyta illa *Demosthenis orationes concioneq; vociferant*. i. διαβόησι,
διαφρονέσι, διαφρονέσι, *famigerant*. Verum hoc Cl. V. Ludov. co. de
Dieu minùs arridet. *namq; enim qarenti diligentèr occurere*, ubi
aut *קול* Hebræis aut *φωνή* Hellenistis pro *rumore* sumatur. atq;
ego illum id ulterius queritandi labore levaturus sum. Genes. c. 45. v. 16.
וְשָׁמַע בְּקוֹל וְהָבִיאוּ אֵלָיו. Græc. *audistisq; est & celebrè*
sermone vulgatum. Vet. Lat. *licentiùs. caltigatis Jun. cum rumor*
iste auditus esset. sed & Castellio; *fama domum. Phar. perlatâ* ha-
bes hîc utrumq; & *קול* Hebræis, & *φωνή* Hellenistis, qđ appel-
las, hîc qđ *qaris*, *notione*. ita fidem liberavi meam. sed habeas
insuper ἐν τῷ πεδίῳ. loca ista: Jerem. c. 4. v. 15. יְכָ קוֹל מִגִּיד מִן
Græc. *ἀπὸ τῆς αἰτίας αἰνέσας ἐν αἰσῶσι*. vox. i. *fama*, *rumor*, *an-*
nunciatio, à *Dan* venit. vel, ut Græcos, *rumor*, sive *fama ascenden-*
ti, i. de ascendente. Ibid. c. 50. v. 46. מִקּוֹל נַחֲפֶשֶׁת בָּבֶל. Græc.
ἀπὸ τοῦ τοῦ αἰσῶσις Βαβυλῶν. Vet. Lat. *à voce captivitatis Babilo-*
nis. Jun. *propter rumorem qđ occupata sit Babel*. vel etiam; *à rumo-*
re. Sed & Jerem. c. 10. v. 22. qđ minùs שְׁמוּעָה קוֹל *φωνή ἀκούσις*,
fama nunciis, verti possit, qđ obstat, nihil video. coactius multo cer-
tè mihi videtur, *φωνή αὐτῆς ὁ ἀκούσις*, pro *re*, sive *negotio*, a-
pud Lucam sumere; qđ Hebr. דָּבַר LXX nunc per λόγος, nunc
per ῥῆμα, nunc per ὅτι ἡ interpretantur; & sicut דָּבַר, sic ῥῆμα &
λόγος. sæpe pro *re* & *negotio* usurpantur: ut reddatur, *Facti autem*
hic re i. qum hæc res ita contigisset. nam nec *φωνή*, nisi rariùsculè,
his tantum, opinor, Genes. c. 45. v. 1. & c. 15. v. 4. loco דָּבַר
Græcis

Græcis illis adhibetur. quibus etiam locis ῥῆμα in *sermōnis* significatiōe reperitur. nec firmum satis fundamentum videtur, notionem novitiam vocabulo alicui citra exemplum affingere, eo quod huic cognati quidam sic quandoque capiantur.

Atque hic obiter occasione istā divertemus paulisper ad Pfochenii sectionem § 4. quā contendit τὸ ῥῆμα pro re à Lucā c. i. v. 37. usurpatum, tam Græcorum quam Hebraeorum esse. idque hanc ratione subnixus, quia λόγος, et ἔπος Græci auctores sic usurparint. Nolo istic Montacutii nostri, ex Analect. exercit. 5. sect. 4. de Lucæ loco isto argutiolam Pfochenio opponere. *Non ait*, (inquit) Nil impossibile, *ait*, τὸ ῥῆμα apud Deum esse possibile: prius enim oportet ut sit ῥῆμα, vel in proposito, vel in propalatione, quam sit in possibilibus fieri. nam impossibile est, quod non est ῥῆμα. quod dici non debet, fieri nequit. Et Vetus quidem interpres, *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*. Beza itidem, *Apud Deum non erit ullum verbum, quod fieri non possit*. Simplicius meliusque opinor, Tigurinus, *Non erit apud Deum impossibile ulla res*. et Castellio, *Nullares est, quam Deus facere non possit*. Et Hebraismum rectè adnotavit Vatablus. Ceterum tam Græcismum quam Hebraismum esse Pfochenius quā probare nititur, rationem discutiamus. Ac primò, controversi juris videntur, quæ pro antecedentis firmamento adducuntur, exempla. nam λόγος quod attinet. Platonis illud è de repub. l. 2. ἐπὶ τοῖς θεοῖς ἡ ἀλήθεια εἰρηδαὶ καὶ τὸ λόγος. ut vertatur. *de re istā*. quod cogat nihil est. potest enim ibi λόγος vel *sermōnem* significare, ut respectus habeatur ad Socrates illud, quod antecesserat, ὅτι μὲν λόγος ἀποδείχθαι, *existimabam me sermone defunctum*, cum ad Thrasymachi, scil. dissertationem oratione benè longā respondiissem; vel etiam *sententiam ac opinionem*; ea enim quæ est familiaris τὸ λόγος notio; atque in hunc sensum eò loci accepit Serranus. tum Evripidis illud ex Andromachā, ἄνθρωπος λόγος, (ut de libertate Poeticā nihil hinc dicam) quidni *nuncium novum*, sive *Sermōnes novos*? nam quod, *verba ipsa famula non fuisse nova Andromacha*, suggerit Pfochenius, ut pote quibus iam assueverat. ut nihil dicam ἄνθρωπος, non ἄνθρωπος dici, de quo alibi (cum Deo bono) videbitur: quis nescit *novos sermōnes* dici, quibus res narrantur novæ? καὶ ἄλλοι autem quod attinet; nihil mihi nus evincit tritum illud, ἡ δὲ πρῶτος ἐστὶν ἡ ἀρχὴ, quam quod istic vult Pfochenius. sonat enim ad verbum, *nihil ad versum*, originem dicti ex Demetrii illius, qui Phalarci personam gerit, illis petas licet. Οἱ δὲ πρῶτος ἐστὶν ἀρχὴ πάλαι τε καὶ νῦν.

συνδεσμοῦν, ἐοικασί τοις λαοκρατοῦσι τοῖς τὸ εἶναι περὶ ἐπὶ λαγνείᾳ
 ab histrionibus nimirum, quia vel effutirent, vel exegerentur, quæ
 ad *versum* carmenve, quod vel pronuntiabatur, vel agebatur, *nihil*
 faceret. quod firmat & aliud inde ortum diverbium, Platoni de legib.
 l. 3. & alibi usurpatum, *ἐπὶ μὲλ*. i. e. præter cantionem. nam
 quod Latine verti solet, *nihil ad rem*, non magis probat ἐπὶ, quam
 ῥήματι, aut Διόνυσον, *rem* significare, quia ἔστιν περὶ ῥήματος, & ἔστιν
 περὶ Διονύσου, idem eodem pariter modo reddatur. νέον autem ἐπὶ
 Euripidis in Hecubâ parem habet cum priore illo, νέον λόγων ratio-
 nem. nec obstat, quia *πρῶτον* π. νέον *πρῶτον* in materiâ geminâ ei-
 dem (si idem saltem; nam Aristarchi mavult esse in miscellan. l. 3.
 c. 22. Petitus) in *Rheso* dicitur; cum tam *ῥημορ* novus, quod de re no-
 vâ, quam res rumori subjecta nova dicatur. Attamen ne quid subti-
 ceamus quod huc facere videatur. Jos. Scaliger ad illud Maronis in
 Ceiri,

At levius ille Deus, cui semper ad ulciscendum

Quiritur ex omni verborum injuria dicto.

dictum, inquit, hic accipitur, ut Homero ἐπὶ, hoc est, res. Locum
 nullum indicavit. hæc forsan, aut ejusmodi voluit. Iliad. a. v. 545.

Περὶ φωνῶν τέτλακας εἰπεῖν ἐπὶ, ὅστις νόστος.

dicere quicquid animo agitates. Et s. v. 816.

Τὸ τοι περὶ φωνῶν ἐρεῖν ἐπὶ, ὅστις ἐπικύπτω.

rem dicam, nec celabo. — Et l. 651.

Νὺν δὲ ἐπὶ ἐρέω, πάλιν ἀγχιελὸς εἴμ' Ἀχιλλῆϊ.

Rem nunciaturus redeo. —

Verum de istis etiam ambigi potest; nec ob stare quicquam videtur, quo-
 minus in his ἐπὶ sermonis significationem habeat. nec verò ser-
 monis etiam communis ac familiaris ideam exhibent nobis Poetica
 quælibet.

Denique dato vel λόγον vel ἐπὶ pro re usurpatum, esse Græcis fa-
 miliare; non tamen conficietur hinc, ῥήμα quoque eundem apud hos
 usum habere, etiam si a ῥήματι res. sicut & ab ἐπὶ vel ἐπὶ potius;
 sed aliâ mente, *opus*. si Jos. Scaligero fidem adhibemus. Sic habeas.
 Et *πρῶτον* & *ῥήμα* rem significant. *ῥήματα* tamen & *opes*; at
πρῶτα non item. itaque si quis pro Hesiodi illo;

ῥήματα γὰρ φύξι πῆλεται θελοῖσι βροτοῖσι.
dicere volueris,

Πρῶτα γὰρ φύξι πῆλεται θελοῖσι βροτοῖσι.

PER

per allusionem aliud indicasse, Græcè peritus quis; idem protulisse, nullus dixerit. rursus *περίματα negotia ac molestias* designat; at *ἀνίματα* non item. itaque quod Epicurus olim, δι. δέδι περίματα ἔτε αἰνιέχουσιν, ἔτε ἀνιδούς παρῆχουσιν. *Dei negotium nec ipsi habent, nec aliis exhibent*; si quis hoc modo proferre voluerit, ἀνίματα δι. δέδι ἔτε αὐτὰ ἔχουσιν, ἔτε ἀνιδούς παρῆχουσιν. à Græci sermonis usu quam longissimè divertet. Sed & nos è diverticulo tandem in viam redeamus.

Nec verò mihi quidem svaderi potest, hoc sensu sumendum, vel קול Hebr. vel φωνή Græc. Exod. c. 4. v. 8. ut שמע לקול ה' et, שמע לקול ה' חמנין *ἐκκεῖθεν φωνὴ τοῦ κυρίου, & ἀκούσεν οὗτος φωνὴς τοῦ κυρίου; auscultare ad vocem signi, & credere ad vocem signi*; sit *auscultare ad negotium* sive rem ipsam signi; Et credere negotio sive rei ipsi signi, vel etiam ad negotium sive rem ipsam signi. nam & שמע est simpliciter φωνὴ παρῆχεν *animadvertere, animum intendere* rei alicui, quid id velit, vel exigit. ut histor Reg. 1. 1. c. 15. v. 1. שמע לקול דברי ה' *animum adhibe verbis, sive dictis Domini*. etiam Hymn. 105. v. 27. דברי ה' malim cum Piscatore, *res signorum*, i. res miraculosas; quam cum Junio *verba signorum*, *lires* ἀνιδούς ita sonet, reddere. atque ita Camius; *fecerunt miracula*. parique modo דברי usurpatum deprehendas Hymn. 65. v. 4. Est. c. 9. v. 31. Jer. c. 14. v. 1. de quo alibi diximus. sed aliud דבר hîc; aliud קול illic. nec est adeò insolens etiam, ut vox aut rebus inanimatis, aut actionibus etiam tribuatur. Sic enim & *sanguis e terrâ* Genes. c. 4. v. 10. Et *lapis e muro, nodus e tigno*, Habbac. c. 2. v. 11. & *Sodomæ excessus*, Genes. c. 18. v. 20. *clamorem edere* dicuntur. et *colorum fabrica, solisque cursus, & diei noctisque perpes intercurfus*, maiestatem divinam tantum non *vociferari*, Hymn. 19. v. 1, 2, 3. ubi etiam disertis verbis Hymnographus quocunque modo interpretari libuerit, *vocem* illis tribuit. אמר ואין דברי בלי בשמע קולו *sive, ut Junius, etiam si neque sermo neque verba sint eis, sine his tamen intelligitur vox eorum*. i. tametsi muta sint, nec sermone humano prædita, tamen ipsis suis operationibus voce altâ fati & canorâ creatoris sui gloriam prædicant. et sic Abrahami & David exponunt. sive, ut Calvinus mavult, *non est sermo neque verba, ubi non audiat vox eorum*. q. d. nihil quicquam impedire linguarum discrepan- tiam, quo minus ubique audiat ac percipiatur istorum præconi- um; cum *communis gentium universalium idiomate loquantur*. au- diri autem pro *intelligi*, Piscator, non malè. Sicut audire, pro in- telligere:

intelligere: Esaj. c. 33. v. 19. & 36. v. 11. eodem hoc modo Budæus ob-
servat, τὸ ἀκούειν usurpari, Galeno method. med. l. 4. ἀκούειν σε χρῆ,
intelligere te oportet. Et Themistio de anim. l. 2. ἀκούειν ἀκούειν
ἐπὶ πάντων τῶν ἡσυχῶν ἀκούειν. *simplicius intelligenda sunt omnia hec no-
mina*. Sed & *audire* Latinis pariter usurpatum quandoque deprehendas
sic enim Terent. Andr. 4. 1.

Audivi Archillis jam dudum, quod Lesbiam adduci jubes.

i. intelligo, hoc te velle.

denique ut mittam tritum illud, *Res ipsa loquitur*; nec *virgula* divina
vox denegabitur, quam *attendere* & *auscultare* עוֹשׂוּ jubentur; ut
pote per quam Deus ipse populum suum alloqatur. Micā c. 6. v. 9.
Vox, inquit, *Israëlis civitatem inflammat*; *virgam audite*, sive *auscultate*.
Et est reverā geminus plane hic Mosaico illi locus: ut alter alteri
illustrando faciem invicem alluceat. Certè si *virge* divina *vocem audi-*
re dicitur, quidni & *signi* sive *prodigii* in *virgā* Mosaicā virtute
divinā exhibiti *voci attendere*, *fidemque adhibere* pariter dicatur?

Sed aliam & *canis*, qā: קוֹל Hebr. respondet, notionem inanis
usitatam. ubi adjecero, huic capiti colophonem imponam. קוֹל ita-
que Hebræis, & פֶּה Hebraïcantibus, etiam אֶתְּ תֵּן מִן־הַקּוֹל אֲדִיבֶהָ adhi-
betur, quod admonuit me, Calvino usurpatum in loco illo Psaltes ex-
plicando, *praconii* vocabulum. Et sanè quidni Hymni verba ita ver-
eamus, *nusquam non auditur praconium eorum*. ita קוֹל sumitur An-
nuntium l. 2. c. 30. v. 5. *Es edictum fecerunt* קוֹל הַעֲבִירָה Grac.
ὡς διελθὲν κήρυγμα, *ut proclamatio transiret per totam terram* Ibid.
c. 36. v. 22. קוֹל הַעֲבִירָה Grac. παρὰ γὰρ κήρυγμα. Ver. Latin. *jussit*
praedicari. *proclamationem edidit*, *per totum regnum suum*. quod idem
repetitur & Esdra c. 1. v. 1. ubi Græcus etiam פֶּה habet, & Latinus
vocem Ibid. c. 10. v. 7. וַיַּעֲבִירָה קוֹל. Grac. ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης. Lat.
missa est vox. *proclamationem*, *praconium*, *promulgationem edide-*
runt. Et iste (credo) & פֶּה usus inter Hebraïstinos, quem ei dedi-
mus, locum tuebatur, pro eo quod alibi רִנָּה dicitur, Histor. Reg. l. 3.
c. 22. v. 36. ubi R. Levi. הִרְנָה. i. e. קוֹל הַכְרִיז *vox praconis*. Et
R. David Masculino verbo jungi observat, vel quia loco קוֹל poni-
tur, vel quia ad hominem refertur, quod scilicet vocem eam ediderit. itaque
Junius *virum clamoris* reddidit רִנָּה וַיִּשׁ קוֹל *præco*. atque ita Chaldeus
קִרְיָה אִשְׁטָה, *præco*; et Græcus ὁ φωνήων.

CAPUT.

CAPUT. XV.

Substantiva adiectivorum loco Hebrais frequentia. Ea quandoque subjecti, quandoque adjuncti notionem habent. σοφία λόγος *Apostolo, sermonis peritia.* σοφία *Græcis priscis ἀνὴρ ἐμπεικός.* *Sapientia Latinis pro peritia.* Σόφῳ, & *Sapiens pro perito.* Stobæus à Gesnero & Grotio male habitus, restituitur. Αἰας ἡγεμὼν ὁ σοφός. *Provocabulum affixum ad substantivum remotius pertinens.*

Nihil est apud Hebræos in usu magis, quam ut adiectivorum loco substantiva substantivis in regimine subiecta usurpent. Hinc quæ passim occurrunt formula illæ: *איש דמי* *vir sanguinum.* i. sanguinolentus. *Histor. Reg. l. 2 c. 16. v. 8.* *איש רמה* *vir dolosi.* *Paræm. c. 26. v. 19.* *איש ריב* *vir litis,* pro litigante. *Esai. c. 41. v. 11.* *איש שפתו* *vir labiorum,* pro eloquente. *Job. c. 11. v. 2.* Et *איש דבריו* *vir verborum,* pro eodem. *Exod. c. 4. v. 10.* *איש שיבה* *vir canities,* pro cano. *Deut. c. 32. v. 25.* *איש חיל* *vir roboris,* pro robusto. *Annal. l. 1. c. 26. v. 8.* *אל אמת* *Deus veritatis,* pro veraci, veracissimo. *Hymn. 30. v. 6.* *אל דעות* *Deus scientia,* pro sciente, scientissimo. *Histor. Reg. l. 1. c. 2. v. 3.* *אל חכמה* *Deus gloria,* pro glorioso. *Hymn. 29. v. 3.* *רוח חכמה* *Spiritus sapientie, peritia.* i. sapiens, peritus. *Exod. c. 28. v. 3.* & *Deut. c. 34. v. 9.* *רוח קנאה* *Spiritus zelotypia,* i. zelotypus. *Num. c. 5. v. 14.* *קדש חר* *mons sanctitatis,* i. sanctus. *Ezech. c. 28. v. 14.* *קדש בשר* *caro sanctitatis,* i. sancta. *Agg. c. 2. v. 12.* *קדש אדמה* *terra sanctitatis,* i. sancta. *Exod. c. 3. v. 5.* Et sexcenta istiusmodi. Hinc in Novo Instrumento illa etiam creberrima. *ὁ δεξιὸς τοῦ δόξης* *Deus gloria,* pro glorioso. *Act. c. 7. v. 2.* *τὸ δεξιὸν τοῦ δόξης* *potentia gloria,* pro gloriosa. *Colof. c. 1. v. 11.* *ὁ δεξιὸς τοῦ δόξης* *divitia gloria,* pro gloriosis. *Eph. c. 1. v. 18.* & *c. 3. v. 17.* *ὁ πατὴρ τοῦ δόξης* *pater gloria,* pro glorioso. *Ephes. c. 1. v. 17.* *ἀπαύσις τοῦ δόξης* *apparitio gloria,* pro gloriosa. *Tit. c. 2. v. 13.* *πνεῦμα πραότητος* *Spiritus lenitatis,* i. lenis. *Galat.*

Galat. c. 6. v. 1. πνεῦμα σοφίας, *spiritus sapientia*, i. sapiens. Ephes. c. 1. v. 17. πνεῦμα δειλίας, *spiritus pavoris*, i. pavidus. Tim. Ep. 2. c. 1. v. 7. πνεῦμα δουλείας, *spiritus servitutis*, i. servilis. Rom. c. 8. v. 15. οὐκ ἔστιν δικαιοσύνη, *sceptrum iustitie*, i. iustum. Heb. 1. v. 8. ὁσιότης καὶ δικαιοσύνη ἀληθείας, *iustitia & pietas veritatis*, i. vera. Ephes. c. 4. v. 24. ῥήματα ἀληθείας καὶ σωφροσύνης, *verba veritatis & sobrietatis*, i. vera, & sobria. Act. c. 26. v. 25.

Ea his omnibus, quæ in veteri Instrumento occurrunt, unicū Pfochenius sect. 42. selegit illud, Prov. c. 1. v. 2. חכמה בנה Græc. λόγος ἐρηϊστικός, *dicta prudentie*. huic autem geminum esse vult Apostoli illud ad Corinthi Ep. 1. c. 1. v. 17. ἐν σοφίᾳ λόγος. Syr. בחכמה מלך in *sapientiâ sermonis* h. e. *sermone sapiente*. At verò advertere debuit, prout ipse explicat, non esse formulas has prorsus pares. nam in formulâ priore, *adjectivi* loco ponitur *substantivum* quod regitur; in posteriore quod regit. in Solomonis dicto prius nomen *subiecti*, posterius *adjectivi* rationem habet: cum in Apostoli verbis, prius *adjectivi*, posterius *subiecti* speciem induat. atque hæc juxta Pfochenii ipsius mentem sensumque dicta sunt. neque enim ego illi assensum ferim in interpretatione phraseos illius Apostolica. Siquidem σοφία λόγος non est, ad verbum reddendo, *sermo sapiens*: quo modo σοφὸς λόγος *sermones sapientes* Tragicus dixit, à Plutarcho laudatus de garmilitate, & a Stobæo tom. 2. tit. 4. verbis illis.

ἐν αὐτῷ δυναίμεθα καὶ ἐν σοφίᾳ πειρασθῆναι,
Σοφὸς ἐπὶ ταῦτων ἀνδρὶ μὴ σοφῷ λόγος.

Implere nunquam potero pettus perfluum,

Sapientem non sapienti sermonem ingerens.

Sed est *sapientia*, i. *peritia sermonis*; uti Beza optime reddidit. à quâ λέγειν σοφός, *dicendi peritus*, Evripidi, apud Athen. 1. 15.

Εἰς πάντας αὐτὸς περὶ γυναικῶν διακινῶ λόγον

Αἰῶνα δεῖν αὐτὸν εἰ λέγειν ἐν σοφίᾳ.

Dicendi vir peritus, in re quolibet

Utamque in partem quaviter contenderit.

Ita Exod. c. 28. v. 3. & c. 35. v. 10. לב חכמה corde *sapiens*, pro *perito*. ita cum Castellione malim, quam cum Junio, *industriūm*. Et ibid. חכמה חכמה *spiritus sapientia*, i. *peritia*. Sed & exteris. De Hippia Plato. Πάντως δὲ πλείους τέχνους πάντων σοφώτατος ἐὶ ἀνθρώπων. *Omnino in artibus plerique omnium es hominum peritissimus*. Et eidem in Alcib. 2. σοφὸς ἐστὶν ἢ ἡνιοχός. *avigandi peritia est sapientia gadam*.

Aristoteles

Aristoteles ethic. l. 6. c. 7. πῶς σοφίαν ἐν πῶς τέχναις, τοῖς ἀνθρώποις
 πῶς τέχναις ἀποδίδου. Sapienciam tribuere solemus eis, q̄i in artibus
 quibusq̄ pericia sunt exquisitissima. ita Phidiam, inquit, dicimus
 σοφόν, σοφόν, sculptorem sapientem; & Polycletum, ἀσπίαντοισιν
 σοφόν, sapientem statuarium. sapientia nomine nihil aliud designantes,
 quam ἀρετὴν τέχνης, artis illius periciam insignem. Eadem notione
 tempus, sive aetatem, senectutem in animo habens, Crates fabrum,
 non σοφόν, sapientem, ut Gesnerus, sive peritum, av. regium, ut
 Grotius reddidit, sed ὁ σοφόν, minus peritum, sive imperitum, vo-
 cavit verbis illis, q̄os Stobeus nobis exhibuit, tom. 2. tit. 115.
 an 117.

Ὁ γὰρ χρόνος μ' ἐκαμψε τέκτων ὁ σοφός,

Ἀπαντα δ' ἐργασάμενος ἀδελφείῃ.

Faber haud peritus, imbecilliora omnia

Facere solens, tempus me incurvum reddidis.

Vas enim sincerum inerustarunt Viri docti illi, cum ὁ, q̄od prius
 habebatur inducto, ὡς interstitum ivere. Restitutionem firmant, q̄a
 sequuntur proxime eodem loci ex Diphili Puteo;

Σκολιὸς τέχνης ὅτιν ὁ χρόνος, ὁ ξένος.

Χαίρει ἐμπλήσαν πάντας ἐπὶ τῇ χεῖρὶ.

Est tempus, hospes, pravus admodum artifex:

Statum in deteriorem defingens omnia.

τεχίτων σκολιὸν dixit, q̄od ille τέκτων ὁ σοφόν, & πάντῃ γ' ὀφλάν;

prout ἄπαντα ille, Homerus itidem de Mergite;

Τὸν δ' ὅτ' ἄρ' ὀκαπῆται θεὸς ἄπειν, ὅτ' ἀεγῆται,

ἢτ' ἄλλως τι σοφόν.

Diū nec fossorem hunc, nec aratorem statuere,

Nec sapientem ullā in re aliā.

Q̄in & Platonem Laertius observat σοφίας nomen triplici ratione u-
 surpassasse; ἰδιαιτά μὲν, ἀπὸ τῆς ὁμητικῆς ἐπιστήμης; ἰδίᾳ δὲ, ἀπὸ τῆς φιλο-
 σοφίας; κοινῶς δὲ, ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας. pro peritiā q̄avis in re. unde &
 σοφόν ἢ διμύσων, opificem sapientem pro perito dixerit. Et ad illud
 Homeri Iliad. ο. v. 412.

Τέκτωνος ἐν παλάμῃσι διήμουντος, ὅς περ πάσης

Εὐεῖδ' ἢ σοφὸς ὑποδηλώσειν Ἀδύνης,

— naupegi arte manuge periti.

Q̄em pulcrè instituit Pallas sapientiā in omni:

(q̄em

(quem locum in animo fortean habuerint Comici dicti) quod τὸ τέχνη, i. e. ναυπηγία, σοφίαν tribuit; adnotat Scholiastes τὸ πηλαγὸν πᾶς τῶν χεῖρας σοφὸς ἐκείνῳ. antiquius artifex quis sapiens dicebatur, quod Pythagoras post immutavit. nec secus Eustathius: σοφίαν, inquit, ἀπλῶς τὸ τέχνη φησὶν, ἐστὶ ἀρχαῖα. sapientiam simpliciter artem aicit, ex more veteri. οἱ γὰρ πηλαγοὶ, σοφὸς ἐκείνῳ ἀπαιτὸς τῶν τεχνῶν. veteres artifices omnes sapientes vocabant, unde illud, σοφὸς ἢ ἐγγὺς τέχνης. Sapiens. i. peritus, compegit faber. quod non est Homeri (ut i. Stephanus aviumavit) qui adjectivo hoc per totam tum Iliada, tum & Odysseida, nusquam usus reperitur, substantivo semel tantum; sed alterius, nescio cuius.

Quin & Latinis quoque prisca sapientiam pro peritiâ usurpatam deprehendere est. Quamquam enim à sapientiâ peculiariter sic dictâ, quam Pythagorico vocabulo Philosophiam nuncupare maluerunt, peritiâ multis dispescit Seneca Epist. 88. & 90. usus tamen obtinuerat, ut sapientiâ nomine peritiâ quoque designaretur. Sic enim apud Nonium Titianum Serinâ,

Sapientiâ

[Sam, an Svam] gubernator torquet navem, haud valentiâ; coquus Magnum ahenum, quando fervit, paulâ confutat iruâ.

Nec aliud, opinor, sapientia nomine volebat Ennius, cum, Festo referente, in Annalibus dixit;

Nec quicquam Sophiam, sapientia quæ perhibetur.

In somnis vidis prius, quam sam discere cepit.

carminum pangendi peritiâ dicebat; quam (ut P. Merula visum) non ex infomniis meris sibi obvenisse, sed disciplinâ studioque, prout aliis quibusque, comparatam innuebat: sive, ut Jo. Scaliger aviumavit, neminem de eâ somniare vult, qui non ad eandem animum prius adjecerit. Sed nec Atranius etiam in Sellâ, quæ ex sapientia personâ illud protulit;

Ufus me genuit, mater peperit Memoria;

Sophiam vocant me Graeci, vos Sapientiam.

certe peritiâ potius, sive τὸ ἐμπειρία, quam σοφίαν sive sapientia propriè sic dictæ natales eis nobis depinxit verbis.

Itaque σοφία λόγων pro sermonum peritiâ, quam rhetoricam dicimus, non est reverâ Hebraismus magis, quam juris peritiâ, sive jurisprudentia, vel etiam juris studium. nam פִּנְיָא velut verbum Domini, דְּבַר דֵּי אֱלֹהִים, ades Dei, נֶפֶשׁ בְּרִיָּה, novum bovis, כִּנְיָא בְּרִיָּה, volatilia

illa cali, pro Hebraeorum exemplis quoniam posuerint, aut si qui posuerunt, quare id fecerint, mihi planè incompertum est. In illis verò Apostoli ad Thessal. Ep. 1. c. 1. v. 3. pro qo vers. 13. malè ponitur, per typotheta oscitantiam, ἐργον πιστεως, & ὑποπαρὰ ἀγάπης, & ἡμεῖς ἐλπίδα. videtur Hypallage subesse, qalem in illis alteris Pfochenius suspicatus est. dicitur enim (qod & Piscator monuit) ἐργον τῆς πίστεως, ἡ δὲ τῆς ἐλπίδος, ἡ τῆς πίστεως τῆς ἐλπίδος, *opus fidei*, pro *fide operis*, i. operante, efficaci. Et de reliquis pariter, ut respondeant Hebræorum illis פִּימִין *impetus torrentium*, pro torrentibus impetus, i. impetuosus. Job. c. 6. v. 15. & גְּבוּהֵי שָׁמַיִם *altitudines cali*, pro calis altitudinum, i. altissimis. Ibid. c. 11. v. 8. & גִּלְתֵּי הַחַיִּיל *deportatio copiarum*, pro copiis deportationis, i. deportatis. Obad. v. 20. Huic autem finitimum est reverà Evripidis illud ex Hecuba, σπυδαὶ ποδῶν, pro *celeris pede*. Verum istud Poeta est, & Tragici. nec prorsam tractantibus adeò freqens: quoniam apud Hebræos etiam in oratione solutâ frequentissimè occurrat.

Verum missis istis, illud adjectum sit, in formulis illis, quorum supra meminimus, provocabulum adjunctum ad substantivum prius plerumque referendum; secus quam vulgò fieri assolet. v.g. Hymn. 4. v. 1. אֱלֹהֵי צְדָקָה *malim vertere, Deus justitie mi*. i. mi juste Deus, vel Deus mi justissime, quam (cum plerisque) *Deus justitie mea*. ut Hymn. 119. v. 123. אִמְרַת צְדָקָה, *sermo*, sive *promissio justitie*, i. justissima, non *tua*, sed *tua*. Hymn. 59. v. 10, 17. אֱלֹהֵי חַסְדִּי *Deus benignitatis*. i. benignus vel benignissimus, meus. neque enim commodè satis Junius, *benignitatis mea*. Hymn. 65. v. 5. אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנו *Deus salutis noster*. i. Deus noster salutifer. potius quam *salutis nostra*. Hymn. 18. v. 3. קַרְן יִשְׁעֵי קָדְשׁ *cornu salutis*, i. salutare, *meum*, non *mea*. Hymn. 15. v. 1. בְּהַר קְדֻשָּׁה *in monte sanctitatis*, i. sancto, *tuo*; non *tua*. Hymn. 110. v. 2. עֹז מַטֵּה עֹז *seipionem roboris*. i. robustum, *meum*; non *tui*: ut affixum non ad illud referatur, cui affigitur. sed ad illud à quo id regitur. Sic in N. T. Colof. c. 1. v. 13. τῷ υἱο τῆς ἀγάπης (i. τῷ ἡμετέρῳ ἀγαπῶν). Ephes. c. 1. v. 6.) ἀγαπῶν. *filii amoris*. i. amati sui; *filii sui*; non *amoris sui*. Hebr. c. 1. v. 3. τῷ ἰσχυρῷ τῷ δυνατῷ αὐτοῦ. *verbo potentia*, i. potente, *suo*. *Verbo suo*, non *potentia sua*. Nec est hoc, fateor magni momenti, sed nec spernendum tamen.

CAPUT. XVI.

Puer centum annorum; *diverbum de filicernio deliro. Drusii nescientia sua, unde tractum, ingenua confessio. Fons indicatur. Esaja 65.23. expenditur. Plauti locutio gemina. Bis pueri senes. Erasmus bis lapsus. Numerus certus pro incerto. Hesiodi dictum, de infantibus, seculo argenteo, centenariis. Vatis verba ad Messiae tempora referunt Iudaei, ad seculam a resurrectione futurum è nostris nonnulli; frustra utriusque. בן מאה שנה *videtur è γένος ἐστίν. filius centum annorum, Hebraismus. Expenditur 1. Reg. 13.1. Saul unius anni filius. rejecta eorum interpretatio, q̄ ad animi simplicitatem referunt. בן שנה *ἐνιαυτός, anniculus, anni unius. repudiata & Iunii ac Piscatoris. Hugonis item & Rabani. rectè Doctorem Iudeorum, et è nostris quorundam opponitur. Et firmatur. Annos duos regnasse, Saul q̄ dicatur. retunditur Vatabli, Scaligeri, Tigurini audacia. rejicitur et Osiandri sententia, q̄ plures omnino annos regnasse negat: sed et illorum, q̄ his tantum simpliciter ac innocentem se gessisse, quique de reliquo non verè regem, sed alieni in sefforem voluit existisse. Regnum cepisse, q̄d 1. Reg. 14. 47. accepisse, Dan. 5.31. לָכֵן נִלְכָּדָם, nancisci, sortito accipere. Vera datur è Iudaeis nostrisque interpretatio; de rebus post biennium exactum gestis. In Genevensibus lapsus Villetus. בני קדן filii Orientis, Orientalis. קדן antiquus, & antiquus. Proverbium, nullo fundo. Vocum בן בן *videtur, τέκος, filii, usus multiplex creberrimus Hebraeis & Hebraisantibus, in materiâ quolibet. huic nihil affine ex antiquitate omni producit Pfochentius. nuperum tantum laudat Epigrammatarium. *videtur ἀνθρώπος, Filius hominis, pro homine; et *videtur ἀνθρώπων, filii hominum, pro hominibus, Hebraismus. *videtur*******

Ἀχιλλεύς, pro *Achivis*, phrasis peculiaris: qd modo & *ἰατρός*
μῦθος pro medicis. nec *τίμω* ἢ *ῥαυῆ* pro illis dicitur, nec
ἰατρός *τίμω* pro istis. Nec *τίμω* *ἀδελφῶν* LXX. usurpatum.
 De homine et filio hominis, Gregorii argutiola. *ἥ* nomen
 etatis et status; *ἥ* nōs nevirius. Nonnus ab Heinsio no-
 tatus. Locus 4. Reg. 9. 4. expenditur. Hebraei de brutis
בְּנֵי i. *ῥῆς*, filios familiariter usurpant: *בְּנֵי* i. *ῥῆς*, rarius.
 Graeci contra de eisdem, *τίμω*, non & *ῥῆς*, aut communi-
 ter etiam *μῦθος*, nos nevirum. *οὐδὲν* *ῥῆς* ἢ *τίμω*. Ca-
 sarius & *Μασσίσσα* dicta gemina, de mulierculis simias &
 catellos in delutiis habentibus. Latinis familiaria satis pa-
 trum matrumque in brutis nomina; filiorum filiarumque
 minus. nos nepra admittimus. Formula varie de rebus
 variis in hoc genere à poetis usurpata: sed qd ab Hebraicis
 plurimum distat, quibuscum tamen, ex Victorii mente, quam
 non ceperat, perperam componit Drusus. *בֶּן לַיְלָה* noctis fi-
 lius, *בֶּן שָׁעָה* filius horæ, Syris qd. Her-
 ba solstitialis, qd Plauto. *בֶּן פֶּרֶה* Vicis fecundæ filius,
יֹסֶפֶף Gen. 49. 22. Substantivi ellipsis. *בְּנֵי* filia, propa-
 gines, ibidem. Latinis matris, filiarum, nepotum nomina
 in stirpibus; adoptionis quoque, in poesi. *Ἕμν.* 80. 16. *בְּנֵי*
פֹּבֹהֶלֶס, *μῶς* *ῥῆς*, hirundinis vitulus. Halcyonis,
 et quadrupedum, infantes. *ἡμῖα* pariter Graecis. *πῶλος*,
 pullus, pulli, & pulluli, plantæ novellæ. inde pullulare.
μῶς Graecis. *μῶς* *ῥῆς*, vitulina. *πῶλος*, puella poetis.
 pulli veneris, meretrices. *בְּנֵי* *בְּנֵי* filia, et filia
 noctuæ, sive ululæ, pro noctuis & ululis ipsis, (loco unico
 excepto) constanter semper in scripturis.

Ver centum annorum, de sene deliro proverbialiter
 usurpatur. itaque in Parcemiæ collectanea sua mi-
 sit Carolus Bovillus. à go & mutuatum se candidè
 profiteatur Jo. Drusus proverb. sacr. class. 1. 1. 5.
 prov. 62. sed ubi habeatur, cum nescium se agnos-

cat ingenuē, ad marginem adscribit tamen Genes. c. xi. v. 10. in Græcis Bibliis legi, *Sem erat filius centum annorum, quando genuit Arphaxad.* verum aliud est, *filius centum annorum*; aliud, *puer centum annorum*; puer scilicet si Hebraizare volumus, *filius centum annorum*, sive puer centum annos natus. Extant itaque verba hæc eadem. Esaia c. 65. v. 23. *מנחם שנה בן ער* puer filius centum annorum; sed alio planè sensu à vate sacro prolata. *Non existet*, inquit, *apud eos aut infantulus, aut atate proventus, qui non est impleturus dies suos: puer enim, cum annorum centum fueris, morietur*; i. e. ad centesimum usque annum pertinet, qui nunc puer est; sive priusquam centum annorum fuerit; ut Latini loquuntur, non morietur. Nec aliter Plautus Milite act. 4. sc. 2.

Meri bellatores gignuntur, qui hic pragnates fecit:

Et pueri annos octingentos vivunt.

Qui mille annorum perpetuo vivunt, à seculo ad seculum.

neque enim voluit tot annos eos, pueros adhuc existentes, vivere; sed pueros huius seminio editos, ad annos tot pertingere. Inde igitur sumptum, sed *παρὰ τὸν αἰῶνα* usurpatum, in sermonem proverbialem transtulisse videtur, *Puer centum annorum*; de senē, qui per ætatem delirat, quod usu venire monet tritum illud, diverbium, cuius meminere Plato de legibus (non de repub. ut Erasmus memoriā lapsus). Theopompus Comic. citante Clemente Strom. l. 6. & Aristophanis Scholiaste ad Nubes, Aristophanes ibidem, Lucianus in Saturnaliis, Varro in satyris, alii;

Δὲς αὐτὸς οἷμα δὲς ἡγέρτ' αὐτὸς ἡγέρτ' — bis pueri senes.

Plato item Comicus, sed perperam ab Erasmo (quod & H. Stephanus, et Jo. Brodaus l. 5. c. 4. priores monuere) laudatus ex Scholiaste eodem.

Αὐτὸς οἷμα δὲς ἡγέρτ' αὐτὸς ἡγέρτ'.

Verum, ut videtur, bis suat puer senes.

quod vitioso capitis codice, Paræmiographus legerat.

Αὐτὸς οἷμα δὲς ἡγέρτ' αὐτὸς ἡγέρτ'.

Vertitque, *Similia videtur bis seni puer senes.*

Sed & Sophocles, cum ab eodem Scholiaste, tum & à Clemente allatus;

Ναὶ δὲ γὰρ αὐτὸς οἷμα δὲς ἡγέρτ' αὐτὸς ἡγέρτ'.

Namque atque hominis ultima in puerum redit.

Græc. Plautus Mercat. act. 2. sc. 2.

Senes

Sonus quoniam ex templo est, jam nec sentit nec sapit.

Alius solare illum rursum repuerascere.

rursum re dicit *πλεοναγκῆς*, ut Tragicus, *παλιν αὖθις*. De deliratio-
ne denique senili videri poterit & Pindari Scholiastes ad Pyth. o-
den. 4. qo loco *ἐκποιτῆτης αὐτὴ τῶ πολυέτης* à Pindaro usurpatum ei-
dem existimatur: quod & vatis nostri menti congruit: ut numerus
certus pro incerto positus sit.

Ex illo igitur vatis sacri dicto tractum est adagium, si è sacro sal-
tem sumptum sit codice. potest enim & ab Hesiodo sumptum videri:
q̄i in operibus v. 129. de argentei seculi alumnis sic loquitur.

Αἷμα' ἐγὼ τὸν, ὡς παῖς ἔπεα. ὅς γ' ἔμπεδ' ἔκαστος.

Ἐ' τρεῖς' ἀπὸ δώδεκα, μέγα νόμος, ὃ ἐστὶν οὐρανός.

At matris per sedula opem centum puer annos.

Intra ades, fatuus, excreverat enutritus.

Cui affine est, quod habent Hebræi doctores, Camius & Esdraides, &
ex eisdem Hieronymus, & Oecolampadius exhibent (q̄i tamen ad
æternitatem à resurrectione futuram trahere frustra satagunt) tam
longa sub Messia regno futura vitæ spatia repromitti, seculi primævi
rationibus gemina, ut *centum anni* reputentur *infantia*, vel *pueri-*
tia saltem. nec de longævitate istiusmodi dissentit Musculus: cum
vigorem ac firmitatem in senili etiam ætate duraturam intelligi ma-
lit Calvinus. Sed à Vate sacro potius mutuatum svadet, cum quod
à nostris tantum usurpetur, tum quod adjecta maledictionis notā quan-
doque effertur. Sic enim Gregorius Rom. ad Januar. Epist. à Gratia-
no laudatus caus. 2. q̄ast. 7. c. 27. *Maledictus puer centum annorum*,
de sene flagitioso, & exempli perniciosi. ad quem locum insulse nimis
glossator, *Canon*, inquit, *propter malitiam aliquorum: fingit aliquid esse,*
quod non est, quamquam Gregorius ipse Comment. in lib. Job: l. 17. c. 2.
vaticinii locum, unde diverbium emanasse videtur, hanc incommo-
dè prorsus sic explicat: *Puer centum annorum morietur, & peccator*
centum annorum maledictus erit, ac si diceret: vita quidem: pueri in
longum trahetur, ut à fallis puerilibus corrigatur: Sed si a peccati
perpetratione, nec temporis longinq̄itate compescitur, hæc ipsa vita
longinq̄itate, quam per misericordiam accepit, ei ad cumulum maledi-
ctionis accrescet.

Cæterum de adagio illo viri docti viderint, sacræ ne paginæ, an
profanæ, originem debeat. Nos ad alia, nec aliena tamen prorsus,
properamus: *filius centum annorum*, pro *septuaginta annis nato*, Hebra-

ismo familiari dici solet. Theodoret. in Esai. c. 65. Τὸ δὲ ἑξῆς ἐστὶν
 ἐπὶ τῷ Εβραϊσῷ, καὶ Σύρων ἰδιόματα, τὰ δεξιὰ αὐτῶν τῶ ἐξῆς ἐπὶ τῷ. Fi-
 lium centum annorum, juxta Hebræorum ac Syrorum idioma po-
 suit pro centum annorum simpliciter. atque ita Genes. c. xi. v. 10.
 בן מאה שנה — בן Sem filius centum annorum: non tamen
 (quod vir eruditus, memoria filius, hanc consulto codice, frustra av-
 tumavit) ibi saltem, & Græci; (Quamquam LXX. editio Romana
 nuper voculam eam istuc interfecit.) sed tantum, ὁ Σημ ἑκατὸν ἐτῶν.
 erat Sem centum annorum. nec secus ibid. c. 5. v. 32. & c. 7. v. 6. &
 c. 12. v. 4. aut alibi uspiam apud Moysen, quod memini. Verum in li-
 bris Historiæ Regum etiam apud Græcos sæpius occurrit, videt, filius
 annorum tot, Lib. 1. c. 4. v. 15. & 1. 3. c. 14. v. 21. & 1. 4. c. 8. v. 17, 26.
 & c. 11. v. 21. et alibi ibidem. et in Annal. libris itidem.

Commodum autem hic se offert de phrasi istâ nodus solvi dig-
 nus; eoque magis, quia duplici difficultate locus, ubi ea offenditur, la-
 borat. quod & R. Levi monuit. Habetur is Reg. 1. c. 13. v. 1. in hæc
 verba בן שלח שאול במלכו ושהי שנים מלך. quæ Græci, qui
 LXX. nomen præferunt, omiserunt prorsus. Latinus Vetus sic red-
 didit: *Filius unius anni erat Saul, cum regnare cepit: duobus au-
 tem annis regnavit super Israel: & elegit sibi Saul tria millia de
 Israel.* &c. Duo autem istæ queruntur. Primum est, quæ ratione Saul
 filius unius anni dicatur. Respondet Scholiastes ad Ben. Syræ dicta
 apophth. 5. erat filius anni i. tanquam puer anniculus, cum regnum
 iniret, simplex nempe, humilis, innocens, & immunis crimine. atque
 hunc sensum tuentur, præter Rabbinos quosdam, teste Jairo, Para-
 phrastes Chaldaus, Symmachus, qui ad nâs ἐναιὼν reddidit, The-
 odoretus, Procopius, Gregorius Rom. adductis eis tum Christi,
 Matth. c. 18. v. 3. tum Apostoli verbis, ad Corinth. Ep. 1. c. 14. v. 20.
 & hujus vestigia premens, qui Evcherii personam sustinet, Angelo-
 mus, Lyranus, Hugo Cardin. Conradus item Pellicanus, Leo Judæ,
 & Patric. Cochburnus de vulg. ac crass. script. ferm. 1. 2. c. 1. quod tra-
 hunt, sed obtorto collo, illud cap. 15. v. 17. cum parvus esses in oculis
 eius; quod nihil est aliud, quam cum conditionis infimæ existimares te.
 cap. 9. v. 21. & illud item. c. 9. v. 2. juxta veterem interpretem, erat
 electus & bonus; & non erat vir de filiis Israel melior illo; quod de
 specie corporis ac staturâ tantummodo dictum est. Et reverâ בן שנה
 pro anniculo creberrimè usurpatur, quod Græci interpretes pal-
 sim ἐναιὼν reddunt. quo modo & בן חודש pro eo quod est mensis
 unius,

unius, & Græcis *ἑνός*. nec hîc fecus, sed aliâ planè simpliciq;
magis notione, sumendum. Ea autem qo facilius expediatur, primò
illud *cepit* rejectum oportet, ut pote qod à texta ipso absit planè.
Sed nec Junii versio admittenda videtur; *Agens primum annum*.
Saul in regno suo. Et expositio mîlto minùs, qam ramen Piscator
probat. i. *cum recens regnum suum iniret*. Statim enim, inquit, in in-
gressu prioris anni sui gesta sunt, tam qe narrantur duobus superiori-
bus capitibus, qam qe describuntur segente versu. Etiam si enim ve-
rum sit, qe prioribus duobus capitibus narrata sunt, intra primum
regni Savlini annum fuisse gesta, eoq; respicere primum capitis hu-
jusce incisum; at nec in anni illius ingressu statim peracta fuisse ea
omnia verisimile est, qe sunt illis scripto prodita; nec ad ea qe dein-
ceps hoc capite commemorantur, qicqam faciunt. transitionis tan-
tum rationem habent, qâ rerum antegressarum historiâ conclusâ &
qasi signatâ, ad insequentium narrationem via clavfulâ proximâ
munitur. Melius itaq; Judæi Doctores, Triumviri illi, Salomon,
David, & Levi, annum regni Savlis primum jam exaltum dici in-
telligunt, annumq; statuunt intercessisse ab inunctione Savlis in re-
gem, ad regni Gilgale factam instavrationem. Atq; hanc interpreta-
tionem sequuntur Vatablus; Osiander, Petrus Martyr, & Genevenses
nostri. Itaq; *Saul filius anni in regno suo*, idem est ac si diceretur;
Saul annum unum jam regnaverat: qemadmodum, *Sem filius cen-
tum annorum* Genes. c. l. v. 10. i. centum annos jam vixerat: sicut
de Arpachato aliisque ibidem mox dicitur; vers. 12, 14, 16, &c.
Mitto enim qod nonnulli, referente Hugone, qî nec improbari vult
prorsus, Savlum dici *unius anni filium*, qia *unum* jam *supra vigesi-
mum* (qo scil. ad munera publica obeunda admitti consueverant,
Numeror. c. i. v. 3.) *annum expleverat*. qô facit, qod Jos. Scaliger
in Orat. adv. Pareum, numeri vel vicenarii vel tricenarii notam,
capb vel *lamed* hoc loco intercidisse opinatur. item qod Rabanus cum
aliis quibusdam, de Ishboshethe *Savlis filio*, non de Savle ipso intelli-
gunt, ac vertunt, *Fuit autem Savlo filius unius anni*. hæc, inquam,
mitto, qia horum utrumq; refellit ætas filiorum Savlis; illud Jona-
thæ, qî per regni paterni initia, vir erat militaris, arma gerebat,
cohortes ductabat, prælia conficiebat; istud Ishboshethis, qî ad patris
obitum 40. dicitur fuisse annorum l. 2. c. 2. v. 10.

Restat alter scrupulus, qo modo *duos annos regnasse* Savl perhibea-
tur; cum plures multo regnasse certissimum sit. nam Actorum c. 13.

v. 20, 21. Savli & Samuēli junctim, cum *huius dignitas ab illius regi-
majestate absorpta sit quodammodo*, ut recte Beza, *quadraginta annos*
Apostolus attribuit; quorum Savlo 14. avt 15. adscribunt Jos. Scali-
ger, Seth; Calvius; & Matth. Beroaldus; viginti præterpropter,
Evpolenus apud Eusebium præpar. l. 9. c. 22. Petrus Comestor, Her-
iman. Contractus; Anton. Cappell. alii plerique. At Josephus Antiq.
l. 6. c. 15. triginta octo; unā cum Samuele octodecim; post huius
avtem obitum viginti: quod est nevtquam verosimile. Caterum duobus
plures multo regnasse historiarū series rerumque gestarum moles cla-
rissimè evincunt: meritoque explodenda est Osiandri sententia; q̄ plu-
res regni Savlini annos numerari renuit. nec ferenda sane Vatabli
avidacia, q̄ *duos tantum* reddi postulat. Hunc nodum ut exolveret,
Tigurinus vertit, *sicque regnavit duobus annis*. h. e. simpliciter atq̄
innocenter: nam priora verterat, *Fuit in regno suo, quemadmodum pri-
or annis anni*. hæc verò vis est, ea textui infercire, q̄ ad sensum no-
strum trahamus, q̄ nec in eodem reperiuntur, nec ad sensum simpli-
cem eliciendum necessariò requiruntur: sensum tamen hunc, mirum
quanto cum consensu, interpretes nostri amplexati sint. *Licet multis
annis regnaverit, illis solis regnare dicitur in quibus innocens & humi-
lis fuisse perhibetur*: inquit Gregorius in Reg. l. 1. q̄ & subjungit, pia
illa quidem, sed minus commodè istinc conclusa: *Illo solū tempore nos
vixisse gaudeamus, q̄ innocenter & humiliter vivimus*. nam illa tem-
pora, q̄ in seculi vanitate, & fluxu carnis vitæ consumimus; q̄
perdita minimè memorantur. Eodem concedunt Theodoretus, Pro-
copius, Angelomus, Evcherius personatus, Lyranus, Hugo; q̄ duo
novissimi etiam aliam rationem adjiciunt; *q̄a Davide jam in regem
à Deo electo, & à Samuele etiam inuncto, Savl à Deo rejectus ac de-
stitutus, pro rege legisimo amplius non habebatur*. nec dissentiant
Borrihaus, Junius, Piscator, Villettus noster. q̄ & illud urgent, ex
Cap. 14. v. 47. ubi Savl regnum cepisse dicitur. i. tyrannicè occupasse,
inquit Junius: quem Piscator etiam cum notis numeralibus vitiatis tran-
scripsit. Verum ejusmodi istud est, q̄ale illud V. C. Jos. Scaligeri,
q̄o Darium q̄ Balthasari successit, regnum Babylonicum, non vi in-
vasisse, sed procerum consensu electum suscepisse, inde confirmatum
it; q̄a Danielis c. 5. v. 31. דָּבָר sive *ἑξαχάκις*, ut Græci, h. e. acce-
pisse regnum dicitur. atq̄ ita sanè sæpè Latini. Seneca de Benef. l. 1.
c. 1. *Nemo libenter debet, q̄d non accepit, sed expressit*. Et de provi-
dent. c. 5. *Q̄id opus fuit auferre? accipere potuisti*. Isti verò ē con-
trario

trario Savlem inde probare nituntur, regnum tyrannicè occupasse,
 qđ *regnum* לַכֹּרֶם cepisse dicitur. Verum nevtri forsan istorum te-
 merè assentiendum fuerit: etiamsi enim קָבַל in sacris vix usurpa-
 tum deprehendatur, nisi de re aliqđ a sponte tribuentibus accepta;
 nec secus Annal. l. i. c. 18. v. 12. sumatur: ut in hac controversia pa-
 rum aptè a viro eruditissimo locus ille adductus videri possit; ta-
 men מִלְכּוּתָא קָבַל sive τὴν βασιλείαν ἀδελαβεῖν nihil aliud so-
 nare videtur, qđ regnum suscipere, in regno succedere, qđ tandem
 modo id fiat. Ita Vir Cl. Constantinus Imperatorius in discursu
 Jachiada Danieli præfixo, ostendit in Danieli adjectis. c. 13. v. 65.
 Cyrum Astiagis, qđm illi hostem fuisse tradunt, τὴν βασιλείαν ἀδελαβεῖν,
regnum accepisse, dictum. Nec secus de Maximino qđ Alexandrò in-
 terfecto imperium Romanum invasit, Herodianus l. 7. ὁ δὲ Μαξιμῖνος
 παρὰ τὸν ἀδελφόν, ποιεῖν τὴν βασιλείαν ἐποίησεν. *Maximinus reg-
 no accepto, magnam fecit rerum mutationem.* Nec ibi ergò argu-
 mentum satis firmum videtur, & est istic etiam multo infirmius. e-
 tiamsi enim לַכֹּרֶם de vi captis plerumqđ usurpetur, non potest ta-
 men ita hoc loco sumi, ubi de Savle adhibetur. Savlem enim regnum
 vi occupasse, cum vi nullā vel opus fuerit, vel is sit usus, dici non po-
 test. ut ne adjiciam etiam post Davidem inunctum, Savlem tamen ab
 eodem pro Dei uncto habitum agnitione. Cap. 24 v. 6. & c. 26. v. 11.
 narratur tantum eo loci, Savl, ubi regnum susceperat, qđ bella gesse-
 rit adversus hostes Israelis. Verbum autem לַכֹּרֶם non temerè ibi u-
 surpatum videtur, sed allusione habitā ad rationem peculiarem, qđ
 Savl ad regnum designatus est. in eā etenim describendā eodem pla-
 nē vocabulo usus fuerat historiæ illius concinnator. Cap. 13. v. 20, 21.
 וְלַכֹּרֶם & capta est tribus Benjamin; & capta est familia Abime;
 & captus est (sorte scilicet) Saul Kishi filius. Optimè Græci inter-
 pretes, ἐλαβὲν τὴν βασιλείαν, qđmadmodum de Zachariā Lucas c. 1.
 v. 9. ἐλαβὲν τὴν δουλείαν, nec malè Tigurinus, *regnum nactus*, nam
 λαμβάνειν, *nanciſci*, & in n, ut contra ῥύπον, *lympha*. Cicer. Ver-
 rin. 3. *Prætor factus sortem nactus est urbana provincia*, atqđ ita
 venter licuerit. *Saul regnum sorte nactus, vel cum regnum ei sortis
 obriſſet, debellavit undiqđ hostes israelis*. Proinde locus iste exposi-
 tionem illam nihil jurat, in historicā narratione præsertim, per se
 sanè nimis duram. Verum sensus omnino genuinus est, qđm nobis
 exhibet. Doctorum Hebraorum trias illa superius nominatim de-
 signata; *Primum annum Saul exegerat in regno suo, duos autem*
X

annos regnavit: & elegit sibi Saul tria millia ex Israele, &c. hic ubi annos duos regnaverat, tertio tandem, regno jam confirmato, quo & majestatis speciem ampliorem præ se ferret, & præsidia auxiliaria ad regni tutelam præsto atque in procinctu haberet, tria millia ex toto populo suo selegit, quorum duo millia secum detinuit, mille tertium Jonathanæ filio commisit. Atque hanc interpretationem, ne soli Judæis sentire videamur, probat ac tuetur Petrus Martyr. nec abscedit Conr. Pellicanus & Genevenses nostri, qui tum demum, post biennium nempe peractum, Saul pro conditione regni magnificè magis se, quam ante gessisse adnotant. neque enim, quod Villetus noster eis frustra affingit, pro rege prius etiam habuisse se Saul, scriptores illi dissentiant. Verum ea de re quicquid fuerit, indicatur istud illis verbis, eo tempore Saul, post exactum scilicet regni sui biennium, dilectum illum habuisse. Nam iusto restrictius Historici verba sumit V. Cl. Jacob. Capellus in *histor. sacr. & exot.* quum vertit. *Filius unius anniverat Saul, ex quo regnabat.* h. e. jam annum unum regnaverat, et secundum annum regnabat super Israel, quasi intra annum secundum, quæ mox gesta narrantur, cepta sint agitari. Etenim שנה אחת annum secundum, quod commodè reddi possit, non video, nec usquam alibi sic usurpati exemplum posse produci existimo. proinde sensui, qui superius est datus, de regni biennio, non inchoato, aut corrente, sed exacto jam & absoluto, prorsus inhæreo. Atque hæc ex diverbiis illius occasione, de formulâ illâ, quæ שנה אחת filius anni, vel annorum plurium, quis dicitur, Hebraismo, aliis (opinor) lingvis insolenti, & istius rursus, de loci controversi, quæ multos exercuit, sensu simplici ac genuino, dicta sunt.

Huc ad jungi poterat & alia ejusdem נַפְּשָׁא formula, eaque etiam (ut nonnullis placet) usurpata; ea est בני קדם quod non uno modo Græci reddiderunt. nam quod de Salomone dicitur, Hist. Reg. 1. 3. c. 4. v. 30. eum sapientiâ exuperasse בני קדם Græci habent, πάντων ἀρχαίων ἀνδρῶν, veteres sive antiquos homines omnes. at Esaiæ c. 11. v. 14 & Jobi c. 1. v. 3. בני קדם reddunt, τῶν ἀπὸ ἁπαστῶν, i. e. orientales, plage orientalis incolæ, diversæ versionis ratio ab ambiguo vocis בני קדם significatu, quæ modo orientem, modo anteriorem sive loco, sive tempore, h. e. vel antiquum vel antiquum denotat: inde variz expositiones Genes. c. 2. v. 8. & Hymn. 68. v. 33. melius autem in posterioribus locis, quam in prioribus illo Græci reddiderunt. nam & in illo de Salomone, orientis filii sunt orientales;

orientales; q̄i & cum Egyptiis, qum hi utriq̄e sapientiæ nomine clarissimi tunc existerent, ibidem coniunguntur. ut loci, non temporis notionem יְקִי־יְקִי ibi contineat. Hinc autem proverbium sine fundo exculpere: qd̄, q̄ia alibi luculenter discussimus, notasse tantum h̄ic contenti, ad alia pergemus.

Frequentia & familiaria admodum sunt Hebræis ista. Hosh. c. 10. v. 9. עֲלֹה בְנֵי עֲלֹה Græc. τέκνα τῆς ἀδικίας, *filii pravitatis, injustitiae*; pro pravis, injustis. Deut. c. 25. v. 2. בֶּן מַכּוֹת *filius plagarum*, vel *flagellationis*, i. e. παῖς ἀξίος, Græc. *plagis dignus*, vel *sustinendis addictus*. Lemuel. v. 5. בְּנֵי עֲנִי *filii afflictionis*, pro afflictis; & mox. v. 8. בְּנֵי חֵלֶק *filii transitus*, i. e. *mortis, excidii*, pro *morti, exitio destinatis*. Reg. 1. 2. c. 12. v. 5. בֶּן מוֹת *filius mortis*, pro *mori dignus*; *mortis damnus*, *morte multandus*. בְּנֵי מוֹת Græc. οἱ θανάσιμος. *filii mortis*, pro *morte plecti dignis*. Reg. 1. 1. c. 26. v. 16. Hymn. 79. v. 11. & Hymn. 102. v. 21. בְּנֵי הַמּוֹתָה *filii cecidis, occisionis*, pro *cadi, occisioni destinatis*. Judic. 18. v. 2. & Anan. 1. 2. c. 28. v. 6. בְּנֵי רוֹבָרִים *filii roboris*, ἀνδρες ἀνὰ τὴν ἰσχύ. Græc. *viri robore praediti*. Genes. c. 15. v. 2. בֶּן בֵּיתִי *filius derelictionis domus mea* i. e. *is cui domus mea linquenda est*. Esai. 5. 1. בֶּן רֶמֶן *filius olei*, sive *pinguedinis*, ὁ παῖς τοῦ ἑλαίου, Græc. *solus pinguis*. Esai. c. 14. v. 13. בֶּן שָׁחַר *filius aurora*, ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ἀυγῆς, Græc. *tempore matutino oriri solitus*. Ezra c. 4. v. 1. & c. 6. v. 19. & alibi passim בְּנֵי חֲגֹלָה *filii migrationis*, sive *deportationis*, pro *eis q̄i migraverant, sive deportati fuerant*. Eccles. c. 12. v. 6. בְּנוֹת הַשִּׁיר *filie cantici, cantatrices*, Piscat. *res canore*, Jun. Job. c. 41. v. 28. בֶּן קֶשֶׁת *filius arcus*, pro *sagittâ*, q̄a arcu emittitur. Thren. c. 3. v. 13. בְּנֵי אֶשְׁפָּה *filii pharetra*, Græc. οἱ φαρέτραι, (forsan ὅτι) pro *eisdem*, q̄ia pharetrâ continentur, & ex eadem prodeunt, sive depromuntur. deniq̄e Job. c. 5. v. 7. בְּנֵי רֶשֶׁף *filii pruæ*, pro *scintillis a pruâ exilientibus*.

Hinc manarunt in novo Instrumento formulae, q̄a toties occurrunt, illæ. ὁ υἱὸς τῆς ἀπολείας. Joan. c. 17. v. 12. & Thess. Ep. 2. c. 3. v. 3. *filius perditionis*, pro *perdito, vel perdendo*; *perditioni sive exitio destinato*. ὁ υἱὸς γέεννης. Matth. c. 23. v. 15. *filius gehenna*, pro *geherim cruciatibus plectendo*. ὁ υἱὸς τῆς ἀπειθείας. Ephes. c. 2. v. 2. & c. 5. v. 6. & Col. c. 3. v. 6. *filii contumacia*, pro *hominibus contumacibus*. ὁ υἱὸς τοῦ αἰῶνος τούτου. Luc. c. 20. v. 34. *filii seculi huius*, pro *eis q̄i in*

hoc seculo degunt. & c. 16. v. 8. pro eis qui in seculo isto duntaxat sortem suam obtinent. Hymn. 17. v. 14. *οἱ υἱοὶ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος*. Matth. c. 8. v. 12. *filii regni*, pro eis qui in Dei regno gratioſo, i. e. Eccleſiā degunt. & c. 13. v. 38. pro eis qui in regno Dei glorioſo sortem suam habituri ſunt. *οἱ υἱοὶ τοῦ αἵματος καὶ τοῦ σαρκὸς*. Luc. c. 20. v. 36. *resurrectionis filii*, pro eis qui ad vitam reſurrecturi ſunt. *πνεῦμα ζωῆς*. Ephes. c. 5. v. 8. & Luc. c. 16. v. 8. *filii lucis*, pro eis qui in luce degunt, ſive qui in lumine gratiæ, vultuſque divini aſpectu amæno agunt. Hymn. 4. v. 6. & 16. v. 11. *πνεῦμα ἰσχυρῶς*. Ephes. c. 2. v. 3. *filii iræ*, pro eis quibus iræ divi- debetur, ſive qui iræ divini obnoxii ſunt. Et *πνεῦμα κατὰ ἔσθλα*. Pet. Epist. 2. c. 2. v. 14. *filii execrationis*, h. e. execrationi divini ſubjacentes.

Ecquid iſtis *ἐκκλησιῶν* ſaltem exhibebit nobis ex Græcis antiq̄is Pſochenius? nihil quicquam, opinor, nihil iſtiusmodi illis familiare ſaltem, pro certo ſatis compertum eſt. profert tantum ex Epigrammatum Florilegii lib. 9. (quod edit. Stephan. l. 3. reperitur) nuperum quendam epigrammatarium Conſtantinopolitanum, qui cum Hebræos forte hæc in parte imitari voluerit, avdaſter ſatis, *υἱὸς ἰσχυρῶς*, & *υἱὸς πνεύματος*, pro *viſtore*, ac *viſtoribus* poſuerit. Verum non eſt iſte nobis aut lingua Græcæ auctor idoneus, aut uſus veteris teſtis *ἁγιόγραφος*.

Sequuntur formulæ illæ in V. T. *בן אדם* & *בן אדם* & in plurali *בני אדם* & *בני אדם* in Novo, ſicut & apud Græcos interpretes, *υἱὸς ἀνθρώπου*, & *υἱὸς ἀνθρώπου*, filius hominis, & filii hominum, pro homine, & hominibus ſimpliciter. Mitto enim antiquorum quorundam, argutiolam quæ inter *hominem* & *filium hominis* ita diſtingvunt, ut Adamum *hominem*; non & *filium hominis*, Adami poſteros utrumque hoc exiſtere moneant. Videatur Gregorius in Job. comment. moral. l. 17. c. 10. At hunc eſſe *linguæ etiam Græcæ idiotiſmum* inde contendit Pſochenius, Sect. 55. quia Græcorum *ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου* Homerus *ὁ υἱὸς Ἀχιλλεύου* dixerit, cum *τὸς ἐπὶ νῆας* intelleret. at meminiffe debuerat, nec *idiotiſmum* rectè cenſeri dictionem poeticam (neque enim idiotis ea familiaris eſſe aſſolet.) nec apud Homerum etiam, necdum Græcum ſcriptorem ullum *filios hominum* pro *hominibus* familiariter uſurpari.

Sed apud Græcos ſaltem, etiam prioræ ſcriptores, *μαῖστρος*, *ἰατρός*, *φιλοσόφου*, pro *muſicis*, *medicis*, *philophis* dicuntur. *ἱερός*, *ἁγίος*, tam *ſacris*, quam & *profanis* ſcriptoribus pro *filio* uſurpatur. Conceduntur iſta: nec tamen inde conſequitur, in quacunque formulâ illud uſurpatur, iſtud aut uſurpatum fuiſſe, aut legitime etiam

etiam usurpari. Videatur V. C. Dan. Hesusus in prolegomenis ad Nonnum; quem merito notat, quod *ναῖδος* deo Christum dixerit, ubi apud Evangelistam *υἱὸν* legerat. Tu, Pfocheni, nisi tam *υἱὸς* *ιατῶν* quam *ναῖδος* *ιατῶν*, tam *υἱὸς* *ἀνθρώπων* etiam quam *υἱὸς* *ιατῶν*, dici solum ostenderis, nihil effeceris. neque enim aut *υἱὸς* *ιατῶν* tantum, aut *ναῖδος* etiam *ἀνθρώπων* protulisse suffecerit: cum à vocabulo ad vocabulum, à formulā speciali, ad specialem, argumentatio istic nulla sit. de artium atque scientiarum professoribus sic loqui amant. scriptores illi, de mortalibus generatim sumptis, simpliciter consideratis, nequaquam. v. g. ne longius evagemur, magis affinia sunt *υἱὸς* & *τέκνον*, quam *υἱὸς* & *παῖς*. tamen si quis aut Homerum imitari volens, pro *υἱὸς* *Ἀχαιοῦν*, *τέκνον* *Ἀχαιοῦν*; aut si quis etiam quia *οἱ* *ἱατρῶν* *ναῖδες* dici consuevit, ideo etiam *ναῖς* *ἱατρῶν* *τέκνα*, eadem notione dicere animum induxerit, na ille *κακοχῆλις* notam nevtiqam defugerit.

Ad hac ipse sect. 45 observas, ut *נביא* Hebræis, ita *ναῖδος* Græcis, *puerum* Latinis, & *etatis* & *ministerii nomen* esse: nec id inficiaturum quoniam existimo. itaque illud Histor. Reg. I. 4. c. 9. v. 4. *וילך הנביא הנער הנביא* *havy* malè reddidit verus interpret, *Abiit adolescens, puer propheta*. & melius adhuc Tigurinus, *minister propheta*. Genevens. *Servus*. nisi quod uterque alterum omisit, est enim ad verbum, uti Pagninus habet, *Abiit puer, puer propheta*. ut *נביא* primā vice *etatis*, alterā *status* sive conditionis rationem obtineat. ita disertè Chald. *Abiit adolescens, discipulus propheta*, quem Jajrus sequitur; nec refragatur Camius: uterque, sed ex traditione merā, de Jonā Amittæi interpretatus. quoniam Græci *ἐπορεύθη πρὸς τὸν ναῖδον τὸν προφήτην*. hosque secutus Castellio, *Juvenis ille, qui juvenis vates erat*. sed & Junius (quem tralatores nostri itidem secuti sunt) *Abiit puer ille, puer propheta ille*. quod meis certè auribus absorbum accidit. melius Martyr, *puer propheta. i. e. famulus*. nec obstat quod *ἔστιν υἱὸς* *prophetarum* fuisse versu. 1. perhibetur. famulabantur enim illi *τῷ κυρίῳ*, quomodo Eliæ Eliæ ipse Cap. 3. v. 11. & c. 2. v. 3. & Moysi Exod. c. 33. v. 11. quem locum cum ad marginem Junius adscripserit, miror in textu reddendo; aliò concedere voluisse. *ναῖς* itaque & *etatis* & *status* significationem habet. at *υἱὸς*, planè nevtrius; sed originis duntaxat. proinde ab illius usu ad istius argumentari est prorsus *ἀναλόγητον*. Tum in formulis supra positis pro Hebræico *נביא* Græci interpretes, nunc *υἱὸς*, nunc *τέκνον* usurpant, nusquam

ἐν ψαλμῷ ὅτι αὐτοὶ ἔ. ἤλιον βλέπουν. De vespis etiam Homerus. Iliad. 14.

Αἰσθῆσις ἐκπαινεῖται ἀπὸ τῶν τέκτων.

de passeribus, Iliad. 6.

Εὐσεβίου ὁ ἑστὶν ἐκ τῶν νεωτέρων κήπων τῶν παλαιῶν.

de Simiis Oppianus venat. l. 2. v. 608.

Καὶ οἱ ἡφίλα τέχνη διδοῖν δὲ διὰ τέχνης,

— τὸ μὲν φιλοῦσι, τὸ δ' ἐχθαίρουσι.

Plutarch. Pericle. *ἔβουλον πρὸς τὸ Πάριον πλεῖστες, κυνῶν τέκνα, καὶ πιδναῖον*
ἐν τοῖς κελποῖς περιεργάζας, καὶ ἀγαπῶντας, ἰδὼν ὁ Κλέων, ἡρώτησεν, καὶ
παύσατο παρ' αὐτοῖς καὶ πικρῶς αἰ γυναικες. qod ex Ptolomæo commen-
 tar. l. 8. Massaniſſæ Mævro regi tribuit Athenæus l. 12. qd ſimias
 coementes qoſdam interrogaverit, *παρ' οὐκ αἰ γυναικες καὶ πικρῶς*
παύσατο; *num apud vos mulieres non parviunt liberos?* Scil. τέκνα &
 de ſimias & canibus uſurpavit, *παύσατο* de hominibus. nec temerè re-
 pergam iri opinor, qd *πικρῶς* de brutis, nedum viſis poſuerit. qan-
 quam pro poetiçà libertate *πικροτέρων ἔργα*. Hælyonem Simonides
 dixerit, referente Ariſtotele hiſtor. animal. l. 2. c. 8. & Oppianus de
 Caper. 2. *κυνῶν* l. 2. v. 34. 2.

85 παῖδας κομέω, γήραδ' ἐνὶ μητέρι παῖδες.

Qin & *Suaperegrs*, de equino genere dixit Aristoteles. *Histor. animal.* l. 6. c. 2. *Ανταβαίνοντες δὲ καὶ οἱ τῶν ὑνῶν καὶ οἱ τῶν ὑπὸ τῶν ὑνῶν*
*egs. E*scendunt equi & *matres*, & *filias suas*. vel quia *matres* prius
dixerat; quod cum Græcis, tum & Latinis est familiare; (quævis no-
stris profus in solens, quæ de maribus *Sire*, de femellis *Dam*, dici-
mus, de nevtris *patris matrisve* nomen usurpamus) vel Simonidem
forsan imitatus, qui ut ipse rhetor. l. 3. c. 2. de mulis dixerat.

Χαίρει', ἀελοπόδων θύματα ἵππων.

Salvete, equarum filia velocium.

cui subiungit Philoſophus, καὶ τοὶ καὶ ἄλλοι οὐκ ἀνθρώποις ἴμοι. attamen
 afinorum etiam filia fuerant; Latinis certe familiaria latius eſſe pa-
 trum matrumque in his nomina, ex Varrone, Plinio, Columellâ, u-
 liis liqet. filiorum filiarumque rariora. Columella tamen l. 6. c. 36. cum pa-
 terno nomini avitum, cum & filiorum appellationi nepotum adje-
 cit. Ejusmodi, inquit, admiſſarius (de onagro agens) nepotibus
 magis quam filiis melior eſt: et mox, gregis ex eo proventus, paternam
 formam et modestiam, fortitudinem celeritatemque avicam refert.

Poetical

Poetica, quidem, five libertate, five licentiâ usus, ἐλευθερία καὶ ὁρμή, *anni prolem*, hederam dixit, Charemon Tragicus in Baccho, auctore Athenæo l. 13. non eo sensu, quod Hebræi אֲנִי הָיִינוּ אֲנִי, i. e. *anno filium*, pro anniculo, aut *hornam segetem* Latini, sed quod anno toto vireat: quod modo & εἰς τὴν αἰῶνα, *veris sabolem*, flores, idem in δὲ, quia vere prodeunt; & in *Centauro* κενταύρου γέννα, quasi *prati prolem*, eosdem, ut tempestatis illic, ita loci istic natalis ratione habitâ, appellavit. Verum poetica ista, & à sermone vulgari remotiora. Quibus accenseri possunt, quæ partim ex Pindaro, qui scilicet Olymp. ode 2. ἡλίου παῖδα *solis filiam diem*; αὐτῶν γένεθλον παῖδες, *radiorum geniterem patrem*, solem, Olymp. 7. vocavit; partim ex Alcmane, Sophocle, Euripide, aliis congestit V. Cl. Conrad Ritterhusius ad Oppiani *halieut.* l. 1. v. 735. Ea itidem quæ ex Varrone rescenset Petri. Victorius Var. lect. l. 23. c. 5. qui in *Marcipore*, ventos, phreneticos *septentrionum filios*: quod modo Pindarus Olymp. ode 11. ἑρμῆος ἱδμεῖν ὄρεσιν, *patris hermes, imbres, nubium prolem*. Et in lege *Meniâ*, (Nonio utrumque referente) τὸ ἀντιμενῶν, h. e. *penitentiam, inconstantiam filiam* dixit. Fallitur enim Vir. Cl. Jo. Drusus, cum observ. l. 4. c. 2. ex Victorii mente, pari modo, *inconstantia filium, pro homine inconstanti*, quod εἰς ἀπαλείας, pro *perdito homine*, Varro dictum autumavit. neque enim ejusmodi quicquam, aut Victorius, quem, uti videtur, aliud agens, vir occupatissimus legerat, aut Varro etiam ipse voluit. Sed nec Vir. Cl. idem, aut de ventis Varronis illud, aut communi sermone protrita illa, *veritas temporis filia*, & *philosophie alumna*, cum Hebræorum dicto, quod nomen אֲנִי, *quatuor literarum filium*, appellant, commodè satis componit, in *Tetragram*. c. 4. Penitentiam utique Varro *inconstantia filiam* dixit; quod modo Lyricus illis, Εὐμυνδὲ θεοῦ δῶκεν ἀντιμενῶν, h. e. *Excusationem Epimethi sero sapientis filiam*, Pyth. ode 5. Et ἄλυσεν ἀντιμενῶν ἡσυχίαν, *Justitia filiam Tranquillitatem*. Ibid. ode 4. quod inconstantia utique penitentiam, inconsiderantia excusationem sive purgationem, justitia observata tranquillitatem parere & producere consueverunt. quæ & eadem ratione vice versa, *Luxuriam avaritia*, Cicero de Oratore l. 2. et *Sapientiam rerum omnium bonarum matrem* dixit, de legib. l. 2. quia ab istâ utique bona quæque proveniant; illa ad rapinam & ἀπορροήαν perducit, dum, ut Memor (qui sub Senecæ personâ, si Scaligero fides, delitescit) in *Octav.* — orbis immensas opes; *Luxuria avaris manibus, ut perdat rapis.*

Sed

Sed & Gellius noct. l. 13. c. 8. *Sapientiam Usus & Memoria filiam*
ex Afranii Comici mente dixit.

Simplicius ex usu lingvæ ad Jonam Deus in historiola missionis e-
jusdem ad Ninivitas, קיקיון non *cucurbitam*, ut Græci, nec *hede-*
ram, ut Hieronymus, quod & ipse fatetur; de quo videri possunt Av-
gustini & Hieronymi epistolæ αὐτῶν & hujus in Jonam commen-
tarii; sed *ricinum*, plantam in Syriâ frequentissimam; (de quo consu-
lere licebit Drusum. qæsit. l. 2. c. 44. Et cum Mercerum, tum &
Livium nostrorum in Jonam;) vocat *filium noctis*. Jon. c. 4. v. 10.
לילה הוּא בֶּן־לַיְלָה *q̄ filius noctis exiit, & filius*
noctis periiit. Sic enim Syrus Novi Testamenti interpretes. Matth. c.
13. v. 5. & Marc. c. 4. v. 5. de semine in terrâ petrosâ בֶּן־שַׁעֲתָה שׁוֹחַ
filius horæ illius exoriebatur, pro eo quod Græci dictum est ἐκδύς
ἐκ τῆς ὥρας; *statim exoriebatur*; Et de clinico sanitati restituto, Marc.
c. 12. v. 12. בֶּן־שַׁעֲתָה *filius horæ surrexit*. qm̄ & Marc. c. 5. v. 42.
de puellâ idem enunciat. Et Luc. c. 6. v. 49. de edificio; *filius*, an *fi-*
lia, *horæ domus cecidit*. et Matthæ. c. 20. v. 34. de cæcis sanatis; &
filius, vel *filio horæ illius aperti sunt oculi eorum*; pro eo quod est
ἐκδύς, *statim*. tam enim formæ, famineæ qam̄ masculeæ. tam plu-
rali, qam̄ singulari בֶּן Syriacum, quod Hebræorum בֶּן respondet,
in locutionibus hujusmodi adjungitur. pro quo alibi dicitur בֶּן
בְּשַׁעֲתָה in illâ horâ, Matth. c. 8. v. 30. & c. 26. v. 74. Marc. c. 7. v.
34. & בְּחֶרֶף *confestim, illico*, Matth. c. 26. v. 49. Marc. c. 10. v. 52.
Luc. 12. 36. & alibi. Nec est necesse ut in Jonæ ricino miraculum
statuamus, quale vel in Paralytico sanando, vel in cæci oculis aprien-
dis visuq̄ donandis extiterat; ut unâ eademq̄ scil. nocte per dis-
pensationem extraordinariam ricinus e terrâ prodierit, & ad eam
altitudinem se extulerit, q̄ umbræculi vicem vati præstare potuerit.
verum, quod & Junius monuit, *proverbialis videtur locutio rei mo-*
mentanea; q̄ q̄q̄ momento enascitur, & momento rursus emoritur.
qualis Plauto *herba Solstitialis*, Pseud. 1. 1. q̄ interpretum ingenia
frustra exercuit & vexavit.

Quasi solstitialis herba, paulisper fuit:

Repente exortus sum, repentino accidi.

quod imitatus Avsonius de Alethio Minervio Rhetore Profess. 7.

Ostentatus raptusq̄ simul;

Solstitialis velut herba solet.

Optimè Christ. Beckmannus in Originib. Lat. *Herba solstitialis, q̄*
cunq̄

*omnino tempore solstitii nocte, praesertim frigidissima, ut solit. et ro-
rulentā oritur, & postea interdiu à calore solis, q̄ tum maxima / au-
git, exaruit. Proinde filius noctis, stirps illa, q̄ modo herba, filius,
seges illa super petram; q̄d nimirum celerrimè provenire & in al-
tū se attollere consueverit. Ita Plinius l. 15. c. 7. de ricino; In Hi-
spaniā repente provenit, altitudine olea, caule ferulaceo, folio vitium.
Et Hieronymus in Jon. In Palestiniā creberrimè nascitur: mirumq̄
in modum, si semen jeceris, citò confecta consurgit in arborem; & in-
tra paucos dies, q̄m herbam videras, arbusculam suscipis. Sed nec
mirum avi brevioris esse: nūm q̄d tam citò in altum exeat, ut q̄d
noctis filius prodisse dicitur, noctis quoque filius perisse perhibeatur,
res enim diu duratura tardius crescit. ut rectè Servius ad Maronis
illud Georg. l. 2.*

Et tardè crescentis oliva.

*nūm q̄d cavle sit ferulaceo. ἰσχυρά τε καὶ τὸ πρῶτον. robustiora
sunt, spissiora quoque. ut Theophrast. hist. plant.; l. 4. c. 14. et in de causis
arundinis l. 2. c. 13. ἰσχυρὰ δὲ καὶ πρῶτον. robustiora de rami pueri. ro-
bustum est spissum quoque: at co-rumpi procliviora, q̄ rara sunt.
galia ferulacea sunt universa. praesertim, ubi interna ab extra cor-
rumpens causa accesserit; culis Jone ricino vermis ille, cujus atta-
ctu exaruisse refertur. nec incommode itaq̄ Dei dictum hoc de ri-
cino, cum Christi illo de granine, Matth. c. 6. v. 30. q̄d hodiè ex-
siccet, crās in olibanum immutabitur dicitur, componit Livellæus noster;
cum idem plane locutione utraq̄ designetur.*

*Poeticis illis accenseri potest, Jacobi illud, q̄d in vaticinio, novis-
simo, morti jam proximus Josephum filium, cui benè ominatur,
Genes. c. 49. v. 22. appellat יוסף בן יוסף filium (i. e. palmitem) facun-
de (vitis scil. יוסף בן יוסף Hymn. 128. v. 3. Esaj. c. 33. v. 12. subjecti
defectum parilem habemus: Esaj. c. 17. v. 6.) juxta fontem sita; cujus
בנות filiae (i. propagines) super murum proserpunt. q̄d Plaltes
dixit, ad latera domicilii; q̄d sensu & בנות filium usurpare Hymn. 80.
v. 16. contra q̄m Junius, observat rectè Piscator. Eodem spectat &
q̄d apud Latinos matris nomen arbori sive stirpi, fructui filia, sto-
lonibus urpotum appellatio, adoptio quoque tam surculis, q̄m & pomis
baccisve (sed in poesi tantummodo novissimum hoc) attribuitur.
de ficu Indica Plinius l. 12. c. 5. Superiores ejus rami in excelsum
emigrant. sylvestra multitudine, vasto matris corpore, de lavro Maro
Georg. l. 2.*

Parva

Parca sub ingenti matris se subiecit umbra.

Item, — et rami matris opacant. ē nostris quidam de mallo,
— fecunda filia mali.

de vitibus Columella. l. 4. c. 6. nepotes enatos decerpemus. & cap. 24.
claviculis ac nepotibus librandos censeo. qd trahunt & Maronis illud,
— seram factura nepotibus umbram.

Martialis lib. 13. ep. 46.

Vilia maternis fueramus praeoq̃aramis;
Nunc in adoptivis Persica cara sumus.

Et Naso remed. l. 1.

Venerit insitio; fac ramum ramus adoptet.

Aydacius Achaus ὠσχευ χελιδίνῳ. i. hirundinis vitulum dixit, pro
eo qd Latini pullum dicerent, senario illo ab Eustathio laudato,

Χελιδόντι λιμῶ, ὠσχευ ὡς χελιδίνῳ.

Inedā hiantem, pullum velut hirundinis.

Cui nec concedere multum videtur, qd Halcyonis pullos *infantes*,
Plinius l. 9. c. 33. & quadrupedum *infantes*. Ibid. c. 61. dixit. in qd
Græcos est imitatus. Siq̃idem non Homerus tantum νήπια τέκνα, I-
liad. α. de passeris pullis, & Iliad. ε. de leonis catulis, dixit; sed
Plutarchus etiam de brutis aliis usurpavit, lib. de serā nummius *vin-*
dilla. Ἀφροπον ἐπὶ νήπια ἔχον τέκνα ἔχοντες ἐνδὸς ἐμφαίνε τῷ
συνεφευ ἡδῶ. Qin & νήπια de frumentis dicere sustinuit Theo-
phrastus *histor. plant.* l. 8. c. 1.

Atq̃e hīc lingvarum mihi usum observa, fodes. *Hirundinis vi-*
tulus avribus Latinis est insolens. at *pullus* ej̃sdem solens satis. Nec
Græcis minis insolens esset πῶλῳ χελιδίνῳ. cum tamen πῶλῳ
nihil aliud qam *pullus* sit, *pullusq̃e* tam de eqo qam de alite dicatur.
Rursus *pullos* & *pullulos* Latini dicunt plantas novellas, q̃a à stirpi-
um radicibus exurgunt. unde *pullulare* perhibetur stirpiū illarum
matricum soboles. itaq̃e accuratē locutum Maronem observat Servius,
ubi de arboribus dixit Georg. l. 2.

— alie ipse Sponte sua veniunt, —

— alie posito surgunt de semine; — Et,

Pullulat ab radice alius densissima sylva.

At stirpis vitulum si dixerit, avres Latinae respuunt. contra *Νεσπε*
πῶλον si dixeris (qamvis πῶλῳ sit *pullus*; & hic illi natales debeaq̃
stus) Græcus id nihilominus averteatur. ipse tamen *Νεσπε* ὠσχευ
(cum

(cum *μωχ* primario *vitulum* significet) pro *surculo* five *ramo teneriore*, avre pronā admittet : inde enim *μωχεύειν* surculis istiusmodi adhibitis plantaria instituere. Et *μωχισμῶν*, *stolones*, *propagines*, quod apud auctorem libr. Sapientiae Solom. c. 4. v. 3. Vetus interpretēs, vocabulo novo licenter confecto, *vitulamina*, tanquam a *vitulo*, expressit: ἐν ῥόδῳ μωχισμῶν, inquit auctor ille, ἢ ὁδοὶ ἔχουσιν βλάστη. quod autem ille ῥόδον μωχισμῶν, id Evripides Andromache, sed metaphorā diversā usus, κακὴς γυναῖκος πάλον dixit, i. *ma-la mulieris pullum*. quod idem & in Hecabā Polyxenam πάλον appellat : & πάλον ἄλυσαν, quam alibi κέλευ ἄλυσαν, *puellam innuptam*. Sicut & Nicander in alexiph. Ὀλυπτεῖς πάλοιο γάλα, pro *latte mulieris adolescentulae*. Sed & Chæremō in pannychide, πάλους Κόπειδον, *Veneris pullos*, meretrices dixit. referente l. 13. Athenæo.

Hoc unum ubi adiecero, aliisque disquirendum-objecerim, dissertationem hanc claudam, scriptoribus sacris, ubi de noctuis loquuntur, non בְּנֵי h.e. *filios*, sed בְּנוֹת *filias*; יַעֲנָה i.e. *noctua*, five *ulula*, pullos nuncupari : imò בְּנוֹת יַעֲנָה בְּנוֹת יַעֲנָה *filiam noctuae five ululae*; et יַעֲנָה בְּנוֹת *filias noctuae, five ululae*, pro noctuis, five ululis ipsis; ab eisdem constanter usurpari, illud, Levit. c. 11. v. 16. Deut. c. 14. v. 15. istud, Job. c. 30. v. 29. Esaj. c. 13. v. 21. & c. 34. v. 13. & c. 43. v. 20. Jer. c. 50. v. 39. Mic. c. 1. v. 8. nec usquam sine adiectione istā legitur vox יַעֲנָה nisi quod plurale masculinum αἰσχυρῶν inde deductum יַעֲנָה semel usurpatum offenditur, Tāren. c. 4. v. 3. formulæ peculiaris in hac volueri rationem, cum commoda mihi nulla succurrat, aliis ipse expiscandam, erudiendamque relinquo.

CAPUT. XVII.

ὁυλαΐειν, observare exequi; respondet Hebraeo שמוֹר. Usus hu-
jus nihil e. priscis producitur. Ex Hesiodo adducta, aliud
planè sonant. Aliud animo eustodire, aliud opere exe-
qui. Πρώτου εἰς ὁυλαΐαν δέδωκε, εἰς τὴν ὁυλαΐαν ἡγεῖται, Hebraismi.
ἡγεῖται in his respondet שמוֹר in exegendi sensu, שמוֹר נצו
nec hic q̄regam e. priscis. Herodianus temporibus Aposto-
licis posterior. ἡγεῖται, uti שמוֹר & שמוֹר infidiose ob-
servare. leivare pariter Latinis. Verba Christi Ioan. 14.
20. expendantur. Lavar. Chaderoni (post Fermum) expo-
sitione propostis & comprobata. Sophocli interpunctio recta
restituta. Gen. 3. 15. in Grecâ Versione, lectio varia. Prov.
24. 12. & Job. 7. 20. loca parallela. לֵב נצוה Prov. 7.
10. passivæ formæ notia activæ. ἐκτελεῖν & ὁυλαΐειν par-
allela Galeno.

Sectione. 60. Illud Lucæ c. 11. v. 28. οὐλαΐειν τὸ λόγον
τῶ θεοῦ. dei verbum observare; videtur, inquit Pfo-
chenius, imitari illud Ecclesi. c. 12. v. 13. שמוֹר
מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ. tus ἐντολὰς κυρίου οὐλαΐειν. LXX. Estq̄
reverâ Hebræis atq̄ Hebraisantibus admodum fa-
miliare frequensq̄ שמוֹר מצוה תורה דבר
ἐπιπλή, συνέταγμα, νόμον, πῶμα οὐλαΐειν, pro eo quod est *mandatum*,
legem, dictum exequi. quod in V. T. ejusq̄ interpretibus passim oc-
currit. Exod. c. 21. v. 17, 24. & c. 13. v. 13. & c. 20. v. 6. Levit. c. 19.
v. 19. Deut. c. 4. v. 2. & c. 5. v. 29. Hymn. 119. v. 34, 44, 55, 88, 101,
133, 157, 166, 167, &c. Et in Novo itidem Instrumento nihil fe-
re crebrius reperitur. Matth. c. 19. v. 20. Marc. c. 10. v. 20. & Luc.
c. 18. v. 21. πάντα ταῦτα ἐουλαΐειν. *hec omnia observavi*. i. execu-
tus sum. Act. c. 16. v. 4. οὐλαΐειν τὰ δόγματα. *decreta custodire*, sive
executioni dare. Ibid. c. 24. v. 20. & Galat. c. 6. v. 13. οὐλαΐειν τὸ
νόμον, & Rom. c. 2. v. 26. τὰ διαγνώματα τῶ νόμου. *legem legisq̄ jura*
five

de quo prius dictum, significatu usurpatur. Deut. c. 33. v. 9. Prov. c. 28. v. 7. Hymn. 24. v. 11. & 78. v. 7. & 105. v. 45. & 119. v. 2. 22. 23. 36. 107. &c. cui respondet apud Noyi fœderis scriptores *שמעו* & *שמעו*, *תשעו* *לדבר*, *תשעו* *לדבר*. Matth. c. 19. v. 17. & c. 23. v. 20. Joan. c. 8. v. 51, 52, 55. c. 14. v. 15, 21, 23, 24. & c. 15. v. 10. & c. 17. v. 6. Act. c. 15. v. 5, 24. Jac. c. 2. v. 10. Joan. ep. 1. c. 2. v. 3, 4, 5. & c. 3. v. 22, 24. & c. 5. v. 23. Apoc. c. 1. v. 3. & c. 2. v. 26. & c. 3. v. 8, 10. & c. 12. v. 17. & c. 22. v. 7, 9. quibus omnibus locis sicut Hebraicum *שמעו* ita Græcorum *την* in exegendi, præstandi, perficiendi sensu usurpatur. itaque & cum Exod. c. 34. v. 7. *שמעו* *לדבר* LXX *πείθεσθαι* verterunt: quomodo ibidem Cap. 20. v. 6. *שמעו* *לדבר* dictum fuerat: tum Matth. c. 23. v. 3. *πείθεσθαι* & *πείθεσθαι* in *πείθεσθαι* ponitur. Afferitur quidem in eandem mentem ex Herodiani l. 6. de Alexandro: *Πειθαρχήσας αὐτῷ ὃν οὐκ ἠθέλησεν* *ταῖς ἐντολαῖς*. cum fessisset ipse, nec pacta servasset, sed nec Græcis priscis familiarem hanc fuisse formulam, hinc constat.

Cæterum poterit non immerito disquisitio institui de phraseos huiusce usui, in Domini verbis apud Joannem c. 15. v. 20. *Ἄκουσατε*, inquit, *sermonος*. *quia dixi vobis*: *Non est servus maior domino suo*. *si me persecuti sunt, & vos persequantur*: *quia si quis me persequatur, & me persequatur*. Vet. Interpretes; *si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt*. Et in hanc partem concedunt expositores plerique. Euthymius verò sic *ἀκούετε*: *ne graviter feratis quod vos persequantur*; *aut quod vestros contemnunt sermones*: *quia enim in me ostenderunt, hæc & in vos ostendent*: *& sufficit servo ut sit sicut Dominus ejus*. Illyricus item: *Sicut meas conciones & salutaria monita contempserunt, ita vestra contemnunt*. Et Piscat. Innuat, inquit, contrarium. q. d. *Quia sermonem meum non servaverunt, sed contempserunt*; *non debet vobis mirum videri, si & vestrum sermonem contemnunt*. Theophylactus sermonem *ἐκκλησιῶν* esse autumat. itaque sic explet, & explicat. *εἰ δὲ οὐκ ἐβούλησαν, ἀλλὰ ὅτι λόγον μου ἐτίμησαν, ὃ ὅτι ὑμῶν πειθαρχήσας* *ἀλλὰ ἐκ ἐστὶν ἴσως* *ὅτι γὰρ ὅτι ἐβούλησαν, ὅτι ὅτι ὑμῶν πειθαρχήσας*. Si me non essent persecuti sed sermonem meum servassent, etiam vestrum servaturi essent. Vtrum secus res habet, neque enim aut meum, aut vestrum servaturi sunt. ut sit quod Deus Ezechiel c. 3. v. 7. non audient te, quia nec me audient. nec secus Hemmingius: *si sermonem meum servabunt, & vestrum servabunt. sed non meum sermonem servabunt*; ergo neque vestrum servabunt. Verum affirmatur istic, quod apud Ezechielem negatur, nec consecutio adeo valida videtur, servaturos

eos verba discipulorum, si domini ipsius verba servaverint. quoniam plus
 Domino quam servis, magistro quam discipulis deferri confveverit.
 Tum nec Syllogismis, quoniam eliciunt, legitimus est. neque enim in syl-
 logismo hypothetico, sive connexo, ex antecedente sublato, conse-
 quens tollitur. Porro nec, hoc si vellet, dicendum fuisse videtur,
ei enim prout, si servarunt, sed ei merito aut, &c. si servassent sermo-
nes meos, & vestros servaturi essent. Denique in sequiorem partem
 το μέν hic sumi, evadet, cum in membro priore persecutionis men-
 tio, tum quod proximè subjungitur, *Sed hæc omnia vobis facient;*
mei nominis causâ, quia ignorant illum qui me miserat. Perus itaque de
 observatione non obsequiosa, sed insidiosa interpretatur. *Si me in*
verbis meis insidiosè observarunt, & vobis pariter laqueos ponent. atque
 hoc secutum memini Theologum insignem D. Laurentium Chader-
 tohum, cum harmoniam Evangelicam apud Cantabrigienses in ad
 populum munere publico, tirone me tunc, explicaret. Certè dictio-
 nis Dominicæ seris liquidò suffragatur. nec adversatur aut res ipsa,
 aut vocabuli usus. nam rem ipsam quod attinet; Domini Christi ser-
 mones observasse adversarios, quod ex eis adversus ipsum aliquid excer-
 perent, ex Evangelistarum narrationibus notissimum est. Lucas c. 11.
 v. 53. *Hæc ipso dicente adversus eos, ἡρξαντο διωκεῖν ἐνέχριν. & ἀποσπαρα-*
τίζεν αὐτὸν πρὸς πλήθυν, ἐκιδρεύοντες αὐτὸν, & ζητούντες διγένοιαι πρὸς αὐ-
τὸν, &c. Ceperant Scribe & Pharisei graviter ipsum ur-
gere, & ad loquendum de multis instigare, insidiantes ei, & ab ore ejus
captantes, quod haberent unde ipsum deserrent. Et c. 20. v. 26. quod loco
 hoc ipso, sed composito, vocabulò, est usus, & ἀποσπαρατίζοντες ἀνίστη-
 λαν ἐν καὶ θέτας. &c. *observantes eum, emiserrunt insidiatores, qui se justos*
simularent. ἵνα ἀνελίσθωνται ἀπὸ λόγου, ut exciperent aliquid ex ser-
 mone ejus, quod eum imperio potestatiq; præsidis traderent. Nec de ver-
 bi usu constar minùs. nam το μέν simplex, αὐτὸ τὸ παρατηρεῖν, non
 raro sumitur. Sic Matth. c. 27. v. 36. *Καὶ καὶ δούλοιοι ἐτήκεν αὐτὸν ἐκεῖ.*
postquam Dominum cruci affixerant, confidentes ibi observabant eum.
Et mox v. 54. οἱ πρεσβύτεροι & ἱεροῦ. Centurio quique illi aderant, qui Je-
sum scil. (non, asservabant; quorsum enim jam suffixum? sed) ob-
servabant. aliud ergo οἱ συνέχοντες & ἱεροῦ. Lucæ c. 22. v. 3. aliud istuc
 οἱ παρατηροῦντες. sic Thucydides l. 4. παρατηροῦντες τὸν πόλεμον χειμῆριον ὅσον & αὐτὸν &
 αὐτὸν ἀσπίδας. *observatâ, sive captatâ, nocte quadam pluviam ventoq;*
procellosâ, ac illumi. Idem lib. eod. Μάλιστα δ' ἐπὶ αὐτὸν αὐτὸν καται-
 γεσσά. *observabant autem cum primis, quod possent vento devehî.* Et
 rursus:

Parus: ἐπὶ τῶν ἱερῶν. Brasida adventum observabant. Et lib.
5. τηρῶντες αὐτὰς τῆς γυμνασίου. observantes qo tempore ludos gy-
mnicos exercebant. Sic & Sophocles Oedip. Reg.

ὅχι δ' ὁ πρεσβύς ὡς δ' α'

Ὁ δὲ ἀπλοῖς κἀντοῖσι μοι καὶ δίκαιον.
Kalez διπλοῖς κἀντοῖσι μοι καὶ δίκαιον.

ita enim interstingenda sunt illa; fecus quam in editis.

vehiculo me descendenti senex

Simulac conspexit; observans, medium caput

Ferri geminato vulneravit impetu.

vel, Geminâ flagello cuspide instructo icerat.

utroque enim modo interpretantur scholia. at lectio vulgata habet,
τηρῶντες μέσον κλεζ, διπλοῖς, &c. ac si caput observasse diceretur, qo
modo Græci Interpretes, Gen. c. 3. v. 15. αὐτὸς δὲ τηρῶν καφαλήν
& οὐ τηρῶν αὐτὸν τηρῶν. Et Vetus Lat. Ipse servabit caput tuum:
Et tu servabis ejus calcaneum. qo tamen loco quidam codices τηρῶ-
ντες, & τηρῶντες exhibent: qod ad veritatem Hebraicam propius ac-
cedit. Cæterum voluit Tragicus, Latum, non Oedipi caput, sed Oe-
dipum ipsum observasse, qd ratione utiqe obsistere imparatum impo-
temq; potissimum adoriretur, qaq; parte, vulnere maximè pateret.
Apud Plutarchum de curiosit. ἀλτῆροι, exponuntur, ὅτι τῶν τῶν
μολῶν & ἄλλων. qd molarum strepitum observabant, qo clanculum
molentes apud Magistratum deferrent. De Plutarcho Gellius. Noct.
Attic. l. 2. c. 9. Nimis minutè, ac prope etiam subfrigidè in Epicuro
accusando λέγεις τῶν. Ita Latinis quoq; non observare tantum, sed
& servare usurpatur. Terent. Andr. i. 1.

observes filium, qid agat. Et ibid. 2. 5.

Hierus me relictis rebus, iussit Pamphilum

Hodie observare. Plautus Menæch. i. 2.

Malo cavebis, si sapi; virum observare desines.

Atq; adeò, ne me neq; qam serves, ob eam industriam

Hodie adducam scortum ad cenam, atq; aliquo condicam foras.

Qod post, ibid. 5. 2.

quoties monstravi tibi, viro ut morem geras?

Qid ille faciat, ne id observes; qo est; qid rerum gerat.

Idem Afinar. 4. 1.

Tuus servus servet, Veneri eas det, an viro.

Idem Milit. 2. 3. serva istas fores:

Αα

Ne

Veritatem clam se subterducit istinc.

Idem Avul. 2. 7. — ego intervisam, qid faciant cogi.

Los pol ut ego hodie servem, cura maxima est.

Et Curcul. 4. 2. I pra, Virgo; non qeo, qod pone est servare.

Naso Metamorph. l. 1. de Argi luminibus,

Cetera servabant, atq; in statione manebant.

Sed & Hebrai pariter שמר usurpant. Hymno 56. v. 7. de insidiantibus sibi (qos versu 3. & alibi saepe שמרים quasi spem-latores suos vocat) Conveniunt, delitebant, שמרו servant, i. observant, vestigia mea, dum expetunt vitam meam. ubi LXX ἡγήσαντο φυλάξαι. Nec aliter, licet in meliorem partem, ceperim, qod Param. c. 24. v. 12. legitur. Si dixeris, Ignoramus istud, הלמה הכן ידע לבנות הוא וכן נצר נפטר הוא ידע an non q; corda appendit, intelliget? Et q; animam tuam servat, i. observat, dignoscer? הכן & נצר eodem spectant. Deum, inquit, q; corda hominum appendit & observat, q; potest qidqam, qod qis intra se cogitat, latere? Huc spectare videtur & illud Param. c. 7. v. 10. נצרה לב mulier corde observata, animo circumspelta. Jun. Ego malim anima observatricis, indagatricis. activam enim significationem obtinent quandoq; participia illiusmodi. qo modo & λελογισμένης Græcis, & qod huic responderet, consideratus Latinis. Qin & aliis arbitrandum relinquo, an non apud Jobum c. 7. v. 20. שמר נצר hominum non tam conservator, qam observator, eadem ratione Deus dicatur. ita certè ego cum Piscatore malim; q; custodis instar observas, qid agant homines; ita ut te nescio nihil boni vel mali agere possint. qam cum Junio; q; pro bonitate tuâ servas, & administrationem salutis tibi uni vindicas. & conqestioni Jobice illud convenit magis; q; & idem cap. 14. v. 16. qiratur, numerare Deum gressus suos, & peccata ipsius observare. qo tamen loco verbum שמר adhibetur.

Quomodo autem Hebrai שמר sive נצר & שמר in ἡμετέροις in hoc sensu usurpant: ita τοῦ σώζειν & φυλάττειν cum compositis ab utroque ortis Græci. Galenus de affect. propriis dignosc. & cur. c. 6. τῶν σωζόντων & σώζουσιν πάλιν αὐτοὶ ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς & σώζουσιν. ἐπιτρέψαντες forsan & σώζουσιν. Post absq; pedagogis, observemus. & custodiamus ipsi nosmetipsos. et ibid. & ἀποτρέψαντες τὰς ἰδίας αμαρτίας. cum q; peccata propria observat & adverteris.

CAPUT. XVIII.

Εἰς εἰρήνην ὑπαγεῖν, πορεύεσθαι, *Hebraismus*. Duplex formula huius
usus Hebraeis. est dimissionis amicæ, ominationis favstæ.
 4. Reg. 5. 19. expenditur. ἐρωτᾷν εἰς εἰρήνην, *salutare*. ἐρωτᾷν
 τὰ εἰς εἰρήνην, *nunc de pace percontari, nunc pacem ap-*
precari, nunc poscere. Ier. 15. 5. πορεύεσθαι εἰς εἰρήνην, *Iud.*
 18. 6. proficisci ad pacem. i. *prosperum successum*. Beza
 verba à Pfochenio mutilata. formula ipsa peculiaris in *He-*
braismo, non mera præpositionum enallage attenditur. ἐν in
 exemplis Pfochenianis non περίκει. Ubi abest, ellipsis est.
 Euphronis senarius, restituitur. Vossii elogium. Verba Hymni
 17. 13, 14. expenduntur. Iajrus Decaplorum avari perperam
 citatus. Pleonasmus ἐν ex *Hebraismo*. ὁμολογεῖν ἐν πνί, cui-
 nam respondeat. 7 & 7 *Hebraeis* sape redundans. inde
 ἐν πνεύματι toties Interpretibus Græcis. Suidas suspectus.
 αἰετὶν cum inde natis priscis Græcis ignotum. αἰετὶν πνί
 κωκα, ὁμολογεῖν ὀνόματι αὐτοῦ, meri *Hebraismi*. Esajæ 45. 23.
 ex Rom. 14. 12. & Phil. 2. 11. explicatur. ὁμολογεῖν ἐν πνί,
 & ἐπὶ πνί, *Hebraismi*. item ἀποκρίνεται ἐν πνί, pro realiqui of-
 fendi, in rem aliquam impingere. aliud meridiæ, & in plateis
 impingere. In portu impingere, diversimodè acceptum. σκα-
 δελίζεσθαι verbum priscis Græcis vix cognitum, et formula illa
 σκαδελίζεσθαι ἐν πνί, multò minus. E' propter, usitatissimum
Hebraeis, fatetur Pfochenius, Græcis non probat. exem-
 plorum alterum non pariat; alterum quod vult ipse, non
 exhibet.

D

E præpositionum *ἐν* & *ἐν* usu nonnulla locis diversis profert Pfochenius, q̄a pro *Hebraïsmis* haberi nō lit. Ac primò, occurrit crebrò in sacrâ paginâ populis orientalibus familiaris oppidò formula *לְשָׁלוֹם* q̄od Græci interpretes reddunt, *πρόσ εις ειρήνην*. idq̄ etiam ibi, ubi Hebræi habent *בְּשָׁלוֹם* ad verbum, *ἐν ειρήνῃ*, in pace. sic enim reddiderunt, *בְּשָׁלוֹם לְ* Reg. l. i. c. 20. v. 13. *πρόσ εις ειρήνην*. & Reg. l. 2. c. 15. v. 9. *ἐν ειρήνῃ*. Scriptores autem Evangelici, nunc *ἐν* *πρόσ εις ειρήνην*. atq̄ ita Lucas c. 7. v. 50. & c. 8. v. 48. nunc *ἐν* *πρόσ εις ειρήνην*. Et sic Marcus c. 5. v. 34. In hac autem formulâ cum *ἐν* pro *ἐν* sumi videatur; inde Vir doctus scēt. 71. *non esse Hebraïsmum* contendit, q̄ia præpositiones illæ *ἐν* & *ἐν* apud Græcos etiam prisca, poetæ maximè, secum invicem permutentur. Verùm nec hoc sufficit ad evincendum, formulam ipsam non esse lingvarum Orientalium idiotismum.

Ufus formulæ (q̄od obiter monere visum est) duplex est: vel est enim *amica* ac pacificæ *dimissionis*; et sic usurpatur Exod. c. 4. v. 18. Reg. l. i. c. 1. v. 17. & c. 20. v. 42. Vel etiam *favusta ominationis*. ut Judic. c. 18. v. 6. illo autem sensu, non et isto, accipiendum videtur, Regum l. 4. c. 5. v. 19. ubi Naamanem Syrum dimittendo, Elisæus formulâ istâ usus perhibetur; neq̄ necesse est, ut vel vatem sanctum eis verbis Naamanis postulatum comprobasse concedamus; vel ut ambagibus nescio quibus, q̄id insinuare voluerit, designemus; cum simpliciter exponi possit, *Et valedixerat illi*. de Naamanis postulatis impræsentiarum differere non est animus. non possum interrim eis assentiri, q̄i Naamanem in eo excusatum eunt, de q̄o ipse veniam deprecando, culpæ affinem sese nevtiq̄am diffitetur: et eis multo minus, q̄i de tempore præterito exponi postulant verba illa *וְהָיִיתִי בְּחַשְׁמוֹתָיו* ac si diceret, *q̄od incurvaverim me in templo Rimmonis dum Regem dominum meum eò fuerim comitatus*. in q̄am tamen sententiam concessisse video ē popularibus nostris viros insignes, Tho. Cartwrightum, Rob. Dillingamum, & Tho. Godvinum de ritibus Judaic. l. 4. c. 7. Ut enim nihil dicam, etiamsi particula *בְּ* de præterito usurpatum reperiat, q̄andoq̄; ut in Hymnorum 52 & 54. titulis, *כִּי בָרוּךְ* cum venisset, & Esaj. c. 28. v. 9. *בְּחַשְׁמוֹתָיו* cum progrossisset; rarius tamen id fieri; rem ipsam si spectemus, frigidum nimis

nimis videtur; Naamanem, qui idololatra ipse haecenus fuerat, nec minus quam rex ipse, quem affectabatur, Rimmonis cultui addictus, de eo duntaxat veniam poscere, quod dum Regi inter sacrificandum obsequium praestaret, coram idolo illo se incurvasset. Non desunt qui de formulis duabus illis **לך בשלום** & **לך לשלום** ita distinguant, ut **לך בשלום** *Vade in pace*, de non redituro; **לך לשלום** *Vade ad pacem*, de redituro dicatur. Verum istud nec ex formularum ipsarum notatione peculiari aliquā elicitur; nec ea earundem usu perpetuo firmatur. Jethronem certē cum Mosē generum formulā illā a se dimisit, Exod. c. 4. v. 18. redituro ad se non expectasse hanc liquet; praesertim cum ad suos invisendos tantum iter illud instituisse se profiteretur.

Ceterum huic formulæ affinis est illa **שלום של** Reg. I. 1. c. 10. v. 4. & c. 17. v. 22. & c. 30. v. 21. & I. 2. c. 8. v. 10. quod Græci verterunt: *ἐπαρῶν εἰς ἐσθλόν*, & *ἐπαρῶν τὰ εἰς ἐσθλόν*, pro eo quod est simpliciter *salutare*. quāquam aliud est **שלום של** & *ἐπαρῶν τὰ εἰς ἐσθλόν*. Reg. I. 2. c. 11. v. 7. *de pace*. i. salute ac prosperitate alicuius, *percontari*. et aliud rursus **שלום של** Hymn. 122. v. 6. quod etiam Græci *ἐπαρῶν τὰ εἰς ἐσθλόν* vertēre, *pacem*. i. incolumitatem & tranquillitatem alicui *apprecari*. & *ἐπαρῶν τὰ πρὸς ἐσθλόν*. ubi Syrus **שלום על בעל** ea quæ pacem spectant, vel simpliciter, *pacem poscere*. Luc. c. 14. v. 32. illud enim Jerem. c. 15. v. 5. **לך לשלום** *לך* quod Græci verterunt, *τὸ ἀναλίσκει εἰς ἐσθλόν σοι*; Hieronymus, *Quis ibit ad rogandum pro pace tuā?* Tigurini, *quis sedat, ut pacem tibi petat?* malim priore modo interpretari, *quis sedat de pace tuā*, vel *de pace te, percontatum*. i. salutatum te; ut recte Varablus. cui consentiunt Junius & Piscator. has autem formulas lingvæ Græcæ non esse *ἐπιπράξεις*, sed *διωγμῶν* vix est ut eruditum quæquam pronunciaturum possim credere.

Quæ & in formulā illā **לך לשלום** *לך* *πρὸς εἰς ἐσθλόν*, ubi *favstæ* *ominatio* causā usurpatur; idemque valet, quod Reg. I. 3. v. 22. v. 15. **עלה והצל** *ascende & prosperare*; prout adhibetur Judic. c. 18. v. 6. ambigi potest; an *τὸ εἰς* pro *ἐν* ponatur. cum possit *ἀντολεῖν*, ex poni, *Vade ad pacem* i. e. pacem sive prosperos successus habiturus; ita enim *pace* in hac formulā necessario sumitur, Hebræorum & Hebraïstium more, pro favito scilicet. prosperoque successu. alioque quomodo pacem eis pelliceretur, qui ad belligerandum, aliosque occupandos consulto proficiscebantur?

A. 3.

Non

contra dextram tuam; quod tamen Græci secuti sunt; aut quod Esdræides, *qui confidunt in dextrâ tuâ*, quod Junius etiam admisit. à quo utroque istuc discedit Jajrus, & cum *עושי* non cum *עושים* conjungit *עושים* secus quam Decaplorum auctor eruditissimus exhibuit. Ex quo etiam Obadiam illustrem discimus in eandem nobiscum partem concedere. Sed nec eos magis avscultandum avtorem, qui versu illo 14. vertunt, *viros, qui sunt manus tua*, quod nihilominus, post Camium & Esdræidem, amplexi sunt Variablis & Tigurinus. sed & nostri; qui tamen versionem alteram illam, quæ mihi sanior habetur, in margine utrobique representauit; contra quam Genevenses, qui in contextum eam, quam nos tuemur, exhibuerunt, alteram in margine adscripserunt. Jajrus enim in hac clausulâ nugatur planè; sicut in priore Augustinus. Ellipsin eandem videre est Hymn. 60. v. 8. & 108. v. 6. item Hymn. 78. v. 9. *רומי קשת* pro *בקשת* jaculantes arcu. quo modo & Jerem. c. 4. v. 29. quod cō magis obferro, quia ellipses istæ sunt Hebræismis, quam aut Græcis aut Latinis frequentes.

Ceterum alia sunt formulae, apud sacros scriptores frequentissima, quas Pfochenius istuc havd attingit, ab Hebræis mutata, in quibus manifestus est pleonasmus deprehenditur. Ex his est illud *ὁμολογῶ* *ἐν τῷ* *confiteri in aliquo*, pro eo quod est, *aliquem publicè asserere, palam agnoscere*. Matth. c. 10. v. 32. *Πᾶς ὁ μολογῶν ἐν ἐμοὶ ἐμπεσόντι αὐτῷ ἀπαπάνω, ὁμολογῶν καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ ἐμπεσόντι πατέρα μου.* quod & idem ferè. Lucæ c. 12. v. 8. reperitur. Syrus utrobique, *בִּידְוָה* & *בְּהוֹדָה*. ut enim omittant *τὸ ὁμολογῶν*, de personâ agnoscendâ aut asserendâ vix reperiri usurpatum. *ὁμολογῶν* ἐν *τῷ* eodem sensu sumptum, est ab usu Græco magis multo alienum. itaque ἐν loco *τῷ* *δεῖ* adhibitum voluit; ut respondeat. vel Hebræico *על* Nehem. c. 9. v. 2. *הִתְוַדְּתָם עַל הַחַטֹּאתֵיהֶם*. *Et confessi sunt super iniquitatibus suis*, sive simpliciter, *iniquitates*. quod Bezâ vult. vel Hebræico *ב* ut Hymno 87. v. 3. *בְּכַבְדוֹת בְּרַבֵּר בָּךְ* *gloriosa prædicantur in te*. i. e. de te; quod Piscatori magis placet; ut sit sensus, *qui confitetur de me*, esse me scil. Dominum suum; *de illo confitebor ipse*, esse eum utique discipulum meum. ego ex lingua Hebræica usu, (in quâ creberrimè *περιλαβειν* deprehenditur.) simpliciter fumen- dum existimo, ac si ἐμὲ καὶ αὐτὸν *ὁμολογῶν* diceretur, *qui me palam agnoverit, ac professus fuerit*, &c. Quomodo Apostolus dixit ad Rom. c. 10. v. 9. *ἐὰν ὁμολογῶντες ἐν τῷ σπυατί σου καὶ ἰσχύῃ σου*. *Si Christum*
Jesusum

refum ore tuo confessus fueris. Redundare certe expenimero particu-
las illas ב & ל liquidò constat. Ita enim Johi c. 16. v. 10. פֶּעַר
בִּפְיָהֶם distendunt in ore suo, pro qd simpliciter ibid. c. 29. v. 23.
פֶּעַר פִּיהֶם os suum distendebant. Nehem. c. 9. v. 19. בּוֹמֵם
god. alibi passim יוֹמֵם interditi. Jonæ c. 3. v. 5. וַיֹּאמְרוּ
בָּלֹהֶם & crediderunt in Deo. i. Deo, verbo Dei comminatorio fi-
dem habuerant. Hymni 82. v. 8. הָנוּם בְּכָל — חֲנַחַל בְּכָל
Græc. ἡνὸς καὶ ὅλης τῆς οὐμανίας καὶ ὅλης τῆς οὐμανίας. qia tu possides in om-
nibus gentibus. i. possides omnes gentes. Piscator; post Jajrum; qd
exponit simpliciter חֲנַחַל הָנוּם & Eldradem, qd חֲנַחַל
לחֲמֵם בְּלֵחֵם. i. panem meum. Græc. ἡνὸς καὶ ὅλης τῆς οὐμανίας. Græc. &
Chald. חֲנַחַל לחֲמֵם & ibid. שְׂרוּ בִּינוּ bibite in vinos. i. vi-
num. god miscui. Et חֲנַחַל hic esse verbum וַיֹּאמְרוּ i. e. transivum.
qomodo Zech. c. 2. v. 12. וְחֲנַחַל & possidebit Jova partem
suam. Et Exod. c. 24. v. 9. וְחֲנַחַל & possidebit nos. qanqam
Abraham idem comment in Parm. c. 9. ait in eis בְּלֵחֵם בִּינוּ
Beṣb poni loco Mem. sicut & Levit. c. 8. v. 32. & c. 14. v. 18.
ubi חֲנַחַל בְּשֶׂר וּבְלֵחֵם & rursus בְּשֶׂמֶן god residuum fueris in
carne, pane, oleo, dicitur, pro ex carne, pane, oleo. uti ibidem planè
enunciatur, c. 6. v. 16. & c. 7. v. 17. ut sit, comedite in pane, bibite in
vino, pro, ex pane, & vino.

Cæterum particularum istiusmodi, ubi sic redundant, usum quo ex-
primant Hebraisantes Græci, à syntaxi Græcâ non raro abscedunt.
Sic Deuter. c. 28. v. 60. וּרְבִקוּ בְךָ καὶ κολληθήσονται ἐν σοί. Et Reg. l.
4. c. 5. v. 27. בְּךָ תִּדְבֵּק καὶ κολληθήσονται ἐν σοί. *adharebis in te*, pro tibi.
Et ibid. c. 3. v. 3. בְּחַטֹּאת דָּבַק ἐν τῇ ἀμαρτία ἐκολληθή, *adhasit in*
peccatis, pro, peccatis, simpliciter. Zech. c. 3. v. 2. וְנָעַר בְּךָ ἐπιπύ-
σαι ἐν σοί. quod Judas Apost. v. 9. Græcè magis, ἐπιπύσαι σοί, *In-*
crepet te. Sic Annal. l. r. c. 5. v. 25. וַיִּמְעַל בְּאַחֵי וַיִּדְבֵּק בָּם ἐν
τῷ πῶ. Reg. l. 4. c. 18. v. 7. & c. 24. v. 20. וַיִּמְדּ בְּמֶלֶךְ ἐν δέσπ-
τῳ. Et v. 1. ἐν αὐτῷ. Ibid. c. 1. v. 1. וַיִּפְשַׁע בְּיִשְׂרָאֵל ἐν δέσπασμ
ἐν τῷ ἰσραήλ. Annal. l. 2. c. 10. v. 19. וַיִּפְשַׁע בְּבֵית ἐν δέσπασμ
ἐν τῷ ἰσραήλ. Δ. pro quo eodem, Reg. l. 3. c. 12. v. 19. וַיִּפְשַׁע εἰς ἡμῶν.
Sicut & ibid. l. 4. c. 18. v. 20. וַיִּפְשַׁע בִּי ἐν δέσπασμ εἰς ἡμῶν. Ezech. c. 2.
v. 30. וְיִפְשַׁע בִּי ἐν δέσπασμ εἰς ἡμῶν. Et sine præpositione, Reg. l. r. c. 8.
v. 50. וַיִּפְשַׁע בְּךָ ἐν δέσπασμ σοί. cum tamen τῷ αἰσείν, prout & in
Novo, passim instrumento, Marc. c. 6. v. 26. & c. 7. v. 9. Luc. c. 7. v. 30.
& c. 10.

& c. 10. v. 16. Joan. c. 12. v. 58. Cor. ep. 1. c. 1. v. 19. Gal. c. 2. v. 21. Thef. ep. 1. c. 4. v. 8. Tim. ep. 1. c. 5. v. 12. Hebr. c. 10. v. 28. Jud. v. 8. non nisi accusativum, in quem transeat, admittat. nam quod Syndas ex autore incerto affert, κατὰς χάριν μὲν καὶ ἀδελφῶν τῶν πολιτῶν, mihi certè, sicut apud eundem, alia hanc pauca, suspectum est. qm & τὸ ἀδελφῶν ipsum, indeque enata ἀδελφότης & ἀδελφία, qorum illud ad Hebr. c. 7. v. 18. & c. 9. v. 26. hoc apud LXX. Reg. 1. 3. c. 8. v. 50. Annal. l. 2. c. 36. v. 14. & Jer. c. 12. v. 1. reperitur, vix autem apud priscum quendam autorem iri deprehensum. Nec aliud fuerint illa Annal. l. 2. c. 7. v. 3. יהוה יהוה quod Græci reddunt, ἡμεῖς τὸ κρείν. cum τὸ αἰνεῖν in hoc sensu casum quartum poscat. et ipsum illud ὁμολογῶ, quod in laudis & celebrationis significatu usurpatur, ad Hebr. c. 13. v. 15. ὁμολογῶντες τῷ ὀνόματι κυρίου, nomen ipsius celebrantes; & inde coalitum ὁμολογῶμαι, Matth. c. 11. v. 25. & Luc. c. 16. v. 21. ὁμολογῶμαι σοι, πατήρ, celebro, laudo te, pater, qm ab Hebraico verbi יהוה הוה usu tractum negaverit, quod τῷ ὁμολογῶμαι δὲ LXX. plurimum exprimunt, na is frontem insigniter perfricuerit necesse est.

Nec est obiter observatu indignum, pro eo quod Apostolus ad Rom. c. 14. v. 12. πάντες γὰρ αὐτῷ ὁμολογήσεται τῷ θεῷ quod & idem ferè ad Philipp. c. 2. v. 11. ὁμολογήσεται ὅτι κύριος ἡμεῶν. apud Esaiam c. 45. v. 23. legitur, לשון כל לשון jurabit lingua omnis, לי scil. ex priorè clausulâ supplendum, mihi. omne genu incurvabitur mihi, omnisq; lingua mihi jurabit, i. e. jurejurando mihi sese obstringet. hoc est autem quod Apostolus, confitebitur Deo, & confitebitur Christum Jesum esse Dominum. istud est enim Dei Christi que dominium agnoscere palamque profiteri, cum eidem tanquam Domino Deoque suo solenni sese juramento obstringunt. nec secus reddidisse LXX. ex Hieronymi commentario liquet.

Ceterum aliud est יהוה יהוה Esaiæ c. 65. v. 16. & loco proxime adducto יהוה יהוה quod est αὐτοῖς, in Deo jurabit; et in me juravi, pro eo quod est, per Deum, & per me quod Sept. veterunt. Reg. 1. 2. c. 19. v. 7. & l. 3. c. 1. v. 30. & c. 3. v. 8. ἐν κοίτῃ. & Jerem. c. 5. v. 7. ὁμύεν ἐν τοῖς ὕπνοις. atq; ad eundem plane modum Evangelistæ. Matth. c. 5. v. 34, 36. ὁμύεν ἐν τῷ ὕπνῳ, ἐν τῇ κεφαλῇ. & c. 23. v. 16, 18, 20, 21, 22. ἐν τῷ ναῶ, ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ἐν τῷ δώρῳ, ἐν τῷ χυτῷ, ἐν τῷ θρόνῳ, ἐν τῷ καθυμένῳ, &c. jurare in calo, in terrâ, in capite, in templo, in altari, in dono,

B b

in

in auro, in folio, in infessore, &c. pro jurare per calum, terram, caput, templum, altare, donum, aurum, solium, infessorem, &c. sive ut Jacob. c. 5. v. 12. ex Græcâ syntaxi, ὁμολογῶν τὸ θεῖον, & γὰρ, calum, terram jurare. qomodo &c. Latini, Jovem lapidem jurare. Favorinus apud Gellium l. i. c. 21. nam prius illud, prout & illud Matth. c. 5. v. 35. eis Ἰερουσαλὴμ. & qod Sept. habent Deut. c. 6. v. 13. ὁμολογῶν αὐτὰ ὑμῶν. Hebraïsmum plane respiciunt. nec suffecerit dicere, ἐν saepenumero apud Græcos pro per usurpari. hoc enim est qod queritur, utrum in jurandi formulis apud Græcos ἐν, ἐκ, ἐκ, de eo proferantur, per gem, vel, per qod juramentum concipitur. qod non facile credo iri demonstratum.

Istis accenseri possunt & formulæ illæ προσκόψαι ἐν τῷ, & ἐκ τῷ, σκωδολίζεσθαι nam cum προσκόψαι τὸν, vel πέψαι π sit usitatissimum, pro eo qod est re aliqâ offendi, vel in rem aliquam impingere, qomodo προσκόψαι τὸν λόγον Petrus dixit, ep. i. c. 2. v. 8. i. e. sermone offendi. &c. προσκόψαι τὸν λίθον, Paulus ad Rom. c. 9. v. 32. &c. πέψαι λίθον, Matthæus c. 4. v. 6. & Lucas c. 4. v. 11. ex Hymno 91. v. 12. ad lapidem offendere, impingere. attamen בְּהִשָּׁלּוּ Hebræorum qo explicant in formulis istiusmodi usurpatum וכשלו Paræm. c. 4. v. 19. in qo impingant, et כשלו Esaj. c. 8. v. 15. & Jer. c. 6. v. 21. & impingant in illis. Et Levit. c. 26. v. 37. וְכָשְׁלוּ אִישׁ בְּאָדָמוֹ וְכָשְׁלוּ אִישׁ בְּאָדָמוֹ; etiam ἐν τῷ προσκόψαι & σκωδολίζεσθαι, quandoque dicunt. sic enim ad Rom. Paulus idem c. 14. v. 21. ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σκωδολίζεται, ἢ σκωδολίζεται, ad qod impingitur, qove offenditur frater tuus. alioqi προσκόψαι ἐν τῷ, sicut כשלו בְּצַהֲרֵי עֵשֶׂה Esaj. c. 59. v. 19. in meridie, sive clarâ luce, impingimus. & vers. 14. כשלה ברחוב impegit, vel corruit, in plateâ veritas: non tam obiectum circa qod, ut loquuntur, qam adjunctum temporis, vel subiectum, loci, sive negotii, in qo impingitur, denotat. qo modo & in Adagio Græco. ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν. in portu impingere. h. e. dum in portu adhuc consistit, vel dum portu egreditur. ita enim Fabius instit. l. 4. c. 1. Pessimus est gubernator, qî navem, dum portu egreditur, impegit. ut affine sit illi, de limine offendere, qo usus est Tertullian. adv. Valent. c. 3. sive, in limine primo deficere, uti Maro extulit: En. l. 6. Quæqam aliò illud qî trahant, nec de egressu primo, sed de à reditu ingressu usurpent, non desunt. Sic enim Gregorius Naz. in Tetrastich 27.

Μηδὲν γὰρ εἶμι ἐν πλοῦνι σὺν πειρασμοῖς.

Πολλοὶ σὺν ὄρεον ἐν πλοῦνι ἔδω σαρφ.

Facere noli te ante subactam ratem:

Periere multi portui jam proximi.

Joannes Chrys. in Matth. orat. 15. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πάλιν πάλιν ἢ ἂν μὴ
ἢ γὰρ μετὰ τῶν, ἢ μετὰ καρδοξίας τὸ το ποιεῖς, ἢ καὶ μετὰ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς
καρδοξίας. ἢ πὶ γὰρ αὐτὸν ἀδελφότερον, ὅταν καὶ ἐν τῷ λιμένι παραγῶν
Nicephorus item Gregoras hist. Rom. l. 7. c. 3 ὅτι ἡρώδης ἐλπίδας
ἐς πέρας ἐληλυθείας ἦν, καὶ μονομαχίᾳ καὶ κόλπον ἐν τῷ ὄρει ἀποφορῆζομένη
καρπὸς ἐξείφους, αἷς εἰπὼν, ἐν αὐτοῖς τοῖς λιμένι ἀνατραπέσας τεδείαται.
Et l. 9. c. 6. Μὴ σὺ τὸ δὲ σπασθῆς ἀπάντος συμπίεσθαι τὸ σαρφ αὐτῷ
τὸ πῶς ἀνατραπείν, πᾶν τῷ δὲ δόξαν ἐκείνῳ ἐλπίδας ἐποβουζῶνς
παρακλῶς. Sed hac obiter ad superiora revertimur. Sicut ad Rom. c.
14. v. 21. conjunxit Paulus τὸ περιστάσθαι καὶ τὸ σκανδαλίζεσθαι, quæ
duo verbo unico Syrus expressit כחלקתו, ita τὸ περιστάσθαι καὶ
τὸ σκανδαλίζεσθαι post Paulum ibid. v. 13. Petrus Ep. 1. c. 2. v. 8. pro eo
quod Hebraicè apud Esaiam c. 8. v. 14. חשך וכו' legitur: Syrus
verò חשך וכו' reddidit, (nam apud Paulum alterum
tantummodò usurpavit) quæ utraque eandem radicem agnoscunt. nam
חשך unde חשך & חשך est Hebraeis offendere impingere; inde-
que litteris cognatis כח & ק, ח & ח permutatis ac transpositis,
Chaldaeis Syrisque חלקת unde חלקת & חלקת ejusdem pro-
prios significationis. τὸ σκανδαλίζεσθαι autem & inde passivum σκανδαλί-
ζεσθαι (nam de nomine alibi dicturi sumus) præterquam quod apud
Apocryphos scriptores sæpius occurrit, Syrachid. c. 9. v. 5. & c. 23.
v. 7. & c. 32. v. 16. etiam apud Spiritus sancti amanuenses identidem
reperitur: idque eadem quæ supra diximus, compositione; ὅς ἐστι μὴ
σκανδαλίζεσθαι ἐν ἐμοί. Matth. c. 11. v. 6. & σκανδαλίζουσιν ἐν σοί. Cap.
26. v. 33. & σκανδαλίζουσιν ἐν αὐτῷ. Cap. 13. v. 57. Esse autem Græcæ
lingvæ nativas ac genuinas voces formulasque istas, hanc ita de facili
nobis est probaturus Pfochenius; cum apud autorem probatum ne-
minem fuerint hæcenus deprehensa.

Sed ad aliam τὴν ἐν usurpationem transimus. *usitatissimum* est a-
pud Hebræos (Pfochenium avdis sect. 63.) ut præpositio π ponatur
in significatione per. Et hanc significationem quoque præpositio Græco-
rum π , quæ Hebræorum π respondet, in novo testamento obtinet.
Hebr. c. 1. v. 1. ἐν τοῖς περσῶν. per prophetas, & ἐν αὐτῷ per filium.
Johan. c. 3. v. 21. ἐν αὐτῷ per Deum. Sed eodem significatu usus est

B b 2

illa

illa particula Xenophon lib. de polit. Atheniens. dicens: ἅτε ἐν παντί τῷ βίῳ quasi per universam vitam. Et idem ibidem ἢ ἐν ἄλλοις πρὶν, ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ. non per alium aliquem, nisi per populum.

Verum primò q̄ro à te, vir optime, an de Græcis possis dicere, quod de Hebræis protulisti. usitatissimum apud hos, perinde atq̄ apud illos, esse affirmasti; & res quæ ipsa, inq̄is, liquido ostendit. At tu, cum hoc tibi probandum esset, duo tantum exempla usus istius apud autorem Græcum adduxisti; eaq̄e. (si accuratiùs dispiciantur) quæ ad id, q̄o de agitur, evincendum, parum valeant. Neque enim illud ἅτε ἐν παντί τῷ βίῳ suppose (non, quasi) per totam vitam, simile quicquam habet cum illis, ἐν τοῖς περὶ πόλιν, & ἐν τῷ ἔθνεϊ, quum in istis ministerii ratio, in illo temporis spatium τὰ ἐν designetur. in alterius autem loci verbis illis, Δεῖ ἀφικέμενον Ἀθήναζε δύναι δύναι λαβεῖν, ἢ ἐν ἄλλοις πρὶν ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ; τὸ ἐν non necessario per significat; sed per apud reddi commodissimè potest. atq̄ ita vertit Leunclavius: Athenas proficiscendum, causamq̄ agendam, non apud alios, quam apud populum. Itaq̄ neque à Pfochenio in hoc tmematio allata, περὶ τὸ περικείμενον quicquam faciunt; neque etiamsi facerent, τὸ ἀποφαιρόμενον comprobarent.

CAPUT.

CAPUT. XIX.

Vocabula *ἀνεννα*, vitabantur priscis. *Βεβια*, *Βεβια*. Fuit, Vixit, pro defunctus est. Plutarchus a Cruserio perperam redditus, à Campensi haud insignè citatus. *ῥέπει*, apoc. 16. 17. De Milesiis Proverbium. Oratio in istis elliptica, quandoque suppleta. Non esse, pro mortuum esse. *ἐν ἔρ' ἔβαι*, et *ἐν ἔβαι*. Latinis, Nullus sum, & Nulla ium. Donati argutia supervacanea *ἰδὲς ἔει*, & *ἰδὲς ἔει*, Græcis, quod Nihili est, Latinis. Non esse, pro defunctum esse. Hebræorum potius quam Græcorum idiotismus: et ab illis Evangelista.

Castigat supersticiosos illos Epictetus disert. l. 3. c. 24. q̄i mortis mentionem facere, puta, *Ἀνέειν ἀνδρῶν*, Fieri potest ut cras moriatur, de amico filiove dicentem, *ἢ δὲ δὲ δὲ δὲ* existimabant. Et veteres sanè incessit, an insedit, quasi religio quedam, ut vocibus malè ominatis consulto abstinerent. Itaque de defuncto quopiam ubi verba fieri contigerat, *vixit*, *avt*, *fuit* inquebant. Sic Tibull. l. 3. eleg. 5.

Seu erimus, seu nos fata fuisse volent.

Plautus *Trucul.* 1. 2.

Ita pene tibi fuit Phronesium.

Alludit eò & Leno apud eundem Pseud. 1. 3.

Mortuus est q̄i fuit, q̄i est, vivus est.

Idemq̄e Pers. 4. 4.

Omne ego pro nibilo esse ducto, quod fuit, quando fuit.

Tanquam hominem, quando animam efflavit, quum cum gerat q̄i fuit.

Ermox — *quid illum memorem, q̄i fuit?*

Sed & *vixit*, pari notione rationeq̄e dixere. Itaque quod ille apud Plautum *Capt.* 3. 3.

Nunc illud est, cum me fuisse, quam esse, nimis mavelim.

B b 3

Alter

Alter apud eundem *Bacch.* I. 2.

Vixisse nimio satius est jam quam vivere.

Idem Plevd. 1. 3.

Illicò vixit amàtor, ubi lenoni piàcet.

ubi Acidalius, pro placet, ne placet, mavult. Seneca Epist. 12. Pa-
curvus, q̃ Syriam isus suam fecit, cum vino & illis funereis epulis
sibi parentaverat, sic in cubiculum ferebatur à canā, ut inter plausus
exoleretur, hoc ad Symphoniam caneretur, Beſiana, Beſiana. nullo
non se die extulit. Hoc qd̃ ille ex malā conscientia faciebat, nos ex
bonā faciamus, & in somnum ituri, taci bilaresq̃ dicamus,

Vixi, & gem dederat cursum fortuna, peregi.

quod Dido Virgiliana, *Æneid.* 1.4. Et mox: *Quisq; dixit, Vixi, gaudidē ad lucrum surgit.* Cicero ad *Attic.* 1. 12. Ep. 1. *Homini morteſta, ſed voluptaria garenti, nonne beſſiati?* hoc eſt, quod Apoſtolus ad *Tim.* ep. 1. c. 5. v. 6. ἡ ſοπαιλῶς, ζῶσα τὸ θάνατον. *Qua laſcivia ſe dat, etiam ſuperſtes adhuc mortua eſt.* Idem alibi de *Te*: *Sed mihi gidem beſſiati.* Et de Catiline in conſpiratione confortibus ſupplicio ultimo jam ſublatis, *Vixerunt*: pro eo quod eſt, extincti ſunt, quia *occis* dicere odioſus videri poterat. quod narrans in *Cicerone*, Plutarchus, qui ἔχταν reddidit, ἔγω δέ, inquit, Πάριον οὐ διαφρημένῳ καὶ ἐκκλῆστον, τὸ τὸ θάνατον σημαίνει. nec tamen fideliter ſatis vertiſta Cruſerius, *Ita Romani vitantes verbi atrocitatem inſeſſatos ſignificant eſſe.* quod de mortuis ſimpliciter uſurpatum auctor aſat, verbiq; omen illos potius quam atrocitatem uſurpationem eā deſuſſe. Sed nec integrè laudat doctiſſ. Dalechampiꝯ ad *Plin.* 1. 28. c. 2. ubi ſe refert, καὶ βολοῦμαι διαφρημένῳ. ἔβηται λέγεσθιν τὸ τὸ θάνατον. codicem utiq; vir eruditus conſulere neglexit. quod monere viſum, ne *σφαλῶς* μνημονοῦν de cuiſq; fravdi ſit. *Ευφημία*: ejuſdem rationem habuerunt, cum deſunctos *καταεῖται*, *beatos*, *felices* appellabant; & *beatum* eſſe, aut *benè habere* pro *deſunctum* eſſe uſurpabant. Plutarch. ad Appollon. καλὸς ὁλπίτης ἔχειν σε δεῖ· δεῖ τὸ κακίονος ὕμνος σὺ, ὅτι τῆς οὐγκατεῖδοντος συνέσται. *Spes de filio tuo deſuncto bonas habere te par eſt, quum horum in cenſum, adſitus eum illis una futurus ſit.* Julianus ad Hermogenem, à Budæo laudatus; *Εὐεῖ φ' ἰδὼ δὴ, ἐπειδὴ κακαίους ἔχοντες, κατὰ γῆν.* *At illi, quum vitaſ fundus ſit, terra levior eſſe.* Synef. Epift. 36. *Ἐκκαὶ δεκάτη αὐτοῦς Ἀΐδους, ὃ κακαίους κατεῖται, αὐτὸ γὰρ ἔχοντες.* *Menſe Arthur die nudécimo, Caſtricius hoc ipſum, quod dici ſolet, beatus factus* (hoc eſt, feliciter deſunctus) eſt.

est. Flaccus serm. l. i. sat. 9. — *hæc mihi q̄sq̄am.* (cognatorum scil. superstes) *Omnes composul. felices. nunc ego resto.*

Ammianus l. 25. de Juliano: *Anatolium q̄stuit, q̄m cum beatum esse Sallustius respondisset, intellexit occisum.* q̄o forsan respexisse potuit & Persius, ubi de defuncto sat. 3. v. 10.

— *tandemq̄ beatulus alto compositus lecto.* —

Caterum superiores illas formulas accedunt propius Maroniana illa, *Æneid.* 2.

Venit summa dies: —

— *fuius Troes, fuit Ilium & ingens*

Gloria Teverorum. —

Et l. 11. — *potuit q̄ plurima virtus*

Esse, fuit. — Et Catullianum illud de Phaeolo, Epigr. 4.

Sed hæc prius fuere. —

q̄ibus geminum esse observat D. Beza Apocalypticum illud c. 16. v. 17. *Γερρε. Fuit.* Babylon scil. q̄a est loci illius mens genuina. Nec non *περικυκλωθεὶς* illud,

Πάλα πὸς ἡμῶν ἄλλοι Μιλήσιοι.

Fuere quondam strenui Milesii.

Q̄od tractum censet Ang. Politianus *miscel.* c. 88. à senario illo, q̄o de se canere soliti senes Spartani,

Ἄγες πὸς ἡμῶν ἄλλοι Ἰεανῖαι.

Laudat Plutarchus *in institut. Lacon.* et in tract. *de laude sui.* Proverbium illud usurparunt, Anacreon, teste Zenobio, & Aristophanis Scholiastes, Aristophanes in Pluto 4. 4. Synesius Epist. 81. Polemon item Dionysium Sophistam perstringendo, referente, *in vitia Sophist.* l. 1. Philostrato, sed aliter paulo efferens, verbo nempe ad emphasin majorem iterato,

Ἡρὸν πὸς ἡμῶν ἄλλοι Μιλήσιοι.

originem illi tribuunt hæc unam; de q̄o videri possunt Zenobius, Apostolius, Scholiastes Aristoph. ex Aristotele Athenæus, l. 12. & ex Athenæo Eustathius ad *Iliad.* v. usurpari rectè monet Svidas, *ἐπὶ ποτὲ ἐμαρτύσαν, ἔδν δὲ ἀδενῶν ὄντων, de eis, q̄i olim vixerunt, nunc autem imbelles facti sunt.* Itaq̄e in formulis istis, q̄od fuisse aliquando affirmatur, id jam adesse, aut existere amplius, tacitè negatur. Itaq̄e rectè Servius ad illud Maronis ex *Æn.* l. 11. *fuit.* i.e. *exhausta & consumpta est.* Proinde plenius Aristophanes in *vespis*, allusione ad paramiam illam factâ, senibus illudens,

ὦ πόλει πολὺ ὄντες ἡμῖς ἀλλήμοι μὲν ἐν χοροῖς,

Ἀλλήμοι δ' ἐν μάχαισιν.

Πεῖν πολὺ ἦν, πεῖν ταῦτα ἰδὲ δ'

Οἴχεται γὰρ.

Srenui d' q' qondam eramus in saltationibus,

Srenuique in praliis.

Olim erant, olim ista, sed Nunc abiire.

Euripides itidem, q' in *Medea* ἐνδεικτικῶς,

Ἐξελθεῖν τὰ πάλαιον ὀλβιοί.

Olim fuere fortunati: Erichthide.

In *Hecuba* idem explicatius,

Καὶ γὰρ γὰρ ἦν περὶ ἀλλὰ νῦν ἐκ εἰμ' ἐπ'

Olim fui: quae ipsa, jam non sum amplius.

Et in *Troas*.

Πεῖν πολὺ ἦν.

Ἐβέλκεν ὀλβιοῖ· βέλκεται Τροάϊ.

Qondam eramus:

Felicitas abiit; abiit Troja.

Et Naso, *trist.* l. 5. *eleg.* 8.

Nos quae floruius: sed flos fuit ille caducus.

Qemadmodum autem fuisse pro vixisse, dicebant; quosque vel fuisse, vel vixisse dicebant, hos volebant jam non amplius superesse: ita non esse quandoque pro mortuum esse usurpabant. de qua formulâ sic Pfochenius Sect. 37. Matth. c. 2. v. 18. ὅτι ἐκ ἐστίν. Syrus מלך וחייהו qoniam non sunt. subaudi. in Vivis. videtur autem, inquit, Evangelista expressisse Hebraum וחייהו vide Gen. c. 37. v. 30. וחייהו LXX τὸ πικρύνειν ἐκ ἐστίν.

Certe q' expressisse negaverit, qd. Jeremia c. 31. v. 15. dictum est וחייהו כִּי אוֹיְבוֹ oculis sponte clavisse hunc, pronunciaveris fidenter. Sed & cur Syrum potius interpretem, quam vatem citat Hebraum, cujus verba laudat Evangelista?

Verum non est tantum, inquit, Hebraei sermonis hic idiotismus. Eodem enim modo loqi amat Euripides; in Hippolyto coronat.

Ἐπειδὴ ἀφίσταμαι
Βίῃ θυμῶν χαίρει· ἔτι ἔτι εἰμ' ἐγώ.

discedam ex hac vita

Moriens; valete: non vivo ego amplius.

Ibid.

Ibid. Ἰππολύτου οὐκ ἔτι ἐστίν.

Hippolytus non amplius superest.

Et in *Alcest.*

Τέκνα, τέκνα, ἔκ ἐπὶ δὴ,
ἔκ ἐπὶ δὴ αὐτῆς σφῶν ἐστίν.

O liberi, liberi, non amplius jam,

Non amplius vestra mater superest.

Et in *Supplic.* — ἐκ ἔτι ἐστὶ σοί, μήτηρ, τέκνα.

Non amplius tibi, mater, superstites sunt liberi.

Aristophanes etiam *Plut.* act. 1. sc. 2.

— ἐκ ἔτι ἐμὲ ἐγγόν.

Nulla sum amplius. h. e. inter morior. Quibus in Pfochenii gratiam adjiciam senarium illum Aristophani in Ranis usurpatum, sed ex Euripidis *Oenoe* mutuatum, in quo etiam οἱ ὄντες *superstites*: οἱ μὲν γὰρ ἐκ ἔτι ἐστίν. οἱ δὲ ὄντες κακοί.

Amplius enim isti non sunt: at qui sunt mali.

Possem quidem jure praescribere, formulam Evangelicam, & quae in istis usurpatur, hanc per omnia pariare; cum particula ἐν, quod in his omnibus adjicitur, apud Evangelistam, sicut & in Hebraeis illis, nulla existat. Sed Pfochenio potius hic suppetias feram, & ex Thucydide exempla dabo, in quibus quum particula illa non compareat, cum phrasibus Evangelicam gemina facient. Apud hunc ergo l. 2. Pericles in orat. funebri; ἥ ἐκ ὅτων λήθην ἐπιμερόμενοι πῶς ἐσονται. *futura soboles quibusdam oblivionem inducet eorum qui non sunt.* h. e. qui defuncti sunt. Et paulo post. ἥ γὰρ ἐκ ὅτου ἀπὸς εἰσάγειν ἐπαυεῖν. *Eum qui non est, i. e. mortuum, laudare quisque solet.* Ubi Schol. ἥ ἐκ ὅτων, ἥ τε θνήσκοντων & ἥ ἐκ ὅτων, ἥ τε θνήσκοντων. Sed nec Latini a formulâ istâ abhorrent. Cicer. ad *Attic.* l. 12. ep. 19. *Longum illud tempus, quum non ero, magis me movet, quam hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum videtur.* Cui affine est & illud Comicum, *Nullus sum.* &, *Nulla sum.* *Plaut. Mercat.* 1. 2. *Perii, nullus sum.*

Et mox. *Veh mihi misero, nullus sum.*

Et act. 2. sc. 3. — *nullus sum, occidi.*

Terent. Eunuch. 5. 7. *Nullus sum.*

Et *Hecyr.* 4. 1. *Perii, misera; nulla sum.*

Ad quem Donatus; *Plus est nullum esse, quam perivisse. nam qui perit, vel corpus habet reliquum: qui vero nullus est, ita est ac si natus non sit.*

Argutè nimis. Ut enim nihil dicam, eos qui morte nos in eadem conditione

C c

ditione

diciónē constitui, statuebant, in qā eramus, anteqam in lucem prodiremus, (in qibus est & Seneca, qod ex ad *Lucilium* suum *epist.* 54. liqet) corpus tamen à morte reliquū nevtiqam negasse: nec aut ille, cum ibi diceret, *Mors est, non esse*; aut alii qivis, cum vel *nullus sum*, vel, *non sum ampliùs*, dicebant, in nihilum plane redigi se eis vocibus volebant.

Ceterum, ut linguarum rationes varias istic quoq; observemus, nec Graci hāc mente, sed aliā prorsus qam Latini, *Nullus sum*, & *nullus est*, & *ὄδὲς εἰμι*, & *ὄδὲς ἐστ*, dicunt, pro eo utiq; qod hi, *nihilū sum*, &, *οὐκ ἔστι*, dicerent. nec tam familiare Latinis est in sensu illo, *Non sum*, aut *Non est*; qam, *nullus sum*, &, *nullus est*: Nec tam frēgens deniq; aut familiare est, vel Gracis, vel Latinis, soluti prāsertim sermonis scriptoribus, *non esse*, pro defunctum esse, qam est Hebrais, apud qos nihil ferē crebrius occurrit. Genes. c. 5. v. 24. & c. 42. v. 13, 32, 36. bis. Job. c. 7. v. 8, 21, & c. 24. v. 25. & c. 27. v. 19. Hymn. 37. v. 10. 36. & 39. v. 14. & 59. v. 13. & 103. v. 16. Prov. c. 12. v. 17. Jer. c. 42. v. 10. Thren. c. 4. v. 29. Ezech. c. 26. v. 21. & c. 27. v. 36. & c. 28. v. 19. ut horum potius qam illorum idiotismus meritō dici debeat. Nec ab exteris illis, sed à sacra paginæ interpretibus sumpsit Evangelista; & ab Hebrais utriq; qorum verba ipsa vel vertunt vel laudant.

CAPUT.

CAPUT. XX.

Πενήν & δίψα & διγυσιόντων, qid sit Matth. 5. 6. Lucas cum
Matthæo conciliatus. Paupertas, & esuries, non simplici-
ter beatitudinis causa procreantes; sed ejusdem non ne-
cessario privativa. Artemidorus à Pfochemio frustra arces-
sit. Διψῶν ἄστυς. πενήν & δίψα διγυσιόντων; διψῶν δὲ
διψῶν δίψα, & αἰς δίψα, meri sunt Hebraismi. Svida la-
cuna supplenda. πενήν & δίψα, ut Latinum desiderare,
tam carere, sive egere, qam cupere & appetere. Fon-
tes sitiunt. Proverb. Lux hinc verbis Domini Ioan. 4.
14. & 6. 35.

Atth. c. 5. v. 6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες & διψῶ-
ντες & διγυσιόντων. Beati qī esuriunt & siti-
unt justitiam. h. e. inquit, Pfochenius. Sect.
64. μακάριοι τοῖς τρεῖς, οἱς τοῖς μέγιστοῖς
διγυσιόντες πείνῃ τε & ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ τρεῖς. qī max-
imo justitia tanguntur amore & desiderio.
ponitur nimirum sitire pro valde desiderare.
Idem hoc Artemidorus notat, dicens; τὸ μὲν
γὰρ δίψα, εἰδὲν αἴτιον ἐστὶν ἢ διψῶντιν. Loquun-
tur autem ita Hebraei. Psal. 42. v. 3. לַמְּשַׁלְּחִי נַפְשִׁי חֲסָדִים

LXX. ἐδιψῶν ἢ ψυχῇ μου αἰς & δίψα. Sitiens est anima mea Deo.
Loquuntur itactiam Græci; & Lucianus in Dialogo Εἰσπτεῖς. & ἐπὶ
σφόδρα διψῶντι τριάντης ἀνέρεας. Et mihi valde sitienti ejusmodi re-
laxationem. Et Cicero pro Planc. Sitientem me virtutis tue dese-
ruisti. Hæc ille. Qibus adicere poterat Cyri dictum illud memora-
bile, qo animi liberalis & munifici affectum, egregie depinxit Xeno-
phon institutionis suæ l. 4. extremo. Ἀλλ' ἐγὼ γε & διδῶμι, & χάρι-
σιν αὐτοῖς πλεον ἐχέω, ὅτι ἡμεῖς, ἢ οὐ ἐμοί, ὅτι λαμβάνω. ἔτι γε ἐγὼ ὁ-
μῶν διψῶ χάρις ἐστίν. Ego verò do tibi istud: majoremq; mi sibi gratiam
debere

debere autumo, quod petieris, quam tibi, quod acciperis: adeo ego vobis sitio gratificari. Et Ciceronis illud de Orat. l. 3. *Pavulum, sitiens istarum artium, de quibus loquor, gustavi.* quod imitatus Gellius l. 12. c. 2. *hominem avarum, & avidum, & pecunia sitientem.* pro copod l. 3. c. 1. *pecunia nunc cupidam, nunc cupientem* dixerat.

Verum primo, de sensu loci illius in Evangelio ambigi non immerito potest. Siqdem etiam cum veteres, tum & recentiores plerique in ea, quæ hic ponitur, mente sumant; non desunt tamen, (quod Mart. Chemnitius monuit, harmon. Evang. c. 51. Et ex eodem Guil. Perkinsus noster, de serm. Dom. in monte.) qui interpretentur, vel de eis, qui cum magno animi dolore vident, refrigerante charitate, abundare iniquitatem, ac ex vero merore zelo optant & querunt justitiam, seu emendationem: vel (quod magis probabile videtur) de piis, qui in hoc mundo ius suum contra improborum calumnias & violentiam obtinere non possunt, sed coguntur esurire & sitire justitiam. Certe Lucas c. 6. v. 21. de esurie loquitur corporeâ; *οἱ δὲ πεινῶντες, qui nunc esuritis*, esurie laboratis. possuntque duorum Evangelistarum verba hoc modo commodissime committi: ut utrumque dixerit Christus, *Beati estis, qui, dum istic oppressi, esurire cogimini, justitiam vobis fieri adversus eos, qui vos opprimunt, frustra esuritis & sititis: futurum est enim ut & satiemiini, & ius vestrum, quod tam anxie, sed incassum, nunc queritis, ad satisfactionem plenissimam obtineatis.* scopumque Christi in præcedentibus esse, oppressos consolari, observat etiam Vict. Strigelius. Sic in prioribus, quos *pauperes spiritu*, i. e. humiles, dixit Matthæus; *pauperes* simpliciter Lucas dixit. q. d. *Beati estis pauperes mundo, qui & spiritu pauperes simul.* i. e. humiles, estis: vel, modo spiritu quoque pauperes, i. e. humiles, sitis. neque enim paupertati affidet semper humilitas. Scite Bernardus: *multi humiliantur, nec sunt humiles.* Ita paupertas, & esuries non hic considerantur, tanquam cavissæ beatitudinis, sed tanquam impedimenta ejusdem, quæ videantur, nec existant tamen. sensusque salvatoris est, *Beati vos pauperes, & esurientes; non quod, sitis, sed quia sitis sitis sitis.* atque hæc obiter de sensu loci, & historiæ Evangelicæ consensu.

Denique Artemidori verba quod attinet, quæ è Stephani thesavo mutuatus videtur Pfochenius; aliud playe sonant quam ipse censet: quod & auctore consulto facile animadvertisset. Sunt ex Scriptoris illius *ἰστορίαι* l. 1. c. 68. quo loco non refertur, quid *πρὸς τὸν* verbum.

buim significet, aut quomodo vocabulum hoc usurpetur: sed quid ipsum *sitire* sit, ait enim, *sitientem in somnis bibere*, *fastæ indicationis* esse. *siti* e verò, *nec reperire qđ sitim sedes, infarsa*; nec pro voto ac cupiditate res successuras significare. qđ nempe *sitis cupiditas est*, & τὸ διψᾶν ἐπιθυμία. atqđ his verbis non magis indicatur metaphoricus vocabuli istius usus, quam Aristotelicis illis de *animā* l. 2. c. 3. πείρα δὲ καὶ διψᾶ ἐπιθυμία, καὶ ἡ μὲν πείρα, ξηρὴ καὶ θερμὴ. ἡ δὲ διψᾶ, ὑγρὴ καὶ ψυχρὴ. aut Platonice illis *polit.* l. 4. ἐπιθυμίαν τὴν ἐν σπλάχνῳ εἶναι εἰσὶν, καὶ ἐναρξάμενος αὐτὸν τέπειν, ἢν τε διψᾶν καλέμεν, καὶ τὸ πείσαν. quibus illi verbis rerum ipsarum naturam, non usum vocabulorum definiunt. poterat illud potius Hesychii adduxisse, Διψᾶν, τὸ ἐπιθυπεῖν. unde Aristarchus voluerit διψᾶν Ἀργῶ Homero dictum, non quasi ἀνδρῶν, quod Hesiodo dicitur, sed quasi ἀντιπρόσωπον.

Denique ut detur τὸ πείσαν καὶ τὸ διψᾶν pro ἐπιθυμεῖν σφόδρα non esse Hebraicæ lingvæ peculiaris; (quod an quisquam dixerit, mihi planè incompertum est.) sed Græcis etiam Latinisque auctoribus usitata. at formula illa πείσαν καὶ διψᾶν πρὸς διχαιοσύνην, pro *justitiam* (quod modo sumas) *Esurire & sitire*; eaqđ itidem, qđ ex LXX adducitur, διψᾶσαι καὶ δεῖν, & περεῖ καὶ δεῖν. Hymn. 42. v. 2. & ὅζ. v. 2. pro *Deum sitire*. Et illa insuper Exod. c. 17. v. 3. διψᾶτω ὕδατι, pro *agam sitire*; quibus illi συντάξαι τὸ ὅ Hebraicum exprimere voluerunt; sunt ab usu Græcorum planè alienæ. qđ δεῖν, ὕδατι, καὶ διχαιοσύνης πείσαν καὶ διψᾶν dicerent, quomodo & ἐπιθυμᾶν & ἐπείσαν; Sic enim Homerus *Odys.* v. v. 137. Ζῆτα δ' ἐκέπ' ὅτ' ἐπιθυμᾶν, *cibum amplius esurire*, sive, *desiderare*, se negabat. Pindarus *Nem.* 3. Διψᾶ δὲ πείσαν, ἀλλὰ μὴ δέου i. e. ut Schol. ἐπιθυμᾶν ἀλλο μὲν αὖτε πείσαν. recte subjungit enim, ἀεθλοποιία δὲ μέλις ἀοιδῶν φίλη ut διψᾶν idem sit, quod ἐπείσαν. nam appetimus, quæ diligimus. Aristot. de *cal.* l. 2. c. 12. διὰ τὸ φιλοσοφίας διψᾶν. eo quod *philosophiam sitiat*, vel, *philosophia sitiens sit*. Xenoph. in *Symposi.* Ἀδελφοί, δὲ καὶ πεινῶντες πναι, οἱ ἕως αὖ πεινῶσι χερσῶν, ὥστε ποῦτος πολλὸν δεινότερον ἢ δὲ ἀπορωτάτων. h. e. *qđ esuriunt pecunias*. Plato *polit.* l. 8. de civitate Democratica, πόλις ἐλευθερίας διψήσουσα, *libertatem sitiens*, i. e. avidè expetens, *civitas*. *Plut. de irac. coerc.* Τεσφῆ ἰσθὶς ὁ πεινῶν καὶ εὖσιν χεῖρας πινεῖα δὲ, ὁ μὲν πεινῶν, unde διψᾶν αὐτῆς. *Alimento quidem esuriens naturaliter utitur; suppliciiis verò, qđ illud nec esurit, nec sitit.* Clem. *Pedag.* l. 2. c. 10. διψᾶτω πότιν ἢ ὕδατι, πινεῖα ποῦτος καὶ σποεῖν. *generationis sitiens*, sive *appetens*.

rens, iterus, semen admittit. Demosthenes apud Svidam. διψῶ τὸ
 novēle sicutam sitio, ἀντὶ τοῦ ὀνδύου cupio, appeto. nam qd Svidas
 idem, διψῶ, ἀντὶ τῆς πείνης, τὸ ὀνδύου. respexit, puto, & adjecerat, qd
 jam intercidit, locum illum ex versione Græcā Hymn. 63, v. 2.
 ἐδιδύσσεσθαι ἢ ψυχῇ μου στίβει te anima mea. hujus enim aut gemini a-
 licujus loci, interpretamentum sunt, qd in Svidæ codicibus statim
 artexuntur. qale & διψῶ τὸς λόγους. qd ex autore in nominato affert
 Favorinus.

Verum obiter hîc alia notanda verborum πεινῶν & διψῶν significa-
 tio. quemadmodum enim Latinis verbum desiderare, tam carere, sive
 egere re aliqâ, qam & cupere, sive appetere significat; sic & πεινῶν
 Græcis. Apud Xenophontem institut. l. 7. de Hyrcanis Cyro Arta-
 bazus: πεινῶσι ἡμῖν φίλοι ἐξόντο, & μάλα πεινῶσι συμμάχοι. Hî pri-
 mi nobis amici facti sunt, cum auxiliarium valde esuriremus. h. e.
 auxiliarium penuriâ multum laboraremus. Et est sane phrasis
 πεμψομένῃ & ἐμπαρκωμένη. q. d. tantâ auxiliarium laborabâmus pe-
 nuriâ; ut quemadmodum esurientibus qicquid se offert gratum est; ita
 quorumcunque opem, atque amicitiam oblata amplecti, & benefici loco
 habere, prompti admodum essemus. Græcissimum hunc imitatus est
 Apuleius lib. de Deo Socratis; ubi de divite imperito, In suis divitiis
 inops, egens, pauper, vera beatitudinis, id est, secunda vita & pru-
 dentia fortunatissima, esurit & sitit. ubi esuries et sitis, non deside-
 rium & appetitum; neque enim boni veri is in istis est; sed inopiam
 & egestatem designant. Nec aliud sonat πεινῶν illud à Cicerō-
 ne usurpatum ad Q. Fratrem l. 3. ep. 1. Ipsi fontes jam sitiunt. h. e.
 aqua penuriâ laborant, aqua destituuntur planè. Sed nec aliter acci-
 piendum, qd Dominus Capernaïtis, Joan. c. 6. v. 35. ὁ ἐξ ἐμοῦ &
 πεινῶν, & ὁ διψῶν εἰς ἐμὲ, & ὁ διψῶν πῶποτε. Qui
 accedit ad me, nevigam esuriet: Et qui confidit mihi, nevigam si-
 tiet unquam. neque enim simpliciter sumi potest, omnem deinceps
 pabuli cælestis sublatum iri appetitum. siquidem sitiebat Deum, &
 qui cum accesserat, eidemque fidebat, vates, Hymn. 42. v. 2. & 62. v. 1.
 Verissimumque est, qd sub sapientiæ personâ Sirachides c. 24. v. 24.
 οἱ ἐδιδύσσεσθαι με, ἐπὶ πεινῶσιν & οἱ διψῶντες, ἐπὶ διψῶσιν. Qui me ca-
 mederint, esurient amplius: & qui biberint, amplius sitient. Sed
 hoc velle videtur, nunquam fore, ut ad boni veri inopiam ac indigen-
 tiam denuo redigantur. qd sensu sumendum & qd mulieri Samari-
 ticæ idem Evangelii ejusdem c. 4. v. 14. ὁ ἀπὸ πηγῆς ζῶντος ὕδατος, &
 ἔρχομαι

ἐγὼ δίδωμι αὐτῷ, ὡς δὲ δίδωμι αὐτῷ. ὅστις ἐκ αὐτῆς ἀγῆ, ὡς ἐγὼ εἰ
 δαδurus sum, biberit, nequaquam sitiet in aeternum. h. e. nunquam pe-
 nuria aut inopia aqua caelestis laborabit deinceps. cuius ratio sub-
 jungitur: quia aqua utique, quam illi dederō, fiet intra ipsum ἄνθρωπον
 αὐτοῦ αἰῶνος, fons aqua scaturientis ad vitam aeternam. in-
 tra se fontem cum perennem habeat, nunquam deerit, quod vitae spiri-
 tuali sustentandae animaeque reficiendae sufficiat. ejusmodi est enim aqua
 ista, quae reficiat nec deficiat unquam, ut scitè Beda.

CAPUT. XXI.

Participia passiva pro adjectivis in bilis Hebraeis usitatissima,
 teste Pfochenio. Ne sit tamen Hebraismus, sed Graecorum
 ac Latinorum quoque idiotismus, loca duo proferuntur, ex
 Homero alterum, alterum ex Virgilio. Homeri loco locus
 istic nullus. Homerus ratione non unā à Pfochenio depra-
 vatus, perperam habitus, perperam redditus. Hebraeis u-
 sus ille idicō frequentior, quia verbalium ejusmodi penuriā la-
 borant.

Est. 67. Nihil est, inquit, usitatus apud Hebraeos,
 quam quod participia passiva Niphal, ponantur pro
 nominibus in bilis. ut Prov. c. 21. v. 20. מְרַצֵּן נַפְחָל
 LXX. θησαυροὺς ἐμψυμένους thesaurus desiderabilis,
 &c. Sic Gal. c. 2. v. 11. ὅτι καταδικαστέον ἴσιν. quod es-
 set condemnatus. h. e. condemnabilis. Sed sic dicitur

Homer. Il. a. v. 388.

ἡπείλασεν μὲν δ' οὐδ' ἐτελεσμένον ἔσθ'.

Minatus est verbum, quod jam perficibile est.

Et sic loquuntur etiam Latini. Virgil. Aeneid. l. 8.

—— piliis conspectus in armis.

Prævaricari poterat videri hic Pfochenius, nisi tam obstinatè cav-
 sam, quam consulto suscepit, ad finem usque proficeretur. Nihil est,
 inquit, usitatus apud Hebraeos. Sed & Homerus, Poeta scilicet. aliquan-
 do.

dò sic locutus est. Et sic Latini quoque loquuntur. Nam Virgilius Poeta & ipse, semel sic locutus adducitur. An Hebræorum idiotismus esse negabitur, quod nihil apud Hebræos est usitatus? Græcorum, aut Latinorum esse censebitur, cujus ex omnibus utriusque lingvæ, qui sermone communi scripsere, auctoribus, ne unum quidem exemplum producit? unum tantum in alterutrâ, ex ejusmodi scriptoribus, qui præter usum communem, meriti ratione etiam sapienter id exigente, sibi multa concedunt? Verum quid si è Græco scriptore illo nihil quicquam, quod huc faciat, allatum sit? an non tota hæc periocha Pfochenio jure merito inducenda fuerit? reverâ ita planè se res habet. Mitto, quod τελεσµών, pro τελεσµένος posuit; quod comma post µῦθον collocavit, cum colon forsitan debuerit; quod ὁ verterit, quod; unde, cum relativum esse existimaret, factum videtur, ut τελεσµών pro τελεσµένος posuerit. quæquam neque id necesse fuerat, etiamsi relativi vim, ὁ pro ὅς, quod Eustathius censuisse videtur, istic haberet. certè τελεσµένος hoc loco non est perficibilis, sed perfectus, completus, in actum & exitum deductus. ita Eustathius, ὁ δὲ τελεσµένος ὅς, ἤτοι, ὅς δὲ τετέλεσται. Vertendum itaque. Sermone comminatorio emisit: is autem jam executioni datus est. vel etiam, rem minatus est; quæ jam etiam est confecta. Erat reverâ, cum id proloqueretur Achilles. Denique cum nihil usitatus esse apud Hebræos agnoscat; nec adeò vel Græcis vel Latinis etiam sit familiare, illorum potius (opinor) quam horum idiotismus habebitur; ad quem adigit etiam necessitas quædam, quia verbum ejusmodi laborant illi inopiâ, quæ copiosissima istis suppetunt.

CAPUT.

YT.

Avoribus ea affingere Pfochenium, qæ nulli dixerint, suspicio. Ev ἀρχῆς, 1o. 1. 1. Moÿsis verba prima alludere, Hejnsius. Ev ἀρχῆς, pro in exordio operis, Græcis dici ex Luciano, ostendit Pfochenius. ecquid ad rhombum? Τὸ ἑνταῖον, pro studere, studiose qærere, τὸ ὡραῖον Hebr. respondere monet Beza. Græcis sic quoq; usurpari Pfochenius ostendit. qod ille non negat. Evangelistæ ab his, an ab illis habuisse probabile? τὸ στοιχεῖον, pro videre in N. T. tantum q̃ opinantur usurpari, falli pronunciat Pfochenius, LXX inter præces accersit. absq; his isocratem solum, ejus verba aliud potius insinuant. ὅτι pro δῶν, qare; qomodo. ὃ Hebr. usurpari pariter, Beza. Hebraïsmum esse negat Pfochenius, adducto Homeri loco, qem Beza ipse citaverat. ὅτι eo loco, unde, potius, qam qare. locus optior à de Dieu allatus. Ἀνὰ, pro ei μὴ nisi. Græcis priscis in usu fuisse, qo præbet Pfochenius, Herodianum solum advocat, evi inferioris scriptorem. & frustra advocat, qia non necessario sic explicandus. Poetæ locus ex Plutarcho geminus; mendo liberatus.

Consultissime egisset Pfochenius, si ad avtorum, quorum placita notat, loca digitum intendisset, quo calumniæ vel notam, vel suspicionem factem, defugeret; cui culpæ vereor, ne affinis quandoque fuerit. Neque enim sequitur, ut si quis formulâ hâc vel illâ, aut phrasin aliquam Hebraicam æmulatum scriptorem, aut Hebræi scriptoris locum aliquem respexisse vel expressisse, dixerit: ideo dictionem illam, quæcumque ea fuerit, pro mero Hebraismo statim habuerit. Ejusmodi autem pronunciata, arripuisse

D-d

sapius

sapius videtur Pfochenius, unde palum erigeret, ad quem sese exerce-
ceret, & vires suas experiretur; lectionis saltem varia specimen
aliquod exhiberet. Ex hoc genere videri potest, quod sect. 68. habet
ex Joannis c. 1. v. 1. *ἐν ἀρχῇ ῥῶ ἀ λόγος*. In principio erat sermo.
quod idem rursus v. 2. et Act. c. 11. v. 15. *Sed estne*, inquit, *hac phra-*
sis Græca? non videtur; sed Græciensis, sed Græcanica. namque expri-
mit Hebraum *בְּרִשְׁתָּא* Genes. c. 1. v. 1. ubi *LXX* *ἐν ἀρχῇ*. Sed
numquid & Lucianus Græciensis fuit, & vix Græcè scripsit? Sic
certè ille loquitur, in *μυροβόλοις*. tum prolixam satis ex opere Lucia-
neo illo periocham attexit, in qua de Aristobulo verba novissima sic
habent, *ὡς αὖτις ἐν ἀρχῇ πραγματείας λήγει*. At verò quis tandem,
αὐτοῦ φιλότιμος, negavit, *ἐν ἀρχῇ*, pro in exordio, seu in initio Græcè
dici? Heinsius reverà in *exercit. sacr.* c. 3. de Evangelista verbis il-
lis agens, *Svavissima*, inquit, *hand dubio est parodia, e Genesios ini-*
vio desumpta; Et mox; *Venustissima est allusio*. Sed quid hoc, aut e-
jusmodi quippiam, ad id, quod de phrasi, non Græcè sed Græciensi, sed
Græcanicè, ludendo illud nobis Pfochenius? niltum itaque hic
pulveris incassum excitatur, ubi nullus antagonista est, quicum manus
conferantur.

Eodem referas licet, quod sect. 66. habetur. Cum enim Beza ad
Marc. c. 12. v. 12. ad notasset, *τὸ ζῆτιν*, pro eo quod Latini dicunt *stu-*
dere, affectare, studiose querere, poscitur, verbo *שָׁפַר* *Hebraorum*
respondere. Pfochenius, quod prober, quod nemo, quod sciam, Beza
certè nullus, negavit; e Græcis scriptoribus loca varia producit, qui-
bus *τὸ ζῆτιν* eodem sensu usurpatum reperitur. Laudo diligentiam;
industriam amplector; quia ex scriptis profanis sacra illustrantur. Ve-
rum, nihil hoc ad illud quod Beza affirmat. nec à Græcorum po-
tius, Matthæum, qui Syriacæ lingvæ magis assueverat, quam ab
Hebræorum sermone, *τὸ ζῆτιν* usum istum habuisse, verosimile
videtur.

Quin. & Sect. 69. *Licunque*, inquit, *in solo N. T. arbitratur*
τὸ διακρίν *significationem habere videndi, maxime fallitur. namque in*
eodem significato occurrit hac vox in veteri sadere apud LXX inter-
pretes; occurrit & apud alios profanos auctores. At ecquis ille, quæso,
qui arbitratus est, in solo N. T. *τὸ διακρίν* sic sumi? Tum qui Græciensis
sive Græcanico, isto, quem dicis, caractere Novi Instrumenti scripto-
res ulos contendunt, an non de *Interpretibus Græcis* illis idem sta-
tuunt?

tinuit? Et certe apud utrosque hos frequentissimus est verbi istius
 sus iste; apud Græcos priscos, siquis, rarus admodum. nam quod tu
 unicum ex Isocratis Evagorâ affers; ὅταν τι μέαν' αὖ τις ἢ φέρῃ
 οὐκ οἶμαι ————— διαγιγνώσκω. potest æquè feliciter, aut etiam aptius ac
 commodius, *deprehenderit*, aut *perspexeris*, quam *viderit*, reddi. quo
 modo διαγιγνώσκω τῶν μοι Demosthenes dixit *Olynth.* i. pro *modum rei*
perfectum habere.

Seft, 72. qia Beza ad Marci. c. 9. v. 18. monuerat *ſn, cur,* novè pro *ſi ſn* dici, & particulam *ו* apud Hebræos interdum etiam interrogative uſurpari. Pſochenius, *Fortaſſis,* inquit, (qſi hoc Beza diſiſſet) *Hebraiſmus eſt. Sed qis docuit hunc Hebraiſmum Homerum, ubi Odyſſ. 19. v. 464. hunc in modum etiam dicit,*

Εξέρχεται ἀπὸ πύλας

ἐλὼν ὅτι πᾶσι. ————— *hic sane ras ipsa loquitur, τὸ ὅν*
exponendum *per gare, cur.* At primò Pfochenium interrogare li-
cuerit, ah ab Homero Evangelista hunc ὅν ὅν usum acceperit. Tum,
non ideo sequitur nescivisse Bezam apud Homerum alioſque etiam
Græcos avtores, quænam minùs usitate, ὅν, sic sumi, quia τὸ ἑβρα-
orum ita quandoque monet usurpari. nam & idem ipse ad capitis e-
jusdem vers. 11. Ὅν, inquit, *particula aliquando pro Ὅν accipitur,*
etiam indefinitè, sicut post, vers. 28. Sic etiam apud Homerum, &c.
atque hunc ipsum locum producit. ubi tamen vertendum potius vi-
deatur, *ſciscitabantur cicatricem unde, quæ, cur, vel gare, haberet.*
Sed locum luculentiorè ad vers. 28 adducit D. de Dieu. ex cõ-
dem, *Iliad. 1.*

Οὐκ ἔστιν ἔτι, ὅτι τόσον ἐχάσθητο εὐδιδασκαλίας. Ἀπόλλων.

Si dicat, Phabus cur tantopere irascatur.

Seft. 74. Marc. c. 9. v. 8. *aiua sed, pro ei mu; nisi, sicut & alibi usurpatur; prout & מלך Syris; quod ex מלך מלך conflatum opinatur Piscator; & תא aiua Græcorum originem dedisse, Caninius. Verum querit, an hoc ab Hebrais fluxerit, Pfochenius. ipse aliter censet, quia apud Herodianum in Pertinace eundem תא aiua, æsum reperit, verbis illis, אמת דה תא: מלת דארת דה ארת אמת, דה ארת ארת: causa mortis huiusmodi nullas fuit alius, nisi ipse sibi. Qui poterat geminum illud poetæ incerti adiecisse, ex Plutarcho de tranquill.*

ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς ἐμὴν ὁρῶν, αὐτὸς ἐγὼ αὐτὸς.

ubi pro αὐτῶν, leg. αὐτῶν, metro svadente, sed & sensu exigente :
est enim ἄλλ' pro τῶν.

Exiit horum alius mihi nemo, nisi ipsemet, auctor.
five,

Nemo, nisi ipse, mihi quicquam culpandus ob ista.

Quoniam non deerunt forte, qui dicturi sint, αὐτῶν istic utrobique in usitato significato adhiberi, & subesse ellipsin aliquam. q.d. *moris ejusmodi illi auctor* (ita enim malim αὐτῶν, quam causa reddere) *nemo alius fuit; sed ipse sibi scil. auctor exiit.* Et, *nemo alius auctor horum, five nemo alius, mihi incusandus ob ista; sed egomet ipse, solus scil. in culpa sum.* nec tam proprius, istic τῶν nisi locus. Est enim exceptivum; cuius munus est ex prænominatis aliquem aliquidve exceptum indicare. quod istic non fit; cum ex alienis ipse non sit. Itaque nec satis commodè, huc trahi videtur Herodianus locus ille; cum non sit necessario αὐτῶν pro αὐτῶν eo loci sumendum. nec si id daretur, priscis Græcis ascriptum id inde sequeretur, cum Apostolicis temporibus multo fuerit inferior auctor ille. Et à Syris potius suis; quibus id opido familiare, quam a Græcis priscis; quibus in usui fuisse nullus probat Pfochenius, scriptores sacros hoc sumpsisse verè simillimum existat.

CAPUT XXIII.

Anselmi nomen, quæ Hervæi sunt, præferunt. Δόξα protectio Evangelistas à Græcis V. T. Interpretibus sumpsisse, dicitur. Græcis priscis sic usurpatum ex Æsopi fabulis probatum est Pfochenius. Æsopum quicquam scripsisse haud constat. Fabule Æsopice dicuntur, & quæ illius non fuerant. Ab inferioris ævi hominibus, quæ illius feruntur esse, collectæ & congegnatæ. Cum Pradens Domno Hispano congressus. Templorum & ædificiorum forma apud Populum Iudeum. Δόξα & δόξω nomina antiqua; sed protectio antiquitus usquam usurpata. Nec quicquam adducit Pradensis, eò quod faciatis δόξα

*Aequa rectum primò, credes totas deinfigurare; nec origo
 vocabuli, nec usus docent. Domi esse, q̃a ratione dicatur.
 Prædensis commentum futile exploditur. H. Stephani para-
 doxon rejicitur. Vosii de ellipsi opinio probatur: ejusdem
 elogium. hallucinatio in loco quodam Terentiano. domi nunc
 adverbiale, ut ^{ovini} nunc nominis instar. Latius sumptum
 domi forisq̃, & domi bellice.*

ECT. 75. Matthæi illud c. 10. v. 27. ἀπο τοῦ θύματος. *super testis.* Non *Anselmus* (neque enim is est avtor enarrationum illarum Evangelicarum) sed *Hervæus* Anselmo longe posterior, morem architecturae in *Palestinâ* usitata respicere avitum. (haud frustra) Beza verò & *Piscator* à *Græcis V.T.* interpretibus accepisse adnotant *Evangelistas* ; ut *ἰσχυρα*, quod *Græci* αὐτῶν τοῦ θύματος usurpant, pro *ἰσχυρὰ* & *τεκτον* designant, & ab ὁμοῖς etiam distinguant. Et certè *Græci* illi interpretes rarò alièr utuntur : *Evangelistæ* verò nunquam. videantur præter locum adductum, *Matth. c. 24. v. 17.* *Marc. c. 13. v. 15.* *Luc. c. 5. v. 19.* & *c. 12. v. 3.* & *c. 17. v. 31.* & *Act. 10. v. 9.* Verùm reclamât & hic *Pfochenius* : rogatq; petulantèr satis, nunquid ex *LXX* versione *Græcâ* fabulas suas descriperit *Æsopus*. namq; eodem, inquit, modo loquitur in principio suarum fabularum, fabulâ: ἄνω & εἰς ὅπου. Erip & ἐπὶ τῷ δόματι & ὅπου. &c.

Cæterum unde nobis, quæso, probabit Pſochenius, Æſopum ipſum aliquid unquam ſcripſiſſe? aut hanc etiam, quam refert ipſe, fabulam Æſopum autorem habere? Ambigi iſteritò utrunque poteſt. Siquidem fabulas commentum, eiſdemque uſum creberrimè in conventibus Phrygiâ oriundum Æſopum, quibus delinitos ſuorum animos ad prudentiam, induſtriam, virtutem acueret, autores graviffimos teſtes habemus. Videatur Gellius *Noſt.* *Artis*. l. 2. c. 29. at ſcripto eas Græco idiome comprehenſas edidiſſe, aut ſiquis Græcè ediderat, eas ad nos, prout ipſe ſcripſerat, perveniſſe, vix idoneum autorem, qui atteſtetur, offendas. Aphthonium enim cuius paulò poſt verba dabimus, parùm moror. Tum non omnes ab Æſopo fuiſſe.

Dd 3

contactas,

confectas, quæ Æsopicae appellantur, in confesso est. Aphthonius in
præexercit. de fab. Νυνὲ δὲ (ὁ μὲν δὲ) μᾶλλον Αἰσώπειον λέγεσθαι,
 τὸν δὲ Αἰσώπειον λέγουσιν πάντων συγγραφέων τὸς μύθους. & Theon. Αἰσώ-
 πικοί δὲ ἰσχυρίζονται ὅτι πάντες, ἐκ δὲ Αἰσώπειον παρὰ τὸν εὐεργετὴν τὸν μύ-
 θους ἐλάττω, ἀλλ' ὅτι Αἰσώπειον αὐτοῖς μᾶλλον καταλόγους καὶ διέξινους ἐξήρουντο.
 Sed & Priscianus, in *art. præexercit.* Omnes autem communiter
 Æsopia nominantur; quoniam in conventibus frequenter solebat Æso-
 pus fabulis uti. Fabius ipse denique instituit. l. ii. c. ii. Illa quoque fabula,
 quæ etiam si originem non ab Æsopo acceperunt, nomine tamen Æ-
 sopi maxime celebrantur, ducere animos solent, præcipue rusticorum
 & imperitorum. Fabulas itaque, quæ Æsopi nomine vulgò circumfe-
 rebantur, quum tamen patrem Æsopum earum aliquam multam nevti-
 gam haberent, cum pueris maxime instituendis imprimis utiles vi-
 derentur, quia ætas illa fabellis plurimum oblectari consueverit, in
 fascem unum seculis infecutis, collectas sedulo compegerunt viri
 docti, & Græci alii, alii Latini, soluto alii, ferto alii sermone expref-
 ferunt. cūque insuper, vel ab aliis acceptas, vel ex ingenio suo confi-
 ctas adjecerunt, haud paucas. Hoc de se ingenuè profitetur Phædrus,
 quem Avienus præfat. ad suas, ait, harum (fabularum utique Æsopi-
 carum) partem aliquam, quinque in libellos resolvisse. sic enim is in ex-
 ordio lib. 3. *Librum exarabo tertium Æsopi stylo.*

et mox, de Æsopi fabulatoris instituto quædam locutus,

Ego porro illius semitâ feci viam.

Et cogitavi plura quam reliquerat.

ubi forsitan pro *semitâ*, *semitam* legendum; & pro *cogitavi*, *exco-
 gitavi*. *ex semitâ viam*, sive *semitam viam*, *facere* dici potest, quia
 dilatat rem aliquam, & ex angustiore additione factâ ampliorem ef-
 ficat. Hinc factum, ut fabulas nec easdem omnes denarrent, nec eo-
 dem ordine describant. Certè quam Ptochenius in codice suo sedem
 primam occupasse insinuat, ea nec in Babrii Gabriæ, an Ignatii,
 (nam & de auctore, & auctoris etiam nominæ in diversas partes itur)
 nec in Phædri fabulis usquam compareret, quorum uterque iambis, sed
 Græcis alter, alter Latinis, victas dedere nobis fabulas Æsopicas;
 sed nec in eis, quas libero sermone exhibuit Lavr. Valla. In eis autem
 quæ Maximus Planudes Græcè edidit, postremum ferè locum fortita
 est; tantum abest, ut libri principium occuparet; estque fortasse à
 Planude ipso vel confecta, vel conscripta. Proinde, ut nihil dicam,
 non fuisse necesse, ut auctor fabulæ istius quisquis fuerit, *suas ex LXX
 versiones*

versione fabellâs describeret; (quod viro pio graviq[ue] minus dignum est scilicet,) si vocabulum aliquod præter usum Græcor[um] adhibitum ab eis fuisset mutuatus: nihil adfert Pfochenius, quod probet, vel ab illis vocabuli illius usum hunc Evangelistas non accepisse, vel à Græcis priscis idem eodem sensu usurpatum; cum auctor iste Apostolorum & Evangelistarum ætate inferior multo meritò censeatur; nec quod antiquitatem ei asserat, quicquam allatum sit.

Verum istic mihi non cum Pfochenio solo, cum *Pentecarcho* (id enim Tiguli scripto suo visum est dare) *Don Laurentio Ramirez de Prado* manus fuerint conferendæ. Is operis sui illius, quod tantâ cum pompâ prodiit Cap. 27. *Sunt, inquit, qui asserant in Novo Testamento voces esse Græcas non merè Græcas, sed effictas ab Apostolis: ex quorum numero sit δῶνα, quæ in cap. 10. Act. n. 9. ἀνὴν Πέτρος & οἱ τοὶ δῶνα.* Hunc ad quem se exerceat, ubi palum erexerit, adoriturus sic pergit. *Qui facilius ducunt ea, quæ ignorant, extra pomerium Græcæ linguæ, tanquam monstra amandare, quam consulere doctiores, ut docti ipsi evadant.* Hæc ille; pro fastu Hispano satis. Verum doctum hunc nos docentem avdiamus pavlisper indocti, quod à docto isto, edocti melius, doctiores evadamus. *Est δῶνα, inquit, testum Matth. c. 10. n. 27. Luc. c. 12. n. 13. & c. 17. n. 31. & c. Testum autem erat superior pars adium, & sine fastigio plana. Clarè D. Hieronymus, & c. Et sic explicat D. Ambrosius, & c. Atq[ue], ὁ νόμος δῶνα, hoc & ante te natum norant, quos tu indoctos hîc indigetas. nec erat opus, ut Divos huc advocares, aut auctores etiam tot profanos accereres, quibus eorum hæc in parte ignorantiam, aut instrueres, aut coargueres etiam. Verum ubi prolixâ admodum de *testis* istiusmodi dissertatione paginas sex integras compleverat, conclusit tandem. *Hæc erò vox Domini antiquior est, quam Bibliorum interpretis, & ipsi Apostoli.* An non ex præmissis elicienda fuerat conclusio ista? at in præmissis, cum ex auctoribus omne genus, Græcis, Latinis, antiquis, recentioribus, poetis, rhetoribus, historicis, testimonia de *testis* istiusmodi quam plurima, corrogaverit, nusquam aut *δῶνα* aut *domatis* vocem pro *testo* istiusmodi usurpatam offendit; exceptis tantum Græcis, quos LXX vocant, veteris Instrumenti interpretibus, à quibus vocem hanc mutuatos Novi Scriptores contendunt, quos ductor doctorum iste flagellat, indocti illi.*

Verum & istis antiquiorem fuisse, tabulis obsignatis, in sequentibus loquidò demonstrabit. *Antiqui, inquit, Græci δῶνα & δῶνα dicebant.*

dicebant. Theocritus. Idyl. β.

Ἰούλιος ἔλεγε τὸ πῦρ ἐμὸν ποτὶ δῶμα ᾧ αὐτοῦ.

Apud Homerum passim. & per abscissionem δῶ. Odyss. 15. v. 423.
& 431. ὑπερεὐδὲς δῶ. i. alta domus. & Illiad. 1. v. 426. χαλκοβατὲς
δῶ. i. area domus. Hesiodus in Theogoniâ prope finem,

Ναίει χυτῶτα δῶ δεινὸς θεός.

i. inſolitè aureas ades magnus Deus.

ubi Scholastes; δῶ, δῶματα καὶ ὑποκοπῶν. Scilicet nesciebant indo-
cti illi, δῶμα & δῶματα. pro domo sive adibus usurpari; & nescif-
sent adhuc, nisi insignis Dominus de Prado hoc eos istis communis-
set. At verò, ô illustrissime, si hoc audis libentius, non δῶμα vocem
negant illi Græcam esse; & multo minùs ab Apostolis eam ajunt esse
effictam: (hæ sunt enim calumpniæ meræ, cerebrique commenta tui)
sed usum hunc vocis, qd pro tecto propriè ac primario sic dicto su-
mitur, prisca Græcis ignotum & ab interpretibus illis sumpsisse
affirmant Apostolos. Tu verò, qd erroris illos hæc in parte coar-
guat, ne verbum quidem protulisti. tantum συναμαρξίας ἢ χειρονομί-
ας, magnificè te extulisti; tandemq; qasi non tam istis qam Gram-
maticorum grege toto, detriumphatis, de scammate discessisti.
At te tanto cum fastu ovantem interim rident merito Grammati-
corum filii.

Domus, inquit, sive Græcè δῶμα aut δῶμα, non significat, qd
Hispane dicimus Casa; nam id propriè ades dicitur, sed partem su-
perioiorem adium, vel solarium, vel tectum; & à parte totum pro a-
dibus solet poni. Verum unde patet δῶμα & δῶμα tectum propriè
denotare? vocis cujusque mens propria, vel ab origine, vel ab usu
dignoscitur. horum neutrum istic Pradensi Domino suffragitur. non
origo. Num, δῶμα, δῶμα, δῶμα, δῶμα, δῶμα, & contractius δῶμα, ab
extruendo utrumque dictum est. nunquid autem apud Hispanos, aut
terrarum ullibi, adium tectum duntaxat extrui solet, reliquæ adium
partes exurgunt sponte suâ? Etiam si ergo tectum, qd Latinis pro
domo tota, sive pro adibus ipsis integris quandoque usurpatur, eam
partem propriè ac primario designat qd nunc οὐρανός Græci, nunc
& οὐρανός, appellant; tamen de Græcorum δῶ, sive δῶμα idem sta-
tuere, qd svadeat nihil est: qia notationis ratio in illo liquido se pro-
dit, qd tectum est à regendo sic dictum, qd istic ejusmodi nulla com-
paret. de usu verò vix hincere posse quæquam existimem, qd Græcè
quicquam legerit. Et Pradensis ipse exemplorum satis produxit, qd

os, vel sibi, vel alii cuius, id avfo statim obstruxerit.

Sed *Plautus*, inquit, in *Casina* disertè id explicuit, cum dixit, in-
sectatur omnes domi per ades sic *Hispane*, en las casas de la morada.
i. e. in *edibus domi*, Et quoniam latine dicitur; Non est domi, deest in
edibus.

Expectabam aliquid, unde *ἡμῶν* & *δοῦνα* Græcis sic usurpari o-
stenderet; idque perpetim ferè, usu obtinente. Sed videamus tamen
id quod attulit: et Grammaticis hisce tricis inmoremur paulisper.
Domi esse, quæ ratione dicatur.

Grammatici querunt & adhuc sub iudice lis est,

nî Pradensis dictamen in rem judicatam abierit. Henr. Stepha-
nus in *Pseudo-Ciceroniano*, & *Roma* & *Domi casu* tertio vult u-
trumque dici, ut sit *domi* contractius factum pro *domui*. credo, ut
μεγαλοῦ singulare aliquod proferret potius, quam quod ita censeret;
aut quod Malaspina, quæ *secundi casus* dixerat esse, contradiceret. At
V.C. Jo. Vossius, quod nemo rem Grammaticam accuratius excussit &
explicuit, *casus* itidem cum reliquis censet esse *secundi*; formulamque
defectam; sicut *Roma*, pro in urbe *Roma*, ita *domi* pro in loco *domi*;
sive, ut Gaspar Scioppius, quod Pradensi nostro favere videatur, in *edibus domi*. de construct. c. 25. & c. 66. adducitque etiam in append.
Plautinum illud ex *Casina*. act. 3. sc. 5. quod & Pradensis in rem suam
trahere annisus est, *domi per ades*. sed quæ ratione scilicet formulæ id
explicat? ut per *ades domi*, vel in *edibus domi*, sit per *ades tecti*, sive
in *edibus tecti*? quis cerebri sani sic loqueretur, vel est unquam locutus
quisquam? nihil minus. Ut *domus*, inquit, sit totum *edificium*, *ades* di-
cantur partes, ac *conclavia* singula. nempe ab *adeundo*, juxta Varro-
nem, quia loca sunt distincta, quo acceditur. mitto reliqua argutiora
paulo. sed quod Plautum ex Plauto exponat, profert ex *Avululariæ*,
act. 3. sc. 2. illud, ——— *angulos omnis*

Mearum adium & conclavium mibi perviam facitis.

Ista verò Domini Pradensis commento futili sunt ex diametro adver-
sa. Ego interim optime censuisse eundem virum doctissimum sentio,
ubi *domi* genitivum esse statuit adverbialiter positum, de analog. l. 2.
c. 17. Et reverà *domi* Latinum respondet plane τῷ οἴκῳ Græcorum.
quod esse adverbium nemo iverit inficias. quoniam locus ille, quem vir
idem doctiss. adducit ex Terentii *Eunuchus*, act. 4. sc. 7. ubi *domi* fo-
rige legitur, quod utrunque in eadem ille classe statuit, aliò planè spe-
ctare videtur. verba sunt; ——— *Sanguis fortis decet*

E e

Milites.

Adiliter, domique focique fac vicissim ut memineras.
ad quem locum Donatus, si is est, Domi & foci genitivi sunt. rectè:
sed adverbialiter usurpatum, neutrum id quidem; cum à verbo memi-
neris, quia casum hunc exigit, utrumque regatur. Sic Plautus Trinum-
ac. 4. sc. 3.

Non fugitivus est hic homo: commeminit domi.
Sed nec ratum itaque haberi potest, quod vir idem clariss. sibi hac in par-
te adversatus, de construct. c. 25. affirmat, foci eò loci pro foci loco
positum, cum dictionis nec syntaxis id permittat, nec admittat. sen-
sus.

Quoniam in locutionibus de quibus supra dictum est, illis, domi no-
men, haud adverbium esse inde contendit Charisius Instit. Grammat.
L. 1. cap. de analog. quia pronommen quandoque adjectivum habeat. Sic e-
nim Cato contr. L. furium; Domi mea saepe fuit. Et Varro de ling.
Lat. l. 8. Ab eadem ratione, domi suae quique ubi lavatur, balneum
dixerit. Atqui nihil obstat, quo minus statuamus. nunc adverbium, nunc
nominis rationem induere. Verum de subtilitate ista quicquid fuerit;
certè domi esse, vel non esse aliquem, ubi dicimus, num hoc volumus,
agit, vel non agit in telto, sive in tegulis? an sub telto potius, non
sub dio? Quia & domi simpliciter cum dicimus esse aliquem, non ades
has vel illas ad eas volumus, ut si intra ades quisvis, quocumque ex-
fuerint, propriae an alienae, tum is quem dicimus, egerit, domi esse in-
telligatur: sed peculiare in propriumque, cui consuevit, commorationis
locum eam voce designamus. quod nos Anglicè peculiari vocabulo dici-
mus, his home. sed nec ad ades ipsas, nedum ut ad regulas, restrin-
gimus; sed etiam in horto, vel in area, vel in agro adibus adfeto a-
gat, hominem domi esse dicimus. imò latius, latiusque adhuc dictionis
istius pomeria protollimus, ut etiam nec in adibus, nec in fundo
etiam sit suo, domi esse dicamus, quia non peregre agit. unde formulæ
illae; domi bellique, sive domi duellique, & domi militiae, & domi foris.
Cicero Tuscul. l. 5. Quorum virtus fuerat domi militiae cognita.
Offic. l. 1. Parvi sunt foris arma, nisi est consilium domi. Plautus As-
mar. 3. 2. ——— quae domi duellique male fecisti.

Et Captiv. in Prolog. ——— iudices iustissimi
Domi, bellique duellatores optimi.
de Mario Salustius in Jugurth. Animus belli ingens, domi modicus. Ve-
rum tris istis expediti, Pradeni missi, & ad Grammaticos vapulatum
ablegato, ad Pfochtenium nostrum redeamus.

CAPUT.

CAPUT. XXIII.

ע"נ ע"ז א"ל. Rabbiniſmum aut Hebraiſmum q̄ ſapere cenſent,
hebetudinis ſtupenda arguit Pfochenius. Ei q̄ ſint, nullus
dicit. reſpondet forma Hebraica, Eſal. 43. 10. cui cum
Ariſtophaneo à Pfochenio allato ראינו ע"ז. Rabbiniſmum
in illis Ioan. 1. 33, 34. ע"ז ע"ז q̄ latere autument, non
comparent.

SECT. 76. Marci c. 13. v. 16. illud, ע"נ ע"ז א"ל, Ego
ſum, ait Pfochenius, multos per Hebraiſmum, vel
potius Rabbiniſmum, poſitum ſomniare, verèq̄ ſom-
niare. lippis enim & tonſoribus notum eſſe, populos
q̄ſvis, nedum Græcos ſolos, ita loq̄. q̄rit ergo,
q̄s ita ſtupidus, q̄s tam hebetibus ſit oculis, ut non
aliis q̄q̄ lingvis hanc locutionem communem eſſe videat. Certè quum
nemo (credo) quiſq̄ ſit, q̄ non videat, digito designatos oportebat
eſſe multos illos, q̄s tam ſtupidos, tam viſus hebetis fuiſſe Pfo-
chenius h̄c inſinuat. Mihi interim cum in neminem horum hacten-
us inciderim, q̄s tam multos Pfochenius prædicat. ſubit animum
ſuſpicio, fide minus ſincera itic verſatum ipſum; fieriq̄ poſſe ut e
noſtris quidam, non ע"ז א"ל ſimpliciter phraſin vel Hebrais, vel
Rabbinis etiam peculiarem dixerint; ſed formulam illam ellipti-
cam, ע"נ ע"ז א"ל ubi nihil aliud adiectum reperitur, feliciter admo-
dum exprimere Hebraicum illud ע"נ ע"ז א"ל Eſaiæ c. 41. v. 10. q̄d
in veteri codice nunquam occurrit, & cui nihil geminum h̄c ad-
duxit Pfochenius. nec verò ſatisfacit, q̄d ſolum videri q̄at, ex
Ariſtophane illud, ע"נ ע"ז א"ל. q̄ia reſponſionem comprehendit
q̄ſtioni ſubjunctam, unde neceſſario ex uſu communi ſuppletur
q̄icquid deeſſe videri poterat. Illud autem ſi multi illi dixerint, q̄s
ſtupiditatis & hebetudinis tam ſtupendæ inſimulat; ipſi forſan
Pfochenio ſuporem h̄c minorem objecerint, q̄ duo tam diſpirata
diſtingvere à ſe invicem neq̄verit. Ejuſmodi forſan ſubeſſe poſſit
aliquid, q̄d Sect. 88. de Rabbiniſmo, q̄m nescio q̄ latere autument

E e 2

in

Formula illa, *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם*. Joan. c. i. v. 33, 34. quæ respondeat illorum *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם* verum cum non liqueat, aut quæ isti sint, quos notat, aut quid pronunciaverint, re in medio, donec indicium clarius nobis is dederit, relictâ, ad alia transitum faciemus.

CAPUT. XXV.

Universa lege *שִׁירָמְפָּה* condita. Sirachida locus, perperam redditus; peius expositus. Sed & Mosi verba, Gen. 2. 4. Error inde enatus, mundum totum uno momento productum. Error is Procopio falso tributus. Dies pro tempore, *יָמֵינוּ* pro *יָמֵינוּ* pro tempore presentis, mox futuro. *בְּיוֹמֵינוּ* pro *בְּיוֹמֵינוּ* pro quando, sapissime. Aristotelis locus male redditus. *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם*, videri, Dies docebit. 1. Cor. 3. 13. Dies ægritudinem adimit. Propertii locus expensus; in eoq; aliquid ex conjecturâ demissatum. Expressum, vel è proverbiali quodam dicto, vel forsan potius ex Euripideo. Hoc apud varies auctores variè corruptum, restituitur. Serrano & Grotio lectio vitiosa imposuit. *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם*, ubi, in qo. Gellii codices emendati. Euripidis senarius à Stephano frustra tentatus; aliunde restitutus. *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם*, Pleonasmus poetici. *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם*, Graduum collationis *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם*. Absolutum pro gradu nunc primo, nunc secundo. Gradus primus, pro absoluto; pro secundo. secundus pro primo. compluribus Scripturæ locis hinc lux data. Gradus primus vehementia causâ geminatus. *וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע ה' הָאָזְנוֹתָיִם*, dies pro diebus; dies pro ætate. Formula illa, In diebus illis, non tam ceteris historicis familiare, quam sacris.

Iesus

Ihus Syrachides sapientia sua c. 18. v. 1. *ὅτι ἐὰν εἰς αἰῶνα, ἡννοῦται τὰ πάντα νοῦν.* Quid Junius reddidit, *Qui vivit in seculum, is creavit omnia communi lege.* Et exponit, rebus creatis omnibus, ut ortum & interitum habeant; & penes ipsum solum in rebus omnibus constet perfectio. Hoc est, quod Cassius Hemina *annal. l. 2. Quae nata sunt, ea omnia denasci.* i. e. *τὰ γεννηθέντα καὶ ἀποθνήσκουσι*, ut Plutarchus loquitur ad Appollon. & Seneca *Epist. 99. Omnes (imo, omnia) eadem conditio devinxit; cui nasci contigit, mori restat.*

At vetus interpres dum reddit, *Qui vivit in aeternum, creavit omnia simul*, erroris ansam praebeat magnis etiam quibusdam; in quibus Augustinus, qui in *Genes. ad liter. l. 4. c. 33.* inde concludit, *Deum universa semel simulque, uno eodemque temporis momento, e nihilo produxisse*, dierum vero plurium in singulis condendis mentionem factam, ad comprehensionis nostrae tarditatem juvandam, cui sententiae etiam Thom. à Vio Cajetanus haud obscure favere deprehenditur. nec improbandam esse affirmat Sixtus Senens. *biblioth. sanct. l. 5. annot. 24.* E Judaeis etiam, quos inter Jajrus, fuerunt, qui hoc idem tuerentur. Quin & eo progressus est Philo, *allegor. l. 1. ut respondens, fatua simplicitatis*, esse pronunciet, si quis *sex dies* in mundo condendo exactos existimaverit. Eandem sententiam & Procopio. Gazæo affingunt Sixtus Sen. ubi supra, & Villetus noster in *Genes. c. 2. sect. 7.* sed immerito, ut mox videbitur. Quamvis autem ea historia mundi conditi à Mose scripto traditæ ex diametro adversetur; ex Mose tamen ipso excerpunt, quo eandem firmatum cant. illud nempe. *Cap. 2. v. 4. Ista sunt generationes (sive, origines) celi & terrae, quando condita sunt; in die quâ Dominus Deus fecit calum & terram.* Ecce, ajunt, *in die, non in diebus*, cælum & terra condita perhibentur. Verum respondet Procopius, qui ex Philone, licet tacito nomine, sententiam hanc profert. non probat: *Non est inusitatum*. faciem Jesu filium Nave præcipiens populo, dicit; *Ne deficiatis à domino in diebus hodiè. nam praesens seculum nominatur hodiè.* haud dissimili itaque modo, *multi dies in unam mundi absolutionem absumpti, haud absque nominati sunt dies unus.* Hæc ille. Caterum locus ex libro Josuæ, quem laudat, nusquam comparet. legitur tantum *cap. 22. v. 18.*

Ec 3

superius

καὶ τὸ ἀποστροφὴν τῶν σήμερον ἀπὸ κρείου· καὶ ἔστιν ἐν τῇ ἀποστροφῇ τῶν σήμερον ἀπὸ
 κρείου, καὶ ἀντίον ἐπὶ πάντα Ἰσραὴλ ἔστιν ἡ ἀστροφὴ κρείου. ubi revera σήμερον
 & αὔριον, *hodie & cras*; non pro die hodierno crastinoque præcise
 sumuntur; sed alterum pro tempore quod modo pavidum præcise-
 rat, alterum pro eo quod confestim infecuturum sit. Et *ibid.* vers. 29.
 quem locum, opinor, is respexit; Μὴ γένοιτο ἐν ἡμέρᾳ ἀποστροφῆς ἀπὸ κρεί-
 ου, ὥστε ἀποστροφῆναι ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀπὸ κρείου. ubi τὸ σήμερον in
 latitudine pari sumitur pro tempore præsentis, quod diem non unum
 comprehendat. nec secus ἡ σήμερον ἡμέρα, sive *dies hodierna*, dicta
 est, Genes. c. 19. v. 37, 38. et alibi passim, pro ætate sive seculo
 præsentis. Et revera usus formula: למחר apud Hebræos solens fa-
 tis nodum superiorem facile exolvere. Castellio vult pro *conditionali*
 sapiusculè usurpari. itaque vertit, Genes. c. 2. v. 17. *si ea vesceretur,*
moriturum esse. Et cap. 3. v. 5. *Si comederitis.* Et Histor. Reg. l. 3. c. 2.
 v. 37. & 42. *quod si exieris;* & *si quogam egrederere.* & Ruth. c. 4.
 v. 5. *cum agrum à Noemi emes,* sive *quod die empturus es,* vult esse quasi
 dictum sit, *semeris.* quod modo Petrum Ramum (ut me fallit memo-
 ria) legi illam Maroniam *Ecloga nona* clavfulam explicantem, *cum*
venerit. i. e. *si venerit ipse.* Fateor equidem, cum istis, tum & aliis lo-
 cis hanc pavidis, posse למחר per conditionalem reddi; sed huic,
 quod de agitur, Moysi loco id non convenit; verum & illis potest, &
 isto debet reddi per adverbium temporis, *cum* vel *quando*; quod ad
 diculæ spatium non est opus restringi. Sic Histor. Reg. l. 2. c. 22. v.
 1. & in titulo Hymni 18. *die quo.* i. *quando,* liberaverat ipsum domi-
 nus à manu Savidis, & à manu omnium inimicorum suorum. neque e-
 nim uno die confecta est ejusmodi liberatio. Esaj. c. 26. v. 1. *in die*
illo (i. tempore illo) *cantabitur canticum istud.* nec hoc quicquam fre-
 quentius in toto illo vatis præstantissimi vaticiniorum volumine. Non
 malè ergo Pfochenius sect. 51. *diem* pro tempore poni, monet in
 illis. Matth. c. 3. v. 1. *ex die nunc præparatis exivitis,* quod ἀποδοτεῖν videat-
 ur illi Judic. c. 19. v. 1. למחר למחר למחר quod eisdem plane
 verbis in LXX reddiderunt. Verum nec ab hoc Græcos abhorre-
 re contendit. nam & Sophoclem, ἡ παλαιὰ ἡμέρα, pro ætate præcise, &
 Aristotelem ἡ νεαυτή ἡμέρα, pro tempore juventutis; & Hesio-
 dum ἡ χειμῶν, pro tempore hiberno; & poetam Latinum, *diem*
pro tempore dixisse. Atque ego quidem horum nihil abnuo. quin & istis
 adici posse non pauca concedo. quæ sunt apud principem poetarum
 passim obvia, ἡ παλαιὰ ἡμέρα, pro tempore illo, *Il. β.* v. 37. & 481. &c.
 quod

quod respondet Hebraico בְּיוֹם & ἡμέραν τῆς. Il. *ibid.* v. 351. & 743. &c. quod ἀναλογεῖ Hebraorum illi בְּיוֹם בְּיוֹם quod *die. i. qd tempore, quando.* Qin & Aristotelico illi à Pfochenio allato, ex *Rhetor.* l. 2. c. 12. edit. *Wechel.* c. 14. *Gulston.* τῇ γὰρ περὶ τῆς μέμνηται μὲν ἔξεν διον τῶν, πάντα δὲ ἐλπίζον. quod perperam vertunt. *primis enim temporibus nihil se meminisse arbitrantur; sperare autem omnia.* cum verti debeat, *nihil meminisse videntur.* οὐδὲν enim illic *videri:* ut & Homero *Odyss.* v. 586.

Οὐκ ἀφρον ὁ ἔξεν διον, ὅστις αὐτὸν εἶπεν.

Hospes non fatuus, fuerit quicunque, videtur.

& Platoni in *Protagorâ:* ἔμεινον αὐτὸς οἷον καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἴη. *non tantum vir bonus & honestus esse videris.* illi, inquam, Aristotelico adjici potest, quod de senibus idem *capite* proximo, ubi horum affectus moresque depingit; καὶ οἰλόζωτοι, καὶ μάλιστα οἱ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ. & *vite avidi, sive vivendi cupidi sunt, idque maxime in novissimâ etate, sive extremo vite tempore.* Pindaricum item illud *Olymp. ode. 1.*

ἀμείβει δ' ἐπιλοιοῖτο μάρτυρες σφάταισι.

h.e. quod vulgo dici solet, dies docebit, si ἡμέρα διδάσκει. Apostol. ad Corinth. ep. 1. c. 3. v. 13. Idemque *ibid. ode 10.*

Ὁ, τ' ἐξελίγμων μὴ ὁ δάδειαν ἐπιπυον χεῖρ.

Et Senarius, ἀδρόπιδ.

ἄρεα τὰ πάντα τῷ βίῳ κρίνει καλῶς.

Res tempus omnes optimè dijudicat.

Nec Latinis infvetus usus *diei* pro tempore. ut cum Terentianus ille senex sese puniens act. 3. sc. 1. ex veteri dicto, *diem adimere agri- tudinem hominibus.* quod Diphilus apud Stob. *tom. 2. c. 125.*

Δύπας δὲ πόντος ἐστὶν ἰατρὸς χεῖρ.

Omni medetur tempus agri tudini.

unde & Cicero ad *Attic.* l. 12. Ep. 19. *Impetret ratio, quod dies impetratura est.*

Illud autem poeta Latini à Pfochenio laudatum, sed citra auctoris nomen,

Qua pote quisque in eâ conterat arte diem.

est Propertii ex *libri 2. eleg. 1.* expressumque censet Jos. Scaliger, ex senario illo proverbiali, quod apud Aristophanem in *Vespis* reperitur,

Ἐρδὲ νῆ, λῶ ἕκαστ' εἰδὲν τέχνη.

quod

quod Cicero *Tuscul.* l. 1. sic vertit.

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

Flaccus sic expressit *Epist.* 14. l. 1.

Quam scit utique, libens censebo, exerceat artem.

Stratonicus apud Athenæum. l. 8. musicum quendam, qui hortulanus pridem fuerat, de harmoniis differentem, perstringendo sic alludit:

Ἄδῃ τις, λὺ ἐκαστὸν εἶδεν, τὴν γὰρ,

Artem quam quisque noverit, eandem & canat.

Conjecturam tamen meam de Propertii versu illo cum proposuerim, in medio relinquam. forsan legi debuit,

Qua pote, quisque in ea conterit arte diem.

ut non tam quid censeat ipse, aut quid fieri debeat, quam quod fiat solensque sit, indicare voluerit. certe præcedentia lectionem hanc servare saltem videntur. hoc enim eodem tenore decurrunt.

Navita de ventis, de tauris narrat arator.

Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Nos contra angusto versamus praelia lecto.

Qua pote, quisque in ea conterit arte diem.

Ita Evripideum illud respexerit, quod Plato in *Gorgia* commemorat verbis illis, à Gellio etiam laudatis l. 10. c. 22. λαμψὲς πὶ βῆτι ἐκαστὸν ἐν τέλει, καὶ τὴν ἐν ἐργαίᾳ,

Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τέλει μέγας,

Ἰν' αὐτὸς αὐτὴν πυχρὴν βέλπης ἄν.

Rectè admonuit H. Stephanus, versum primum ita legendo non stare, (neque enim carminis rationem Plato videtur habuisse) in ultimo πυχρὴν legendum videri, ut ἴνα adverbium loci sit, nec finem, sed subjectum denoter. quemadmodum in Epicharmeo illo, quod proverbialitèr usurpatur, apud Platonem *Euthyphron*; & Plutarchum *Agide*,

ἴνα γὰρ Νέμῳ, ἴνα δὲ, καὶ αὐτὸς.

ubi enim parvor, & pudor illic.

Cui finitimum est, τὴν ἴνα usum quod attinet, Evripideum illud ex *Inone*. quod cum Æschyleo gemino ex *Prometheo Ignifero*, contendit Gellius noct. l. 3. c. 17. quorum utrumque in Gellii codicibus vitiatum, H. Stephanus, sed successu hauri pari, ivit emendatum. In Æschyleo siquidem feliciter habuit; cuius senarium sic restituit,

Σὺ γὰρ ἐπὶ δὴ, καὶ λέγειν τὰ καίρια,
cum Σὺ γὰρ τὴν, & λέγων prius legeretur.

In

In tempore ut tacere, sic etiam loqui.

qo modo in Tragici ejusdem *Inferiis* hodiè reperitur. at in Evripideo, cui apud Gellium claudicat iambus sic conceptus,

Σιγῇ τε ὅτε δὲ, καὶ λέγειν ἀσφαλές

hæc ita commodè medelam adhibuit, τὸ ἀσφαλές, substituendo. qum & ex Plutarcho de garrul. & de exili. & ex Stobæo itidem *tom. 2o tit. 89.* emendatio aptior certiorq; habeatur.

Σιγῇ τε ὅτε, (sive ut alicubi, ὅτε, qd eodem recidit)

καὶ λέγειν, ἢ ἀσφαλές.

Ubi res jubet tacere, ubi tutum est loqui.

Proinde in Evripædeo apud Platonem illo. prima fortean sic reocinnentur.

λαμπρότερος ἐστὶν ἡ τέχνη τε καὶ

ἡ γυνὴ δὲ, καὶ τὸ πᾶν ἐπείραται.

Verto itaq;: *Contingit enim Euripidis illud:*

Hæc re triumphat q; q; in hanc innititur.

In hæc dici maximam partem terit,

In q; ipse sese fuerit excellentior.

Sive,

Excellere in q; maximè se senserit.

is enim genuinus est verborum illorum sensus. qd & sequentia docent: ὅτε δ' αὖτε παλαιὸν ἦ, ἐπιδεικνύμενος

In q; autem minus valet, illud refugit.

Nec in aliam mentem usurpavit idem in *Alcibiade posteriore*, ubi vitiosa illa τὴν πυχάνην lectio (qæ Gellii qoq; laudantis codices invasit) interpretibus imposuit, dum vertunt,

Ipse ut seipso melior in dies fiet.

Nec his tantum, sed & V. C. Hug. Grotio, q; in *excerptis* redidit,

Ut ipse sese evadat excellentior.

errore manifesto. Qum enim interrogasset, qalem censeret fore reimplicam, qæ sagittariis, tibicinibus, athleticis, bellandi pericis, politicis, fastu tumidis, scientiaq; opinione inflatis, sed optimi scientiæ planè destitutis, periciaq; suâ in rebus singulis probè uti nesciis, constaret: & respondisset alter, φαύλων, *peffimam*: subjungit, φαῖνε γὰρ αὐτῷ, ὅποταν ὁρῶντες ἕνα ἕκαστον φιλοπυμνέμενον τε, καὶ ἰδμεντα τὸ πλεῖστον τὸ πολιτικὸν τέλος μέσθαι,

Ἰν' αὐτὸς αὐτῷ πυχάνην κερταῖς αὐτῷ. λέγω τὸ κατ' αὐτῷ τὸ τέλος

F f

ἐκλήπτετο

βέλπουν γυμνῶν. Multo magis hoc diceret, cum unumquemque eorum animadverteret, ambitiose contendentem, maximamque politionem ei rei designantem.

Excellere in q̄a maximè se senserit, eam dico artem, cuius peritiā maximam obtineret. hoc est, in repub. administrandā illud prae ceteris omnibus promovere studentem, in qo ipse maximè praeſtat. φιλοπρόμηνον hīc dixit, qod ibi λαμπρὸν ἔσθ, & Evripidis esse puto. κεῖνος hīc, qod per βέλπουν tamen, qod ibi positum est, explicat. utrum autem sit Tragici, incertum est. nam Aristoteles βέλπεις exhibet rhetor. l. i. c. ii. ἡ πρὸς τὸν βέλπεις δοκεῖ εἶναι, ἐν ταῦτα διατείνειν, ἡ δὲ in eo versari q̄mque juvat, in q̄o maximè excellit. cui firmando Evripidis illud adducit. cum tamen in problemat. eidem tribuit, sect. 18. quest. 6. κεῖνος legatur. ἐν δὲ διέται ἐκαστος κεῖνος, ταῦτα περὶ αὐτῶν. ἃ δὲ αἰετῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιζήτην, &c. sed errore fatali & istie πυγχαί, pro πυγχαί, κεῖνος ὦν. Plutarchus autem, q̄i ter minimum laudasse deprehenditur, istud constantissimè retinuit: qod eo magis Evripidis fuisse suspicor. Ceterum verbum illud, qod cum Henrico Stephano vitiatum censemus, apud Plutarchum in editis variè exhibetur. in libello de garrulis. πυγχαί. εἰ λαυτὸν γὰρ ὦν καὶ εἰλόμηνος ὁ τοῦτος.

Νέμεν τὸ πλεῖστον ἡμέρας τὰτα μέγας.

Ἰν' αὐτὸς ἀπὸ πυγχαί κεῖνος ὦν.

ἐν ἱστορίαις ὁ ἀναγνώστης. ἐν τεχνολογίαις ὁ γραμματικός. ἐν διγρημαστικαῖς, ὁ πολλὰ ἔχων ἐπὶ λαμπρῶν καὶ πέπλαιημένων. Symposiac. l. i. c. 4. ad veram scripturam propius accedendo, πυγχαί. ἡ δὲ γὰρ εἰς τὸτο ἐκαστος ἀγεται, καὶ περὶ αὐτῶν, ἡ δὲ αὐτὸς αὐτὸ (legend αὐτῶ) πυγχαί κεῖνος ὦν. at ibid. l. 2. c. i. comparat vera scriptura, πυγχαί. ἡ γὰρ περὶ αὐτῶν μόνον ἐκαστος, ἡ δὲ διγρημαστικῶν, ὡς Εὐεπίδης φησὶν, αἰνὰ καὶ διαλεχόμενος, ἡ δὲ αὐτὸς αὐτὸ πυγχαί κεῖνος ὦν, ἡ δὲ διγρημαστικῶν. quibus verbis Propertii mentem planissime ac plenissime expressit. est enim διαλεχόμενος, qod iste,

Navita de ventis, de tauris narrat arator, &c. περὶ αὐτῶν καὶ διγρημαστικῶν, qod iste, in ea conterit arte diem, qod si scripturam illam, qam Plutarchi codices alicubi exhibent, admittimus, ἡ δὲ αὐτὸς αὐτὸ, illud ἡ δὲ αὐτὸ responderet Hebraeorum בִּי שָׁמַיִם vel בִּי שָׁמַיִם ubi alterum πλεονάζει, qomodo & Aristophani in illis,

καὶ αὐτὸς εἰς δόξαν ἐν δὲ αὐτῶν καὶ ταμῆναι.

Et

Et in Mida epitaphio apud Platonem in *Phædro*,

Αὐτὸς τῆς δὲ ἀφ' ὧν.

nec Evripidi insolentes pleonasmos istiusmodi, satis doceat illud, quod ludos toties faciunt Comici, in *Oreste*. v. 279.

Εἰ κινεῖται γὰρ αὐτὸς αὐ γὰρ αὐτὸς ὁρᾷ.

Sed hoc vix est ut asserere avsim: nec adeo est infveta formula illa βαρύνει αὐτὸν, vel ὑπάρχει αὐτῷ, qm̄ facile ferri queat. Qam sit enim fregens etiam in sacris, graduum enallage, nemo nescit.

Τὸ ἀποκριναι αὐτὸν τῷ συγκρινόμενῳ, sive *Absolutum* pro gradu primo, qm̄ *comparativum* dicunt, habemus apud Lucam *Evang.* c. 10. v. 42, ubi Martha Christus, Μαρία δὲ τῷ ἀγαθῷ προσέειπε ἡγερέσσω.

Maria partem bonam. i. meliorem, potiorem elegit. & c. 18. v. 14. ἔτι δὲ διημιώμενος, ἢ ἐκείνου. iste potius quam ille iustificatus. qd̄ He-

braismi planè respicit. Hebraeis enim cum συγκρίσις nulla sint, horum loco *absoluta* cum particulâ ἢ usurpant. *Eccles.* c. 7. v. 1. טוב משכן משרתי טוב. Græci: ἀγαθὸν ὄνομα ἢ ἐλαίον ἀγαθόν.

nomen (bonum scil. sive fama bona) bonum est præ oleo bono. i. melius est unguento optimo, præstantissimo. nam & *absolutum* istic αὐτὸν τῷ συγκρινόμενῳ sumi videtur. sicut *Genes.* c. 9. v. 25. טובקטן בן

Græc. ὁ νεώτερος. *junior*. Lat. *minor*. at Junius, *minimus*. optimè: tres enim fuerant. ut τὸ ἀπολύτως αὐτὸν τῷ συγκρινόμενῳ, sit positum, *ab-*

solutum pro gradu secundo, qm̄ *superlativum* nuncupant. qd̄ modo Julius Capitolinus in Marco: Sed multum ex his (q̄s plures habet paucos retulerat) Frontoni detulit. *multum*. i. plurimum. Apud Ennium idem observavit Priscianus l. 17. (ex *Annal.* l. 8. si Pavl. Merula rectè conjicit) versu illo;

Optima Calicolum Saturnia, magna Dearum.

magna, inquit, dixit pro *maxima*; positivum pro *superlativo*, cum a-
pertissime superius, *Optima Calicolum*, dixisset. Nec secus idem
opinor, apud Al. Donatum de *Schematicis*.

Respondit Juno Saturnia, sancta Dearum.

Sancta, i. sanctissima; ut *magna* pro *maxima*: qd̄ sine schemate
Catullus epigr. 65. in Manlium;

Junio maxima Calicolum.

Nec aliter ceperim Evripidis illud à Juliano de *Cynismo* ordi. 2.
laudatum, Ὁσία πόρνα θεῶν. *Pietas*, *dearum augusta*. i. augustis-
sima. minus enim *commode*, puto, Petavius, *Sanctitas*, *veneranda*
Deorum.

Sed ad pro comparativo, quem vocitant, positivum positum redimus.
Ita Græcus Senarius,

Καλὸν πὶ νῦν, ἢ πὶ πολλὰ κραυγαῖν.

Sobrietas melior est quam multa crapula.

Ubi H. Stephano καλὸν pro καλῖον durum videtur. Græci tamen interpretes, Hymno 117. v. 8. & 9. Ἀγαθὸν ποιεῖναι ἐπὶ κρείον· ἢ ποιεῖναι ἐπ' ἀνδραπον. ἀγαθὸν ἐλπίζειν ὅτι κρείον, ἢ ἐλπίζειν ἐπὶ ἀε-
χισι. Latinus vetus: *bonum est confidere in domino, quam confidere in homine: bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.*
Plautus *Rudent.* 4. 4.

Tacita bona est mulier semper, quam loquens.

i. melior, Et *Menach.* 5. 1.

Qui in vidua vivam, quam tuos mores perferam.

Tacitus *Annal.* 1. 1. *Pacem, quam bellum probatam.* Et 1. 4. *claris majoribus, quam vetustis.* Sed & Hebræi simpliciter. Genes. c. 10. v. 21. הַנָּדָב הַגָּדֹל Græc. ὁ μετὰ τοὺς μελίζων. *frater magnus, i. major,* quamquam Iun. ibi *maximus, melius,* ob causam supra dictam. sed sic ibid. c. 25. v. 23. מַגֵּן עֲדָנָה *magnus serviet parvo, i. major minori,* ut Latinus. Et Græcus: ὁ μελίζων τῷ ἐλάσσονι.

Rursus τὸ συγκριτικὸν αὐτῷ τῷ ἐπὶ πρῶτον, sive *gradum primum* pro *absoluto* habemus, Act. c. 17. v. 25. ubi de Atheniensibus, tam civibus, quam & inquilinis, Lucas: εἰς ὧν ἕκαστος ἐκκαλεῖται ἢ λέγει πῃ καὶ ἀκούει κενώτερον, *quam novi aliquid vel narrare, vel audire.* Idemque de eisdem Demosthenes, ad *Philippi epist.* Ἡμεῖς δὲ, εὐρήσεται γὰρ τὰ ληθῆς, ἐδὲν παύματα ἐνθάδε καθεύδοντες, μέλλοντες αἰεὶ καὶ ψιφίζόμενοι, καὶ πυνθανόμενοι καὶ ἀρεῖν, ἐπὶ λέγειν νεώτερον. νεώτερον dixit, quod κενώτερον Lucas; & ante Lucam Theophrastus in *charactere* 8. qui est hominis famigeratoris. ὁ μεταχρὸν ἐρωτᾷ, καὶ λέγει πῃ κενώτερον: pro quo Plutarchus in eodem fere argumento (nam *percontator omnis idem est & garrulus* auctore Placco 1. 1. cp. 18.) εἰς τὸ βῆμα καὶ ἀρεῖν καὶ τὰς ἀμείνας ἀδύναται, Μὴ πῃ κενόν; prout & Theophrastus ipse, qui paulo post subijcit, succensere eundem ei qui dixerit, ὅτι ὧν κενόν. Locrios refert etiam Plutarchus idem multasse hominem, quod in patriam post absentiam diuturnam reversus, sciscitaverat, Μὴ πῃ κενόν. Laudatque hominem, qui φίλος πρὸς εἰπόντων, ἔχων σὺ πῃ κενόν εἰπεῖν πρῶτον, responderit, μᾶλλον οὐ πῃ χήσιμον ἔχεις ἢ ὡς ἐλέμων. ita κενώ-
τερον πῃ ἴστί· nihil est aliud quam κενόν πῃ simpliciter dictum. atque
huc

huc etiam forsan referenda formula illa, q̄a geminantur τὸ συγκριτικῶς
 q̄od nec Græcis est prorsus insolens. Marci c. 7. v. 26. μᾶλλον ἀει-
 ωότερον ἐκείνου. Et Paulus, Philip. c. 1. v. 23. πολλῶ γὰρ ὑμῶν κρείτ-
 τον. pro *multo melius*. Sic Ilocrates *Archidamo*: πολὺ γὰρ μᾶλλον
 κρείττον μετὰ καὶ κινῶ ἀνταλλάξαι, ἢ μικρὸν χέρον μετὰ αἰσχύναι
 ἡμῶς αὐτὸς ἀειβαλεῖν. Aristoteles *topic.* l. 3. c. 1. τὸ πρὸς τὸ βίη τέλει
 μᾶλλον αἰρετώτερον, ἢ πρὸς τὸ πρὸς ἀλλό π. Evripid, *Hecubā*.

Θανόντων δὲ εἶναι ὑμῶν εὐτυχέστερον,

Ἡ Ζωὴ. ——— *Moriens sed ille sit magis salicior,*

Quam vivens. ——— Aristophanes *Pluto*.

Τίς γὰρ γίνοιτο μᾶλλον ὀλιγωτέρων;

Quis namque fuerit hoc magis beator?

Sic etiam Latini. Maro *Culice*;

Qui magis optato queat esse beator evo?

Val. Max. l. 3. c. 7. *Sed uterque nostrum magis invidiā, quam pecuniā
 locupletior est.* ubi alterum vel est ab solutē sumendum, vel πλεονεκτητικῶς
 ad vehementiam maiorem positum.

Tum τὸ συγκριτικὸν αὐτὸ τὸ ὑπερθετικόν, sive gradum primum gem &
comparativum, pro secundo; gem *superlativum* dicunt. Lucas c. 9.
 v. 46. τίς αὐτὸν μείζων ὑμῶν. *quoniam eorum major.* i. maximus effect.
 Sic Chion. Platonius *ad Matridem.* ep. 10. Αἰὲν οἱ μὲν πλουτοῖσι
 Σπυσιππὸς δὲ χρεῖστερ ὧν πέπειται. *at illi divites sunt: Spesippus
 vero cum sit eorum politior* i. e. politissimus (sive reliquis omnibus
 politior,) *paupertate laborat.* Curtius l. 5. *In oculis duo majora omni-
 um navigia submersa sunt.* i. e. maxima.

Denique τὸ ὑπερθετικὸν ἀντὶ τὸ συγκριτικῶς, sive gradum secundum,
 gem, & *superlativum*, pro primo. Joannis c. 1. v. 15. ὁ ἐπὶ μου ἐρ-
 χόμενος, ἔμπροσθέν μου γένων· ὃ πρὸς τὸς μου ἔω. *qui post me venit, pra-
 fertur mihi: quia primus i. e. prior me fuerat.* Sic Arnobius l. 2.
Omni vero verissimum est; certoque certissimum. Vero verissimum
 dixit, pro eo q̄od Martial, l. 8. ep. 76. *Vero verius.* Plato *de repub.* l. 9.
 αἱ τῶν περὶ τὴν πόλιν, ὅθεν τὸ εἶναι ἀνθρώπου ὁ ἐντὸς ἀνδρα-
 πῶς ἐστὶν ἡγεμονία. *Est oportet & facere, & dicere, quibus homine
 exterior interior homo potentior evadat.* Sic αὐτὸς αὐτὸς βελτίων, ἢ
 κατ' αὐτὸν. *ipse semetipso praestantior.* pro eo q̄od esset αὐτὸς αὐτὸς βελτίων.
 ὅμοιο modo Xonophon *de venat.* ὅπως μὲν γὰρ ὁρᾷται τὸ εἶναι ἐκωλύον,
 αὐτὸς αὐτὸς ὅτι βελτίων. *Ubi enim quis est in amasi sui conspectu, se-*

met ipso quicquid melior est, sive solito praestantius se gerit. De Athenæ
 Auctor incertus in operis argumento; Κρείττων τε αὐτὸς ἐαυτῷ μόνῳ, ὡς περ οἱ Ἀθήναιοι ῥήτορες, καὶ τ' ἐν τῷ λέγειν θαρσύνεται, πρὸς τὰ ἐπὶ λόγῳ
 βίβλου βαδυνδὸν ὑπεράδεται. Rhetorum Atheniensium more, per dicendi
 calorem, ipse se superat, & attollitur magis. Ita Pythagoras apud Plu-
 tarchum de se sic orac. ἑλπίσας ἐαυτῶν γινέσθαι τὰς αἰδρωτάς, ὅταν περὶ
 τὰς θεὰς ἐαδίζωσιν. pro quo de superstit. idem ἑλπίσας, φιλοῦς dixerat,
 homines semet ipsis meliores fieri. i. e. confecto longè melius affici,
 ubi ad numina accedunt. Et Plutarchus ipse de lunâ; αὐτῇ αὐτὸς
 λαμπροτέρα, ipsa semetipsâ multo splendidior. idemque de Pyrrho;
 (nisi malè memini) αὐτὸς αὐτῷ κρείττων ἐν ᾧ μονομαχεῖν, ipse sese in
 singulari certamine longè praestantior. Alcibiades denique apud Xeno-
 phontem in commentariis Socratic. l. 1. εἰς σε, ὦ Περικλέης, τότε συν-
 ἐχνομήσω, ὅτε θειότατος σου τῶ ταῦτα ἦδεν. Utinam tibi Pericles;
 tunc convixissem, quo tempore in istis excollebas.

Sed, ut ad Propertium redeamus, sive Evripidis istud is respexerit,
 sive secus, in utriusque dicto μεταλλήεις τις delitescit. siquidem,
 primò dies pro diebus, quod Procopius supra, ponitur: tum dierum
 nomine, vitæ tempus sive spatium intelligitur. nec aliâ ratione
 πρῶτη καὶ τελευταία ἡμέρα, pro primâ atque novissimâ atate adhibetur.
 Esto ergo; apud Græcos & Latinos pariter, dies, nunc pro atate, nunc
 pro tempore, sumatur. at si quis rerum gestarum narrationem instituens,
 vel historiam describens, quoties יהיה ביום הזה & יהיה ביום הזה
 apud vates historicosque sacros occurrit, toties,
 ὅ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, vel τῷ τῷ, &c. inculcaverit, quemad-
 modum Lucas unus, ut ceteros missos faciam, Evangelii, c. 1. v. 39.
 & c. 2. v. 1. & c. 4. v. 2. & c. 5. v. 35. & c. 6. v. 12. & c. 9. v. 36. &
 c. 20. v. 1. & c. 23. v. 7. & c. 24. v. 18. & gestorum Apostolic. c. 1.
 v. 15. & c. 2. v. 18. & c. 6. v. 1. & c. 17. v. 41. & c. 9. v. 37. & c. 11.
 v. 27. nec Græci opinor, nec Latini etiam moris, si utriusque lingvæ
 scriptores excutiantur, id esse deprehenderetur. quod tamen nisi fuerit,
 Hebraizare in formularum harum usu, tam frequenti præsertim, spi-
 ritus sancti amanuenses illi non immerito dicentur.

CAPUT. XXVI.

*A^o Nic, pro sepulcro, ab Hebrais sumptum. Ab Hebrais multa
exteros habuisse. Ev^o q^o d^o Evripidi, apud inferos. Nihil à
Pfochenio adductum, quod improbetur.*

Eccl. 77. Vocis, inquit, a^o d^o pro sepulcro usurpat^o.
Act. 2.v.27. significationem peregrinam, insolentem,
profanisq^{ue} scriptoribus Græcia incognitam, ex He-
braico vocabulo שֵׁמֶט originem suam traxisse,
proptereaq^{ue} significatione Hebraicum vocabulum esse
multi asserunt. Verum falsam esse sententiam hanc
inde concludit, qia Evripides in eadem significatione hoc vocabulo sit
usus; q^{ui} tamen nemo, nisi forte amota mentis homo, Hebraismos e-
doctum esse crediderit. Evripidis locus est in Hecubâ v. 418. ubi Po-
lyxena matri,

(Ω^ς μήτηρ, ὃ τέκος, ἀπὸ τοῦ δὲ καί πο')

Εἴ κ' εἴ εἰς αἰδὼς καί σῶμα χαλκὸς σέθεν.

(O mater, o q^{ue} me peperisti, ab eo ad inferos :)

Illic verò in sepulcro jacebo absq^{ue} te.

Senarium priorem à Pfochenio omissum, lucis amplioris fænerandi
gratiâ transcripsi. Vertenda autem hæc esse, in sepulcro, & non, a-
pud inferos, (nisi, per inferos sepulcrum etiam intelligatur) sole me-
ridiano, ait, clarius elucere ex versu sequente 726. ubi Hecubâ Aga-
memnon,

Εἴ κ' εἴ, τί μέλλεις μήδεα σὺ καὶ κρύπτειν τέκος ;

Hecuba, quid cunctaris filiam tuam occultare sepulcro ?

Attamen, Vir optime, consequentiæ necessariæ nihil quicquam in
his istis reperitur. Siq^{ui}dem q^{ui} nec amota tamen sunt mentis (nisi
in eorum classe, q^{ui} curatores egeant, viros præstantissimos, ut cæte-
ros omnes taceam, è vestris Hesijum, è nostris Seldenum, & Sand-
fordum ponendos censueris,) reperiuntur hæc p^{ar}vi, q^{ui} plurima
admodum ex sacrâ, tum historiâ, tum & lingvâ, in Græcum ser-
mōnem profluxisse, non adfirmant tantum, sed confirmant validi-
simè,

simè, & clarissimè demonstrant. hujus autem generis apud Tragicos cum primis segetem satis amplam à se indicant deprehensam.

Tum Sol ille tuus, meridianus hanc ita liquidò se prodit, Qam enim, non illustris, sed ne conspicabilis quidem, est vis istius segetis? *Polyxena* apud Tragicum ante mortem geritur absque matre se excedit fore. *Agamemnon* autem post ejusdem, eadem, in eadem quidem fabulâ, sed versibus ultra tercentum interjectis, ab *Hecubâ* sciscitatur, quare filia corpus non mandet sepultura. Ergo in versu priore illo non est vertendum, apud inferos. Equidem ambigo, an cuiquam, auctore excepto, cui mens saltem constiterit, luce meridianâ clarior videri possit argumentationis istius deductio necessaria.

CAPUT. XXVII.

καλὸς ποιῶν, pro *εὖ ποιῶν*, sive *εὐεργετῶν*, Græcis priscis inficiens, V. T. interpretibus frequens. Pfochenii mira confidentia, crassus error non unus; aliter quod inter *ποιῶν*, *πράττειν*, *δρᾶν* nullam agnoscit differentiam; aliter quod *εὖ ποιῶν* *ὑπὲρ* *εὐ πρᾶττειν* pro eisdem habet.

Os, quibuscum agit Pfochenius, aut pro *stupidis*, aut *amentibus*, aut *cæcis* habere solet. Id supra sect. 76. & 77. vidimus. nec à more isto, cui jam assueville videtur, discedit sect. 78. *καλὸς ποιῶν*, *ἀντὶ τοῦ εὖ ποιῶν*, *ὑπὲρ* *εὐεργετῶν*, usurpat *Matthæus* c. 12. v. 12. *Hebraismo* hoc tribuere nescio quos affirmat Pfochenius. neminem enim nominat, istud qui dixerit. Et esse *Hellenisticam*, quæ ei nuncupant, formulam non defuere forsitan qui censerent. Siquidem apud Græcos veteris Instrumenti interpretes hoc significatum crebrò occurrit. *Jerem.* c. 4. v. 22. *Zeph.* c. 3. v. 21. *Zachar.* c. 8. v. 15. cum apud Græcos auctores rarius, si usquam saltem, deprehendatur. Sed quid ad ista Pfochenius? *quod jure*, inquit, *Hebraismo* hæc phrasis accenseatur, nullus non videt. At *Hellenismo* saltem, quem isti appellant, quod jure accenseatur, etiam hebetioris qui sumus visus, forsitan videamus.

Sed

Sed urget Pfochenius; si καλῶς ποιῶν, pro id ποιῶν positum, idem
 diffinitum ipsiusmodi redoles; nihilominus καλῶς ποιῶν, & καλῶς ποιῶν
 tunc pro τοῦ ποιῶν, & tunc ποιῶν collocata, eundem sapere necessum
 est, cum plane inter eas phrasas nulla sit differentia: ποιῶν, ποιῶν,
 & ποιῶν eandem significationem obtinere, vel pueris in Scholis notum est.
 quam notam absensum & aconi sit posterius, vel cecus palpando in
 vestigare possit. quanto magis ἐξουσίαν, videre?

Caterum vereor valde, & vir confidentissime, ne imperitiam tu-
 am nimis prodas, dum adversæ partis viros eruditos tam fidenter de-
 triumphas. Primò enim, si ποιῶν, ποιῶν, & ποιῶν eandem plane per
 omnia significationem obtinere, in scholis puer didicisti, in malos
 lingvæ Græcæ magistros incideris necessum est. Apud nos certè in
 Scholis docentur pueri, non magis idem esse Græcis ποιῶν & ποιῶν,
 quàm Latinis facere & agere. quæ etiam in phrasibus quibusdam promiscuè
 usurpentur, tamen si quis, quia assilum agere, & animam agere Latinè
 dicitur, ideo assilum facere, & animam facere, eadem cum illis no-
 tione usurpata, non esse barbara planè, & à Latinitate aliena pror-
 fus censuerit; assilum nomen in scholis nostris grammaticalibus nev-
 quam defugerit; nec Orbiliorum nostrorum ferulas facillè evaserit,
 qui fabulum facere, & eandem agere, pro eodem habuerit. Imposuit
 forsan Pfochenio, quod apud Aristotelem legerat, poetis c. 3. Τὸ ποιῶν,
 αὐτὸ καὶ ἐν ποιῶν (in ποιῶν) ποιῶν. Αὐτὸ καὶ ἐν ποιῶν ποιῶν. Verum
 advertere oportuerat philosophum eundem, polis. l. 1. c. 3. monuisse,
 διαφέρει τὸ ποιῶν εἰς τὸ ποιῶν & τὸ ποιῶν: & τὸ ποιῶν ποιῶν, & ποιῶν ποιῶν.
 Et Ethic. Nicomach. l. 6. c. 4. Τὸ δ' ἐν ποιῶν ποιῶν εἰς τὸ ποιῶν &
 ποιῶν & ποιῶν. Ἐπειὶ δ' ἐστὶ ποιῶν, & ποιῶν, οὗτος & ὁ ποιῶν
 εἰς τὸ ποιῶν, ἔπειτα εἰς τὸ ποιῶν ποιῶν ποιῶν εἰς τὸ ποιῶν
 καὶ ἀλλὰ τὸ ποιῶν ποιῶν, ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν. & c. 5.
 εἰς τὸ ποιῶν ποιῶν & ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 6. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 7. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 8. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 9. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 10. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 11. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 12. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 13. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 14. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 15. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 16. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 17. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 18. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 19. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 20. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 21. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 22. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 23. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 24. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 25. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 26. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 27. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 28. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 29. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 30. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 31. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 32. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 33. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 34. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 35. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 36. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 37. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 38. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 39. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 40. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 41. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 42. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 43. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 44. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 45. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 46. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 47. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 48. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 49. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 50. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 51. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 52. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 53. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 54. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 55. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 56. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 57. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 58. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 59. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 60. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 61. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 62. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 63. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 64. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 65. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 66. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 67. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 68. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 69. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 70. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 71. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 72. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 73. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 74. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 75. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 76. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 77. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 78. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 79. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 80. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 81. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 82. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 83. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 84. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 85. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 86. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 87. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 88. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 89. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 90. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 91. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 92. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 93. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 94. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 95. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 96. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 97. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 98. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 99. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν
 & c. 100. ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν ποιῶν

Alter fuerit, quod ὁ ἐξουσίαν & non pervidit, τὸ καλῶς ποιῶν,
 sive etiam τὸ ποιῶν, & τὸ καλῶς ποιῶν, sive τὸ ἐν ποιῶν in
 locis adductis idem planè non valere, sed diverso prorsus sensu usur-
 pari. id quod ex suâ etiam versione intelligere potuerat; cum in illo
 τὸ καλῶς ποιῶν καλῶς, futurum, non futurum bene; in Hippolyti
 illo

c. 27. v. 27. *Tō autē autē ip̄ hūc. sanguis illius super nos esse. qod*
 & Beza ibidem adnotavit.

Sect. 81. In illo Matth. c. 27. v. 31. *Ἰσθὶς ἱε Νό ἀνδ ἀνδρ ἱε,*
scilicet. ait qōdam Hebraismum, vel Syriasmum petiēs, somnare, in
verbis ut dō.

Hic quoniam sint, ego nescio, verum si quis illud *ἀνδ ἀνδρ ἱε* Græcè
 loquentibus minus solens esse censuerit, hanc facile credo quis con-
 trarium evicerit. Sed nec aliud quicquam præter Luciani locum uni-
 cum Pfochenius adducit, quo alterum illud Græcis usitatum com-
 probet.

Sect. 83. Marc. c. 13. v. 35. *ἡ νικητὴ καὶ νικητὴ παραστῆ* Hebræis fa-
 miliari pro eo quod Græci *ἐνδοκονοῦν* dicunt, usurpari censetur.
 quia Hebræi *בית על* dicere solent. Exod. c. 22. v. 8. ubi & LXX
ἡ νικητὴ καὶ νικητὴ. & Judic. c. 19. v. 22. Verum & Dingenem sic lo-
 cutum objicit Pfochenius, prout citatur à Plutarcho in *viciis illustri-*
um virorum. Atque ita certe refertur locus ille Cynicus à Lærtio
 cognomine in *viciis philosophorum*; à Plutarcho, necne, incertum mi-
 hi. Verum an his ipsis vocabulis, usus sit dicti auctor, quibus Histori-
 cus enunciat, ambigere licet. nec Græcis perinde atque Hebræis, e-
 osque emulatis, familiaris est illa locutio; quam ab Hebræis tantibus
 potius sumpsisse Evangelistam, vix cordatus quisquam non censu-
 erit.

CAPUT.

CAPUT. XXX.

Ex pro propter, Joan. 4. 6. non necessario sic redditur. Et ex, saepe causam efficientem designat. Aesopus pro lingua Graece auctore probo frustra laudatur. Eiusdem. Eccles. 7. 7. Nahum. 3. 11. expositiones variae.

Eccl. 84. Joan. v. 4 c. 6. ait Pfochenius, in verbis illis, *ex* et *propter*, opinari multos, et in significationem *propter* ex Hebraismo habere. sic enim usurpant in Nahum. c. 3. v. 11. *וְיִנְדָּבִי לְיָמֵי* *et desideravi robur propter inimicum. Sed eandem, inquit noster, significationem haec praepositio obtinet apud probatos Scriptores profanos. Aesopus enim sic loquitur. O dicitur, nomen in eo reus, et ad mortem. Affinis, concident ex (i. e. propter) labore, emortuus est.*

Primo, scire pervelim, quoniam multi illi, qui Hebraismum in Evangelistae verbis delitescere monuerint; quive in ibi propter reddiderint. Certe ex itinere vertunt, Vulgatus Interpres, Calvinus, Castellio, Illyricus, Beza, Piscator. ecquis aliter? quamquam poterant de, ab itinere; quo modo Plinius hist. nat. l. 2. c. 8. a solis vicinitate, ardentis. Et, l. 24. c. 5. si caput a sole dolent.

Tum Aesopiarum fabellarum qui farraginem confecit, pro auctore probato frustra, obtruditur. nec revera opus erat, ut ad obscurum cuiusmodi incertumque scriptorem provocaretur. cum e probatis, & extra exceptionem positis, exempla, in eo sensu usurpati, quo Evangelista adhibuit, ut causam scilicet. a qua res aliqua produceretur, designet, proferri possint haud pauca. Sic enim apud H. Stephanum praesto habere poterat, ex Thucydide, *et de ipso eodem. h. e. de quibus, sive, quibus simpliciter peribant, ex Aristophane, in quibus etiam. manu peritis, ex Sophoclis Ajace;*

Ex Thucydide, de quibus etiam peribant.

Alias etiam, ex Aristophane, manu peritis.

Ex Sophoclis, de quibus etiam peribant.

625

Quoniam

Omnino namque perditos depredimus
 Passim palantium pecudum totos greges,
 Manuge casos, epis cum pastoribus.

quo modo Deus apud Esaiam c. 30. v. 1. מִיָּדְךָ חֲתָךְ חֲתָךְ
 Græc. δὲ τῆς ἡμέρας ταύτης. Hieron. de manu mea factum est hoc
 vobis. e manu. Jun. Et Henian, Hymn. 28. v. 6. יְדֵיךָ בְּיָדְךָ
 Græc. ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Jun. manu tua occis sunt. monē qd
 Piscator יָד ibi efficientem designare. qd petiunt & phrasa illa Po-
 lybiana apud Svidam. ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. manu rebus succurrere; pro eo
 qd est omni studio, summa cura, contentione. Sic & Latini Plaut.
 Capti. 2. 6.

Equo tortulam affudisti jam ex metu. Et ibi d. 3. 1. Adferimus ego
 ex amore qm te vidi neminem. Idem 2. Alinar. 5. 1. Patet in ex a-
 more huius corruptum oppido. Terent. 2. Andr. 3. 1. Advenit est amorem
 ex peregrina? Et Eunuch. 2. 1. Advenit homines immutaverit ex amo-
 re. Idemq. Adul. 2. 1. Alacris miror, qd insaniere accipiunt ex in-
 juriā. Id qd Solomon dixisse videtur pleriq. verbis illis, Eccl. 1. c.
 7. v. 7. Oppressio ad insaniam adigit sapientem. Etiam si Piscator in
 Schol. aliō abest. Ita deniq. Cato in Epistola ad filium, nter nte
 lib. 7. Pufciano: Ex dolore, ex reb. 2, ex sit, ex inanimata b. h. d.
 ite. pro te, qd eura præpositionem Virgilius, Georg. 1. 3. eidem ibi
 dem laudans, ——— effuge sit atq. exterritus effa.

Verum illud LXX & 1. 2. qd Nahum 2. 1. c. 3. v. 11.
 exprimere volebant, inter Hebræos non invenit potu collo-
 cari, siquidem illic יָד & c. causam impellens potius qm prædu-
 centem designat. ob inimicos. i. e. ut inimici tui ratiſſim. Vocabl.
 inimicus perſeguitens Hic non quædam, Cammam si sequitur, 2. Mo-
 cheno adductum, elipsis futura est. ab inimico. i. e. ab inimico tui
 manu tibi. hoc est epum qd ille 2. 1. c. 3. v. 11. ab inimico manu. vel e-
 nim, qd res videtur, qd ab inimico defendat te, tunc inveniſſe, aliq. v. m.
 possit 2. 1. c. 3. v. 11. præ inimico. tunc ut ex 2. 1. c. 3. v. 11. in Latini dicunt, p. a. mul-
 titudine. i. e. ratione multitudinis, ita ut in manu. Verus Lat. 2. 1. c.
 res auxilium ab inimico. qd alio plane trahi Fr. Ribera, ac si dica-
 tur, Necessitate cogentis eos etiam suppliciorum precari, qd edoceat sed
 prior sensus magis placet; prout & Calvino, qui utrumq. proponit.

namque

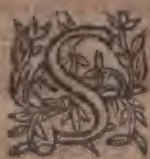
330

CAPUT.

CAPUT. XXXI.

Disparēs planè sunt formulæ, ñ in ἀσχηρὰ ἀνὰ φωνήν; & τὸ ἐν πο-
 ρείῳ, ñ ἐν ποταμῷ. Nec sunt idem proferas, ñ ἐν ποταμῷ, ñ ἐν πο-
 ρείῳ. & ποταμὸς, ñ ποταμὸς. Perperam redduntur loca
 illa, Hymn. 54. 6. Parom. 22. 26. & 23. 20. τὸ ἐν διγμοσίῳ
 ἔργῳ, γαμῶν. Tit. 3. 5. αἱ ἐν ἀγῶνι συνδύμει. 1. Pet. 1. 14.
 ἡ ἀδύ, voluptatis loco, Evripidi. τὸ ἐν γυναικί, frustra buc-
 trabi. In iniquitate, Hymn. 51. 6. qid sit, ἐν τῷ ποταμῷ αἰνῶνι.
 1. Isai. 5. 19. In veritate, affuec. &c. Hebræum idiosif-
 mi, illa & ἰδιώτης, formulæ peculiare.

EA. 87. confundit Pfochenius formulās illas, & ñ
 ἀσχηρὰ ἀνὰ φωνήν. Petri ep. 2. c. 2. v. 7. in lasciviā
 convorsationem, pro lasciviam; & ἐν σοφίᾳ, vel
 ἐν ποταμῷ ἔργῳ, ὁ sapientibus, vel tenuioribus esse
 pro sapientem, vel tenuem haberi, esse.

At istæ multum à se invicem discrepant. alterā
 enim abstractum cum præpositione pro concreto usurpatur, rei quæ sub-
 jectæ denotatur affectio. alterā concretum ipsum retinetur, & plura-
 li formulā adhibitā, classis, in quā quis censendus sit, designatur. ita-
 que non est necesse vertere, ἐν σοφίᾳ ἔργῳ, sapiens essem, sed ὁ sapi-
 entibus, vel in sapientibus essem. i. e. in sapientum numero censerer.
 Nec ἐν ποταμῷ ἔργῳ, tenuis, sed ὁ tenuioribus, cum sit, infima sortis
 unus cum sis, ut personæ de quā sermo instituitur, fors non singularis
 aut peculiaris, sed cum aliis eidem communis denotetur. Quia nec
 illud Psalmi 54. v. 6. דָּוִד לַיהוָה אֱלֹהֵי לִי לֹא יָנִיחַ הָאֵל דָּוִד לָאֵל
 à LXX. rectè vertitur,
 ὁ αἰνῶν ἐν ποταμῷ ἔργῳ, hoc est Deus est sustentator anime
 mee. quoniam to inclinare videatur Drusus quest. 1. 2. c. 11. quoniam sensus
 simplex sit, quod & verba sonant, Deus est in eis, sive inter eos, qui
 sustentant animam meam, i. e. inter milites meos, ut Piscator. vel as-
 sistit mihi & comitatus meus, ut Junius. Variosa autem est versio, quæ
 minus exprimit, quam textus ipse exhibeat. Nec quæ ex Paræmuis ad-
 ducit

nondum regentorum conditio, qui vitio illo toti quasi immersi habentur. quod illi exco. a Domina sanitati restituro, Joan. c. 9. v. 34. *in peccatis totus es genitus.* Et Paulus ad Ephes. c. 2. v. 1. & Coloss. c. 2. v. 13. *in peccatis mortuos, sive peccatis immortuos.* et aliâ formulâ Simoni Mago Petrus Act. c. 8. v. 27. *in bile amarissimâ, & iniquitatis vinculo* h. e. video esse te bile amarissimâ occupatum, & iniquitatis vinculo profuso obstrictum. Et Johannes ep. 1. c. 5. v. 19. *in malis* h. e. in peccatis, *iniquis* h. e. in malis, *Mundus iste totus in malis, sive in malitia situs est.* prohi Plautus *Casus*. 2. 5.

Nunc in fermento tota est: ita iuxta mibi.

Et Merc. 5. 3.

Nunc mea uxor propter illam tota in fermento jacet.

ἐν ἑνὶ ῥήματι. ut verbo unico absolvam; οἱ μὲν ἔχουσιν, οἱ δὲ ἐκείναι.
habent illi, habentur isti. fed hoc ἐν τῷ περιέρῳ.

Cæterum priori illi finimur est, si non idem profus, quod Sect.
q̄. habet, de periphrasi, q̄a adverbia Hebræi efficiant. דָּוָן in ve-
ritate, h. e. *verè*. צְדָקָה in justitia, i. e. *justè*. בְּעֵצָה in astutia,
i. e. *astutè* & pariter, h. e. *pro* תַּלְמִיד: cfrò Rom. c. 16. v. 20.
וּבְאֵמֶנָה in veritate, i. e. *verè*. Matth. c. 23. v. 16. q̄o eodem
refert & illa sine particula præfixa, *de* privatim. Cor. p. 1. c. 12. v. 11.
דְּמוּתָא *publicè*. Act. c. 16. v. 27. *audito in orbem*. Marc. c. 4. v. 34.
Etsiq̄ affinis quædam profert ex Græcis Tragicis.

Verum illa ἰδιῶς, ἁποστία, κύκλω sunt formulæ peculiæres, & in adverbiorum classe censentur. nec quia ἰδιῶς pro *privatim*, ἁποστία pro *publicè* usurpatur, pari ratione *κύκλω* pro *circum*, aut *interdū* pro *saltem* dixeris: etiam si analogia cadem sit planè. Sed nec tam Græcorum, quæ adverbis abundat, quam Hebræorum, quibus ea pauci sunt, periphrasis illa, ἰδιονόμος est.

CAPUT. XXXII.

Hebraeorum idiotismus, qd vehementius affirmant, contrarii negationem subungere. Hoc qd Drusius, alijs quoque usurpatum idem non negat, imo locis allatis probat. Sanguis pro cede, eisdem familiare, sed plerumque in plurali. פנים, & פנים Hellenistarum, non Græcorum priscorum, vult Heinsius. hoc ex Iustiniani Novellis refellit Pfochenius. צדק, pro ratione, instituto, Hebraeorum idiotismus, nec Græcis tamen inusitatum prorsus. Stoicis admodum familiare. Via iustitiae, & iniustitiae, Hebraismus.

ECT. 86. *Hebraeorum idiotismus esse creditur, inquit, ubi aliquid affirmatum vehementer, negant ejus contrarium. atque Drusium hic advocat, à quo loci passim notati sint.*

Sed num Drusius, aut alius quisquam *Idios*, sive peculiare, istud esse Hebraeæ lingvæ unquam affirmavit? *Idios* sive formulam vulgarem usitatamque Hebraeis, luculenter satis indicant loca illa à Drusio laudata. *Idios* sive peculiare horum non esse, idem ipse è scripto profano prolatis exemplis ostendit. qd & alibi monemus; ut frustra hoc in rem suam Pfochenius hic proferat: quæquam à suis potius, quam ab extraneis, cum Dominus ipse, tum & Evangelista, eam formulam habuisse merito censeantur. qd modo & *Idios* pro *evadere, emergere*, Joannes c. 5. v. 13. (de qd sect. 87.) à Græcis Vet. Test. interpretibus potius, qd & sapius usurpant, quam ab Evripidis *Hippolyto*, ex qâ solâ hic adducitur.

Sect. 89. *Ti* *Idios* pro *cade* usurpatum, qd *Hebraeorum idiotismum* esse, qibus in usu existere frequentissimoprehenditur, qd affirmant, num à Græcis usurpari id negant? quæquam *Idios* in plurali frequentius hac mente illis usurpatur.

Sect. 90.

per idiotismum non probant. Alibi in Isidoris: Hebraeorum
idiotismus, femininum neutrius loco usurpare. Ocin. fas,
pietas. Absque cultus omnis iuvis.

Ect. 92. Et admirabile est in oculis nostris. i. coram nobis, inquit Pfochenius, insinuans pro Hebraismo haberi. est-
ge revera ex Hebraeo textu desumptum, Psalm. 118.
v. 23. Verum ita Hebraei, inquit, non loquuntur soli, pa-

pet. ex Euripide in Hippolyto, ut idem et Sophocles.

At primo, in oculis nostris, non fatis felicitas exprimitur, per coram nobis, quoniam sic loqueretur, Hoc est mirabile coram me? potius, hoc est mirabile in conspectu nostro, i. e. conspicientes nos in stuporem trahit. Quod coram nobis non explicat plane, immo quis diceret, Mirum est hoc coram nobis fieri, aliud peritus dictum, velle fore confiteretur, quam hoc loco vates aspicere voluit.

Tum *ἰδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς* est diversa ab hac formula; illi potius compar, *ἰδὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς*. Matth. c. 13. v. 15. Joan. ep. 1. c. 1. v. 1. Et Genes. c. 31. v. 10. quod ibid. c. 45. v. 12. dicitur *ὀφθαλμοῖς βλέπειν* sed & alibi frequentissime, tam in Græcâ Veteris versione, quam & in novo instrumento, quod & ipse observavit infra sect. 101. ubi etiam ex Græcis, sed Poetis solis, gemina multa congeffit. quibus istud quoque adscicere poterat, nisi quod *ἐν* hic habetur, quod in illis havi extat. Poterat autem convenientius istuc adduxisse, proverbiale illud, *ἰδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς* ubi commodius etiam reddi potest *ἐν ὀφθαλμοῖς, in oculis, coram*. Nec verò si prorsus conveniret, idiotisimum evinceret, unicus & poetâ locus, nec à formulis poeticis ad usum familiarem satis est firma confectio.

Ceterum, quum neminem Pfochenius hâc nominet, q̃ Evangeliste
verbis Hebraisum subesse censuerit, subit animum suspicio, Casav.
boni annotationes iniquis decessum, ut cum Marco loqar, quum pu-
rum patrum Hebraisum, ad incisum illud adnotatum legeret, de
formulâ illâ ἐν ἑβραϊσμοῖς dictum cepisse. atq̃ aliud ὁ μανδεδης vo-
luit. quum enim tam apud Mattheum, sed & Marcum c. 12. v. 11. qam
& in Hymnorum versione Græcâ Hymn. 118. v. 23. legatur.
Πῶς Κεῖν ἡγέρῃ αὐτὸν. & ἴσθ' ὁ σαυαδὴ, Sec. quod V.C. Fr. Junius, cum
in *Genes.* cum & *parall.* l. 1. c. 40. ad *junias* referri possit: tam
concinnaationem

CAPUT. XXXIV.

Bezae et ubi, 1. Cor. 15. 2. *inconcinnitatis à nescio quibus infirmulari. & insertum qđ postulant, à Beza rejecti. Matth. 3. 7. à uiderem, respondet Hebr. נאחן totum aptum quam ventura.*

Beza. 94. Locutionem illam ad Corinth. Ep. 1. c. 15. v. 2. *Bezae et ubi quibusdam valde ait inconcinnam videri. Sed & Lucianum sic locutum. quibusdam hoc visum fuerit nullus dicit. Beza monet tantum quibusdam placere & subavditi ante verba illa ex Hebraeorum idiotismo, ut dictionis series sic proficiat, et uarijzari. & ita si ubi uia im-*
probat. quod ipse tamen respuit, quia ita tunc redundaret. de Hebraismo, aut inconcinnitate aliqua in formulâ ipsâ ipse ne 28° quidem.

Sect. 97. ait quidam cavillari textum Græcum Matth. c. 3. v. 7. *quasi non dicatur Græcè πῶτον ἄρα, sed πῶτον ἄρα ἔσθι. quibus insignem imputat linguæ Græcæ imperitiâ. nec immerito, id liqis censuerit. Verum πῶτον ibi ἢ Hebraico נאחן respondere, liqet satis. nec frustra penitus Erasmus notat Beza, quod venturâ reddidit, quasi esset πῶτον ἔσθι, cum futurâ posset apicius.*

CAPUT. XXXV.

Disparis formulæ, Canticum canticorum; & Rex regum. Hebraismus in illo; non & in isto. imitatio congeminatione vocum expressa, Hebraeorum idiotismo merito deputatur. Erasmus sine causâ reprehensus. Cothurnus ab idiotismo diverfus.

Sect. 98.

Est. 98. *Hebraïsmum latere* opinari quoddam ait in illis Apoc. c. 19. v. 16. *Βασιλεὺς Βασιλέων, ὁ νικῶν νικῶν.* ipse concedit, verum esse, *Hebraos singulare & excellens quippiam expressuros, sic solere effari.* quod ex inscriptione canticum Solomonis apertum sit *קנה קנה* negat tamen Hebraïsmum idcirco esse. Sophoclem enim *Electrā*, *δουλαία δουλιών*, pro infelicissimā dixisse. notatq; Erasmus, q; in adagio, *ἐξ ἀγαθῶν κακὰ*, hunc sermonis typum Græcos videri scribit ab Hebrais mutū sumpsisse.

Ceterum perperam confunduntur istic formulæ dispares. siquidem illa, *Βασιλεὺς βασιλέων, ὁ νικῶν νικῶν*, sicut & *Deus Deorum*. Hymn. 50. v. 1. citra Hebraïsmum aliquem (quem quoniam in istis lateribus monuerint, nescio) usurpantur, eumq; designant, prout verba ipsa sonant, non q; rex dominusve singularis & eximius sit, sed q; regibus ipsis imperitet, in dominosq; ipsos, quicunque ej sint, dominum exerceat. Siquidem ut Seneca *Thyeste*;

Omne sub regno graviore regnum est.

Et Flaccus *caem.* l. 2. ad. 1.

Regum timendorum in proprias greges;

Reges in ipsos imperium est ferre.

Atq; ut Naso *Tristium* l. 4. Eleg. 7.

Nil ita sublime est,

Non sit ut inferius suppositumq; Deo.

Itaque ad Hebraïsmum confugere nulla istic necessitas; & imminuit etiam appellationis vim ipsam.

Ceterum cur typus ille sermonis, quo *Simoni* ejusdem dictionis congeminatione significatur, non rite censetur Erasmo ab Hebraïsmo, vel orientalium aliorum, usu profuxisse, nihil hic afferit Pfochomus; nec quid, consecutionis necessitatis quod sit, afferri possit a quodquam, video. Apud hos certe idiotismus est, *sanctus sanctorum*, Dan. c. 9. v. 24. Et *sanctum sanctorum*, sive *sanctitas sanctitatem*, Exod. c. 30. v. 10. quod LXX *ἅγιος ὁ ἅγιος* Exod. c. 26. v. 33. Et Levit. c. 6. v. 29. quomodo & Apost. Hebr. c. 9. v. 3. & *sanctitates sanctitatum*. Ezech. c. 42. v. 12. apud illos haud item. neque enim idiotismum facit, si formula aliqua e cothurno semel aut iterum profuerit, quoniam illud *ἅγιος ἅγιος*, ubi gradus ipse geminatur, minus

minis durum & insolens videri possit, quam alterum illud *Amala*
Amala, & quæ ex pagina sacra supra posuimus.

CAPUT. XXXVI.

Beza de Marc. 10. 35. velimus, potius, quam volumus, aut optamus. Aliud velle, aliud optare. Aliud optare, aliud regere. Optamus, & quæ nec regamus, nec regere fas est. Beza, loc. cit. 17. 23. velim, item, rogo, Augustinus Beza non immerito notatus. Beza codices correcti. Beza, audiat.

Est. 99. Marc. c. 10. v. 35. Beza, i. e. velimus, multi contendunt, inquit, idem esse quod optamus, quam significationem & à Syro sermone tractam; quia Syris נאח & velle & optare significat.

Beza quidem, *Beza, inquit, ad verbum volumus, i. e. optamus, est enim rogandi, non imperandi significatione positum. Sic autem Græci solent convertere Hebraeorum נאח. Nec tamen ideo Hebraïstibus solis peculiarem vult esse eam vocabuli istius significationem. Idem enim ex Cicrone profert: Eum honorem Deo tibi fortunare volo. Quamquam revera nec eadem sunt prorsus velle & optare: & hæc duo distinguit Orator quoque ipse, Orat. pro Cluentio: Nihil est mali, nihil sceleris, quod illa non filio vulnerit, optaverit. Sed nec optare & regere. siquidem optamus multa, quæ non petimus, aut regamus tamen; imò quæ petere à Deo ac regere nequaquam par est. & Beza vero, hoc quidem loco, non tam optare, quam petere ac regere significat. Optime itaque Vir doctiss. idem, & istic, Beza, non volumus, prout verus interpret, & Erasmus, sed velimus tradidit; & cum Marc. c. 6. v. 25. cum & Joan. c. 17. v. 23. Beza velim. Augustino etiam notato, quod Ep. 173. (ita enim restituendus in Beza codicibus numerus, qui perperam centenario minor designatur) Patri & Filio æqualitatem inde satagit probare; quia non dicitur, inquit, inferior superiori, volo, sed supplicans, rogo. Idemque Hieronimus. Sed jubet Pater, ut faciat Filius. Vultus Pater, efficit Filius. Ecce ostendo, quia vult Filius, & facit Pater. Ecce & istius jubet,*

¶ Pater facis, *avda voluntatem potestatis, potestatem voluntatis*.
 at vero si *avda* nihil hic est aliud quam *avda*, *rego*: qo modo supra
 locutus fuérat verſ. 9. & 20. Apertissime autem *velim*, Vir doctus
 vertit. *ea* enim, qz est optandi, formulá superiores suos alloqi so-
 lent inferiores. qod monuisse memini Danaum nostrum ad illud Ly-
 cophronis, qo famulus Regem Dominum suum in operis exordio sic
 affatur, *Καλώς αὖ, ὦ βασιλεῦ*.

Indica, o Rex

nos diceremus, *May it please you to heare.*

CAPUT. XXXVII.

pro igne, Hebraeorum idiotismus. Rhesi Aviar. Ab Ori-
entalium usu multa in linguam Græcam profuxerunt. Ex
communibus notionibus Tragicæ quedam, qz usus communis
non erant. φῶς pro igne, ejusdem farinae. In simpulo flu-
ctus. ὄρεα, pro bove; ut πῦλος pro equo. μέγας, cadere,
pro mori.

SEC. 120. frustra *φῶς* Marc. 14 v. 54. *pro igne* usurpa-
 tum Hebraeorum solum *idiotismum* esse Pfochenius per-
 negat, qia Evripides (si is saltem est; nam Aristarcho
 asserit Sam. Petitus *miscell. l. 3. c. 22.*) in *Rheso*, v.
 81. *αὖτε* pariter usurpavit, *αὖτε* *αὖτε* dicendo, *pro ig-*
nem accendere. eiqz qz hoc statuant, insultando juvenilius, qent *αὖ*
qo Tragicus hic Hebraismus edoctus fuerit, aut qem Rabinum præ-
ceptorem habuerit. qod qidem nihil necesse fuit, prout & alibi sæpe
monuimus; cum & ab Orientalibus in linguam Græcam fluxerint
havyd pavea; & potuerit poeta ex notionis communis ratione, cum
lumen ignis accensi comes sit jugis; luminis vocabulum pro igne u-
surpasse, præter gentis suæ usum vulgarem; qz idiotismus proprie
dicitur.

Ejusdem est farinae, qod *φῶς* *pro igne* usurpatum Luc. c. 16. v.
 24. & Jobi c. 18. v. 5. ad eandem cum priore classem pertinere non
 patitur; qia Tragicus scil. idem *ibid. v. 120. φῶς ἐμὲ καλεῖται*, *pro*
ignem

ignem inficere, dixerit, magnosque inde in sympulo fluctus erit, quā ex adversā parte quipiam ad hunc in eandem usum observatum intue-
let; Quis itaque Græcos posset hunc Græcum Novi Testamenti intelli-
gere, nisi prius etiam veteris Testamenti textus Græci & Hebræi, una cum reliquis linguis Orientalibus ipsi probe fueris cognitus? Sub-
jungitque unum exemplum, Scirpidem alioque cum eo Græcos, quod ad ver-
ba attinet, quavis sensus & interpretatio gemina textus spiritualis
homines istos carnales & irrogenicos fors fugisset, ego hunc textum
intellecturos esse, certo sibi persuasum.

Verum ecquis, quæso, tam non à mente, sed à sensu omni alienus un-
quam exiit, ut negaret Græcum ullum absque tantā textus Græci ac
Hebræi V. Instrumenti cæterarumque linguarum Orientalium supel-
lectile corrogatā, linguarumque tot peritiā hævdi mediocri compara-
tā, verba illa Evangelista posse interpretari, ὅτι ἰδὲν αὐτῶν ἐστὶ τὸ πρὸς
θεοῦ? hoc esset utique ad sepulchrum diffundendam cineres terros cubi-
tales Herculeamque clavam poscere, nam de sensu spirituali in parabola
verbis illis, non intelligo quis tam profundus, aut arcaneus subsit,
quem crassi isti, quos appellat, non facile capiant. Ipse tu, credo, Pfo-
cheni, etiam si nullus te Evripides tuus istud docuisset, imò nec apud
avtorem ullum, vel Græcum, vel Græcicum, φλόγα, quod flam-
mam propria significat, pro igne usitatum deprehendisses, facile ta-
men ex tuo ipsius ingenio, nā plane bardus sis, quod non esse te docent
tua ista, dignosceres, ita istic usurpari. Nec caret ergo prorsus aliquo
nigra loliginis succo, quod viris eruditis, ista tam ἀόλητα planè, quam
& ἀνόητα, affingis.

Confirmile est, quod Sect. 103. *μῦθος pro bove*. Apoc. c. 4. v. 7.
quod à LXX mutatus Evangelista videtur, (& ab eis potius mutua-
tum, quam a poetis, quos soles hīc adducis, quis scipitis saltē fani
non verisimilius censuerit?) tam à Græcis hominibus statuit posse in-
telligi, quam *μῦθος pro equo*, (quod poeticum itidem) usurpatum.

Nam quod Sect. 102. *πίπτειν* i. cadere, sive occidere, pro mori, ad
Cor. Ep. i. c. 10. v. 8. non Hebræis tantum solis, sed Græcis quibus-
vis etiam, esse in usu contendit, & ex eadem *Rheso* demonstrare co-
natur, ludit operam; cum hoc ipso non Græcis tantum, sed & Latinis.
tam soluti, quam & vincti sermonis avtoribus, nihil sit usitatus. nec ta-
men, si quis dixerit, (numquid enim, incertum mihi) Apostolum in hoc
vocabuli usu interpretes LXX secutum; ideo negat quicquam quod à
Pfochenio hīc dicitur.

CAPUT.

CAPUT. XXXVIII.

Mortem gustare, & videre, pro mori, Hebraeorum idiotismus.
 Ex locutione poetica idiotismus non statuitur, aliud mor-
 tem sentire, aliud mori. *וַיֵּדֹעַ* in Tragico est id quod
 doloris causam dat, insuere. Aristoteles frustra accersit.
 Visus, sensuum nobilissimus. In notatione huius nunc
 agit *וַיֵּדֹעַ*; Videre à Græco *ἴδω*. Visus, pro intellectu.
 pro sensu quavis. Pro auditu. Audire an pro visa, incer-
 tum. Stobæi codices emendati. Pro tactu: pro olfactu.
 Nec idcirco tamen mortem palpare, audire, olfacere, pro
 mori dixerit.

Sed. *וַיֵּדֹעַ* hanc rem videtur, mortem gustare, Hebr. c. 2.
 v. 9. & *וַיֵּדֹעַ* hanc, mortem videre, Luc. c. 2. v. 26. &
 Psal. 89. v. 49. pro mori, inde probare vale esse Græci
 sermone idiotismus; quia Euripides *ἴδω* videtur dixit.
 in *Hecuba*; *ἴδω* *ἴδω*, in *Alceste*; *ἴδω* *ἴδω*, in *Supplici-*
bus. dolorem enim videre, esse experiri, persentiscere; quomodo & mor-
 tem gustare, & videre, nihil aliud esse, quam mortem sentire, hoc est,
 mori. quibus subiicit Latinos dicere, somnum non vidisse, pro non
 dormivisse: Et Aristotelem in *sophist. elench.* in d. 2. *ἴδω* *ἴδω* in
ἴδω.

At ista plane nihil quicquam evincunt, quod Pfochenius hic aut voluit,
 aut velle debuit. Nec ex locutione Poetica idiotismus statuitur; nec
 phrasibus ipsa eadem utrobique deprehenditur nec mortem aut gustare,
 aut videre, est mortem sentire, aut ita animam per cruciatum proela-
 tos sensum exhalare, ut (quod Cajo Imper. in ore subinde fuisse nar-
 rat. c. 30. Svetonius) mori se quæ sentiat; sed simpliciter mori: quod
 & ita sensum treberrime concipit. nec *וַיֵּדֹעַ* idcirco necessario a-
 pud Tragicum, dolorem persentiscere significat, sed simpliciter videre.
 ut *ἴδω* si non in *ἴδω* videre, pro sentire; sed in *ἴδω* dolor, pro
 eo quod dolore afficit. sic enim sese ipsa interpretatur, quæ hoc loquitur.

Ἐμοὶ δὲ οὗτοι παῖδων μὴ εἰσὶ δ' αἶν μείλην
 Πικρὸν καλὸν δέμας δὲ εἴθε δ' ὀφθαλμοί
 Ταῦτ' ἀεὶ ἔσθ' ἡμέραν
 Ἴδεναι παῖτων μέγιστον ἄλγος.

Quæ sic interpres reddidit;

Mihi vero mortua liberorum membra videre

Acerbum: sed tamen eris pulchrum spectaculum, si videris

in perpetuum diem,

Conspiciat maximum omnium dolorem.

Nec huc quicquam facit, quod ex Aristotele adducitur, non magis, quam quod *scilicet* 64. ex Artemidoro adduxerat. *videre esse sentire quoddam*, hoc est *visum* esse speciem quandam *αἰσθητικὸς* sensus; quod nemo nescit, nam & *ὀσφραίνεσθαι* est etiam *αἰσθάνεσθαι* n. & *ὀσφάκτις* sensus externi species. nec tamen ideo opinor, vel Græcè vel Latine loqueretur, quod *ὀσφραίνεσθαι*, sive *mortem* *ὀσφαιεσθαι*, pro *mortem* sentire, *subire*, *mori* diceret. sed nec qui *ὀσφραίνεσθαι*, & *ὀσφάκτις* *ὀσφραίνεσθαι*, *luctum*, *dolor* *emque* *ὀσφαιεσθαι*, pro *luctum*, *doloremque* *persecutiscere*, sive *ingere*, ac *dolere*.

Quamquam & illud observatu non indignum, (quod nemini tamen hactenus animadvertum memini legisse) τὸ ἴδιον αὐτὸ τὸ *ὀσφραίνεσθαι* quandoque usurpari. Est *visus* certe sensuum omnium nobilissimus, unde & sensuum reliquorum objectis verbum *videndi* adaptari consuevit. Isidorus Origin. l. II. c. I. *visus* dictus, quod vivacior sit cæteris sensibus atque præstantior, sive velocior; ampliusque vigeat, quantum memoria inter cætera mentis officia; vicinior est enim cerebro, unde omnia manant. ergo sit, ut ea quæ ad alios pertinent sensus, *videre* dicimus; veluti cum dicimus, *vide* quomodo sonat, *vide* quomodo sapit, et cætera. De vocabuli notatione nugatur, ab ἰδῆν, Græcorum est *video* Latinum, ut ἴς *vis*, ἴον *viola*, ἴρεα *vitæa*, ἴταλῶν *vitulus*, ἴδῶς ἰωδὸς *visus*. de re ipsa rectè pronuntiavit. Visus enim inter sensus exteriores principatum obtinet, unde oculus in corpore dicitur perinde habere ac in animâ mens ipsa. Celebre est, & ubique ferè obvium, Epicharmi illud, Νῆς ὁρᾷ, νῆς αἰσθάνεται. *Mens videt*, *Mens audit*; cætera cæca & surda sunt. Verum menti *visus* peculiari magis ratione tribuitur. Genes. c. 8. v. 8. *Emisit columbam, ut videret*, (i. e. intelligeret, experimento facto cognosceret) *an aqua diminuta esset*. Matth. c. 2. v. 16. *Herodes, cum à Magis delusum se videret*, i. intelligeret. Ibid. c. 9. v. 3. *Iesus, cum cogitationes eorum videret*.

de animo perciperet. Iacobus c. 2. v. 24. *vidisti hominem justificari ex operibus.* h. e. intelligitis; ex eis, quæ differui hactenus perspectam habetis enunciati huius veritatem. frustra est enim vir doctissimus; qui sensum hunc vult subesse, *hominem justificari, perspectum ex operibus habetis.* Sed de loco hoc alibi vidimus. Augustinus in Exod. qæst. 73. *Ponitur visus pro generali sensu corporis & animi, ut cum dicimus, videatur de eis quæ dixi.* Sic Genes. c. 42. v. 1. *Vidit Iacob, &c. nam & videre pro intelligere, quod est visus mentis.*

Sed ad sensus exteriores redeamus. Augustinus idem in Joan. tract. 121. ad illa Domini Christi, Joan. c. 21. v. 29. *Quia vidisti me credidisti. Non ait, tetigisti me, sed vidisti me: quoniam generalis quodammodo sensus est visus. nam & per alios quatuor sensus nominari solet; velut cum dicimus; audi & vide quam bene sonet; olfac, & vide quam bene oleat; gusta, & vide quam bene sapiat, tange, & vide quam bene caleat. ubique sonuit vide, cum visus proprie non negatur ad oculos pertinere. quæquam in istiusmodi legendi formulis videndi verbum non tam ad sensum externum quæ res objectæ simpliciter percipiuntur, quam ad internam, quæ de eis iudicium fert, referri videtur. Verum primo loco, auditum quod attinet; De sonis & vocibus visus diserte usurpatur. Exod. c. 20. v. 18. *Populus terræ videbat voces illas, & fulgetra, & sonum tubæ.* Ubi rursum Augustinus: *comprehendit sensum auditus brevitate sermonis sub nobiliore & generaliore visus.* Deuter. c. 4. v. 12. *Moses à maiestatem divinam simulacro ullo exprimendi conatu populum avertendo, Cum in monte, inquit, Deus vos allocutus est; similitudinem nullam vidistis, sed vocem tantum.* tanquam si cum Avsonio de Echo, epigr. 11. dicere vellet;*

Et si vis similem pingere, pingere sonum.

Ubi et Augustinus locut. 1. 5. *quæ videre ad omnem sensum refertur.* Sic exteri. Æschyl. *Promethæo vinclo.*

ἴν' ἔτι μοῖσ' ἔω, ἔτι πρὸς φωνῇ βοῶν.

Ubi nec effigiem, nec vocem mortalium

Visurus es. ——— & ady. Thebas.

Κῆρυξ Ἰδὼκα καὶ πατρίδ' ἐκ ἱνὸς θεῶς.

Sonum strepitumque intueor hæc hæc audimus.

Oedipus cæcus apud Sophoclem in *Oedip. Coloneo*;

——— φωνὴ γὰρ ὅρα, ἴδ' ὅταν ἑσθλὸν.

——— *voces video, Quid dicatur.* ——— Idemque in *Oedipo Rege*;

videret, h. e. perciperet & perferret, *extimuit*. Sed omnium clarissime apud Elajam c. 44. v. 16. faber lignarius, à fumo rediens; *Euge, concubus, ignem vidi*, h. e. calorem ejus sensi. Cui affine est Gersonum adagiare illud, quod ex Clearchi Peripatetici, *Proverbia* *collestantis*, *dispositio* l. 7. laudar Athenæus, *ἴδεν ἄνθρωπος, ἴδεν ἄνθρωπος*; inde ortum, quod pisciculus ille statim atque ignis ferventem senserit, percoquitur illico. Et de saltamento nescio quis apud eundem l. 7. *ἴδεν ἄνθρωπος, ἴδεν ἄνθρωπος*, *ἴδεν ἄνθρωπος*. Nec ab hoc abest longe Hebraeorum illud, quod filium stuprum incendi ac dirumpi dicitur, *וַיִּשְׂרַף בְּהֵרָתוֹ* *statim ut quod ignem offecerit*. Judic. l. 16. v. 2.

Ita, præterquam quod gustando quoque *videri* quid dicitur. Hymn. 34. v. 8. *Gustate & videte, quam benignus sit Dominus*, de qua formula superius aliquid est dictum. pro *visum* quoque visus usurpatur. Miles Plautinus *Ast. 4. sc. 6.* ubi ex odore ipsam hanc longe abesse molitacula deprehendisse se dixerat.

Natus, inquit, *post jam hac quidem videt, plus quam oculis*.

Et Alexis in *Tarentinis*, apud Athenæum l. 4.

Ἐν τῷ Ἀθηνῶν τῷ ἀλλοτρίῳ ὀπταίῳ,
Ἀπὸ τῆς ὀρχαῖς ὀπταίῳ, ἢ ἀπὸ τῆς ὀρχαῖς.
Ὀπταίῳ ἴδωται.

Paltris Athenis factum est hoc popolare jam,
Omnes simulatque vini odorem viderint,
Saltant confestim.

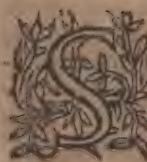
Pronullo ergo non sensu *visus* usurpatur, nec tamen inde conclusis, tam *mentem* odorari, *audire*, *tangere*, *palpare*, pro *mentem* *opere*, *perpeti*, *experiri* legitime dici, quia in mentem eandem *mentem* *gustare*, & *videre* dicitur.

CAPUT. XXXIX.

Ἐλεεινότης, *Græcis non insolens*, idque *Bezae monitum*. *Διευσις*, *ab ἰδὲ ἔλεος*, pro *benigno*, *moderato*, *misericorde*. Et *διευσις*, pro *benignitate & beneficentia*, ab *Hebræa lingua* sunt *idiotismo*.

Sect. 106.

Est 106. Matth. c. 1. v. 19. *binot*, inquit, *latere* qu-
tane *Hebraismus*, alterum in verbis *διγυ* & *αἰ*, qu-
in vultu *πῑγ* vel *πῑγ* *Græce* vertendis *LXX*
interpretes *usurparunt* vocem *διγυ*, alterum, in
vocabulo *μαγδαλαινῶν*, quod hoc verbum tribus *He-*
brais vertendis ab *isdem*, est *usurpatum*. Verum
quoniam isti qui hoc putant, non exprimunt; sed nec posse credo. certe e-
nim tam obesse naris esse quoniam vel mediocriter eruditum, qui ideo
Hebraismus, in verbis illis *διγυ* & *αἰ* latere censcat, quia *πῑγ*
LXX per *διγυ* reddunt, fidem apud me mereri nullo modo potest
μαγδαλαινῶν itidem apud *Græce* lingua auctores probatos depre-
hendi, Beza quoque monuit; vixque est ut in *Græcorum* scriptis diligen-
tius paulo quis versatus ignoret. Ista ergo ne *pall* vulnera sint
vereor.

Verum ut *διγυ* & *αἰ* *τα* *μαγδαλαινῶν* *αἰ* *μαγδαλαινῶν* *αἰ* *μαγδαλαινῶν* *αἰ* *μαγδαλαινῶν*
& *μαγδαλαινῶν* quomodo *πῑγ* & *πῑγ* *Hebrais*, pro *bonitate*, quæ
benignitatem, *beneficentiam*, *liberalitatem*, *misericordiam*, *elemosy-*
nam designat, vix alibi quam apud *Hebraisantes* reperias. Sic autem
usurpatur *Hymn.* 111. v. 3. & 112. v. 3.9. *Matth.* c. 6. v. 1. (ut qui-
dam codices exhibent) & *Cor.* ep. 2. c. 9. v. 9, 10. Inde quæstio de
vocibus illis *διγυ* & *αἰ* *Rom.* c. 5. v. 7. utrum eandem eo loci
notionem obtineant, an à se invicem distinguantur, de quâ alibi dis-
seruimus.

CAPUT. XL.

τα, gustare, pro comedere, tam *Græcis* ac *Latinis* est quam
Hebrais familiare. *αἰ* *μαγδαλαινῶν*, de vitum experiri. *Τιβ* *αἰ*
tangere, attingere, pro *estare*. *Col.* 2. 20. *Εἰ* *τα*, *Loc.*
18. 5. responderet *Hebraeorum* *μαγδαλαινῶν* *Alind* apud *Tragicum*,
quam apud *Evangelistam*.

Sect. 107.

Par dari posset iudicium, de eis q̄a Sect. 108. de phrasi illā *οὐκ ἔλαθον* *respondere*, Drausius adnotaverat. nec secus LXX aliquoties reddiderunt. Nam nec ideo aut phrasi illi Hebraice non respondere, aut à LXX illis non sumptisse Lucam, inde probatur, quia Evripides scilicet unus in eadem fabulā semel ita usurpavit; nec *interpretum* illis necesse est *legisse Tragicum*, si phrasio aliquā, quam ab eis habuit Evangelista, & ipse aliquando usurpavit. ut ne adiciant fieri posse, ut aliud ad *οὐκ ἔλαθον* apud illum, apud istum aliud planē designet: & quod illi *perpetuū, assiduū, jugiter* significet, illi ad finem usque, vitæ scilicet. sive ad mortem usque, nam & *οὐκ ἔλαθον* per inde ac *τὸ αὐτὸν* pro morte sumitur) simpliciter denotet.

CAPUT. XLII

Ἐλατὼν pro afflictione. *ἐλατὼν* τὸ ἕλαττον Cæli facies: *ἔλαττον* pro separare; *ἐλατὼν* sortem assignare: *Χορταίνου*, pascere, Hebraismis accenseri dicuntur. Quid refellat à *ψαλθεν* nihil. *Παλινδρόμος* & *ἕλατος*, & calum, aliud, & aliā ratione, quam Luca, *Lycophroni* dictum. *Lycophron* quidam scriptor. Dictio poetica *ἕλατος*, ex *Aristotele*. *ἔλαττον* & *ἐλατὼν* non sunt eadem. Non tam *ἔλαττον* vox, quam formula illi Hebraismo deputatur. *ἔλαττον* non nisi de brachiū, Græcis usurpatum. Ridiculus error *ἔλαττον* pro *ἔλαττον* apud Platonem legentis.

Et restant, levi brachio perstringemus. neque enim sunt tanti, ut discutiendis diuturnos hæreere necesse sit. Sect. 110 *ἔλαττον* Luca c. 21. v. 23. & Apostolo ad Cor. ep. 1. c. 7. v. 26. & Ep. 2. c. 6. v. 4. & c. 12. v. 10. &c. *ἔλαττον* & *ἔλαττον* pro afflictione sive pressurā usurpatam, negat esse *linguā*, quam *ἔλαττον* pellant, *Hellinica* propriam; quamvis apud LXX interpretes agnoscat creberrimè sic sumi; quia & apud Græcos poetas in eodem sensu occurrit. Sed

Nec aliud quicquam regerere opus est ad ea, quæ Sect. III. habentur de Evangelistæ verbis illis, Matth. c. 24. v. 51. *διχομεῖται αὐτὸν, ὡς μὴ* & *αὐτὸς ὡστὶ τοῦ ἀποκριθῆναι διδοῖ.* ubi *duplicem* ait à quibusdam *Hebraismum* fieri: alterum in *διχομεῖται*, quod pro *separare* hic sumatur: alterum in *ὡς μὴ* &, quod tamen quidnam sit, nullus dixit. ipse utrumque respuit; quia sc. Homerus *ὡς διαμαρτυρεῖται*, (quod ex Bezæ habet.) Evripides *ὡς μὴ* &, eodem utroque, quod Evangelista, sensu usurparit. Verum *duplicem Hebraismum* qui hic faciant, in eos ego auctores nondum potui incidere. *Hebraismum merum* putare se proficitur V. Cl. Casaribonus, ob *segentia & loca similia*. Joan. c. 13. v. 8. & Apoc. c. 21. v. 8. de hoc sensu *separandi*, quem Bezæ, cum Junio & Piscatore tribuit, nihil adiecit. id fortasse voluerat, quod D. Augustinus opinatur, à Victimis piacularibus transfatuum. In *segentibus* autem tum Camerarius, cum & Bezæ *Hebraismum* haberi existimant. alter, quod *pars hæc communicat, societatem, conjunctionem denotat*. aliter, quod *est inter medium, partem statuens, sic genus dicendi sumptum*.

(253).

domini a dominorum consuetudine in domo servis assignando; proas
se praestiterint. Ea vero quod attinet, quae adversus hanc Pfochemum.
Primo nec constat satis, *si dominorum*, eo loci an id, quod hic dicitur,
significet; de quo alibi differimus. nec Casarbonus, aut quis alius, quam
ego quidem vidi, Hebraismo deputat. Tum nec idem sunt, *si dominorum*,
quae voce usus est Evangelistae, & *dominorum*, quae poeta. Denique nec He-
braismus non esse evincit vox, eodem significatu tragico semel usur-
pata. nec vero tam vox ipsa sic sumpta, quam phrasis integra, quae apud
poetam non est eadem, Hebraismo ac accensatur, facit.

At Sect. 112. lapsus occurrit ridiculus, ab autore, an ab operis interprete, in phrasi illâ Matth. c. 15. v. 33. ἔχουσιν καρτίαν ἑβραϊστικὴν λέγειν ait quidam suspicari, et καρτίαν hic τὸ ἡριθὶ Ἑβραίων respondere, dixere forsitan, præter lingvæ Græcæ usum de hominibus pascendis usurpari. hoc est enim quod rationis vice adjectum illis Pfochenius refert; qia de pascendis proprie, κατὰ γράμματα vescimus, non de hominibus prædicatur, nam τὸ ἡριθὶ respondeat an τὸ ψυχῆ, quod eo vocabulo LXX frequenter interpretentur, ad rem præsentem parum interest. Verum hoc ut evitet Pfochenius, & de hominibus quoque à Græcis usurpari ostendat, Platonis locum ex de repub. l. 2. in hæc verba producit. Εἰς δὲ τὰς πόλεις καταβαλέτω, καὶ εὖ τοὺς ἀνθρώπους ἐκτρέφετω, atq; οὕτως νομοθετήτω. Plato scripsit. Τρεφὼντες inquit, sumus, sive parcorum urbem educantes, quæ alio quam istis(modi) potestale eos pascetes? aut lectionem genuinam Pfochenius non advertit: aut si advertit, mirum non animadvertisse, nihil quicquam pro se facere.

CAPUT. XLII.

Opusculis dicitur & miris pro ingenio, siue indole tali, Hebraismis accensetur. ex Euripide solo dicitur copia in hanc personam mentem adducitur. alia alio sum, quod ex Marone maxime, abeunt, Canaliculo falcino, unde, Ami. pro Ami passiva subjunctum Hebraeorum in id respondet. am apud Euripidem, ipso etiam id falso, aliud sonat. in eadem personam ore gladii cadere, Hebraismus. siue & phrasen Graecam

SEC. 114. *Hebraisimo deputari dicitur, quod Matth. c. 6. v. 23. in illis opdanus dicitur & opdanus torneus oculos pro ingenio suo indole sumitur. et est ceree Hebrais formula illa admodum familiaris; cui nihil obest, si Tragicus unus & alter eadem fere notione aliquando usurpârunt. quæquam si Euripidis *Alceste* exciperis, quod idem forsitan sonuerit. nec *Alceste* ejusdem; nec Callimachi *Brachylogia* quæquam huc faciant, cum oculi aspectus ipsius, non indolis habeant epitheta. De Synesio, etiamsi excipi posset, quod excipiam nihil est necessæ. quod autem ex Virgilio adducitur, quod dixerit.*

Nescio quid interos oculus mihi fascinat agnos: ..
quod aliud plane istis sonare non videt, nihil videt. fascinare est Graecorum βαρμαίνω, quod quasi τὸ βάλλω ὁμιλ. dictum volunt. Grammatici. istud autem aliorum longe abit ab eo, de quo impraesentiarum agitur.

Sec. 813. *ante* pro *ante* Luc. c. 9. v. 23. *passive subjunctum* Hebraismum aliquem respere confirmatur; qia LXX ita id Hebraeorum reddere consueverunt. reclamat Pfochenius: sed unico tantum Evripidis loco ex Jph. Avl. adducto; q; si accuratius attendatur, vix quicquam hoc faciat. verba sunt,

at vero *ἐκεῖ* hic non est idem quod *ἐκεῖ*, nec est causæ quoque efficientis, sed separationis, ac disjunctionis localis index. neque enim separantes respicit, sed eos, a quibus separatur. mirum, hoc ipsum non vidisse, cum verterit, *forasgata a patre & matre* : aut si viderit, illud charitatis illinere voluisse, quod ad rem ipsam nihil facere videret. quod ex Synodis veteribus (Bezæ faciem alluente.) attingit, locum non habet, ubi de Græcâ præfâ agitur.

Seft. 116. qod ⁱⁿ ~~in~~ ^{supra} ~~supra~~ ^{maioribus} ~~maioribus~~ ^{ore} ~~ore~~ ^{gladii} ~~gladii~~ ⁱ ~~i~~ ^{acis} ~~acis~~ ^{cadere} ~~cadere ^{dici} ~~dici
 tur Luc. c. 21. v. 24. & alibi apud LXX interpretes, (qa phrafi apud
 Mk 3
 Hebraeos~~~~

Hebræos nihil tritius) *Hebraismo* meritis recensetur. refragatur tamen & hic Pfochenius, & *parum putum Græcum* esse contendit, quia si *disceps* quasi *geminus*, *disceps* quasi *acutus* *oris gladius*, Evripidi, illud in *Helenâ*, hoc in *Supplic.* sit dictum. At ego unum tantummodo hic queram, tum mihi, Pfocheni, bonâ fide respondeas, si quis *in capite gladii cadere* in pugna celos diceret, nam puritati Latine congruum censeret? tam esse te dictionis Latine imperitum, ut illud assentiri geas nullus credam. quoniam tamen & apud Catullum in *Argonavi.* *ferrum anceps*, & apud Lucretium l. 2. *ancipitem mucronem* legere possis; & si *disceps* apud Evripidem, *gladium ancipitem* ipse reddideris: quod & idem *disceps*, respondet, quavis a *capite*, eo modo *disceps*, *triceps*, *conticeps*, descendat, (utque enim a *capendo*, ut *farceps*, quod nonnullis visum: *ancipem* tum, ut *farceps*, non *ancipitem* progigneret) quia ad *caput* os pertinet, & *caput* pars est.

Ad illa Evangelista Luc. c. 24. v. 49. *Ecce ego mitto vos in mundum, & vos* adnotat Beza. i. *usque* *Sp. Sancti.* *ex celo in vos illabatur.* sic enim loquuntur Hebræi, ut Jud. c. 6. v. 3, 4. Nos autem hunc quoque *Hebraismum*, quia perelegans videtur, libenter retinuimus. Huic adjungit Pfochenius. Sect. 118. illa Apostoli ad Cor. ep. 1. c. 15. v. 53. & *Hebræos ita loqui* agnoscit, Job. c. 8. v. 22. & c. 39. v. 19. Psal. 35. v. 30. & 132. v. 9, 17, 19. quibus alia ejusmodi adjici poterant: hanc pauca, quæ nos alibi concessimus. *Hebraismum* tamen dici Pfochenio non placet. quia *Homerus* sc. *ὁ μῆτις καὶ λόγος ἐν μῆτι*, tamē *ἱλιάς*, quam *Hymno in Admercurium* *ἀνὰ ψῆλον* *ὀνόματι* dixerit: quæ ratio quam sit facilis, quam toties sit indicatum, nihil est opus ulterius facere. Ceterum de formula hujus elegantia, mentes, sed & usum tam apud sacros, quam & externos scriptores, fuisse alibi distinximus.

Matthæi non c. 1. v. 27. prout Pfochenii codices Sect. 119. sed c. 27. v. 52. *et carcerum* *despectu* dicuntur. id est *Hebraismo* *fluxisse*, inquit Pfochenius, *plurique existimant.* & qui ita existimant, nihil est, quam *Hebræis* quam sit familiaris in omni sermone formula illa, nec scire nequeat, qui codices sacros *Hebræicè* *evangelios* vel *leviticè* *antigerit.* Verum id noster dici recte fert. & tam *Græcè*, ut *Latine*, quam *Hebræis* *convenire* contendit. quia *Homerus* neque semel *ἄλκυονος*, de morte *usurpavit*, *ἄλκυονος* *ὀνόματι* *ὀνόματι* *ὀνόματι*. nam quod ex *Arce* *paginâ* *ἀνὰ ψῆλον*, de vocabuli usu isto. Si plerumque sit adnotasse, quod de *usurpatione* *verbi*, quod *separatè* *locus* *Christianis* *designetur*, subiicit, quoniam tunc sint *tracta*, ut sit in *policiâ* *Christianâ* *peregrinus* *planè*, non intelligit? Luc. c.

Luc. c. 1. v. 27. *Ἰωὴδ Δαβὶδ*, pro familiâ Davidicâ, Hebrae lingua idiotismum esse statuitur, inquit Prochenius. Verum tenendum est, inquit, *Græcos eodem quoque modo loqui*; Euripidem utique in *Iphig. Taur.* & in *Supplic.* atque istud nec aut Hebræorum idiotismum non esse, aut esse Græcorum etiam facis confirmat.

CAPUT. XLIII.

Petr. locus Ep. 1. c. 1. v. 9. expenditur. *ἡ δὲ ἡμετέρα*, & *ἡ ἀπὸ* respondere; utrumque hoc mercedem quandoque denotare conceditur. *ἡ δὲ* istuc mercedem Beza. finem malim, merces fidei, vita æterna usquam dicta. tam *ἡ δὲ ἀπὸ* *ἡμετέρα*, quæ *ἡ δὲ* *ἡμετέρα* dicitur. *ἡ δὲ* si novè pro mercede, quo modo præcis sic usurpata? pro mercede Beza acceptum Hebraismo deputat. pro lucro usurpavit Euripides. aliud a lucro merces. *ἡ δὲ* pro irâ, sive excandescentiâ. Beza affingit Prochenius, quæ apud illum non comparent. excandescentiâ cum Cicerone ubi reddidit Beza, non *ἡμετέρα*, aut iram præcipitem, sed gravem designatam voluit. respondet ea *ἡ δὲ* *ἡμετέρα* Hebraico, potius quam *ἡ δὲ* *ἡμετέρα* pro potestate, sive auctoritate, Hebraismus censetur. Herodianum sic usurpasse, nihil hic valet. Lucianus pro licentia tantummodo usus, adducitur. *ἡ δὲ* *ἡμετέρα*, quod Hebræo gaudendo gaudere, & *ἡ δὲ* *ἡμετέρα*, quod Hebræo *ἡ δὲ* *ἡμετέρα* respondet; Hebræorum idiotismi, geminationibus istiusmodi nihil eis tritius. *ἡ δὲ* *ἡμετέρα* usus crebrior, quia collationis gradus non habent. Cor pro anima, eundem idiotismum. *ἡ δὲ* pro eò. *Locus Apoc. c. 19. v. 1.* contra interpretes plerisque à Prochenio explicatus. Dativus pro genitivo an in usu Græcis. Verborum Hesiodi syntaxis ambigua. *ἡ δὲ* pro urbe. *ἡ δὲ* *ἡμετέρα*, & *ἡ δὲ* *ἡμετέρα* Platoni dicta. quorum alterum pariat cum Apostoli dicto ad *Cor. ep. 1. c. 4. v. 4.* alterum cum Regis Ichn effato, *Reg. 1. c. 10. v. 10.* Ad

Illud Petri ep. 1. c. 1. v. 9. *Καὶ ἡμεῖς τὸ πᾶν τῆς
 κτίσεως ὁμιλοῦντες*, Beza; τὸ πᾶν *Hebr.* מְרִיבִין *quod*
declarat & finem & mercedem, eo *quod merces sit*
operis finis, nec satis quadrare censet verbo *καὶ* *ἡμεῖς*,
quod finem reddidere *Vulg. & Eras.* in q̄o & Hejo-
 lius (quod rarius facit) Bezam (cui iniquior esse a-
 lias affolet) probat præfertq̄. Hinc Sect. 122. Pfochenius, *declarat*,
inquit, novè hoc loco τὸ πᾶν, lucrum, mercedem, videturq̄ sibi da-
ctum Hebraicarum vocum מְרִיבִין & אֲפִלּוּ q̄o & finem & merce-
dem significant, eo quod merces sit operis finis. Psal. 19. v. 12. *sed eadem*
vocis huius significatio Græcis quoque scriptoribus profane volissimè est,
q̄i interim de vocabulorum Hebraicorum illorum significatione no- q̄i-
dem somniarunt. tum ex Euripidis Supplicibus locum adducit, in q̄o
 πᾶν pro lucto sumatur. Rem totam paucis dispiciemus. Ego ita-
 q̄e etiam τὸ מְרִיבִין Hebræis pro mercede usurpari perinde ac אֲפִלּוּ
 non abnuam. ita siquidem sumi videtur. Prov. c. 23. v. 18. & c. 24. v.
 14. & 10. tamen finem hic, qui mercedem malim. quamvis enim Au-
 gustinus in Psal. 109. et de verb. apost. 27. *Virum fidei, credere quod*
non vides; nam merces fidei, videre quod credis. et Apostolus ad Rom.
 c. 4. v. 4. insinuet esse etiam mercedem, q̄a ex gratiâ imputatur.
 nusquam tamen in sacrâ paginâ reperio mercedem fidei dictam vitam
 æternam. Ego proinde finem retinuerim; finis utiq̄e nomine id intel-
 ligendo, ad quod fides perducit. sicut ad Rom. c. 6. v. 21. *finis peccati*
mors dicitur; q̄ia ad mortem pervenit. v. 22. *finis vitæ piæ transactæ,*
vita æterna; q̄ia eo tandem pertingit: q̄a tamen non merces, sed
χάρις τὸ δῶν. h. e. ut optime Tertullianus, *donativum Dei* dici-
 tur. de q̄o loco pluribus alibi diximus. nec minus quadrabit τὸ πᾶν,
 finem simpliciter reddere, q̄ia ἀποδοῦναι, reportantes præcesserat;
 q̄am τὸ ἀποδοῦναι. Item ad Coloss. c. 1. v. 5. q̄ia ἀποδοῦναι, *sepositam*
ibi sequatur. recte istic doctissimus interpres, propter spem sepositam
ubi in calis. spem, i. speratam gloriam.

At Pfochenium quod attinet. 1. si τὸ πᾶν, novè hic *lucrum,*
mercedem declarat; quomodo præcis ea notione usurpatum? aut si
 præcis usurpatum, quare novè id hic factum dicitur? Certè quod
 præcis in uls fuit, novum non est. Tum si ea significatio Græcis no-
 vissima est, ecquid novi hic comparet? q̄i enim novum, quod est usu
 ipso notissimum? Adhuc notissimam esse eam unde probatum itur?
 q̄ia sc̄. poeta, & is tragicus, ita semel usurpavit. denique quantum ea
 vocis

voels $\pi\lambda\theta$, apud Apostolum, de q̄a agitur, q̄amq̄ Beza dedit, sig-
nificatio ē q̄a mercedem, non q̄a *lucrum* declarat: nec aut doctissi-
mus interpres sic reddidit, aut Pfochenius ipse, credo, reddiderit.
Reportantes lucrum fidei vestra. at ille, q̄o probet $\pi\lambda\theta$, pro
mercede sumi, locum adducit, in q̄o pro *lucro* sumatur. q̄asi *merces*
& *lucrum* idem sint. at ea diversa esse quis non intelligit? q̄um nec
merces omnis lucro deputetur; nec mercedis rationem *lucrum* omne
in se habeat. Nihil ergo q̄icquam est hic a Pfochenio adductum, q̄od
ad rem ipsam, q̄a de agitur, facit.

Sect. 123. Luc. c. 4. v. 28. $\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$, inquit Pfochenius, *iram* & *qi-*
dem precipitem notare adnotat Beza, ad Matth. c. 17. v. 26. q̄um
Galenus $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$, $\alpha\upsilon\tau\omicron\chi\alpha\lambda\alpha\varsigma$, appellat, *Viderur autem multis hoc*
laco Evangelista respexisse ad Hebraicam dictionem עָצָו q̄a &
iram & *faciem* significat. Plal. 34. v. 17. sed revera idem apud al-
ios Græcos auctores probatos legere est. tum Evrip. in Supplic. & Al-
chyl. in Prometh. vinct. advocat. At primo ad Matth. c. 2. v. 16. q̄em
locum forsitan voluit, hoc tantum Beza, Cicero $\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ *excandescitiam*
interpretatur, q̄em *secus sumus*; & ad Lucam, $\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$, *maius ex-*
candescitiam reddi, q̄am cum vulg. & Erasmi. *iram*. de Galeno,
aut *irā* precipiti, aut *Hebraismo* ipse nihil. Tum $\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$, si pro *ex-*
candescitiam sumas, cum $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ & $\alpha\upsilon\tau\omicron\chi\alpha\lambda\alpha\varsigma$, confundere, ex Græ-
cæ lingvæ usu vix esse videtur. $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ siquidem, sive $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$
Græcis sunt $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, ad *iram* proclives; q̄i in
ira plerumq̄ & breviores, & minus graves. itaq̄ $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$, q̄i
a $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ hos $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ & $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, q̄i in ira diutius persi-
stunt, & $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ existunt, distingvit Philosophus Ethic. Nicom.
l. 4. c. 3. & Beza, cum $\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ *excandescitiam* verti postulat, non
tam $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, q̄am $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$, ex voce vult designa-
tum. Ad hæc, q̄uam sit multi illi, q̄ibus $\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$ Hebræo עָצָו
respondere, eoq̄ respexisse Evangelistam videatur, ego nescio: nec
q̄enquam Pfochenius nominat: nec q̄a ratione quispiam id censuerit,
intelligo. *Excandescitiam* certē $\pi\epsilon\iota\sigma\iota\varsigma$ potius exprimere videtur.
Deniq̄ siq̄i Hebræorum עָצָו eā voce ab Evangelistā repre-
sentatum censuerint, non idcirco negare eos necesse fuit, eam sig-
nificatione eādem scriptoribus aliis quoq̄ usurpata.

Sect. 124. $\delta\epsilon\upsilon\delta\upsilon\mu\acute{o}\varsigma$, pro *autoritate* sive *potestate* usurpata, pro-
ut Matth. c. 28. v. 18. *Hellenistarum*, q̄os nuncupant, *propriam esse*
q̄i volunt. monet Pfochenius. Hos q̄o refellat, Lucianum & Herodia-
num

non inveniat, qui putaret usurpatum; rogatque, an de ipso fuerit Hellenista. iussu nominat, de Graeco parâ pñci qñtus. horum autem cum uterque serioris sit seculi; est per consequens (ut cum Catone loquar Vide Gell. noct. Artic. 1.7. c. 13.) iuxta classem interque, tum de alieno videlicet meminisse, nec obesse naris cum, pronunciantem, a Baso purius Latine reddidit, quam auctor ipse Graeco scripserat, ab altero verò & sic, non pro potestate aut auctoritate, sed pro *facilitate* rationum modo sumitur. quâ mente nec peius inusitatum fuisse hâc est difficile comprobatur: sed hâc proclive forsitan nominare quendam, qui in linguam inheis ivit.

Sect. 125. quod Matth. c. 2. v. 10. *ἡ ἀρχὴ ἰσραὴλ ὑποβόησεν* & *ἐξ ὧν* dicitur; dicitur; duplicem Syriacum, ac Hebraicum habere qui opinantur esse monum, alterum in *ἡ ἀρχὴ ἰσραὴλ* *gavulo pavore*: alterum in *ἰσραὴλ ὑποβόησεν*, magno valde, ut cur non potius, inquit, *Græcismum*? eum Graecis citat hâc pñci, quorum nonnulli cum illi patria faciant. Ceterum qui geminationes illæ quam sunt Hebraeis Syriacæ familiares norit; quæque frequens *ἡ* *ἰσραὴλ* illis usus, quæ collationis gradum utrumque qui exprimant, nominibus desituantur, ut ille, quædā Plochenius in contrariam hâc attulerit, Syriacum, ac Hebraicum, potius quam Hellenisticum, ac Graecismum, formam illam modi deputandas censuerit.

Idem de eodictum isto, quod Sect. 127. dicitur, ex occasione dicitur Evangelici, quod Matth. c. 11. v. 29. Dominus *ὑποτασσάτω ἡ ψυχὴ ὑμῶν τῇ κυρίῳ*, h. e. *humilis corde*, pro *animo* dicitur, congruenter eidem e poëtis Graecis factis multa, quibus *coram* nomen sit eâ mente usurpatum, ac qui quis sit hoc Hebraeis in eum firmare certum, quam Graecis in dictione communem minus solens, illorum plane, non de horum esse idiotismum, sed in adversum contendere, & *ἡ ἀρχὴ ἰσραὴλ* pro *ἰσραὴλ* apud prius oblitiscit, citra habitationem ullam est procacitatem.

Nec hinc abscedit, multum, quod *ἐκ* pro *ex* Matth. c. 2. v. 23. usurpatum; *motum*, ad locum denotet; cum *ὑποτασσάτω*, quietem in loco designet; *ex lingua Hebraica idiotismo descendere existimatur*. Unicus enim ex Aethiopicis, (qui & ad synceras ambigi potest) locus adducitur, quia particula illius usus hic Graecis poëtis in ista facile demonstratur.

Nam quod Sect. 128. habetur de verbis illis Apoc. c. 19. v. 1. *ἡ πόλις ἡ μέγα*, & *ἡ πόλις*, & *ἡ πόλις* τῆς πόλεως, quibus sc. τῆς πόλεως

ut si scia, fumatur, Hebraeorum imitatione, quibus y particula ge-
nitivorum saepe denotat; prout in Psalmorum titulis, וְיָדֹכַר לַיהוָה
non nisi ex אֲדִיר pro מֵאֲדִיר, Psalms Davidis, cum tamen
Græco id non sit imitatum; uti ex Hesiodo patet, q̄ in Theogon-
dicitur,

ΡΕΨΑ ΜΑΛ' Ὡ ΠΕΨΘΩΝ ΓΕ ΔΕΙΔ' ὑποδύξαι. εὐχάς.

Facillimè cuius benevola dea suscipit preces.

ex Terte *scholasticæ*, quæ adnotariis, *rhutores etiam daticum pro genitive ex pars.* Primò, de loci Apocalyplici sensu isto non liqet. et aliorum tant plerique, si non interpretes ualerent, reddant enim constantè, *Salus, & gloria, & honor, & virtus Domino nostro*, tribuantur scilicet (non Domini nostri). Tum nec in Meliodo syntaxis ita elucet satis. ego in quoque Græculus ille, cui nec nisi testibus adductis fidem adhibuerim) *τῷ*, non ab *αὐτοῦ* substantivo, sed a *μεγίστη* pendere consuetum. ut *τῷ μεγίστῳ* dicatur, eo modo & *τῷ ἐν τῇ βεβεροζα*. ut, *ἐνι προπία*. quoniam & alia syntaxis poterat assignari, quæ utique hoc vel illud alicui, i. in ipsius gratiam, fieri dicitur. ita a verbo non a nomine *μεγίστῳ* casum sibi summi teret. proinde nec de dicti Apocaliptici interpretatione; nec de contextus poetici analyti, quam dedi, Grammatici & Philoſophi nobis hic fatiscunt.

Quod Enim Sect. 129. de conciliatione Evangelistæ Matth. c. 2. v. 6. Cum Vate Mich. c. 5. r. 2. ex Drusio; de v. pro mōrē apud Eupri-
pidem ex Beza, nihil habet qd negotium præters attingat. itaq; lu-
bens mitto, & eo magis, qia in loci illius difficultatibus exolvendis, e-
am qam posui, opellam alibi impendi.

Sed nec planis fore sunt, qz Sect. 130. tanquam ad rem efficiendam reservata. loco ultimo comparent. ut, contra qm in re militari fieri solet, *Vetites*, non *veteranos* agmen suis claudere Pfocherius voluisse videatur. prout Paulus ad Cor. ep. 1. c. 4. v. 4. *estis potius milites, Nihil mihi confisus sum.* in Platonem Apolog. est *philo, est pauper* *honoris curam.* *Nec magni, nec parvi mihi confisus sum;* dixisse. et qd Plato idem in Euclyph. *et puerum, etiam me, in se vitat, non in terram cadet quod dixeris.* congruere omnino cum Habito sermone. Reg. 1. 4. 6. 10. v. 10. Qd utrumque citra vtr. detrimentum sive discrimen illius, ad veritas in hac controversia quies, talis sine securis satis illi concesserit.

CAPUT. XLIII.

Summarum. Questionis status genuinus: Utrum Novi instrumenti stylus idem sit plane cum Græcorum prisco, & Hebraismo siue Syri smu penitus uacet. Affirmat Pfochenius. Firmamenti fundus, Centum circiter vocu'æ formulæ uæ Græcis priscis uturpatur, ab Hebraismo vindicata. Adversus hac Exceptiones: 1. produci, qæ Hebraismi ne speciem quidem ullam gerant, missis qæ in fronte ferant. 2. pro priscis nuperos p. offerri. priscos perperam haberi. 3. ex poetica dictione, tragicâ præcipuè, idiotismum non probari. 4. ex linguis Orientalibus multa in Græcam priscam fluxisse. Objectioni occurritur ab odio qd Iudeos Græci prisci profecuti, Pythagoram, Platonem, aliosqæ in Iudeorum legibus ritibusqæ exquirendis versatos. Plato Moses Atticissans. Multa a Iudeis exieros hausisse. Gentis odium non impedit qd miris formulas dicendi altera ab alterâ mutuatur: nec traditos arceret a disquisitione in ejusdem monumenta. A Syris & Peris sumere potuissent qæ a Iudeis ipsis noissent. Denique in sua Cetum istis a Pfochenio prolatis, Sexcenta posse produci, qæ Hebraismum, an Syriismu aperire præ se ferant. Pfochenio adversari, tam qd Hellenisticam oppugnant, qm qd propugnant eandem. Non esse, qd ærè ferat, si eâ istuc libertate agatur, qm in aliis censendis ipse sit usus.

Um autem ad dissertationis Pfochenianæ exitum jam tandem pertigerimus, agere confidentes paulisper, dispiciamus, cecidit toto hoc molimine tanto is egerit, ad causam, quam tuendam susceperat, obtinendam.

Multa itaqæ de lingua Hellenistica nomine, qd mihi quidem (prout sæpius jam dictum) nec soli, *Quam coudrur, merum.*

interum videntur, controversiâ. siquidem quod a Iuriscensulis nostris o-
lan ardidit memini. ubi constat de homine nihil referi de nomine. ubi de
re ipsâ quid pars utraque velit, convenerit, de vocabulis invicem ulterius
digladiari. licet protrahendæ magis quam dirimendæ ac definiendæ
suerit.

Quæstionis status gravior hic est. An *stylus*, quod *Novum Instrumen-*
tum est Græcè conscriptum, sit idem per omnia cum *stylo* illo, quod præci
avtores profani eis temporibus sunt usi, quibus lingua illius pariter ac max-
imè vigebat; an verò sit, quod *Hebraismus*, ac *Syriasmus* non infrequen-
tes admittat. illud Ptochenius obfirmatius affirmat, hoc pernegat. ut-
rumque quod confirmatum daret, centum præterpropter loca producit,
in quibus formulæ phrasæque, quæ pro Hebraïsmis aut Syriasmis habe-
antur, apud præcos illos reperiri contendit.

Atque 1. nonnulla in his pro Hebraïsmis exhibentur, quæ an quisquam
unquam pro ejusmodi habuerit, ex Ptochenio, cum neminem nominet,
non constat: nec verò de quibusdam vero simile videtur. neque, si quis di-
xerit, *Hoc Hebraicum illud exprimit*; vel, *Hoc ab Hebræo non illo sumpt-*
um est; Hebraïsmum idcirco esse necessario affirmat: non magis quam
si quis, *Atavonia hoc Homericæ illi respondet*, vel, *Hoc a Callimacho mu-*
tuatum est Flaccus, dixerit; aut Virgilium, aut Horatium locis illis
propterea Ennii, asseveraret.

2. Occurrunt non paucæ, quæ præcis in usu fuisse non probat. Cum
vel avtores inferioris ævi solos arcessat; vel præcos illos, quos advocat,
minus assecutus, mentem verbis ipsorum ab avtorum sensu diversam,
imo eidem adversam quoque quandoque attribuat.

3. Non desunt, (nec minima pars ista), quæ fuisse temporibus illis
usitata, ex poetarum solummodo, tragicorum præcipue scriptis, ita com-
probatum. atque linguarum idiotisimi ex poetarum, tragicorum maxime,
formulis hæc firmè satis figuntur. alioque ex Catullo, Flacco, Silio,
Statio, qui sunt tamen, pro Hellenismis non haberentur. Ista verò quæ
diximus, si laterculo Ptocheniano detraxeris, centenario numero illi
summa non contemnenda decesserit.

4. Quæ apud præcos illos deprehenduntur aliquoties, Hebræis autem
familiaria opido esse agnoscuntur, ecquid obstat quod minus jure existi-
mentur ab Hebræico loquendi usu defussisse, & ab eâ lingua ad alias ex-
teras propagata?

Ineptum est enim frivolumque plane, quod Sect. 131. Ptochenius.
Non sit, inquit, verisimile, Platonem, Euripidem, Lucianum, &c. ho-

illam, ad Doriem apud istum diverterent. et certe omnibus in univer-
sum rejectis ac sepositis istis, quæ in diatribâ hæc a te sunt disceptata, ni-
hil ambigo, quin hæcænta ferè ex Novo Instrumento, ex Veteris autem
interpretatione Græcâ, (cujus puritatem Pfochenius Sect. 1. 17. etli a
peritè nolit cum illo parem præstare, tacitè tamen pariter assertum it)
summa etiam longè amplior possit depromi, in quibus sermonis Hebræi,
aut Syri characteras linselan; Græci præci (quantum ex monumentis
reliquis potest erui, a viris saltem doctissimis simul ac diligentissimis, qui
curiosissime illa, in forulos quosque angulosque inducendo rursus sunt, est
hactenus deprehensum,) nec vola, nec vestigium ullum compareret. Ut
mihi certè Pfochenius, nisi quod de hominis candore vix inducor ut se-
cijus sentiam, hanc sibi materiam selegisse existimaretur, in quâ ingeni
sui vires experiretur, dum adversus eruditiorum omnium, & parvis qui-
dem utriusque, tum eorum qui Hellenisticam oppugnant, à quibus tamen
stare se palam profiteatur, quam & eorum qui eandem propugnant, tor-
rentem utri pariter sustineret. Candidum verò ingeniumque animi
affectum eo magis proderet, probabique, quo gravatim minus tulit, ubi
quam in aliorum scriptis scilicet examini subijciendis libertatem ipse
adhibuit, eandem in suis ipsius discutiendis ab alio pari jure usurpatum
atque exercitum deprehenderit.

Verissimè Cl. Salmasius de Hellenisticâ part. 1. ad
quæst. 1. rat. 2. pag. 140.

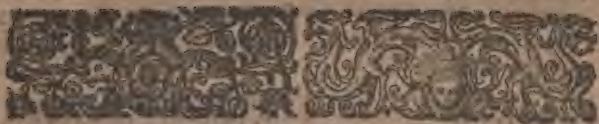
*Evangelium ut multos Hebraismos habet; ita etiam non parva
legendi genera exhibet morè Latina.*

Cartissimè Dan. Heinsius in Exercit. sacris, ad Rom. c. 2.

*Quemadmodum longè ab eorum abesse nos sententiâ fatemur, quod
eandem esse linguam, quâ conceptum Fœdus Novum est, cum rã, quâ
utuntur Græci scriptores, existimant; cum perpetuis altera ab-
hundet Hebraismis, altera recepto Græcis more loquatur: ita non
negarim, utriusque esse quosdam, etiam earum quæ diversæ sunt,
linguarum: quæ subinde tamen fallunt.*

FINIS.

*Index locorum Sacrae Scripturae, quae in
Scriptis hoc citantur, explicantur,
illustrantur.*

- Enf.* c. i. v. i. p. 202. l. 7.
v. 3 p. 35. l. 21.
v. 4 p. 35. l. 19.
v. 5 p. 35. l. 20.
v. 11. l. 2 p. 115.
l. 34. 35.
v. 30. p. 34. l. 15.
c. 2. v. i. p. 29. l. 20.
v. 4 p. 213. l. 27.
v. 7. p. 76. l. 5.
v. 8. p. 162. l. 36.
v. 17. p. 100. l. 25. p. 214. l. 13.
v. 20. p. 63. l. 9. p. 70. l. 13.
v. 23. p. 132. l. 13. p. 133. l. 30.
c. 3. v. 4. p. 91. l. 12. 13. p. 100.
l. 23.
v. 3. p. 214. l. 14.
v. 15. p. 34. l. 12. p. 173. l. 11.
p. 177. l. 14.
c. 4. v. i. p. 120. l. 7. 8.
v. 10. p. 147. l. 23. 24.
v. 26. p. 63. l. 11. p. 71. l. 10.
c. 5. v. 24. p. 124. l. 15.
v. 32. p. 158. l. 9.
- c. 6. v. 2. p. 138. l. 15. p. 140. l. 29.
v. 3. p. 108. l. 19. 30.
v. 4. p. 125. l. 3.
v. 12. l. 3. p. 108. l. 29. 30.
c. 7. v. 6. p. 158. l. 9.
c. 8. v. 8. p. 244. l. 35.
c. 9. v. 6. p. 63. l. 9. p. 70. l. 11.
v. 25. p. 219. l. 19.
c. 10. v. 21. p. 220. l. 15. 16.
c. 11. v. i. p. 144. l. 38.
v. 10. p. 156. l. 1. p. 158. l. 4 p.
159. l. 23.
v. 12. p. 159. l. 24.
v. 14. *ibid.*
v. 16. *ibid.*
c. 12. v. i. p. 64. l. 30.
v. 4. p. 158. l. 10.
v. 11. p. 141. l. 16. 17.
v. 14. *ibid.*
c. 13. v. 5. p. 105. l. 14.
c. 15. v. 2. p. 75. l. 12. p. 163. l. 18.
v. 4. p. 44. l. 38.
v. 6. p. 63. l. 9. p. 70. l. 16.
c. 16. v. 1. p. 115. l. 5.
c. 18. v. 20. p. 147. l. 25.

M m c. 19.

c.39. v.31. p.125. l.7.
 v.37.38. p.214. l.10.
 c.20. v.4. p.126. l.1. p.127. l.35.
 c.21. v.23. p.115. l.26.
 c.22. v.4. p.34. l.29.
 c.24. v.16. p.141. l.15.
 c.25. v.23. p.220. l.18.
 c.26. v.7. p.141. l.15.
 c.29. v.21. p.135. l.28.
 v.29. p.125. l.6.
 c.30. v.3. p.62. l.31. p.66. l.24.
 c.31. v.10. p.236. l.18.
 v.42. p.32. l.37.
 v.53. p.32. l.38.
 c.37. v.30. p.192. l.26.
 c.39. v.7. p.124. l.24.
 v.10. p.124. l.22.
 v.12. p.124. l.24.
 c.40. v.10. p.45. l.27.28.
 c.41. v.13. p.63. l.8. p.69. l.28.
 c.42. v.1. p.245. l.7.
 v.13. p.194. l.15.
 v.32. *ibid.*
 v.36. *ibid.*
 c.43. v.7. p.101. l.23.
 c.44. v.5. p.62. l.18.
 c.45. v.10. p.68. l.15.
 v.12. p.236. l.18.
 c.46. v.15. p.116. l.4.
 v.27. p.103. l.6.
 c.47. v.15.16. p.27. l.35.
 v.26. p.107. l.35.
 c.48. v.12. p.63. l.9. p.70. l.21.
 c.49. v.4. p.127. l.33.34.
 v.9. p.26. l.10.
 v.11. p.166. l.6.
 v.21. p.155. l.19. p.170. l.27.
 c.50. v.23. p.62. l.30. p.66. l.19.

Exod. c.3 v.3. p.149. l.13.
 c.4. v.8. p.142. l.13. p.147.
 l.9.
 v.10. p.149. l.16.
 v.18. p.180. l.18. p.181. l.10.
 c.13 v.13. p.173. l.25.
 c.17. v.3. p.197. l.20.
 c.19. v.12. p.36. l.11.
 c.20. v.6. p.173. l.25. p.175.
 l.11.
 v.18. p.245. l.20.
 c.21. v.3.4. p.112. l.12.
 v.10. p.117. l.11.
 v.17. p.173. l.25.
 v.24. *ibid.*
 c.22. v.8. p.228. l.13.
 v.23. p.138. l.29.
 c.23. v.21. p.39. l.21.
 c.24. v.9. p.184. l.16.
 c.26. v.1. p.47. l.5.6.
 v.33. p.239. l.33.
 c.28. v.3. p.149. l.31. p.150.
 l.33.
 c.29. v.1. p.166. l.5.
 v.45. p.38. l.16.
 c.30. v.10. p.239. l.33.
 c.33. v.11. p.165. l.33.
 c.34. v.7. p.175. l.10.
 v.14. p.39. l.14.
 c.35. v.10. p.150. l.33.
 Levit. c.6. v.16. p.184. l.21.
 v.29. p.239. l.34.
 c.7 v.17. p.184. l.21.
 c.8. v.32. p.184. l.18.
 c.11. v.16. p.171. l.19.
 c.12. v.1. p.115. l.29.

147. *Ex. 14. v. 11. p. 69. l. 32.*

v. 18. p. 184. l. 18.

v. 30. p. 166. l. 9.

C. 15. v. 1. p. 112. l. 25.

C. 16. v. 29. p. 138. l. 3.

C. 18. v. 6. p. 126. l. 7.

v. 14. p. 126. l. 5.

v. 19. p. 115. l. 29.

C. 19. p. 36. l. 11.

v. 19. p. 173. l. 25, 26.

v. 28. p. 107. l. 17, 18.

C. 20. v. 20. p. 124. l. 25.

C. 21. v. 1. p. 107. l. 19.

v. 11. p. 107. l. 20.

C. 22. v. 4. p. 107. l. 17.

C. 23. v. 19. p. 138. l. 3.

*v. 32. *ibid.**

C. 24. v. 11. p. 38. l. 11.

v. 16. p. 38. l. 14.

C. 26. v. 12. p. 38. l. 20.

v. 37. p. 186. l. 21.

150. *Numer. c. 1 v. 3. p. 159. l. 28.*

C. 3. v. 1. p. 65. l. 16.

C. 5. v. 14. p. 149. l. 22, 23.

C. 20. v. 29. p. 72. l. 21.

C. 22. v. 21. p. 101. l. 30.

C. 23. v. 24. p. 26. l. 18.

C. 26. v. 59. p. 62. l. 31. p. 67. l. 3.

C. 30. v. 12. p. 101. l. 33, 34.

*v. 15. *ibid.**

Deutr. c. 2 v. 27. p. 15. l. 3.

C. 4. v. 2. p. 173. l. 26.

v. 12. p. 245. l. 23.

C. 5. v. 19. p. 173. l. 26.

C. 6. v. 4. p. 29. l. 33. p. 31. l. 14.

v. 13. p. 186. l. 6.

C. 8. v. 3. p. 41. l. 18. p. 49. l. 13. p.

50. l. 6.

C. 14. v. 15. p. 172. l. 19.

C. 22. v. 24. p. 137. l. 35.

C. 25. v. 1. p. 84. l. 10.

v. 2. p. 164. l. 8.

C. 27. v. 20. p. 124. l. 29.

v. 21. p. 124. l. 27, 28.

C. 28. v. 60. p. 184. l. 25.

C. 29. v. 3. p. 91. l. 6, 7. p. 94. l. 1.

v. 19. p. 137. l. 16.

C. 32. v. 25. p. 149. l. 16.

v. 37. p. 63. l. 7. p. 69. l. 3.

C. 33. v. 9. p. 175. l. 1.

C. 34. v. 9. p. 149. l. 22.

Joshu. c. 22 v. 18. p. 213. l. 38.

Judic. c. 4. v. 4. p. 137. l. 30.

C. 6. v. 3. 4. p. 254. l. 17.

C. 10. v. 14. p. 69. l. 10.

C. 13. v. 13. p. 36. l. 4. p. 38. l.

34.

C. 15. v. 1. p. 125. l. 15.

C. 16. v. 9. p. 247. l. 10.

C. 18. v. 2. p. 163. l. 17.

v. 6. p. 179. l. 6. p. 180. l. 20. p.

181. l. 33.

C. 19. v. 1. p. 214. l. 31.

v. 22. p. 228. v. 14.

Ruth. c. 3. v. 7. p. 139. l. 33.

C. 4. v. 1. p. 40. l. 6.

v. 5. p. 214. l. 16.

v. 16. p. 65. l. 11.

v. 17. p. 95. l. 10.

1. Reg. c. 1 v. 17. p. 180. l. 19.

M m 2

c. 2

- v. 24 p. 124 l. 26.
 c. 4 v. 15 p. 158 l. 12.
 c. 8 v. 50 p. 184 l. 36, 37.
 c. 9 v. 22 p. 50 l. 2.
 c. 10 v. 4 p. 181 l. 13, 14.
 v. 20, 21 p. 161 l. 26.
 c. 13 v. 1 p. 154 l. 9 p. 158 l. 16.
 c. 14 v. 25 p. 249 l. 2.
 v. 47 p. 154 l. 19 p. 160 l. 30.
 c. 15 v. 1 p. 147 l. 15.
 v. 22 p. 149 l. 33.
 c. 17 v. 10 p. 26 l. 17, 18.
 v. 22 p. 181 l. 14.
 c. 18 v. 10 p. 51 l. 15.
 v. 19 p. 64 l. 15.
 c. 19 v. 10 p. 71 l. 21.
 c. 20 v. 13 p. 180 l. 8.
 v. 42 p. 186 l. 19.
 c. 21 v. 3 p. 40 l. 16.
 v. 13 p. 51 l. 14.
 c. 22 v. 24 p. 88 l. 7.
 c. 24 v. 6 p. 161 l. 21.
 c. 25 v. 44 p. 64 l. 16.
 c. 26 v. 11 p. 161 l. 21.
 v. 16 p. 163 l. 15.
 c. 30 v. 21 p. 181 l. 14.
 2. Reg. c. 1 v. 16 p. 227 l. 23.
 c. 2 v. 10 p. 159 l. 36.
 c. 3 v. 3, 4 p. 67 l. 9.
 v. 14 p. 44 l. 16.
 v. 19 p. 64 l. 18.
 c. 6 v. 22 p. 64 l. 14.
 c. 8 v. 10 p. 181 l. 14.
 c. 11 v. 4 p. 125 l. 25, 26.
 v. 7 p. 181 l. 17.
 c. 12 v. 5 p. 163 l. 12.
 v. 24 p. 115 l. 17.
 c. 13 v. 5 p. 51 l. 12.
 v. 28 p. 139 l. 35.
 c. 14 v. 2 p. 51 l. 13.
 c. 15 v. 9 p. 180 l. 8, 9.
 c. 16 v. 8 p. 149 l. 12.
 c. 19 v. 7 p. 185 l. 33.
 c. 21 v. 8 p. 62 l. 25 p. 64 l. 11.
 c. 22 v. 1 p. 214 l. 23, 24.
 c. 24 v. 1 p. 63 l. 1 p. 67 l. 17.
 3. Reg. c. 1 v. 6 p. 62 l. 32 p. 67 l. 7.
 v. 30 p. 185 l. 33.
 v. 38 p. 227 l. 22.
 c. 2 v. 37 p. 114 l. 14, 15.
 v. 42 p. 214 l. 15.
 c. 3 v. 8 p. 185 l. 33.
 c. 4 v. 30 p. 162 l. 30.
 c. 8 v. 50 p. 185 l. 7, 8.
 c. 12 v. 19 p. 184 l. 34.
 c. 13 v. 20 p. 127 l. 25.
 c. 14 v. 2 p. 51 l. 15, 16.
 v. 21 p. 158 l. 12.
 c. 19 v. 3 p. 109 l. 12, 13.
 v. 10 p. 29 l. 22.
 c. 21 v. 28 p. 138 l. 30.
 c. 22 v. 15 p. 181 l. 31.
 v. 28 p. 63 l. 9 p. 70 l. 26.
 v. 36 p. 148 l. 32, 33.
 4. Reg. c. 1 v. 1 p. 184 l. 32.
 c. 2 v. 3 p. 165 l. 32.
 v. 14 p. 33 l. 27.
 c. 3 v. 3 p. 184 l. 27.
 v. 11 p. 165 l. 31.
 v. 27 p. 50 l. 3.
 c. 4 v. 19 p. 179 l. 1.

c.5. v.19. p.180. l.21.

v.27. p.184. l.20.

c.6. v.8. p.49. l.67.

v.33. p.138. l.30.

c.8. v.17. p.158. l.12.

v.26. *ibid.*

c.9. v.1. p.165. l.31.

v.4. p.155. l.6.

v.9. p.165. l.18.

c.10. v.10. p.159. l.34.

c.11. v.21. p.158. l.13.

c.14. v.10. p.138. l.30.

c.18. v.7. p.184. l.31.

v.20. p.184. l.35.

c.24. v.1. p.184. l.32.

v.17. p.64. l.23. p.65. l.38.

v.20. p.184. l.31.

1. *Annal.* c.3. v.13. p.66. l.12.

v.16. p.62. l.28. p.65. l.22.

29.

v.23. p.66. l.12.

c.5. v.25. p.184. l.30.

c.18. v.12. p.161. l.5.

c.21. v.1. p.67. l.29. p.68. l.6.

v.15. p.135. l.1.

c.26. v.8. p.149. l.17.

2. *Annal.* c.7. v.3. p.185. l.

10.

v.22. p.139. l.1.

c.8. v.18. p.26. l.7.

c.9. v.10. p.26. l.7.

c.10. v.19. p.184. l.33.

c.13. v.18. p.90. l.30.

c.14. v.11. p.90. l.31.

c.16. v.7.8. *ibid.*

c.18. v.26. p.36. l.8.

c.25. v.15. p.139. l.1.

c.28. v.6. p.163. l.17.

c.30. v.5. p.148. l.23.

c.35. v.7. p.166. l.10.

c.36. v.10. p.64. l.23.

v.14. p.185. l.8.

v.22. p.148. l.25.

Ezr. c.1. v.1. p.148. l.27.

c.4. v.1. p.163. l.22.

v.3. p.23. l.24.

c.6. v.19. p.163. l.22.

c.10. v.7. p.148. l.28.

Nehem. c.9. v.2. p.183. l.29.

v.6. p.31. l.32.

v.19. p.184. l.4.

Ester. c.1. v.10. p.139. l.28.

v.17. p.144. l.16.

c.2. v.2. p.141. l.19.

c.5. v.9. p.139. l.32.

c.7. v.5. p.38. l.8.

c.8. v.17. p.139. l.36. 37.

c.9. v.4. p.144. l.4.

v.6. p.65. l.13.

v.19. p.139. l.37.

v.22. *ibid.*

v.31. p.147. l.21.

Job. c.1. v.3. p.162. l.32.

v.6. p.140. l.32.

c.2. v.1. *ibid.*

c.4. v.10. 11. p.26. l.21.

v.11. p.166. l.11.

c.5. v.7. p.163. l.30.

v.12. p.186. l.3.

c.6. v.15. p.153. l.11.

M m 3

c.7.

c.7.v.8.p.194.l.15.
 v.20.p.173.l.12.p.178.l.22.
 v.21.p.194.l.15.
 c.8.v.10.p.261.6.
 v.16.p.48.l.17.
 v.22.p.254.l.20.
 c.11.v.2.p.148.l.15.
 v.8.p.153.l.11.
 c.14.v.16.p.178.l.27.
 c.16.v.10.p.184.l.2.
 c.18.v.5.p.241.l.29.
 v.19.p.115.l.27.
 c.22.v.14.p.261.6.
 c.23.v.12.p.34.l.30.
 c.24.v.24.p.194.l.15,16.
 c.27.v.19.p.194.l.16.
 c.28.v.8.p.26.l.19,20.
 v.15,16,17.p.261.5.
 c.29.v.23.p.184.l.3.
 c.30.v.29.p.172.l.19.
 c.31.v.15.p.30.l.12.
 c.33.v.25.p.48.l.13.
 v.35.p.42.l.14.
 c.34.v.29.p.23.l.24.
 c.38.v.7.p.140.l.33.
 c.39.v.19.p.254.l.20.
 v.41.p.166.l.15.
 c.41.v.28.p.163.l.26.
 Hymn. i.v.6.p.51.l.3.
 h.4.v.1.p.153.l.19.
 v.6.p.164.l.8.
 h.7.v.8.p.84.l.11.
 h.9.v.9.p.38.l.28.
 h.15.v.1.p.153.l.28.
 h.16.v.6.p.4.l.11.
 v.10.p.102.l.25.p.107.l.24.
 v.11.p.164.l.9.

h.17.v.4.p.164.l.2.
 v.13,14.p.179.l.10,11.
 h.18.v.1.p.214.l.24.
 v.2.p.38.l.29.
 v.3.p.153.l.27.
 v.16.p.170.l.32.
 v.18.p.90.l.34.
 v.31.p.38.l.30.
 v.36.p.117.l.4.
 h.19.v.1,2,3.p.147.l.27.
 v.3.p.142.l.15.
 v.12.p.256.l.10.
 h.24.v.11.p.175.l.2.
 h.29.v.3.p.175.l.2.
 v.6.p.42.l.18.p.49.l.24.
 v.8.p.42.l.19.p.49.l.25.
 h.30.v.6.p.149.l.18.
 v.20.p.38.l.31.
 h.31.v.3.p.38.l.30.
 h.32.v.7.p.38.l.27,28.
 h.34.v.8.p.247.l.11.
 v.17.p.257.l.14.
 h.35.v.30.p.254.l.20.
 h.37.v.10.p.149.l.16.
 v.16. *ibid.*
 h.39.v.14.p.149.l.16.
 h.42.v.2.p.197.l.19.p.198.
 l.32.
 v.3.p.195.l.20.
 v.4.p.63.l.12.p.71.l.32.
 h.44.v.4.p.38.l.30.
 h.45.v.5.p.117.l.4.
 h.46.v.2.p.38.l.28,29.
 h.51.v.6.p.232.l.29.
 h.54.v.6.p.231.l.24.
 h.56.v.7.p.178.l.7.
 h.59.v.10.p.153.l.23.
 v.13.p.194.l.17.
 v.17.

v, 17, p. 153, l. 13;
 h, 60, v, 5, p. 183, l. 13, 14;
 v, 13, p. 68, l. 31;
 h, 62, v, 1, p. 198, l. 32;
 h, 63, v, 2, p. 197, l. 19, 20, p.
 198, l. 4;
 h, 64, v, 33, p. 162, l. 37;
 h, 65, v, 4, p. 147, l. 20;
 v, 5, p. 153, l. 25;
 h, 66, v, 10, p. 63, l. 11, p. 71, l. 22;
 h, 68, v, 25, p. 38, l. 23;
 h, 72, v, 17, p. 115, v, 25;
 h, 73, v, 6, p. 42, l. 11, p. 45, l. 19;
 h, 76, v, 5, p. 51, l. 19;
 h, 78, v, 7, p. 175, l. 2;
 h, 79, v, 11, p. 163, l. 15;
 h, 80, v, 4, p. 29, l. 23, 24;
 v, 16, p. 155, l. 21;
 v, 19, p. 29, l. 24;
 h, 82, v, 8, p. 184, l. 7;
 h, 86, v, 10, p. 31, l. 32, 33;
 h, 87, v, 3, p. 183, l. 31;
 h, 88, v, 6, p. 230, l. 6;
 h, 89, v, 48, p. 101, l. 8;
 v, 49, p. 243, l. 13;
 h, 90, v, 1, p. 38, l. 27;
 h, 91, v, 12, p. 66, l. 33, 34 p. 186,
 l. 17, 18;
 h, 92, v, 12, p. 62, l. 31;
 h, 97, v, 6, p. 108, l. 30;
 h, 99, v, 6, p. 23, l. 6;
 h, 102, v, 21, p. 163, l. 15, 16;
 v, 27, p. 37, l. 19;
 h, 103, v, 16, p. 194, l. 17;
 h, 104, v, 15, p. 27, l. 35;
 h, 105, v, 27, p. 142, l. 14, p. 147,
 l. 17;
 v, 45, p. 175, l. 2.

h, 108, v, 6, p. 183, l. 14;
 v, 13, p. 68, l. 32;
 h, 110, v, 2, p. 153, l. 29;
 h, 111, v, 3, p. 248, l. 19;
 h, 112, v, 3, 9, p. 248, l. 19;
 h, 114, v, 4, p. 166, l. 11, 12;
 h, 118, v, 23, p. 236, l. 7, 34;
 v, 26, p. 36, l. 27;
 h, 119, v, 8, 9, p. 220, l. 6;
 v, 22, p. 175, l. 2;
 v, 29, p. 235, l. 20;
 v, 33, p. 175, l. 3;
 v, 34, p. 173, l. 27, p. 174, l. 38;
 v, 44, p. 173, l. 27;
 v, 55, *ibid.*
 v, 56, p. 175, l. 3;
 v, 88, p. 173, l. 26;
 v, 100, p. 175, l. 3;
 v, 101, p. 173, l. 26;
 v, 123, p. 113, l. 22;
 v, 133, p. 173, l. 27;
 v, 157, *ibid.*
 v, 166, 167, *ibid.*
 h, 122, v, 6, p. 181, l. 18;
 h, 132, v, 9, p. 254, l. 22;
 v, 11, p. 116, l. 24;
 v, 17, p. 254, l. 22;
 v, 19, *ibid.*
 h, 139, v, 15, p. 42, l. 14, p. 47, l. 25;
 h, 143, v, 2, p. 108, l. 31;
 h, 147, v, 9, p. 166, l. 12;
 h, 148, v, 3, p. 170, l. 28;
 h, 150, v, 1, p. 239, l. 13;

Prov. c, 1, v, 2, p. 150, l. 9;
 c, 3, v, 1, p. 174, l. 25;
 c, 4, v, 19, p. 186, l. 19, 20;
 c, 6, v, 29, p. 127, l. 31, 32.

- c, 7, v, 10, p, 173, l, 12, 13, p, 178, l, 17,
 c, 9, v, 5, p, 184, l, 11,
 c, 10, v, 3, p, 49, l, 14,
 c, 12, v, 5, p, 14, l, 17,
 c, 15, v, 13, p, 140, l, 24,
 v, 15, p, 138, l, 12, p, 139, l, 38,
 c, 17, v, 22, p, 140, l, 22,
 c, 21, v, 20, p, 199, l, 12,
 c, 22, v, 26, p, 232, l, 1,
 c, 23, v, 18, p, 256, l, 16,
 v, 20, p, 232, l, 2,
 v, 24, p, 34, l, 31,
 c, 24, v, 12, p, 173, l, 11, 12, p, 178, l, 12,
 v, 14, p, 256, l, 16,
 v, 20, *ibid.*
 v, 27, p, 34, l, 32,
 c, 25, v, 6, p, 71, l, 36,
 v, 7, p, 63, l, 12,
 c, 26, v, 19, p, 149, l, 13,
 c, 28, v, 7, p, 175, l, 2,

Agur. v, 17, p, 166, l, 12,
 v, 25, p, 44, l, 7,
 v, 26, p, 44, l, 9,
 v, 30, p, 26, l, 19,

Lemuel. v, 5, p, 163, l, 10,
 v, 8, p, 163, l, 11,

Eccles. c, 1, v, 5, p, 38, l, 5,
 v, 10, p, 38, l, 6,
 c, 5, v, 9, p, 38, l, 7,
 v, 12, p, 139, l, 2,
 c, 7, v, 1, p, 219, l, 15,
 v, 4, p, 139, l, 2,
 v, 7, p, 230, l, 19,

 c, 11, v, 1, p, 27, l, 35, 36,
 c, 12, v, 6, p, 163, l, 25,
 v, 7, p, 76, l, 3,
 v, 13, p, 163, l, 25,

Cant. c, 1, v, 1, p, 239, l, 5,

Ezaj. c, 5, v, 1, p, 163, l, 20,
 v, 6, p, 25, l, 4,
 c, 6, v, 9, p, 24, l, 5,
 c, 7, v, 6, p, 50, l, 4,
 c, 8, v, 3, p, 126, l, 2,
 v, 13, p, 33, l, 18,
 v, 14, p, 187, l, 17,
 v, 15, p, 168, l, 20,
 c, 9, v, 6, p, 40, l, 29,
 c, 11, v, 7, p, 26, l, 16,
 v, 14, p, 143, l, 29, p, 182,
 l, 32,
 c, 12, v, 2, p, 33, l, 21,
 c, 13, v, 21, p, 173, l, 20,
 c, 14, v, 12, p, 163, l, 21,
 v, 22, p, 115, l, 27,
 c, 17, v, 6, p, 170, l, 29,
 c, 26, v, 1, p, 214, l, 26,
 c, 28, v, 28, p, 27, l, 36,
 c, 33, v, 12, p, 170, l, 28,
 v, 19, p, 148, l, 1,
 c, 34, v, 13, p, 172, l, 20,
 c, 36, v, 11, p, 148, l, 1,
 c, 37, v, 16, p, 34, l, 33,
 c, 38, v, 9, p, 180, l, 37,
 v, 13, p, 26, l, 16,
 c, 39, v, 15, p, 24, l, 23,
 c, 40, v, 5, 6, p, 108, l, 50,
 c, 41, v, 11, p, 149, l, 14,
 c, 42, v, 8, p, 37, l, 16,
 v, 19, p, 24, l, 12,

 c, 43,

c. 43. v. 10. p. 37. l. 18. p. 211.
l. 21.

v. 20. p. 170. l. 20.

v. 25. p. 37. l. 17.

c. 44. v. 16. p. 247. l. 2.

c. 45. v. 5. 6. p. 31. l. 29.

v. 14. *ibid.*

v. 18. *ibid.*

v. 21. *ibid.*

v. 23. p. 179. l. 16. p. 185.
l. 22.

c. 50. v. 1. p. 230. l. 4.

v. 10. p. 90. l. 34.

c. 59. v. 10. p. 186. l. 26.

v. 14. p. 186. l. 27.

c. 64. v. 5. p. 68. l. 33.

c. 65. p. 158. l. 1.

v. 16. p. 185. l. 30.

v. 23. p. 154. l. 3.

Jerem. c. 1. v. 5. p. 30. l. 15.

v. 10. p. 69. l. 35.

c. 2. v. 28. p. 69. l. 11.

c. 4. v. 15. p. 144. l. 25.

v. 22. p. 224. l. 26.

v. 29. p. 183. l. 15.

c. 5. v. 7. p. 185. l. 34.

c. 6. v. 21. p. 186. l. 20, 21.

c. 10. v. 10. p. 29. l. 25.

v. 22. p. 144. l. 31.

c. 11. v. 11, 12. p. 69. l. 11.

c. 12. v. 1. p. 85. l. 8.

c. 14. v. 1. p. 147. l. 21.

v. 8. p. 33. l. 20.

c. 15. v. 5. p. 181. l. 22.

v. 15. p. 179. l. 5.

c. 18. v. 7. p. 69. l. 35.

v. 9. *ibid.*

c. 22. v. 23. p. 51. l. 14.

c. 31. v. 15. p. 192. l. 28.

v. 16. p. 194. l. 17.

c. 32. v. 13. p. 64. l. 20.

c. 50. v. 39. p. 172. l. 20.

v. 46. p. 144. l. 28.

c. 51. v. 14. p. 102. l. 26.

c. 52. v. 6. p. 34. l. 34, 35.

Thren. c. 1. v. 14. p. 42. l. 11, 12. p.
45. l. 23.

v. 18. p. 35. l. 38.

c. 2. v. 12. p. 27. l. 37.

c. 3. v. 13. p. 163. l. 27, 28.

c. 4. v. 3. p. 172. l. 23.

v. 29. p. 194. l. 18.

Ezek. c. 2. v. 3. p. 184. l. 35, 36.

c. 3. v. 7. p. 175. l. 34.

c. 17. v. 16. p. 50. l. 4.

c. 18. v. 6. p. 126. l. 3, 4.

c. 19. v. 2. 3. p. 26. l. 11.

c. 23. v. 20. p. 112. l. 26.

c. 26. v. 21. p. 194. l. 18.

c. 27. v. 13. p. 105. l. 19.

v. 36. p. 194. l. 18.

c. 28. v. 14. p. 149. l. 23.

v. 19. p. 194. l. 18.

c. 33. v. 4. p. 227. l. 24.

c. 41. v. 12. p. 69. l. 26, 27.

c. 42. v. 12. p. 239. l. 35.

c. 44. v. 16. p. 69. l. 27.

Dan. c. 5. v. 31. p. 154. l. 20. p. 160.
l. 35.

v. 13. p. 40. l. 14.

c. 9. v. 14. p. 139. l. 2.

v. 24. p. 239. l. 32.

N n

c. 12

243. v. 3. p. 83. l. 30.

Hos. c. 8. v. 4. p. 50. l. 5.

c. 10. v. 9. p. 163. l. 6, 7.

Joel. c. 2. v. 21. p. 139. l. 5.

Amos. c. 3. v. 6. p. 139. l. 2.

c. 7. v. 17. p. 4. l. 12.

Jon. c. 3. v. 5. p. 184. l. 9.

c. 4. v. 10. p. 169. l. 9.

Mic. c. 1. v. 8. p. 172. l. 20,

21.

c. 5. v. 2. p. 259. l. 22.

Nahum. c. 2. v. 11. p. 26. l. 22. p. 229.

l. 8. p. 230. l. 24.

v. 12. p. 26. l. 22.

Habbac. c. 2. v. 11. p. 147. l.

24.

Zeph. c. 3. v. 9. p. 31. l. 36.

v. 21. p. 224. l. 26.

Agg. c. 2. v. 12. p. 149. l. 24.

Zach. c. 2. v. 12. p. 184. l. 15.

c. 3. v. 2. p. 184. l. 28.

v. 9. p. 184. l. 29.

c. 8. v. 15. p. 224. l. 26.

c. 9. v. 9. p. 36. l. 2. p. 166. l. 7.

v. 17. p. 27. l. 37.

c. 10. v. 6. p. 51. l. 29.

c. 14. v. 9. p. 30. l. 35.

(274)

Mal. c. 1. v. 6. p. 29. l. 4.

v. 12. p. 69. l. 27.

c. 2. v. 10. p. 30. l. 20.

c. 3. v. 1. p. 39. l. 20.

c. 4. v. 2. p. 48. l. 17.

Mat. c. 1. v. 15. p. 111. l. 3.

v. 19. p. 121. l. 7.

v. 20. p. 135. l. 23.

v. 25. p. 120. l. 9.

c. 2. v. 6. p. 259. l. 21.

v. 10. p. 258. l. 11.

v. 14. p. 19. l. 24.

v. 15. p. 257. l. 16.

v. 16. p. 244. l. 37.

v. 22. p. 258. l. 31.

v. 29. p. 53. l. 35.

c. 3. v. 1. p. 214. l. 30.

v. 7. p. 238. l. 13.

c. 4. v. 3. p. 226. l. 12.

v. 6. p. 186. l. 17.

v. 10. p. 54. l. 22.

v. 24. p. 143. l. 38.

c. 5. v. 6. p. 195. l. 11, 11.

v. 18. p. 136. l. 31.

v. 22. p. 54. l. 22, 19.

v. 26. p. 53. l. 36.

v. 29, 30. p. 54. l. 12.

v. 34. p. 185. l. 35.

v. 35. p. 186. l. 6.

v. 36. p. 185. l. 35.

v. 41. p. 54. l. 2.

c. 6. v. 1. p. 248. l. 19.

v. 22. p. 253. l. 7.

v. 24. p. 67. l. 27.

v. 30. p. 170. l. 22.

c. 7. v. 23. p. 51. l. 6.

c. 8. v. 3. p. 169. l. 25.

v. 12.

v.12. p.164.l.3.
 c.9.v.3. p.244.l.38.
 v.5. p.54.l.17.
 c.10.v.27. p.205. l.8. p.207. l.
 19, 20.
 v.32. p.183. l.22.
 c.11. v.6. p.187. l.29.
 v.9.10. p.54. l.23.
 v.15. p.94. l.31.
 v.19. p.81. l.10.
 v.21. p.54. l.17.
 v.25. p.185. l.14.
 v.29. p.258. l.23.
 c.12.v.12. p.224. l.21.
 v.21. p.89. l.2.
 v.39. p.137. l.21.
 c.13.v.5. p.169. l.11, 12.
 v.6. p.211. l.7.
 v.14. p.94. l.7.
 v.15. p.236. l.17.
 v.19. p.94. l.21.
 v.33. p.54. l.22.
 v.38. p.164. l.4.
 v.57. p.187. l.30.
 c.14.v.30. p.246. l.37.
 c.15.v.33. p.252. l.11.
 c.16.v.3. p.251. l.1.
 v.17. p.55. l.30. 31.
 c.17.v.25. p.54. l.1.
 c.18.v.3. p.158. l.28.
 c.19.v.1. p.248. l.1.
 v.17. p.175. l.4.
 v.20. p.173. l.28.
 c.20.v.34. p.169. l.17.
 c.21.v.5. p.166. l.7.
 v.9. p.54. l.13.
 v.15. *ibid.*
 v.42. p.236. l.4.

c.22.v.16. p.233. l.21.
 v.17. p.54. l.1.
 v.19. *ibid.*
 v.32. p.235. l.9.
 c.23.v.3. p.175. l.12.
 v.7, 8. p.5. l.16, 17.
 v.15. p.163. l.35.
 v.16. p.185. l.36.
 v.18. 20, 22. *ibid.*
 v.23. p.88. l.19.
 c.24.v.12. p.108. l.36.
 v.24. p.54. l.15.
 v.51. p.251. l.24.
 c.25.v.12. p.51. l.8.
 c.26.v.2. p.54. l.16.
 v.18. *ibid.*
 v.24. p.63. l.20. p.73. l.17.
 v.25. p.54. l.17.
 v.33. p.187. l.30.
 v.34. p.128. l.26.
 v.49. p.54. l.17.
 v.74. p.169. l.22.
 c.27.v.15. p.62. l.12, 13.
 v.25. p.228. l.1.
 v.26. p.54. l.8.
 v.27. p.54. l.3.
 v.36. p.176. l.30.
 v.43. p.89. l.6.
 v.51. p.228. l.3.
 v.52. p.254. l.29.
 v.65. 66. p.53. l.37.
 c.28.v.11. p.53. l.37.
 v.18. p.257. l.37.
 v.20. p.175. l.4.
 v.28. p.130. l.12.

Marc. c.1.v.28. p.143. l.38.
 c.2.v.12. p.169. l.14, 15.

Na 3

c. 31

c.3.v.11.p.56.l.13.
 c.4.v.5.p.169.l.12.
 v.34.p.233.l.23.
 c.5.v.34.p.180.l.11.
 v.42.p.169.l.13.
 c.6.v.25.p.240.l.25.
 v.26.p.184.l.38.
 v.27.p.54.l.6.
 c.7.v.9.p.184.l.30.
 v.34.p.169.l.23.
 v.35.p.221.l.2.
 c.8.v.38.p.137.l.21.
 c.9.v.8.p.203.l.28.
 v.18.p.203.l.8.
 v.43.p.54.l.13.
 v.45. *ibid.*
 v.47. *ibid.*
 c.10.v.20.p.173.l.28.
 v.24.p.89.l.6.
 v.35.p.240.l.8.
 v.51.p.54.l.18.
 v.52.p.169.l.23.
 c.12.v.11.p.236.l.33.
 v.12.p.202.l.21.
 v.14.p.54.l.1.
 v.42.p.53.l.36.
 c.13.v.15.p.205.l.20.
 v.22.p.136.l.35.
 v.34.p.102.l.26.
 v.35.p.228.l.11.
 c.14.v.21.p.75.l.17, 18.
 v.36.p.54.l.9.
 v.45.p.241.l.16.
 c.15.v.6.p.62.l.11, 12.
 v.16.p.54.l.8.
 v.16.p.54.l.3.p.60.l.7.
 c.24.v.17.p.205.l.20.
 c.26.v.48.p.169.l.23.

Enc. c.1.v.9.p.161.l.29, 30.
 v.13.p.5.l.23.
 v.27.p.255.l.1.
 v.37.p.145.l.6.
 v.39.p.222.l.26.
 v.42.p.134.l.4.
 v.66.p.174.l.30.
 c.2.v.1.p.222.l.27.
 v.11.p.65.l.13.
 v.19.p.174.l.32.
 v.26.p.243.l.12.
 v.29.p.74.l.15.
 v.51.p.174.l.33.
 c.4.v.2.p.222.l.27.
 v.28.p.257.l.10.
 v.11.p.186.l.17.
 c.5.v.19.p.205.l.20.
 v.35.p.222.l.27.
 c.6.v.12.p.222.l.27.
 v.21.p.196.l.16.
 v.38.p.63.l.10.p.70.l.37.
 v.49.p.169.l.16.
 c.7.v.29.p.81.l.20.
 v.30.p.184.l.38.
 v.35.p.82.l.21.
 v.50.p.180.l.10.
 c.8.v.38.p.137.l.21.
 v.48.p.180.l.10.
 c.9.v.10.p.70.l.16.
 v.22.p.253.l.21.
 v.31.p.77.l.29.
 v.36.p.222.l.27.
 v.46.p.221.l.20.
 c.10.v.16.p.185.l.1.
 v.42.p.219.l.11.
 c.11.v.5.p.28.l.10, 11.
 v.24.p.89.l.7.

(277)

v.28.p.173.l.15.
v.53.p.176.l.20.
c.12.v.3.p.205.l.20.
v.5.p.54.l.14.
v.6.p.53.l.35.
v.8.p.183.l.24.
v.13.p.207.l.20.
v.20.p.63.l.10.p.71.l.1.p.72.
l.24.
v.36.p.75.l.25.p.169.l.24.
v.56.p.251.l.20.
c.14.v.32.p.181.l.22.
c.16.v.8.p.164.l.1.7.
v.9.p.54.l.15.p.71.l.3.
v.11.p.54.l.15.
v.13.*ibid.*
v.21.p.185.l.15.
v.24.p.241.l.28.
c.17.v.31.p.205.l.21.p.207.
l.20.
c.18.v.5.p.250.l.2.
v.9.p.89.l.7.
v.14.p.219.l.12.
v.21.p.173.l.29.
c.19.v.15.p.226.l.11.
v.26.p.176.l.24.
v.33.p.163.l.38.
v.36.p.164.l.5.
c.20.v.1.p.222.l.28.
c.21.v.14.p.174.l.31.
v.23.p.250.l.25.
v.24.p.253.l.35.
c.22.v.22.p.75.l.18.
v.63.p.176.l.34.
c.23.v.7.p.222.l.28.
c.24.v.18.p.222.l.8.
v.49.p.254.l.15.
c.27.v.54.p.176.l.32.

Ann. c.1, v.1, p.101, l.2, p.
202, l.4.
v.2.p.202.l.5.
v.10.p.57.l.1.
v.12.p.88.l.32.
v.13.p.55.l.12.
v.14.*ibid.*
v.15.p.221.l.27.
v.31.p.56.l.9.
v.33.p.66.l.10.p.211.l.5.
p.212.l.1.
v.34.p.211.l.5.p.212.l.1.
v.41.p.54.l.15.
c.2.v.11.p.88.l.26.
v.15.p.54.l.7.
v.23.p.88.l.32.
c.3.v.6.p.56.l.10.
v.8.p.52.l.19.p.55.l.38.
v.15.p.88.l.26.
v.16.p.56.l.37.p.88.l.26.
v.18.p.88.l.26.32.
v.21.p.187.l.38.
v.36.p.88.l.26.p.101.l.10.
c.4.v.6.p.229.l.5.
v.14.p.195.l.10.p.198.l.38.
v.24.p.56.l.9.
v.25.p.54.l.16.
v.39.p.88.l.26.
c.5.v.9.p.54.l.20.
v.13.p.234.l.12.
v.45.p.88.l.38.
c.6.v.29.p.88.l.27.
v.35.p.88.l.27.p.195.l.10.
p.198.l.27.
v.40.p.88.l.27.
v.47.*ibid.*
c.7.v.5.p.88.l.27.
v.31.*ibid.*

N n.3 v.38.

v. 38. *ibid.*
 v. 39. p. 56. l. 11. p. 88. l. 27.
 v. 48. p. 88. l. 27.
 c. 8. v. 30. p. 88. l. 27.
 v. 51, 52. p. 101. l. 10. p. 175.
 l. 4, 5.
 v. 55. p. 175. l. 5.
 c. 9. v. 34. p. 233. l. 2.
 v. 35. 36. p. 88. l. 28.
 c. 10. v. 42. p. 88. l. 10.
 c. 11. v. 25. p. 88. l. 28.
 v. 26. p. 88. l. 28. p. 91. l. 14. p.
 101. l. 1.
 v. 33. p. 62. l. 5.
 v. 37. p. 60. l. 6.
 v. 45. p. 88. l. 28.
 v. 48. *ibid.*
 c. 12. v. 11. p. 88. l. 25.
 v. 31. p. 56. l. 28.
 v. 36. p. 88. l. 28, 34.
 v. 37. p. 88. l. 29.
 v. 42. *ibid.*
 v. 44. *ibid.*
 v. 46. *ibid.*
 v. 58. p. 185. l. 1.
 c. 13. v. 1. p. 78. l. 45.
 v. 4. p. 54. l. 2.
 v. 8. p. 251. l. 32.
 c. 14. v. 1. p. 88. l. 29.
 v. 12. *ibid.*
 v. 15. p. 175. l. 5.
 v. 21. *ibid.*
 v. 23, 24. *ibid.*
 v. 30. p. 56. l. 28.
 c. 15. v. 10. p. 175. l. 5.
 v. 19. p. 57. l. 4.
 v. 20. p. 173. l. 9. p. 175. l. 18.
 c. 16. v. 9. p. 88. l. 29.

v. 11. p. 56. l. 28.
 v. 19. p. 57. l. 8.
 v. 33. *ibid.*
 c. 17. v. 6. p. 175. l. 5.
 v. 9. p. 241. l. 3.
 v. 11. p. 57. l. 8.
 v. 12. p. 168. l. 33.
 v. 14. p. 57. l. 8.
 v. 16. *ibid.*
 v. 19. p. 57. l. 5.
 v. 20. p. 88. l. 29. p. 241. l. 3.
 v. 23. p. 240. l. 25.
 c. 18. v. 28. p. 54. l. 3.
 v. 33. *ibid.*
 c. 19. v. 9. p. 54. l. 3.
 c. 20. v. 16. p. 54. l. 19.
 v. 27. p. 246. l. 28.
 v. 29. p. 245. l. 10.
 All. c. 1. v. 15. p. 222. l. 28, 29.
 c. 2. v. 6. p. 144. l. 9.
 v. 18. p. 222. l. 19.
 v. 27. p. 102. l. 25. p. 223.
 l. 5.
 v. 30. p. 116. l. 24.
 v. 31. p. 102. l. 25.
 v. 41. p. 106. l. 5.
 v. 43. p. 106. l. 5.
 c. 3. v. 5. p. 78. l. 3.
 v. 23. p. 106. l. 5.
 c. 6. v. 1. p. 222. l. 29.
 c. 7. v. 9. p. 149. l. 27.
 v. 14. p. 103. l. 7. p. 106. l. 6.
 v. 34. p. 93. l. 2.
 v. 41. p. 222. l. 29.
 c. 8. v. 23. p. 233. l. 6.
 c. 9. v. 25. p. 46. l. 1.
 v. 37. p. 222. l. 29.

v. 2, p. 203, l. 21, p. 207, l. 13,
 v. 43, p. 88, l. 30, 38,
 c. 11, v. 15, p. 202, l. 52,
 v. 27, p. 22, l. 30,
 c. 13, v. 20, 21, p. 159, l. 38,
 v. 39, p. 88, l. 35,
 c. 14, v. 23, p. 88, l. 30,
 c. 15, v. 5, p. 175, l. 6,
 v. 24, *ibid.*
 c. 16, v. 24, p. 173, l. 30,
 v. 31, p. 88, l. 38,
 v. 37, p. 233, l. 23,
 c. 17, v. 25, p. 220, l. 21,
 c. 18, v. 6, p. 227, l. 19,
 c. 19, v. 6, p. 88, l. 30,
 v. 12, p. 54, l. 5,
 c. 20, v. 11, p. 249, l. 33,
 v. 21, p. 88, l. 20,
 v. 22, p. 56, l. 4,
 c. 21, v. 38, p. 54, l. 4,
 c. 22, v. 19, p. 89, l. 1,
 v. 35, p. 54, l. 4,
 c. 24, v. 20, p. 173, l. 31,
 v. 25, p. 88, l. 21,
 c. 26, v. 25, p. 150, l. 7,
 c. 28, v. 26, p. 94, l. 7, 8,
 Rom. c. 1, v. 3, p. 55, l. 13,
 c. 2, v. 9, v. 106, l. 3,
 v. 26, p. 173, l. 32,
 c. 3, v. 20, p. 55, l. 14, p. 108, l.
 30, 31, p. 112, l. 22,
 v. 25, p. 88, l. 25,
 v. 39, p. 87, l. 20,
 c. 4, v. 3, p. 70, l. 17, 18,
 v. 4, p. 256, l. 20,
 v. 5, p. 89, l. 1,
 v. 24, *ibid.*

c. 5, v. 7, p. 248, l. 11,
 v. 19, p. 83, l. 34,
 c. 6, v. 6, p. 112, l. 33,
 v. 19, p. 55, l. 14,
 v. 21, 22, p. 256, l. 23, 24,
 c. 7, v. 3, p. 137, l. 28,
 v. 15, p. 51, l. 3,
 v. 17, p. 51, l. 4, p. 232, l. 38,
 v. 18, p. 55, l. 15, p. 112, l. 27,
 v. 23, p. 232, l. 38,
 c. 8, v. 1, p. 55, l. 16, p. 56, l.
 14,
 v. 4, p. 55, l. 16,
 v. 5, p. 55, l. 16, p. 56, l. 15,
 v. 6, p. 55, l. 17,
 v. 8, 9, *ibid.*
 v. 13, p. 55, l. 18,
 v. 15, p. 54, l. 10, p. 150, l. 3,
 c. 9, v. 29, p. 29, l. 12, p. 54,
 l. 19,
 v. 32, p. 186, l. 16,
 v. 33, p. 88, l. 36,
 c. 10, v. 9, p. 183, l. 37, 38,
 v. 11, p. 88, l. 36,
 v. 14, p. 88, l. 30,
 c. 12, v. 3, p. 41, l. 29, 30,
 c. 13, v. 1, p. 106, l. 4,
 c. 14, v. 11, p. 179, l. 17, p. 185,
 l. 19, 20,
 v. 13, p. 187, l. 16,
 v. 21, p. 186, l. 23, p. 187,
 l. 14,
 c. 15, v. 12, p. 89, l. 2,
 c. 16, v. 20, p. 233, l. 20,
 1. Cor. c. 1, v. 4, p. 21, l. 10,
 v. 17, p. 150, l. 11,
 v. 19, p. 185, l. 1,
 c. 3,

c. 3, v. 13, p. 112, l. 13, 12, p.
 215, l. 20,
 c. 4, v. 4, p. 259, l. 29,
 v. 9, p. 50, l. 13,
 c. 7, v. 1, p. 127, l. 38,
 v. 3, p. 116, l. 38, p. 117, l. 1,
 p. 121, l. 22,
 v. 4, p. 112, l. 29,
 v. 24, p. 132, l. 29,
 v. 26, p. 250, l. 26,
 v. 34, p. 130, l. 6, p. 135, l. 16,
 c. 8, v. 3, p. 42, l. 21, p. 50, l. 25,
 c. 10, v. 8, p. 242, l. 32,
 v. 17, p. 28, l. 12,
 c. 11, v. 5, p. 135, l. 17,
 v. 33, p. 45, l. 38,
 c. 12, v. 10, p. 56, l. 16,
 v. 11, p. 233, l. 22,
 c. 13, v. 12, p. 42, l. 22, p. 50,
 l. 21,
 c. 14, v. 20, p. 158, l. 28,
 c. 15, v. 2, p. 238, l. 5,
 v. 45, p. 133, l. 34,
 v. 50, p. 55, l. 34,
 v. 53, p. 254, l. 20,
 a. Cor. c. 1, v. 9, p. 69, l. 7,
 v. 10, p. 88, l. 38,
 c. 2, v. 14, p. 42, l. 21, p. 50, l. 8,
 c. 4, v. 4, p. 52, l. 20, p. 56, l. 27,
 p. 67, l. 28,
 c. 6, v. 4, p. 250, l. 26,
 v. 15, p. 54, l. 11,
 c. 9, v. 9, 10, p. 248, l. 20,
 c. 11, v. 22, p. 116, l. 10,
 c. 12, v. 7, p. 54, l. 21,
 v. 10, p. 250, l. 26

Gal. c. 1, v. 16, p. 55, l. 57,
 c. 2, v. 16, p. 88, l. 30, 31,
 v. 21, p. 185, l. 1,
 c. 3, v. 6, p. 70, l. 18,
 v. 26, p. 88, l. 23,
 c. 4, v. 4, p. 130, l. 6, p. 133,
 l. 13,
 v. 6, p. 54, l. 10,
 v. 8, p. 42, l. 22, p. 50, l. 30,
 c. 5, v. 19, p. 55, l. 19,
 c. 6, v. 1, p. 56, l. 15, p. 150, l. 1,
 v. 12, p. 173, l. 31,
 v. 14, p. 57, l. 10,

Eph. c. 1, v. 6, p. 153, l. 32,
 v. 13, p. 88, l. 35,
 v. 15, p. 88, l. 23,
 v. 17, p. 142, l. 30, p. 150, l. 3,
 v. 18, p. 149, l. 29,
 c. 2, v. 1, p. 233, l. 4,
 v. 2, p. 163, l. 36,
 v. 3, p. 55, l. 20, p. 164, l. 9,
 c. 3, v. 17, p. 14, l. 29,
 c. 4, v. 24, p. 150, l. 5,
 c. 5, v. 6, p. 163, l. 36,
 v. 8, p. 164, l. 6,
 c. 6, v. 12, p. 55, l. 31, p. 56,
 l. 32,

Phil. c. 1, v. 13, p. 54, l. 4, p.
 62, l. 23,
 v. 25, p. 63, l. 14, 25, p. 72, l.
 26, p. 221, l. 3,
 v. 29, p. 88, l. 31,
 c. 2, v. 11, p. 179, l. 17, p. 185,
 l. 21,
 v. 19, p. 89, l. 1,

v. 24,

v. 24, p. 89, l. 5;
c. 3, v. 3, 4, *ibid.*

Colof. c. 1, v. 4, p. 88, l. 23;

v. 5, p. 156, l. 25;

v. 11, p. 149, l. 28;

v. 13, p. 153, l. 31;

c. 2, v. 5, p. 88, l. 21;

v. 13, p. 233, l. 4;

v. 14, p. 50, l. 15;

v. 20, p. 249, l. 25;

c. 3, v. 5, p. 112, l. 33;

v. 6, p. 163, l. 37;

1. *Theff.* c. 1, v. 3, p. 153, l. 3;

v. 8, p. 88, l. 22;

c. 4, v. 8, p. 185, l. 2;

2. *Theff.* c. 2, v. 3, p. 163, l. 32;

c. 3, v. 4, p. 89, l. 56;

c. 5, v. 23, p. 56, l. 13;

1. *Tim.* c. 1, v. 16, p. 88, l. 36;

c. 3, v. 13, p. 88, l. 23, 24;

c. 4, v. 10, p. 89, l. 3;

v. 16, p. 83, l. 23;

c. 5, v. 5, p. 89, l. 34;

v. 6, p. 190, l. 15;

v. 12, p. 185, l. 2;

c. 6, v. 17, p. 89, l. 3;

2. *Tim.* c. 1, v. 7, p. 150, l. 2;

c. 3, v. 15, p. 88, l. 24;

c. 4, v. 6, p. 63, l. 14, p. 72, l. 31, p. 74;

l. 8, 20, 21, p. 78, l. 15;

v. 13, p. 54, l. 7;

Tit. c. 2, v. 13, p. 149, l. 31;

c. 3, v. 5, p. 232, l. 9;

Philem. v. 5, p. 88, l. 22;

Hebr. c. 1, v. 1, p. 187, l. 37;

v. 2, p. 56, l. 25;

v. 3, p. 153, l. 33;

v. 8, p. 150, l. 4;

v. 12, p. 37, l. 13;

v. 14, p. 56, l. 12;

c. 2, v. 9, p. 101, l. 12, p. 243;

l. 11;

v. 13, p. 89, l. 17;

v. 26, p. 101, l. 8;

c. 4, v. 9, p. 54, l. 21;

c. 5, v. 7, p. 55, l. 8;

c. 7, v. 18, p. 185, l. 7;

c. 9, v. 3, p. 239, l. 34;

v. 26, p. 185, l. 7;

c. 10, v. 28, p. 185, l. 22;

c. 11, v. 3, p. 56, l. 26;

v. 5, p. 101, l. 8;

c. 12, v. 23, p. 56, l. 12;

c. 13, v. 15, p. 185, l. 13;

Jac. c. 2, v. 10, p. 175, l. 6;

v. 24, p. 245, l. 1;

v. 26, p. 52, l. 19, p. 56, l. 3;

c. 3, v. 6, p. 54, l. 14;

c. 5, v. 4, p. 29, l. 12, p. 54, l. 20;

1. *Petr.* c. 1, v. 9, p. 256, l. 1;

v. 13, p. 89, l. 4;

v. 14, p. 232, l. 15;

v. 21, p. 88, l. 31;

c. 2, v. 6, p. 88, l. 36;

v. 8, p. 186, l. 15, p. 187, l. 16;

c. 3, v. 5, p. 89, l. 4;

- v. 7, p. 111, l. 18.
 v. 20, p. 103, l. 7, p. 106, l. 7.
 c. 5, v. 5, p. 42, l. 11, p. 45, l. 15.
 2. *Prax.* c. 1, v. 15, p. 74, l. 38 p.
 77, l. 33.
 c. 2, v. 7, p. 23, l. 11.
 v. 14, p. 130, l. 11, p. 137, l.
 12, p. 164, l. 11.
 3. *Joan.* c. 1, v. 1, p. 236, l. 17.
 v. 5, p. 33, l. 25.
 c. 2, v. 3, 4, 5, p. 175, l. 6.
 v. 15, p. 57, l. 11.
 c. 3, v. 22, p. 175, l. 6, 7.
 v. 23, p. 88, l. 33.
 v. 24, p. 175, l. 7.
 c. 4, v. 8, p. 33, l. 25.
 v. 16, *ibid.*
 c. 5, v. 3, 3, p. 175, l. 7.
 v. 10, p. 88, l. 31, 34.
 v. 13, p. 88, l. 33.
 v. 19, p. 57, l. 6, p. 233, l. 8.
- Jud.* v. 8, p. 185, l. 1, 3.
Apoc. c. 1, v. 3, p. 175, l. 7.
 c. 2, v. 26, *ibid.*
 c. 3, v. 8, *ibid.*
 v. 10, *ibid.*
 c. 4, v. 7, p. 242, l. 26.
 c. 12, v. 6, p. 71, l. 5.
 v. 7, p. 175, l. 8.
 v. 14, p. 71, l. 7.
 c. 16, v. 3, p. 106, l. 8.
 v. 17, p. 189, l. 4.
 c. 18, v. 13, p. 102, l. 8, p. 105,
 l. 16.
 c. 19, v. 1, p. 54, l. 10, p. 258,
 l. 37.
 v. 2, 3, 4, p. 54, l. 10.
 v. 6, *ibid.*
 v. 16, p. 239, l. 2.
 c. 21, v. 8, p. 251, l. 33.
 c. 22, v. 7, p. 175, l. 8.
 v. 9, *ibid.*

*Index Auctorum, extra Sacros Scriptores,
 q̄i in Scripto hoc citantur, notantur, expli-
 rantur, illustrantur, emendantur.*

R. Brabaniel. p.
 35. l. 10.
 R. Abraham
 Esdraides. in
Gen. 4. p. 71. l.
 14. in *Lev.* 12.

p. 115. l. 34. p. 116. l. 1. in
Deut. 32. p. 69. l. 4. in 1,
Reg. 13. p. 159. l. 17. p. 161. l.
 37. in *Hymn.* 17. p. 182. l. 34.
 p. 183. l. 8. in *b.* 82. p. 148. l.
 10. in *Prov.* 9. ibid. l. 17. in
Ezaj. 59. p. 24. l. 25. in *c.* 65.
 p. 157. l. 15. in *Dan.* 8. p. 40.
 l. 18.

Achaus p. 171. l. 12.

Acidalius p. 190. l. 5.

Acron in *Horat.* p. 129. l. 28.

Ælianus var. *hif.* lib. 11. c. 18.
 p. 118. l. 4. s. 12.

Æschylus p. 249. l. 10. in *Jacu-*
latr. p. 130. l. 4. in *Prometh.*

Ignifer. p. 216. l. 36. in *Pro-*
met. *Vind.* p. 93. l. 7. 14. 20.

p. 245. l. 30. p. 257. l. 15.

Æsopus in *fab.* p. 205. l. 21. 24.
 26. 28. p. 229. l. 11.

Afranius in *Sellâ* p. 150. l. 29.

Agathias p. 92. l. 34.

Aleman p. 168. l. 11.

Alexander Aphrodis. *problem.* lib.

1. q. 75. p. 74. l. 3.

Alexander P. R. *epist. decret.* p.
 31. l. 20.

Alexis in *Tarentin.* p. 247. l. 17.

Ambrosius p. 207. l. 22. de *Noc.*
 c. 4. p. 141. l. 3. de *Virg. lib.*

1. ibid.

Sext. Amama p. 55. l. 2.

Ammianus *hif.* lib. 21. p. 77. l.
 24. 25. lib. 22. p. 98. l. 34. lib.

25. p. 77. l. 34. p. 191. l. 3.
 lib. 29. p. 77. l. 26. 27.

Anacreon. p. 191. l. 24. p. 254.
 l. 34.

Angelomus in 1. *Reg.* p. 158. l.
 29. p. 160. l. 25.

Anonymi *Senarius Grac.* p. 94.
 l. 27. 35. p. 220. l. 3.

Anselmus p. 205. l. 9.

Aphthonius in *præexercit. de fab.*
 p. 206. l. 1.

Apostolius in *Param.* p. 191. l. 31.

Appianus *bel. Civil.* lib. 4. p. 75.
 l. 30.

Apulejus *apolog.* p. 92. l. 28. de
Deo Socratis. p. 198. l. 20.

Aquila p. 35. l. 32. p. 49. l. 23. 24.

Aristænetus *epist. lib.* 1. ep. 6. p.
 131. l. 27. ep. 10. ibid. l. 31.

Aristarchus p. 197. l. 12. in *Rheso* p.
 241. l. 18. 31. vido Evripides *Rheso*.
 Oo 2 Aristobu-

Aristobulus *ad Ptolom. Philom.*

p. 262, l. 28,

Aristophanes p. 211, l. 25, p. 218

l. 36, p. 229, l. 27, in *Acharn.*

p. 90, l. 14, p. 127, l. 6, in *Pa-*

ce. p. 246, l. 12, in *Pluto.* p.

144, l. 11, p. 221, l. 10, alt. 1,

sc. 2, p. 193, l. 10, alt. 4, sc. 4,

p. 191, l. 25, sc. 5, p. 126, l. 28,

in *Ranis.* p. 108, l. 37, in *Vespis.*

p. 109, l. 20, p. 191, l. 37, p.

215, l. 36,

Aristoteles p. 191, l. 31, de *animâ*

lib. 2, c. 3, p. 197, l. 6, de *ge-*

nerat. animal. lib. 1, c. 19, p.

115, l. 36, 37, *hist. animal.* lib.

2, c. 8, p. 67, l. 18, lib. 4, c. 9,

p. 126, l. 21, 22, lib. 5, c. 14, p.

125, l. 34, p. 128, l. 2, lib. 6,

c. 21, p. 125, l. 33, c. 22, p.

167, l. 21, 22, de *cal.* lib. 2, c.

12, p. 197, l. 29, *Ethic. Eudem.*

l. 5, c. 5, p. 225, l. 31, *magnor.*

lib. 1, c. 35, *ibid. Nicom. lib.*

4, c. 5, p. 257, l. 26, lib. 6, c. 4,

p. 225, l. 25, sc. 5, *ibid.* l. 28, c.

7, p. 151, l. 1, *poet. c.* 3, p. 225,

l. 21, *polit. lib.* 1, c. 3, *ibid.* l.

23, lib. 7, c. 16, p. 128, l. 4,

in *problem. sect.* 18, *quest.* 6, p.

218, l. 13, *Rhetor. lib.* 1, c.

11, *ibid.* l. 10, lib. 2, c. 12, p.

215, l. 4, c. 13, *ibid.* l. 12, c. 17,

p. 89, l. 14, c. 21, p. 110, l. 31,

32, lib. 3, c. 2, p. 167, l. 27, c.

3, p. 215, l. 7, 14, in *Sophist.*

Elench. p. 243, l. 19, p. 244,

l. 10, *Topic.* l. 3, c. 1, p. 221, l.

6, l. 8, c. 2, p. 116, l. 35, 36,

in *narrat. mirand.* p. 103, l. 26,

Arnobius lib. 2, p. 221, l. 27,

Arrianus. *vide* Epictetus.

Artemidorus de *insomn.* lib. 1, c.

68, p. 195, l. 18, p. 196, l. 35,

38, p. 224, l. 11

Athenæus *dipnosophist.* lib. 2, p.

75, l. 29, lib. 3, p. 37, l. 15, p.

247, l. 10, lib. 4, *ibid.* l. 17,

lib. 5, p. 103, l. 36, lib. 7, p.

247, l. 7, lib. 8, p. 28, l. 3, lib.

12, p. 167, l. 12, p. 191, l. 31,

lib. 13, p. 168, l. 13, p. 172,

l. 13,

Athenæi *Præam.* p. 212, l. 1,

Athenagoras *apolog. pro Christ.*

p. 141, l. 1,

Athenodorus *meenim.* lib. 8, p.

130, l. 16,

Augustinus p. 50, l. 13, in *Gen.*

ad liter. lib. 4, c. 33, p. 213, l.

13, in *Gen. quest.* 3, p. 141, l.

6, in *Exod. quest.* 73, p. 245,

l. 5, c. 22, in *Joan. tract.* 98, p.

50, l. 28, *tract.* 24, p. 97, l. 29,

30, *tract.* 121, p. 245, l. 9, 10,

p. 246, l. 30, 31, de *Civis. Dec.*

lib. 15, c. 23, p. 141, l. 6, 7, c.

pist. 157, p. 107, l. 22, ep. 178,

p. 240, l. 26, ad *Hier.* p. 169,

l. 6, *Homil.* 43, p. 240, l. 29, in

Hymn. 17, p. 183, l. 13, *adv.*

Julian. lib. 3, c. 17, p. 30, l. 17,

18, lib. 5, c. 4, p. 112, l. 29, 30,

locut. lib. 5, p. 225, l. 29, de

morib. Manich. c. 8, p. 48, l.

24, *contr. Petil.* lib. 3, c. 42,

p. 83,

- p. 83, l. 18. *de Trinit. l. 7. c. 8.*
 p. 105, l. 15. *de verb. 2. Apst.*
serm. 1. p. 31. l. 24. Sermon. 11.
 p. 30. l. 11. 16. *serm. 33. p. 101.*
 14. *de verb. Dom. orat. 44. p.*
 98. l. 4.
 Augustini nom. *mirab. S. script.*
lib. 2. c. 13. p. 68. l. 1.
 Avienus *prefat. ad fabul. p. 266.*
 l. 19.
 Avsonius *epigr. 11. p. 245. l. 26.*
Ind. 7. sap. p. 3. l. 27. in Profess.
 7. p. 169. l. 35.
 Basilus Selevc. *orat. 6. p. 141.*
 l. 5.
 Ang. Bassus *miscell. c. 88. p. 191.*
 l. 20.
 Christ. Becmannus in *Origin. Luc.*
 p. 169. l. 38.
 Bernardus p. 196. l. 27.
 Beroaldus p. 160. l. 4.
 Beza p. 50. l. 32. p. 82. l. 6. 8. p. 183.
 l. 30. p. 191. l. 15. in *Mat. c. 1. p.*
 248. l. 12. in *c. 2. p. 257. l. 17. p.*
 259. l. 23. in *c. 10. p. 205. l. 14.*
 in *c. 24. p. 251. l. 28. 33. 36. p.*
 253. l. 32. p. 254. l. 16. in *c. 27.*
 p. 228. l. 2. p. 229. l. 7. in *Mar.*
 10. p. 240. l. 12. in *c. 12. p. 202.*
 l. 20. 27. in *Luc. 1. p. 145. l. 15.*
 in *c. 4. p. 257. l. 10. 18. 27. in*
Joan. 17. p. 240. l. 27. in Act. p.
 144. l. 20. in *c. 10. p. 58. l. 37. p. 59.*
 l. 8. p. 90. l. 20. in *Act. c. 13. p.*
 160. l. 2. in *1. Cor. 2. p. 21. l. 11.*
 in *c. 7. p. 128. l. 14. in c. 13. p. 50.*
 l. 30. in *c. 15. p. 238. l. 8. 17. in*
2 Tim. 4. p. 71. l. 8. in Tit. 3. p.
 232. l. 17. in *2. Petr. 2. p. 137.*
 l. 15.
 Boeshius *de discipli. schol. p. 57.*
 l. 29.
 Jo. Bojlius p. 100. l. 10.
 Borrhans in *1 Reg. 13. p. 160. l. 29.*
 Car. Bovillus in *Adag. p. 155.*
 l. 31.
 Gv. Bradshavus *de justifi. peccat.*
 p. 83. l. 4.
 Broughton p. 26. l. 15. in *concord.*
Script. p. 65. l. 30. p. 66 l. 38.
 Budaus p. 49. l. 21 p. 72. l. 38.
 p. 99. l. 23 p. 148. l. 1. p. 190.
 l. 34.
 Burgesius *adv. Amos. c. 9. S. 9. p.*
 69. l. 38.
 Jo. Buxtorfius *pat. p. 115. l. 33.*
 Jo. Buxtorfius *fil. de ling. Hebr.*
conserv. & propagat. quest. 5.
S. 39 p. 2 l. 1. 2 de orig. ling.
Hebr. p. 43. l. 14.
 Caesar *de bell. Gallic. lib. 4. p.*
 78. l. 29. 30. lib. 6 p. 120.
 l. 29.
 Caesarius *dial. 1. p. 141. l. 9.*
 Jo. Callièrges in *schol. ad Theocr.*
 p. 17 l. 4. 8.
 Callimachus p. 127 l. 12 p. 253.
 l. 13.
 Jo. Calvinus in *Deut. 32. p. 69.*
 l. 13. 18. in *Hymn. 19. p. 147. l.*
 34. p. 148. l. 20. in *Esaj. 65. p.*
 157. l. 22. in *Dan. 8. p. 140.*
 l. 25. in *Joan. 3. p. 56. l. 38.*
 in *c. 4. p. 229. l. 16. in Phil. 1.*
 O 03 p. 74.

- p. 741. 6. in *Col.* 2 p. 249 l. 25.
 Seth Calvisius p. 160. l. 4.
 Camerarius in *Mat.* 12. p. 80. l. 35. p. 81. l. 7. 31. in c. 24. p. 251. l. 36. in *Phil.* 1. p. 77. l. 17.
 R. D. Camius in *Judic.* 13. p. 39. l. 5. in 1. *Reg.* 13. p. 159. l. 17. p. 161. l. 37. in 2. *Reg.* 24. p. 68. l. 11. in 3. *Reg.* 22. p. 70. l. 35. p. 148. l. 33. in 4. *Reg.* 2. p. 33. l. 34. p. 34. l. 1. p. 37. l. 5. in c. 9. p. 16. l. 25. in *Hymn.* 17. p. 182. l. 34. 38. in *Esa.* 65. p. 157. l. 15. in *Thren.* 1. p. 47. l. 34. in *Nah.* p. 230. l. 28. in *Zach.* 14. p. 31. l. 4. in *Radic.* p. 40. l. 24. p. 48. l. 16.
 Ang. Caninius p. 33. l. 10. 11. *Hellenism.* p. 12. l. 13.
 Jul. Capitolinus in *Marc.* p. 219. l. 23.
 Capnio, vide Revchlinus.
 Jacob. Cappellus in *hist. sacr. & exor.* p. 160. l. 6. (qo loco pro Anton. Jacob. est restituendus) p. 162. l. 15.
 Lud. Cappellus in *Spicileg.* p. 117. l. 5.
 Tho. Cartwrightus p. 180. l. 33.
 Casavbonus in *Mat.* 24. p. 252. l. 4. in *Apul. Apol.* p. 92. l. 28. ad *Athen.* p. 87. l. 13. p. 92. l. 28. lib. 3. p. 27. l. 17. lib. 5. c. 10. p. 104. l. 2. lib. 11. c. 13. p. 47. l. 17. in *Serab.* p. 103. l. 35. in *Fontan. & Aug.* p. 16. l. 24. 71. p. 44. l. 25.
 Cassius Hemm. *annal. lib.* 2. p. 213. l. 6.
 Castellio p. 53. l. 37. p. 39. l. 7. p. 40. l. 22. 36. p. 144. l. 22. p. 145. l. 27. p. 150. l. 33. p. 160. l. 27. p. 214. l. 12. p. 229. l. 16. in *Deutr.* 32. p. 70. l. 4. in 2. *Reg.* 24. p. 68. l. 27. in *Phil.* p. 77. l. 17.
 Cato *epist. ad fil.* p. 230. l. 20. cont. *L. Furium.* p. 210. l. 14.
 Catullus p. 254. l. 35. in *Argonaut.* p. 254. l. 8. *epigr.* 4. p. 191. l. 13. *epi.* 65. p. 219. l. 33. in *Epithal.* p. 129. l. 29.
 Lavr. Chadertonus in *Joan.* 15. p. 176. l. 18.
 Charemon in *Baccho.* p. 168. l. 2. in *Pannyg.* p. 172. l. 12.
 Chaldaus Paraphr. p. 64. l. 24. p. 66. l. 18. 27. p. 148. l. 34. p. 158. l. 25. 26. p. 165. l. 23. p. 184. l. 13. in *Esa.* 59. p. 24. l. 27.
 Dan. Chamierus de *Canon Version. lib.* 11. p. 17. l. 13. p. 210. l. 12. 13.
 Mart. Chemnicus *harmon. Evang.* c. 51. p. 196. l. 9. loc. de *justific.* p. 85. l. 6. 29. 33. p. 86. l. 10. 13.
 Chion Platonic. *ep.* 10. p. 221. l. 21.
 Jo. Chrysostomus in *Genes. orat.* 22. p. 141. l. 5. in *Mat. orat.* 15. p. 187. l. 5. in *Joan.* 13. p. 78. l. 4. in 1. *Cor. orat.* 7. p. 96. l. 29. in 2. *Cor.* 4. p. 56. l. 30. in *Phil.* 1. p. 77. l. 18.
 Cicero p. 99. l. 15. p. 110. l. 23. p. 131.

p. 131. l. 23. p. 140. l. 16. p. 237.
 l. 17. *ad Asric. lib. 8* p. 99 l.
 23. *lib. 12. ep. 2* p. 190. l. 13.
 ep. 19. p. 193. l. 28. p. 215. l. 30.
ad Quint. fr. lib. 3. ep. 1 p. 128.
 l. 25. *ad famul. lib. 2. ep. 7* p.
 143. l. 16. *lib. 7. ep. 16* p. 249.
 l. 33. *lib. 14. ep. 14* p. 105. l.
 37. *lib. 16. ep. 9* p. 78. l. 29.
pro Cluent. p. 240. l. 18. pro Li-
gar. p. 13. l. 30. pro Milon. p.
182. l. 14. pro Muren. p. 249.
l. 32. pro Planc. p. 195. l. 24.
post rexit. p. 25. l. 17. in Ferr.
p. 85. l. 18. orat. 2. p. 32. l. 18.
orat. 3. p. 181. l. 31. in Orat. p.
13. l. 8. p. 15. l. 36. de Orat. lib.
2. p. 25. l. 9. p. 44. l. 21. p. 168.
l. 33. lib. 3. p. 196. l. 2. de nat.
Deor. lib. 1. p. 99. l. 29. lib. 2.
p. 249. l. 30. in somn. Scipion.
p. 107. l. 1. de leg. lib. 2. p. 68.
l. 35. de finib. lib. 1. p. 6. l. 21.
p. 22. l. 17. p. 108. l. 12. lib. 2.
p. 13. l. 32. p. 18. l. 33. lib. 3. p.
22. l. 18. Tuscul. lib. 1. p. 216.
l. 1. lib. 2. p. 22. l. 23. lib. 4.
p. 78. l. 9. lib. 5. p. 210. l. 31.
Offic. lib. 1. ibid. l. 32.
 Claudianus in *Fescen. ado. 1* p. 132.
 l. 4.
 Clearchus Peripat. in *Proo. collect.*
 p. 247. l. 4.
 Clemens Alexan. in *hortator. p.*
 119. l. 23. p. 162. l. 21. 16.
Padag. lib. 2. c. 1. ibid. l. 19. c.
 10. p. 128. l. 15. p. 197. l. 37.
lib. 3. c. 2. p. 149. l. 36. Strom.

lib. 1. p. 501. c. p. 282. l. 11. 17.
lib. 3. p. 140. l. 3. lib. 4. p. 73. l.
 24. *lib. 5. p. 94. l. 20. p. 140. l.*
 36. p. 62. l. 22. 31. 33. *lib. 6. p.*
 76. l. 15. p. 156. l. 22.
 Patric. Cocburnus *de vulg. ac*
crass. script. ferm. lib. 2. c. 1. p.
 158. l. 31.
 Jo. Cochius p. 53. l. 13.
 Columella *lib. 4. c. 6. et c. 24. p.*
 171. l. 4. *lib. 6. c. 36. p. 167.*
 l. 37.
 Cornutus p. 16. l. 2.
 Crates p. 151. l. 7.
 Crutervs in *Plur. Cic. p. 190.*
 l. 23.
 Cal. Curio p. 26. l. 38.
 Cyprianus *de mortal. p. 77. l. 37.*
 38.
 Cyrillus *ad Calosyr. c. 17. p. 141.*
 l. 9. *adv. Julian. lib. 9. ibid. de*
Trinit. dial. 2. p. 78. l. 26.
 Dalechampius in *Athen. lib. 3. p.*
 27. l. 17. *lib. 5. p. 103. l. 38. ad*
Plin. lib. 28. c. 2. p. 190. l. 25.
 Demetrius Phalar. p. 145. l. 37.
 Demosthenes p. 24. l. 13. p. 60. l.
 25. *adv. Lep. p. 142. l. 38.*
contr. Near. p. 121. l. 24. 27.
Olynth. 1. p. 203. l. 6. Ol. 2. p.
 61. l. 18. *ad Phil. ep. p. 220. l.*
 24. *Phil. 3. p. 103. l. 23. apud*
Suid. p. 198. l. 1.
 Didymus in *Homer. p. 107. l. 5.*
 Dietericus in *Specim. e Antiqu.*
Biblic. lib. 1. p. 84. l. 33. p.
 85. l. 36. p. 86. l. 10.

Lud.

- Lud. Dievsius in *Mat.* 24. p. 251.
l. 35. in *Act.* 2. p. 144. l. 16.
Rob. Dilingamus p. 180. l. 33.
Dinarchus *apud Suid.* p. 24. l. 3.
Dio. Cass. *hist. lib.* 51. p. 125. l. 10.
apud Iphil. in Hadrian. p.
123. l. 24.
Dio. Prus. *orat.* 3. p. 118. l. 19. *o-*
rat. 24. p. 88. l. 8.
Diadorus Sic. *lib.* 40. p. 142. l.
25.
Diomedes *gram. lib.* 2. p. 27. l. 6.
Dionysius Areopag. p. 254. l. 35.
Dionysius Halicarn. p. 71. l. 20.
Antiq. Rom. lib. 1. p. 2. l. 8.
lib. 4. p. 119. l. 2. *lib.* 6. p. 82. l.
36. in *Rhetor.* p. 9. l. 11.
Dionysius Longinus *de Isoc.* c. 3.
p. 246. l. 26. c. 28. p. 78. l.
34.
Diphilus in *put.* p. 151. l. 18. *apud*
Stob. tom. 2. c. 125. p. 215. l. 27.
El. Donatus *de schemat.* p. 219.
l. 30. in *Ter.* p. 193. l. 36. p. 210.
l. 2.
Jo. Drusus p. 26. l. 18. p. 49. l. 2.
p. 80. l. 4. p. 234. l. 12. 14. 17.
p. 259. l. 22. *Annot. in N. T.*
part. alt. p. 55. l. 30. in *Est.* p.
139. l. 30. *Miscell. lib.* 1. c. 75.
p. 140. l. 7. *observ. lib.* 4. c. 2.
p. 168. l. 18. 19. c. 15. p. 26. l. 3.
lib. 10. c. 4. *ibid.* l. 22. *proverb.*
cl. 1. lib. 2. *adag.* 10. p. 140. l.
15. *lib.* 5. *adag.* 62. p. 155. l.
31. *gest. lib.* 2. c. 11. p. 231. l.
26. c. 44. p. 169. l. 8. in *Tetragr.*
c. 4. p. 168. l. 26.
Dunaus in *Lycophrom.* p. 241. l. 5.
Elias Cretenf. p. 76. l. 31. p. 77.
l. 5.
Ennius in *Annal.* p. 152. l. 21.
lib. 8. p. 219. l. 25. *Iphigen. a-*
pua. Gel. lib. 9. c. 10. p. 123.
l. 33.
Enoch suppositicius p. 140. l. 32.
Epicharmus p. 73. l. 12. p. 76. l. 5.
p. 216. l. 27. p. 244. l. 33.
Epictetus p. 108. l. 7. 17. *dissert.*
lib. 1. c. 9. p. 77. l. 13. c. 14. p.
227. l. 3. *lib.* 2. c. 21. p. 119. l.
6. *lib.* 3. c. 24. p. 189. l. 11.
Enchirid. c. 32. S. 6. p. 128. l.
11. c. 39. p. 114. l. 33. *apud Stob.*
tom. 2. c. 5. p. 104. l. 17.
Epicurus p. 147. l. 3. in *selecl. sent.*
apud Laert. lib. 10. p. 108.
l. 10.
Epiphanius in *ancorat.* p. 105. l. 6.
S. 78. p. 105. l. 7. S. 59. p. 104. l.
2. S. 82. p. 107. l. 29. *heres.* 26.
p. 29. l. 35. *her.* 58. p. 12. l. 13.
her. 69. S. 46. p. 117. l. 8. *her.*
78. S. 17. c. 20. p. 120. l. 9.
10.
Erasmus p. 238. l. 17. p. 239. l. 8.
28. p. 240. l. 24. in *Mat.* 1. p.
121. l. 10. in *Luc.* 4. p. 257. l.
19. in *Phil.* 1. p. 74. l. 29. p. 78.
l. 22. in *Col.* 1. p. 256. l. 5. in
2. *Petr.* 2. p. 137. l. 14. in *A-*
dag. p. 110. l. 22. p. 156. l. 21.
26. 30. in *epist. Eucher. prefat.*
p. 106. l. 33. *ad Senec. prefat.*
p. 99. l. 22.

Thom.

Thom. Epimenius *erat. de ling. A.*
lib. p. 20. 119. p. 22. 129.

Etymologus p. 4. l. 13. 22. p. 137.
 l. 12.

Evcherius in 1. Reg. p. 158. l. 29. p.
 160. l. 25. in *epist. ad Valerian.*
 p. 106. l. 32. p. 107. 12.

Evlogius *apud Phot.* p. 67. l. 25.
 24.

Evagrius in *Max.* p. 109. l. 25.

Euphron. p. 182. l. 23.

Eupolemus *apud Euseb.* p. 160. l. 5.

Euripides p. 24. l. 14. p. 168. l.

11. p. 182. l. 12. p. 216. l. 19.

32. p. 217. l. 2, 11, 15. p. 218. l. 7.

12, 17. p. 219. l. 3, 35. p. 226. l. 17.

p. 237. l. 19. p. 253. l. 13. in *Al-*

cest. p. 193. l. 3. p. 243. l. 14. *An-*

drum. p. 145. l. 29. p. 172. l. 7. *a*

apud Aschen. lib. 15. p. 150. l. 28.

in *Chrysip.* p. 76. l. 15. in *Hecub.*

p. 153. l. 13. p. 172. l. 9. p. 192. l.

11. p. 221. l. 7. p. 233. l. 12. 21. p.

235. l. 38. p. 232. l. 25. p. 243. l. 14.

in *Helena.* p. 254. l. 3. 4. 10. *Hera-*

clid. p. 104. l. 28, 36. v. 529. *ibid.*

l. 33. *Hercul. Fur.* p. 114. l. 22.

v. 451. p. 103. l. 2. in *Hippol. ca-*

ron. p. 192. l. 34. p. 193. l. 1, 14.

p. 225. l. 38. p. 234. l. 24. p. 235. l.

15. p. 236. l. 9. v. 885. p. 128. l.

27, 28. *Iphig. a. Aulid.* p. 249. l.

5. p. 251. l. 29. p. 253. l. 11, 24.

Taur. p. 232. l. 20, 21. p. 255. l. 3.

4. *Ion.* p. 116. l. 16. p. 116. l. 33.

in *Med.* p. 192. l. 8. *Orest.* p. 109.

l. 28, 29. p. 119. l. 4. *Rhes.* p. 146.

l. 12. p. 241. l. 18. 29. 31. in

Suppl. p. 76. l. 6. p. 193. l. 2. p.

241. l. 14. 28. p. 144. l. 3. 4. p.

255. l. 3. 4. p. 256. l. 13. p. 257. l.

15. in *Troad.* p. 92. l. 14.

Eusebius *prepar. lib. 1.* p. 21. l.

21. *lib. 3. c. 13.* p. 94. l. 22, 23.

lib. 5. c. 4. p. 141. l. 2. *lib. 9. c. 22.*

p. 160. l. 5.

Euthymius p. 174. l. 11. p. 171. l. 13.

in *Iliad.* p. 136. l. 9. *lib. 6.*

61. l. 30. *lib. 11.* p. 74. l. 2. *lib. 1.*

p. 107. l. 12. *lib. 10.* p. 152. l. 4.

lib. 10. p. 191. l. 32. p. 200. l. 15.

18. *lib. 10.* p. 24. l. 12. in *Odyss.*

a. p. 2. l. 15. p. 103. l. 31. *ed. 7.*

p. 237. l. 13. *ed. 5.* p. 3. l. 33. *Od.*

v. p. 130. l. 2.

Euthymius in *Joan.* 15. p. 175.

l. 23.

Ezekiel *Tragic.* p. 103. l. 8. p. 126.

l. 18.

Petr. Faber *agonist. lib. 1.* c. 19. p.

235. l. 6.

Fabius, *viz.* Quintilianus.

Favorinus p. 46. l. 11. p. 121. l. 15.

p. 198. l. 8.

Favorinus *Philos. apud Gel. lib. 1.*

c. 21. p. 186. l. 45.

Festus p. 16. l. 3. 5. p. 17. l. 35. p.

152. l. 21.

Forilegium epigram. lib. 3. an. 9.

p. 164. l. 15.

Nic. Frischlinus p. 126. l. 30.

M. Fronto *apud Gel.* p. 22. l. 27.

Galenus p. 257. l. 13. *de affect. pro-*

pr. dig. nosc. & cur. c. 26. p. 178.

l. 32. 35. *de dogm. Hipp. &*

Plat.

P p

Plat.

- Plat. lib. 5. c. 12. p. 49 l. 17.*
in Hippocr. prognost. com. 3. S.
7. p. 24 l. 30, 31. method. med.
lib. 4. p. 148. l. 2. lib. 10. p. 55.
l. 7.
 Theod. Gaza. p. 182. l. 7.
 Avl. Gellius, *Noct. Attic.* p. 134.
l. 18 lib. 1. c. 26. p. 5. l. 2. lib. 2.
c. 2. p. 18 l. 22. c. 9. p. 177. l. 23.
24 c. 25. p. 86. l. 27, 28. c. 26. p.
23. l. 37. c. 29. p. 205. l. 30.
lib. 3. c. 1. p. 196. l. 5. c. 17. p.
216. l. 34. p. 217. l. 3. lib. 9. c.
3. p. 144. l. 12, 14. c. 9. p. 45.
l. 4. c. 10. p. 114. l. 14. lib. 10. c.
22. p. 216. l. 20. p. 217. l. 25.
lib. 11. c. 18. p. 129. l. 18. lib.
12. c. 2. p. 196. l. 3, 4. lib. 13.
c. 8. p. 169. l. 1. c. 28. p. 251.
l. 18. c. 29. p. 41. l. 15. lib. 7. c.
13. p. 258. l. 4.
 Genevenses Interpretes p. 159. l.
 20. p. 162. l. 8. p. 165. l. 21.
 Fr. Georgius, *tom. 1. problem. 330.*
p. 141. l. 4.
 Com. Gethenis p. 151. l. 8. in
Mezridar. p. 3. l. 7.
 Giraldus de Dix, p. 48. l. 32.
 Glossarium p. 103. l. 30.
 Thom. Godvinus, *de ritib. Judaic.*
lib. 4. c. 7. p. 180. l. 33, 34.
 Gracianus *Caus. 2. q. 8. 7. c. 27.*
p. 177. l. 24, 25.
 Gregorius Naz. *orat. in Sacr.*
bapt. p. 77. l. 36, 37. orat. 3. de
pax p. 129. l. 11, 12. in Tetra-
stick. 27. p. 186. l. 38.
 Gregorius Nyss. *de hom. opif. c. 25.*
p. 75. l. 35. c. 26. p. 76. l. 31. c.
27. p. 76. l. 18. de Meles. p. 78.
l. 16. de pramatur. obrep. p.
97. l. 11.
 Gregorius Rom. in *1. Reg. p. 158.*
l. 27. p. 160. l. 20. in Job. lib.
17. c. 2. p. 157. l. 28. c. 10. p.
164. l. 26, 27. in Epist. ad Ja-
nuar. p. 157. l. 24. in Evangel.
homil. 25. p. 107. l. 33, 34.
 Grotius p. 17. l. 18. p. 76. l. 22. p.
 151. l. 9. in *Mat. 1. p. 121. l.*
 1. in *1. Cor. 8. 3. p. 51. l. 1. in*
Excerpt. p. 217. l. 28. de satisf-
action. Christ. c. 28. p. 3. l. 1.
 Dan. Hejinsius p. 123. l. 28. in *Rom.*
 2. p. 164. l. 25. in *Col. 1. p.*
 256. l. 5. in *Aristarch. sacr.*
 p. 55. l. 1, 10. c. 24. p. 62. l. 5, 6.
 c. 28. p. 235. l. 3. in *exercit.*
sacr. c. 3. p. 202. l. 13, 15. lect.
Theocrit. c. 15. p. 118. l. 1. p.
 131 l. 2. in *prolegom. ad Norem.*
 p. 15. l. 5. p. 16. l. 32. p. 165. l.
 1. de *Satyr. Horat. p. 2. l. 37.*
 Helladius *Chrestomath. lib. 4. a-*
pod. Phot. cod. 279. p. 23. l. 30.
 Hemmingius in *Joan. 15. p. 175.*
 l. 35.
 Heracleo *schol. in Homer. p. 107.*
 l. 6.
 Heraclitus p. 3. l. 13. apud *Clement.*
 p. 94. l. 10. ad *Amphid. ep. 1. p.*
 74 l. 38. p. 71. l. 1.
 Herman. *Contractus. p. 160. l. 6.*
 Hermogenes *de invent. tom. 4. c.*
 11. p. 120. l. 22.
 Herodianus

Herodianus *hist.* p. 207. l. 32. p.
204. l. 15. *lib. 6.* p. 175. l. 13.
lib. 7. p. 161. l. 13.

Herodianus *Gram.* p. 10. l. 5.

Herodotus p. 92. l. 33. 34. *lib. 2.*
p. 4. l. 16.

Hervetus p. 205. l. 11.

Hesiodus p. 61. l. 4. 27. 35. p. 87. l.
36. p. 106. l. 29. p. 116. l. 32.
p. 146. l. 35. p. 157. l. 9. p. 182.
l. 18. p. 192. l. 13. p. 214. l.
34. *v. 238.* p. 61. l. 12. *v.*
489. p. 174. l. 4. *v. 119.* p. 174.
l. 7. *in Theog.* p. 108. l. 5. p.
259. l. 4.

Hesychius p. 10. l. 5. p. 12. l. 12. p.
17. l. 4. p. 24. l. 14. p. 46. l. 3. 4.
7. 12. 21. p. 47. l. 18. 19. 21.
p. 48. l. 10. p. 74. l. 2. p. 117. l. 15.
p. 124. l. 13. p. 19. l. 9. p. 139.
l. 17. p. 197. l. 11.

Hieronymus p. 40. l. 21. 37. p. 207.
l. 21. *in Esai.* 50. p. 230. l. 3.
in c. 65. p. 157. l. 10. *in Jon.* p.
169. l. 5. 6. p. 170. l. 7. *in Nab.*
p. 130. l. 28. *in Eph.* 1. p. 44. l.
27. *in c. 4.* p. 45. l. 1. *de Dei*
nom. p. 228. l. 37. *in Epist. ad*
Aug. p. 169. l. 5. 6. *in Epitaph.*
Nepos. p. 78. l. 12. *ad Heayb.*
gest. 11. p. 50. l. 9. 10. *ad Pam-*
mach. p. 44. l. 30. *in prefat. ad*
Evjeb. Chronic. *ibid.* l. 31. *in*
gest. Hebr. p. 71. l. 15. *adv.*
Ruffin. apol. 11. p. 76. l. 38. p.
77. l. 1.

Jer. Hoelclinus *notia in Appolon.*
p. 133. l. 9. 10.

D. Hoelclinus *in notia ad Phil.* p.
75. l. 15.

Homerus p. 116. l. 30. p. 165. l. 11.
p. 197. l. 12. p. 251. l. 28. p. 254. l.
34. *lib. 2.* p. 61. l. 37. p. 106. l. 9.
10. p. 134. l. 16. p. 135. l. 32. 37.
p. 136. l. 1. 2. 7. p. 146. l. 19. p.
17. l. 19. p. 199. l. 23. *lib. 6.*
p. 107. l. 4. p. 214. l. 33. p. 215.
l. 1. 2. *lib. 8.* p. 61. l. 29. 31. *lib.*
6. p. 146. l. 21. *lib. 6.* p. 73. l. 35.
lib. 1. p. 107. l. 3. 7. p. 203. l.
25. p. 208. l. 4. *lib. 2.* p. 146. l.
23. *lib. 4.* p. 110. l. 31. p. 167. l.
12. 2. *lib. 5.* p. 117. l. 15. p. 139.
l. 14. *lib. 8.* p. 61. l. 9. 10. *lib.*
6. p. 151. l. 34. *lib. 8.* p. 171. l.
19. *lib. 2.* p. 166. l. 19. *lib. 7.* p.
203. l. 12. *lib. 4.* p. 41. l. 21. *lib.*
2. p. 111. l. 17. *lib. 4.* p. 41. l.
21. *lib. 2.* p. 118. l. 11. *lib. 2.*
in Hymn in Mercur. p. 254. l.
23. 24. *de Margis.* p. 151. l.
24. *Odyss.* 8. p. 72. l. 39. *od.*
1. p. 16. l. 16. *lib. 2.* p. 118. l. 9.
od. 2. p. 197. l. 24. *od. 1.* p. 78.
l. 27. p. 208. l. 3. 4. *od. 1.* p. 237.
l. 6. *od. 1.* p. 215. l. 8. *od. 1.*
p. 3. l. 31. *od. 2.* p. 237. l. 8.
od. 1. p. 125. l. 36.

Horatius p. 86. l. 27. p. 92. l. 18.
p. 134. l. 18. *in 2. Art. poet.* p.
92. l. 14. *carm. lib. 2.* *od. 1.* p.
239. l. 19. *od. 2.* p. 22. l. 8. 21.
od. 3. p. 92. l. 23. *lib. 3.* *od. 27.*
p. 92. l. 4. *od. 30.* p. 92. l. 7.
11. *Epist. 2.* *lib. 1.* p. 32. l. 13.
15. *ep. 14.* p. 216. l. 3. *ep. 18.* p.
220.

220, l. 38, *firm. lib. 1, fol. 2, p.*
 129, l. 25, *ac. 9, p. 191, l. 1.*
 Hugo Cardinal. in *Deutr.* 32, p.
 69, l. 7, in *1 Reg.* p. 158, l. 30,
 p. 159, l. 25, p. 160, l. 25,
 Hyperides p. 24, l. 34, 35,
 Illyricus in *Joan.* 4, p. 229, l. 16, 17,
 in *c.* 15, p. 175, l. 26,
 Constant. Imperatorius in *Dan.* p.
 40, l. 25, 26, in *discursu Jacobiade*
Danieli praefixo p. 161, l. 9, 10,
 Irenaeus adv. *Valent. lib. 3, c. 7, p.*
 56, l. 29, 30, 33, p. 133, l. 33,
 lib. 4, c. 70, p. 140, l. 36,
 Isidorus Pelus. *lib. 3, ep. 12, p.*
 115, l. 10, ep. 176, p. 132, l.
 5, ep. 243, p. 115, l. 3, p. 132,
 l. 12,
 Isidorus Hispal. *Origen. l. 11, c.*
 1, p. 244, l. 23, *Soliloq. lib. 2, p.*
 140, l. 19,
 Isocrates *Archid. p. 221, l. 4, ad*
Dionys. p. 61, l. 22, 23, 25, l.
 27, in *Nicet.* p. 126, l. 11,
 R. Jajus p. 33, l. 14, p. 32, l. 4, 22,
 p. 45, l. 30, p. 213, l. 19, in
Gen. 30, p. 66, l. 27, 31, in *c.* 31,
 p. 33, l. 15, in *c.* 40, p. 70, l. 6, in
Deutr. 32, p. 69, l. 11, in *1,*
Reg. 13, p. 158, l. 21, p. 159, l.
 16, p. 161, l. 37, p. 165, l. 23, in
3. Reg. 22, p. 70, l. 35, in *4.*
Reg. 3, p. 33, l. 34, in *Job.* 30, p.
 30, l. 10, in *Hymn.* 17, p. 182,
 l. 14, p. 183, l. 12, p. 184, l. 9,
 in *19, p. 49, l. 35, in Esay.* 59, p.
 24, l. 25, in *Zuc.* 14, p. 33, l. 3, p.
 32, l. 1,

Josephus *Antiq. lib. 1, c. 4, p.*
 143, l. 35, *lib. 6, c. 15, p. 160,*
 l. 6, 7, *bell. Jud. lib. 1, c. 18, p.*
 251, l. 12,
 Julianus apud *Ammian.* p. 77, l.
 25, 26, *de Cynism. orat. 2, p.*
 219, l. 35, p. 237, l. 16, 17, ad
Hermog. p. 190, l. 34,
 Fr. Junius p. 17, l. 35, p. 33, l. 10, p.
 70, l. 19, 23, 29, in *Gen.* 3, p. 100,
 l. 25, in *c.* 4, p. 71, l. 16, in *c.* 9, p.
 219, l. 20, in *c.* 10, p. 220, l. 17, in
c. 12, p. 68, l. 3, in *c.* 30, p. 66, l. 26,
 in *c.* 31, p. 33, l. 15, in *c.* 45, p.
 141, l. 21, in *Exod.* p. 50, l. 34,
 2, p. 47, l. 5, in *Levit.* 12, p. 115,
 l. 34, in *Numb.* 26, p. 67, l. 6, in
Deutr. 32, p. 69, l. 31, in *Jud.* 13,
 p. 39, l. 9, in *1 Reg.* 13, p. 159, l.
 4, p. 160, l. 29, 3, p. 163, l. 26, p.
 165, l. 28, in *2 Reg.* 21, p. 64, l.
 14, in *c.* 24, p. 68, l. 9, in *3. Reg.*
 22, p. 148, l. 35, in *c.* 13, p. 127, l.
 26, in *4. Reg.* 2, p. 33, l. 37, p. 37,
 l. 8, in *Annal.* 3, *c.* in *Parall.*
lib. 1, c. 2, p. 65, l. 29, in Ester,
et Ruth. p. 139, l. 29, 33, 34, p.
 140, l. 23, in *Job.* 7, p. 178, l. 25,
 in *Hymn.* 17, p. 183, l. 2, in *h.* 19,
 p. 147, l. 30, in *h.* 54, p. 231, l. 29,
 in *h.* 59, p. 153, l. 25, in *h.* 66, p.
 71, l. 28, in *h.* 78, p. 147, l. 18, in
h. 80, p. 170, l. 22, in *h.* 88, p. 230,
 l. 6, 7, in *Prov.* 7, p. 17, l. 18, in
Elam. 59, p. 24, l. 25, in *Jer.* 13, p.
 181, l. 27, in *c.* 50, p. 144, l. 30, in
Thren. 1, p. 45, l. 31, in *Dan.* 8, p.
 40, l. 23, in *c.* 12, p. 83, l. 31, in
Jon.

Jos. 4, p. 169, l. 29, in *Mat.* 24, p. 251, l. 24 in annot. & parall. lib. 1, c. 49, p. 256, l. 35, 36, de *ling. Hebr.* p. 4, l. 29, p. 20, l. 18, 25, in *Tertul.* p. 74, l. 23, in *Tob.* p. 72, l. 4.
 Justinianus in *cod. & Novel.* p. 235, l. 4.
 Justinus *apolog.* 1, & 2, p. 140, l. 35.
 Juvenal. *Satyr.* 4, p. 106, l. 13, sat. 9, p. 65, l. 13, 14, sat. 10, p. 106, l. 16.
 Lactantius *instit.* lib. 1, c. 20, p. 48, l. 28, lib. 2, c. 5, p. 141, l. 2, lib. 3, c. 17, p. 131, l. 25, 26.
 Laertius p. 24, l. 17, 18, p. 151, l. 29, lib. 8, p. 121, l. 10, lib. 9, p. 130, l. 10.
 Leo Judæ in 1 *Reg.* p. 158, l. 30.
 Joan. Leunclavius p. 188, l. 16, in *Nyssen.* p. 74, l. 25, p. 77, l. 17.
 R. Levi in *Jud.* 13, p. 39, l. 8, in 1 *Reg.* 13, p. 158, l. 16, in 2 *Reg.* 24, p. 68, l. 11, in 3 *Reg.* 22, p. 70, l. 36, p. 148, l. 32, in 4 *Reg.* 2, p. 33, l. 35, p. 37, l. 8, in *Job.* 30, p. 30, l. 30.
 Lipsius in *Dialog. de rect. pronunc. ling. Lat.* c. 12, p. 74, l. 22.
 Livellanus p. 261, l. 14, in *Jen.* p. 169, l. 9.
 Livius lib. 4, p. 64, l. 5, p. 66, l. 32, lib. 23, p. 78, l. 31, lib. 40, p. 77, l. 27.
 Petr. Lizerus in *Dial. de sacr. li.*

br. in vulg. eloq. non vertend. p. 22, l. 33, 34.
 Longus *Pastor.* lib. 3, p. 131, l. 20, 21, 25, p. 132, l. 36.
 Lucianus p. 60, l. 25, 26, p. 110, l. 32, p. 139, l. 18, p. 238, l. 7, p. 257, l. 13, in *Asin.* p. 226, l. 30, in *dial.* p. 98, l. 18, p. 195, l. 22, in *Harmonia.* p. 41, l. 14, in *Philop.* p. 98, l. 29, de *Prot. mort.* p. 80, l. 10, in *Secl.* p. 78, l. 25, 26, in *Saturn.* p. 156, l. 23.
 Lucilius lib. 30, p. 129, l. 18.
 Lucretius de *Rer. nat. lib.* 2, p. 30, l. 22, p. 76, l. 32, 33, p. 254, l. 9, lib. 4, p. 246, l. 7, 8.
 Lyco apud *Laert.* p. 74, l. 37.
 Lycophron in *Alexand.* p. 46, l. 28, 31, p. 241, l. 5, c. p. 251, l. 37.
 Nic. Lyranus in *Gen. c.* 6, p. 141, l. 7, 8, in *Deutr.* 32, p. 69, l. 7, in 1 *Reg.* p. 158, l. 30, p. 160, l. 25.
 Lysias in *Epicaph.* p. 76, l. 7.
 Maccabæorum Scriptor. p. 80, l. 9, lib. 1, c. 7, 23, & 10, 46, p. 139, l. 3, lib. 2, c. 6, v. 4, p. 126, l. 11, c. 12, v. 7, p. 77, l. 12.
 Macrobius *Sat. lib.* 1, c. 7, p. 48, l. 21.
 Hier. Magius *Miscell. lib.* 1, c. 10, p. 104, l. 1, 3.
 Gvil. Majus p. 87, l. 30.
 Malaspina p. 209, l. 16.
 Manilius *Astronom. lib.* 4, p. 123, l. 27.

- Marcus Imperat. in *Comment.* p. 108, l. 8, lib. 1, S. 9, p. 235, l. 23, 24, lib. 2, S. 2, p. 48, l. 5, S. 17, p. 73, l. 32, lib. 3, S. 11, p. 235, l. 25, S. 24, ibid. lib. 4, S. 5, p. 73, l. 18, lib. 6, S. 9, p. 74, l. 15, S. 24, p. 235, l. 25, lib. 7, S. 49, p. 76, l. 16, 17, 18, 19, 20, 21, lib. 3, ep. 78, p. 19, l. 11, 12, l. 6, ep. 70, p. 123, l. 9, 10, lib. 8, ep. 46, p. 132, l. 2, ep. 76, p. 21, l. 31, lib. 11, ep. 79, p. 131, l. 37, lib. 13, ep. 46, p. 171, l. 7.
- Martianus Capel. de *impr. Philol.* l. 2, c. 8, p. 8 l. 30, 31.
- Bern. Martinus *var. lect.* l. 1, c. 5, p. 246, l. 11, 12.
- Maximus Monachus c. 5, S. 83, p. 141, l. 24, 25.
- Hieron. Megisterus *præfat. poliglot.* p. 3, l. 8, 9.
- Phil. Melanchthon in *Phil.* 1, p. 77, l. 16.
- Memor *Othavia* p. 168, l. 36.
- Menander p. 1 o. l. 20, in *Perinth.* p. 16, l. 29, p. 17, l. 16, 20, in *Plac.* p. 122, l. 33, p. 123, l. 25.
- Jo. Mercerus p. 40, 24, in *Jon.* p. 169, l. 8.
- P. Menula in *Enn.* p. 152, l. 25, p. 219, l. 15, 36.
- Metagenes Com. p. 110, l. 36.
- Methodius apud Epiph. de *resur. rell.* ber. 6, S. 21, p. 140, l. 38, & apud Plot. cod. 234, p. 141, l. 1.
- Metodorus p. 24, l. 13.
- Jo. Mevrius *animado.* lib. 4, c. 4, p. 4, l. 17, 18, in *man. ad Lux. Rom.* c. 12, p. 3, l. 3.
- R. Montacutius in *Analell. exerc.* 1, S. 4, p. 145, l. 9.
- Moschio apud *Athen.* p. 103, l. 6.
- Moschus in *Idyll.* p. 111, l. 1.
- Musæus de *Hieron.* ibid. l. 11.
- Musculus in *Esaj.* 65, p. 157, l. 20.
- Nicander in *Alexip.* p. 172, l. 11, in *Tiberiac.* p. 246, l. 3.
- Nicephorus Gregorius *hist. Rom.* lib. 2, c. 3, p. 187, l. 8, lib. 9, c. 6, p. 187, l. 11.
- Nicephori *Scholia in Synes.* p. 96, l. 28.
- Nicetas in *Manuel.* lib. 6, c. 3, p. 109, l. 33, 34.
- Nonius p. 48, l. 36.
- Numenius p. 262, l. 23.
- R. Obadias in *Psal.* 82, p. 183, l. 5.
- Oecolampadius in *Esaj.* 65, p. 157, l. 16.
- Oecumenius in *1 Pet.* 3, 7, p. 121, l. 7.
- Oleasterius in *Deutr.* 32, p. 69, l. 12, 21.
- Oppianus de *venat.* l. 2, p. 167, l. 6, 17, 8, lib. 3, p. 166, l. 36.
- Ofiander in *1 Reg.* p. 159, l. 10, p. 160, l. 10.
- Ovidius

Ovidius p. 92, l. 18, p. 66, l. 16, p.
134, l. 18, *ars. lib.* 3, p. 119, l.
21, *remed. lib.* 1, p. 171, l. 10,
in Hyss. ad Jalen. p. 135, l. 1,
2, p. 120, l. 35, *Fabul. lib.* 1, p.
178, l. 5, *lib.* 4, p. 120, l. 31, 32,
lib. 15, p. 65, l. 25, *Trist.* 1, 4,
Eleg. 7, p. 239, l. 22, *lib.* 5, *cl.*
8, p. 192, l. 19, *Fast.* 1, 5, p. 19,
1, 10, 11;

Pagninus p. 35, l. 5, p. 40, l. 21, 22,
p. 165, l. 21, *in Lev.* 12, p. 115,
1, 31;

Palladius *hist. Lausiac.* c. 26, p. 78,
1, 19;

Da. Paræus *in Gen.* 3, p. 100, l.
25;

Ph. Paræus *in Lexic. Plautin.* p.
128, l. 20;

Paterculus *lib.* 1, p. 78, l. 11, *lib.* 2,
p. 77, l. 31;

Pavlus Burgenf. *in Gen.* 6, p. 141,
1, 4;

Pavfanius p. 92, l. 34;

Conr. Pellicanus *in 1 Reg.* p. 158,
130, p. 162, l. 8;

Gvil. Perkinfius *de ferm. Dom. in*
Aten. p. 196, l. 10;

Perfius *ser.* 1, p. 25, l. 11, 27, *sat.*
2, *ibid.* 1, 23, *sat.* 3, p. 191,
1, 5;

Sam. Peritus *miscell. lib.* 3, c. 27,
p. 146, l. 11, 12, p. 241, l. 19;

Petrus Cluniacens. *lib.* 2, ep. 2, p.
40, l. 35;

Petrus Comestor. p. 160, l. 5;

Petrus Lombard. p. 100, l. 35;

Petrus Martyr. p. 35, l. 6, p. 39, l. 16,
in 1 Reg. p. 159, l. 20, p. 162,
1, 7, p. 16, l. 30;

Phaedrus *fabul. lib.* 3, p. 206, l.
18;

Philatrius *bar.* 108, p. 141, l. 6;

Philo *allegor. lib.* 1, p. 213, l. 20,
30, *de mund. immort.* p. 76, l.
15;

Philostratus *in Sophist. lib.* 1, p.
191, l. 37;

Phocylides p. 237, l. 11;

Phorius *biblioth. cod.* 118, p. 74,
1, 4, p. 78, l. 17, *cod.* 230, p. 67,
1, 23, 30, *cod.* 244, p. 142, l. 25,
vide Helladius;

Pindarus *Nem.* 3, p. 197, l. 25, 26,
nem. 7, p. 111, l. 12, 13, *Olymp.*
od. 1, p. 215, l. 16, 17, *od.* 2, p.
168, l. 9, *od.* 7, *ibid.* 1, 11, *od.*
10, p. 215, l. 20, *od.* 11, p. 168,
1, 15, *Pyth.* *od.* 4, p. 157, l. 4, 5,
p. 160, l. 30, *od.* 5, p. 168, l. 29,
od. 9, p. 117, l. 17;

Piscator *in Gen.* 3, p. 100, l. 26, *in*
c. 30, *c.* 50, p. 66, l. 25, 26, *in*
Lev. 12, p. 115, l. 31, 32, *in*
Deut. 32, p. 69, l. 13, *in 1,*
Reg. p. 150, l. 5, p. 160, l. 29,
31, p. 163, l. 26, *in 2 Reg.* 21,
p. 64, l. 14, *in c.* 24, p. 68, l. 2,
in 3 Reg. 13, p. 127, l. 27, *in*
4 Reg. 2, p. 33, l. 38, p. 37, l.
8, *in 1, Annal.* 3, p. 65, l. 31,
in Hymn. 19, p. 147, l. 38, *in*
Hymn. 42, p. 71, l. 37, *in H.*
51, p. 232, l. 3, *in H.* 54, p. 131,
l. 28, *in H.* 66, p. 71, l. 29, *in*
H. 80,

*H. 80. p. 170. l. 32. in H. 81. p. 184. l. 9. in H. 88. p. 210. l. 7. in H. 139. p. 47. l. 36. in Job. 7. p. 178. l. 24. in Eccles. p. 230. l. 19. in Esay. 59. p. 24. l. 27. in Jer. 15. p. 131. l. 27. in Thren. 1. p. 45. l. 30. in Dan. 8. p. 40. l. 23. in e. 12. p. 83. l. 31. in Mat. 1. p. 65. l. 34. p. 66. l. 2. in Mat. 2. p. 121. l. 13. in e. 3. p. 136. l. 33. in e. 10. p. 105. l. 14. in e. 24. p. 151. l. 34. in Marc. 9. p. 203. l. 30. in Luc. 16. p. 71. l. 5. in Joan. 4. p. 229. l. 17. in e. 15. p. 175. l. 27. in 1. Cor. 8. p. 51. l. 1. in e. 13. p. 50. l. 37. in Phil. 1. p. 77. l. 17. p. 78. l. 13. in Thess. 1. p. 153. l. 1. 6. in 1. Petr. 1. p. 232. l. 16. in Apoc. 18. p. 105. l. 22.
 Max. Planudes p. 206. l. 35. 37.
 Plutop 24. l. 17. p. 37. l. 20. p. 124. l. 8. 31. p. 151. l. 29. p. 262. l. 14. in Alcib. 2. p. 150. l. 38. p. 217. l. 24. in Apol. p. 47. l. 16. p. 259. l. 36. in Euclyph. p. 216. l. 18. p. 259. l. 32. in Gorg. p. 73. l. 24. p. 216. l. 19. p. 217. l. 11. in Hipp. p. 150. l. 35. 36. de leg. p. 156. l. 21. p. 246. l. 4. in Phadr. p. 219. l. 2. in Protag. p. 215. l. 11. de Repub. lib. 2. p. 145. l. 22. p. 252. l. 19. lib. 4. p. 197. l. 8. lib. 8. ibid. l. 32. 33. lib. 9. p. 211. l. 11. in Symp. p. 100. l. 3. 7. in Thras. p. 94. l. 37. in Time. p. 78. l. 33.*

Plato Comicop. 47. l. 16. p. 116. l. 16.
 Plautus p. 25. l. 13. Amphitr. att. 2. sc. 3. p. 129. l. 4. att. 4. sc. 4. p. 143. l. 13. Afsnar. att. 1. sc. 3. p. 246. l. 33. att. 3. sc. 1. p. 25. l. 6. sc. 2. p. 210. l. 32. 33. att. 4. sc. 1. p. 177. l. 36. att. 5. sc. 1. p. 230. l. 14. Avulul. att. 2. sc. 7. p. 178. l. 2. att. 3. sc. 2. p. 209. l. 28. 29. att. 4. sc. 10. p. 119. l. 7. Bacch. att. 1. sc. 2. p. 90. l. 1. Captiv. att. 2. sc. 1. p. 140. l. 11. sc. 3. p. 75. l. 9. 10. att. 3. sc. 3. p. 189. l. 29. in Casin. p. 209. l. 2. att. 2. sc. 5. p. 233. l. 11. sc. 6. p. 230. l. 11. 12. att. 3. sc. 1. p. 230. l. 13. sc. 4. p. 78. l. 13. p. 205. l. 21. att. 4. sc. 2. p. 178. l. 4. Menach. Prolog. p. 64. l. 34. att. 1. sc. 2. p. 177. l. 29. att. 5. sc. 1. p. 220. l. 12. sc. 2. p. 177. l. 33. Mercat. att. 1. sc. 2. p. 193. l. 31. 32. att. 2. sc. 2. p. 156. l. 38. sc. 3. p. 193. l. 33. att. 5. sc. 3. p. 233. l. 13. Milit. att. 2. sc. 2. p. 25. l. 12. 20. sc. 3. p. 177. l. 38. att. 4. sc. 2. p. 156. l. 12. sc. 6. p. 146. l. 14. 16. Mostell. att. 1. sc. 3. p. 32. l. 15. 16. p. 140. l. 13. att. 3. sc. 3. p. 32. l. 17. Pers. att. 4. sc. 4. p. 189. l. 24. 27. sc. 6. p. 47. l. 4. Pseud. Prolog. p. 210. l. 34. att. 1. sc. 1. p. 169. l. 31. sc. 3. p. 189. l. 22. p. 90. l. 3. sc. 4. p. 141. l. 8. Rudens. att. 4. sc. 4. p. 220. l. 10.

l. 10. *Trinam. act. 1. sc. 4.*
 p. 110. l. 15. 16. *act. 4. sc. 3.*
 p. 210. l. 4. 5. *Trinam. act. 1.*
 sc. 2. p. 189. l. 20. *act. 5. sc. 1.*
 p. 246. l. 35.
 Plinius p. 167. l. 32. *hist. nat.*
lib. 2. c. 8. p. 229. l. 18. lib. 5.
c. 10. p. 4. l. 17. lib. 6. c. 6. p. 4.
l. 22. lib. 7. c. 30. p. 99. l. 17.
lib. 9. c. 33. & 61. p. 171. l.
17. lib. 10. c. 43. p. 143. l. 21.
22. lib. 12. c. 5. p. 170. l. 36.
lib. 15. c. 7. p. 170. l. 5. lib.
17. c. 9. p. 48. l. 22. lib. 24. c.
5. p. 229. l. 18. 19. lib. 2. c. 2.
 p. 190. l. 25.
 Plinius min. p. 110. l. 3. *lib. 4. ep.*
 14. p. 119. l. 10.
 Plinius *de Vir. illustr. p. 50. l.*
 16.
 Plutarchus p. 85. l. 14. p. 128. l.
 23. *in Agid. p. 216. l. 28. 29.*
in Alexand. p. 128. l. 34. in ama-
tor. p. 116. l. 31. p. 117. l. 27. p.
118. l. 12. p. 119. l. 19. 31. p. 128.
l. 36. 37. de amor. prol. p. 166. l.
23. 28. 31. in animant. terrestr.
& agat. collat. p. 111. l. 9. in
Anton. p. 249. l. 18. ad Apol-
lon. p. 190. l. 30. 31. p. 73. l. 15.
p. 213. l. 8. in Caton. major. p.
120. l. 18. in Cicer. p. 190. l. 20.
de curiosit. p. 177. l. 21. de desit.
orac. p. 73. l. 5. p. 222. l. 5. 6.
adv. Epicur. p. 74. l. 1. 2. de exit
p. 217. l. 6. de garrul. p. 150.
l. 21. 22. p. 217. l. 6. p. 218. l.
 18. 19. p. 220. l. 29. 33. *in instit.*

Lacon. p. 191. l. 23. de irac. co-
are p. 197. l. 34. de Laco. p. 212.
l. 9. 10. in monit. conjug. p. 114.
l. 25. p. 119. l. 30. p. 121. l. 38. p.
122. l. 16. p. 124. l. 10. 16. in men.
polit. p. 120. l. 13. in Perict. p.
167. l. 9. de poet. legend. p. 24. l.
7. p. 119. l. 25. 26. in Pomp. p.
120. l. 16. p. 128. l. 17. in Ro-
mul. p. 50. l. 14. de Socr. gen.
p. 95. l. 38. in Solon. p. 118. l.
25. de superst. p. 222. l. 7. in 7.
Sap. Sympos. p. 143. l. 4. 8. in
Symposiac. lib. 1. c. 4. p. 218. l. 24.
lib. 2. c. 1. p. 218. l. 27. de tranq.
p. 140. l. 5. p. 203. l. 35. 36. de
Verecund. p. 136. l. 14. de Viri.
moral. p. 119. l. 25. 26. in Vit. p.
 228. l. 15. 17.

Plutarchi nom. *Vit. Homer. p. 73.*
 l. 35.

Tollux *lib. 3. c. 7. S. 1. p. 105.*
 l. 23. 24. *lib. 5. c. 15. p. 117.*
 l. 21. p. 124. l. 21. p. 126. l.
 24. p. 127. l. 29. *lib. 7. c. 12.*
 p. 24. l. 35.

Polybius *apud Suid. p. 230. l. 8.*
hist. lib. 17. p. 88. l. 8.

Pomponius Comic. p. 27. l. 2. 3.

Pomponius J. C. *Digest. lib. 41.*
tit. 3. leg. 30. p. 122. l. 10.
 11.

Porphyrius *de abstinent. ab animal.*
usu lib. 2. p. 95. l. 18. 19.

Amyl Portus *in Suid. p. 82. l. 9.*

Prudentius *in 2. Cor. 2. p. 50. l.*
 18.

Priscianus p. 206. l. 6. *lib. 7.*
 Q 9 p. 230.

- p. 230, l. 21, *lib. 8*, p. 111, l. 2
lib. 10, p. 27, *lib. 17*, p. 219,
 l. 25.
 Probus Gram. p. 16, l. 1.
 Procopius p. 36, l. 31, in *Gen.* p.
 213, l. 22, 23, 30; p. 222, l. 18, in
Dei. 3, p. 62, l. 11, 12, in *I*
Reg. 13, p. 158, l. 27; p. 160, l.
 24, in *I Reg.* p. 67, l. 38.
 Propertius *lib. 2*, *eleg.* 1, p. 215,
 l. 35, p. 216, l. 9, p. 228, l. 30,
 Ptolomeus *Comment. lib. 8*, p. 167,
 l. 11, 12.
 Pythagoras p. 152, l. 4, apud *Plut.*
 p. 222, l. 5.
 Quintilianus *instit. lib. 1*, p. 78, l. 30,
 31, c. 4, p. 71, 3, 38, c. 5, p. 2, l.
 20, p. 18, l. 28, c. 6, p. 2, l. 28, c.
 10, p. 6, l. 23, c. 4, *lib. 4*, c. 1, p.
 186, l. 33, c. 2, p. 78, l. 31, *lib. 5*,
 c. 12, p. 80, l. 5, 6, *lib. 6*, c. 4, p.
 131, l. 25, *lib. 8*, c. 3, p. 6, l. 27, p.
 95, l. 29, *lib. 9*, c. 3, p. 130, l. 1,
lib. 11, c. 11, p. 206, l. 8, *lib. 12*,
 c. 10, p. 6, l. 8, p. 7, l. 19, p. 8, l.
 6, 17, 29, p. 9, l. 8, 16, 31, p.
 90, l. 14.
 Lavr. Ramirez in *Pentecontab.*
 c. 6, p. 3, l. 6, c. 27, p. 207, l. 9, p.
 208, l. 38, p. 29, l. 11, 14.
 Petrus Ramus in *Virg.* p. 214,
 l. 17.
 Jo. Revellinus de *verb. misf. lib.*
 2, p. 29, l. 5, p. 36, l. 27, p. 37, l.
 1, p. 39, l. 11, p. 4, l. 21,
 Fr. Ruben in *Job.* 2, p. 139, l. 4.
 in *Nab.* p. 27, l. 34, in *Zeph.*
 p. 99, l. 36, p. 100, l. 6, 12.
 Nic. Rigaltius in *Tertull.* p. 70,
 l. 10.
 Conrad. Ritterhausius ad *Oppian.*
halieut. lib. 1, p. 68, l. 12, 13.
 Jan. Rutgersius var. *lect. lib. 4*, c.
 17, p. 122, l. 38.
 R. Saadias in *Dan.* 8, p. 40, l. 19,
 Sabianus de *jur. civ. lib. 2*, p. 129,
 l. 17.
 Salmasius in *exercit. Plin.* p. 46, l.
 8, 12, p. 123, l. 35, 36, de *vir.*
caes. & mul. com. a. p. 98, l.
 36, de *Helensf.* c. 1, p. 264,
 l. 21.
 Salustius in *Jugurib.* p. 210, l. 36,
 Salvian de *provid. Divin. lib. 5*, p.
 24, l. 38.
 Hug. Sanfordus p. 223, l. 28,
 Sappho p. 117, l. 29, 30.
 Jos. Scaliger p. 5, l. 3, p. 17, l. 12, p.
 39, l. 28, p. 110, l. 26, p. 152, l.
 27, p. 160, l. 3, 32, in *Ep. ad*
Salmas. p. 168, l. 37, in *Cirin.*
 p. 67, l. 1, p. 146, l. 14, in *Fest.*
 p. 21, 36, *adv. Par.* p. 159, l. 28,
 29, in *Propert.* p. 215, l. 35, in
Varron. p. 146, l. 33.
 Jul. Scaliger de *caus. ling. Lat. lib.*
 1, c. 8, p. 9, l. 19, 20, c. 22, p. 16,
 l. 6, p. 17, l. 38, ad *Ferron. At-*
tic. p. 44, l. 22, in *de Plans.* l. 1,
 p. 2, l. 34, de *subtil. exerc.* 300,
 p. 18, l. 34.
 Schindlerus in *Pentaglot.* p. 26,
 l. 16.

Scholia

Scholia in *Arifoph.* ad *Rana.* p.

109, l. 1, p. 110, l. 6, ad *Achar.* p.

127, l. 1, p. 128, l. 8, ad *Plut.* p. 191, l.

25, ad *Nub.* p. 156, l. 22, 27.

34.

In *Æschil.* p. 46, l. 1,

In *Hesiod.* p. 208, l. 8,

In *Hom.* p. 152, l. 2,

In *Nicandr.* p. 246, l. 7,

In *Pind.* p. 117, l. 34, 35, p. 157, l.

4, p. 197, l. 26,

In *Soph.* p. 85, l. 13, p. 177, l. 12,

In *Theocr.* p. 133, l. 10,

In *Thucyd.* p. 24, l. 18, p. 80, l. 33,

p. 82, l. 12, 14,

In *Ben Syra dicta apophth.* 5, p.

158, l. 22,

Andr. Scottus p. 142, l. 27,

Gasp. Scioppius p. 209, l. 19,

Abr. Scultetus in *delic. Evang.* c.

2 p. 116, l. 3, 33,

Jo. Seldenus p. 223, l. 28,

Senarius Anonym. p. 215, l. 23, p.

220, l. 7,

Seneca de *benefic.* lib. 1, c. 1, p. 160.

l. 36, 37, lib. 3, c. 3, p. 6, l. 22,

de *brevit. vit.* c. 2, p. 122, l. 38,

c. 3 p. 123, l. 16 c. 6, ibid. l. 19,

c. 7, c. 8, ibid. l. 16, *Epist.* 12,

p. 190, l. 5, ep. 49, p. 123, l. 23,

ep. 54, p. 194, l. 2, ep. 59, p. 140,

l. 18, ep. 65, p. 78, l. 8, ep. 70, p.

76, l. 37, ep. 74, p. 108, l. 14,

ep. 88, p. 152, l. 15, ep. 99, p.

123, l. 4, 5, p. 112, l. 15, p. 223,

l. 8, 9, ep. 102, p. 122, l. 10, de

ira lib. 3, c. 13, p. 1, l. 2, de

provid. c. 5, p. 160, l. 57,

Seneca Trag. *Thyest.* p. 339, l.

17,

Septuaginta Interpretes p. 40, l.

31, p. 70, l. 2, 15, 17, 36, p. 124,

l. 17, 22, 33, 28, p. 125, l. 4, 8,

16, p. 126, l. 2, 8, p. 127, l. 33,

p. 144, l. 26, 29, p. 148, l. 24,

27, 34, p. 158, l. 7, 13, p. 162,

l. 34, 33, p. 163, l. 7, 28, p. 177,

l. 12, p. 184, l. 8, 12, 25, 37, p.

185, l. 10, 17, p. 214, l. 30, p. 224,

l. 25, p. 231, l. 25, p. 236, l. 34,

p. 250, l. 30,

Jo. Serranus p. 149, l. 29,

Servius p. 3, l. 25, in *Æn.* p. 64, l.

33, p. 134, l. 41, lib. 6, p. 104,

l. 25, lib. 8, p. 64, l. 33, lib.

9, p. 48, l. 30, lib. 11, p. 92,

l. 8, p. 191, l. 36, ad *Georg.*

lib. 1, p. 16, l. 1, 15, lib. 1, p.

48, l. 28, 32, p. 1, 0, l. 12, lib. 3,

p. 11, l. 30,

Silius lib. 10, p. 92, l. 5,

Simonides p. 167, l. 17,

Jef. Syrachides c. 9 v. 5, et, c. 23,

v. 7, et, c. 32, v. 16, p. 187, l.

25, 26, c. 18, v. 1, p. 213, l. 1,

c. 24, v. 24, p. 198, l. 35,

Sixtus Senenf. *dictaph.* *Sanct.* l. 7,

annot. 14, p. 13, l. 18, 23,

Socrates *histor. Ecclef.* l. 2, c. 43,

p. 87, l. 7,

Socrates Philos. p. 117, l. 22,

Solomonis sapient. c. 2, v. 1, p.

75, l. 32, c. 4, v. 3, p. 72, l. 4, c.

16, v. 14, p. 75, l. 34,

Solon in *leg.* p. 118, l. 25, 31, *E-*

leg. 2, p. 3, l. 35,

Qq 2

Sophocles

- Sophocles p. 109. l. 6. p. 156. l. 34 p. 157. l. 3. p. 168. l. 11. p. 214. l. 33. p. 237. l. 10. *Agac.* *Flagell.* p. 229. l. 28. *Electr.* p. 239. l. 7. *ex Lex. voc.* p. 121. l. 14. *in Oed. Colon.* p. 245. l. 36. *in Oed. Reg.* p. 75. l. 20. p. 105. l. 1. p. 115. l. 13. p. 177. l. 3. p. 245. l. 38. *in Philott.* p. 127. l. 15. *in Trach.* p. 132. l. 31.
- Sofibius *apud Stob. tom. 2. c. 119.* p. 73. l. 28. 29.
- Rob. Spaldingus. p. 47. l. 1. 2.
- Freder. Spanhejmnius *ambior. Evangel. part. 3. dub.* 104. p. 83. l. 11.
- Hent. Stephanus p. 49. l. 21. p. 51. l. 33. p. 152. l. 9. p. 156. l. 26. p. 216. l. 24. 25. p. 218. l. 18. p. 220. l. 5. p. 254. l. 36. *de Dial. Th.* p. 64. l. 29. 36. p. 226. l. 21. p. 227. l. 9. *Lexic. Cicer.* p. 55. l. 8. *in Pseudo-Cicer.* p. 209. l. 11. *in Thesaur.* p. 196. l. 35. p. 229. l. 25.
- Stobaeus. *tom. 2. tit. 4.* p. 94. l. 15. p. 150. l. 22. *tit. 44.* p. 246. l. 17. *tit. 89.* p. 217. l. 6. *tit. 97.* p. 122. l. 17. *tit. 108. i.* bid. l. 34. *tit. 115. c. 117.* p. 151. l. 10. *tit. 124.* p. 76. l. 7.
- Strabo *lib. 14.* p. 103. l. 31.
- Stratoniceus *apud Athen. lib. 3.* p. 216. l. 5.
- Victor. Strigelius *in Math. 5.* p. 196. l. 24.
- Civil. Stuckius *in Eryth. perip.* p. 46. l. 23.
- Sulpicius *hist. lib. 1.* p. 141. l. 3.
- Svetonius *in Aug. c. 8.* p. 25. l. 22. *in Cajo. c. 30.* p. 243. l. 26.
- Svidas p. 24. l. 3. 36. p. 36. l. 31. p. 48. l. 10. p. 83. l. 14. 17. p. 84. l. 11. 14. 22. p. 85. l. 13. 14. 16. p. 117. l. 26. p. 119. l. 24. 34. p. 127. l. 5. p. 141. l. 10. p. 98. l. 26. p. 230. l. 8.
- Synmachus p. 35. l. 32. p. 40. l. 10. p. 48. l. 8. p. 49. l. 13. 23. p. 158. l. 26.
- Synesius p. 253. l. 14. *ep. 4.* p. 109. l. 14. *ep. 36.* p. 190. l. 36. *ep. 81.* p. 191. l. 25. *de insomn.* p. 96. l. 21.
- Syrus N T. *Interpr.* p. 74. l. 17. p. 77. l. 9.
- Tacitus *annal. lib. 1. c. 4.* p. 220. l. 14.
- Tatius *Lexic. lib. 8.* p. 131. l. 15.
- Terentius *Adelp. act. 2. sc. 1.* p. 230. l. 17. *Andr. act. 1. sc. 1.* p. 177. l. 26. *act. 2. sc. 5.* *ibid.* *act. 3. sc. 1.* p. 230. l. 15. *act. 4. sc. 1.* p. 146. l. 6. *Eunuch. act. 2. sc. 1.* p. 230. l. 16. *act. 4. sc. 7.* p. 207. l. 36. *sc. 9.* p. 129. l. 21. *act. 5. sc. 7.* p. 193. l. 34. *Heaut. act. 3. sc. 1.* p. 215. l. 25. 26. *Hecyr. act. 1. sc. 2.* p. 129. l. 2. *act. 3. sc. 3.* p. 134. l. 36. *act. 4. sc. 1.* p. 193. l. 35.
- Tertullianus.

Tertullianus p. 74, l. 3, p. 140, l. 34, *de animā* c. 13, p. 109, l. 34, c. 27, p. 14, l. 3, *apolog.* c. 25, p. 48, l. 29, 30, c. 27, p. 50, l. 18, *de carn. Christ.* c. 23, p. 133, l. 15, 16, *de cult. fam. lib.* 1, c. 1, *et lib.* 2, c. 10, p. 140, l. 37, *de idolatr.* c. 9, p. 140, l. 38, *ad Marc.* l. 2, c. 24, p. 139, l. 21, *ad nation.* l. 2, c. 9, *et c.* 17, p. 48, l. 30, *de patient.* c. 9, p. 77, l. 4, p. 78, l. 10, *adv. Prax.* c. 23, p. 62, l. 7, 10, *de resurr.* c. 19, p. 77, l. 36, *de sp. sac.* c. 28, l. 1, 2, *Scorpiac.* c. 13, p. 74, l. 20, *adv. Valent.* c. 3, p. 186, l. 35, *de Virg. vcland.* c. 4, p. 133, l. 20, p. 135, l. 14, c. 5, p. 133, l. 25, c. 6, p. 140, l. 37, c. 8, p. 135, l. 14.
 Themistius *de animā* p. 75, l. 4, p. 122, l. 16, p. 148, l. 3.
 Theocritus *Idyl.* 2, p. 133, l. 1, 3, p. 208, l. 1, *Id.* 16, p. 102, l. 28.
 Theodoretus *in Gen. qest.* 47, p. 141, l. 7, *in 2. Reg. qest.* 37, p. 67, l. 31, 32, *in E/s.* 65, p. 158, l. 1, 37, p. 160, l. 24, *Ibe-rapervit lib.* 1, p. 94, l. 23.
 Theodotion p. 49, l. 13.
 Theognis p. 87, l. 36.
 Theon *progymn. de fab.* p. 206, l. 3.
 Theophrastus p. 55, l. 9, *in Cha-ract.* 8, p. 220, l. 27, 31, *hist. plant. lib.* 2, c. 15, p. 170, l. 16, 17, *lib.* 4, c. 14, *ibid. lib.* 8, c. 1, p. 171, l. 23, c. 17, p. 75, l. 6.

Theophrastus p. 56, l. 30, *in Joan.* 15, p. 78, l. 4, *in Joan.* 15, p. 175, l. 29, *in 2. Cor.* 4, p. 56, l. 30.
 Theopompus Comic. p. 156, l. 21.
 Thomas a Vio. Cajetanus p. 213, l. 17.
 Thucydides p. 229, l. 26, *lib.* 1, p. 226, l. 25, *lib.* 2, p. 193, l. 20, 25, p. 249, l. 2, *lib.* 3, p. 24, l. 20, 25, 27, p. 80, l. 26, 33, p. 81, l. 12, 25, p. 82, l. 19, 21, 34, 36, p. 435, l. 17, *lib.* 4, p. 176, l. 35, 37, 38, *lib.* 5, p. 177, l. 1, *lib.* 7, p. 226, l. 27.
 Tibullus *lib.* 3, *eleg.* 5, p. 189, l. 18.
 Tygarina Versio p. 35, l. 5, p. 40, l. 22, p. 74, l. 6, p. 145, l. 16, p. 160, l. 13, p. 161, l. 30, p. 165, l. 20, p. 181, l. 24, p. 182, l. 34, p. 183, l. 8, p. 185, l. 33.
 Timaeus *hist.* p. 135, l. 33, 37, *lib.* 10, p. 121, l. 30.
 Titinnius *apud Non.* p. 19, l. 8, p. 152, l. 16, 17.
 Tobie Auctor. c. 3, v. 6, p. 72, l. 11, v. 13, p. 72, l. 3.
 Tragicus incertus *apud Plur. et Scob.* p. 150, l. 21.
 Turnebus *advers. lib.* 18, c. 18, p. 12, l. 9, *lib.* 20, c. 37, p. 17, l. 6.
 Turpilus *Demiurgo. apud Non.* p. 120, l. 37.
 Jo. Tzetzes *in Hesiod.* p. 259, l. 8.
 H. Tzetzes *in Lycophron.* p. 46, l. 24.

Ulpianus ad Edict. Edict. Curat.

lib. 1, digest. lib. 21, tit. 3,
leg. 14 p. 132, l. 10, ad Sabin.
lib. 28, Digest. lib. 10, tit. 1,
l. 11, ibid. l. 7.Valerius Maximus, lib. 3, c. 7, p.
80, l. 6, p. 221, l. 15.Lact. Valla Fab. Aesop. p. 106,
l. 34.Varro p. 48, l. 27, 36, p. 167, l.
32, de ling. Lat. lib. 4, p. 2, l.
31, lib. 8, p. 86, l. 27, p. 210,
l. 14, 15, lib. 9, p. 2, l. 29, in
Satyr. p. 156, l. 24, in Marcip.
p. 168, l. 14 leg. Men. ibid. l.
16.Vatablus p. 33, l. 37, p. 37, l. 6,
p. 39, l. 7, p. 145, l. 18, p. 181,
l. 27, p. 183, l. 8, in Liv. 12,
p. 115, l. 33, in Dewir. 32, p.
69, l. 4, in 1 Reg. p. 159, l.
20, p. 160, l. 11, in c. 13, p. 127,
l. 27 in Dan. 8, p. 40, l. 22, in
Nab. p. 230, l. 27.Verrius Flaccus p. 16, l. 13, p. 18,
l. 21.Vicentius decept. in Hymn. 17, p.
183, l. 4.Petr. Victorinus Var. lect. lib. 10,
c. 22, p. 92, l. 17, lib. 23, c. 5,
p. 168, l. 13.And. Vilenus in Gen. c. 2, text.
7, p. 213, l. 23, 24, in 1.
Reg. p. 160, l. 29, p. 162,
l. 10.Vincenarius Lirin. commentor. c. 1,
p. 90, l. 3.

Virgilius p. 92, l. 18, c. 2, lib.

1, p. 37, l. 34, 37, p. 38, l. 1.

p. 75, l. 14, p. 134, l. 22, lib.

2, ibid. l. 22, p. 191, l. 7, 8.

lib. 3, p. 25, l. 28, p. 107, l. 25.

lib. 4, p. 182, l. 20, p. 190, l.

14, lib. 6, p. 16, l. 18, p. 186,

l. 36, lib. 8, p. 64, l. 29, p. 199,

l. 26, lib. 10, p. 37, l. 20, lib.

11, p. 46, l. 15, p. 92, l. 9, p.

134, l. 32, p. 191, l. 12, 36,

Cecr. p. 146, l. 14, 15, p.

211, l. 13, Eclog. 1, p. 3,

l. 15, p. 135, l. 5, eclog.

3, p. 235, l. 15, eclog. 9, p.

214, l. 18, Georg. lib. 1, p.

143, l. 18, lib. 2, p. 170, l. 12,

38, p. 171, l. 15, 31, lib. 3,

p. 25, l. 25, p. 230, l. 22, lib. 4,

p. 50, l. 17.

Lud. Vives ad Aug. Civ. lib. 6, c.

9, p. 40, l. 33.

Jo. Vossius Art. Gram. lib. 1,

c. 12, p. 9, l. 20, c. 15, p. 8, l.

10, c. 18, p. 7, l. 22, c. 24, c.

26, p. 8, l. 10, lib. 2, c. 2, p. 6,

l. 34, de Analag. l. 1, c. 17,

p. 209, l. 33, c. 32, p. 15, l.

24, lib. 3, c. 3, p. 51, l. 32, de

const. c. 25, p. 209, l. 19, 20,

p. 210, l. 8, c. 33, p. 9, l. 13,

c. 46, 47, 48, c. 56, p. 182,

l. 27, c. 58, p. 92, l. 16, c. 66,

p. 209, l. 16, 20, de vii. serm.

prefat. p. 3, l. 4.

Vulgarus Interpres p. 120, l.

27, p. 144, l. 21, 29, p. 145,

l. 12, p. 148, l. 25, 27, p. 158,

l. 29.

l. 19. p. 177. l. 13. p. 219. l. 16.
p. 256. l. 5.

Jo. Weemefius in *Fab. 1. Leg.*
2. *exercit. 5. p. 30. l. 11. ad*
leg. 3. exercit. 7. p. 24. l. 4.
5. *ad Leg. 10. exercit. 2. ibid.*
l. 24.

Xenophon in *Cir. Instit. lib. 4.*
p. 195. l. 26. *lib. 7. p. 198. l.*
12. *in Comment. Socrat. five*

memoral. lib. 1. p. 221. l. 12.
lib. 3. p. 117. l. 21. de Pol.
Atheniens. p. 188. l. 1, 2. de
Polic. Lacon. p. 246. l. 15,
21. *in Hieron. p. 128. l. 8. in*
Sympos. p. 197. l. 30. de Venat.
p. 221. l. 36.

Guil. Xylander p. 73. l. 7.

Zenobius in *Param. p. 191. l.*
24. 30.

Index

*Index rerum, regularum, legum, dictorum,
fabularum, hystoriarum.*

Dam homo, non
filius hominis p.
164. l. 15. ejus
ab origine peri-
tia quam p. 3.
l. 16, 23.

Adversa mentis aciem præstrin-
gunt. p. 24. l. 16.

Ægyptii sapientie nomina cla-
ri. p. 263. l. 1.

Æsopus Phryx nunquid scripto
consignatum reliquit. p. 205. l. 26.
et num Græco idiomate. l. 33. et
quod ad nos pervenerit. l. 4. fabu-
lis concinnandis fuisse celeberrim-
um. l. 29. inde natum, ut ab aliis
quoque confictæ Æsopice diceren-
tur. p. 206. l. 1. - 11. utriusque gene-
ris farrago à variis edita. l. 11. -
37. p. 229. l. 20.

Affectus imponunt, & sedu-
cunt. p. 6. l. 14.

Altare *mensa Dei* dicta. p. 69.
l. 25.

Amasii in conspectu fortius quic-
que se gerit. p. 221. l. 37.

Amor vim nec fert, nec infert. p.
100. l. 8, 14. nec lædit, nec lædi-
tur. l. 7. 13. sponte facit, quicquid
facit. l. 18. turpis ab aspectu ori-
tur. p. 137. l. 2. hominis misere
immutat. p. 230. l. 16. corrumpit
insigniter. l. 15.

Analogia sola non sufficit ad vo-
cabulum civitate donandum. p.
86. l. 24 - 28. p. 87. l. 1 - 14. p.
127. l. 20.

Angeli *Dei filii* dicti. p. 140.
l. 31. desertores Mosi an sic dicti.
l. 30 - 38. p. 141. l. 1 - 6. an à mi-
nisterio peculiari nomina habeant
distincta. p. 39. l. 24. quia Manox
apparuit, quis fuerit. l. 20.

Anglica lingua in nonnullis &
Latina & Græca locupletior. p.
26. l. 27. p. 28. l. 3 - 14. quædam ha-
bet vocabula res adversas desig-
nantes. p. 25. l. 29.

Anima thesauris quibusque præ-
tiosior. p. 107. l. 8. in morte non
interit. p. 78. l. 1. navis instar,
solvit. l. 35.

Animus cuiusque is est quisque. p.
107. l. 4. homo interior, in om-
nibus plurimi habendus. p. 221. l.
33. eo tam præterita & futura,
quam præsentia assequimur. p. 108.
l. 11.

Animantium brutorum erga
fœtus suos affectus. p. 166. l. 20 -
28, 32, 33. p. 167. l. 3.

Anselmi nomine prostant Her-
væi scripta. p. 205. l. 9, 11.

Aorista frequentie notionem sæ-
pe obtinent. p. 61. l. 9.

Apustolica

Apostolica dictio qualis. p. 59.
1.10-12. p.90. l.21-25.

Apna ignem vidit. Proverb. p.
247. l.5. de falfamento geminum.
l.8.

Apuleii dictio qualis. p.58. l.3.
p.89. l.34. p.90. l.10,11.

Aqua spiritualis reficit, nec de-
ficit p.199. l.8.

Aquila pullos qo modo exploret.
p.166. l.38.

Archimedes molis stupenda na-
vem paucis manibus promovit p.
103. l.37.

Artem quam norit quisque, eam
exerceat. p.215. l.38. p.216. l.2,
4,8. in ea libentissime versatur;
quod minus norit, vitat. l.11, 5, 18,
20-23. p.117. l.1-24.

Athenienses, *Vide Novas.*

Auditus an pro visu usurpetur.
p.246. l.11-26.

Auri appellationes apud He-
braeos qot. p.26. l.1.

Ang. Bassi versio Herodiani
qualis. p.258. l.5.

Batrachomyomachiae auctor quis.
p.116. l.34.

Bello necessarius apparatus. p.
103. l.24.

Bonum idem & pulcrum, et ex-
petendum, et eligendum, et vene-
randum, et amari & diligere dig-
num. p.141. l.25.

Gvil. Bradshavi elogium. p.83.
l.4, 5. in lapsu de Svidæ loco, viris
summis communi, agnoscendo
candor. l.5-10.

Catuli generis sui ingenium sta-
tim produnt. p.171. l.22.

Christum Pater semper exav-
dit. p.62. l.8. an jubeat, quæ Pater
facit. p.240. l.31. p.241. l.2.

Ciceronis elogium p.99. l.16.

*Civitas felix præconis animis
avaiens.*

Proverb. p.143. l.5. ad regem
trahit. *Æsopus.* l.9. ad legem So-
lon. l.10.

Comparativa Hebraeis nulla. p.
219. l.14. p.258. l.18.

gradus primus pro secundo. p.
221. l.18-25.

secundus pro primo. l.26-38. p.
222. l.1-15.

primus pro absoluto. p.220. l.
20-38.

absolutum pro primo. p.219. l.
9-18. p.220. l.19.

pro secundo. p.219. l.19-38.
comparata geminata. p.221. l.
1-17.

Compositorum genera tria, p.
122. l.1-7.

Concubitus faciat libido, non
conditio, p.114. l.4; excessus, non
status, est impudicus, l.5, nuptia-
lis sacrosanctus, l.28, religiose
habendus, l.29, sedulo cavendus,
vitandusque unde aut fructum no-
liat, aut si quis prodierit, dedecori
futurum sit, l.30, nec actus lucem
aspectumque, nec verba nuda cla-
rage sermo apud verecundos susti-
net, l.31, hinc apud gentes quæque

R r

formule

formula honestiores, l. 13, Græcis hac in parte an cedant Hebræi, l. 18, apud Græcos à re rusticâ tractata, l. 21, apud Hebræos pariter, p. 115, l. 24.

Conjugale debitum, p. 118, l. 24, de eo Solonis lex l. 25-37, ejusdem ratio scita, p. 119, l. 38, p. 120 l. 1-4.

Conjugatorum genera, p. 122, l. 4-11.

Conjuges qui unâ habitent, nec unâ vivant, p. 122, l. 21-27, p. 124 l. 6, 7, gratia eis necessaria, qd possint unâ vivere, l. 11-15.

Conscientia, *vide* Mens.

Consuetudine muliebri ante conjugium abstinendum, p. 128 l. 12, in conjugio legitime ac religiose utendum, p. 119, l. 28, p. 120, l. 16, p. 126, l. 14, p. 128, l. 5, 7, 12, 14, 17, intra annum vigesimum usum fuisse Germanis priscis turpissimum p. 120, l. 29.

Corpus an solummodo nostrum, p. 104, l. 24, 25, eo præsentia tantummodo attingimus, p. 108, l. 21.

Creatio universi an uno momento consummata, p. 213, l. 13-16.

Creaturae cælestes Deigloriam enunciant, etiam citra loquelam, lingua gentibus quibusque communis, p. 147, l. 30-37.

Cynici impudici pariter ac impudentes, p. 114, l. 10.

Dativus pro genitivo an poetis & rhetoribus. Græcis in usu, p. 259, l. 4 7.

Davidem ad populum recensendum quis impulerit, p. 67, l. 18, 38, p. 68, l. 1-38.

Democritus *vide* Virgo.

Deus quare toto corde diligendus, p. 31, l. 38, sibi obsequentes exaudit, p. 61, l. 1, pingi nequit, p. 245, l. 25, Deus affirmat; mulier dubitat; diabolus negat, p. 100, l. 35, Dei nomina apud Græcos, p. 28, l. 28, apud Hebræos, l. 34, an occulta quædam, quæ investigare nefas, p. 29, l. 35, p. 41, l. 6-24, in seculo futuro unicum sit futurum, p. 31, l. 12, p. 41, l. 25.

Diabolus mundi princeps, dominus, Deus, p. 56 l. 27, 28, p. 67, l. 27.

Dicendi peritus in utramque partem disserere promptus, p. 150, l. 29, 31.

Dictionis vis & vehementia à puritate non pendet prorsus, p. 89, l. 31.

Dies docebit Proverb. p. 215, l. 18, 19, 21, 23.

Jo. Dietericus in Chemnitio lapsus, p. 84, l. 33, p. 85, l. 36, p. 86, l. 10-15.

Diffidere tutum, p. 88, l. 10.

Diogenis festiva dicta duo, p. 136, l. 20, 23, de viro bono dictum, p. 146, l. 6.

Dionysius.

Dionysius Areopagita suppo-
siticius, p. 254, l. 34

Domesticarum rerum fastidi-
um, p. 6, l. 18,

Echo non pingitur, p. 245, l. 28.
sextupla aut septupla, p. 246, l. 9.

Elephas quam semel implevit,
non attingit, p. 128, l. 3.

Elifaeus semel an iterato aqas
Jordanis feriebat, p. 37, l. 1. 10.

Ellipsis subjecti, p. 170, l. 28.

Epallage temporum linguae nul-
li non communis, p. 60, l. 23, hu-
jus in nonnullis ratio peculiaris,

l. 29.

Epicuri de Deis sententia, p.
14, l. 3, 4.

Epicureis quodnam summum
discrimen, p. 111, l. 32.

Epimetheus sero sapiens, p. 168
l. 28.

Ethnici formulas Christianas
suis nonnunquam immescent, p. 98,

l. 32-36. ab Hebraeis multa hav-
serunt, p. 262, l. 13-20, 35-38,

p. 263, l. 1, *Vide* Orientales.

Evdoxii haeretici dictum ridi-
culum, p. 86, l. 37, p. 87, l. 15.

Excusatio Epimethei filia, p.
168 l. 28.

Exempla sermonis galia adhi-
benda, p. 116, l. 36.

Exercitus Dei creata: universa,
p. 29, l. 16.

Extranea saepenumero magis
afficiunt, p. 6, l. 13.

Ezekiae plures, p. 66, l. 11.

Ezekiel Tragicus galis, p. 103,
l. 10 p. 226, l. 18,

Fabulis delinuntur ducuntur-
que, puerorum maxime rustico-
rumque animi, p. 205, l. 21, p. 206,

l. 10, 13, 14. *Vide* Aelopus.

Fames fitisque cupiditas quodam
utraque, p. 195, l. 19, p. 197, l.

72, 9.

Ferulacea; *Vide* Rara.

Fides habita multis perfunde-
dit, p. 88, l. 1-11.

Fidei virtus, credere quod non
videtur, p. 256, l. 18, merces, vi-
dere quod creditur, l. 19, ad vitam

aeternam perducit, l. 23.

Fideles nec in morte moriuntur,
p. 101, l. 4, 13.

Filii Dei professione tantum-
modo tenus, p. 141, l. 7, 10. *Vide*

Angeli.

Felicitatis summa non in carne
ponenda, p. 108 l. 14.

Faminiis Hebraei neutraliter
utuntur, p. 237, l. 3.

Fontes ipsi sitiunt, Proverb. p.
178, l. 25.

Forma facile deperit, p. 61,
l. 24.

Formulae quaedam ex notioni-
bus communibus quandoque effin-
guntur, praeter usum ritumque lin-
guae communem, p. 92, l. 21, p. 98,

l. 38, p. 99, l. 1, p. 103, l. 18, p. 105,

l. 29, p. 241, l. 25.

Fumibus terrae dimensa & di-
stributa, p. 4, l. 10.

R. r. 2

Gallica

Gallica lingua galis, p. 20, l. 7.

Geminationes vocum Hebrais creberrimæ, verborum infinitorum cum finitis, p. 99, l. 6, verborum cum nominibus; p. 258, l. 16, nominum in regimine, p. 237, l. 3, 28-38, epitalin istiusmodi plerumque habere, nemini non notum, p. 98, l. 37, p. 237, l. 3, apud Hebraeos tamen harum primas minuire quandoque, p. 100, l. 31, p. 101, l. 16.

Germani, *Vide* Consuetudo.

Gerundia an passivè sumantur, p. 63, l. 36.

Græca lingua, an è cardinalibus sit, p. 1, l. 30, 31, an linguarum omnium suavissima, p. 5, l. 29, p. 6, l. 5, an Latinâ iacundior, p. 6, l. 7, ad p. 20, an omnium elegantissima, p. 20, l. 15, an suavitatis nomine selecta ad Evangelium propalandum, p. 21, l. 1, an omnium uberrima, p. 22, l. 12, an Latinâ copiosior, l. 17, an omnium aptissime res exprimat, p. 42, l. 4, p. 44, l. 16, consonarum commissiones duriores habet in vocum initio, p. 9, l. 38, l. 10, in medio; p. 11, l. 1, in exitu, l. 14, aspirata crebriora, p. 12, l. 17, commissionibus duriusculis recentiores plures addiderunt, p. 12, l. 4, vulgaris temporibus Apostolicis exotica multa admiserat, p. 58, l. 19, Vet. Test. versio, Novique dictio, an cum prisca planè eadem sit, p. 57, l. 6, 7, p. 53, l. 1, 2-19.

36, p. 54, l. 1, 1 - p. 58, l. 22, p. 59, l. 16-29, p. 261, l. 6, ex usu Hebraico vocabulis sensus plures dat utraque, quam prisca usus ferat, p. 54, l. 34.

Græci prisca an Judæis omnes infestissimi, et à moribus eorum averisissimi, p. 262, l. 1-34, redire an possent N. T. textum intelligere, p. 53, l. 3, p. 57, l. 16-38, p. 58.

Græcorum thematum significatus varii, p. 23, l. 20, contrarii, p. 24, l. 1, p. 25, l. 3.

Græcum calestem adeptus, quâ ratione, et amplius, nec amplius fiat, p. 198, l. 28-38, p. 199, l. 1-8.

Hebraicæ linguæ, ex quorundam sententiâ, penuria, p. 23, l. 1, unde colligatur, l. 2, radicum paucitas, l. 3, earundem significatus varii, l. 4, adversè etiam, l. 31, de illâ queritur, l. 5-17, de istis disceptatur, l. 18-30, ejusdem ubertatis ex synonymorum quorundam varietate insigni aliis statuitur, p. 25, l. 37, an a Deo protoplastis data, p. 43, l. 5-13, an hac nulla res aptius exprimat, l. 3-10, notationes hujus plures ignotæ, l. 27, cum exteris collatæ nonnullæ, l. 21, 34, p. 44, l. 1-14.

Hebraica vocabula multa in N. T. p. 54, l. 9-23.

Hebraismos crebros in N. T. textu deprehendi agnoscent viri docti, p. 52, l. 7, p. 59, l. 22.

Hebrais

Hebraeis futura saepe frequen-
tiam connotant, p. 62, l. 16.

Heinsius Beza quandoque iniquior,
p. 256, l. 6.

Hellenismi nomine qid quibus-
dam intelligatur, p. 53, l. 10, p.
59, l. 32-35.

Hellenismi multi in poetis La-
tinis p. 92, l. 2-20; p. 261, l. 29.

de Hellenistica disceptatio.
Ἰν μὲν δ' οὐράνῳ, p. 53, l. 8, p. 260.
l. 38.

Herodianus a vo Apostolico in-
ferior, p. 204, l. 20, p. 258, l. 3.
qalis scriptor, l. 5.

Hervæus. *Vide* Anselmus.

Hippiæ in quibusque peritia, p.
150, l. 16.

Homo interior. *Vide* Animus.

Humiliantur multi, nec sunt hu-
miles, p. 196, l. 28.

Iberi corpora mascula, 4. avt 5.
femineo uno permutare soliti, p.
165, l. 27.

Idiotismus, formula dictiove u-
su communi ac vulgari recepta,
p. 91, l. 29, p. 108, l. 28, huius
ideam poetica non statuunt, p. 91,
l. 28, p. 91, l. 21-38, p. 99, l. 32,
p. 146, l. 29, p. 164, l. 30. tragica
avt dithyrambica, multo minus,
p. 91, l. 30, p. 103, l. 13, p. 106,
l. 31, p. 243, l. 22, p. 249, l. 6, p.
251, l. 3, p. 253, l. 10, p. 255, l. 4,
p. 256, l. 37, p. 261, l. 29.

Imperiti, nec signa divinitus
exhibita intelligunt, p. 95, l. 19.

p. 96, l. 1, 13, 22, nec mysteria
divina: p. 96, l. 38, p. 97, l. 9, nec
opera miranda, avt miracula, p.
97, l. 12, 20-33, p. 98, l. 10, nec
statuas, avt imagines, qid velint,
p. 95, l. 25, nec scripta, qid con-
tineant, p. 95, l. 10, 31, p. 96, l. 4,
15, 31, p. 97, l. 1, 4, 30-38, p. 28,
l. 5.

in limine primo deficere. Et
De limine offendere. Proverb. p.
186, l. 34, 35.

In portu impingere. Prov. nunc
de egressu, nunc de ingressu usur-
patur, p. 186, l. 31-38, p. 107, l.
1-13.

Infinita in Kal an passivè su-
mantur, p. 63, l. 35, exempla Pfo-
cheniana non evincunt p. 64, l. 1.

Injuriae sapientes nonnunquam
dementant, p. 230, l. 17, 19.

Integra nomina pro contractis
Hebraeis quandoque usurpata, p. 29,
l. 24.

Interpunctio codicum proba
commentarii iusti vicem habet,
p. 100, l. 10.

Interrogantia affirmativè con-
cepta, negant vehementius, p. 101,
l. 32.

Ira qd celerius accenditur, eo
minus diuturna avt gravis, p. 257,
l. 24.

Irenæi scripta, qd Latina habe-
mus, qali caractere concepta, p.
p. 58, l. 7.

Isidorus Ægyptius, in nota-
tionibus infelix, p. 115, l. 9.

R f 3

Joannis

Joannis Apostoli dictio qualis.
p. 90 l. 18.

Justitia tranquillitatem parit. p.
168. l. 12.

Justitia est justificationis omnis
veracis fundamentum. p. 83. l. 33-
38. ea merito Christi procurata
iusti constituimur, ut verè justifi-
cemur p. 84. l. 1-8.

Justitiam scire & esurire. qid.
p. 196. l. 6, 24.

Justificationis conditio, an fi-
ducia. p. 87. l. 34.

Justificari jure merito nequissi-
mus. quis potest; ubi falso insi-
mulatur. p. 84. l. 9.

Juvenes ad futurorum spem,
quam ad præteritorum memoriam
præiores. p. 215. l. 5.

Laconum senum cantus. p. 190.
l. 22. juvenum constantia, p. 246.
l. 22.

Læditur nemo volens. p. 100.
l. 17.

Læta mens epulum iuge. p. 140.
l. 3. 21-25. ea unde oriatur. l. 18-
20.

Latina lingua, an è primigeniis.
p. 1. l. 30. p. 2. l. 4 p. 5. l. 8. ex
Oscâ & Sabina habet multa. p. 3.
l. 5. Græcæ maximâ ex parte tra-
dux. p. 2. l. 6- p. 5. l. 7. cinnus lin-
guarum. p. 2. l. 22. Græcæ an sva-
ritate concedat. p. 6. l. 3. p. 20. l.
4. an ubertate. p. 22. l. 16-29.

Latina multa in Nov. Test. p.
53. l. 35-38 p. 54. l. 1-8. sed &
Latinissimi. p. 12. l. 6.

Latina hæc pauca Græci vix
exprimant. p. 44. l. 19. quorundam
significationes variæ. p. 23. l. 28.
contraria. p. 25. l. 3-29.

Latini, poetæ præsertim, Græ-
cismos, frequenter admittunt. p. 92.
l. 1-20. p. 261. l. 29. sonos pin-
gviore & vastiores refugiant. re-
pudiant. p. 7. l. 3-9. in aliunde de-
ductis inmutant. l. 10-17. con-
sonarium commissiones duriores
non admittunt. p. 10. l. 16-19. in
à Græcis mutuatis, solvant, & e-
molliant. l. 20. in vocum initiis;
21-38. mediis; p. 11. l. 2. clau-
sulis, respuunt. l. 15. in antiquo
sermone admissas abdicant. l. 35.
p. 12. l. 3. spiritu aspero Græcis
rarius utuntur. p. 9. l. 37. p. 11. l.
24. p. 12. l. 21. in deducticiis ab-
jicere solent. p. 9. l. 28. p. 18. l. 28-
38. præteris. nisi vocalis, litera nul-
la aspirata. p. 13. l. 4. 8.

Lavis nihilo meliorem quæquam
facit. p. 119. l. 12.

Leonis nomina Hebræis multi-
plicia. p. 26. l. 9.

Lepus pro carnibus. Proverb.
p. 111. l. 33.

Liberi animo largiri gratius,
quam accipienti donari. p. 190.
l. 37.

Liberorum eadem intueri, sum-
mus dolor. p. 244. l. 1, 4.

Lingvæ cardinales quæ. p. 1. l. 32.
multæ interciderunt. p. 2. l. 2.

Lingva nulla non in nonnullis
aliâ quavis uberior. p. 26. l. 24.

copia

ecopia aut inopia ex vocibus pav-
culis non statuitur. p. 28. l. 16.
nulla non voces formulasque habet
peculiares, quæ vi elegantiaque pari
in aliis exprimi nequeunt. p. 44. l.
31. p. 45. l. 1-14. p. 51. l. 38.
nulla non rationes peculiares, in
eis, quæ sibi invicem respondent vo-
cabulis. p. 125. l. 30. 31. p. 126. l.
9, 10, 21, 22, 31-38. p. 127. l. 1,
2. p. 138. l. 23. p. 141. l. 22-29.
p. 142. l. 19. p. 143. l. 25-27. p.
146. l. 24-38. p. 147. l. 1-6. p. 165.
l. 2-15. p. 171. l. 24-38. p. 194. l.
7-12. nulla non voces formulasque
ab exteris admittit. p. 263. l. 25.
nec gentium murum odium impe-
dit, quin ab infensis infestisque mu-
tuentur vocabula; p. 263. l. 8. aut
quin in earundem monumenta in-
giran. l. 14.

Locutiones *ἐκλεγεῖται* an *συνι-
στέται*. p. 66. l. 31-36.

Lucianus ævi inferioris auctor. p.
80. l. 16. p. 98. l. 21. p. 258. l. 3.
nebulo impurissimus. p. 80. l. 13.
religionis omnis irrisor. p. 262. l.
5. poetica multa suis immiscet. p.
98. l. 24. vocabulis Christianis no-
mini Christiano illudit. p. 80. l. 14.
prout & Judæis, suis. p. 98. l. 26-
30.

Lucrum. *Vide* Merces.

Lumen ignis accensi comes. p.
241. l. 26.

Luxuria avariciam parit. p. 168.
l. 33, 35, 38.

Lycophron scriptor galis. p. 251.
l. 3.

Magiæ crimen facilius obicitur,
quam probatur. p. 92. l. 29.

Malefici unius facinus civitas
tota nonnunquam luit. p. 61. l. 16.

Malis artibus quæ sita, facile dif-
fluunt. p. 21. l. 18.

Malorum amicitia minus diu-
turna. p. 61. l. 22.

Mens audit, videt. p. 244. l. 33.
in animâ, ut oculus in corpore. p.
244. l. 31. bene conscia epulum
juge. p. 140. l. 5-20. *Vide* Læta.

Merces operis finis. p. 257. l. 10.
non eadem cum lucro. l. 6, 7. quan-
doque ex gratiâ. l. 20. fidei vita æ-
terna an dicatur in sacris scriptis.
l. 21.

Mical absque prole defuncta. p.
64. l. 13. Adrieli an liberos sustu-
lisse dicatur. l. 14. p. 65. l. 5.

Milesii fuerit quondam strenui.
Proverb. p. 190. l. 18, 29 35.

Ministri quâ ratione *extruere*,
diruere, *depangere*, *extirpare*, *man-
dare*, *salvare* dicantur. p. 69. l. 31,
32. p. 83. l. 21.

Mors, solutio compagis huma-
næ, & in elementa prima resolutio.
p. 73. l. 12-36. genitura respondet
l. 21. decessus. p. 77. l. 28. disces-
sus. p. 75. l. 37. digressus. p. 77. l.
25. excessus. p. 77. l. 34, 35. ab-
itus. p. 75. l. 18. exitus. p. 75. l. 37.
p. 77. l. 31. reditus. p. 73. l. 16. p.
76. l. 2-38. transitus. p. 77. l. 38.
p. 78. l. 7-9. receptus. p. 77. l. 3, 4.
migratio. p. 78. l. 10, 11, 12. pro-
fectio.

fectio. l. 10, 18. non exitium. p. 78.
l. 1. non finis. p. 76. l. 26. p. 78. l.
9. nulla fidelibus. p. 101. l. 4. 5.
non esse; quibusdam. p. 194. l. 4.
omnes aequat. p. 17. l. 22.

Mortuis insultare nefas. p. 237.
l. 9.

Mortuos quisque laudat. p. 193.
l. 25.

Mulieres simias & catellos ge-
stantes & in deliciis habentes in-
tuiti, quid Cæsar & Massinissa. p.
167. l. 9, 13.

Musica occulta nulli rei. Pro-
verb. p. 41. l. 15.

Nata quæque denasci habent. p.
213. l. 7-9.

Natura veneranda, non erubef-
cenda. p. 114. l. 3.

Negatione subiecta intendi-
tur affirmatio. p. 234. l. 11-22.

Neoptolemus quæ occasione cæ-
sus. p. 111. l. 13.

Nicoclis votum rege dignum. p.
126. l. 14.

Nihil in nihilum redit. p. 76.
l. 26.

Novas res inquirendi studium
nimium Atheniensibus probro da-
tum. p. 220. l. 21-26. idem in aliis
moribus. l. 27-38.

Novi Test. textus stylusque pa-
renthæ Græcus, an alienior à pris-
corum Græcorum stylo. p. 53. l. 1,
20-34. p. 54. l. 24-38. p. 55. l. 1-1.
p. 261. l. 7. nam Hellenisticus,
Græcicus, Græciensis dici de-

beat. p. 53. l. 5-16. item de nomi-
nibus videri. l. 7. p. 80. l. 8. p.
260. l. 38. Hebraïsmis & Syriac-
is refertus. p. 52. l. 7. p. 59. l.
22-29. nec Latiniſmis immunis. p.
52. l. 6. selectiora quædam habet,
quæ aliter vix exprimi poterant. p.
51. l. 38. p. 52. l. 1, p. 59. l. 30,
31. prisca redivivi, quatenus po-
terant intelligere. p. 53. l. 3. p.
57. l. 16-38. p. 58.

Numerus certus pro incerto. p.
157. l. 6.

Nutricum mos parvulos in ma-
nibus gestandi. p. 66. l. 32.

Oculus in corpore, ut mens in
animâ. p. 244. 31. horum pupillæ
virgines esse debent. p. 137. l.
6. id quod fiat, ne divagentur caven-
dum. l. 9. impudicorum, meretrici-
ces incolere, Rhetoris dictum. p.
136. l. 15. nec dispar Apostoli. l.
12, 13, 24.

Oedipi incestus. p. 115. l. 16.

Olea tardè crescit. p. 115. l. 16.

Optamus, & quæ nec perimus à
Deo, nec petere fas est. p. 240.
l. 20.

Optimè affici solent homines,
ubi Deum adeunt. p. 222. l. 6.

Oreus, an iurijurandi Deus. p.
16. l. 15. in idem cum Horco E-
ridis filio. l. 25.

Orientales sapientiæ nomine
illustres. p. 241. l. 24. ab Orien-
talibus multa in linguam Græcam
prefluere. p. 241. l. 24. ad exteros,

tum

tum ab Hebraeis. p. 261. l. 5. tum
& à Poenis, Syris aliisque. p. 63.
l. 18, 21.

Parasiti ingenium. p. 110. l. 22-
25. p. 111. l. 1.

Parentum mos parvulos super
genua collocare. p. 66. l. 34.

Paronomasiae in scriptis sacris
occurrunt, quas versio nulla potest
exprimere. p. 52. l. 2.

Pars melior studia poscit maio-
ra. p. 107. l. 2.

Pars pro toto. p. 103. l. 19. p.
107. l. 35, 37. p. 108. l. 23.

Participia in Niphal pro nomi-
nibus in *bile*. p. 199. l. 18. quia isti-
usmodi apud Hebraeos rariora. p.
130. l. 25.

Pavlina dictio galis. p. 90. l.
18.

Pavperes spiritu quinam. p. 196.
l. 26.

Pecuniae plerisque non vita tan-
tum & anima, sed vitâ animaque
ipsâ chariores. p. 146. l. 36.

Percontator, & garrulus idem.
p. 220. l. 29.

Periclis dictio galis. p. 90. l. 14.

Perire per virtutem non est in-
teritus. p. 28. l. 3.

Periti rerum duplo plus aliis
vident. p. 94. l. 35. p. 97. l. 17.

Petri dictio galis. p. 90. l. 18.

Pfochenii industria agnita, col-
lavdata. p. 1. l. 19-23. inconfide-
rantia notata. p. 20. l. 35. p. 44. l.
15. Beza contra se appellat. p. 59.

l. 1. H. Stephanum quoque. p. 51. l.
33. p. 52. l. 3. 6. in eis quas oppug-
nat citandis indiligentia. p. 63. l.
27. p. 201. l. 21. p. 211. l. 13, 15.
eis affingit nonnunquam quae non
dicunt ipsi. p. 233. l. 11, 13. Beza
hac in parte injurius. p. 182. l. 6.
p. 203. l. 10, 19. Camerario iti-
dem. p. 80. l. 27. p. 81. l. 7. in a-
liis criminis ejusdem suspectus. p.
63. l. 27. p. 224. l. 23. p. 229. l. 1.
p. 236. l. 29. p. 238. l. 8. p. 239.
l. 1. p. 242. l. 36. p. 248. l. 7, 13.
p. 251. l. 30. adversus eosdem,
pervicacia; p. 99. l. 5-12. petu-
lantia; p. 205. l. 22. p. 207. l. 1.
p. 211. l. 10, 12. p. 223. l. 11, 26.
p. 224. l. 16. p. 241. l. 22. ca-
lumnia, quibus falsa & absurda e-
iusdem affingit. p. 89. l. 22, 25. p.
p. 242. l. 3, 4, 10, 11. confiden-
tia nimia. p. 225. l. 5, 6. cum er-
rore gemino, crasso fati utroque,
conjuncta. l. 10, 34. in exemplo-
rum delectu parum accuratus. p.
60. l. 14. p. 79. l. 26. p. 91. l. 20.
dum pro Hebraismis exhibet, quae
an quisquam pro eisdem habuerit,
non constat. p. 261. l. 15. quae prif-
cis in usu fuisse, non probat. l. 23.
nec in testimoniorum magis. p.
103. l. 10. p. 116. l. 34. p. 226.
l. 18. p. 254. l. 34. dum pro prif-
cis avi inferioris advocat. p. 204.
l. 17. p. 205. l. 26. p. 229. l. 20.
p. 235. l. 4. p. 258. l. 3. p. 267. l.
24. ea adducit, quae apud priscos
rarissima, apud Hebraeos creber-
rima.

S s

rima.

rima. p. 103. l. 14. p. 200. l. 2. p. 261. l. 33. ex poetis, tragicis plurimum, idiotismos figit. p. 103. l. 2. p. 164. l. 29. p. 199. l. 30. p. 233. l. 24. p. 236. l. 25. p. 241. l. 17. p. 243. l. 14. p. 251. l. 3. p. 253. l. 10. p. 261. l. 28. priscis q̄os advocat, mentem, vel diversam vel adversam etiam non raro appingit. p. 261. l. 25. ita lapsus crasse satis in Æschilo. p. 93. l. 13-19. p. 98. l. 18. in Aristotele. p. 244. l. 10. in Artemidoro. p. 195. l. 18. p. 196. l. 35. p. 244. l. 11. in Dionysio Halic. p. 82. l. 35. p. 84. l. 14-19. in Hesiodo. p. 174. l. 21. in Homero. p. 135. l. 38. p. 136. l. 1-12. p. 200. l. 11-21. in Thucydide. p. 80. l. 30. p. 82. l. 34. Hellenismis dicti, tam oppugnantibus, q̄am propugnantibus adversus. p. 264. l. 13. universa illi, q̄a pro se producit, concessa thesin non probant. p. 263. l. 38. p. 264. l. 1-10.

Phadrus fabulas commentus; cum Æsopis unā edidit. p. 206. l. 18.

Philosophi. *Vide Poetæ.*

Pietas mala sibi invicem moliri mortales vetat. p. 237. l. 7. ex hac profectum nihil non Deo gratum; sine hac acceptum nihil. p. 137. l. 18-28.

Plato barbaros magistros habuisse fatetur. p. 262. l. 14. Hebraicam philosophiam coluit. l. 16. 18. in lege Mosaicā studiosē verfatiss. l. 20. 24. inde dogmata de

Deo, legesq̄e veras q̄as habuit; havsit. l. 12. 15. hinc *Moses Atrocissans* dictus. l. 19.

Plinii de Cicerone elogium. *Vide Cicero.*

Pleonasmi in Adverbiis temporis poetis Græcis frequentes. p. 218. l. 38. p. 219. l. 2, 3, 5.

Pœnitentia inconstantia filia. p. 168. l. 17-30.

Pœta, Tragicæ præsertim, dictionem usurpant à sermone communi remotiorem. p. 91. l. 31. p. 92. l. 1. p. 105. l. 31. p. 108. l. 16. p. 116. l. 14. p. 251. l. 14. Philosophi q̄oque nonnunquam, & Rhetores. p. 105. l. 31. p. 108. l. 18. idiotismum non figunt. p. 261. l. 29. *Vide Idiotismus.*

Prophetæ q̄a ratione *extruere, diruere, depangere, extirpare*, dicantur. p. 69. l. 32.

Proverbia illa, ἔστιν περὶ εἰπὸς, ἔστιν περὶ πόλεως, ἔστιν περὶ Διότυπον, unum idemq̄e designant. p. 145. l. 36. p. 146. l. 7, 8.

Provocacula apud Hebræos vocabulis q̄a reguntur affixa ad nomen remotius plerumq̄e referuntur. p. 152. l. 18.

Pudor ibi, ubi pavor. p. 216. l. 30.

Puer centum annorum. Proverb. de sene deliro. p. 155. l. 29. unde sumptum. p. 156. l. 6. 19. p. 157. l. 8. 9. 23. *Μακάριος πuer centum annorum.* de sene sagittioso. l. 25-35.

Pueritiæ;

Paericia, an infantia, reputati
anni centum, sub argenteo seculo.
p. 157, l. 11, idem sub Messiam
futurum somniant Judæi. l. 15.

18,
Punica lingua Hebrææ tradux,
p. 263, l. 23.

Pythagoras in lege Mosaicâ
studiosè versatus. p. 262, l. 19.

Lavr. Ramirez fastus, p. 207.
l. 15.

Rara corrumpi proclivia, p.
170, l. 15, galia ferulacea qæqæ,
l. 16.

Reciprocarum formarum a-
pud Hebræos usus insignis, nec u-
nus, p. 52, l. 10-22, eas citra peri-
phrasin Græci nequeunt exprimere,
l. 19, Latini, qd exprimant, passim
vis abutuntur, l. 30.

Regibus Deus præfider, ut ipsi
suis, p. 239, l. 17-25.

Jo. Revchlini, Talmudicis nu-
gamentis nimis effascinati, p. 36,
l. 27, de Dei nominibus fictitiis
qibusdam deliria, p. 36, l. 26, p. 37,
l. 13, 23.

Rhesus fabula. cujusnam sit,
ambigitur, p. 146, l. 11, p. 241,
l. 19.

Rhetores. Vide Poetæ. qo am-
plius dicendo pergunt, magis at-
tolluntur, p. 222, l. 3.

Fr. Ribera in Platonis loco ab
interpunctione vitiosâ lapsus, p.
100, l. 6.

Ricinus, planta in Palestina cre-

berrima, p. 170, l. 7, qam celer-
rimè provenit & attollitur, l. 6, 8.

Sacerdos *mundare* qomodo di-
catur, p. 69, l. 31.

Sacrificia *Dei cibus* dicta, p.
69, l. 26, horum nidore, suffituum-
qæ vapore, vesci Deos suos puta-
bant Ethnici, p. 69, l. 24.

Sapientia propriè dicta, à pe-
ritiâ dispescitur, p. 152, l. 15, re-
rum omnium bonarum mater, p.
168, l. 34.

Sapientia, sive peritia, viribus
plus pollet, p. 152, l. 19, discendo
acquiritur, l. 23, hujus natales, l. 30,
p. 169, l. 1.

Sapientia dicta insipienti super-
fluunt, p. 150, l. 24, 26.

Satietas rerum est omnium, p.
117, l. 26, p. 139, l. 15.

Savl regni initio galis, p. 158,
l. 25-36, p. 160, l. 12, 28, qot
annos natus regnum adierit, p.
159, l. 26, qot annos regnaverit,
p. 159, l. 37, p. 160, l. 1-12, qæ
ratione duos regnasse dicitur, p.
160, l. 13- p. 162, l. 22, post Da-
videm etiam inunctum rex agni-
tus, p. 161, l. 20.

Jo Scaligeri intemperies, p. 24,
l. 24, de mundi natalibus senten-
tia, l. 26, lapsus memorialis, p. 65,
l. 4.

Scriptores sacri de dictione mi-
nus solliciti, p. 59, l. 15, 17, p. 89,
l. 23, 24.

Semen tam mulieris qam maris,
S f 2 p. 115.

p. 115, l. 26- de hoc mugamentum
Rabbinicum, p. 116, l. 3,

Seneca ætas Ciceronianæ tan-
quam aurea argentea successit, p.
99, l. 21,

Senectus juventute religiosior,
p. 89, l. 16, pravius artifex, in de-
terius effingens cuncta, p. 151, l.
11, 13, 17, 19,

Senes bis pueri. Prov. p. 156, l.
29-38, p. 157, l. 1-4, vitæ in ex-
tremo cupidissimi, p. 215, l. 14,

Sermo Apostolicus priscis re-
divivis remoram sapius objiceret,
p. 58, l. 28-36, tali cur usi sint, p.
58, l. 29, p. 59, l. 17-30, p. 87, l.
20-27, plebejus, licet impurius,
puriore melius à plebe intelligi-
tur, p. 58, l. 29,

Servorum in corpora jus ha-
bent domini, non et in animas, p.
104, l. 7-15, ex animis quoque emo-
lumentum percipiunt, l. 21. mul-
tos ad mensam adhibere minus
convenit, l. 18, 19,

Servulorum indoles, p. 110, l.
14-25,

Servus pro offa. Proverbiale, p.
111, l. 34,

Silentii sermonisque opportuni-
tas observanda, p. 216, l. 38, p.
217, l. 1, 7,

Silentio nihil utilius, p. 112,
l. 18,

Simia in fœtus suos affectus di-
spat, p. 167, l. 7,

Simplicitas pro dementia ha-
betur, p. 24, l. 23, discrimini expo-
nit, l. 26,

Sitis cupiditas quedam. *Vide*
Fames.

Sitientem in somnis bibere;
favita indicationis habetur; quod
bibat, non adesse, infavita, p. 197,
l. 2, 3,

Sitire justitiam. *Vide* Justitiam.
Sobrietas in sacris optanda, p.
41, l. 29,

Solonis lex de debito conjuga-
li. *Vide* Conjugale.

Fr. Spanheymius in Svida loco
lapsus, p. 83, l. 11, 16,

Sponsa uxoris loco habetur, p.
135, l. 24, 26, 29, p. 137, l. 33,

Spuria proles altas radices non
agit, p. 127, l. 6,

Stirpes, Deo jubente, germi-
nant, p. 227, l. 4, haum natales
varii, p. 171, l. 33,

Stygiam paludem jurant Dii
ethnici, p. 15, l. 16,

Stylus impurius non impedit;
quo minus ab eruditis intelligi queat
p. 57, l. 25-38; p. 58, l. 1-14, p.
86, l. 22,

Substantiva in regimine adje-
ctivorum loco, Hebræis frequentis-
sima, p. 149, l. 9, regentia, nunc
subjecti, nunc adjuncti rationem
habent, p. 153, l. 5-12,

Sudor ex metu, p. 230, l. 13,
Surrejensis regio galis, p. 28,
l. 23,

Syriaca lingua Hebraica tradux,
p. 263, l. 23,

Tardius attolluntur, diutius
duratura,

duratura, p. 170, l. 11, robustiora
& spissiora quæque, l. 14, qualis olea.
l. 13.

Temperantia commendata, p.
220, l. 3.

Tempus veritatem prodit, p.
215, l. 21, 23, agnitioni omni
medetur, l. 26, 28, 30, *Vide Dies.*

Tertulliani dictio qualis, p. 89,
l. 33-38, p. 90, l. 1-15.

Theoxena liberos tam ex foro-
re, quam ex se genitos pariter edu-
cavit, p. 64, l. 6, 27.

Timor an Deos primus fecerit,
p. 33, l. 5, timore opinio prior,
l. 6.

Titi Imp. elogium, p. 44, l. 23, 28,
Totum pro parte, p. 106, l. 36,
p. 108, l. 2.

Gvalt. Traversii elogium, p. 1,
l. 16.

Tyranni per pecuniarum efu-
riem plebeis, egenis quoque, pejo-
ra perpetrant. p. 197, l. 31.

*Ubi constat de homine, nihil re-
fert de nomina.* Reg. Jur. p. 261,
l. 2.

Uræ lambendo tactus suos ef-
figiant, p. 166, l. 31.

Ufus in sermone dominatur, p.
86, l. 24, 28, p. 87, l. 1-14, p.
127, l. 20.

Uxor meretricis loco non ha-
benda, p. 119, l. 28, invisam du-
cere quam grave, p. 129, l. 9, solam
nosse temperantia, p. 120, l. 16,
uxore liberisque hominibus nihil
carius, p. 126, l. 14, 17.

Verba activa indefinite usurpa-
ta, per passiva clarius explicantur,
p. 66, l. 38, p. 67, l. 1, p. 71, l. 8.

Verborum apud Hebræos for-
ma varia, p. 49, l. 23, mixta, p.
51, l. 23.

Verecundia in oculis, Prov. p.
236, l. 20.

Veritas temporis filia, Prov. *Vi-
de Tempus.*

Veteris Test. versio Græca quam
antiqua fuerit, p. 264, l. 3, ejus,
quam nunc habemus, puritas, p.
264, l. 4-6.

Vindicta divina malis imminet,
p. 61, l. 5, incumbit cælitus, l. 13,
quo tardior, eo gravior, l. 32.

Vinum etiam prudentes ad cari-
tum indecorum adigit, p. 61, l. 11,
ad hujus odorem Athenienses sal-
titant, p. 247, l. 20.

Virgo, non semper integritatis
nomen, p. 134, l. 27- p. 135, l. 8,
intacta quanti habita; tacta quam
despicabilis, p. 129, l. 30-38, u-
triusque affectio in oculis emicat,
p. 130, l. 27, Democriti in his
dignoscendis peritia, l. 18.

Visus est sensus species, p. 243,
l. 19, p. 244, l. 12 sensuum nobi-
lissimus, l. 20, 30, p. 245, l. 23, re-
liquis præstantior, vivacior, veloci-
or, p. 244, l. 21, de reliquis usur-
patur, p. 244, l. 21, 25, p. 245, l.
6, 12, 29, p. 247, l. 26, de auditu,
p. 245, l. 20- p. 246, l. 10, de ta-
ctu, l. 17-23, p. 247, l. 1-8, de
gustu, p. 247, l. 11, de olfactu,
Sf 3. l. 14.

l. 14-26, p. 244, l. 20, de sensu inferiore, & intellectu, p. 244, l. 34, p. 245, l. 2-8, 18.

Vitium apud Hebræos quor vocabula designent, p. 25, l. 37-38.

Vita externis quibusvis præferenda, p. 221, l. 6, æterna donativum Dei, p. 256, l. 26, piè transacta ad æternam perducit, l. 24, Vita minima pars vivitur, p. 122, l. 35, p. 123, l. 3, 9, victuros agimus, non vivimus, l. 32, præterpropter vita vivitur, l. 37, vita nevitalis, p. 124, l. 7, 8.

Vocabula nova cudere coguntur Græci, quibus Hebraicorum vim exprimant, p. 49, l. 9, syntaxes insolentiores admittere, quibus Hebraicis respondeant, l. 38.

Vocibus malè ominatis absti-

nebant veteres, p. 189, l. 11, p. 190, l. 29.

Voluptaria, non recta, carenti *βελία*, p. 190, l. 14, 15.

Vox rebus inanimatis tribuitur, p. 147, l. 23, signis divinis, ac flagellis, p. 148, l. 11-14, 15.

Jo. Wemefius nugis Talmudicis addictior, p. 32, l. 20, delirii Judaici propugnator, p. 35, l. 9, 12, p. 36, l. 33, in adversum sentientes censura iniquior, l. 34, de Dei nominibus absconditis monitum, p. 39, l. 33, lapsus memorialis, p. 40, l. 2.

Xenocrates qualis, p. 124, l. 9, *gratiis litare* iustus, l. 19.

Index

*Index Vocum Hebraicarum, Chaldaearum,
Syrarum, de quibus istuc agitur.*

אֲדָר et proprium & appellati-
vum. p. 29. l. 31.

אֲדָר & בְּנֵי אֲדָר p. 164.
l. 20, 21.

אֲדָר qid. p. 26. l. 3, 6.

אֲדָר qid. p. 26. l. 4.

אֲדָר non est nomen Dei. p. 30. l.
10. p. 32. l. 4.

אֲדָר mercus. p. 256. l. 2, 9, 15.

אֲדָר non est, pro defunctus est. p.
192. l. 37-30. p. 194. l. 12-19.

אֲדָר qam crebro usurperetur in for-
mulis illis; אֲדָר דְּבָרִי e-

loquens, אֲדָר דְּמִי sanguinolentus,

אֲדָר validus, אֲדָר dolosus,

אֲדָר litigiosus, אֲדָר רַבֵּי,

אֲדָר canus, אֲדָר locust-

leus. p. 148. l. 31. p. 149. l.

12. 17.

אֲדָר Dens. אֲדָר Dens ve-

rax, אֲדָר scient, אֲדָר glo-

rius. p. 149. l. 17-20.

אֲדָר Syr. unde. p. 203. l. 30.

אֲדָר & אֲדָר non sunt di-

versa Dei nomina. p. 29. l. 1.

אֲדָר & אֲדָר eodem redeunt. l. 21.

אֲדָר אֲדָר l. 25.

אֲדָר אֲדָר p. 153. l. 20.

אֲדָר אֲדָר p. 153. l. 20.

אֲדָר Aens mi justissi-

me. p. 153. l. 20.

אֲדָר Aens benignissimus. l. 23.

אֲדָר Aens salutaris

moster. l. 25.

אֲדָר imperare. p. 226. l. 15.

אֲדָר dicta prudentia. p.

150. l. 10.

אֲדָר promissio tua justi-

ssima, vel benignissima. p. 153.

l. 22. qo loco novissimum istud

adjectum velim.

אֲדָר qid: et an Dei nomen, qia

Judæi inde preculas suas ordi-

untur. p. 36. l. 25, 28.

אֲדָר an sit nomen Dei. p.

33. l. 29. p. 35. l. 9. p. 36. l.

9-20. hinc etiam preculas or-

diuntur iidem. l. 19.

אֲדָר qid. p. 153. l. 9.

אֲדָר locusta, unde. p. 26. l. 7.

p. 44. l. 14.

אֲדָר leo, unde. p. 26. l.

12. p. 43. l. 35.

אֲדָר & אֲדָר distingvuntur. p.

137. l. 30.

אֲדָר pavia galis. p. 34. l. 21.

ב comitatus. p. 231. l. 24-30. p.

232. l. 1-6. instrumenti, desi-

deratur. p. 182. l. 31-38. p.

183. l. 1-17. pro de. p. 187. l.

31. pro ex. p. 184. l. 18. pro

per. p. 187. l. 35. p. 187. l. 35.

184. l. 1-6. p. 232.

l. 28-38. nominibus præfixum

adverbii rationem dat. p. 233.

l. 18.

i. 18. cum verbo infinito de
preterito quandoque usurpantur.
p. 180. l. 35.
בִּיהַח qid velit. p. 180. l.
29.
בִּיהַח *adire mulierem* qid. p. 125. l.
4-8. locutio, vel elliptica, l.
14-19. vel metonymica. l. 20.
vel synecdochica. l. 22-28.
בִּיהַח cum בִּיהַח subjunctā. p. 90. l.
27.
בִּיהַח Doctoribus Hebræis qid,
& unde. p. 125. l. 1.
בִּיהַח & בִּיהַח de brutis creberri-
me usurpantur. p. 166. l. 4-13.
בִּיהַח pro *palmite*. p. 170. l. 27-31.
usus utriusque varius admodum.
בִּיהַח לילה. qid. p. 169. l. 10. p.
170. l. 3.
בִּיהַח *anniculus*. p. 167. l. 3.
בִּיהַח *centenarius*. p.
156. l. 2. 6. p. 157. l. 38. p. 158.
l. 1. 13, 19, 36. p. 162. l. 22.
בִּיהַח *plagis additus*. p. 163.
l. 8. בִּיהַח *morte dignus*. l. 12.
בִּיהַח *procurator*. l. 19. בִּיהַח
solum pingue. l. 20. בִּיהַח *ma-*
tutinus. l. 21. בִּיהַח *sagitta*.
l. 27.
בִּיהַח *Orientales*. p. 163. l.
28, 33, 38. non *prisci*. l. 31.
בִּיהַח *homines pravi*.
p. 163. l. 7. בִּיהַח *afflicti*. l. 10.
בִּיהַח חלוקה & המותה & מות
destinati. l. 11, 14, 16.
בִּיהַח חלוקה *deportati*.
l. 17. בִּיהַח חלוקה *sagitta*. l. 28.
בִּיהַח *scintille*. l. 30.
בִּיהַח בנות השיר *cantatrices*, an *res*

canora. p. 163. l. 25.
בִּיהַח & בִּיהַח, item בִּיהַח &
בִּיהַח p. 164. l. 20, 21.
בִּיהַח בעל בית p. 228. l. 13.
בִּיהַח בעל זכור & בעל נזיר p. 48. l. 37.
בִּיהַח qid. p. 26. l. 4.
בִּיהַח Syr. qod בִּיהַח Hebr. p. 169.
l. 20.
בִּיהַח בִּיהַח qid. p. 169. l. 15. p.
170. l. 3.
בִּיהַח *benedicere*, & *excorari*. p. 23.
l. 31. sed hoc *nat' εὐφραδισμός*.
l. 35.
בִּיהַח *caro*, qam varia designet. p.
55. l. 23. pro toto *homine*. p.
108. l. 26. id Hebræis familia-
re. p. 112. l. 8, pro *verendis*.
l. 27.
בִּיהַח בנות & בנות יענה. Vide יענה
qid. בנות החול & בנות שמו.
p. 153. l. 10, 11.
בִּיהַח qid. p. 26. l. 10, 21.
בִּיהַח *idola*, unde. p. 48. l.
18.
בִּיהַח בנות & בנות *corpus*, pro *homine* to-
to rarius. p. 112. l. 9, 14, 16.
בִּיהַח in אחר an nota numeri quater-
narii. p. 32. l. 21.
בִּיהַח *imperare*. p. 226. l. 14.
בִּיהַח *editum*, ibid.
בִּיהַח יצא דבר qid. p. 144. l. 6.
בִּיהַח *res*. p. 144. l. 35.
בִּיהַח *res* p. 147. l. 19, 22.
בִּיהַח *ur/us*, unde incertum. p. 43.
l. 31.
בִּיהַח *cedes*. p. 234. l. 26.
בִּיהַח האמין

חושבתי *Vide חושבתי*

וחד *et simul, & seorsum*. p. 23. l. 32.

ידיל qid. p. 49. l. 25, 30.

גלד de corvino genere. p. 166. l. 14.

יענה *nunquam sola legitur; sed praefixis בה vel וענים*. p. 17. l. 16, 18, 21. *semel tantum*. l. 22.

דבר *Vide יצא*

כ. & כ. *sint literae permutabiles* p. 187. l. 21.

כי interrogans. p. 203. l. 9, 18.

כפיר qid. p. 26. l. 11, 21.

כתב qid. p. 26. l. 4, 8.

ל *saepe πλὴν*. p. 184. l. 2. *nonnunquam genitivum designat*. p. 259. l. 1.

לביא *lea*, unde. p. 26. l. 16, 21.

לגרמי *accentus qis & qalis*. p. 34. l. 9.

לח *panis; pro frumenta*. p. 26. l. 34.

לילות qid. & unde. p. 143. l. 37. *de ea Talmudistarum delirium*. *ibid.*

לויש qid. p. 26. l. 18, 22. unde *incertum*. p. 44. l. 31.

לכד qid. p. 160. l. 30. p. 161. l. 2. *usurpatur de vi captis*. l. 17. *de fortitō. obvenientibus*. l. 23-34.

מאור p. 158. l. 17.

מנח *accentus qalis*. p. 34. l. 10.

מנח *sceptrum robustum*. *um*. p. 153. l. 29.

מן *particulae usus varius*. p. 229. l. 8. p. 230. l. 24, 36.

מקף *accentus qalis*. p. 35. l. 13, 16.

משכילי qid. p. 83. l. 29.

משתולל qid. p. 24. l. 23.

מנע *de consuetudine viri cum muliere*. p. 127. l. 31.

מן *qid.* p. 115. l. 25. *מן ונכד*. l. 22.

מנר *qid.* p. 174. l. 26. *מנר*. p. 175. l. 11. p. 178. l. 13. 27-30.

מנר *Vide מנר*

מנש *anima; pro homine ipso*. p. 102. l. 25. p. 106. l. 27. p. 108. l. 25. *pro cadavere*. p. 107. l. 15. *qā ratione*. l. 22.

מנר *etatis nomen & ministerii*. p. 167. l. 16-20.

מנח *לבנח* p. 250. l. 2, 9.

מנר *Vide מנר לב נטר* qid. p. 178. l. 17.

מנש *qid.* p. 90. l. 29, 31. *inde*. *מנש* & *מנש*. l. 30.

מנר qid. p. 47. l. 34.

מנר qid. p. 26. l. 46.

מנר *equs*, unde *incertum*. p. 43. l. 31.

מנר *hirundo*, unde *incertum*. *ibid.*

מנר & *prudenter, & solidum esse*. p. 23. l. 32.

מנר qid. p. 45. l. 29.

מנר

סרנ Chald. ibid. l. 14.

על de. p. 183. l. 29.

על qid. p. 56. l. 26.

ענח qid. p. 117. l. 1. 7. unde. l. 2, 3.

ענח comprimere. ibid. l. 2.

ענו afflicti potius quam pauper.

p. 140. l. 1.

ענך qid. p. 45. l. 19.

עק merces. p. 256. l. 9, 15.

עפ Vid. עפ

עפ non est nomen Dei. p. 32. l.

25. p. 33. l. 1-25.

עפ Syr. qid. p. 77. l. 20. inde

עפ qid. p. 74. l. 17. p. 77. l. 19, 24.

עפ an sit nomen Dei. p. 36. l. 1.

p. 38. l. 34. p. 39. l. 1, 13, 31.

qid. significet. ib. l. 3. 8.

עפ & פלמוני & פלמוני qid. &

an Dei nomina. p. 39. l. 35. p.

40. p. 41. l. 1-5.

עפ facies, ira. p. 257. l. 13, 14.

עפ accentus qis & qalis. p. 34.

l. 6, 9.

עפ fructus. de prole. p. 115.

l. 23.

עפ qid. p. 170. l. 27, 28.

עפ Syr. Velle, optare. p. 239.

l. 10.

עפ non est nomen Dei. p. 29.

l. 8. hæreticorum hac in parte

infectia. ib. l. 36.

עפ & עפ in benignitatis no-

tione. p. 248. l. 16, 21.

עפ et jubere, et videri, p. 21, l. 4.

עפ Vid. עפ

עפ qid. p. 160, l. 35, p. 161, l. 3, 7.

עפ anticane; antiquum. p. 162, l. 35, 37.

עפ carnis. עפ carnis

עפ; terra sancta;

עפ mons sanctus, p. 149, l.

23, 24.

עפ fama, rumor. p. 144, l. 18.

20, 23, 26, 28, 31, 34, vox.

non res, p. 147, l. 9, praconi-

um, p. 148, l. 18--

עפ qid. p. 169. l. 4, 7.

עפ Dei attributum, p. 39, l.

13.

עפ de consuetudine viri cum

muliere, p. 125, l. 38. p. 126, l.

1-8, p. 127, l. 22.

עפ cornu salutiferum me-

um, p. 153, l. 27.

עפ Cartago. p. 17, l.

17.

עפ qam variè accipiat, p. 56,

l. 5.

עפ qid. p. 149, l. 20. p.

150, l. 35, & עפ, p. 149,

l. 22.

עפ & unde, p. 48, l.

13, 16.

עפ qid. p. 45, l. 21.

עפ praconium, p. 148, l.

31.

עפ praco, ib. l. 35,

T t 2

עפ

יד qid. p. 139. l. 28. p. 140. l. 1.
 יד qid. p. 47. l. 36. יד
 qid p. 48. l. 9.
 יד qid. & unde tractum. p.
 47. l. 24. 38.

יד et ת litera in vicem permuta-
 biles. p. 187. l. 21.

יד qid. p. 123. l. 4.

יד qid. unde incertum. p. 43. l. 31.

יד qid. unde incertum. ibid.

יד qid. p. 26. l. 19.

יד qid. ibid. l. 20.

יד qid. modo sumatur. p. 124.
 l. 19.

יד Vide יד

יד pro Dei nomine in Scrip-
 turis non habetur. p. 38. l. 15.
 qid significet. l. 16.

יד prosperum. p. 181. l.
 17. 19.

יד בשרו p. 180. l. 7, 8. et

יד לשון l. 6. formularum ha-
 rum usus duplex. l. 16, 17. di-
 stinctio earundem rejecta. p.

יד l. 1. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

יד qid. שאל שאלו
 2. l. 13. 14.

יד in fir nomen Dei. p. 38.
 l. 10.

יד qid. p. 148. l. 10. in-
 telligere. p. 147. l. 38. p. 148.
 l. 1. animadvertere. p. 147. l.
 16. 18. obedire. p. 142. l. 21,
 22.

יד qid. p. 144. l. 4.

יד obedientia. p. 143. l. 28.

יד qid. p. 173. l. 17. 20. p. 178.
 l. 7-10. 29. 30.

יד qid & unde. p. 44. l. 3.

יד verbum quam varias in se no-
 tiones continet. p. 45. l. 23.
 p. 46. p. 47. l. 1-13. 35.

יד qid. p. 45. l. 26. 27.

יד unde dicti. p. 39. l.
 24.

יד Vide יד

יד unde incertum. p. 43.
 l. 31.

יד Syris, qid בשל Hebraia.
 p. 187. l. 15, 20, 22.

יד & תולדה inde, ibid. l.
 18. 21.

Index vocum Græcarum.

Ἀγάθη, *letum*; et ἀγαθὸν *le-*
tari, p. 139, l. 35, 37, p. 140, l.
 26. *placatum* idem, l. 18.
 ἁγίον, et *sacrum*, et *sanctum*, p. 24,
 l. 6.
 ἁγία quam varia designat, p. 23,
 l. 20.
 Ἀδάμ, quatuor mundi plagas desig-
 nare, delirium, p. 3, l. 16.
 ἄδης, qid, an *sepulcrum* priscis, p.
 213, l. 4, 31, p. 224, l. 11.
 ἄδης, p. 129, l. 24.
 ἄδης, ἄδης, ἄδης, an
 Græcis priscis usitata, p. 185,
 l. 6, ἄδης, ἄδης, ἄδης, an
 Hebraismi, p. 184, l. 30-36,
 αἰ, & οἰ, sonipingvioris syllabæ,
 p. 7, l. 2, Græcis frequentissi-
 mæ, à Latinis repudiata, p. 6,
 l. 36, p. 7, l. 5.
 αἰμα pro *eade*, p. 234, l. 24.
 αἰμα, ἁμα, ἁμα, an Hebraif-
 mus, p. 227, l. 20, 30, p. 228,
 l. 1.
 αἰμα, ἁμα, Hebraismus, p.
 185, l. 12.
 αἰμα priscis qid, p. 56, l. 23, in
 scriptis sacris qid amplius, p.
 55, l. 24-32.
 αἰμα, intelligere, p. 148, l. 2, ob-
 temperare, p. 142, l. 24, p. 143,
 l. 1-11, αἰμα, obedientia, l. 30,
 33, fama, l. 38, p. 144, l. 1, 1,
 αἰμα, ἁμα, an Hebra-

ismum sapit, l. 23, αἰμα, ἁμα
 idem, p. 148, l. 2,
 αἰμα, qid, & αἰμα, qid,
 p. 257, l. 12, 21-23.
 αἰμα, *locustæ*, unde, p. 44, l. 9.
 αἰμα, idem, qid, p. 243, l. 14,
 25.
 αἰμα, ἁμα, ἁμα, p.
 150, l. 5.
 αἰμα, ἁμα, ἁμα, ib.
 l. 7.
 αἰμα, unde, p. 203, l. 30, an pro
 ἁμα, l. 29, 33, p. 204, l. 1, 8,
 13, 17.
 αἰμα, p. 34, l. 10,
 αἰμα, quam adversa denotet, p.
 24, l. 8.
 Ἀμα. Vide Ἀμα.
 ἀνάλυσις, afflictio, p. 250, l. 22-27,
 ἀνάλυσις, qid, p. 72, l. 25, p. 75, l.
 26-28, an pro ἀνάλυσις usur-
 petur, p. 63, l. 26, p. 79, l. 1,
 pro ἀνάλυσις, reverti, p. 75,
 l. 27, 30, p. 77, l. 4, 5, unde
 tractum, p. 74, l. 27, 30, 31, p.
 77, l. 4, 5.
 ἀνάλυσις, pro morte; qd̄ *resolutio-*
nem, sive *dissolutionem* denotat;
 p. 71, l. 11, 34, p. 73, l. 1-10,
 p. 74, l. 4, qd̄ *dimissionem*, qd̄
 buldam, p. 74, l. 7, qd̄ *rejeci-*
tur, l. 24, qd̄ *reditum*, p. 75, l.
 24, p. 76, l. 2-37, p. 77, l. 1-7,
 qd̄ *abitu*, sive *accessum*, p.

77. l. 10-18. p. 78. l. 1-37.
 ἀνέπαροι, virgines. p. 129. l. 14.
 αἰδρ. unde. p. 115. l. 7. p. 132. l. 24.
 ex usurā muliebri. p. 131. l. 36.
 παρῆναι. p. 132. l. 37.
 ἀδρ. παρῆναι. p. 103. l. 30.
 ἀδρ. παρῆναι. p. 90.
 l. 34. 36.
 ἀπὸ προῶν. p. 253. l. 30.
 ἀπὸ αἰδρ. p. 228. l. 3, 6.
 ἀπὸ λῆσις, dimissio, discessio. p. 73.
 l. 36. de morte. l. 37. p. 75. l. 1-7.
 ἀπολύνειν, dimittere. p. 74. l. 15.
 31. ἀπολύνειν, defungi. p. 75.
 l. 16.
 ἀπὸ, & ἀπὸ, qm̄ varia defig-
 net. p. 23. l. 23.
 ἀπὸ αἰδρ. p. 249. l. 16, 20.
 ἀπὸ αἰδρ. qm̄ notione di-
 cat. p. 126. l. 2. p. 127. l. 30.
 p. 128. l. 20. qm̄ non. l. 21-25.
 Α' πρῶ, & Α' μρῶ, qid; et unde. p.
 35. l. 28. p. 36. l. 28.
 ἀπὸ αἰδρ. p. 112. l. 26. ἀπὸ αἰδρ.
 & ἀπὸ de consuetudine viri
 cum muliere. l. 28. p. 115. l. 5.
 16.
 ἀπὸ αἰδρ. qm̄ ambiguē usurpetur. p.
 28. l. 10.
 ἀπὸ αἰδρ. & ἀπὸ αἰδρ., qm̄ varia deno-
 tet. p. 23. l. 24.
 ἀπὸ αἰδρ. ex notatione qid. p. 86. l.
 34. de Deo Patre.
 ἀπὸ αἰδρ. usurpatum. p. 87. l. 2.
 ἀπὸ αἰδρ. p. 33. l. 35. ἀπὸ αἰδρ. Vide
 οἱ μρῶν.
 ἀπὸ αἰδρ. qid. p. 3. l. 31. ἀπὸ αἰδρ. qid
 ib. l. 33. ἀπὸ αἰδρ. & ἀπὸ αἰδρ., an αἰδρ.
 & αἰδρ. p. 4. l. 1.

ἀπὸ αἰδρ. p. 117. l. 31, 33.
 ἀπὸ αἰδρ. ex usu communi qid. p. 87.
 l. 12. qomodo insolenter usur-
 patum. l. 78.

B innixa syllabæ. p. 11. l. 12. in
 φ vel Ph non transiit. p. 14. l.
 37. in π creberrimè. l. 38. in
 V. p. 15. l. 3. et in F. l. 5.

βασιλῆα βασιλῆος. p. 50. l. 1.
 βασιλῆος βασιλῆος. p. 239. l. 4.
 12-25.

βασιλῆος unde p. 253. l. 19.
 βασιλῆος, βασιλῆος. p. 125. l. 2, 31. βασιλῆος,
 qm̄ varia designet. p. 23. l. 22.
 βασιλῆος & βασιλῆος aliter Græcis
 usurpata, qm̄ & 12 Hebræis. p.
 125. l. 32.

βασιλῆος, & βασιλῆος, defunctus est.
 p. 190. l. 8, 17.

βασιλῆος. p. 54. l. 11.
 βασιλῆος αἰδρ. p. 124. l. 7.

βασιλῆος βασιλῆος. p. 94. l. 8.

F five 3 Æolici sonus qis. p. 7.
 l. 26.

γέρονε, fuit transit. p. 7. l. 26.

γέρονε p. 54. l. 11.

γέρονε, vefci. p. 249. l. 1, 13. αἰδρ.
 αἰδρ. γέρονε. l. 8. αἰδρ. Vide
 αἰδρ. αἰδρ.

γέρονε pro mēte. p. 259. l. 11.

γέρονε, agnoscere, approbare. p.
 50. l. 1-8. de concubitu. p. 120.
 l. 10-27.

γέρονε, fel. p. 24. l. 2.

γέρονε unde. p. 115. l. 5.

γέρονε unde p. 115. l. 4. p. 132. l. 17-
 Virum

Vinum experta. p. 130. l. 24.
 p. 131. l. 4-33. nunc *sexus*;
 aut *etatis* nomen; p. 133. l. 14.
 p. 134. l. 5. nunc *status*, tam
 honesti quam inhonesti. p. 132.
 l. 30, 37 p. 133. l. 2. p. 135. l.
 20, de *disposita* dicitur, p.
 135. l. 26, p. 137. l. 28, at non
 Homero, p. 136. l. 1-5. sic u-
 surpata responderet Hebraeorum
 שוֹמֵר. p. 137. l. 29.
 δὲ pro ὅτι Doricum, p. 4. l. 36.
 δέμας τις quæ; unde dicta, p. 134.
 l. 24.
 Δάρ, Νω, Vide Ζεὺς.
 δέμας, p. 46. l. 12.
 δέμας εὖν. p. 45. l. 21.
 Δεὺς pro Ζεὺς, Æolicum, p. 33.
 l. 8.
 δειμασία p. 233. l. 23, 25.
 δειλεῖναι, & δειλεῖναι, in *concu-*
bitus notione, unde, p. 126.
 l. 27-35.
 δέμας, bonus, benignus, p. 248.
 l. 2, 15, 21.
 δέμας, an sit δέμας καὶ δέμας, p.
 83. l. 15, 19, 21, p. 85. l. 9,
 23, quæ forense vocabulum, re-
 spondens Hebr. קִיָּא, qid
 sit, p. 80. l. 20, p. 84. l. 38, p.
 45. l. 10, 21, 34, in scriptis sa-
 cris *justificare, tanquam justum,*
aut infentem, defendere, absol-
vere, p. 80. l. 19, p. 84. l. 19,
 an apud scriptores externos ita
 sumatur, p. 80. l. 21, p. 84. l.
 38, p. 85. l. 1, p. 87. l. 29, an
 apud Thucydidem, p. 80. l. 29,

p. 82. l. 22. an apud Dionys.
 Halicarn. p. 82. l. 35, p. 83. l. 20.
 Græcis præcis, *agnum censere*;
 de re, non de reo, p. 82. l. 37.
 p. 83. l. 4, p. 84. l. 11-15, p.
 85. l. 11, p. 86. l. 2, tam pri-
 vato iudicio, quam & publico,
 p. 85. l. 25, 30, *damnare*, p. 82.
 l. 14, 25, p. 86. l. 8, *supplicio*
afficere, p. 82. l. 26-32, p. 84. l.
 26, p. 85. l. 16, p. 86. l. 9.
 διχοτομεῖν, & διατεμεῖν. p. 251. l.
 26, 28, 33.
 δι-δὲν *scire*; qid metaphoricè. p.
 195. l. 11- p. 197. l. 12, 15,
 27, 38, *inopiā laborare*, p. 198.
 l. 28, 38. *scire creare*, Hebra-
 ism. p. 50. l. 6. item, δι-δὲν,
 πρὸς π. p. 195. l. 11, 21,
 p. 197. l. 18-25. p. 198. l. 3, 5, 7.
 δι-δὲν Ἀπρῶ, unde dictum, p. 197.
 l. 13.
 δι-δὲν Dor. p. 4. l. 36.
 δέμας. Vide δέμας. δέμας δι-δὲν. p.
 152. l. 38.
 δέμας Θεός. p. 149. l. 26. πρὸς π.
 29. πρὸς π. l. 28. πρὸς π. l. 27.
 ἱερὰ δέμας. l. 30.
 δέμας. Vide πρὸς π.
 δέμας, & δέμας, qid propriè sig-
 nificet. p. 202. l. 22-25. unde or-
 tum. l. 28, 34, 36, ὡς ἂν ὁ δέμας
 præcis. p. 205. l. 16. pro *tellus*
 τῆς γῆς. qd ἀπὸ τοῦ δέμας. distin-
 guunt. p. 105. l. 18. unde id
 tractum. p. 205. l. 11. p. 207. l.
 20. Evangelis pariter, num ab
 istis.

(3-8)

illis p. 101, l. 14 p. 207, l. 34.
an a prius Græcis p. 105, l. 11,
24. tu an unquam sic usurparint.
p. 107, l. 18. p. 208, l. 10.

synonyma. p. 41, l. 14.

subire, p. 216, l. 10, 31.

Attic. p. 227, l. 6, 9.

ἐξεί, & εἰμ' ἐξω. p. 211, l. 7, 19,
21, 22.

ἐπὶ δὲ. p. 112, l. 1, 2.

ἐξ ἡ. prosperitas, salus, ex He-

braismo, p. 181, l. 17, 19, eis

ἐξ ἡ. βασιλεῖν, πορεύεσθαι, ὁ-

ποιεῖν, Hebraismi, p. 180, l. 8-

11, item, ἐξ ἡ. & ἐξ ἡ. ἐξ ἡ.

ἐξ ἡ. ἡ. pro salutare, p.

181, l. 15, 23, 25.

ἐξ pro ad, & adversus, p. 182,

l. 14.

ἐξ & ἐξ invicem permutantur, p.

180, l. 12, 13.

ἐξ & ἐξ quomodo distinguuntur,

p. 181, l. 8.

ἐξ ἡ. p. 128, l. 4, 8, ἐξ ἡ.

Vide ἐξ ἡ.

ἐξ ἡ. p. 233, l. 6.

ἐξ ἡ. pro Oro, p. 17, l. 30.

ἐξ propter, p. 229, l. 6-13, p. 230,

l. 14.

ἐξ, vel ad, p. 229, l. 16-32, ἐξ

ἐξ. p. 230, l. 9.

ἐξ ἡ. pro anno, p. 157,

l. 5.

ἐξ ἡ. p. 258, l. 32.

ἐξ ἡ. p. 234, l. 17.

ἐξ ἡ. p. 42, l. 14.

ἐξ ἡ. p. 238, l. 6-12.

ἐξ ἡ. ἐξ ἡ. ἐξ ἡ. ἐξ ἡ. ἐξ ἡ.

Hebraismi, p. 88, l. 17, p.

89, l. 1-4.

ἐξ ἡ. qid, & unde, p. 127,

l. 9.

ἐξ, & ἐξ invicem permutantur, p.

180, l. 12, 13, an pro se usur-

perur, p. 182, l. 18, pro se, &

cum, an in quibusdam permuta-

p. 182, l. 10-21, in quibus ex

Hebraismo ἐξ ἡ. p. 183, l.

18-37, p. 184, l. 24-38. pro

per, an ex Hebraismo, p. 187, l.

35- p. 188, l. 7, ἐξ ἡ.

in illis, ἐξ ἡ. p. 232, l. 3-

4. ἐξ ἡ. l. 10.

ἐξ ἡ. sive in quibus, & ἐξ

ἐξ ἡ. ἀσφαλῆς, ἀσφαλῆς, ὁ-

ἐξ, qid sint, & quantum distent.

p. 231, l. 10-22, p. 232, l. 1-

28, ἐξ ἡ. p. 202, l. 4-11.

ἐξ ἡ. & ἐξ ἡ. p. 236,

l. 4-24.

ἐξ ἡ. Verò, ἐξ ἡ. cito, p.

237, l. 10, 11.

ἐξ ἡ. p. 254, l. 15.

ἐξ ἡ. Ionic. p. 15, l. 15.

ἐξ ἡ. p. 121,

l. 33.

ἐξ ἡ. p. 185, l.

14, 21, 29.

ἐξ ἡ. de morte, p. 74, l. 18.

ἐξ ἡ. p. 257, l. 3, licet-

ἐξ, p. 258, l. 7.

ἐξ ἡ. de morte, p. 76, l. 3.

ἐξ ἡ. p. 10, l. 20-38.

ἐξ ἡ. in Proverbia, ἐξ ἡ. p.

qid, & unde, p. 145, l. 35- p.

146.

146. l. 8. *antes Homero*, l. 17.

26.

ἔργων πόντος. p. 153. l. 4.

ἔργων. p. 241. l. 2.

εὐνίδης quam disparatè usurpetur, p.

24. l. 18.

εὐνίδης. furia, p. 23. l. 36.

ἔνοια φίλια. p. 118. l. 16, de offi-

cio conjugali, p. 116. l. 37.

unde tractum, p. 117. l. 1. 6.

quam idoneum ad Apostoli men-

tem, p. 118. l. 23.

εὐσεβείας. p. 87. l. 5.

εὐαίμυθ, *lavan*, p. 23. l. 37.

Z literæ sonus quis. & qalis. Vari-

antes de eâ sententia, p. 8. l. 17.

31, consona duplex; è qibus

constata, l. 25 qcmodo Vulgò

exprimatur, l. 36, Latini non-

nunquam in J. mutant, p. 9.

l. 5.

Ζεύς, Δεύς, Δίς, Δίν, Δέν, Ζών, Ζά,

Ζών, Ζάς, non sunt varia Dei

nomina, sed dialecti diversi, p.

28. l. 28.

Ζητήν. p. 202. l. 23.

Ζών ἁλῆδαι. p. 101. l. 9.

ἡγεμῶν quam diversa denotet, p.

23. l. 24.

ἡμέρας, & ἡμερῶν, pro tempore, a-

tate, *ævo*, *seculo*, p. 213. l. 29.

32. p. 214. l. 33. p. 215. l. 14.

p. 222. l. 22. ἐν ἡμερῶν ἐκείναις.

p. 214. l. 30. p. 222. l. 29.

ἡμερῶν νεῖρα p. 214. l. 38. ἡμερῶν

τῶν. p. 215. l. 1.

ἡ, & ἡμερῶν, qd sensu sapè suman-

tur, p. 190. l. 18, 20, 22, p. 191.

l. 3, 13, 15.

Θ litera qalis, p. 12. l. 37, in Θ

vel Θθ non transit, p. 44. l.

37.

Θανάτων διασπῆται. p. 101. l. 7. *ιδῆν*.p. 243. l. 12. p. 244. l. 4. *θανά-*

τω γένουσαι. p. 10. l. 11. p.

243. l. 11.

Θίλω, Θίλου, p. 240. l. 8-27. p.

241. l. 1.

Θέλει eis καρίαν, & ἐν καρίᾳ.

p. 173. l. 13, 30. 31.

Θεογεν. p. 101. l. 7. p. 202. l. 36.

p. 203. l. 4, 6.

Θίγει γυναικός, εὐνίς, qid, p. 128.

l. 26.

Θυζῆν quam adversa designet, p.

24. l. 10.

Θριαμβεύω. p. 15. l. 13. Θριαμβεύειν

πῶς qid velit, p. 50. l. 9-19.

Θυγαῖτες de genere eqino, p. 167.

l. 21, 28.

Θυμὸς qid, p. 257. l. 10, 17, 20.

27.

ιδῆν. Vide ἀλγῶ. & δῆνατ.

ιδῆα, p. 233. l. 22. 35.

ιδιασμὸς. p. 91. l. 25.

ιδῶν εἶδεν, an Hebraïsmum sapiat,

p. 93. l. 3.

ἴνα, ἡβῆ, p. 216. l. 26, 30.

ἰσμεν quam varia designet, p. 23.

l. 25.

καθεύδων, & καταδύδων, de con-

U n

suetudine

(suetudine viri cum muliere, p.
 124, l. 20, 22,
 καὶ, & nō, non semper eadem,
 p. 145, l. 33,
 καὶ Gracis mala, non & καὶ αἱ.
 p. 139, l. 25, 26,
 καὶ αἱ & καὶ αἱ non magis ea-
 dem, quam φίλα & φίλοις, p.
 139, l. 7, 10, καὶ αἱ νεκρῶν,
 in scriptis sacris, p. 138, l. 24,
 καὶ αἱ idem priscis, p. 139, l.
 5, at καὶ αἱ non itidem, l. 21,
 καλὸν, pulcrum, honestum, p. 144,
 l. 23,
 καλὸς ποιῶν, pro εὐεργετῶν, an
 priscum sit, p. 224, l. 19, 30, p.
 225, p. 226, l. 5, aliud quam
 καλὸς ποιῶν, p. 227, l. 34,
 καρδία, animus, p. 258, l. 23,
 καὶ αἱ quam varia denotet, p. 23,
 l. 26, de prole, p. 116, l. 23,
 Καρχαδόν unde, p. 14, l. 17,
 κατὰ αἶμα, κατὰ ὄμα, κατὰ λυσίς,
 p. 74, l. 13-17, 26-30.
 καταγεγραμμένον, damnandus, p. 199,
 l. 21,
 κῆνος, p. 53, l. 38,
 κοδράτης ib. l. 37,
 κοιμῶναι, de mortuis, p. 254, l.
 28, inde κοιμητῆρα, l. 36, de
 concubitu, Vide συκοιμῶναι.
 κούρην qid, p. 213, l. 2,
 κούρην, profanum, immundum, p.
 80, l. 2,
 κούρην, p. 153, l. 4,
 κούρην virgo, p. 130, l. 23, puella,
 p. 134, l. 14, p. 135, l. 11, an
 sponsa, p. 121, l. 35, p. 135,

l. 31, Homero nihil minus, l.
 38, nec virgo eidem, p. 136, l.
 8-13, tam oculi pupilla, quam
 puella aut virgo, p. 136, l. 24,
 p. 125, l. 10, inde dicta ambi-
 gva, l. 15, 27,
 κόρυς, p. 121, l. 32,
 κόρυς priscis qid, p. 56, l. 22,
 in sacris scriptis qid, l. 34, p.
 57, l. 11,
 κοσμάειν, p. 19, l. 39,
 κοσμάειν, p. 53, l. 37,
 κράτης, p. 219, l. 7, p. 221,
 l. 35,
 κράτης, p. 108, l. 9,
 κράτης pro co-pore, sive homine ipso,
 p. 108, l. 33, p. 109, l. 6, p.
 111, l. 37, sed rarius, p. 112, l.
 7, pro parte irrogenita, p. 112,
 l. 32, an pro pendens, l. 20,
 κρία qid, p. 110, l. 9, κρία κρίων
 qid, p. 110, l. 1-16, p. 111, l.
 19, 31, κρία κρίων, idem, l. 13,
 & κρίων χαιρ. l. 11,
 κρίων, p. 35, l. 37,
 κρίων Ionic, p. 15, l. 14,
 κρίων, p. 233, l. 23, 25,
 κρίων, p. 124, l. 34,
 κρίων κρίων κρίων, p. 218, l. 11,
 21,
 κρίων κρίων, p. 6, l. 21,
 κρίων qid, p. 161, l. 29, 30,
 κρίων, p. 54, l. 1,
 κρίων, p. 26, l. 11,
 κρίων unde, p. 26, l. 13, p. 43,
 l. 35,

καρχαδόν

ἀμφυχῆ, vox suspecta, p. 49.

l. 20,

ἀμφυχῆν. ib. l. 12, 15, 19,

ἀλῆ: Leo, unde, p. 26, l. 18.

ἀλῆσιον. p. 19, l. 37,

ἀλῆσι φρονήσεως, Di. Ta prudentia,

p. 150, l. 11, Vide σοφῆς,

ἀλῆσι pro re, p. 144, l. 36,

ἀμεινῶσι. p. 49, l. 26, 27,

μακροῦται pro mortuū, p. 190, l.

29-38,

μακροῦται, & μακροῦται. p. 54, l. 14, 15,

μῆλι, accitum. p. 24, l. 1,

μῆλινου ὄρνι. p. 238, l. 14-19,

μῆλινου. p. 60, l. 32,

μῆσι pro πεδῆσι, p. 251, l. 37, 38, p.

252, l. 1-9,

μῆσιον. p. 54, l. 15,

μῆσιον. p. 121, l. 32, de brutis, p.

167, l. 23,

μῆσιον. p. 54, l. 2,

μοιχαλῆς qid, p. 137, l. 13, nunc

adjective, nunc substantive sum-

mitur, l. 20, 23,

μῆσιον, primario qid, p. 172, l.

1, pro bove, p. 242, l. 26, de

furculo, unde μοιχαλῆς, & μῆ-

σιον. p. 172, l. 2, de hirsutine,

poeta, p. 171, l. 19,

νῆσι. Vide χερσὶν. νῆσι ἀλῆσι p. 145,

l. 30, νῆσι ἔπ. p. 146, l. 8,

νῆσιον. p. 152, l. 38,

νῆσιον. de brutis, p. 171, l. 19-22,

de plantis, l. 23,

νῆσιον. p. 121, l. 32,

Νῆσιον. p. 18, l. 29,

νῆσιον qid, p. 17, l. 13,

νῆσι, νῆσι, & νῆσι. p. 230, l. 8, 28,

νῆσι. Vide νῆσι.

νῆσιον. p. 215, l. 5-13,

νῆσιον. familia, p. 255, l. 1,

νῆσιον. villum, p. 19, l. 39,

νῆσιον. p. 117, l. 2,

νῆσιον. p. 253, l. 11, & νῆσιον.

Vide νῆσι.

νῆσιον ἔπ. νῆσι, Hebraismi, p. 185, l.

33-38, item νῆσι νῆσι, & νῆσι νῆσι,

p. 186, l. 6, 9,

νῆσιον ἔπ. νῆσι, & νῆσι, ex Hebra-

ismo qid, p. 183, l. 20-38, p.

185, l. 13,

νῆσιον. p. 19, l. 39,

νῆσιον qid, p. 257, l. 12, 21,

νῆσιον. qid. ib. l. 22, 26,

νῆσιον. Vide νῆσι.

νῆσιον. qam laxè sumatur, p. 28, l. 1,

νῆσιον. unde, p. 25, l. 38,

νῆσιον qid, p. 17, l. 4, 8, p. 46,

l. 3, 7,

νῆσιον an idem cum Latino Or-

onis, p. 16, l. 25, an pro loculo,

sive capulo usurpatum, l. 29,

νῆσιον qid. p. 16, l. 28, p. 17, l. 7,

11.

νῆσιον qid. p. 219, l. 36, p. 237, l.

7-20.

νῆσι pro νῆσι, qare, p. 203, l. 8, 27,

pro unde. l. 24,

νῆσι soni vastioris syllaba, p. 6, l. 36,

à Latinis repudiata, p. 7, l. 5,

νῆσιον ἔπ. nihil est. p. 194, l. 9.

νῆσι, & νῆσι, pro mortuum

U u a

εἴς.

esse, p. 192, l. 24-38,
 ἄτις ἐστὶ. Vide εἰμί.
 ὁρῶντος ἀπλῶς, πονηρῶς. p. 253,
 l. 7.

παῖδες p. 192, l. 34,
 παῖς & status, & ætatis nomen, p.
 165, l. 16-17, παῖς ἡλίου, dies, p.
 168, l. 10, ἐν τῷ, hederæ. l. 1,
 παῖδα θεῶν, pro ἰδὼν θεῶν, de Christo,
 minus commodè, p. 167, l. 2,
 παῖδες, de brutis rariis, nec nisi
 poetis p. 166, l. 16,
 παῖδες ἰατρῶν. &c. p. 164, l. 34 p.
 165, l. 4,
 νεφέας, imbres, p. 168, l. 16,
 νύκτας, p. 164, l. 18.
 πάλιν αὐτίς, pleonasmus poeticus,
 p. 157, l. 3,
 ἐξ ἀπομαρτυρίαν. p. 248, l. 5, 11.
 ἐξ ἀπομαρτυρίαν. p. 160, l. 35, p. 161,
 l. 7, 11, 14,
 πῶς unde, p. 18, l. 29, p. 54,
 l. 15,
 πῶς ἀνάντων, sol. p. 168, l. 10,
 πέντε λόγῳ. p. 21, l. 10,
 πέντε tam carere, egere, quam cu-
 pere, appetere. p. 198, l. 9, 11,
 13, 28, πέντε διχασμῶν, He-
 braism. p. 195, l. 11, p. 197,
 l. 18.
 πελαγῶν, & πελαγῶν qid. p. 126,
 l. 36, p. 127, l. 1,
 πεποικῆται ἐν πνι, ἐπὶ πνι, ἐπὶ πνι.
 formulæ peculiare, p. 89, l.
 5, 6.
 πεποικῆται qid. p. 24, l. 34,
 πεποικῆται ἕρπον. p. 152, l. 38,

πεποικῆται qid. p. 257, l. 25,
 πεποικῆται, occidere. p. 242, l. 31,
 πεποικῆται εἰς πνι, εἰς πνι, ἐν πνι, ἐπὶ πνι,
 formulæ sacris literis peculia-
 res. p. 88, l. 24-36.
 πεποικῆται τὸ θεῶν, an philosopho, p. 89,
 l. 13,
 πῶς priscis Græcis. pro fidelitate
 plarunge, p. 88, l. 18, pro fi-
 duciā rariis, p. 87, l. 37, p. 88,
 l. 1, 4, scriptoribus sacris, in
 illo sensu rariis; p. 88, l. 18,
 in isto creberrimè, l. 19, 24,
 εἰς κύριον, ἁγίον, l. 20. πεποικῆται
 εἰς, θεῶν, l. 21, 22. ἐν ἁγίῳ,
 l. 22. ἐν αἰματι αὐτοῦ l. 23. πεποικῆται
 & πεποικῆται, in sacris qid. p. 89,
 l. 8,
 πεποικῆται, ἁγίον, unde, p. 127, l. 3,
 πεποικῆται unde, p. 126, l. 36, He-
 braico cui respondeat. l. 9-19,
 inde πεποικῆται de brutis, l.
 20, 26, p. 127, l. 17, 18,
 πεποικῆται priscis qid. p. 55, 37, p. 56,
 l. 4, sacris scriptorib. qid in-
 super, cum locutionibus inde
 enatis, ib. l. 8-22.
 πεποικῆται δεικνῶν. p. 150, l. 2. δεικνῶν.
 l. 3. πεποικῆται. p. 149, l. 31.
 σφίγας. p. 150, l. 1.
 πῶθεν; & πῶθεν γὰρ; formulæ ele-
 gantes. p. 119, l. 1.
 ποιεῖν, πεποικῆται, δεικνῶν, an sint ea-
 dem. p. 225, l. 4, 10, 13, 21-33.
 εὖ ποιεῖν qid. p. 225, l. 35. p.
 226, l. 2.
 ποικιλτικῶν. p. 48, l. 9.
 πολύτης qid. p. 18, l. 1, 6.
 πολυτέλει

περί τῆς de morte. p. 75. l. 18.

περί γὰρ res; ἡδὴ itidem at
ἡδὴ, non & περιγματο, ο-
γες; περιγματο, non & ἡδὴ, ο-
negoria. p. 146. l. 34-p. 147.
l. 6.

περί γὰρ ἰόν qid. p. 146. l. 10.

περί τῶν p. 54. l. 2.

περί τῶν. Vide ποιῶν. καλῶς περι-
ται, & εὖ περιτῶν, qid. p. 225.
l. 35-p. 226. l. 3.

πεῖς, u/qe ad, ita ut, donec. p. 136.

l. 33. 36.

περί σωμα. p. 187. l. 15.

περί σωμα. εν πνι, de objecto, ad
qod impingitur, Hebraismus.
p. 186. l. 12-23. de tempore,
sive loco, in qo impingitur,
Gracismus. l. 26-38.

πῶλθ pullus. p. 171. l. 26. pro

194. p. 242. l. 30. de puellis. p.

172. l. 8-10. de meretricibus. l.

12. de stirpibus, Gracis info-

lens. p. 171. l. 38.

P in vocum initiis asperum omne
spirat. p. 12. l. 19. in medio ē

geminis alterum. l. 35. in demi-

nuentibus creberrimum. l. 38.

παῖς, παῖς, παῖς. p. 54. l.

15. 17.

παῖς ib. l. 18.

παῖς p. 235. l. 1.

παῖς res. p. 144. l. 35. p. 145. l. 6-

35. Vide περιγματο.

παῖς p. 152. l. 37. τ. διὰ

μαῖος ὑπὲρ. p. 153. l. 33.

παῖς, p. 54. l. 18. an sit nomen
Dei. p. 29. l. 8-p. 30. l. 9.

παῖς, παῖς. p. 54. l.

19.

παῖς, qid, & unde. p. 45. l. 35.

p. 46. l. 1. p. 47. l. 1.

παῖς p. 55. l. 4-9. fa-

cris scriptoribus qid. l. 10-24.

pro corpore. p. 55. l. 7. p. 103. l.

6. pro parte irrogenita, unde.

p. 112. l. 27. παῖς & αἷμα. p.

55. l. 28-35. εν παῖς, & παῖς

παῖς, & παῖς, & παῖς, & παῖς.

παῖς. l. 25.

παῖς. p. 108. l. 9.

παῖς. p. 54. l. 21.

παῖς, παῖς. ib. l. 20.

παῖς pro Zeús, Aëolum. p. 8. l.

27.

παῖς, p. 114. l. 13,

παῖς, & αἷμα late sumpta. p.

214. l. 1-10.

παῖς. p. 54. l. 4.

παῖς. ib. l. 21.

παῖς. ib. l. 5.

παῖς qid. p. 186. l. 16.

παῖς, p. 186. l. 22.

p. 187. l. 23-29.

παῖς, p. 154. l. 4.

παῖς, παῖς. p. 49. l.

23.

παῖς. p. 26. l. 10.

παῖς. p. 12. l. 17.

παῖς. p. 54. l. 5.

παῖς, p. 150. l. 38-p. 151.

l. 36. ejusdem notio triplex. l.

31. antiquitus pro peritia vulgo

U 3

usurpata.

usurpata. p. 152. l. 2, 5. in Homeri scriptis non reperitur. l. 10.
 ποστὰ λέγει non sermo sapiens, sed peritia sermonis. p. 150. l. 11.
 21, 28. nec Hebraismus magis quam iurisperitia. p. 152. l. 35. 36.
 ποστὸς peritia. p. 150. l. 36. p. 151. l. 4, 24, 33. in Homero semel legitur. p. 152. l. 11. ἡ ποστὸς imperitus. p. 152. l. 9. λέγει ποστὸς. p. 150. l. 21. λέγει ποστὸς l. 28.
 ποστὸς καὶ ποστὸς. p. 54. l. 6.
 ποστὸς, & ποστὸς, de officio maritali. p. 115. l. 18, 22.
 ποστὸς, de prole. p. 116. l. 10.
 ποστὸς ποστὸς. p. 153. l. 13.
 ποστὸς. p. 24. l. 37.
 ποστὸς καὶ ποστὸς. p. 153. l. 35. ποστὸς, & ποστὸς, de ense. p. 254. l. 3.
 ποστὸς, p. 127. l. 28.
 ποστὸς, p. 124. l. 16, 20, 22.
 ποστὸς, ποστὸς, ποστὸς, ποστὸς. p. 124. l. 20-32.
 ποστὸς. p. 12. l. 23.
 ποστὸς, an de copula conjugali. p. 110. l. 3-15.
 ποστὸς, p. 259. l. 28, 29.
 ποστὸς. p. 120. l. 16-32.
 ποστὸς. p. 12. l. 18.
 ποστὸς, ποστὸς. ib. l. 12.
 ποστὸς, vox obscena. p. 119. l. 18, 22.
 ποστὸς καὶ ποστὸς. p. 4. l. 13, 15.

ποστὸς stadiis confiterit. l. 16. alius alius. l. 21. unde dictus. l. 31.
 ποστὸς pro homine, seruo plurimum. p. 103. l. 22, 23. p. 104. l. 2. p. 105. l. 27. sed libero quoque. p. 104. l. 27. p. 105. l. 3. usurpationis ratio argutior. p. 104. l. 6. rejicitur, refellitur. l. 16, 26, 27. potior ac Verior datur. l. 6, 10, 11.
 ποστὸς ἀπὸ ποστὸς, quomodo distinguantur. p. 105. l. 22. ποστὸς ἀπὸς an dicendum. l. 25.
 ποστὸς ποστὸς, & ποστὸς ποστὸς. p. 103. l. 29, 31.

T innixa syllaba. p. 11. l. 7, 8.
 τὰ βλα, p. 12. l. 11.
 ταπεινὸν γυναῖκα, συχλὺ. p. 138. l. 1, 2.
 ταπεινὸν, Attic. qid. p. 46. l. 23. & ταπεινὸν inde. l. 25.
 ταπεινὸν lora. p. 47. l. 18. inde διὰ ταπεινὸν. l. 16.
 ταπεινὸν ramus, Lydis. ib. l. 24.
 τὰς πε Siculis qid. p. 46. l. 13.
 τέκνα de brutis. p. 166. l. 17- p. 167. l. 14. de floribus. p. 167. l. 5, 6. τέκνα ὁ ἀδελφός. p. 163. l. 7. κατὰ μέρος. p. 164. l. 11.
 τέκνος l. 10. ἡ τέκνος. l. 6.
 τέκνον ἀδελφός pro homine an uspiam reperiatur. p. 166. l. 1.
 τέλθ an mercedem significet. p. 256. l. 3.
 τέλθ, & τέλθ, mors. p. 250. l. 11.
 ἐς τέλθ. ib. l. 1. 9.

ΤΕΤΙΛΕΘ

παραλειπόμεν. an *parfibile*, p. 99.

l. 14.

τζ' α' γ' p. 12, l. 14.

τζ' α' γ' ε' & τζ' α' γ' ζ' α' τωρ. ib. l. 15.

τζ' ε' ζ' & τζ' η' ι' α'. ib. l. 15, 16.

πρ' ε' ι' ε' & κερδ' α' πρ' ε' ι' ν', συνπρ' ε' ι' ν'.

p. 174, l. 26, 28, 32, de obser-

vatione obsequiosa. p. 175, l. 9-

14, insidiosa. p. 176, l. 11-p.

177, l. 26, p. 178, l. 33, 35.

τ' litera galis, p. 9, l. 9, Latini an

eā careant, l. 15 initii sem-

per asperum spirat, l. 16, p. 12,

l. 18.

ε' ε' α' χ' α' ω' ν'. p. 164, l. 29.

ι' ο', an de brutis, p. 167, l. 16.

η' δ' ε' α' δ' ρ' α' π' u. p. 164, l. 22, α' ω' ν' &

τ' ε' ν' u, p. 163, l. 38, η' α' σ' α' σ' ε' ν' u.

p. 164, l. 5, α' σ' ε' ι' θ' ι' α' s. p. 163,

l. 36, α' π' ω' λ' ε' i' a' s. l. 34, p. 168, l.

20, α' π' ο' ι' κ' i' a' s. p. 163, l. 23,

β' α' σ' ι' λ' e' i' a' s. p. 164, l. 2, ρ' α' ε' ν' u.

p. 163, l. 35, η' κ' α' τ' ο' ρ' ε' τ' ω' ν'. p. 158.

l. 2, 11, δ' α' ν' α' τ' u. p. 163, l. 13, 14,

ν' i' u' n' u. p. 164, l. 17.

ε' η' δ' ε' α' α' γ' α' π' u' α' i' u' qid. p. 153,

l. 31,

α' α' γ' e' n' u, de morte, p. 75, l. 18,

α' α' ε' λ' η' φ' a. p. 60, l. 31.

α' α' μ' ο' ρ' u' i' λ' π' i' d' & p. 153, l. 4.

* litera aspirata, p. 12, l. 37, ejus

sonus galis, p. 8, l. 12, eā ca-

rent Latini, l. 13,

φ' α' λ' δ' o' n. p. 54, l. 6,

φ' α' λ' λ' o' n qam varia, & aduersa de-

notet, p. 24, l. 11,

φ' α' λ' a & φ' α' λ' o' n' an eadem, p. 139,

l. 7, 11-19,

φ' i' λ' o' n' u, & φ' i' λ' o' n' u' μ' i' γ' i' n' u, poetis

qid. p. 116, l. 30, p. 117, l.

14, 15.

φ' i' λ' o' s' o' φ' i' a a qo primitus sic dicta.

p. 152, l. 14.

φ' λ' δ' ε' pro igne, p. 241, l. 26,

φ' o' i' n' i' ε' unde, p. 39, l. 28, qam va-

ria significet. p. 23, l. 27.

φ' ε' γ' γ' e' λ' λ' o' n, & φ' ε' γ' γ' e' λ' i' o' n. p. 34, l.

7.

φ' u' λ' a' o' u' e' i' n' Hebraisantibus qid. p.

173, l. 15-30, an idem priscis

Græcis, p. 174, l. 2-23, φ' ε' γ' γ' e' λ' o' u' e' i' n' qid. p. 178, l. 33, 36,

ε' n' d' u' m' u' φ' u' λ' a' o' u' e' i' n', qid. p. 174,

l. 6, 13.

φ' u' t' o' n' de prole, p. 115, l. 22,

φ' o' n' u, r' u' m' o' r, p. 144, l. 9, 23, 26,

29, p' r' a' c' o' n' i' u' m, p. 148, l. 19,

an pro re, sive negotio sumatur,

l. 32-38, rarius loco τ' u' 727 ad-

hibetur, l. 37,

φ' u' s' pro igne, p. 241, l. 16-27.

x litera galis, p. 12, l. 37, respon-

det Hebr. π' p. 18, l. 29, Lati-

ni nunc abjiciunt, l. 31, nunc

per H simples exprimunt, l.

32, nunc literis aliis lenioribus

permutant, l. 3, p. 19, l. 1-16,

χ' α' λ' e' t' o' i' q' i, p. 257, l. 25,

χ' α' μ' p. 18, l. 29,

χ' α' μ' u' i' π' i' a' ε' i' d' a' i, p. 259, l. 31,

χ' α' ε' i' n' χ' α' ε' i' n' u, p. 258, l. 11, 13,

χ' α' e' i' u, χ' α' e' i' n' d' u' n' a' i, χ' α' e' i' z' e' d' u' i' p.

117, l. 19, 20, p. 118, l. 16,

χ' α' e' i' n' u

χαίετις παλαιά. l. 31. χαίετις. l.

3.

χαίετις. p. 19. l. 39.

χαίετις. p. 252. l. 11-21.

Ψ in vocum initiis qalis. p. 10. l. 7.

ψυχαίον. p. 20. l. 1.

ψυχή pro *homine* ipso. p. 102. l.

26. 30. p. 103. l. 11. Hebraeis

creberrimum. p. 105. l. 11-28.

p. 106. l. 2-26. de servis usur-
patum. p. 102. l. 16. 19. p.
105. l. 11-20. de animante quo-
vis. p. 106. l. 9. Græcis qatenus.
l. 11, 24. pro *virâ*. p. 105. l.
28. *αἰ* ψυχῆς qid. p. 109. l.
10. p. 111. l. 21.

αἰδέεσθαι. p. 49. l. 24.

αἰνῶν. p. 54. l. 22.

Index

Index Vocum Latinarum.

ab, efficientem
designantia. p.
229. l. 18, 19.
ab, abs. p. 9. l. 36.
abscedo. ib. l. 37.
abstemius. ibid.

abstineo. ibid.
accipere. ibid.
acer, acernus. unde. p. 18. l. 10.
acer, acris, acus, unde. ib. l. 10,
36.

acer, acris, unde. ib. l. 9.
adoptio, aliud à successione. p. 66.
l. 15. de stirpibus usurpatur. p.
170. l. 34 p. 171. l. 9-11.

ades qid. p. 208. l. 23. p. 209. l. 3.
30. unde dicta. l. 26.

Æsculapius unde. p. 11. l. 25.

ager unde. p. 18. l. 10.

ala, axilla, unde. p. 11. l. 26. p. 18.
l. 38.

alacris unde. p. 18. l. 9.

ambo unde. p. 10. l. 33.

ango, angor, unde. p. 14. l. 26. p.
19. l. 3.

anceps, unde. p. 254. l. 11, 12.

angvilla unde. p. 19. l. 5.

angvis unde. ibid.

anima pro homine. p. 205. l. 33.

anatus Latinis usurpate. p.

106. l. 14, 24, pro cadavere. p.
106. l. 28.

animula. p. 20. l. 3.

aga unde. p. 18. l. 36.

aranea unde. p. 11. l. 25. p. 18.
l. 31.

areo unde. p. 10. l. 23.

aro, et arvum. unde. p. 4. l. 38.

artus, articulus, unde. p. 14. l.
33.

arvipendium qid. p. 4. l. 13.

asellus. p. 20. l. 3.

attingere. Vide tangere.

attrectare. p. 129. l. 17.

avdire pro intelligere. p. 148. l. 7,
8. obedire. p. 143. l. 12, 23.

avditio. p. 143. l. 30.

avena unde. p. 4. l. 6.

aversa. p. 9. l. 34.

avfero. p. 9. l. 35.

avfugio. ibid.

avgeo unde. p. 11. l. 27.

avitum de brutis. p. 167. l. 38.

B innixa syllaba. p. 9. l. 33.

beati, pro defuncti. 191. l. 3.

beatulus, eadem notione. l. 6.

beatitatis, & beatitudinis voca-
bula, nec Ciceronis avo, nec
Seneca etiam familiaria. p. 99.
l. 28.

Beelzebub, et Beelzebul. p. 48. l.

3, 7.

Belus stercoreus. p. 48. l. 38.

bos unde. p. 7. l. 15.

brevis unde. p. 19. l. 6.

bucco unde. p. 17. l. 31.

bullio unde. p. 19. l. 1.

X x

buxus

usur-
19. p.
te qo-
tenus.
105. l.
09. l.

Index

- buxus unde. p. 15. l. x.
- C** *litere sonus ubique idem.* p. 14. l. 1.
- caligo unde. p. 18. l. 37.
- caput unde. p. 15. l. 2. *pro personâ.* p. 227. l. 26, 27.
- caro, caro & sanguis, *qid.* p. 55. l. 33.
- Cartago an Carthago dici debeat, p. 14. l. 14. *unde nomen habeat.* l. 17. p. 19. l. 15.
- cavus unde. p. 19. l. 1.
- cicuta *qid.* p. 4. l. 8.
- cilium unde. p. 19. l. 26.
- clibanus unde. p. 19. l. 28.
- Cocles unde. p. 11. l. 26.
- cælo, et cælum, unde. p. 7. l. 13.
- cæna unde, *ibid.*
- cænum unde, *ibid.* p. 80. l. 2.
- cognoscere *de coitu.* p. 120. l. 27. *tam de muliere, quam de viro, l. 34.*
- concumbere. p. 124. l. 19.
- conficio *quam adversa assignet.* p. 25. l. 14.
- confuto unde. p. 19. l. 8. *à coquina tractum.* p. 152. l. 20.
- contingere. *vide tangere.*
- contortuplicata, *vox Plautinâ* p. 47. l. 5.
- coquere *Latinis quam latè pateat.* p. 26. l. 35.
- crapula unde. p. 7. l. 10. p. 14. l. 30.
- Cubo unde. p. 3. l. 22.
- culex unde. p. 19. l. 20.
- culullus unde, *ib.* l. 36.
- cuniculus unde. p. 19. l. 3, 6.
- cuniculus animal, *unde dictus.* p. 44. l. 5.
- cuppa unde. p. 15. l. 2.
- cuticula. p. 19. l. 36.
- cutis unde. p. 11. l. 28.
- D** *innixa syllaba.* p. 9. l. 33.
- debeo unde. p. 12. l. 28.
- decus unde. p. 5. l. 3.
- deleo. *Vide Leo.*
- delicia, *Vox galis.* p. 44. l. 2.
- desere panem an propriè dicatur. p. 26. l. 30.
- desiderare, *pro carere, egere.* p. 198. l. 10.
- detriumphare p. 50. l. 10.
- Deus unde. p. 33. l. 2, 9, 10.
- deversio. p. 73. l. 23.
- dictiuncula. p. 20. l. 3.
- dies, *pro tempore, ætate.* p. 213. l. 35. p. 215. l. 30. p. 214. l. 29. p. 216. l. 34. p. 222. l. 20.
- dijunctio *qid.* *Vide disjungi.*
- diribeo unde. p. 12. l. 28.
- dirimo unde. p. 12. l. 29.
- disjungi *qid.* p. 74. l. 21.
- docco unde. p. 5. l. 6.
- docilis unde. p. 9. l. 23.
- domus *qid.* *num testum propriè.* p. 208. l. 23, 24. p. 209. l. 25.
- domi esse *quâ ratione dicatur.* p. 209. l. 9, 20. p. 210. l. 11, 15. *quam latè pateat.* l. 25, 36.
- dormire, *de morte.* p. 254. l. 3.
- dormire cum aliquâ, *et unâ dormire, de negotio viri cum muliere,* p. 114. l. 21, 29.
- duco;

duco, qam diversa denotet, p. 23,

l. 25,

dulcis unde, p. 4, l. 36,

dum pro tum, p. 129, l. 36, p. 136,

l. 3,

ecclesia, p. 107, l. 33,

elevo, qam adversa significet, p.

25, l. 9,

ensis unde, p. 19, l. 13,

Epona unde, p. 4, l. 38,

equus, equuleus, p. 19, l. 33,

equus unde, p. 4, l. 38,

erisco unde, p. 16, l. 12,

ervum unde, p. 15, l. 4,

esurire & sitire, pro carere, egere,

p. 198, l. 22,

ex causa efficientis index, p. 229,

l. 16, p. 230, l. 23, 23,

excandescencia, p. 257, l. 19, 27,

32,

F Latini sonus que, p. 7, l. 26, a-

lius a Graco, p. 7, l. 1,

facies mundi, cali, p. 251, l. 18,

21,

facundus, et facundia, extra poe sin,

Ciceronis aro insolentia, p. 99,

l. 4,

fagus unde, p. 3, l. 23,

fallo unde, p. 10, l. 33,

fascino unde, p. 7, l. 11, p. 253, l.

18,

fatisco unde, p. 12, l. 31,

fel unde, p. 19, l. 9, 10,

fello unde, p. 15, l. 6,

fidicula, p. 19, l. 36,

fido, findo, unde, p. 10, l. 35,

filius unius anni, p. 158, l. 21, l.

constantia, p. 168, l. 19,

filius hominis, & homo, qd distin-

guantur, p. 164, l. 24,

filiorum, & filiarum nomina de

bruti, p. 167, l. 34, filia vo-

men de fractu, p. 170, l. 33, p.

171, l. 3,

filij septentrionum, venti, p. 168,

l. 14,

finis unde, p. 4, l. 9, p. 19, l. 7, p. 7,

l. 14, p. 10, l. 36,

flagellum unde, p. 19, l. 32,

flamma unde, p. 11, l. 31,

flos, Flora, unde, p. 19, l. 9, 10,

fluo unde, p. 15, l. 6,

felices, pro mortui, p. 191, l. 2,

forceps unde, p. 254, l. 13,

forma, unde, & formosus, p. 5, l.

3, 4,

formus unde, p. 5, l. 5, p. 17, l.

3,

fremo unde, p. 19, l. 6,

frumentum pro pane, p. 26, l. 36,

fudo, fundo, unde, p. 10, l. 36,

futo.

fugio unde, p. 4, l. 38,

fuisse, pro defunctum esse, p. 189,

l. 17, 27, 29, vel esse defuisse, p.

191, l. 7, 38, p. 192, l. 1, 20,

fulcrum unde, p. 15, l. 25,

fullo unde, p. 19, l. 29,

fulmen unde, p. 15, l. 6,

funda unde, p. 4, l. 9,

fundum unde, p. 15, l. 7,

funis unde, p. 4, l. 9, p. 7, l. 14, p.

16, l. 37, p. 19, l. 7,

fuscus unde, p. 7, l. 11,

X x 2

futilis

futilis *unde*, p. 19, l. 8, 9.

galbanum *unde*, p. 14, l. 26 p. 19, l. 4.

gignere, & parere, pro educare, p. 65, l. 9, 18, p. 66, l. 20, pro adoptare, l. 21, 28, gignere aliquid aliud, quam natum esse alicui, p. 65, l. 11, genetrix a matre *q*i distinguitur, p. 65, l. 6.

gilvus *unde*, p. 19, l. 28,

Gracchus, an Gracchus, p. 17, l. 13.

gratia *unde*, p. 19, l. 4.

gratitudinis, & ingratitude, nomina Seneca avo non obtinuerant, p. 99, l. 20,

gurgulio *unde*, p. 19, l. 27,

gustare, p. 249, l. 31, 35,

H Latini veteres vocibus firmandis inferebant quandoque, p. 18, l. 23, videbantur tamen Gracchum hac in parte amuli, l. 26.

halo *unde*, p. 19, l. 22,

hiems, *unde*, p. 18, l. 33,

hinnulus, & hinnuleus, *unde*, p. 19, l. 33,

hio, hisco, *unde*, p. 18, l. 31,

hir *unde*, p. 18, l. 32,

hirundo *unde*, ibid.

hodie, et cras, laxè *(umi)*, p. 213, l. 34, p. 214, l. 3.

honestas facies, p. 140, l. 13,

horna seges, *q*id, p. 168, l. 4,

hortus *unde*, p. 17, l. 12, 13,

humi *unde*, p. 7, l. 2, p. 9, l. 30,

humus *unde*, p. 9, l. 39,

humor, *unde*, ibid.

ia, *unde*, p. 5, l. 2,

in peccato, & cum peccato *q*i distent, p. 232, l. 28, 38, p. 233, l. 1, 2,

incedere, p. 75, l. 15,

inchoo, p. 15, l. 32, olim inchoo, l. 33, p. 18, l. 19, *unde*, ibid.

incoctum *q*am varie sumatur, p. 25, l. 19,

incurvicervicum, p. 6, l. 22,

ineptus vox *galis*, p. 44, l. 20,

infantes de brutis, p. 171, l. 17, 18,

infractus *q*am adversa denotet, p. 25, l. 16,

inqino *unde*, p. 7, l. 14, p. 80, l. 2,

intacta virgo, p. 129, l. 24, 28, 36,

interdico, *q*am adversa significet, p. 25, l. 3,

intrare ad aliquam, p. 124, l. 4, 13,

intus *unde*, p. 14, l. 25,

inveniri, pro extare, esse, p. 30, l. 19,

J Latinum est Y *Anglorum*, p. 9, l. 7,

Jovem lapidem jurare, p. 186, l. 4,

juncus *unde*, p. 10, l. 37, p. 19, l. 12,

jungo, et jugum, *unde*, p. 9, l. 6,

ju *afficare apud linguam Latinam aviores probatos non reperitur*, p. 87, l. 29, ut Hebræo קִיָּץ re-

spondeat, esset sustare, l. 31, justificare

justificare & justum constituere
diversa. p. 63. l. 35.
juvo unde. p. 14. l. 29.

L *litera galis*. p. 19. l. 17. a *Latini*
in *mutativis* frequenter
substituta. l. 16. in *diminutivis*
frequentissima. p. 19. l. 30.

labo, labor, unde. p. 10. l. 33.
lacruma unde. p. 19. l. 21.
lævus unde. p. 7. l. 12.
lancea unde. p. 18. l. 37.
lateo unde. p. 14. l. 32.
latum unde. p. 10. l. 32.
lavacrum unde. p. 15. l. 26.
lavo unde. p. 7. l. 15.
lectus unde. p. 10. l. 27.
lena unde. p. 10. l. 34. p. 18. l. 31.
lenio, et lentus, unde. p. 5. l. 1. p.
7. l. 11.

lens lendis, unde. p. 19. l. 23.
leo, & deleo, unde. p. 7. l. 11.
leunculus, ut lenunculus. p. 26.
l. 11.

levir unde. p. 19. l. 20.
levis unde. p. 7. l. 11.
lilium unde. p. 19. l. 26.
lingo unde. p. 4. l. 38.
lingo, & liqo, unde. p. 4. l. 37.
lis unde. p. 19. l. 29.
locus unde. p. 18. l. 37.
longus, longurio, unde. p. 19. l. 3.
lucrum unde. p. 15. l. 26.
lupus unde. p. 10. l. 29.
lureo, an lureho. p. 17. l. 30. unde
dictus. l. 31.
lympa lymphaticus, unde. p. 19.
l. 25. p. 16. l. 31.

M *litera sonus galis*. p. 9. l. 31.

majus, unde. p. 9. l. 5.
mala, unde. p. 11. l. 26.
malim, unde. p. 12. l. 34.
malva, unde. p. 19. l. 6.
mamilla, unde. p. 19. l. 33.
mandatum pro concessione, p. 67.
l. 35.
mango qid. p. 103. l. 20.
mater pro matrice p. 64. l. 38. p.
65. l. 14.
matris, nomen de brutis, p. 167. l.
33. de stirpibus p. 170. l. 33. 37.
p. 171. l. 1. 8.
meditor unde. p. 3. l. 24.
mejo unde. p. 19. l. 11.
melior unde. p. 19. l. 25.
memini p. 60. l. 35. unde. p. 10.
l. 26.
memor unde. p. 10. l. 30.
mens unde. p. 19. l. 24.
metior unde. p. 10. l. 28.
mina unde. p. 10. l. 25.
misellus unde. p. 19. l. 35.
mæchus unde. p. 7. l. 13.
moneo unde. p. 10. l. 25.
mortalis, unde. p. 19. l. 24.
mors unde. ibid.
mortem gustare, videre pro perpe-
ti. p. 101. l. 7. 12.
muco unde. p. 17. l. 31.
mucoo unde. p. 18. l. 37.
mucro unde. p. 14. l. 29.
mulier nunc sexus, nunc status
nomen, p. 132. l. 11. p. 133. l.
20. 38. p. 134. l. 1. p. 135. l. 11.
20. Virum experia. p. 131. l.
25. p. 132. l. 6.
Xx 3 multum

multum unde, p. 14, l. 29,
mundus pro mundanus, p. 57,
l. 3,

Mullus unde, p. 5, l. 14.
mullus, multum unde, p. 17, l. 13,
p. 19, l. 14,

N litera sonus galie, p. 9, l. 31,
nancisci qid & unde, p. 161, l. 31,
nepotes de brutis, p. 167, l. 36,
de stirpibus, p. 170, l. 34, p.

171, l. 4,
nigellus, p. 19, l. 35,
noctua unde dicta, p. 44, l. 2,
non esse pro mortuum esse, p. 193,
l. 25, 29,
nos unde, p. 4, l. 9,
notitiam fœminæ habere, p. 120,
l. 28,
novi, noveram, p. 60, l. 38,
nullus, nulla, sum, qid velit, p. 193,
l. 30, 35, an plus aliquid quam
periisse, l. 36, p. 194, l. 1, 6,
magis familiare Latinis quam
non sum aut non est, l. 8,
11,

obstetricari qid, p. 49, l. 24,
occo unde, p. 11, l. 27,
occulatæ manus, p. 46, l. 34, 36,
odi, p. 60, l. 36,
odium unde, p. 18, l. 31,
odor unde, p. 19, l. 22,
ofella unde, p. 19, l. 33,
olea, oleum, unde, p. 17, l. 2,
oleo unde, p. 19, l. 22,
opto unde, p. 14, l. 33,
opus unde, p. 146, l. 33,

oram solvere qid, p. 78, l. 28,
orca unde, p. 16, l. 11, p. 18, l.

38,
Orcus, an Orchus, p. 15, l. 35, 38,
p. 16, l. 2, Horcus priscus di-
ctus, l. 37, & ut qidam, Ur-
gus, l. 3, unde dictus, l. 8, 38,
p. 17, l. 6, 16, 19,

ovis unde, p. 19, l. 1,
ovum unde ibid.

Pallium unde, p. 19, l. 28,
palus unde, p. 26, l. 14,
panis pro frumento p. 26, l. 31,
35, pro libo, p. 28, l. 9,

papæ unde, p. 10, l. 27, p. 15,
l. 1,

parafanga qid, p. 21, l. 23, unde
dictus, l. 31,

parere, Vide gignere.

pasco unde, p. 15, l. 1,

passer unde, p. 10, l. 29,

pateo unde, p. 3, l. 22,

patior unde, p. 14, l. 32,

patria unde, p. 4, l. 9,

patris nomen de brutis. p. 167,
l. 34.

pedo unde, p. 10, l. 26,

pello unde, p. 15, l. 2,

penna unde, p. 10, l. 31,

perna unde, p. 10, l. 34,

peto unde, p. 14, l. 31,

Picumnus qis, p. 48, l. 33,

pilum unde, p. 26, l. 13,

pilumnus qis. p. 48. l. 21, 31,
33.

pinferre panem an Latinum, p. 26,
l. 38. p. 27. l. 30.

piso

piso & pinso unde. p. 10, l. 31,

pistillum unde. p. 26, l. 13.

quistus bene panis, an ritè dicatur.

p. 26, l. 16,

Pithumnus quis, & unde. p. 48, l.

31, 33, 35,

præna unde. p. 7, l. 13,

pollux unde. p. 19, l. 21,

præbeo unde. p. 12, l. 29,

præputium unde. p. 11, l. 28, 29,

probare unde. p. 87, l. 31,

puella, p. 19, l. 34, etiam virum

experta dicitur. p. 134, l. 18,

p. 135, l. 11, puellus, p. 19,

l. 34,

puer ibid. & ataris. & status no-

men. p. 151, l. 15, puera, p. 19,

l. 34,

pulcellus. p. 19, l. 35,

pulcrum, an pulchrum dicendum,

pingendum, p. 15, l. 27, 35, p.

18, l. 14, olim pulcrum a po-

liendo, l. 23, analogia ratio.

l. 25, an a Græco moluæ. p. 18,

l. 1, citra aspirationem efferen-

dum, l. 29, 34.

pulegium & pulejum unde. p. 15,

l. 2, p. 19, l. 4, 12.

pulex unde. p. 10, l. 31,

pulicellus p. 19, l. 35,

pullus unde. p. 17, l. 27, 37. tam

de alite quam de ego usurpatur.

l. 28. de stirpibus. l. 29. inde

pullulus, & pullulare. l. 29,

30, 35. Vide, Vitulum.

pulmo unde. p. 19, l. 27.

punicus unde. p. 7, l. 15,

puta unde. p. 11, l. 28,

pureus unde. p. 15, l. 1,

putum unde. p. 11, l. 28,

qalus, qassillus, p. 27, l. 13, 14,

qino, inqino, unde. p. 7, l. 14,

qeo unde. p. 19, l. 5,

rado unde. p. 10, l. 24,

ramus unde. p. 11, l. 30,

rafilis unde. p. 19, l. 23,

reboo, p. 15, l. 31,

refuto unde. p. 19, l. 8,

remus unde. p. 11, l. 30,

res unde. p. 146, l. 32,

rima unde. p. 11, l. 31, p. 18, l.

31.

rodo unde. p. 11, l. 30,

rursus re, περιστροφή. p. 157,

l. 3,

sacrum quam adversa denotet, p.

24, l. 6, p. 25, l. 27.

sapientia pro petitia priscis, p. 152

l. 12, 34,

scabellum unde. p. 19, l. 32,

scalpellum unde. ibid.

scido, scindo, unde. p. 10, l. 36, p.

18, l. 38,

scintilla unde. p. 19, l. 30,

sella unde. p. 33, l. 25,

semita, via. p. 206, l. 23, 26.

sepio, & septum unde. p. 5, l. 5,

sepulcrum unde. p. 15, l. 25,

serum unde. p. 17, l. 3,

servare & observare quomodo su-

mantur. p. 177, l. 26, p. 178,

l. 1, 6,

sfunda, sfungus stunis, p. 11, l. 36,

ficus

licens unde. p. 18. l. 38.
filio unde. p. 19. l. 20.
simulacrum unde. p. 15. l. 26.
sticiens metaphorice cupidus, avi-
du. p. 195. l. 24. p. 196. l. 24.
fitire, inopiâ laborare. p. 198.
l. 22. 25.
folistialis herba. *qid.* p. 169. l. 31.
38.
solvere in re navicâ qid. p. 78.
l. 20.
somnum videre. p. 243. l. 17.
sonus unde. p. 5. l. 5.
sports unde. p. 14. l. 25.
stella unde. p. 19. l. 29.
stercutius stercutus, sterculus,
sterculinus qid. & unde asinus,
p. 48. l. 21. 30.
stipo unde. p. 15. l. 3.
stibus stites, stlocus, p. 11. l.
36. 37.
strangulo unde. p. 14. l. 30.
sticavus, p. 11. l. 37.
sub unde. p. 3. l. 22.
super unde. p. 3. l. 23.
sura unde. p. 10. l. 34.
supercilium unde. p. 19. l. 26.
sylva unde. p. 3. l. 23.

T littera sonus idem ubiq. p. 14.
l. 1.
tango, tango unde. p. 14. l. 33.
ragaces, qid. & unde dilli. p. 129.
l. 18.
talpa unde. p. 11. l. 27.
talus taxillus unde. p. 11. l. 25.
tangere, attingere, contingere, de
consuetudine viri cum muliere,

p. 129. l. 3. 28. de furto, l. 16.
tectum unde. p. 108. l. 36. *pro do-*
mo synecdochicâ, l. 31.
tego unde. p. 3. l. 23.
tendo, & tenuis unde. p. 3. l. 24.
tenebrae unde. p. 4. l. 37.
terram fieri, pro defungi. p. 72. l.
16. p. 73. l. 36.
tollo, tolero unde. p. 10. l. 32.
tomex unde. p. 14. l. 34.
traho unde. p. 12. l. 33.
triumphare active usurpatum. p.
50. l. 11.
trumpus, an triumphus, p. 14.
l. 28. an triumphas. p. 15. l. 7.
triumpho, & triumphus unde
deducta. l. 16. *qid. rima formata,*
l. 18.
torpeo unde. p. 15. l. 3.
torreo unde. p. 17. l. 3.
trichila unde. p. 19. l. 27.
tu unde. p. 3. l. 21.
tulo, tuli unde. p. 10. l. 32. p. 14.
l. 29.
tumeo unde. p. 14. l. 34.
tunica. p. 20. l. 3.
tussis unde. p. 10. l. 32.

U Vocalis sonus qid. p. 9. l. 16.
udus unde. p. 9. l. 27.
ulcus unde. p. 16. l. 12.
ullus unde. p. 19. l. 37.
Ulysses unde. p. 19. l. 21.
umbiculus unde. p. 10. l. 33.
umbra, unde. p. 5. l. 3.
uncus unde. p. 14. l. 29.
unde? & unde enim? p. 119. l.
9. 10.

ungvis,

ungvis, ungula, unde. p. 19. l. 6.
 unus unde. p. 9. l. 27.
 unus, pro solus. p. 31. l. 14.
 urceus unde. p. 9. l. 28. p. 18. l. 38.
 p. 16. l. 11.
 urina; et urina ova, unde. p. 7. l. 16.
 ursus unde. p. 14. l. 29.
 uterus unde. p. 11. l. 29.
 V, consona sonus qis & galia. p. 7. l. 17. 28. p. 9. l. 17. alius qam
 vulgò hodiè datur. p. 7. l. 27.
 variantes de eà censuræ. l. 19.
 vacciniū unde. p. 11. l. 31.
 vado unde. p. 15. l. 5.
 va unde. p. 7. l. 16.
 valeo unde. ibid.
 vates unde. p. 10. l. 29.
 veho unde. p. 12. l. 32. p. 18. l. 34.
 velum unde. p. 26. l. 14.
 venalicius qid. p. 103. l. 19.
 verbulum. p. 20. l. 3.
 vescor unde. p. 15. l. 5.
 vespa unde. p. 10. l. 29.
 vespertilio unde dictus. p. 44. l. 2.
 vester unde. p. 10. l. 28.
 vexillum unde. p. 26. l. 14.
 vi, in cui respondet Græco. 4. p. 9. l. 22.
 videre. Vide visus.
 villum unde. p. 19. l. 36.
 vinum unde. p. 7. l. 14.
 viola unde. p. 19. l. 27. p. 244. l. 28.

violo unde. p. 15. l. 4. p. 19. l. 22.
 vir qī mulieris notitiam habuit, p. 13. l. 1, 26. p. 132. l. 1, 2, 5.
 virgo unde. p. 135. l. 6, non semper
 per integritatis nomen, p. 134. l. 26, 38. p. 153. l. 1, 8, poctis
 saltim, l. 9.
 vis unde. p. 15. l. 4. p. 244. l. 28.
 visire, & visium unde. p. 10. l. 29.
 viscus unde. p. 244. l. 29.
 visus, & videre, unde. p. 244. l. 22, 28.
 vita unde. p. 15. l. 4.
 vitex unde. p. 244. l. 28.
 vitulamen qid & unde. p. 172. l. 5.
 vitulus unde. p. 244. l. 28.
 vitulum hirundinis, aut stirpis
 avres Latine respuunt, p. 171. l. 25; 36. pullum ferunt, l. 28.
 vivo unde. p. 15. l. 4.
 vixit, pro mortuus est, p. 189. l. 17. 28. p. 190. l. 2-15. p. 192. l. 20.
 vociferare, p. 144. l. 15.
 volo, unde. p. 7. l. 15. p. 15. l. 5.
 volo, velim, qid, p. 240. l. 17. 24. p. 241. l. 3.
 volvo unde. p. 17. l. 3.
 vomo unde. p. 17. l. 2.
 vos unde. p. 10. l. 28.
 voveo unde. p. 15. l. 5.
 vulpes unde. p. 11. l. 27.

Index vocum Anglicanarum.

Advice et advise,
qo modo differant. p. 9. l. 1.

to bake. p. 26. l. 34. p. 28. l. 3.

to boyl, et to bzoyl. p. 28. l. 3. 7.
bzoyl et loaf, qomodo distinguantur. p. 28. l. 13, 14.

to cleave, qam adversa designet. p. 25. l. 30.

to coddle. p. 26. l. 34.

Dam Vide Sire.

deceale, de morte. p. 77. l. 29.

debite & debite, qomodo differant. p. 9. l. 2.

to dispatch, de nece p. 75. l. 9.

salib vulgò qid. p. 88. l. 18. in sacris qid. l. 16.

some nostris qid. p. 210. l. 25.

to let, qam adversa significet. p. 25. l. 29.

loaf, & loafes. p. 28. l. 14. 15.

oversight, qam diversa designet. p. 25. l. 31.

past nostrum Latini vix exprimunt. p. 27. l. 11.

ponch. p. 26. l. 34.

plice & plice, qd differant. p. 8. l. 38.

to roast. p. 21. l. 3, 7.

S Angli saepenumero per **C** pingunt. p. 9. l. 3.

to leath. p. 26. l. 33.

Sire genitor, & Dam, genitrix, de brutis. p. 167. l. 25.

boiled. p. 144. l. 11.

Z Angli passim per **S** pingunt. p. 9. l. 2.

Errata

五

ficet. p.

9. 15.

esignet.

expi-

at. p. 8.

Et pin-

mix.

ngunt.

Errata

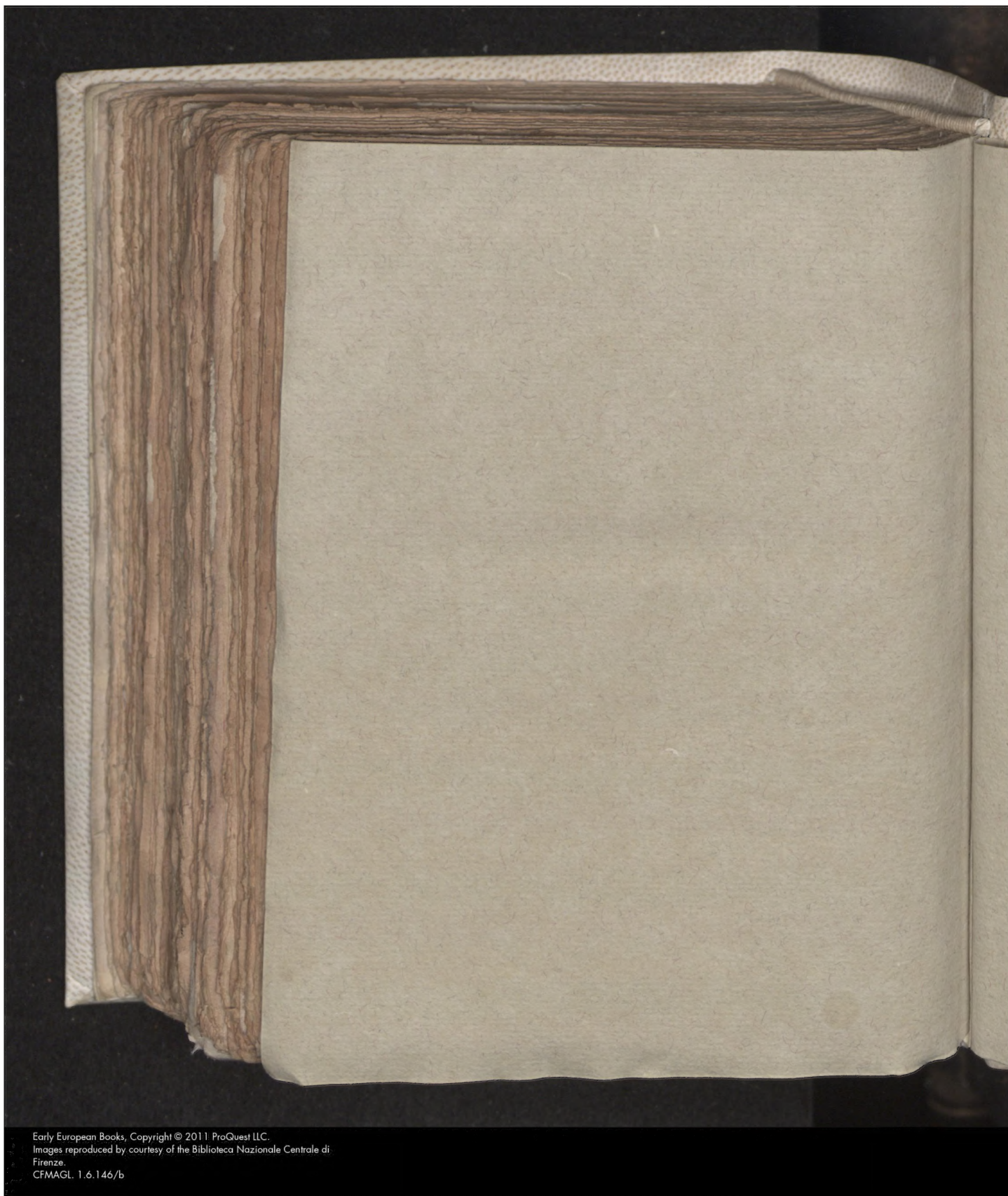

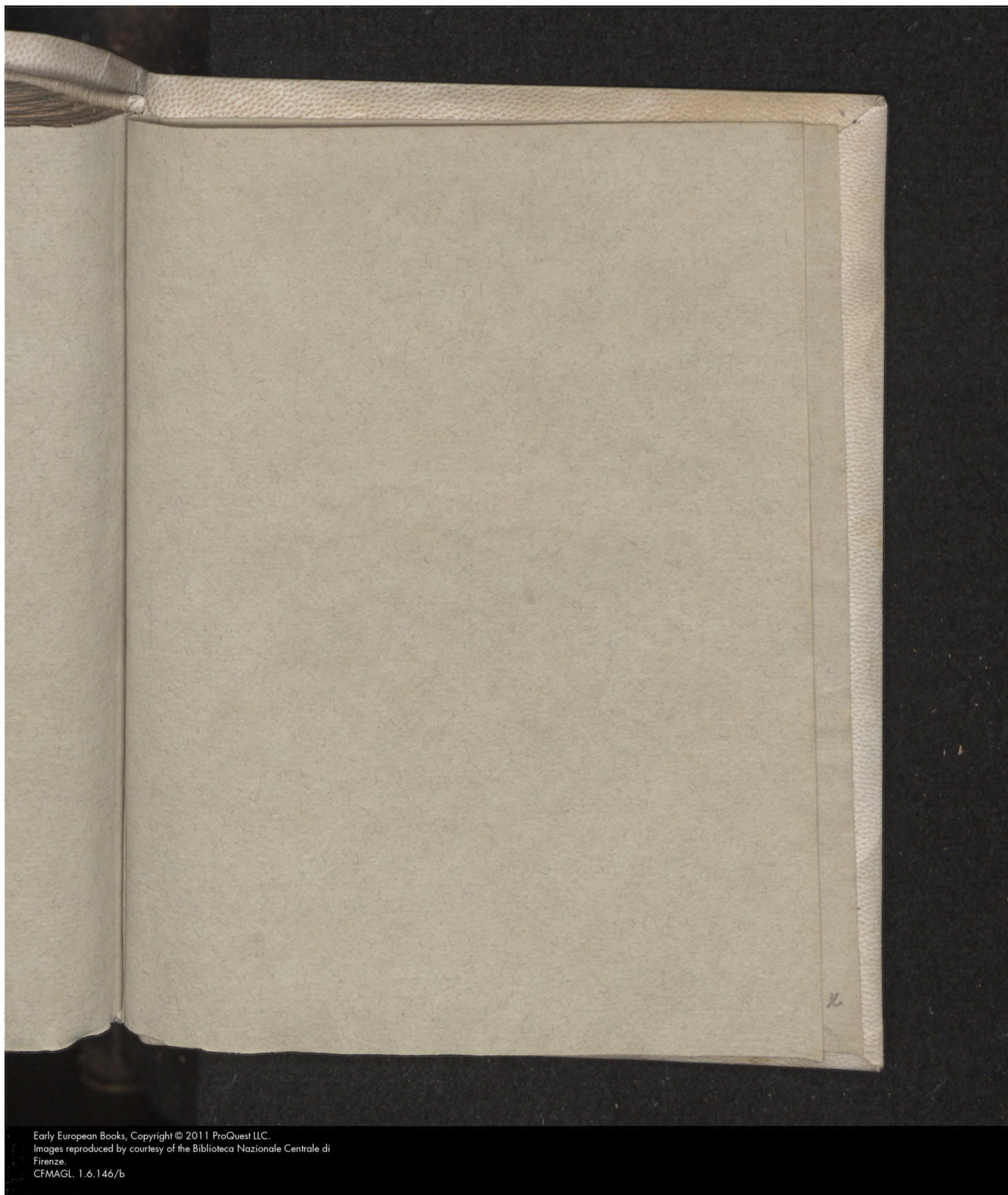

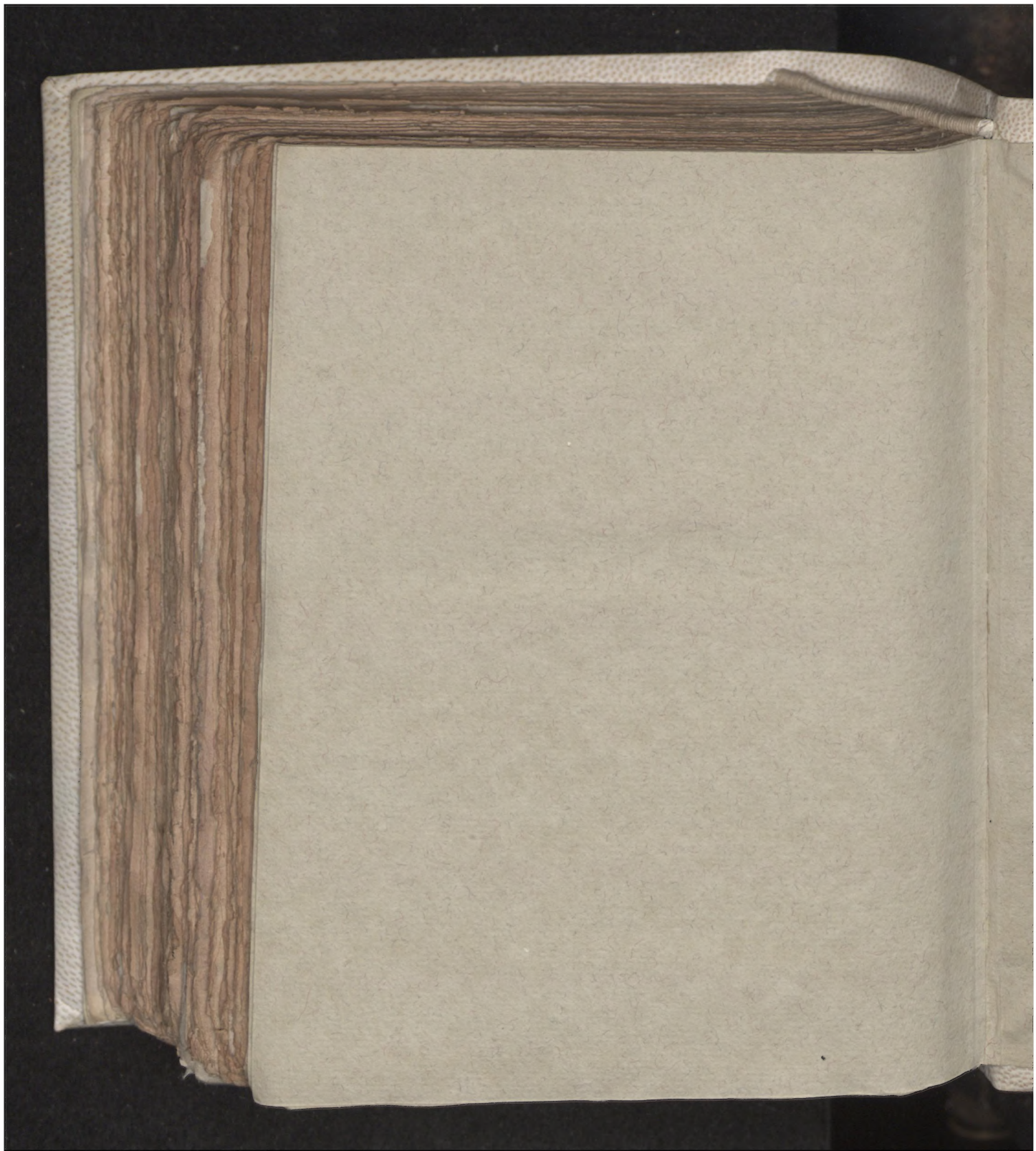

005643644
005643645

16